CARTEA ROȘIE

LIBER NOVUS

C·G·JUNG

EDITATĂ *de*
SONU SHAMDASANI

INTRODUCERE *de*
SONU SHAMDASANI

„Anii în care m-am ocupat de imaginile interioare au constituit perioada cea mai importantă a vieţii mele, în decursul căreia s-au decis toate lucrurile esenţiale. Atunci a început totul, iar amănuntele care au urmat sunt doar nişte completări şi lămuriri. Întreaga mea activitate ulterioară a constat în a elabora ceea ce ţâşnise în acei ani din inconştient şi mai întâi mă inundase, mă copleşise. A fost materia primordială pentru opera unei vieţi.”

C.G. JUNG, I957*

* *Erinnerungen, Traume, Gedanken* von C.G. Jung. aufgezeichnet und herausgegeben von Aniela Jaffe. [Traducere în limba română de Daniela Ştefancscu sub titlul *Amintiri, vise, refleeții,* consemnate şi editate de Aniela Jaffe, Humanitas, Bucureşti, ed. I, 1996, p. 208, *N.t*]

Prefaţă

Din 1962, s-a ştiut într-un cerc larg de existenţa *Cărţii Roşii* a lui C.G. Jung. Însă abia odată cu ediţia prezentă ea este, în cele din urmă, accesibilă unui public mai mare. Geneza sa, descrisă de Jung în *Amintiri, vise, reflecţii,* a reprezentat subiectul a numeroase discuţii în literatura secundară de specialitate. Prin urmare, o voi schiţa aici doar pe scurt.

Anul 1913 a fost crucial în viaţa lui Jung. El a început un experiment cu sine însuşi, care a devenit cunoscut drept „confruntarea cu inconştientul" şi a durat până în 1930. În timpul acestui experiment, a elaborat o tehnică pentru „a ajunge la baza proceselor sale interioare", „pentru a traduce emoţiile în imagini" şi „pentru a sesiza fantasmele care acţionau... «subteran»". Mai târziu a numit această metodă „imaginaţie activă". Mai întâi, a înregistrat aceste fantasme în *Cărţile Negre.* Apoi şi-a revizuit textele, a adăugat câteva reflecţii şi le-a copiat cu un scris caligrafiat într-o carte numită *Liber Novus,* legată în piele roşie şi însoţită de propriile lui desene. A fost cunoscută mereu drept *Cartea Roşie.*

Jung a împărtăşit experienţele sale interioare soţiei şi altor persoane apropiate. În 1925 a discutat despre dezvoltarea lui personală şi profesională într-o serie de seminare la Clubul Psihologic din Zurich, în care a menţionat şi metoda imaginaţiei active. Dincolo de acest cadru, Jung păstra însă tăcerea. De exemplu, copiii săi nu fuseseră informaţi despre acest experiment cu sine însuşi şi nu sesizaseră nimic neobişnuit. În mod clar, iar fi fost dificil să le explice ce se întâmpla. Era deja un semn de favoare dacă îi permitea unuia dintre copii să îl privească scriind sau pictând. Astfel, pentru descendenţii lui Jung, *Cartea Roşie* a fost întotdeauna înconjurată de o aură de mister. În 1930, Jung şi-a încheiat experimentul şi a pus deoparte *Cartea Roşie* - neterminată. Deşi avea locul ei de onoare în biroul lui, a lăsat-o să zacă acolo zeci de ani. Între timp, cunoaşterile pe care le dobândise prin intermediul ei au înrâurit în mod direct scrierile lui ulterioare. În 1959, cu ajutorul ciornei vechi, a încercat să încheie transcrierea textului în *Cartea Roşie* şi să termine o pictură incompletă. De asemenea, a început un epilog, însă din motive necunoscute, atât textul caligrafiat, cât şi epilogul se întrerup în mijloc de propoziţie.

Deşi Jung a cântărit serios ideea publicării *Cărţii Roşii,* niciodată nu a făcut paşii necesari. În 1916 a publicat pentru un cerc privat *Septem Sermones ad Mortuos (Şapte învăţături către morţi),* o scurtă lucrare răsărită din confruntarea sa cu inconştientul. Nici măcar eseul lui din 1916, „Funcţia transcendentă", în care a descris tehnica imaginaţiei active, nu a apărut până în 1958. Există câteva motive care l-au determinat să nu publice *Cartea Roşie.* Aşa cum el însuşi a afirmat, era neterminată. Interesul său crescând pentru alchimie ca temă de cercetare 1-a distras de la ea. Privind retrospectiv, el descria înregistrarea detaliată a fantasmelor sale în *Cartea Roşie* ca pe o „elaborare esteticizantă" necesară, ce-i drept, dar enervantă. În 1957 declara că atât *Cărţile Negre,* cât şi *Cartea Roşie* erau consemnări autobiografice pe care nu dorea să le publice în *Operele complete* pentru că nu aveau un caracter erudit. Ca o concesie, i-a permis Anielei Jaffe să citeze fragmente extrase din *Cartea Roşie* şi din *Cărţile Negre* în *Amintiri, vise, reflecţii* - o posibilitate pe care ea a fructificat-o doar puţin.

În 1961 Jung a murit. Drepturile sale de autor au intrat în proprietatea urmaşilor care au format Societatea moştenitorilor lui C.G. Jung. Moştenirea drepturilor de autor ale lui Jung le-a adus descendenţilor săi o obligaţie şi o provocare: realizarea ediţiei germane a *Operelor complete.* În testament, Jung îşi exprimase dorinţa ca atât *Cartea Roşie,* cât şi *Cărţile Negre* să rămână în familie, fără a da totuşi instrucţiuni mai detaliate. Din moment ce *Cartea Roşie* nu era prevăzută să fie publicată în *Operele complete,* Societatea moştenitorilor a conchis că aceasta fusese dorinţa definitivă a lui Jung cu privire la lucrare şi că ea era exclusiv o chestiune personală. Societatea moştenitorilor a ocrotit scrierile nepublicate ale lui Jung ca pe o comoară şi nu a avut în vedere

niciun alt plan de publicare. *Cartea Roşie* a rămas în biroul Iui Jung peste douăzeci de ani, încredinţată în grija lui Franz Jung. care preluase casa tatălui său.

În 1983, Societatea moştenitorilor a pus *Cartea Roşie* într-o cutie de valori securizată, ştiind că era un document de neînlocuit. În 1984, nou-numitul comitet executiv a realizat cinci duplicate fotografice pentru uzul familiei. Descendenţii lui Jung aveau acum pentru prima oară oportunitatea de a o cerceta mai îndeaproape. Această manevrare grijulie a avut beneficiile ei. Păstrarea în stare bună a *Cărţii Roşii* se datorează, printre altele, faptului că a fost doar rareori deschisă în zeci de ani.

Când, după 1990, editarea germană a *Operelor complete* — o selecţie de lucrări se apropia de sfârşit, comitetul executiv a decis să înceapă să examineze în vederea altor publicări tot materialul nepublicat accesibil. Am preluat eu această sarcină pentru că, în 1994, Societatea moştenitorilor mi-a dat mie responsabilitatea problemelor de arhivare şi editoriale. S-a dovedit că exista un întreg corpus de ciorne şi variante de text care se refereau la *Cartea Roşie.* De aici a reieşit că partea lipsă a textului caligrafiat se găsea sub formă de ciornă şi că exista un manuscris intitulat *Prufungen (Încercări),* care continua din punctul în care ciorna se încheia şi care conţinea *Septem Sermones ad Mortuos.* Rămânea însă o întrebare deschisă dacă şi cum ar fi putut fi publicat acest material substanţial. La prima vedere, stilul şi conţinutul păreau a avea puţin în comun cu celelalte lucrări ale lui Jung. Multe erau neclare şi pe la jumătatea anilor '90 nu mai exista nimeni care să fi putut furniza informaţii la prima mână despre aceste aspecte.

Oricum, din vremea lui Jung încoace, istoria psihologici câştigase în importanţă şi putea oferi acum o nouă abordare. În timp ce lucram la alte proiecte, am intrat în legătură cu Sonu Shamdasani. În lungi discuţii am examinat posibilitatea de a continua publicarea lui Jung, atât în termeni generali, cât şi cu privire la *Cartea Roşie.* Cartea se născuse într-un context specific cu care cititorul de la începutul secolului al XXI-lea nu mai este familiarizat. Dar un istoric al psihologiei ar fi fost capabil să o prezinte cititorului modern ca pe un document istoric. Cu ajutorul surselor primare ar fi putut să o integreze în contextul cultural al genezei sale, situând-o în istoria ştiinţei şi legând-o de viaţa şi opera lui Jung. În 1999, Sonu Shamdasani a elaborat un concept de publicare urmând aceste principii călăuzitoare. Pe baza propunerii sale, Societatea moştenitorilor a decis, în primăvara anului 2000 — nu fără discuţii — să permită publicarea *Cărţii Roşii* şi să-i încredinţeze lui Sonu Shamdasani sarcina de editor.

Am fost întrebat în mod repetat de ce, după atât de mulţi ani, *Cartea Roşie* este totuşi publicată acum. Anumite aspecte noi pe care le-am înţeles au jucat un rol major: Jung însuşi nu a considerat *Cartea Roşie* un secret aşa cum păruse. În câteva situaţii, textul conţine adresarea „dragi prieteni"; cu alte cuvinte, se adresa unui auditoriu, într-adevăr, Jung i-a lăsat pe prietenii apropiaţi să deţină copii ale manuscriselor şi le-a discutat cu ei. El nu a exclus în mod categoric publicarea; pur şi simplu a lăsat această problemă nerezolvată. Mai mult, Jung însuşi a declarat că a obţinut materialul pentru toate lucrările sale târzii din confruntarea cu inconştientul. Ca înregistrare a acestei confruntări, *Cartea Roşie* este centrală pentru opera lui Jung, depăşind sfera personală. Această înţelegere i-a permis generaţiei nepoţilor lui Jung să privească situaţia într-o nouă lumină. Procesul de luare a deciziilor a cerut timp. Probe de lectură, concepte şi informaţii i-au ajutat să gestioneze într-un mod mai raţional o problemă încărcată emoţional. În cele din urmă, Societatea moştenitorilor a decis în mod democratic că ea poate fi publicată. A urmat un lung drum de la acea decizie la prezenta publicaţie. Rezultatul este impresionant. Această ediţie nu ar fi fost posibilă fără cooperarea a numeroase persoane care şi-au dedicat capacitatea şi energia unui scop comun.

Din partea descendenţilor lui C.G. Jung, doresc să le adresez sincere mulţumiri tuturor celor care au contribuit la ea.

Aprilie 2009
Ulrich Hoerni

Fundaţia operelor lui C.G. Jung

Abrevieri

[p. ooo] - pagina corespunzătoare facsimilului *Cărţii Roşii.*
Imaginea ooo - indică pagina din facsimil pc care sc află imaginea respectivă.
ooo ooo - arată corespondenţa în facsimil şi indică trecerea de la o pagină la următoarea în text.
IM - iniţială miniată: o iniţială umplută de o reprezentare în miniatură a unei singure figuri sau a unei scene complete.
Acolo unde, în note, sunt citate pasaje din *Ciorna corectată,* cuvintele şterse în *Ciorna corectată* sunt barate, iar cuvintele adăugate în *Ciorna corectată* sunt puse între paranteze drepte.
[1] - ”stratul doi” adăugat în Ciorna
{oo} - subdiviziuni adăugate în paragrafele lungi pentru facilitarea referinţei
MO - margine ornamentală.
BP - bas de page.
Analytical Psychology - C.G. Jung. *Analytical Psychology. Notes of the Seminar given in 1925.* ed. William McGuire. Bollingen Series, Princeton Universiry Press, Princeton, 1989.
CFB - Cary Baynes Papers. Contemporan Medical Archives. Wellcome Library, Londra.
GW - C.G. Jung. *Gesammelte Werke [Opere complete],* ed. Lilly Merker-Jung, Marianne Niehus-Jung. Lena Hurwitz-Eisner, Franz Riklin Jr, Elisabeth Ruf şi Leonie Zander, Walter Verlag, Dusseldorf, 1995.
JA - Jung collection, History of Science Collections, Swiss Federal Institute of Technology Archive, Zurich.
JFA - Jung family archivcs.
Letters *[Scrisori] - C.G. Jung Letters,* selectate şi editate de Gerhard Adler în colaborare cu Aniela Jaffe, trad de RFC Huli. Bollingen Series, Princeton Universiry Press. Princeton. 1973, 1975, 2 volume.
Erinnerungen *[Amintiri] - Erinnerungen, Traume, Gedanken von C.G. Jung,* aufgezeichnet und herausgegeben von Aniela Jaffe [Walter-Verlag. Olten und Freiburg im Breisgan. 1992 în română, s-a tradus după această ediţie din 1992, cu titlul *Amintiri, vise, reflecţii.* A fost citat titlul românesc complet, indicându-se toate datele bibliografice, la prima lui apariţie în volumul de faţă. *N. ed. rom*]
MP - Protocols of Aniela Jaffe's interviews with Jung for *Memories, Dreams, Reflections.* Washington DC. Library of Congress (originalul în germană).
MAP - Minutes of the Association for Analytical Psychology. Psychological Club, Zurich (originalul în germană).
MZS - Minutes of the Zurich Psychoanalytical Society, Psychological Club. Zurich (originalul în germană).

Notă privind numerotarea paginilor:

Trecerea de la opera caligrafiată a lui Jung la traducere şi invers va fi facilitată de următoarele proceduri auxiliare:

În traducerea *Liber Primus* trimiterile marginale se referă la filele corespunzătoare din

facsimil. Astfel, de pildă, fol. ii(v)/iii(r) înseamnă că textul tradus este al filei **ii** verso şi filei **iii** recto a volumului caligrafiat. Schimbarea paginilor este marcată în locul respectiv din text printr-o linie oblică roşie /.

În *Liber Secundus* Jung a folosit cifre arabe pentru numerotarea paginilor. Cifrele marginale din textul tradus indică paginile corespunzătoare din facsimil. Linia oblică roşie din text indică şi aici schimbarea paginii.

Mulţumiri

Dat fiind numărul de copii nepublicate aflate în circulaţie, era probabil ca *Liber Novus* să intre în cele din urmă în domeniul public într-un anumit stadiu şi într-o anumită formă. În cele ce urmează doresc să le mulţumesc celor care au ajutat ca prezenta ediţie istorică să apară. Multe persoane au colaborat pentru ca această ediţie să devină posibilă şi fiecare a contribuit în felul său propriu la realizarea acestei ediţii.

Fosta Societate a moştenitorilor lui C.G. Jung (dizolvată în 2008) a decis în primăvara anului 2000 după discuţii intense să permită publicarea operei. În numele Societăţii. Ulrich Hoerni, fostul manager şi preşedinte şi, în prezent, preşedintele succesorului acestei societăţi, Fundaţia operelor lui C.G. Jung, a planificat proiectul cu sprijinul comitetului executiv. Wolfgang Baumann, preşedinte între 2000 şi 2004, a semnat acordul în toamna anului 2000, ceea ce a făcut posibilă începerea activităţii pentru care Societatea moştenitorilor a acordat o parte majoră a costurilor. Fundaţia operelor lui C.G. Jung doreşte să le mulţumească următorilor: Heinrich Zweifel, editor din Zurich, pentru sfaturile din faza de planificare a aspectelor tehnice; Fondului Donald Cooper al Institutului Federal Elveţian dc Tehnologie pentru o donaţie semnificativă; lui Roit Auf der Maur pentru sfaturile juridice şi asistenţa contractuală; lui Leo La Rosa şi Peter Fritz pentru negocierile contractuale.

Într-un moment critic în 2003, activitatea editorială a fost susţinută de Fundaţia Bogette şi un donator anonim. Din 2004, această activitate editorială a fost susţinută de Philemon Foundation, o organizaţie înfiinţată cu unicul scop de a colecta fonduri pentru a permite ca lucrările nepublicate ale lui Jung să vadă lumina zilei (www.philemonfoundation.org). În această privinţă, îi sunt îndatorat lui Stephen Martin. Oricare ar fi neajunsurile acestei ediţii, aparatul editorial şi traducerea nu ar fi atins nivelul prezent fără susţinerea primită de la comitetul Philemon Foundation: Tom Charlesworth. Gilda Frantz, Judith Harris, James Hollis, Stephen Martin şi Eugene Taylor. Philemon Foundation doreşte să recunoască şi să mulţumească pentru susţinerea primită din partea donatorilor, în special de la Carolyn Grant Fay şi Judith Marris, şi pentru contribuţiile semnificative acordate pentru traducerea în limba engleză de către Nancy Furlotti şi Laurence de Rosen.

Activitatea mea la acest proiect nu ar fi fost posibilă fără sprijinul primit de la Maggie Baron şi Ximena Roelli de Angulo de-a lungul a numeroase tribulaţii. A început şi a fost posibilă prin cercetarea istoriei intelectuale a operei lui Jung sponsorizată de Wellcome Trust între 1993 şi 1998, de Institut fur Grenzgebiete der Psychologie în 1999 şi de Solon Foundation între 1998 şi 2001. Pe tot parcursul proiectului, Wellcome Trust Center for the History of Medicine de la University College London (fostul Wellcome Trust Institute for the History of Medicine) a fost un mediu ideal pentru cercetarea mea (www.ucl.ac.uk/histmed). Acordurile de confidenţialitate excludeau să discut despre activitatea mea la acest proiect cu prietenii şi colegii. Le mulţumesc pentru răbdarea şi îngăduinţa lor din ultimii treisprezece ani.

Între sfârşitul anului 2000 şi începutul anului 2003, Societatea moştenitorilor lui C.G. Jung a susţinut activitatea editorială care a iniţiat proiectul. Ulrich Hoerni a colaborat la diferite aspecte ale

cercetării şi a realizat o transcriere corectată a volumului caligrafiat. Susanne Hoerni a transcris *Cărţile Negre* ale lui Jung. În 1999, 2001 şi 2003 s-au făcut prezentări membrilor familiei Jung care au fost organizate de Melene Hoerni Jung (1999, 2001) şi Andreas şi Vreni Jung (2003). Peter Jung a acordat consiliere pentru deliberările legate de publicare şi primele stadii ale activităţii editoriale. Andreas şi Vreni Jung au fost un sprijin în timpul nenumăratelor vizite făcute în scopul consultării cărţilor şi manuscriselor din biblioteca Jung, iar Andreas Jung a oferit informaţii nepreţuite despre arhivele familiei Jung.

Ediţia Norton a apărut prin intermediul lui Nancy Furlotti, Larry şi Sandra Vigon, care m-au condus la Jim Mairs de la Norton, care fusese responsabil pentru ediţia facsimil a variantei moderne a lui *Liber Novus* realizată de Larry Vigon, intitulată *Dream* (vezi www.larryvigon.com). Opera nu ar fi putut avea un editor mai bun decât pe Jim Mairs. Designul şi layoutul lucrării au prezentat numeroase provocări, rezolvate elegant de Eric Baker, Amy Wu şi Larry Vigon. Carol Rose a fost neobosită şi extrem de vigilentă în redactarea textului. Austin O'Driscoll a fost de-un ajutor permanent. Volumul caligrafiat a fost scanat de Hugh Milstein şi John Supra de la Digital Fusion (www.digitalfusion.net). Grija şi precizia muncii lor (focalizând prin intermediul sonarului) s-au împletit cu grija şi precizia caligrafiei lui Jung într-o fuziune remarcabilă a vechiului cu modernul. Dennis Savini a pus la dispoziţie studioul său fotografic pentru scanare. Nancy Freeman, Sergio Brunelli şi colegii lor de la Tipografia Mondadori s-au străduit ca lucrarea să fie publicată la cele mai înalte standarde tehnice.

Din 2006, Mark Kyburz şi John Peck mi s-au alăturat în munca de traducere — o colaborare care a fost pentru mine o iniţiere privilegiată în arta traducerii (www.englishprojects.ch). Convorbirile noastre regulate au oferit o oportunitate bine-venită de a discuta textul la un nivel microscopic, iar umorul a adus deconectarea necesară din cauza cufundării constante în spiritul profunzimilor. Contribuţia lor la stadiile ulterioare ale activităţii editoriale a fost nepreţuită. John Peck a clarificat câteva aluzii semnificative pe care eu nu le-am putut identifica.

Ximena Roelli de Angulo, Helene Hoerni Jung, Pierre Keller şi răposatul Leonhard Schlegel mi-au oferit o recreare crucială a atmosferei din cercul lui Jung din anii '20 şi a figurilor care au participat la aceasta. Leonhard Schlegel m-a familiarizat remarcabil cu mişcarea Dada şi cu ciocnirea dintre artă şi psihologie din această perioadă.

Erik Hornung a oferit consultaţii cu privire la referinţele egiptologice. Felix Walder a ajutat la mărirea digitală a Imaginii 155, Ulrich Hoerni a descifrat inscripţiile ei minuscule şi Guy Attewell a recunoscut incripţia în limba arabă. Ulrich Hoerni a dat referinţe despre liturghia mithraică (nota 1, p. 370). David Oswald a indicat *Mutus Liber* ca posibilă referinţă a lui Jung în nota 310 (p. 321). Thomas Feitknecht mi-a atras atenţia asupra documentelor J.B. Lang şi mi-a facilitat accesul la ele. Stephen Martin a recuperat scrisorile lui Jung către J.B. Lang. Paul Bishop, Wendy Doniger şi Rachel McDermott au răspuns bucuros întrebărilor apărute.

Îi mulţumesc lui Ernst Falzeder pentru referirea de la nota 144, la pagina 207, pentru transcrierea scrisorilor lui Stockmaycr către Jung şi pentru corectarea traducerii introducerii şi notelor din ediţia germană.

Doresc să mulţumesc Fundaţiei operelor lui C.G. Jung şi agenţiei literare Paul and Peter pentru permisiunea de a cita din manuscrisele şi corespondenţa nepublicată a lui C.G. Jung şi Ximenei Roelli de Angulo pentru permisiunea de a cita din jurnalele şi corespondenţa lui Cary Baynes.

Responsabilitatea pentru stabilirea textului, pentru introducere şi pentru aparatul critic îmi revin numai mie. Ca asinul de la pagina 231 (nota 27), mă bucur, în sfârşit, că pot să las jos această povară.

SONU SHAMDASANI

Liber Novus:

Cartea roşie a lui C.G. Jung[1]

SONU SHAMDASANI

C.G. JUNG este general recunoscut drept o figură majoră in gândirea occidentală moderna, iar opera sa continuă să provoace controverse. El a jucat roluri decisive în formarea psihologiei, psihoterapiei si psihiatriei moderne și a unei ample profesii internaţionale - psihologia analitică - în care numeroşi practicieni se raportează la numele său. Cu toate acestea opera sa a avut cel mai mare impact in afara cercurilor profesionale: Jung şi Freud sunt primele nume la care cei mai mulţi oameni se gândesc in legătura cu psihologia, iar ideile lor sunt larg răspândite in arta, literatură, ştiinţe umaniste si cultura populară. De asemenea, Jung este privit ca unul dintre iniţiatorii mişcării New Age. Oricum, este uimitor sa realizezi că lucrarea care sta in centrul operei sale, la care a muncit timp de peste unsprezece ani, este publicată abia acum.

Există puţine lucrari nepublicate care au exercitat deja asemenea efecte extinse asupra

1 Cele ce urmează se bazează, uneori direct, pe reconstituirea mea a formării psihologiei jungiene în *Jung and the Making of Modern Psichology: The Dream of a Science* (Cambridge, Cambridge University Press, 2003). Jung se referea la lucrare atât sub numele *Liber Novus*, cât și *Cartea Roșie*, așa cum a ajuns să fie general cunoscută. Deoarece există indicații că primul este titlul real, m-am referit la el ca atare, pentru consecvență.

istoriei intelectuale şi sociale a secolului XX ca *Liber Novus* (Cartea Noua) sau *Cartea Roşie.* Jung declara că ea conţine nucleul scrierilor sale ulterioare; de mult timp a fost recunoscuta drept cheia către înţelegerea genezei acestora. Însă, dincolo de câteva licăriri amăgitor provocatoare, nu a fost disponibilă studiului.

Contextul cultural

Primele câteva decenii ale secolului XX au cunoscut din plin experimentul in literatură psihologic și arte vizuale. Scriitorii încercau să se elibereze de limitele convenţiilor de reprezentare şi să exploreze şi să descrie întregul spectru al experienţelor interioare – vise, viziuni si fantasme. Ei experimentau noile forme şi utilizau formele vechi în moduri noi. De la scrierea automată a suprarealiştilor, la fantasmele gotice ale lui Gustav Meyrink, scriitorii s-au apropiat mult de cercetările realizate de psihologi care erau angajați în explorări similare dar au ajuns și în conflict cu ei: artiști și scriitori au colaborat pentru a încerca noi forme de ilustrație și de tipărire, noi configurații ale textului și ale imaginii.

Psihologii căutau să depășească limitele psihologia filosofice si au început si exploreze acelaşi teren ca artiştii şi scriitorii. Nu se stabiliseră încă linii de demarcaţie clare intre literatură, artă şi psihologie; scriitorii şi artiştii imprumutau de la psihologi şi viceversa. Unii psihologi importanţi, cum ar fi Alfred Binet şi Charles Richet, deseori sub pseudonim, au scris piese de teatru şi opere de ficţiune ale căror teme erau similare celor din lucrările lor „ştiinţifice”[2] Gustav Fechner unul dintre fondatorii psihofizicii şa psihologiei expenmentale. scria despre viata sufletească a plantelor și despre pâmant ca înger albastru[3]. Între timp, scriitori ca Andre Breton și Philippe Soupault citeau si utilizau asiduu lucrările cercetătorilor din psihologie și psihologia anormalităţii, cum ar fi Fredenck Myers, Theodore Flournoy şi Pierre Janet. W.B. Yeats utiliza scrierea spiritistă

2 Vezi Jacqueline Carroy, *Les personalites multiples et doubles: entre science et fiction,* (PUF, Paris, 1993).

3 Vezi Gustav Theodor Fechner *The Religion of a Scientist,* ed. şi trad. Walter Lowrie (Pantheon, New York, 1946)

automată pentru a compune o psihocosmologie poetică în *A Vision*[4]. În toate părţile, indivizii căutau forme noi prin care să descrie realitatea experienţei interioare, într-o căutare a reînnoirii spirituale şi culturale. La Berlin, Hugo Ball observa:

Lumea și societatea din 1913 arătau astfel: viaţa era complet limitată si încătuşată. Predomina un tip de fatalism economic; fiecărui individ, fie că se Împotrivea sau nu, i se atribuia un rol specific şi, odată cu acesta, interesele şi caracterul. Biserica era privită drept o „fabrică de mântuire” de importanţă redusă, literatura ca o supapă de siguranţă... Cea mai arzătoare întrebare, prezentă zi şi noapte, era: există vreundeva o forţă suficient de puternica pentru a pune capăt acestei stări de lucruri? Şi dacă nu, cum s-ar putea evada din ea?[5]

În miezul acestei crize culturale, Jung a conceput desfăşurarea unui proces extins de experimentare cu sine însuşi, care a dus la *Liber Novus,* o lucrare de psihologie scrisă sub formă literară.

Ne aflăm astăzi de cealaltă parte a graniţei dintre psihologie şi literatură. A lua in considerare astăzi *Liber Novus* înseamnă a ne apropia de o lucrare care ar fi putut lua fiinţă doar înainte ca aceste limite să fie ferm stabilite. Studiul ei ne ajută să înţelegem cum a apărut această divizare. Dar, mai întâi, ne putem întreba:

Cine a fost C.G. Jung?

Jung s-a născut în Kesswil, Ia Lacul Constanţa, în 1875. Familia lui s-a mutat în Laufen, pe malurile Rinului, când el avea şase luni. Era cel mai mare copil și avea o soră. Tatăl său a fost pastor al bisericii reformate elveţiene. Către sfârşitul vieţii, Jung a scris un fragment autobiografic intitulat „*Din primele experienţe ale vieţii mele*”, care a fost mai târziu inclus în ”*Amintiri, vise, reflecţii”* într-o formă serios redactată[6]. Jung povestea evenimcntele semnificative care au condus la vocaţia sa psihologică. Fragmentul autobiografic, care se concentrează pe vise, viziuni şi fantasme semnificative din copilărie, poate fi privit ca o introducere la *Liber Novus.*

În primul vis se afla într-o poiană în care exista o gaură zidită în pământ. Descoperind câteva trepte, a coborât în ea şi s-a trezit într-o incăpere. Aici se afla un tron de aur pe care stătea ceea ce părea a fi un trunchi de copac din piele şi carne vie, cu un ochi în vârf. Apoi a auzit vocea mamei sale care exclama că acesta era ”mâncătorul de oameni”. Nu era sigur dacă ea voia să spună că această figură devora concret copiii sau că era identic cu Christos. Acesta a influenţat profund imaginea sa despre Christos. Ani mai târziu, a realizat că această figură era un penis şi încă mai târziu, că, de fapt era un falus ritualic și că decorul era un templu subteran. A ajuns să privească acest vis ca pe o iniţiere în „misterele pământului”[7].

În copilăria sa, Jung a trăit câteva halucinatii vizuale. De asemenea, pare să fi avut capacitatea de a evoca voluntar imagini. Într-un seminar ţinut în 1935, amintea de un portret al bunicii materne pe care îl privea când era copil până când îl „vedea” pe bunicul său coborând treptele[8].

Într-o zi însorită, când Jung avea doisprezece ani, traversa Munsterplatz din Basci, admirând cum strălucea soarele pe ţigla lucioasă de pe acoperişul proaspăt renovat al catedralei. Apoi a simţit apropierea unui gând teribil păcătos, pe care 1-a alungat. S-a aflat într-o stare de mare tulburare

4 Vezi Jean Starobinski, ”Freud, Breton, Meyers”, în L'CEuil vivant II: *La relation critique* (Gallimard, Paris, 1970) și W.B. Yeats, *A Vision* (Werner Laurie, Londra, 1925). Jung avea un exemplar al ultimei lucrări.

5 *Flight out of Time: A Dada Diery, e*d. John Elderfield, trad. A. Raimes (University of California Press, Berkeley, 1996), p. I.

6 Despre modul în care, în mod eronat, această carte a ajuns să fie privită drept autobiografia lui Jung vezi lucrarea mea *Jung Stripped Bare by his Biographers, Even* (Londra, Karnac, 2004), cap. I, ”*How to catch the bird':* Jung and his first biographers”. Vezi şi Alan Elms, „The autentification of Jung”, în *Uncovering Lives: The Uneasy Alliance of Biography and Psychology* (New York, Oxford University Press, 1994).

7 ”*Amintiri, vise, reflecții*” (Edit. rom. Cit. La nota 1 a cărții, p. 7, n. t.).

8 ”*Fundamental psyhological conceptions*”, CW 18, &397. [este menționat titlul din *Collected Works* (CW) titlul *Operelor Complete* în engleză, N. ed. Rom].

timp de câteva zile. În cele din urmă, după ce s-a convins că Dumnezeu era cel care voia ca el să gândească acel gând, aşa cum Dumnezeu fusese cel care voise ca Adam şi Eva să păcătuiască, şi-a îngăduit să-1 contemple şi 1-a văzut pe Dumnezeu pe tronul său, eliberând excremente atotputernice asupra catedralei, spărgându-i acoperişul nou şi distrugând catedrala. Jung a trăit un sentiment de beatitudine şi uşurare aşa cum nu mai trăise vreodată. Simţea că fusese o experienţă a lui ”Dumnezeu cel viu și imediat care stă, atotputernic și liber, pe deasupra Bibliei și a Bisericii”[9]. Se simţise singur înaintea lui Dumnezeu şi că responsabilitatea sa reală începea atunci. A realizat că tocmai o astfel de experienţă directă, imediată a unui Dumnezeu viu, care se află dincolo de Biserică şi Biblie, îi lipsea tatălui său.

Acest sentiment de a fi ales a condus la o deziluzionare finală în legătură cu Biserica cu ocazia primei sale comuniuni. Fusese făcut să creadă că aceasta va fi o experienţă măreaţă. În loc să fie aşa, nimic. A conchis: „Pentru mine, ea nu era o religie, ci o absenţă a Domnului. Biserica reprezenta un loc unde nu mai aveam ce căuta. Pentru mine, acolo nu mai era viaţă; era moarte”[10].

A început să citească avid în aceasta perioadă şi a fost frapat îndeosebi de *Faust* de Goethe. A fost izbit de faptul că, în Mefisto, Goethe lua figura diavolului în serios. În filosofie, a fost impresionat de Schopenhauer, care recunoştea existenţa răului şi dădea glas suferinţelor şi nefericirilor lumii.

De asemenea, Jung avea sentimentul că trăiește în două secole şi simţea o puternică nostalgie pentru secolul al XVIII-lea. Sentimentul său de dualitate lua forma a două personalităţi alternative, pe care le-a numit nr. I şi nr. 2. Nr. I era şcolarul din Basel, care citea romane, iar nr. 2 făcea în solitudine reflecţii religioase, într-o stare de comuniune cu natura şi cosmosul. El locuia în „lumea lui Dumnezeu”. Simţea această personalitate ca fiind cea mai reală. Personalitatea nr. I dorea să fie liberă de melancolia şi izolarea personalităţii nr. 2. Atunci când personalitatea nr. 2 apărea, se simţea ca şi cum un spirit mort de mult, dar perpetuu prezent, ar fi intrat în cameră. Nr *2* nu avea un caracter definibil. Era conectat la istorie, în special Evul Mediu. Pentru nr. 2, nr. I, cu greşelile şi incapacităţile sale, trebuia tolerat. Acest joc reciproc a durat toată viața lui Jung. Așa cum privea el lucrurile, toți suntem astfel – o parte din noi trăiește în prezent și cealaltă parte este conectată la secolele trecute.

Pe măsură ce s-a apropiat momentul să-și aleagă o carieră, conflictul dintre cele două personalităţi s-a intensificat. Nr. I voia să se îndrepte către ştiinţă, nr 2 către domeniul umanist. Jung a avut două vise de importanţă deosebită. În primul, se plimba printr-o pădure întunecată de-a lungul Rinului. A ajuns la o movilă funerară şi a început să sape, până când a descoperit rămăşiţele unor animale preistorice. Acest vis i-a trezit dorinţa de a afla mai multe despre natură. În al doilea vis, se afla într-o pădure în care erau canale de apă. A descoperit un bazin circular înconjurat de tufişuri dese. În bazin a văzut o creatură frumoasă, un radiolarian mare. După aceste vise, s-a îndreptat către ştiinţă. Pentru a rezolva problema modului în care să-şi câştige existenţa, a hotărât să studieze medicina. Apoi a avut un alt vis. Era într-un loc necunoscut, înconjurat de ceaţă, înainta încet împotriva vântului. Proteja o mică lumină să nu se stingă. A văzut o siluetă mare, neagră, ameninţător de aproape. S-a trezit şi a realizat că silueta era umbra aruncată de lumină. S-a gândit că în vis nr. 1 era el însuşi purtând lumina, iar nr. 2 îl urma ca o umbră. A luat acest fapt ca pe un semn că ar trebui să meargă înainte cu nr. 1 şi să nu privească înapoi către lumea nr. 2.

În perioada studențească, jocul dintre aceste personalități a continuat. Pe lângă studiile medicale, Jung a urmat un program intensiv dre lecturi extracurriculare, în special scrierile lui Nietzsche, Schopenhauer, Swedenborg[11], şi scriitori din domeniul spiritismului. *Aşa grăita*

9 ”*Amintiri, vise, reflecții*” (Ed. Cit., p. 53, N.T.)

10 Ibid., p. 68

11 Emanuel Swedcnborg (1688-1772) a fost om de ştiinţă suedez şi mistic creştin. În 1743 a traversat o criză religioasă pe care a descris-o în *Cartea de vise.* În 1745 a avut o viziune a lui Christos. Apoi şi-a devotat viaţa relatării a ceea ce auzise şi văzuse în rai şi în iad şi ce învăţase de la îngeri şi interpretării semnificaţiilor interne şi simbolice ale BMW. Swedenborg susținea că *Biblia* avea două niveluri de semnificaţie: un nivel fizic, literal, şi un nivel interior, spiritual. Acestea erau legate prin corespondenţe. El a proclamat venirea unei noi biserici, care

Zarathustra l-a impresionat profund. Simţea că propria sa personalitate nr. 2 îi corespundea lui Zarathustra şi se temea că personalitatea sa nr. 2 era la fel de morbidă[12]. A participat la o societate studenţească de dezbateri, societatea Zofingia, şi a prezentat comunicări pe aceste teme. Îl interesa în special spiritismul, spiritiştii părând că încearcă să utilizeze mijloace ştiinţifice pentru a explora supranaturalul şi a demonstra imortalitatea sufletului.

A doua jumătate a secolului al XI X-lca a fost martoră la apariţia spiritismului modern, care s-a răspândit în Europa şi America. Prin spiritism, cultivarea transelor — însoţite de fenomene de vorbire în transă, glosolalie, scriere automată şi viziuni în globul de cristal — a devenit larg răspândită. Fenomenele spiritismului au atras interesul celor mai importanţi oameni de ştiinţă cum erau Crookes, Zollner şi Wallace. A atras, de asemenea, interesul psihologilor, printre care Freud, Ferenczi, Bleuler, James, Myers, janet, Bergson, Stanley Hali, Schrenck-Notzing, Moli, Dcssoir, Richet şi Flournoy.

În perioada petrecută la universitate, în Basci, Jung şi colegii săi studenţi au luat parte la şedinţe de spiritism. In 1896 s-au angajat într-o lungă serie de şedinţe cu verişoara sa, Helene Preiswerk, care părea să aibă aptitudini de medium. Jung a descoperit că, în timpul transelor, ea dobândea personalităţi diferite şi că el putea evoca aceste personalităţi prin sugestie. Au apărut rude moarte şi ea se transforma complet în aceste figuri. Dezvăluia povestiri despre încarnările ci anterioare şi articulase o cosmologie mitică, reprezentată într-o mandală[13]. Revelaţiile ei spiritiste au continuat până când a fost prinsă încercând să falsifice apariţii fizice, iar şedinţele au fost întrerupte.

Citind textul lui Richard von Krafft-Ebing, *Manual de psihiatrie,* în 1899. Jung a realizat că vocaţia sa rezidă în psihiatrie, care reprezenta o fuziune a intereselor celor două personalităţi ale sale. Jung a trăit ceva asemănător unei convertiri la un cadru ştiinţific natural. După încheierea studiilor medicale, la sfârşitul anului 1900, a ocupat un post de medic asistent la spitalul Burghdlzli. Burgholzli era o clinică universitară progresistă, sub conducerea lui Eugen Bleuler. La sfârşitul secolului al XlX-lca, numeroase personalităţi încercau să întemeieze o nouă psihologie ştiinţifică. Se considera că transformând psihologia într-o ştiinţă prin introducerea metodelor ştiinţifice, toate formele anterioare ale înţelegerii umane vor fi revoluţionate. Noua psihologie era anunţată ca promiţând nici mai mult, nici mai puţin decât încheierea revoluţiei ştiinţifice. Mulţumită lui Bleuler şi predecesorului său, Auguste Forel, cercetările psihologice şi hipnoza au jucat un rol însemnat la Burgholzli.

Teza de doctorat în medicină a lui Jung s-a centrat pe psiho-geneza fenomenelor oculte sub forma analizei şedinţelor cu verişoara sa, Helene Preiswerk[14]. Deşi interesul lui iniţial pentru cazul ei părea a fi posibila veridicitate a manifestărilor ei de medium, între timp studiase lucrările lui Frederic Myers, William James şi, în special, pe Theodore Flournoy. La sfârşitul anului 1899, Flournoy publicase un studiu asupra unui medium, numită Helene Smith. care devenise bestseller[15]. In studiul lui Flournoy era nou faptul că abordase acest caz doar din unghi psihologic, ca un mijloc de a clarifica studiul conştiinţei subliminale. O schimbare de perspectivă importantă avusese loc prin lucrările lui Flournoy, Frederick Myers şi William James. Ei susţineau că, indiferent dacă experienţele spiritiste invocate erau sau nu valide, astfel de experienţe permiteau o înţelegere exhaustivă a constituţiei subliminalului, şi astfel, a psihologiei umane ca întreg. Datorită lor, mediumurile au devenit subiecţi importanţi ai noii psihologii. Cu această schimbare, metodele

reprezenta o nouă eră spirituală. Conform lui Swedenborg, de la naştere omul dobândeşte răul de la părinţii săi, fiind găzduit în omul natural, diametral opus omului spiritual. Omul este destinat raiului şi nu poate ajunge acolo fără regenerare spirituală şi o nouă naştere. Mijloacele sale se află în caritate şi credinţă. Vezi Eugene Taylor, ”Jung on Swedenborg, redivivus”, *Jung History,* 2, 2, 2007, pp. 27-31.

12 *Amintiri, vise, reflecţii [ed. cit., p. 117, N.t.*].

13 Vezi C.G. Jung, Opere complete, volumul 2 *[Psihologia fenomenelor oculte,* Editura Trei, Bucureşti 2004, p 46, figura 2. N.t.].

14 *Psihologia fenomenelor oculte* [vezi *ed. cit,* volumul 2, N.t.].

15 Theodore Flournoy, *From India to the Planet Mars: A Case of Multiple Personality with Imaginary Languages,* ed. Sonu Shamdasani, trad. D. Vermilye (Princeton University Press, Princcton. 1900 1994).

utilizate dc mediumuri, cum ar fi scrierea automată, vorbirea în transă şi viziunile în globul de cristal, au fost preluate de psihologi şi au devenit instrumente proeminente ale cercetării psihologice. în psihoterapie, Pierre Janet şi Morton Prince au utilizat scrierea automată şi privirea în globul dc cristal ca metode pentru a revela amintiri ascunse şi idei subconştiente fixe. Scrierea automată a adus la lumină subpersonalităţi şi a permis să fie întreţinute dialoguri cu acestea[16]. Pentru Janet şi Prince, scopul menţinerii acestor practici era reintegrarea personalităţii.

Jung a fost atât de impresionat de cartea lui Flournoy, încât s-a oferit să o traducă în limba germană, dar Flournoy avea deja un traducător. Impactul acestor studii este clar în disertaţia lui Jung, în care el abordează cazul dintr-un unghi pur psihologic. Lucrarea lui Jung avea drept model cartea lui Flournoy, *From India to the Planet Mars* atât în termenii subiectului, cât şi ai interpretării psiho-genezei ficţiunilor oculte ale Helenei. De asemenea, disertaţia lui Jung indică maniera în care utiliza scrierea automată ca metodă de investigare psihologică.

În 1902 s-a logodit cu Emma Rauschenbach, cu care s-a căsătorit şi a avut cinci copii. Până în acest punct, Jung a ţinut un jurnal. În una dintre ultimele însemnări, datată mai 1902, scria: „Nu mai sunt singur cu mine însumi şi pot doar artificial să-mi amintesc sentimentul frumos şi înfricoşător al solitudinii. Aceasta este partea de umbră a fericirii din iubire[17]. Pentru Jung, căsătoria a marcat o îndepărtare de solitudinea cu care fusese obişnuit.

În tinereţe, Jung vizitase deseori muzeul dc artă din Basel şi fusese deosebit de atras de lucrările lui Holbein şi Bocklin, precum şi de pictorii olandezi[18]. Către sfârşitul studiilor sale, s-a ocupat mult de pictură timp de aproape un an. Tablourile sale din această perioadă erau peisaje realizate în stil realist şi prezentau abilităţi tehnice foarte dezvoltate şi o bună competenţă tehnică[19]. În 1902-1903 Jung a părăsit postul său de la Burgholzli şi a mers la Paris pentru a studia cu faimosul psiholog francez Pierre Janet, care ţinea cursuri la College de France. În timpul şederii sale, a dedicat mult timp picturilor şi vizitării muzeelor, mergând frecvent la Luvru. A acordat atenţie specială artei vechi, antichităţilor egiptene, lucrărilor din perioada Renaşterii, realizate de Fra Angelico, Leonardo da Vinci, Rubens şi Frans Hals. A cumpărat tablouri şi gravuri şi copii ale tablourilor pentru a-şi decora noua locuinţă. A pictat în ulei şi în acuarelă. În
ianuarie 1903 a mers la Londra şi a vizitat muzeele, acordând o atenţie specială colecţiilor egiptene, aztece şi incase de la British Museum[20].

După întoarcerea sa, a preluat un post vacant de la Burgholzli şi şi-a dedicat cercetările analizei asociaţiilor lingvistice, alături de Franz Riklin. Împreună cu colaboratorii lor, au condus o serie extinsă de experimente pe care le-au supus analizelor statistice. Baza conceptuală a lucrărilor timpurii ale lui Jung s-a aflat în lucrările scrise de Flournoy şi Janet, pe care încerca să le combine cu metodologia cercetării introdusă de Wilhelm Wundt şi Emil Kraepelin. Jung şi Riklin au utilizat experimentul asociaţiilor construit de Francis Galton şi dezvoltat în psihologie şi psihiatrie de Wundt, Kraepelin şi Gustav Aschaffcnburg. Scopul proiectului de cercetare iniţiat dc Bleuler era de a oferi mijloace rapide şi fidele pentru diagnosticul diferenţial. Echipa de la Burgholzli nu a reuşit acest lucru, dar au fost frapaţi de semnificaţia perturbărilor de reacţie şi a timpului de răspuns prelungit. Jung şi Riklin au susţinut faptul că aceste reacţii perturbate se datorau prezenţei complexelor tensionate emoţional şi şi-au utilizat experimentele în construirea unei psihologii generale a complexelor[21].

Această lucrare a stabilit reputaţia lui Jung ca fiind una dintre personalităţile în devenire ale

---

16 Pierre Janet, *Nevroses et idees fixes* (Alean, Paris, 1898); Morton Prince, *Clinical and Experimental Studies in Personality* (Mass., Cambridge, *Sci-Art,* 1929)- Vezi articolul meu „Automatic writing and the discovery of the unconscious" *Spring: Journal of Archetype and Culture,* 54,1993, pp. 100-131.

17 *Cartea Neagră* 2. p. 1 *(JFA;* toate *Cărţile Negre* sunt în *JFA).*

18 MP, p. 164.

19 Vezi Gerhard Wehr, *An lllustrated Biography of Jung,* trad. M. Kohn (Shambala, Boston, 1989), p. 47; Aniela Jaffe, C.G. *Jung: Word and Image* (Princeton University Press Bollingen Series, Princeton, 1979). PP- 42-3

20 MP. p. 164 şi scrisori nepublicate, JFA.

21 Experimentelle Untersuchungen uber Assoziationen Gesunder, GW 2.

psihiatriei. în 1906 el a aplicat noua teorie a complexelor la studierea psihogenezei în dementia praecox (numită mai târziu schizofrenie) şi pentru a demonstra inteligibilitatea formaţiunilor delirante[22]. Jung, alături de alţi câţiva psihologi şi psihiatri din această perioadă, cum ar fi Janet şi Adolf Meyer, nu privea boala ca fiind complet separată de sănătate, ci mai degrabă ca situată la una dintre extremele unui spectru. Doi ani mai târziu, susţinea: „Dacă empatizăm cu secretele umane ale bolnavilor, atunci şi nebunia îşi dezvăluie sistemul şi recunoaştem în boala psihică doar o reacţie neobişnuită la probleme emoţionale la care nimic nu ne este străin[23].

Jung a fost din ce în ce mai deziluzionat de limitele metodelor experimentale şi statistice din psihiatrie şi psihologie, în clinica pentru pacienţi aflaţi în tratament ambulatoriu de la Burgholzli, Jung a făcut demonstraţii de hipnoză. Aceasta a dus la interesul său pentru terapie şi la utilizarea întâlnirii clinice ca metodă de cercetare. În jurul anului 1904, Bleuler a introdus psihanaliza la Burgholzli şi a început să corespondeze cu Freud, cerându-i acestuia asistenţă în analiza sa a propriilor vise[24]. În 1906, Jung a început să comunice cu Freud. Această relaţie a fost mitologizată în mare măsură. A apărut o legendă freudocentrică, ce îl considera pe Freud şi psihanaliza ca fiind sursa principală a operei lui Jung. Aceasta a condus la o poziţionare complet greşită a operei sale în istoria intelectuală a secolului XX. In numeroase ocazii, Jung a protestat. De exemplu, într-un articol nepublicat din anii 1930, „Schisma din şcoala freudiană", scria: „În niciun caz nu provin exclusiv din Freud. Aveam poziţia mea ştiinţifică şi teoria complexelor înainte de a-1 întâlni pe Freud. Discipolii care m-au influenţat cel mai mult sunt Bleuler, Pierre Janet şi Theodore Flournoy"[25].

În mod clar, Freud şi Jung veneau din tradiţii intelectuale destul de diferite, care au fost unite de interesul comun pentru psihogeneza tulburărilor mentale şi psihoterapie. Intenţia lor era de a forma o psihoterapie ştiinţifică bazată pe noua psihologie şi, ca urmare, de a fundamenta psihologia pe investigarea clinică în profunzime a vieţii indivizilor.

Sub conducerea lui Bleuler şi Jung, Burgholzli a devenit centrul mişcării psihanalitice. În 1908 a apărut *Jahrbuch fur psychoanalytische und psychopathologische Forschungen,* cu Bleuler şi Jung drept editori. Datorită susţinerii publice oferite de ei, psihanaliza a obţinut audienţă în lumea psihiatrică germană. În 1909, Jung a primit un titlu onorific de la Clark University pentru cercetările sale asupra asociaţiilor. În următorul an, s-a format o asociaţie psihanalitică internaţională, avându-1 pe Jung preşedinte. Pe parcursul colaborării sale cu Freud, a fost principalul arhitect al mişcării psihanalitice. Pentru Jung, aceasta a fost o perioadă de intensă activitate instituţională şi politică. Mişcarea a fost scindată de disensiuni şi dezacorduri caustice.

Intoxicarea cu mitologie

În 1908, Jung a cumpărat un teren pe malul lacului Zurich în Kusnacht şi a construit o casă în care urma să trăiască tot restul vieţii. În 1909 s-a retras de la Burgholzli şi s-a dedicat practicii din ce în ce mai extinse şi intereselor sale de cercetare. Plecarea de la Burgholzli a coincis cu o reorientare a intereselor sale dc cercetare către studierea mitologiei, folclorului şi religiei şi şi-a alcătuit o bibliotecă privată vastă, alcătuită din lucrări academice. Aceste cercetări au culminat cu *Transformări şi simboluri ale libidoului,* publicată în două volume, în 1911 şi 1912. Această lucrare poate fi privită ca marcând o întoarcere la rădăcinile intelectuale ale Iui Jung şi la preocupările sale culturale şi religioase. A descoperit că opera mitologică era incitantă şi intoxicantă. În 1925 îşi

22 *Uber die Psychologic der Dementia praecox: ein Versuch,* GW3 [„Despre psihologia dementiei praceox: o încercare"].

23 *Der Inhalt der Psychose,* GW 3, § 339, p. 181.

24 Arhivele Freud, Library of Congress. Vezi Ernst Falzeder, „The story of an ambivalent relationship, Sigmund Freud and Eugen Bleuler", *Journal of Analytical Psychology, 52,* 2007, pp. 343-68.

25 JA.

amintea „mi se părea că trăiam într-un azil de nebuni pe care mi-1 făcusem singur. Treceam pe lângă toate aceste figuri fantastice: centauri, nimfe, satiri, zei şi zeiţe ca şi cum ar fi fost pacienţi şi eu îi analizam. Citeam un mit grecesc sau african ca şi cum aş fi făcut anamneză unui lunatic[26]. La sfârşitul secolului al XI X-lca a avut loc o explozie dc studii în disciplinele nou-fondatc ale religiei comparate şi etnopsihologiei. Textele primordiale erau colectate şi traduse pentru prima dată şi erau supuse studiului istoric în colecţii cum ar fi *Sacred Books of the East* a lui Max Miiller[27]. Pentru mulţi, aceste lucrări reprezentau o relativizare importantă a viziunii creştine asupra lumii.

În *Transformări şi simboluri ale libidoului,* Jung a făcut diferenţa între două tipuri de gândire. Pornind de la William James, printre alţii, Jung a comparat gândirea orientată şi gândirea fantasmatică. Prima era verbală şi logică. în timp ce a doua era pasivă, asociativă şi imagistică. Prima era exemplificată de ştiinţă, a doua de mitologie. Jung a susţinut că anticilor le lipsea capacitatea de gândire orientată, care este o achiziţie modernă. Gândirea prin fantasme are loc atunci când gândirea orientată încetează. *Transformări şi simboluri ale libidoului* era un studiu extins al gândirii fantasme şi al prezenţei continue a temelor mitologice în visele şi fantasmele indivizilor contemporani. Jung reitera echivalenţa antropologică a preistoricului, primitivului şi copilului. Mai susţinea că explicarea gândirii curente prin fantasme diurne a adulţilor arunca în acelaşi timp lumină asupra gândirii copiilor, sălbaticilor şi oamenilor preistorici[28].

În această lucrare, Jung a sintetizat teoriile secolului al XI-X-lea despre memorie, ereditate şi inconştient şi a postulat existenţa unui strat filogenetic al inconştientului care este încă prezent în fiecare om, alcătuit din imagini mitologice. Pentru Jung, miturile erau simboluri ale libidoului şi zugrăveau mişcările tipice ale acestuia. El a utilizat metoda comparativă a antropologici pentru a strânge la un loc o vastă panoplie de mituri şi a le supune apoi interpretării analitice. Mai târziu, a denumit „amplificare" această aplicare a metodei comparative. A susţinut că trebuie să existe mituri tipice, care corespund dezvoltării ctno-psihologicc a complexelor. Urmându-1 pe Jacob Burckhardt, Jung a numit astfel de mituri tipice „imagini primordiale" *(Urbilder).* Unui mit special i s-a acordat un rol central: mitului eroului. Pentru Jung, acesta reprezenta viaţa individului, încercarea de a deveni independent şi de a se elibera de mamă. El a interpretat motivul incestului ca încercare dc întoarcere la mamă pentru a fi renăscut. Mai târziu va indica această lucrare ca marcând descoperirea inconştientului colectiv, deşi termenul ca atare va apărea mai târziu[29].

Într-o serie de articole din 1912, prietenul şi colegul lui Jung, Alphonse Maeder, susţinea că visele au o altă funcţie decât cea de îndeplinire a dorinţelor, o funcţie de echilibrare sau compensare. Visele erau încercări de a soluţiona conflictele morale ale individului. Astfel, ele nu indicau doar trecutul, ci, de asemenea, pregăteau calea către viitor. Maeder dezvolta perspectiva lui Flournoy asupra imaginaţiei subconştiente creative. Jung a lucrat urmând direcţii similare şi a adoptat poziţiile lui Maeder. Pentru Jung şi Maeder, această modificare a concepţiei despre vis a adus cu sine o modificare a tuturor celorlalte fenomene asociate cu inconştientul.

În prefaţa la revizuirea din 1952 a lucrării *Transformări şi simboluri ale libidoului,* Jung scria că aceasta fusese scrisă în 1911, când el avea 36 de ani: „Acesta este un moment critic, căci el marchează începutul celei de-a doua jumătăţi a vieţii, în care nu rareori are loc o metanoia, o modificare a mentalităţii[30]. A adăugat că era conştient de pierderea colaborării sale cu Freud şi era îndatorat pentru susţinerea primită de la soţia sa. După încheierea lucrării, a realizat semnificaţia faptului de a trăi fără un mit. Fără mit „este chiar un dezrădăcinat, care nu are o legătură adevărată nici cu trecutul, cu viaţa strămoşească (ce trăieşte pururi în el), nici cu societatea omenească

---

26 *Analytical Psychology,* p. 24.

27 Jung poseda un set complet.

28 *Wandlungen und Symbole der Libido* (dtv, Munchen, 1912/1991), P- 37). În revizuirea acestui text făcută în 1952, Jung a redenumit textul *Symbole der Wandlung* (GW 5).

29 „Address on the founding of the C.G. Jung Institute, Zurich, 24 April, 1948”, CW 18, § 1131. [Este menţionat titlul din *Collected Work, N.ed.]*

30 GW5, p- 15 [*Simboluri ale transformării,* Editura Teora, Bucureşti 1999. P, II, N.t.]

prezentă[31]. Ca urmare, observă:

M-am văzut constrâns sa mă întreb cât se poate dc serios: „Ce este mitul pe care îl trăieşti?" Nu mi-am putut răspunde la aceasta, ci a trebuit să recunosc că nici nu trăiam cu un mit, nici în interiorul acestuia, ci mai curând într-un nor incert de perspective posibile pe care le consideram însă cu o neîncredere crescândă... Prin urmare, îmi părea firească hotărârea de a face cunoştinţă cu „mitul" meu şi priveam acest lucru ca pe sarcina mea par excellence, căci îmi spuneam cu cum puteam raporta în mod corect la pacienţii mei factorul meu personal, propria mea ecuaţie, atât de indispensabilă pentru cunoaşterea celuilalt, dacă eram inconştient în această privinţă?[32]

Studierea mitului i-a revelat lui Jung lipsa sa de mit. Apoi s-a dedicat cunoaşterii mitului său, „ecuaţiei personale”[33]. Astfel, putem vedea că experimentul cu sine însuşi pe care Jung l-a început a fost în parte un răspuns direct la întrebările teoretice ridicate de cercetarea sa, care au culminat în *Transformări şi simboluri ale libidoului.*

”CEL MAI DIFICIL EXPERIMENT AL MEU”

În 1912, Jung a avut câteva vise semnificative, pe care nu le înţelegea. A considerat că două dintre acestea, despre care simţea că arată limitele concepţiei lui Freud despre vise, aveau o importanţă specială. Primul vis este următorul:

Eram într-un oraş sudic, pe o stradă în pantă cu trotuare în trepte. Era ora douăsprezece — un soare puternic. Un vameş austriac bătrân sau cineva de tipul acesta trecu pe lângă mine, dus pe gânduri. Cineva a spus: „El e cel care nu poate să moară. A murit deja acum 30-40 de ani, dar nu a reuşit încă să se descompună." Am fost foarte surprins. Apoi a apărut o figură frapantă, un cavaler cu o statură impunătoare, care purta o armură aurie. Părea solid şi de nepătruns şi nimic nu-1 impresiona. Pe spate avea o cruce malteză roşie. Continuă să existe din secolul al Xll-lea şi zilnic, la prânz între 12 şi 1, are acelaşi traseu. Nimeni nu se minuna de aceste două apariţii, dar eu eram extrem de surprins.

M-am abţinut să interpretez. în ceea ce priveşte bătrânul austriac, mi-a apărut în minte Freud; cu privire la cavaler, eu însumi. În interiorul meu, o voce spunea: „Totul este atât de gol şi de scârbos." Trebuie să suport[34].

Jung a considerat acest vis tiranic şi tulburător, iar Freud a fost incapabil să îl interpreteze[35]. Aproape o jumătate de an mai târziu, a avut un alt vis:

În acea perioadă (era la scurt timp după Crăciunul din 1912) am visat că mă aflam cu copiii mei într-un apartament dintr-un castel minunat şi bogat mobilat — care avea o sală cu coloane —, stăteam cu toţii în jurul unei mese rotunde care avea tăblia din piatră verde închis. Dintr-odată, un pescăruş sau un porumbel zbură înăuntru şi se aşeză uşor pe masă. I-am atenţionat

31 *Ed. cit.,* p. 9
32 *Ed. cit.,* p. 9
33 Cf. *Analytical Psychology,* p. 25.
34 *Cartea Neagră* 2, pp. 25-26.
35 În 1925, el a dat acestui vis următoarea interpretare: „Semnificaţia visului rezida în principiul figurii ancestrale: nu ofiţerul austriac - care, în mod evident, stătea pentru teoria freudiană - ci cruciatul este o figură arhetipală, un simbol creştin viu din secolul al XI-lea, un simbol care nu trăieşte cu adevărat astăzi dar nu este nici mort cu totul. Vine din vremea lui Meister Eckhart, vremea culturii cavalerilor, când multe idei au înflorit numai pentru a fi din nou omorâte, dar răsar acum din nou. Cu toate acestea, când am avut acest vis, nu ştiam această interpretare." *(Amlytkal Psychology,* p. 39)

pe copii să facă linişte, ca să nu sperie frumoasa pasăre albă. Dintr-odată, pasărea s-a transformat într-o copilă de opt ani, o fetiţă blondă, şi a început să alerge, jucându-se cu copiii mei printre coloanele minunat înălţate. Apoi copila s-a transformat brusc în pescăruş sau porumbel. Mi-a spus următoarele: „ Doar în prima oră a nopţii pot deveni om, când porumbelul este ocupat cu cei doisprezece morţi." Cu aceste cuvinte, pasărea a zburat şi eu m-am trezit[36].

În *Cartea Neagră2,* Jung nota faptul că acest vis l-a făcut să se decidă să intre într-o relaţie cu o femeie pe care o întâlnise cu trei ani mai devreme (Toni Wolff)[37]. In 1925, a remarcat faptul că acest vis „a fost începutul unei convingeri că inconştientul nu era alcătuit doar din materii inert, ci acolo, în profunzime, exista ceva viu[38]. A adăugat că se gândea la povestea cu *Tabula smaragdina* (tabla de smarald), cei doisprezece apostoli, semnele zodiacului şi aşa mai departe, dar că nu putea „înţelege nimic din vis, cu excepţia faptului că exista o animaţie extrem de marc a inconştientului. Nu cunoşteam nicio tehnică de a ajunge la baza acestei activităţi; tot ce puteam face era să aştept, să continui să trăiesc şi să urmăresc fantasmele[39]. Aceste vise l-au determinat să-şi analizeze amintirile din copilărie, dar asta nu a rezolvat nimic. A realizat că avea nevoie să recupereze tonul emoţional al copilăriei. Şi-a amintit că, pe vremea când era copil, obişnuia să-i placă a construiască diferite case şi alte structuri, şi a făcut din nou acest lucru. în timp ce era implicat în această activitate dc autoanaliză, a continuat să-şi dezvolte lucrările teoretice. La Congresul de psihanaliză de la Muncheft din septembrie 1913 a vorbit despre tipurile psihologice. El susţinea că existau două mişcări fundamentale ale libidoului: extraversia, în care interesul subiectului era orientat către lumea exterioară, şi introversia, în care interesul subiectului era orientat către interior. Pornind de aici, a afirmat existenţa a două tipuri de oameni, caracterizaţi de predominanţa uneia dintre aceste tendinţe. Psihologiile lui Freud şi Adler erau exemple ale faptului că psihologii deseori considerau ceea ce era adevărat pentru tipurile lor ca fiind general valabil. Ca urmare, se impunea ca o psihologic să facă dreptate ambelor tipuri[40].

În următoarea lună, în timpul unei călătorii cu trenul la Schaffhausen. Jung a avut o viziune a Europei devastate de o inundaţie catastrofală, care s-a repetat două săptămâni mai târziu, în timpul aceleiaşi călătorii[41]. Comentând în 1925 această experienţă, el remarca: „Eu aş putea fi privit ca Elveţia apărată de munţi, iar cufundarea lumii ar putea fi rămăşiţele relaţiilor melc anterioare". Aceasta 1-a condus la următorul diagnostic al stării sale: „Mi-am spus: «Dacă asta înseamnă ceva, atunci sunt fără speranţă pierdut«[42]. După această experienţă, Jung s-a temut că va înnebuni[43]. Şi-a

36 *Cartea Neagră* 2, pp. 17-18.

37 *ibid.,* p. 17.

38 *Analytikal Psychology,* p. 40.

39 *ibid.* pp. 40-41. EA. Bennet a notat comentariile lui Jung la acest vis: „La început s-a gândit că cei „doisprezece bărbaţi morţi" se refereau la cele douăsprezece zile înaintea Crăciunului pentru că aceasta este perioada neagră a anului când, în mod tradiţional, apar vrăjitoarele. A spune „înaintea Crăciunului" înseamnă a spune „înainte ca soarele să trăiască din nou", căci ziua Crăciunului se află în punctul dc cotitură al anului când naşterea soarelui era celebrată în religia mithraică... Doar mult mai târziu a legat visul de Hermes şi cei doisprezece porumbei". (Meetings with Jung: Conversations recorded by EA. Bennet during the Years 1946-1961. Anchor Press, Londra, 1982 Daimon Verlag, Zurich, 1985, p. 9?). În 1951, în „Despre aspectul psihologic al figurii zeiţei Kore" Jung a prezentat o parte din materialul din *Liber Novus* (descriindu-1 ca parte a unei serii de vise) într-o formă anonimă („cazul Z."), trasând transformările animei. A notat că acest vis „caracterizează anima ca fiinţă naturală, apropiată de spiriduşi. Ea poate fi la fel de bine o pasăre, adică să aparţină naturii în întregime şi să dispară (să devină inconştientă), iar din domeniul uman (din conştiinţă)" *[Opere complete. Arhetipurile și inconștientul colectiv,* volumul 1. Editura Trei, Bucureşti 200). p. 208. trad. Dana Verescu şi Vasile Dem. Zamfirescu. N.t.]. Vezi şi *Amintiri, vise, reflecţii,* pp. 194-195.

40 "Despre problema tipurilor psihologice" *[Opere complete,* volumul 6, Editura Trei, Bucureşti 2004, trad Viorica Niscov, N. ed]

41 Vezi mai jos, p. 231.

42 *Analytical Psychology,* pp. 43 44.

43 Barbara Hannah îşi aminteşte că „Jung obişnuia să spună în ultimii ani că aceste dubii dureroase cu privire la propria sa sănătate trebuie să fi fost uşurate de succesul pe care îl avea, în acelaşi timp, în lumea externă, îndeosebi în America". *C.G. Jung: His Life and Work. A Biographical Memoir* (Perigree, New York, 1976), p. 109.

amintit că imaginile viziunii indicau o revoluţie, dar pentru că nu-şi putea imagina acest lucru, a conchis că era „ameninţat de o psihoză[44]. După aceasta, a avut o viziune similară:

În iarna următoare, stăteam la fereastră într-o noapte şi priveam către nord. Am văzut o lumină roşu-sângerie, ca un licăr al mării văzut dc departe, care se întindea de la est la vest, de-a lungul orizontului nordic. În acea perioadă cineva m-a întrebat ce cred despre evenimentele mondiale din viitorul apropiat. Am spus că nu cred nimic, dar văd sânge, râuri de sânge[45].

În anii care au precedat direct izbucnirea războiului, imaginile mentale apocaliptice erau larg răspândite în arta şi literatura europeană. De exemplu, în 1912, Wassily Kandinsky scria despre o catastrofa universală care urma să vină. Între 1912 şi 1914, Ludwig Meidner a pictat o serie de tablouri cunoscute drept peisaje apocaliptice, cu scene de oraşe distruse, cadavre şi revolte[46]. Profeţia plutea în aer. În 1899, faimosul medium american. Leonora Piper, a prezis că în secolul următor va avea loc un război teribil în diferite părţi ale lumii, care va curăţa lumea şi va revela adevărurile spiritismului. În 1918, Arthur Conan Doyle, spiritualistul şi autorul lui Sherlock Holmes, vedea aceasta ca pe o profeţie[47].

În relatarea de către Jung a fantasmei din tren în *Liber Novus,* vocea interioară spunea că fantasma descrisă va deveni complet reală. Iniţial, el a interpretat subiectiv şi prospectiv acest fapt, ca ilustrând distrugerea iminentă a lumii sale. Reacţia sa la această experienţă a fost să înceapă o investigare psihologică a lui insuşi. În acea epocă, autoexperimcntul era utilizat în medicină şi psihologic. Introspecţia a fost unul dintre principalele instrumente ale cercetării psihologice.

Jung a ajuns să realizeze că *Transformări şi simboluri ale libidoului* „poate fi văzută ca mine însumi şi o analiză a ei conduce inevitabil la o analiză a propriilor melc procese inconştiente”[48]. El şi-a proiectat materialul asupra celui al lui Miss Frank Miller, pe care nu a întâlnit-o niciodată. Până în acest punct, Jung fusese un gânditor activ şi se opusese fantasmelor: „ca formă de gândire, susţineam că este total impură, un fel de act sexual incestuos, complet imorală din punct de vedere intelectual”[49]. Acum s-a orientat către analiza fantasmelor lui, notând cu grijă totul şi, pentru a face asta, trebuia să depăşească o rezistenţă considerabilă: „Să permit fantasmelor din mine însumi să aibă acelaşi efect pe care l-ar produce asupra unui bărbat dacă ar intra în atelierul său şi ar descoperi că toate uneltele zboară încoace şi-ncolo, făcând lucruri independent de voinţa lui”[50]. Studiindu-şi fantasmele, Jung a realizat că studia funcţia minţii de creare a miturilor. Şi-a amintit că ţinuse un jurnal până prin anul 1900 şi 1-a reluat, ca mijloc de autoobservare. Şi-a notat stările interne prin metafore, cum ar fi cea de a se afla în deşert, sub un soare insuportabil de fierbinte (i.e. Conştiinţa)[51]. Jung a luat carnetul maro pe care îl lăsase deoparte în 1902 şi a început să scrie în el”[52]. În seminarul pe care l-a ţinut în 1925, îşi amintea că i se întâmpla să-şi poată consemna reflecţiile într-o secvenţă. El „scria material autobiografic, dar nu ca o autobiografie”[53]. Din perioada dialogurilor platoniciene încoace, forma de dialog a fost un gen proeminent în filosofia occidentală, în 387 d.Chr., Sf Augustin îşi scrisese Solilocviile care prezentau un dialog extins între sine însuşi şi „Raţiunea” care îl instruia. Acestea începeau cu următoarele rânduri:

Când cântăream diferite lucruri pentru multă vreme, şi timp de multe zile îmi căutam propriul sine, şi care era partea mea bună, şi ce rău trebuia evitat, dintr-o dată vorbeam cu oare ce

---

44 *Amintiri, vise, reflecţii, ed. Cit.* pp. 184.

45 *Ciornă,* p. 8.

46 Gerda Breuer şi Ines Wagemann, *Ludwig Meidner: Zeichner, Maler, Literat 1884 1966,* (Verlag Gerd Hatje, Stuttgart, 1991), volumul: *Memory, Sites of Mourning The Creat War in European Cultural History* (Cambridge University Press, Cambridge, 1995). pp 145-177.

47 Arthur Conan Doyle, *The New Revelation and the Vital Message* (Psychic Press, Londra, 1918), p. 9.

48 *Analytical Psychology, p.* 27.

49 *Ibid.*

50 *Ibid.*

51 MP, p. 23.

52 Numit în continuare *Cartea Neagră 2.* Următoarele carnete sunt negre, prin urmare Jung s-a referit la ele numindu-le *Cărţile Negre.*

53 *Ibid,* p. 44.

era? Eu însumi sau altcineva, din interiorul meu sau din afara mea? (aceasta este singurul lucru pe care mi-ar plăcea să-1 ştiu, dar nu îl ştiu)[54].

Iar Jung scria în *Cartea Neagră 2:*

Mi-am spus, „Ce fac acum? Cu siguranţă nu este ştiinţă. Ce este?" Apoi o voce mi-a spus. „Este artă". Asta mi-a lăsat o impresie foarte ciudată, deoarece în niciun caz nu aveam impresia că ceea ce scriam era artă. Apoi am ajuns la această concluzie: „Poate că inconştientul meu formează o personalitate diferită de mine, dar care insistă să iasă la iveală prin exprimare". Nu ştiu de ce exact, dar am ştiut cu siguranţă că vocea care îmi spusese că scrierea mea era artă venise de la o femeie... Ei bine, i-am răspuns foarte empatic acestei voci că ceea ce făceam nu era artă şi am simţit cum o mare rezistenţă creşte în mine. Cu toate acestea, nicio voce nu a mai apărut şi am continuat să scriu. In acest moment am prins-o şi i-am spus: „Nu, nu este" şi am simţit că va începe o dispută"[55].

S-a gândit că această voce este „sufletul în sensul primitiv" pe care el 1-a numit anima (cuvântul latinesc pentru suflet)[56]. A afirmat că „aşternând pe hârtie tot acest material pentru analiză, de fapt, scriam scrisori animei mele, care este o parte din mine însumi cu un punct de vedere diferit de al meu. Primeam remarci de la un nou personaj eram în analiză cu o fantomă şi cu o femeie"[57]. Privind retrospectiv, şi-a amintit că aceasta era vocea unei paciente olandeze pe care o cunoscuse între 1912 şi 1918, care convinsese un coleg psihiatru că era un artist neînţeles. Femeia crezuse că inconştientul era artă, dar Jung susţinuse că era natură[58]. Am argumentat anterior că femeia despre care este vorba singura olandeză din cercul lui Jung din această perioadă era Maria Moltzer şi că psihiatrul în chestiune era colegul şi prietenul lui Jung, Franz Riklin, care renunţa din ce în ce mai mult la analiză în favoarea picturii. în 1913 a devenit elevul lui Augusto Giacometti, unchiul lui Alberto Giacometti şi un important reprezentant al picturii abstracte din perioada dc început[59].

Însemnările din noiembrie din *Cartea Neagră* 2 descriu sentimentul lui Jung de a se întoarce la sufletul său. A repovestit visele care l-au făcut să opteze pentru cariera sa ştiinţifică şi visele recente care l-au adus înapoi la sufletul său. Aşa cum îşi amintea în 1925, această primă perioadă de scris a luat sfârşit în noiembrie: „Neştiind ce va urma, m-am gândit că poate era nevoie de mai multă introspecţie... Am inventat o metodă atât de plictisitoare fantasmând că săpam o groapă şi acceptând această fantasmă ca perfect reală"[60]. Primul experiment dc acest tip a avut loc pe 12 decembrie 1913[61].

Aşa cum s-a semnalat, Jung avusese o mare experienţă în studierea mediumurilor aflate în stări de transă, în timpul cărora erau încurajate să producă fantasme în stare de veghe şi halucinaţii vizuale, şi condusese experimente cu scriere automată. Practicile vizualizării fuseseră utilizate şi în

54 *St. Augustine, Soliloquies and Immortality of the Soul,* Ed. şi trad. engl. de Gerard Watson, (Aris & Phillips, Warminster, 1990). p. 23. Watson notează că Augustin „trecuse printr-o perioadă de încordare psihică intensă, aproape de o prăbuşire nervoasă, iar Solilocviile sunt o formă de terapie, un efort de a se vindeca prin vorbire sau. mai degrabă, prin scris", (p. v.)

55 *ibid,* p. 42. În relatarea pe care Jung o face aici. se pare că acest dialog a avut loc în toamna anului 1913. deşi nu este sigur, deoarece dialogul nu apare în *Cărţile Negre* ş niciun alt manuscris nu a ieşit încă la lumină. Dacă, în absenţa altui material, este urmată această datare, se pare că materialul la care se referă vocea este reprezentat însemnările din noiembrie din *Cartea Neagră* 2, şi nu de textul ulterior din *Liber Novus* sau de picturi.

56 *ibid,* p. 44.

57 *Ibid..* p. 48.

58 MP, p. 171.

59 Tablourile lui Rjklin au urmat. în general, stilul lui Augusto Giacometti: lucrări-semifigurative şi complet abstracte, cu culori pale (proprietate privată, Peter Riklin). Există o pictură a lui Riklin din 1915/1916 „Verkundigung", în Kunsthaus în Zurich. care a fost donată de Maria Moltzer în 1945. Giacometti îşi amintea: „Cunoştinţele de psihologie ale lui Riklin au fost extraordinar de noi şi interesante pentru mine. Era un magician modern. Aveam sentimentul că putea face magie". *Von Stampa bis Florenz-Blatterder Erinnerung* (Rascher. Zurich. 1943, pp. 86-87).

60 *Analytical Psychology,* p. 46.

61 Viziunea care a rezultat se află mai jos, în *Liber Primus,* capitolul 5, „Călătorie infernală în viitor", p. 241.

diferite tradiţii religioase. De exemplu, în al cincilea exerciţiu spiritual al Sf. Ignaţiu de Loyola, indivizii sunt instruiţi cum să „vadă cu ochii imaginaţiei lungimea, lăţimea şi adâncimea iadului" şi să trăiască asta cu iminenţă senzorială completă[62]. Swedenborg, de asemenea, s-a implicat în „scrierea spiritistă". În jurnalul său spiritual, în una dintre însemnări este scris:

26 IANUARIE, 1748 - Spiritele, dacă li se permite, i-ar putea poseda pe cei care vorbesc cu ele atât de complet, încât ele ar fi ca şi cum s-ar afla în întregime în lume; şi într-adevăr, într-o manieră atât de manifestă, că ele şi-ar putea comunica gândurile prin mediumul lor, şi chiar prin scrisori; pentru că uneori, şi chiar deseori, mi-au dirijat mâna când scriam, ca şi cum ar fi fost a lor; astfel încât credeau că nu cu, ci ele scriau[63].

Începând din 1909, psihanalistul Herbert Silberer a condus la Viena experimente cu sine însuşi în stări hipnagogice. Silberer încerca să permită imaginilor să apară. Aceste imagini, susţinea el, prezentau ilustrări simbolice ale lanţurilor sale de gândire anterioare. Silberer a corespondat cu Jung şi i-a trimis copii ale articolelor sale[64].

În 1912, Ludwig Staudenmaier (1865—1933), profesor de chimie experimentală, a publicat o lucrare intitulată *Magic as an Experimental Science.* Staudenmaier iniţiase autoexperimente în 1901. începând cu scrierea automată. A apărut o serie de personaje şi a descoperit că nu mai era nevoie să scrie pentru a purta dialoguri cu acestea[65]. De asemenea, şi-a indus halucinaţii vizuale şi acustice. Scopul acestei întreprinderi era de a folosi experimentele cu sine însuşi pentru a oferi magicului o explicaţie ştiinţifică. El susţinea că în conceptul de halucinaţie şi *Unterbewußtsein* [subconştient] se afla cheia înţelegerii magicului şi acorda o importanţă deosebită rolului personificărilor[66]. Astfel, vedem că procedeul lui Jung se aseamănă mult cu unele practici mai vechi sau contemporane cu care era familiarizat.

Începând din decembrie 1913, a utilizat acelaşi procedeu: în stare de veghe, a evocat deliberat o fantasmă şi apoi a intrat în ea ca şi cum ar fi fost o piesă de teatru. Aceste fantasme pot fi înţelese ca un tip de gândire dramatizată sub forma imaginilor. Citind aceste fantasme, este clar impactul studiilor mitologice ale lui Jung asupra lor. Unele dintre figuri şi idei derivau direct din lecturile sale, iar forma şi stilul sunt mărturii ale fascinaţiei sale pentru lumea mitului şi epicului. In *Cărţile Negre,* Jung şi-a scris fantasmele în însemnări datate, alături de reflecţii despre starea sa psihică şi dificultăţile pe care le avea în înţelegerea acestor fantasme. *Cărţile Negre* nu sunt jurnale de evenimente, şi foarte puţine vise sunt notate în ele. Sunt mai mult întregistrări ale unui experiment. în decembrie 1913 s-a referit la prima dintre *Cărţile Negre* ca fiind „cartea experimentelor mele celor mai dificile"[67]. Privind retrospectiv, îşi amintea că problema sa ştiinţifică era să vadă ce se întâmpla când îşi „deconecta" conştiinţa. Exemplul viselor indica existenţa unei activităţi în fundal, iar el dorea să-i dea acesteia posibilitatea să apară la suprafaţă, aşa cum se întâmplă când cineva ia mescalină[68]. Într-o însemnare din cartea sa de vise din 17 aprilie 1917, Jung nota: „De atunci, exerciţii frecvente de vidare a conştiinţei"[69]. Procedura sa era în mod clar intenţionată - în timp ce scopul său era de a permite apariţia spontană a conţinuturilor psihice. Îşi

---

62 Sf Ignatius of Loyola, „The spiritual exercises", în *Personal Writings,* trad. engl. de J. Munitiz şi P. Endean (Penguin, Londra, 1996), p. 298. În 1939 un comentariu psihologic al exerciţiilor spirituale ale Sf. Ignaţiu de Loyola la ETH (ed. Angela Graf-Nold, Philemon Series, în curs de apariţie).

63 Acest pasaj a fost reprodus de William White în lucrarea sa, *Swedenborg: His Life and Writings,* volumul 1 (Bath, Londra, 1867), pp. 293 294. În exemplarul lui Jung, acesta marcase cu o linie pe margine a doua jumătate a acestui pasaj.

64 Vezi Silberer, „Bericht uber eine Mcthode, gewisse symbolische Halluzinations-Erscheinungen hervorzurufcn und zu *beobachten", Jahrbuch fur psychoanalytische und psychopathologische Forschungen* 2. 1909, pp. 513-525.

65 Staudenmaier, *Die Magie ah experimentelle Naturvissenschaft* (Akademische Verlagsgesellschaft, Leipzig, 1912), p. 19.

66 Jung avea un exemplar din cartea lui Staudenmaier şi marcase anumite pasaje din text.

67 *Cartea Neagră* 2, p. 58.

68 MP, p. 381.

69 „Dreams" *JFA,* p. 9.

amintea că, dincolo de pragul conştiinţei, totul era animat. Uneori era ca şi cum ar fi auzit ceva. Alteori, realiza că îşi şoptea lui însuşi[70].

Din noiembrie 1913 până în iulie anul următor nu a fost sigur de sensul şi semnificaţia întreprinderii sale şi de sensul fantasmelor sale care au continuat să se dezvolte. În această perioadă Philemon, care se va dovedi o figură importantă în fantasmele următoare, a apărut într-un vis. Jung povestea:

Se vedea un cer albastru, de-ai fi zis ca-i întinderea mării. Era acoperit nu de nori, ci de bulgări maronii de pământ. Bulgării păreau să se desfacă în bucăţi, lăsând să apară printre ei apa albastră a mării. Apa era însă cerul albastru. Deodată, dinspre dreapta, plană în zbor o fiinţă înaripată: un bătrân cu coarne de taur. Purta o legătură cu patru chei şi ţinea una dintre ele în aşa fel, de parcă ar fi fost gata să descuie o broască. Avea aripi care erau ca acelea ale pescăruşilor, cu culorile lor caracteristice. Cum nu înţelegeam această imagine onirică, am pictat-o, pentru a mi-o reprezenta mai bine[71].

În timp cc picta această imagine, a găsit un pescăruş mort (care este foarte rar întâlnit în vecinătatea lacului Zurich) în grădina sa de pe malul lacului[72].

Data acestui vis nu este clară. Figura lui Philemon apare mai întâi în *Cărţile Negre* pe 27 ianuarie 1914, dar fară aripile de pescăruş. Pentru Jung, Philemon reprezenta înţelegerea superioară şi, pentru el, era ca un guru. Purta conversaţii cu el în grădină. Şi-a amintit că Philemon a apărut din figura lui Ilie, care se ivise anterior în fantasmele sale:

Philemon era un păgân şi adusese cu sine o atmosferă egipteană-elenistică de tonalitate gnostică [...] în acest mod, el mă facu treptat să înţeleg obiectivitatea psihică, „realitatea sufletului", Datorită dialogurilor cu Philemon mi se clarifică diferenţa dintre mine şi obiectul gândurilor mele. [...] Din punct dc vedere psihologic Philemon reprezenta o înţelegere superioară[73].

Pe 20 aprilie Jung a demisionat din poziţia de preşedinte al Asociaţiei Psihanalitice Internaţionale. Pe 30 aprilie a demisionat din postul de lector la facultatea de medicină a Universităţii din Zurich. îşi amintea cum simţise că, la universitate, se afla într-o poziţie expusă şi simţea că trebuie să găsească o nouă orientare, altfel ar fi fost incorect să le predea studenţilor[74]. În iunie şi iulie a avut un vis care s-a repetat de trei ori, în care se afla într-un ţinut străin şi trebuia să se întoarcă rapid acasă cu o barcă, după care se lăsa un ger îngheţat[75].

Pe 10 iulie, Asociaţia Psihanalitică din Zurich a votat cu 15 la 1 pentru a părăsi Asociaţia Psihanalitică Internaţională. în procesul-verbal, motivul secesiunii era faptul că Freud formase o ortodoxie care împiedica cercetarea liberă şi independentă[76]. Grupul a fost numit acum Asociaţia pentru Psihologie Analitică. Jung s-a implicat activ în această asociaţie, care se întâlnea o dată la două săptămâni. De asemenea, a continuat să practice terapia cu mulţi pacienţi, având un program încărcat. între 1913 şi 1914 avea între una şi nouă consultaţii pe zi, cinci zile pe săptămână, cu o medie între cinci şi şapte şedinţe pe zi[77].

Procesele-verbale ale Asociaţiei pentru Psihologic Analitică nu oferă niciun indiciu despre

---

70 MP, p. 145. Jung îi spunea lui Margaret Ostrowski-Sachs: „Tehnica imaginaţiei active se poate dovedi foarte importantă în situaţii dificile în care există, să spunem, o vizitare. Are sens numai atunci când ai sentimentul că te afli într-o situaţie grea. Am trăit asta când m-am despărţit de Freud. Nu ştiam ce gândeam. Doar simţeam: «Nu este aşa». Apoi am conceput «gândirea simbolică» şi, după doi ani de imaginaţie activă, mi-au venit atât de multe idei, încât cu greu m-am putut apăra. Reapăreau aceleaşi gânduri. Am apelat la mâinile mele şi am început să sculptez în lemn apoi calea mea a devenit mai clară". *(Aus Gesprachen mit* C.G. *Jung,* Juris Druck Verlag, Zurich, 1971, P. 18.)

71 *Amintiri, vise, reflecţii, ed. cit.,* pp. 190-191.

72 *ibid.*

73 *ibid.*

74 *Ibid.,* p. 202.

75 Vezi mai jos, p. 231.

76 *MZP.*

77 Agendele cu programări ale lui Jung, JFA.

profcsul prin care trecea Jung. El nu făcea trimiteri la fantasmele sale şi continua să discute aspecte teoretice ale psihologiei. Acelaşi lucru se întâmplă şi în corespondenţa care s-a păstrat din această perioadă[78]. În fiecare an, îşi continua îndatoririle impuse de serviciul militar[79]. Astfel, îşi menţinea activităţile profesionale şi responsabilităţile familiale în timpul zilei şi îşi dedica serile explorării de sine[80]. Există indicii că această împărţire a activităţilor a continuat pc parcursul următorilor câţiva ani. Jung îşi amintea că, în timpul acestei perioade, familia şi profesia sa „au fost permanent o realitate binefăcătoare şi o garanţie că aveam şi o existenţă normală şi adevărată”[81].

Problema modurilor diferite de a interpreta astfel de fantasme a fost subiectul unei conferinţe prezentate pc 24 iulie la Psycho-Medical Society în Londra, „Despre înţelegerea psihologică”. Aici el punea în opoziţie metoda analitic-reductivă a lui Freud, bazată pe cauzalitate, cu metoda constructivă a şcolii de la Zurich. Neajunsul primcia consta în faptul că, mergând înapoi către elementele antecedente, avea de-a face doar cu o jumătate a tabloului şi nu ajungea la sensul viu al fenomenelor. Dacă cineva ar încerca să înţeleagă *Faust* de Goethe într-o asemenea manieră, ar fi ca şi cum ar încerca să înţeleagă o catedrală gotică sub aspectul său mineralogic[82]. Sensul viu „este viu doar pentru că noi îl trăim în şi pentru noi”[83]. Cât timp viaţa este în mod esenţial nouă, nu poate fi înţeleasă doar retrospectiv. Prin urmare, punctul de vedere constructiv punea întrebarea „cum se ridică, din acest suflet devenit astfel, o punte către viitorul lui”?[84] Implicit, acest articol prezintă motivul lui Jung pentru a nu se îmbarca într-o analiză retrospectivă şi cauzală a fantasmelor sale şi serveşte drept avertisment pentru cei care ar fi tentaţi să facă acest lucru. Prezentat drept o critică şi o reformulare a psihanalizei, noul mod de interpretare al lui Jung se leagă în timp de metoda simbolică a hermeneuticii spirituale a lui Swedenborg.

Pe 28 Iulie Jung a ţinut o conferinţă „Despre semnificaţia inconştientului în psihopatologic” la întâlnirea anuală dc la British Medical Association în Aberdeen[85]. El a susţinut că, în cazurile de nevroze şi psihoze, inconştientul încerca să compenseze atitudinea conştientă unilaterală. Individul neechilibrat se apără împotriva acesteia şi opusele se polarizează mai mult. Impulsurile corective care se prezintă în limbajul inconştientului ar trebui să fie începutul unui proces de vindecare, dar forma sub care ele apar le face inacceptabile pentru conştiinţă.

O lună mai devreme, pe 28 iunie, Arhiducele Franz Ferdinand, moştenitorul Imperiului Austro-Ungar, fusese asasinat de Gavrilo Princip, un student sârb în vârstă de nouăsprezece ani. La 1 august a izbucnit războiul. In 1925 Jung îşi amintea: „Am avut sentimentul că eram un psihotic supracompensat, şi nu am scăpat de acest sentiment până la 1 august 1914”[86]. Ani mai târziu, îi spunea lui Mircea Eliade:

Ca psihiatru, m-am îngrijorat, întrebându-mă dacă nu eram pe cale „să fac o schizofrenic”, aşa cum spuneam în limbajul acelor zile... Tocmai pregăteam o prelegere despre schizofrenie pentru congresul din Aberdeen şi îmi tot spuneam: „Voi vorbi despre mine însumi! Foarte probabil voi înnebuni după ce voi citi acest articol. Congresul urma să aibă loc în iulie 1914 exact în aceeaşi perioadă în care mă vedeam în cele trei vise călătorind pc mările Sudului. Pe 31 iulie, imediat după prelegere, am aflat din ziare că izbucnise războiul. În cele din urmă am înţeles. Şi când. În ziua următoare, am debarcat în Olanda, nimeni nu era mai fericit decât mine. Acum eram sigur că nu mă ameninţa schizofrenia. Am înţeles că visele şi viziunile mele veneau din subsolul

---

78 Aceasta se bazează pe un studiu complet al corespondenţei lui Jung pană in 1930 la EHT şi în alte arhive şi colecţii.

79 Acestea au fost: 1913: 16 zile, 1914: 14 zile, 1915: 67 zile, 1916, 34 zile, 1917, 117 zile, (evidenţele serviciului militar al lui Jung J FA).

80 Vezi mai jos. p. 238.

81 *Vise, amintiri, reflecţii, ed. cit.,* p. 198.

82 Jung, „Despre înţelegerea psihologică a proceselor patologice” [în *Opere complete,* volumul 3, Editura Trei, Bucureşti 2005. § 396, p. 198. *N.t.].*

83 *Ibid.,* § 398.

84 *Ibid.,* § 399.

85 *Opere complete* [volumul 3. *ei. cit.,* N.t.].

86 *Analytical Psychology,* p. 44.

inconştientului colectiv. Ce îmi rămăsese de făcut acum era să aprofundez şi să validez această descoperire. Şi asta am încercat să fac timp de patruzeci de ani[87].

În acest moment Jung considera că această fantasmă descrisese în imagini nu ceea ce i se va întâmpla lui, ci Europei. Cu alte cuvinte, era o precogniţie a unui eveniment colectiv, ceea ce va numi mai târziu un vis „mare”[88]. După această realizare, a încercat să vadă dacă şi în ce măsură acest fapt era adevărat şi pentru alte fantasme pe care le trăise şi să înţeleagă semnificaţia acestei corespondenţe între fantasmele particulare şi evenimentele publice. Acest efort alcătuieşte mare parte din materialul din *Liber Novus.* În *încercări,* scrie că izbucnirea războiului i-a permis să înţeleagă mult din ceea ce trăise anterior şi i-a dat curajul să scrie prima parte din *Liber* Novus[89]. Astfel, el a considerat că izbucnirea războiului îi arăta că frica sa de a înnebuni era greşit plasată. Nu este o exagerare să spunem că, dacă nu ar fi izbucnit războiul, era foarte probabil ca *Liber Novus* să nu fi fost realizată. În 1955/1956, vorbind despre imaginaţia activă, Jung comenta că „implicarea are aparenţă de psihoză ce provine de la faptul că pacientul integrează acelaşi material fantasmatic căruia bolnavul mental îi cade victimă, întrucât nu-l poate integra, ci este înghiţit de el”[90].

Este important de notat că au existat în jur de unsprezece fantasme separate pe care Jung le-a privit drept precognitive:

1-2. OCTOMBRIE 1913:

Viziunea repetată a inundaţiei şi a morţii a mii de oameni şi vocea care spunea că aceasta va deveni realitate.

3. TOAMNA ANULUI 1913:

Viziunea mării de sânge care acoperea teritoriile nordice.

4. 12 DECEMBRIE 1913:

Imaginea unui erou mort şi uciderea lui Siegfried într-un vis.

5. 25 DECEMBRIE 1913:

Imaginea piciorului unui gigant care păşea peste un oraş şi imagini de crimă şi cruzime sângeroasă.

6. 2 IANUARIE 1914:

Imaginea unei mări de sânge şi o procesiune a mulţimilor de morţi.

7. 22 IANUARIE 1914:

Sufletul său a venit din străfunduri şi 1-a întrebat dacă va accepta războiul şi distrugerea. I-a arătat imagini ale distrugerii, arme militare, rămăşiţe umane, vapoare scufundate, state distruse etc.

8. 21 MAI 1914:

O voce îi spune că sacrificaţii cad în stânga şi în dreapta.

9—11. IUNIE-IULIE 1914:

Visul repetat de trei ori în care se afla pe un tărâm străin şi trebuia să se întoarcă rapid cu un vapor şi coborârea unui ger de gheaţă[91].

*

87 Combat interview, 1952, *C.G. Jung Speaking: Interview and Encounters,* ed. William McGuire şi R.F.C. Hull (Princeton University Press, Princeton, Bollingen Series, I977), pp. 233-234. Vezi mai jos, p. 231.

88 Vezi mai jos, p. 231.

89 Vezi mai jos, p. 337.

90 *Mysterium Coniunctionis, Opere complete,* volumul 14/1 [Editura Trei, Bucureşti 2005, p. 355, § 410, N.t.].

91 Vezi mai jos, pp. 198-199, 231, 237, 241, 252, 273, 305, 335.

Liber Novus

Acum Jung a început să scrie ciorna pentru *Liber Novus.* Transcria conştiincios cele mai multe dintre fantasmele din *Cărţile Negre* şi, pentru fiecare, adăuga o secţiune în care explica semnificaţia fiecărui episod, combinată cu o elaborare lirică. O comparaţie cuvânt cu cuvânt indică faptul că fantasmele au fost reproduse cu fidelitate, doar cu modificări minore de editare şi împărţire în capitole. Astfel, secvenţa de fantasme din *Liber Novus* corespunde aproape întotdeauna exact celei din *Cărţile Negre.* Atunci când se indică faptul că o anumită fantasmă a avut loc „în noaptea următoare” etc, întotdeauna este exact şi nu este un mijloc stilistic. Limbajul şi conţinutul materialului nu au fost modificate. Jung a păstrat „fidelitatea faţă de eveniment” şi ceea ce a scris nu trebuie confundat cu o ficţiune. Ciorna începe cu „Prieteni” şi această formulare apare frecvent. Principala diferenţă între *Cărţile Negre* şi *Liber Novus* este că primele au fost scrise pentru uzul său personal şi pot fi considerate înregistrări ale unui experiment, în timp ce ultima se adresează unui public şi este prezentată într-o formă în care să poată fi citită de alţii.

În noiembrie 1914, Jung a studiat cu atenţie *Aşa grăit-a Zarathustra* de Nietzsche, pe care o citise pentru prima dată în tinereţea lui. Mai târziu, îşi amintea „apoi, dintr-odată, spiritul m-a ridicat şi m-a dus într-o ţară părăsită în care am citit Zarathustra”[92]. Aceasta a modelat structura si stilul din *Liber Novus.*

Asemenea lui Nietzsche în *Zarathustra,* Jung a împărţit materialul într-o serie de cărţi alcătuite din capitole scurte. Dar, în timp ce *Zarathustra* proclama moartea lui Dumnezeu, *Liber Novus* descrie renaşterea lui Dumnezeu în suflet. Există, de asemenea, indicii că a citit în această perioadă *Commedia* lui Dante, care, şi ea, influenţează structura lucrării.[93] *Liber Novus* ilustrează coborârea lui Jung în iad. Dar în timp ce Dante putea utiliza o cosmologie stabilită, *Liber Novus* este o încercare de a da formă unei cosmologii individuale. Rolul lui Philemon în lucrarea lui Jung prezintă analogii cu cel al lui Zarathustra în opera lui Nietzsche şi al lui Virgil în cea a lui Dante.

În *Ciornă,* aproape 50% din material este extras direct din *Cărţile Negre.* Există în jur de treizeci şi cinci de noi secţiuni de comentarii, îrnaceste secţiuni, Jung a încercat să extragă din fantasme principii psihologice generale şi să înţeleagă în ce măsură evenimentele ilustrate în fantasme prezentau sub formă simbolică evoluţia care urma să aibă loc în lume. În 1914, Jung introdusese distincţia dintre interpretarea la nivel obiectiv, în care obiectele din vis erau tratate ca reprezentări ale obiectelor reale, şi interpretarea la nivel subiectiv, în care fiecare element privea visătorii înşişi.[94] De asemenea, deoarece îşi interpreta fantasmele la nivel subiectiv, această metodă de aici ar putea fi caracterizată drept o încercare de a-şi interpreta fantasmele la nivel „colectiv”. El nu încerca să-şi interpreteze fantasmele reductiv, ci le vedea ca descriind funcţionarea unor principii psihologice generale în interiorul lui (cum ar fi relaţia dintre introversie şi extraversie, gândire şi plăcere etc.) şi ca descriind evenimente concrete sau simbolice care urmau să aibă loc. Astfel, al doilea strat al *Ciornei* reprezintă prima încercare majoră şi extinsă de a dezvolta şi aplica această

---

92 Ed. James Jarrett, *Nietzsche s Zarathustra: Notes of the Seminar given in 1934-9* (Bollingen Series, Princeton University Press, Princeton, 1988, p. 381). Despre Jung citindu-1 pe Niltzsche, vezi Paul Bishop, *The Dionysian Self: C.G. Jung's Reception of Nietzsche* (Walter de Gruyter, Berlin); Martin Liebscher, „Die «unheimliche Ahnlichkeit». Nietzsches Hermeneutik der Macht und analytische Interpretation bei Carl Gustav Jung”, în: *Ecce Opus. Nietzsche-Revisionen im 20 Jahrhunaert.* ed. Rudiger Gorner şi Duncan Large (Vandenhoeck & Ruprecht, Londra Gottingen 2003, pp. 37-50); «Jungs Abkehr von Freud im Lichte seiner Nietzsche-Rezeption”, în: *Zeitenwende-Wertewende,* ed. Renate Reschke. Berlin, 2001, pp. 255- 260; şi Graham Parkes, „Nietzsche and Jung: Ambivalent Appreciations”, în *Nietzsche and Depth Psychology,* ed. Jacob Golomb, Weaver Santaniello şi Ronald Lehrer (SUNY Press, Albany, 1999. pp. 69. 213).

93 În *Cărţile Negre* Jung a citat anumite cânturi din „Purgatoriu” pe 26 decembrie 1913 (p. 104). Vezi mai jos nota 213. p. 252.

94 În 1913, Maeder se referise la „expresia excelentă” a lui Jung a „nivelului obiectiv” şi „nivelului subiectiv” (cf „Ober das Traumproblem", *Jahrbuch fur psychoanalytische und psychopathologische Forschungen* 5,1913, pp. 657-8). Jung însuşi şi-a prezentat conceptul pe 30 ianuarie 1914 la Societatea Psihanalitică din Zurich (MSZ).

nouă metodă constructivă. „Al doilea strat” este în sine un experiment hermeneutic. Din punct de vedere critic, *Liber Novus* nu necesită o interpretare suplimentară, deoarece conţine propria sa interpretare.

După încheierea *Ciornei* scrise de mână, Jung a dactilografiat-o şi a redactat-o, într-un manuscris a făcut modificări de mână (mă refer la acest manuscris ca *Ciorna corectată.* Judecând după adnotări, se pare că i l-a dat cuiva să-1 citească (scrisul nu este al Emmei Jung, nici al lui Toni Wolffsau al Mariei Moltzer), persoană care a făcut apoi comentarii despre redactarea realizată de Jung, indicând faptul că anumite secţiuni pe care intenţionase să le elimine ar trebui păstrate.[95]

Prima secţiune a lucrării neintitulată, dar efectiv *Liber Primus* a fost compusă pe pergament. Apoi Jung a comandat un mare volum in-folio de peste 600 de pagini, legat în piele roşie, de la legătorul de cărţi Emil Stierli. Pe cotor se află titlul *Liber Novus.* Apoi a inserat paginile de pergament în volumul in-folio, care continuă cu *LiberSecundus,* pe care Jung l-a transcris şi ilustrat direct în volumul caligrafiat. Lucrarea este organizată ca un manuscris medieval iluminist, cu scriere caligrafică, având la început un tabel de abrevieri. Jung a intitulat prima carte „Calea a ceea-ce-va-să-vină” şi a pus sub titlu unele citate din *Isaia* şi din Evanghelia după Ioan. Astfel, era prezentată ca o lucrare profetică.

În volumul caligrafiat, Jung a pictat în tempera şi a scris cu cerneală. Uşoara decolorare a scrisului din volumul caligrafiat arată când se termina cerneala. În manieră clasică, a făcut găuri de ac şi trebuie să fi folosit sfoară pentru a trage liniile în creion şi a face ca paginile să fie uniforme.

În *Ciornă,* Jung a împărţit materialul în capitole. Pe parcursul transcrierii în volumul legat în piele roşie, el a modificat unele titluri ale capitolelor, a adăugat altele şi a redactat din nou materialul. Tăieturile şi modificările au ţinut predominant de stratul al doilea al interpretării şi elaborării, nu de materialul fantasmei, şi au constat în principal în reduceri ale textului. Jung relucra continuu acest al doilea strat. În transcrierea textului din această ediţie a fost indicat acest al doilea strat, astfel încât cronologia şi alcătuirea sunt vizibile. Deoarece comentariile lui Jung din al doilea strat se referă uneori implicit la fantasme care vor fi întâlnite mai târziu în text, este util şi ca fantasmele să fie citite în secvenţă cronologică, după care să urmeze o lectură continuă a celui de-al doilea strat.

Apoi Jung a ilustrat textul cu picturi, iniţiale decorate, borduri şi margini ornamentale. Iniţial, picturile se refereau direct la text. Mai târziu, picturile au devenit mai simbolice. Ele sunt adevărate imaginaţii active. Combinaţia de text şi imagine aminteşte de lucrările lui William Blake, cu a cărui operă Jung era destul de familiarizat.[96]

A supravieţuit o schiţă preliminară a uneia dintre imaginile din *Liber Novus,* care arată că au fost compuse cu atenţie, începând cu schiţe în creion care au fost apoi elaborate.[97] Probabil alcătuirea celorlalte imagini a urmat o procedură similară. Privind picturile lui Jung care s-au păstrat până acum, este frapant faptul că au făcut un salt abrupt de la peisajele realiste din 1902-1903 la abstract şi semifigurativ după 1915.

Arta si scoală de la Zurich

---

95 De exemplu, la pagina 53 a *Ciornei corectate* este scris pe margine „Grozav. De ce este tăiat?” În mod evident, Jung a urmat acest sfat şi a păstrat pasajele originale, vezi mai jos, p. 238, coloana din dreapta, paragraful al treilea.

96 În 1921 cita din *The Marriage of Heaven and Hell* de Blake *(Opere complete,* volumul *6, ed. Cit.* §§ 422,460); în *Psihologie şi alchimie* se referă la două picturi ale lui Blake (Opere *complete,* volumul 12, Editura Teora, Bucureşti, 1996, Imag. 14 şi Imag. 19). Pe 11 noiembrie 1948 i-a scris lui Piloo Nanavutty: ”Pentru mine Blake reprezintă un studiu chinuitor, deoarece a compilat o mulţime de cunoştinţe pe jumătate digerate sau nedigerate în fantasmele sale. Conform ideilor mele, ele sunt producţii artistice, şi nu o reprezentare autentică a proceselor inconştiente.” (Letters 2, pp. 513-514.)

97 Vezi mai jos. Anexa A.

Biblioteca lui Jung din prezent conţine câteva cărţi despre arta modernă, deşi unele volume s-au dispersat probabil de-a lungul anilor. Deţinea un catalog al lucrărilor grafice ale lui Odilon Reedon, precum şi un studiu despre acesta.[98] Este posibil să fi cunoscut opera lui Redon când era în Paris. Ecouri puternice ale mişcării simboliste apar în picturile din *Liber Novus.*

În octombrie 1910, Jung a făcut turul Italiei de Nord pe bicicletă, împreună cu colegul său Hans Schmid. Au vizitat Ravenna, iar frescele şi mozaicurile de acolo l-au impresionat profund. Se pare că aceste lucrări au avut impact asupra picturilor sale: folosirea culorilor puternice, forme asemănătoare mozaicurilor şi figuri bidimensionale fără utilizarea perspectivei.[99]

În 1913, pe când se afla în New York, este probabil să fi participat la Armory Show, prima expoziţie internaţională majoră de artă modernă din America (expoziţia a durat până pe 15 martie, iar Jung a plecat la New York pe 4 martie). S-a referit la pictura lui Marcel Duchamp. „Nud coborând scările", în seminarul său din 1925, care provocase acolo furori.[100] Tot atunci el s-a referit la faptul că a studiat picturile lui Picasso. Dată fiind lipsa de dovezi a unor studii mai extinse, cunoştinţele lui Jung despre arta modernă proveneau probabil mai mult de la cunoştinţele sale directe.

În timpul Primului Război Mondial, au existat contacte între membrii şcolii de la Zurich şi artişti. Toţi aparţineau mişcărilor de avangardă şi făceau parte din cercuri sociale care se intersectau.[101] În 1913 Erika Schlegel a venit la Jung pentru analiză. Ea şi soţul său, Eugen Schlegel, erau în relaţii prieteneşti cu Toni Wolff. Erika Schlegel era sora Sophiei Taeuber şi a devenit bibliotecara Clubului Psihologic. Membrii Clubului Psihologic erau invitaţi la unele dintre evenimentele dadaiste. La sărbătorirea deschiderii Galeriel Dada pe 29 martie 1917, Hugo Ball nota prezenţa în auditoriu a unor membri ai Clubului.[102] Programul acelei seri a inclus dansuri abstracte semnat de Sophie Taeuber şi poeme scrise de Hugo Ball, Hans Arp şi Tristan Tzara. Sophie Taeuber. care studiase cu Laban, a organizat împreună cu Arp un curs de dans pentru membrii Clubului. A avut loc şi un bal mascat şi ea a conceput costumele.[103] În 1918 a prezentat un spectacol de marionete, „Regele Cerb", la Zurich. A fost pus în scenă în pădurea de lângă Burgholzli. Freud Analytikus, în conflict cu Dr. Oedipus Complex, este transformat într-un papagal de Ur-Libido, într-o parodie care preia temele din *Transformări şi simboluri ale libidoului* scrisă de Jung şi conflictul său cu Freud.[104] Cu toate acestea, relaţiile dintre cercul lui Jung şi unii dadaişti au devenit mai tensionate. În mai 1917, Emmy Hennings îi scria lui Hugo Ball că „psiho-Clubul" dispăruse deja.[105] În 1918, Jung a criticat mişcarea Dada într-o revistă elveţiană, ceea ce nu a scăpat atenţiei dadaiştilor.[106] Elementul critic care a separat opera în imagini a lui Jung de cea a dadaiştilor a fost accentul din ce în ce mai mare pus de el pe sens şi semnificaţie.

Explorarea de sine a lui Jung şi experimentele creative nu au avut loc într-un vacuum. În

98 Redon, *Œuvre graphique complet* (Secretariat, Paris, 1913); Andre Melleno, *Odilon Redon: Peintre, Dessinateur et Graveur* (Henri Floury, Paris, 1923). De asemenea, există o carte despre arta modernă, care o critica aspru: Max Raphael, *Von Monetzu Picasso: Grundzuge einer Asthetik und Entwicklungder Modernen Malerei* (Delphin Verlag, Munchen, 1913).

99 În aprilie 1914 Jung a vizitat din nou Ravenna.

100 *Analytical Psychology,* p. 54.

101 Vezi Rainer Zuch. *Die Surrealisten und C. G. Jung: Studien zur Rezeption der analytischen Psychologie im Surrealismus am Beispiel von Max Ernst, Victor Brauner und Hans* Arp (VUG, Weimar, 2004).

102 *Fliyht out of Time,* p. 102.

103 Greta Stroeh, „Biographie", în *Sophie Taeuber: 15 Decembre 1989 Mars 1990,* Musee dart moderne de la viile de Paris (Paris-musees, Paris. 1989, p. 124); interviu Aline Valangin, arhiva biografică Jung, Countway Library of Medicine, p. 29.

104 Marionetele se află în muzeul Bellerive, Zurich. Vezi Bruno Mikol, „Sur le theâtre de marionnettes de Sophie Taeuber-Arp," în *Sophie Taeuber:* 15 *Decembre 1989-Mars* Musce d'art moderne de la viile de Paris, pp. 59-68.

105 Hugo Ball Emmy Hennings. *Damals in Zurich: Briefe aus den Jahren 1915 1917* (Die Arche, Zurich, 1978), p. 132.

106 Jung, „Uber das Unbewußte", GW10, § 44; Pharmouse, *Dada Rexnew,* 391, 1919; Tristan Tzara, *Dada* 4-5,1919, Zurich.

timpul acestei perioade, exista un mare interes pentru artă şi pictură în cercul său. Alphonse Maeder a scris o monografie despre Ferdinand Hodler[107] şi a întreţinut o corespondenţă amicală cu acesta.[108] În jurul anului 1916, Maeder a avut o serie de viziuni sau fantasme în stare de veghe, pe care le-a publicat sub pseudonim. Când i-a spus lui Jung despre aceste evenimente, Jung a replicat: „Cum, şi tu?”[109] De asemenea, Hans Schmid a scris şi şi-a pictat fantasmele în ceva asemănător cu *Liber Novus.* Moltzer dorea să extindă activităţile artistice ale şcolii din Zurich. Ea simţea că era nevoie de mai mulţi artişti în cercul lor şi îl considera pe Riklin un model.[110] J.B. Lang, care a fost analizat de Riklin, a început să picteze tablouri abstracte. Moltzer avea o carte pe care o numea Biblia ei, în care a introdus picturi însoţite de text. I-a recomandat pacientei sale, Fanny Bowditch Katz, să facă acelaşi lucru.[111]

În 1919, Riklin a expus câteva dintre picturile sale la Kunsthaus, în Zurich, alături de Hans Arp, Sophie Taeuber, Francis Picabia şi Augusto Giacometti ca parte a „Noii vieţi”, descris ca un grup de expresionişti elveţieni.[112] Având în vedere legăturile sale personale, Jung ar fi putut cu uşurinţă să expună unele dintre lucrările lui într-un astfel de cadru, dacă ar fi dorit. Prin urmare, refuzul său de a considera lucrările sale drept artă are loc într-un context în care existau posibilităţi destul de reale pentru ca el să fi urmat această traiectorie.

Cu unele ocazii, Jung discuta despre artă cu Erika Schlegel. Ea a notat următoarea conversaţie:

Ieri, când am fost la Jung, purtam medalionul cu perle (broderia cu perle pe care mi-a făcut-o Sophie). I-a plăcut foarte mult şi asta l-a făcut să vorbească animat despre artă — aproape o oră. Despre Riklin, unul dintre elevii lui Giacometti, a spus că lucrările lui de dimensiuni reduse aveau o anumită valoare estetică, ce dispare pur şi simplu în cele mari. Că el efectiv se dizolva uman în arta sa, aşa încât nu mai poate fi sesizat nicăieri. E ca un perete peste care curge apa. De aceea nici nu putea analiza, fiindcă pentru asta trebuie să fii tăios şi ascuţit ca lama unui cuţit. Într-un fel, a căzut în artă. Arta şi ştiinţa însă sunt doar slujitori ai spiritului creator. Lui trebuie să-i servim.

Cu privire la propria mea activitate, rămâne de văzut dacă este artă cu adevărat. În fond ea are un sens religios, basme şi imagini. Şi eu ştiu că, într-un fel, într-un anumit moment, ele trebuie să ajungă la oameni.[113]

Pentru Jung, Franz Riklin părea să fi fost ca un dublu al lui, a cărui soartă era atent să o evite. Această afirmaţie indică şi modul în care Jung relativiza statutul artei şi al ştiinţei la care ajunsese prin autoexperiment.

Astfel, realizarea lui *Liber Novus* nu a fost în niciun caz o activitate specifică lui şi ideosincratică, şi nici produsul unei psihoze. Ea indică mai degrabă intersecţia dintre

107 *F. Holder: Eine Skizze seiner seelischen Entwicklungund Bedeutung fur die schweizerisch-nationale Kultur* (Rascher, Zurich, 1916).

108 Documentele Maeder.

109 Interviu cu Maeder, arhiva biografică Jung, Countway Library of Medicine, p. 9.

110 Franz Riklin către Sophie Riklin, 20 mai 1915, documentele Riklin.

111 Pe 17 August 1916, Fanny Bowditch Katz, care era cu ea în analiză în acea perioadă, nota în jurnal: „despre cartea ei [i.e. Moltzer] - Biblia ei - picturi, fiecare însoţită dc un text scris... ceea ce trebuie să fac şi eu...” Conform lui Katz, Moltzer îi vedea picturile ca fiind „pur subiective, nu lucrări de artă” (31 iulie, Countway Library of Medicine). Cu o altă ocazie, Katz nota că Moltzer „vorbeşte despre Artă, arta adevărată, expresie a religiei” (24 august 1916, *ibid).* În 1916, Moltzer a prezentat interpretări psihologice ale unora dintre picturile lui Riklin în cadrul unei întâlniri a Clubului Psihologic (în lucrarea mea, *Cult Fictions: Jung and the Founding of Analytical Psychology,* Routledge, Londra 1998, p. 102). Despre Lang, vezi ed. Thomas Feitknecht, *„Die dunkle und wilde Seite der Seele”: Hermann Fiesse. Briefwechsel mitseinem Psychoanalytiker Josef Lang, 1916-1944* (Suhrkampf, Frankfurt, 2006).

112 *„Das Neueleben, Erste Ausstellung,* Kunsthaus Zurich. J.B. Lang amintea o întâlnire din locuinţa lui Riklin la care participase şi la care erau prezenţi şi Jung şi Augusto Giacometti *(Diary,* 3 decembrie 1916, p. 9, documentele Lang, Swiss Literary Archives, Berna).

113 11 martie 1921, *Notizbucher,* documentele Schlegel.

experimentarea psihologică şi cea artistică, în care mulţi indivizi erau implicaţi în acel moment.

Experimentul colectiv

În 1915, Jung a întreţinut o amplă corespondenţă cu colegul său Hans Schmid despre problema înţelegerii tipurilor psihologice.

Această corespondenţă nu oferă niciun semn direct al experimentului cu sine însuşi desfăşurat de Jung şi arată faptul că teoriile pe care Jung le-a construit în timpul acestei perioade nu provin numai din imaginaţia sa activă, ci, în parte, constau şi dintr-o teoretizare psihologică convenţională.[114] Pe 5 martie 1915, Jung îi scria lui Smith Ely Jeliffe:

Încă mă aflu cu armata într-un orăşel în care am numeroase activităţi practice şi călărie... Până când a trebuit să mă alătur armatei, am trăit în linişte şi mi-am dedicat timpul pacienţilor şi activităţilor mele. Am lucrat în special la cele două tipuri de psihologie şi la sinteza tendinţelor inconştiente.[115]

În timpul explorărilor de sine, a trecut prin stări de zbucium. Îşi amitea că a trăit frici puternice şi uneori a trebuit să se ţină de masă pentru a nu se prăbuşi.[116] În timpul acestei perioade, nota: „*Eram deseori atât de răscolit, încât trebuia să-mi stăpânesc emoţiile prin exerciţii yoga. Însă cum ţelul meu era să văd ce se petrecea în mine, le făceam numai până ce-mi redobândeam liniştea care să-mi permită să reiau munca mea cu inconştientul*."[117]

Îşi amintea că Toni Wolff a fost atrasă în procesul în care el era implicat şi că trăia un flux similar de imagini. Jung a descoperit că putea discuta cu ea despre experienţele lui, dar că şi ea era dezorientată şi în aceeaşi stare de confuzie.[118] Nici soţia lui nu a fost capabilă să-1 ajute în această privinţă. Ulterior, scria: „Faptul că am fost capabil să suport a fost o chestiune de forţă brutală."[119]

Clubul Psihologic a fost înfiinţat la începutul anului 1916, printr-un dar de 360 000 de franci elveţieni din partea lui Edith Rockefeller McCormick, care venise la Zurich în 1913 pentru a fi analizată de Jung. La început, avea aproximativ şaizeci de membri. Pentru Jung, scopul Clubului era de a studia relaţia indivizilor cu grupul şi de a oferi un cadru natural observaţiilor psihologice care să depăşească limitele analizei unu-la-unu, precum şi să ofere o arenă în care pacienţii puteau învăţa să se adapteze la situaţiile sociale. În acelaşi timp, un grup profesional alcătuit din analişti continua să se întâlnească la Asociaţia pentru Psihologie Analitică.[120] Jung a participat din plin în cadrul ambelor organizaţii.

Experimentul lui Jung cu sine însuşi a atras şi o schimbare în activitatea sa analitică. Şi-a încurajat pacienţii să se îmbarce într-un proces similar de experimentare cu ei înşişi. Pacienţii au fost instruiţi despre modul în care să conducă imaginaţia activă, să întreţină dialogurile interioare şi să-şi picteze fantasmele. Şi-a considerat propriile experienţe ca fiind paradigmatice. În seminarul din 1925, observa: „Am extras tot materialul empiric de la pacienţii mei, dar soluţia problemei am adus-o din interior, din observaţiile pe care le am făcut asupra proceselor mele inconştiente."[121]

Tina Keller, care era în analiză cu Jung din 1912, îşi amintea că Jung „deseori vorbea despre

---

114 Ed. John Beebe şi Ernst Falzeder, Philemon Series, în curs de apariţie.

115 John Burnham, *Jeliffe: American Psychoanalyst and Physician ~ His Correspondence with Sigmund Freud and C.G. Jung,* editată de William McGuire (University of Chicago Press, Chicago, 1983), pp. 196 197-

116 MP, p. 117.

117 *Amintiri, vise, reflecţii, ed. cit.,* p. 185.

118 MP, p. 174.

119 *Ibid.*

120 Despre înfiinţarea Clubului, vezi lucrarea mea, *Cult Fictions: C.G.Jung and the Founding of Analytical Psychology.*

121 *Analytical Psychology,* p. 34.

el însuşi şi despre experienţele proprii":

În acele zile de început, când ajungeai pentru ora de analiză, aşa-numita „carte roşie" stătea deseori deschisă pe un şevalet. În ea, dr. Jung picta sau tocmai terminase de pictat o imagine. Uneori îmi arăta ce făcuse şi comenta. Munca atentă şi precisă pe care o investea în aceste picturi şi în textul clarificator care le acompania era o mărturie a importanţei acestei întreprinderi. Astfel, maestrul demonstra învăţăcelului că dezvoltarea psihică cere timp şi efort.[122]

În analizele ei cu Jung şi Toni Wolff, Keller a condus imaginaţii active şi a şi pictat. Dincolo de a fi o întreprindere solitară, confruntarea lui Jung cu inconştientul a fost una colectivă, în care şi-a luat pacienţii alături de el. Cei din jurul lui Jung au format un grup de avangardă, angajat într-un experiment social despre care sperau că va transforma vieţile lor şi ale celor din jur.

Întoarcerea morţilor

În mijlocul carnagiului războiului, tema întoarcerii morţilor era larg răspândită, ca în filmul lui Abel Glance, *J'accuse.*[123] Tributul morţii a dus şi la o reînviere a interesului pentru spiritism. După aproape un an, Jung a început să scrie din nou în *Cărţile Negre,* în 1915, cu o altă serie de fantasme. El încheiase deja copia scrisă de mână pentru *Liber Primus* şi *Liber Secundus.*[124] La începutul anului 1916, Jung a trăit o serie frapantă de evenimente parapsihologice în locuinţa sa. În 1923, i-a povestit acest eveniment lui Cary de Angulo (ulterior Baynes). Ea 1-a înregistrat după cum urmează:

Într-o noapte, băiatul tău a început să se agite în somn şi să se întoarcă de pe o parte pe alta, spunând că nu se poate trezi. În cele din urmă, soţia te-a chemat să-l linişteşti şi ai reuşit să faci asta punându-i comprese reci — în cele din urmă, s-a calmat şi a adormit. În dimineaţa următoare, s-a trezit fără să-şi amintească nimic, dar părea extrem de extenuat, aşa că i-ai spus să nu meargă la şcoală; el nu a întrebat de ce, dar părea că i se pare normal să facă asta. Dar, destul de neaşteptat, a cerut hârtie şi creioane colorate şi s-a pus pe desenat, realizând următoarea imagine: în centrul desenului, un bărbat pescuia cu un cârlig şi o undiţă. În partea stângă se afla Diavolul care îi spunea ceva bărbatului, iar fiul tău scria ce spusese acesta. Şi anume că venise după pescar pentru că acesta îi prindea peştii, dar în partea dreaptă se afla un înger care spunea: „Nu, nu poţi lua acest bărbat, el prinde doar peştii răi, nu şi pe cei buni." După ce fiul tău a realizat acea imagine, era destul de mulţumit. În aceeaşi noapte, două dintre fiicele tale au avut impresia că au văzut fantome în camerele lor. În ziua următoare ai scris „Sermones ad Mortuos" şi ai ştiut apoi că nimic altceva nu-ţi va mai tulbura familia, şi aşa s-a şi întâmplat. Bineînţeles, ştiam că tu erai pescarul din desenul fiului tău, şi tu mi-ai spus asta, dar băiatul nu ştia.[125]

În *Amintiri,* Jung povesteşte următoarele:

Duminică după-amiază, către ora cinci, clopoţelul de la intrare se auzi răsunând în toată casa [...] şi cele două servitoare se aflau în bucătărie de unde se putea vedea ce se întâmplă şi

---

122 „C. G. Jung: Some memories and reflections", *Inward Light,* 35, 1972, p. 11. Despre Tina Keller, vezi Wendy Swan, C.G. *Jung and Active Imagination* (VDM, Saarbrucken, 2007).

123 Vezi Winter, *Sites of Memory, Sites of Mourning,* pp. 18, 69, şi 133-144.

124 Există o notă adăugată în *Cartea Neagră* 5 în acest punct: „În acest moment, părţile I şi II [ale *Cărţii Roşii*] erau scrise. Imediat după începerea războiului" (p. 86). Textul principal este scris de Jung, iar „ale *Cărţii Roşii*" a fost adăugat de altcineva.

125 CFB.

spaţiul liber din faţa intrării. Eu eram în apropierea soneriei şi nu numai că am auzit-o, dar am şi văzut limbile clopoţelului mişcându-se. Toţi am alergat imediat la uşă pentru a vedea cine sună astfel, dar acolo nu era nimeni! Am rămas aşa, uitându-ne unii la alţii! Atmosfera era încărcată, vă rog să mă credeţi! Am ştiut imediat: acum trebuie să se întâmple ceva. Casa întreagă parcă ar fi fost umplută de o mulţime de fiinţe, parcă ar fi fost ticsită de spirite. Erau peste tot, stăteau până sub uşă şi de-abia mai puteai respira. Bineînţeles că ardeam să aflu răspunsul la întrebarea: "Pentru numele lui Dumnezeu, ce-o mai fi şi asta?" La care, strigară tare, în cor: „Ne întoarcem de la Ierusalim, unde n-am găsit ce-am căutat." Aceste cuvinte corespund primelor rânduri din Septem Sermones ad Mortuos.

Atunci, cuvintele începură să curgă din mine direct pe hârtie şi în trei seri treaba fu scrisă. De îndată ce am luat condeiul în mână, toată ceata de spirite se evaporă. Bântuiala încetă. În cameră se lăsă liniştea şi atmosfera se limpezi.[126]

Morţii apăruseră într-o fantasmă din 17 ianuarie 1914 şi spuseseră că se îndreptau spre Ierusalim ca să se roage la mormintele sfinte.[127] Evident, călătoria lor nu a reuşit. *Septem Sermones ad Mortuos* este un punct culminant al fantasmelor din această perioadă. Este o cosmologie psihologică pusă sub forma unui mit gnostic al creaţiei. În fantasmele lui Jung, un nou Dumnezeu se născuse în sufletul său. Dumnezeu care este fiul broaştelor, Abraxas. Jung a înţeles simbolic această fantasmă. El a văzut această figură ca reprezentând unirea Dumnezeului creştin cu Satana, şi astfel descriind o transformare a imaginii occidentale a lui Dumnezeu. Până în 1952 în *Răspuns lui Iov*, Jung nu a elaborat această temă în public.

Jung studiase scrierile despre gnosticism pe parcursul lecturilor sale preliminare pentru *Transformări şi simboluri ale libidoului.* În ianuarie şi octombrie 1915, în timpul serviciului militar, a studiat lucrările gnosticilor. După ce a scris *Septem Sermones* în *Cărţile Negre*, Jung a recopiat-o cu scris caligrafic într-o carte separată, rearanjând uşor secvenţa. Sub titlu, a adăugat următoarea inscripţie: „Cele şapte învăţături către morţi. Scrise de Basilides la Alexandria, oraşul unde Estul atinge Vestul."[128]

Apoi a tipărit-o privat, adăugând inscripţia: „Tradusă din textul original grecesc în limba germană". Această legendă indică efectele stilistice ale cărturarilor de la sfârşitul secolului al XIX-lea asupra lui Jung. Şi-a amintit că o scrisese cu ocazia întemeierii Clubului Psihologic şi că o privise ca pe un dar pentru Edith Rockefeller McCormick pentru că a fondat Clubul.[129] Le-a dat copii prietenilor şi confidenţilor săi. Prezentându-i o copie lui Alphonse Maeder, scria:

Nu am putut de aceea îndrăzni să pun pe ca numele meu, ci am ales numele uneia dintre cele mai mari minţi ale erei creştine timpurii pe care creştinismul a uitat-o. Mi-a căzut pe neaşteptate în poale ca un frupt copt în tensiunea unor vremuri grele şi a aprins o lumină de speranţă şi consolare în ore rele.[130]

Pe 16 ianuarie 1916, Jung a desenat o mandală în *Cărţile Negre* (vezi anexa C). Aceasta era prima schiţă pentru „Systema Munditotius". Apoi a continuat, pictând-o. Pe spate, a scris în engleză: „Aceasta este prima mandală pe care am construit-o în anul 1916, complet inconştient de ce însemna." Fantasmele din *Cărţile Negre* au continuat. Systema Munditotius este o cosmologie în imagini a învăţăturilor.

Între 11 iunie şi 2 octombrie 1917, Jung era în timpul serviciului militar la Chateaux d'Œx, comandant al prizonierilor de război englezi. În jurul lunii august îi scrisese lui Smith Ely Jeliffe că

126 *Amintiri vise, reflecţii, ed. cit.,* p. 199.
127 Vezi mai jos. p. 294.
128 Basilides cel istoric a fost un gnostic care a predat în Alexandria în sec. al II-lea. Vezi nota 81, p. 346.
129 MP. p. 26.
130 19 ianuarie 1917, *Letters* I, pp. 32-34. Trimiţându-i o copie din *Sermones* lui Jolande Jacobi, Jung o descrie ca „o curiozitate din atelierul inconştientului" (7 octombrie 1928. JA).

serviciul militar l-a îndepărtat complet de activitatea lui şi că, la întoarcere, spera să încheie un lung articol despre tipurile psihologice. A încheiat scrisoarea cu următoarele cuvinte: „La noi totul este neschimbat şi tăcut. Totul este înghiţit de război. Psihoza se amplifică încă, din ce în ce mai mult.”[131]

În acest moment simţea că se află încă într-o stare de haos şi că aceasta va începe să se clarifice doar către sfârşitul războiului.[132] De la începutul lunii august şi până la sfârşitul lunii septembrie a desenat în creion o serie de douăzeci şi şapte de mandale în caietul său de armată, pe care 1-a păstrat.[133] La început nu a înţeles aceste mandale, dar simţea că erau foarte semnificative. După 20 august a desenat câte o mandală aproape în fiecare zi. Avea sentimentul că făcea o fotografie a fiecărei zile şi observa cum se schimbau aceste mandale. Îşi amintea că a primit o scrisoare de la „această femeie olandeză care mă calcă pe nervi teribil”[134]. În scrisoare, această femeie, Moltzer, susţinea că „fantasmele provenite din inconştient ar avea valoare artistică şi ca atare ar trebui considerate artă”[135]. Asta l-a tulburat pe Jung pentru că nu era o prostie ci, mai mult, pictorii moderni se străduiau să plăsmuiască artă din inconştient. Acest fapt a trezit în el îndoiala că fantasmele sale erau cu adevărat spontane şi naturale. În următoarea zi, a desenat o mandală şi a rupt o bucată din ea, distrugând simetria.

Doar treptat am realizat ce este mandala de fapt: „Formare, transformare. A noimelor eterne eternă perindare.” Este Sinele, este totalitatea personalităţii, care, dacă totul decurge bine, este armonioasă, dar care nu suportă niciun fel de autoamăgiri. Imaginile mele reprezentând mandale erau criptograme ale stării sinelui meu care îmi erau furnizate zilnic.[136]

Pare a fi vorba despre mandală din 6 august 1917.[137] Versul este din *Faust* de Goethe. Mefisto i se adresează lui Faust, orientându-l către tărâmul Mumelor:

MEFISTO
Un trepied aprins vesti-va scund
Când o să fii pe cel din urmă prund.
Pe Mume ai să le desluşeşti neclar:
Precum e cazul, unele apar
Altele stau. Formare, transformare,
A noimelor eterne eternă perindare.
Cum chipurile-a toată faptura-n jur purced,
Ele n-or să te vadă, căci numai umbre văd.
Fii tare, căci pericolul e grav.
Te du spre trepied cu pasul brav.
Cu cheia să-1 atingi![138]

Scrisoarea despre care este vorba nu a fost găsită. Cu toate acestea, într-o scrisoare nepublicată din 21 noiembrie 1918, pe când se afla la Chateau D'Œx, Jung scria că „M. Moltzer m-a

---

131 John C. Burnham Jeliffe: *American Psychoanalyst and Physician & His Correspondence with Sigmund Freud and C.G.Jung,* editată de William McGuire, p. 199.
132 MP, p. 172.
133 Vezi anexa A.
134 *Ibid*
135 *Amintiri, vise, reflecţii, ed. cit.,* p. 204.
136 *Ibid.*
137 Vezi anexa A.
138 *Faust,* Partea a doua, v. 6283-6292 [p. 131, Editura Univers, Bucureşti, 1983. trad. Ştefan Aug. Doinaş, N.t.].

năpădit din nou cu scrisori”[139]. A reprodus mandalele în *Liber Novus.* A notat ca în timpul acestei perioade i-a apărut pentru prima dată ideea vie a Sinelui: „Mi se părea a fi ca monada, care sunt eu şi care este lumea mea. Mandala reprezintă această monadă şi corespunde naturii microcosmice a sufletului.”[140] În acest moment nu ştia unde conduce acest proces, dar începuse să înţeleagă faptul că mandala reprezenta obiectivul procesului: „Abia când am început să desenez mandalele, am văzut că totul, toate căile pe care mergeam şi toţi paşii pe care-i făceam duceau înapoi la un punct, şi anume la punctul din mijloc. Am înţeles tot mai clar că mandala este centrul. Ea este expresia tuturor drumurilor.”[141] În anii 1920 modul în care Jung înţelegea semnificaţia mandalei s-a aprofundat.

Ciorna conţine fantasme din octombrie 1913 până în februarie 1914. În iarna anului 1917, Jung a scris un nou manuscris pe care 1-a intitulat *Prufungen (încercări),* care începea acolo unde se oprise celălalt. Ca şi în primele două cărţi din *Liber Novus,* Jung a intercalat fantasmele cu comentarii interpretative.[142] A inclus *Sermones* în acest material, şi apoi a adăugat comentariile lui Philemon la fiecare predică. În acestea, Philemon sublinia natura compensatorie a învăţăturilor sale: în mod deliberat, el accentua cu precizie acele concepţii care le lipseau morţilor. *Încercări* constituie efectiv *Liber Tertius* din *Liber Novus.* Ca urmare, secvenţa completă a textului ar fi:

Liber Primus: „Calea a ceea-ce-va-să-vină”
Liber Secundus: „Imaginile peregrinului”
Liber Tertius: „Încercări”

În timpul acestei perioade, Jung a continuat să transcrie *Ciorna* în volumul caligrafiat şi să adauge picturi. Fantasmele din *Cărţile Negre* au devenit mai intermitente. În *Încercări* a descris realizarea lui a semnificaţiei Sinelui din toamna anului 1917.[143] Aceasta conţine viziunea lui Jung a Dumnezeului renăscut, culminând cu portretul lui Abraxas. A realizat că mare parte din ceea ce i se dăduse în prima parte a cărţii *(Liber Primus* şi *Liber Secundus)*, de fapt, îi fusese dat de Philemon.[144] A realizat că, în el, exista un bătrân înţelept profetic, cu care el nu era identic. Aceasta a fost o dezidentificare importantă. Pe 17 ianuarie 1918, Jung îi scria lui J.B. Lang:

> Lucrul cu inconştientul trebuie să-1 facem în primul rând pentru *noi înşine.* Pacienţii noştri profită de asta indirect. Pericolul constă în delirul profetic care, deseori, este rezultatul îndeletnicirii cu inconştientul. *Diavolul este cel* care spune: Da, scuipă pe Ştiinţă şi Raţiune,/Pe nalta forţă-a omeneştii minţi[*]. Asta nu trebuie uitat niciodată, chiar dacă suntem constrânşi să recunoaştem iraţionalul.[145]

Sarcina cea mai importantă a lui Jung în „elaborarea” fantasmelor sale a fost de a diferenţia vocile şi caracterele. De exemplu, în *Cărţile negre,* Jung este cel care le rosteşte Predici morţilor. În *Încercări,* nu Jung, ci Philemon le rosteşte. În *Cărţile Negre,* principala figură cu care Jung poartă dialoguri este sufletul său. În anumite secţiuni din *Liber Novus,* acesta este transformat în şarpe sau pasăre. Într-un dialog din ianuarie 1916, sufletul său îi explica faptul că atunci când Sus şi Jos nu

139 Scrisoare nepublicată, *JFA.* Există şi o pictură nedatată a lui Moltzer care pare a fi o mandală tetrafonală, pe care o descrie în nota care o însoţeşte drept „O prezentare în imagini a individuaţiei sau a procesului de individuaţie” (Library, Psychological Club, Zurich).

140 *Amintiri, vise, reflecţii, ed. cit,* p. 294. Sursele directe din care Jung şi-a extras noţiunea Sinelui par a fi concepţia despre Atman/Brahman din hinduism, pe care a prezentat-o în 1921 în *Tipuri psihologice,* şi anumite pasaje din *Zarathustra* de Nietzsche. (Vezi mai jos nota 29, p. 337.)

141 *Ibid.,* p. 205.

142 La pagina 23 a manuscrisului *Încercărilor,* este indicată o dată „27/11/17”, care sugerează că au fost scrise în ultima jumătate a anului 1917, după experienţa mandalelor de la Chateau d'Œx .

143 Vezi mai jos, pp. 333 şi urm.

144 Vezi mai jos, p. 339.

* Faust, Partea întâi, *ci. cit.,* v. 1851-1852 *[N.ed.].*

145 Proprietate privată, Stephen Martin. Referirea este la spusele lui Mefisto din *Faust* (vers 1851 şi urm.).

sunt unite, el se divide în trei părţi - un şarpe, sufletul omenesc şi pasărea sau sufletul ceresc, care vizitează zeii. Astfel, revizuirea pe care Jung o face aici poate fi văzută ca reflectând modul în care el înţelege natura tripartită a sufletului său.[146]

În timpul acestei perioade, Jung a continuat să-şi elaboreze materialul şi există câteva indicii că l-a discutat cu colegii săi. În martie 1918 îi scria lui J.B. Lang care îi trimisese unele dintre propriile fantasme:

Nu aş vrea totuşi să spun nimic altceva decât că trebuie continuată această abordare deoarece, aşa cum corect singur aţi observat, este necesar să ne *trăim* conţinuturile inconştientului înainte de a ne forma opinii despre el. Sunt de acord cu viziunea dumneavoastră că noi trebuie să ne confruntăm cu cunoaşterile gnozei şi neoplatonismului, căci acestea sunt sisteme care conţin materialele menite a forma bazele unei teorii a spiritului inconştient. Am lucrat la asta deja eu însumi mult timp şi am avut şi deseori oportunitatea de a compara experienţele mele, cel puţin parţial, cu experienţele altora. De aceea am fost încântat să percep aproape aceleaşi păreri de la dumneavoastră. Sunt bucuros că aţi descoperit cu totul singur acest teren de lucru care este gata să fie prelucrat. Până acum, mi-au lipsit oamenii care să-1 lucreze. Sunt bucuros că vreţi să vă uniţi forţele cu mine. Consider că este foarte important că dumneavoastră elaboraţi propriul material din inconştient fară alte influenţe, cu grijă atât de mare. Materialul meu *foarte voluminos, foarte complicat* şi, parţial, foarte plastic este perlaborat până la clarificări aproape depline. Dar ceea ce îmi lipseşte complet este un material modern de comparaţie. Zarathustra este prea puternic structurat conştient. Meyrink face retuşuri estetice; mai mult, am impresia că îi lipseşte seriozitatea religioasă.[147]

Conţinutul

Astfel, *Liber Novus* prezintă o serie de imaginaţii active însoţită de încercările lui Jung de a le înţelege semnificaţia. Această operă de înţelegere cuprinde un număr de fire întreţesute: o încercare de a se înţelege pe el însuşi şi de a dezvolta diferite componente ale personalităţii sale; o încercare de a înţelege structura personalităţii umane, în general; o încercare de a înţelege relaţia individului cu societatea contemporană şi cu comunitatea morţilor; o încercare de a înţelege efectele psihologice şi istorice ale creştinismului; şi o încercare de a înţelege dezvoltarea religioasă viitoare a Occidentului. Jung prezintă multe alte teme în lucrare, printre care: natura cunoaşterii de sine, natura sufletului, relaţiile dintre gândire, sentimente şi tipurile psihologice, relaţia masculinităţii şi feminităţii interioare şi exterioare, uniunea opuşilor, solitudinea, valoarea studiului şi a învăţării, statutul ştiinţei, semnificaţia simbolurilor şi modul în care trebuie să fie înţelese, sensul războiului, al nebunia, al nebuniei divine şi al psihiatriei, cum trebuie înţeleasă astăzi imitarea lui Christos, moartea lui Dumnezeu, semnificaţia istorică a lui Nietzsche şi relaţia dintre magie şi raţiune.

Tema globală a cărţii este modul în care Jung şi-a recâştigat sufletul şi a depăşit boala contemporană a alienării spirituale. În cele din urmă, a realizat acest lucru permiţând renaşterea unei noi imagini a lui Dumnezeu în sufletul lui şi construind o nouă perspectivă asupra lumii sub forma unei cosmologii psihologice şi teologice. *Liber Novus* prezintă prototipul concepţiei lui Jung despre procesul de individuaţie, despre care el susţine că este o formă universală a dezvoltării psihice individuale. Chiar *Liber Novus* se poate înţelege, pe de o parte, ca ilustrând procesul individuaţiei lui Jung şi, pe de altă parte, ca fiind elaborarea acestui proces într-o schemă psihologică generală. La începutul cărţii, Jung îşi regăseşte sufletul şi porneşte apoi într-o secvenţă de aventuri fantastice, care alcătuiesc naraţiunea ulterioară. Realizează că până atunci a servit spiritul vremii, caracterizat prin utilitate şi valoare. Pe lângă acesta, exista un spirit al profunzimilor, care conducea la lucrurile

146 Vezi mai jos, p. 367.
147 Proprietate privată, Stephen Martin.

ce ţineau de suflet. În termenii amintirilor biografice de mai târziu ale lui Jung, spiritul vremii corespunde personalităţii nr. I şi spiritul profunzimilor corespunde personalităţii nr. 2. Prin urmare, această perioadă poate fi văzută ca o întoarcere la valorile personalităţii nr. 2. Capitolele respectă următoarea formă: ele încep cu expunerea fantasmelor vizuale în formă dramatică. În ele Jung întâlneşte o serie de figuri în diferite locuri şi intră în conversaţie cu acestea. Se confruntă cu întâmplări neaşteptate şi declaraţii şocante. Apoi el încearcă să înţeleagă ceea ce a apărut la suprafaţă şi să formuleze semnificaţia acestor evenimente şi afirmaţiile în concepţii psihologice generale şi în maxime. Jung susţine că semnificaţia acestor fantasme se datorează faptului că ele pornesc din imaginaţia mito-poetică ce lipsea din era raţională prezentă. Sarcina individuaţiei constă în stabilirea unui dialog cu figurile din fantasmă sau conţinuturi ale inconştientului colectiv — şi în integrarea lor în conştiinţă, recuperând astfel valoarea imaginaţiei mitopoetice care s-a pierdut în era modernă, reconciliind spiritul vremii cu spiritul profunzimilor. Această sarcină va forma un laitmotiv al operei sale academice ce urmează.

„Un nou izvor al vieţii”

În 1916, Jung a scris câteva eseuri şi o scurtă carte în care a început să încerce să traducă unele dintre temele din *Liber Novus* în limbaj psihologic contemporan şi să mediteze la semnificaţia şi generalitatea activităţii sale. Semnificativ, în aceste lucrări el a prezentat primele schiţe ale componentelor principale ale psihologiei sale mature. O prezentare completă a acestor articole depăşeşte domeniul acestei introduceri. Următoarea perspectivă generală subliniază elemente care sunt legate cel mai direct de *Liber Novus.*

În lucrările sale dintre 1911 şi 1914, fusese preocupat în principal de stabilirea unei prezentări structurale a funcţionării umane generale şi a psihopatologiei. Pe lângă teoria anterioară a complexelor, vedem că formulase deja concepţia despre un inconştient dobândit filogenetic, populat de imagini mitice, despre o energie psihică nonsexuală, despre tipurile generale ale introversiei şi extraversiei, despre funcţiile compensatorii şi prospective ale viselor şi despre abordarea sintetică şi constructivă a fantasmelor. În timp ce continua să extindă şi să-şi dezvolte aceste concepţii în detaliu, a apărut un nou proiect: încercarea de a oferi o prezentare temporală a dezvoltării superioare, pe care a denumit-o proces de individuaţie. Acesta a fost un rezultat teoretic de importanţă centrală al experimentului cu sine însuşi. Elaborarea completă a procesului de individuaţie şi a elementelor sale de comparaţie istorice şi interculturale îl va preocupa pentru tot restul vieţii.

În 1916 a ţinut o prelegere la Asociaţia pentru Psihologie Analitică, intitulată „Structura inconştientului” care a fost publicată pentru prima dată în traducere în limba franceză în *Archives de Psychologie* ale lui Flournoy.[148] În această lucrare făcea deosebirea între două straturi ale inconştientului. Primul, inconştientul personal, era alcătuit din elemente achiziţionate de-a lungul vieţii, alături de elemente care ar fi putut la fel de bine să fie conştiente.[149] Al doilea era inconştientul impersonal sau psihicul colectiv.[150] În timp ce conştiinţa şi inconştientul personal se dezvoltau şi erau dobândite pe parcursul vieţii individului, psihicul colectiv era moştenit.[151] În acest eseu, Jung a dezbătut fenomenele curioase care rezultau din asimilarea inconştientului. El arăta că, atunci când indivizii îşi anexau conţinuturile psihicului colectiv şi le priveau ca atribute personale, ei treceau prin stări extreme de superioritate sau inferioritate. A împrumutat termenul „asemănarea

148 După despărţirea de Freud Jung a constatat că Flournoy a continuat să îl susţină. Vezi jung în Floutnoy *From India to the Planet Mars,* p. IX.

149 Jung, *Structura inconştientului* [*Opere complete,* volumul 7, Editura Trei. 2007. PP. 305-307. §§ 444-446. *N t.*].

150 *Ibid..* p. 308, § 449.

151 *Ibid.,* p. 317, § 459

cu Dumnezeu" de la Goethe şi Alfred Adler pentru a caracteriza această stare care apărea din fuziunea dintre psihicul personal şi cel colectiv şi reprezenta unul dintre pericolele analizei.

Jung scria că diferenţierea între psihicul personal şi cel colectiv era o sarcină dificilă. Unul dintre factorii care se împotriveau era persona — „masca" sau „rolul" cuiva. Aceasta reprezenta segmentul psihicului colectiv care era greşit privit ca fiind individual. Când se analiza acest lucru, personalitatea se dizolva în psihicul colectiv, ceea ce ducea la eliberarea unui curent de fantasme: „Se deschide întreaga abundenţă a gândirii şi simţirii mitologice."[152] Diferenţa dintre această stare şi nebunie constă în faptul că era intenţionată.

Apăreau două posibilităţi: se putea încerca restabilirea regresivă a personei şi întoarcerea la starea anterioară, dar era imposibil să se scape de inconştient. Alternativ, se putea accepta condiţia de a fi „asemenea lui Dumnezeu". Totuşi exista şi a treia cale: tratarea hermeneutică a fantasmelor creative. Aceasta ducea la o sinteză a individului cu psihicul colectiv, care releva linia individuală a vieţii.

Acesta era procesul de individuaţie. Într-o versiune ulterioară nedatată a acestui articol, Jung a introdus noţiunea de *anima*, ca o contraparte a celei de *persona*. Le considera pe ambele „imagouri ale subiectului". Aici el defineşte *anima* ca reflectând „modul în care subiectul este văzut de inconştientul colectiv"[153].

Descrierea vie a vicisitudinilor stării de a fi „*asemenea lui Dumnezeu*" oglindeşte stările afective ale lui Jung din timpul confruntării sale cu inconştientul. Ideea de diferenţiere a *personei* şi analiza acesteia corespund secţiunii de deschidere din *Liber Novus,* în care Jung se separă de rolul şi realizările sale şi încearcă să se reconecteze cu sufletul său. În cazul lui a survenit eliberarea fantasmelor mitologice, iar în stratul al doilea din *Liber Novus* el a prezentat tratarea hermeneutică a fantasmelor creative. Diferenţierea inconştientului personal de cel impersonal a oferit o înţelegere teoretică a fantasmelor mitologice ale lui Jung: a indicat că el nu le vedea ca provenind din inconştientul său personal, ci dintr-un psihic colectiv moştenit. Dacă era astfel, fantasmele sale proveneau dintr-un strat mai profund al psihicului, care era o moştenire umană colectivă, şi nu erau, pur şi simplu, ideosincratice sau întâmplătoare.

În luna octombrie a aceluiaşi an, Jung a ţinut două conferinţe la Clubul Psihologic. Prima este intitulată „Adaptare". Aceasta a luat două forme: adaptarea la condiţiile interne şi la cele externe. „Lăuntricul" era înţeles ca desemnând inconştientul. Adaptarea la „lăuntric" conducea la cerinţa individuaţiei, care era contrară adaptării la ceilalţi. Răspunsul la această cerinţă şi ruptura corespunzătoare cu conformismul duceau la o vinovăţie tragică, ce pretindea expiere şi evoca o nouă „funcţie colectivă", întrucât individul trebuia să producă valori care puteau servi drept substitut pentru absenţa sa din societate. Aceste noi valori îi permiteau o refacere a colectivului. Individuaţia era pentru cei puţini. Cei care erau insuficient de creativi ar fi trebuit mai degrabă să restabilească un conformism colectiv faţă de societate. Individul trebuie să creeze valori nu doar noi, dar şi recunoscute social, deoarece societatea avea „dreptul la *valori* valorificabile"[154].

Citită în termenii situaţiei în care se afla Jung, aceasta sugerează că ruptura lui cu conformismul social pentru a-şi urma „individuaţia" l-a făcut să vadă că trebuia să producă valori valorificabilc social ca o expiere. Aceasta a dus la o dilemă: forma în care Jung a încorporat aceste noi valori în *Liber Novus* ar putea fi acceptată şi recunoscută social? Acest angajament faţă de cerinţele societăţii l-a diferenţiat pe Jung de anarhismul dadaiştilor.

A doua conferinţă a avut ca temă „Individuaţia şi colectivitatea". El susţinea că individuaţia şi colectivitatea reprezentau o pereche de opuşi legaţi de vinovăţie. Societatea cerea imitaţie. Prin procesul de imitaţie, se putea dobândi acces la valorile proprii. În analiză, „prin imitaţie, pacientul învaţă individuaţia, pentru că îi reactivează propriile valori"[155]. Este posibil să citim această frază ca

152 *Ibid.*. p. 328, § 468.
153 *Ibid.,* p. 352, § 521
154 GW 18, §1098.
155 GW 18, § 1100.

pe un comentariu la rolul imitaţiei în tratamentele psihanalitice ale acelor pacienţi ai săi pe care Jung îi încuraja în acea perioadă să se îmbarce într-un proces de dezvoltare similar. Susţinerea faptului că acest proces evoca valorile preexistente ale pacientului era o contrapondere la puterea sugestiei.

În noiembrie, în timp ce se afla în serviciul militar la Herisau, Jung a scris un articol despre „Funcţia transcendentă”, care a fost publicat abia în 1957. În acest articol el descria metoda de a trezi şi a dezvolta fantasme, pe care mai târziu a numit-o imaginaţie activă, şi explica argumentarea ei terapeutică. Acest articol poate fi văzut ca o relatare provizorie a progresului experimentului lui Jung cu sine însuşi şi, profitabil, poate fi considerat ca o prefaţă la *Liber Novus.*

Jung scria că noua atitudine obţinută din analiză era învechită. Era nevoie de material din inconştient pentru a suplimenta atitudinea conştientului şi pentru a corecta unilateralitatea acestuia. Dar, deoarece tensiunea energetică era scăzută în timpul somnului, visele erau expresii inferioare ale conţinuturilor inconştiente. Prin urmare, era nevoie de o orientare către alte surse, şi anume fantasmele spontane. Un caiet de vise recent descoperit conţine o serie de vise din perioada 1917-1925.[156] Compararea acestui caiet cu *Cărţile Negre* indică faptul că imaginaţia sa activă nu provenea direct din visele sale şi că aceste două curente erau, în general, independente.

Jung şi-a descris tehnica de a induce astfel de fantasme spontane: „Pregătirea constă înainte de toate din exerciţii sistematice pentru eliminarea atenţiei critice, producându-se astfel un vacuum în conştiinţă.”[157] Se începea prin concentrarea pe o dispoziţie specială şi prin încercarea de a deveni cât mai conştient posibil de toate fantasmele şi asociaţiile care apăreau în legătură cu aceasta. Scopul era urmărirea jocului liber al fantasmelor, fără îndepărtarea de afectul iniţial, într-un proces asociativ liber. Aceasta conducea la o exprimare concretă sau simbolică a dispoziţiei, cu rezultatul de a aduce afectul mai aproape de conştiinţă, facându-1 astfel mai inteligibil. Aceasta putea avea un efect revitalizant. Indivizii puteau desena, picta sau sculpta, în funcţie de înclinaţiile lor:

> Persoanele dotate vizual trebuie să-şi orienteze *aşteptarea* spre producerea unei imagini interioare. Ca regulă, o astfel de imagine-fantasmă (eventual hipnagogică) va şi apărea concret şi trebuie observată cu grijă şi notată. Persoanele dotate audio-verbal aud de obicei cuvinte interioare. Pentru început poate sunt doar fragmente de propoziţii aparent lipsite de sens, care trebuie notate însă şi ele cu grijă... Alţii percep, pur şi simplu, în aceste momente „cealaltă” voce a lor... Există şi alţi oameni care nu pot nici vedea, nici auzi în interior, dar *mâinile* lor au posibilitatea să exprime conţinuturile inconştientului... Mai rari sunt aceia care au dotarea motrice pentru a exprima inconştientul prin *mişcare,* respectiv dans... Şi mai rară, dar, de asemenea, utilizabilă *este scrierea automată,* directă sau cu planşeta.[158]

Odată ce aceste fantasme au fost produse şi întruchipate, erau posibile două abordări: formularea şi înţelegerea creativă. Fiecare avea nevoie de cealaltă şi ambele erau necesare pentru a produce funcţia transcendentă care apărea din uniunea conţinuturilor conştiente şi inconştiente.

Pentru unii oameni, observa Jung, era simplu să noteze „cealaltă” voce în scris şi să-i răspundă din perspectiva unui Eu: „Este ca şi cum ar avea loc un dialog între două persoane la fel de îndreptăţite...”[159] Acest dialog conducea la crearea funcţiei transcendente care avea ca rezultat extinderea conştiinţei. Descrierea dialogurilor interioare şi a mijloacelor de a evoca fantasme în starea de veghe reprezintă propria întreprindere a lui Jung din *Cărţile Negre.* Jocul reciproc al formulării creative şi al înţelegerii corespunde eforturilor lui Jung din *Liber Novus.* Jung nu a publicat acest articol deoarece, aşa cum remarca mai târziu, niciodată nu şi-a încheiat lucrul la

156 JFA
157 GW 8, § 155
158 GW 8, §§ 170-171. O planşetă este o placă mică, din lemn. cu suport, utilizată pentru a facilita scrierea automată.
159 GW 8, § 186.

funcţia transcendenta, în care s-a implicat doar pe jumătate.[160]

În 1917, Jung a publicat o carte scurtă cu un titlu lung: Die Psychologie der unbewußten Prozesse: *Ein Oberblick tiber die moderne Theorie und Methode der analytischen Psychologie [Psihologia proceselor inconştiente: o perspectivă de ansamblu asupra teoriei moderne şi a metodei psihologiei analitice].* În prefaţă, datată decembrie 1916, susţinea că procesele psihice care acompaniau războiul au adus în prim-planul atenţiei problema inconştientului haotic. Cu toate acestea, psihologia individului corespundea psihologiei naţiunii şi doar transformarea atitudinii individului putea aduce o reînnoire culturală.[161] Aceasta articula interconectarea intimă între evenimentele individuale şi cele colective pe care le avea în centru *Liber Novus.* Pentru Jung, conjuncţia dintre viziunile sale precognitive şi izbucnirea războiului a făcut evidente legăturile subliminale profunde dintre fantasmele individuale şi evenimentele lumii şi astfel dintre psihologia individului şi cea a naţiunii. Ceea ce se cerca acum era elaborarea detaliată a acestei legături.

Jung scria că, după ce au loc analiza şi integrarea conţinuturilor inconştientului personal, se ajunge la fantasmele mitologice care apar din stratul filogenetic al inconştientului.[162] Despre psihologia inconştientului oferă o prezentare a inconştientului colectiv, suprapersonal, absolut - aceşti termeni fiind folosiţi interşanjabil. Jung susţinea că individul trebuie să se separe de inconştient, prezentându-1 vizibil, ca ceva separat de el însuşi. Era vital să diferenţieze Eul de non-Eu, adică de psihicul colectiv sau inconştientul absolut. Pentru a face asta „omul stă *pe picioare solide* în ceea ce priveşte funcţia Eului, *adică îşi îndeplineşte datoria faţă de viaţă de o manieră care îl face să fie în orice privinţă un membru viabil al societăţii umane*"[163]. Jung s-a străduit să îndeplinească aceste sarcini în timpul acestei perioade.

Conţinuturile acestui inconştient erau ceea ce Jung a numit în *Transformări şi simboluri ale libidoului* mituri tipice sau imagini primordiale. El a descris aceste „dominante" drept „cele care ne stăpânesc, sunt zeii, adică imaginile legilor şi ale principiilor dominante, proprii unor regularităţi medii în desfăşurarea imaginilor, pe care sufletul le trăieşte de fiecare dată din nou"[164]. Este nevoie să acorzi o atenţie specială acestor dominante. Deosebit de importantă era *„desprinderea conținuturilor mitologice ale psihicului colectiv de obiectele conştiinţei şi consolidarea lor ca realităţi psihice exterioare psihicului individual*[165]. Aceasta permitea reconcilierea cu reziduurile activate ale istoriei noastre ancestrale. Diferenţierea personalului de nonpersonal ducea la o eliberare de energie.

Aceste comentarii reflectă şi activitatea sa: încercarea de a distinge diferitele personaje care apăreau şi de „a le consolida ca realităţi psihice". Ideea că aceste figuri aveau o realitate psihică a lor, proprie, şi nu erau doar fragmente subiective, a fost principala lecţie pe care a atribuit-o fantasmei în care apare figura lui Ilie: obiectivitatea psihică.[166]

Jung susţinea că era raţiunii şi a scepticismului inaugurată de Revoluţia Franceză refulase religia şi iraţionalismul. La rândul său, acest fapt a avut consecinţe grave, conducând la o izbucnire a iraţionalului reprezentată de războiul mondial. Astfel, recunoaşterea iraţionalului ca factor psihic era o necesitate istorică. Acceptarea iraţionalului formează una dintre temele centrale din *Liber Novus.* În *Despre psihologia inconştientului,* Jung şi-a dezvoltat concepţia despre tipurile psihologice. El arata că împingerea către extreme a caracteristicilor tipurilor psihologice este o

160 MP. p. 380.

161 Jung, *Opere complete*, volumul 7 [*Două scrieri despre psihologia analitică.* Editura Trei, 2007: top. 15-16, trad. Viorica Nişcov. N.t.].

162 În revizuirea din 1943 a acestei lucrări, Jung a adăugat că inconştientul personal "corespunde figurii *umbrei* care apare uneori în vise." *(ed, cit.,* p. 82, § 103). A adăugat următoarea definiţie a acestei 36 a procesului de individuaţie ca întâlnirea cu umbra (vezi *Opere complete,* volumul 9 [Editura Trei. Bucureşti 2003, pp. 20 23, §§ 13-19)].

163 „Despre psihologia inconştientului" [*Opere complete,* volumul 7. *ed. cit,* p. 89. N.t.].

164 *Ibid..* p. 112.

165 *Ibid..* p. 115.

166 *Analytical Psychology,* p. 95.

evoluţie obişnuită. Prin ceea ce a numit principiul enantiodromiei, sau inversarea opuşilor, cealaltă funcţie intra în scenă, şi anume sentimentul pentru introvertit şi gândirea pentru extravertit. Aceste funcţii secundare se aflau în inconştient. Dezvoltarea funcţiei contrare conducea la individuaţie. Deoarece funcţia contrară nu era acceptată de conştiinţă, era necesară o tehnică specială pentru a o reconcilia cu aceasta, şi anume producerea funcţiei transcendente. Inconştientul era periculos atunci când individul nu era una cu el. Dar odată cu consolidarea funcţiei transcendente, dizarmonia înceta. Această reechilibrare oferea accesul la aspectele productive şi benefice ale inconştientului. Inconştientul conţinea înţelepciunea şi experienţa a neenumărate ere şi astfel forma un ghid inegalabil. Dezvoltarea funcţiei contrare apare în secţiunea „Mister dramatic" din *Liber Novus.*[167] Încercarea de a dobândi înţelepciunea înmagazinată în inconştient este descrisă de-a lungul cărţii, în care Jung îi cere sufletului să-i spună ce vede şi care este semnificaţia fantasmelor lui. Inconştientul este considerat aici ca sursă a unei înţelepciuni mai mari. Jung încheie eseul indicând natura personală şi experienţială a noii sale concepţii: „Epoca noastră caută un nou izvor al vieţii. Am găsit unul, am băut din el şi apa avea gust bun."[168]

Calea Sinelui

În 1918, jung a scris un articol intitulat „Despre inconştient" în care observa că fiecare dintre noi stă între două lumi: lumea percepţiei exterioare şi lumea percepţiei inconştientului. Această distincţie descrie experienţa lui din acel moment. El scria că Friedrich Schiller susţinuse că apropierea acestor două lumi se putea realiza prin artă. Dimpotrivă, susţinea Jung, „sunt de părere că unirea adevărului raţional şi iraţional are loc nu atât în artă, cât mai degrabă în simbol; deoarece esenţa simbolului este să conţină atât raţionalul (ceea ce este conform raţiunii), cât şi iraţionalul (ceea ce nu este conform raţiunii).[169] Simbolurile, afirma el, provin din inconştient şi crearea de simboluri este cea mai importantă funcţie a inconştientului. În timp ce funcţia compensatorie a inconştientului este întotdeauna prezentă, funcţia de creare de simboluri este prezentă doar când suntem dispuşi să o recunoaştem. Aici îl vedem continuând să evite să-şi vadă producţiile drept artă. Nu arta, ci simbolurile aveau o importanţă maximă. Recunoaşterea şi recuperarea acestei puteri creatoare de simbol sunt ilustrate în *Liber Novus,* care prezintă încercarea lui Jung de a înţelege natura psihică a simbolismului şi de a privi fantasmele sale din punct de vedere simbolic. A conchis că ceea ce era inconştient într-o epocă dată era doar relativ şi în schimbare. Ceea ce se cerea acum era „remodelarea concepţiei despre lume în acord cu conţinuturile active ale inconştientului"[170]. Astfel, sarcina cu care se confrunta era aceea de a traduce concepţiile dobândite prin confruntarea sa cu inconştientul şi de a le exprima într-o manieră literară şi simbolică în *Liber Novus,* într-un limbaj compatibil cu perspectiva contemporană.

În următorul an, a prezentat un articol despre „Fundamentele psihologice ale credinţei în spirite"[171] în Anglia, la Society of Psychical Research, al cărei membru onorific era. Jung făcea distincţie între două situaţii în care inconştientul colectiv devenea activ. În prima, era activat printr-o criză din viaţa individului şi colapsul speranţelor şi aşteptărilor, în a doua, se activa în momente de mare revoltă socială, politică sau religioasă. În astfel de momente, factorii reprimaţi de atitudinea prevalentă se acumulau în inconştientul colectiv. Indivizii puternic intuitivi deveneau conştienţi de aceştia şi încercau să-i traducă în idei comunicabile. Dacă reuşeau să traducă inconştientul într-un limbaj comunicabil, aceasta avea un efect salvator. Conţinuturile inconştientului aveau un efect tulburător. În prima situaţie inconştientul colectiv putea înlocui realitatea, ceea ce este patologic. În

---

167 Vezi mai jos, pp. 245-255.

168 *Collected Papers on Analytical Psychology,* p. 444. Această frază a apărut doar în prima ediţie a cărţii lui Jung.

169 GW 10, § 24.

170 GW 10, § 48.

171 GW 8.

a doua situaţie, individul se putea simţi dezorientat, dar starea lui nu este patologică. Această distincţie sugerează că Jung îşi vedea propria experienţă ca intrând în a doua categorie — şi anume, activarea inconştientului colectiv datorită unei revolte culturale generale. Astfel, frica sa iniţială, din 1913, că îl pândeşte nebunia, avea la bază incapacitatea de a face această distincţie.

În 1918 a ţinut o serie de seminarii la Clubul Psihologic având ca subiect lucrarea sa despre tipologie şi, în această perioadă, s-a implicat într-o cercetare academică extinsă pe această temă. A dezvoltat şi a extins temele articulate în aceste eseuri în 1921, în *Tipurile psihologice.* În legătură cu elaborarea temelor din *Liber Novus,* cea mai importantă secţiune era capitolul 5, „problema tipurilor în literatură". Chestiunea fundamentală prezentată aici era modul în care problema opuşilor poate fi rezolvată prin producerea unui simbol unificator sau reconciliator. Aceasta formează una dintre temele centrale din *Liber Novus.* Jung a prezentat analize detaliate ale aspectelor rezolvării problemei contrariilor în hinduism, daoism, Meister Eckhart şi, în perioada modernă, în opera lui Cari Spitteler. Acest capitol poate fi citit şi în termenii unei meditaţii despre unele dintre sursele istorice care au structurat în mod direct concepţiile sale din *Liber Novus.* De asemenea, anunţă introducerea unei metode importante. În loc să discute direct tema reconcilierii opuşilor în *Liber Novus,* el a căutat analogii istorice şi le-a comentat.

În 1921, a apărut conceptul psihologic de „Sine". Jung îl definea astfel:

În măsura în care Eul nu este decât centrul câmpului conştiinţei mele, el nu este identic cu totalitatea psihicului meu, ci doar un complex printre altele. Deosebesc de aceea între Eu şi Sine, în măsura în care Eul nu este decât subiectul conştiinţei mele, iar Sinele, subiectul întregului meu psihic, deci şi al celui inconştient. În acest sens, Sinele ar fi o mărime ideală care conţine Eul în el însuşi. Sinele apare în fantasma inconştientă ca personalitate supraordonată sau ideală, precum Faust în cazul lui Goethe sau Zarathustra în cel al lui Nietzsche.[172]

Jung a echivalat noţiunea hinduistă de Brahman / Atman cu Sinele. În acelaşi timp, Jung a oferit o definiţie a sufletului. El susţinea că sufletul posedă calităţi complementare cu *persona*, conţinând acele calităţi care lipseau atitudinii conştiente. Acest caracter complementar al sufletului schimba şi caracterul său sexual, astfel încât un bărbat are un suflet feminin, sau *anima*, iar o femeie are un suflet masculin, sau *animus*.[173] Aceasta corespundea faptului că bărbaţii şi femeile au atât trăsături masculine, cât şi trăsături feminine. De asemenea, el menţiona că sufletul făcea să apară imagini presupuse a fi lipsite de valoare din perspectivă raţională. Existau patru moduri de a le utiliza:

Prima lor posibilitate de utilizare este cea ***artistică****, în măsura în care subiectul dispune de o capacitate de exprimare în domeniul artei. A doua modalitate de utilizare o constituie* ***speculaţia filosofică****, o a treia este cea* ***cvasireligioasă*** *care duce la erezii şi întemeierea de secte; o a patra posibilitate este utilizarea* ***forţei cuprinse în imagini*** *pentru orişice formă de excese*.[174]

Din această perspectivă, utilizarea psihologică a acestor imagini ar reprezenta „a cincea cale". Pentru a reuşi, psihologia trebuia să se diferenţieze clar de artă, filosofie şi religie. Această necesitate explică respingerea de către Jung a celorlalte alternative.

În *Cărţile Negre* care au urmat, el a continuat să-şi elaboreze „mitologia". Figurile se dezvoltau şi se transformau una în alta. Diferenţierea figurilor era acompaniată de fuziunea lor, pe măsură ce a ajuns să le privească drept aspecte ale componentelor aflate la baza personalităţii. Pe 5 ianuarie 1922, a avut o conversaţie cu sufletul atât despre vocaţia sa, cât şi despre *Liber Novus:*

---

172 *Tipuri psihologice. Opere complete,* volumul 6 [Editura Trei, Bucureşti, 2004, p. 448, § 711, trad. Viorica Nişcov, N.t.].

173 *Ibid.* p. 502-503. §§ 837-838.

174 *Ibid..* p. 270, § 426.

[Eu:] Simt că trebuie să vorbesc cu tine. De ce nu mă laşi să dorm când sunt obosit? Simt că tulburarea-mi vine de la tine. Ce te determină să mă ţii treaz?

[Sufletul:] Nu e vremea să dormi, ci ar trebui să fii treaz şi să pregăteşti aspecte importante ale muncii nocturne. Marea operă începe.

[Eu:] Ce mare operă?

[Sufletul:] Opera care ar trebui să fie înfăptuită acum. Este o operă măreaţă şi dificilă. Nu este vremea să dormi, atunci când ziua nu găseşti timp să zăboveşti asupra operei.

[Eu:] Dar nu am ştiut că se pregătea aşa ceva.

[Sufletul:] Dar ar fi trebuit să fi remarcat din faptul că îţi tulburam somnul de atâta timp. Ai fost prea inconştient mult timp. Acum trebuie să treci la un nivel mai înalt al conştiinţei.

[Eu:] Sunt gata. Ce este? Spune!

[Sufletul:] Trebuie să asculţi: să nu mai fii creştin e uşor. Dar ce urmează? Multe vor veni. Totul te aşteaptă. Şi tu? Tu taci şi nu ai nimic de spus. Dar trebuie să vorbeşti. De ce ai primit revelaţia? Nu trebuie să o ascunzi. Te preocupă forma? A contat vreodată forma acolo unde este vorba de o revelaţie?

[Eu:] Doar nu te gândeşti că ar trebui să public ce am scris! Ar fi o idee nefericită. Şi cine ar înţelege?

[Sufletul:] Nu, ascultă! Nu trebuie să rupi o căsătorie, anume căsătoria cu mine, nicio persoană nu mă va înlocui... vreau să guvernez singură*.

[Eu:] Deci vrei să guvernezi? Şi ce îţi dă dreptul să fii atât de îngâmfată?

[Sufletul:] Acest drept îmi revine pentru că te servesc pe tine şi chemarea ta. Aş putea la fel de bine să spun că tu eşti pe primul loc dar, dincolo de toate, chemarea ta este pe primul loc.

[Eu:] Dar care este chemarea mea?

[Sufletul:] Noua religie şi proclamarea ei.

[Eu:] Oh Doamne, cum ar trebui să fac asta?

[Sufletul:] Nu fi atât de neîncrezător? Nimeni nu o ştie cum o ştii tu. Nimeni nu o poate spune la fel de bine ca tine.

[Eu:] Cine ştie dacă nu minţi?

[Sufletul:] Întreabă-te pe tine însuţi dacă mint. Spun adevărul.[175]

Aici sufletul său îl îndemna direct să-şi publice materialul, iar el se împotrivea. Trei zile mai târziu, sufletul său l-a informat că noua religie „se exprimă vizibil doar în transformarea relaţiilor umane. Relaţiile nu se lăsau înlocuite nici de cea mai profundă cunoaştere. Mai mult, o religie nu constă doar din cunoaştere, ci, la nivelul ei vizibil, dintr-o nouă ordine a relaţiilor umane de viaţă. Prin urmare nu mai aştepta cunoaştere de la mine. Ştii tot ce trebuie ştiut în acest moment din revelaţia pe care ai avut-o, dar nu trăieşte încă tot ce trebuie trăit în acest moment.” Jung a răspuns: „Pot să înţeleg şi să accept asta. Totuşi nu îmi este limpede cum ar putea fi transformată cunoaşterea în viaţă. Trebuie să mă înveţi.” Sufletul său i-a răspuns: „Despre asta nu sunt multe de spus. Nu este atât de raţional pe cât eşti tu înclinat să crezi. Calea este simbolică.”[176]

Astfel, sarcina cu care se confrunta Jung era cum să realizeze şi să încorporeze ceea ce învăţase prin investigarea vieţii. În timpul acestei perioade temele psihologiei religiei şi relaţia religiei cu psihologia au devenit din ce în ce mai proeminente în lucrările sale, începând cu seminarul din Polzeah, Cornwall din 1923. El a încercat să construiască o psihologie a procesului de formare a religiozităţii. În loc să proclame o nouă revelaţie profetică, era interesat de psihologia

* În limba germană, sufletul, „die Seele”, este substantiv feminin. (N.t.)

175 *Cartea Neagră 7,* p. 92c.

176 *ibid.,* p. 95. Într-un seminar din următorul an, Jung a preluat tema relaţiei individului cu religia: „Niciun individ nu poate exista fără relaţii individuale, şi acesta este fundamentul Bisericii noastre. Relaţiile individuale stabilesc forma Bisericii invizibile.” „Notes on the Seminar in Analytical Psychology conducted by Dr. C.G. Jung” (Note ale Seminarului de Psihologie Analitică condus de dr. C.G. Jung), Polzeath. Anglia, 14 iulie-27 iulie 1923. realizate de membrii participanţi, p. 82.

experienţelor religioase. Sarcina sa era de a descrie traducerea şi transpunerea experienţelor numinoase ale indivizilor în simboluri şi, în cele din urmă, în dogme şi crezuri ale religiilor organizate şi, în fine, de a studia funcţia psihologică a unor astfel de simboluri. Pentru ca o astfel de psihologie a procesului de formare a religiozităţii să reuşească, era esenţial ca psihologia analitică, în timp ce oferea o afirmare a atitudinii religioase, să nu sucombe, devenind un crez.[177]

În 1922, Jung a scris un articol „Despre legăturile psihologiei analitice cu opera literară". El a diferenţiat două tipuri de lucrări: primul, care izvora în întregime din intenţia autorului şi al doilea, care lua în posesie autorul. Exemple de astfel de opere simbolice erau partea a doua din *Faust* de Goethe şi *Zarathustra* de Nietzsche. Jung susţinea că aceste lucrări proveneau din inconştientul colectiv.

În astfel de cazuri, procesul creativ consta în activarea inconştientă a unei imagini arhetipale. Arhetipurile eliberează în noi o voce mai puternică decât cea proprie:

Cine vorbeşte cu prototipuri vorbeşte cu mii de voci parcă, impresionează şi copleşeşte, ridică totodată ceea ce exprimă, din singular şi vremelnic, în sfera a ceea ce fiinţează mereu şi astfel dezleagă în noi toate acele forţe ajutătoare care i-au îngăduit omenirii din toate timpurile să se salveze din toate primejdiile şi să supravieţuiască chiar şi nopţii celei mai lungi.[178]

Artistul care producea astfel de opere educa spiritul vremii şi compensa unilateralitatea prezentului. Descriind geneza unor astfel de opere simbolice, Jung pare să fi avut în minte propriile activităţi. Astfel, deşi Jung refuza să privească *Liber Novus* ca „artă", reflecţiile cu privire la conceperea acesteia au fost, fără îndoială, o sursă importantă a concepţiilor şi teoriilor sale ulterioare despre artă. Întrebarea implicită pe care o aducea acest articol era dacă psihologia ar putea servi acum acestei funcţii de a educa spiritul vremii şi de a compensa unilateralitatea prezentului. începând din această perioadă, a început să considere sarcina psihologiei sale chiar în această manieră.[179]

Deliberări cu privire la publicare

Începând din 1922, pe lângă discuţiile cu Emma Jung şi Toni Wolff, Jung a purtat discuţii lungi cu Cary Baynes şi Wolfgang Stockmayer despre ce să facă cu *Liber Novus* şi despre posibila ei publicare. Deoarece aceste discuţii au avut loc în perioada în care încă mai lucra la ea, ele prezintă o importanţă deosebită. Cary Fink s-a născut în 1883. A studiat la Vassar College, unde a fost instruită de Kristine Mann, care urma să fie una dintre primele persoane care i s-au alăturat lui Jung în Statele Unite. În 1910, ea s-a căsătorit cu Jaime de Angulo şi şi-a încheiat formarea medicală la Johns Hopkins în 1911. În 1921 1-a părăsit şi a plecat la Zurich cu Kristine Mann. A început o analiză cu Jung. Nu a practicat niciodată analiza şi Jung avea un mare respect pentru inteligenţa ei critică. În 1927 s-a căsătorit cu Peter Baynes. Au divorţat mai târziu, în 1931. Jung i-a cerut să facă o nouă transcriere a lui *Liber Novus,* deoarece adăugase mult material de la transcrierea anterioară. A făcut asta în 1924 şi în 1925 când Jung era în Africa. Maşina ei de scris era grea, prin urmare mai întâi a copiat-o de mână şi apoi a dactilografiat-o.

Aceste note relatează discuţiile ei cu Jung şi sunt scrise sub forma unor scrisori către el, care

---

177 Despre psihologia religiei formulată de Jung, vezi James Heisig, *Imago Dei: A Study of Jungs Psychology of Religion* (Bucknell University Press, Lewisburg. 1979) şi Ann Lammers, *In God's Shadow: The Collaboration between Victor White and* C.G. *Jung* (Paulist Press, New York, 1994) De asemenea, vezi lucrarea mea,”"In Stătu Nascendi", *Journal of Analytical Psychology* 44, 1999, PP. 539-545.

178 Despre legăturile psihologiei analitice cu opera literară" [*Opere complete,* volumul 15, Editura Trei, Bucureşti 2007, p. 86 § 129, trad. Gabricla Dantiş, N.t.].

179 În 1930, Jung a abordat extins această temă şi a descris primul tip de opere ca „psihologice", iar al doilea tip drept „vizionare". „Psihologie şi literatură" [*Opere complete,* volumul 15, *ed. cit,* N.t.].

nu au fost trimise niciodată.

2 OCTOMBRIE 1922

Într-o altă carte a lui Meyrink, *Dominicanul Alb,* spuneai că a folosit exact acelaşi simbolism care îţi apăruse în prima viziune care ţi s-a revelat inconştientului. Mai mult, spuneai, îţi vorbise despre o *Carte Roşie* care conţinea anumite mistere şi ai numit cartea în care scrii despre inconştient *Carte Roşie.*[180] Apoi ai spus că eşti în dubiu ce să faci cu această carte. Spuneai că Meyrink o putea pune pe a lui într-o formă de roman şi că era bine, dar tu puteai stăpâni doar metoda ştiinţifică şi filosofică şi nu puteai turna acel material într-un asemenea tipar. Ti-am spus că ai putea folosi forma din Zarathustra şi ai răspuns că era adevărat, dar te saturaseşi de asta. Şi eu sunt sătulă, ca şi tine. Apoi ai spus că te-ai gândit să faci din ea o biografie. Din punctul meu de vedere pare a fi cel mai bine, pentru că atunci ai fi înclinat să scrii aşa cum vorbeai, într-un mod foarte colorat. Dar dincolo de orice dificultate legată de formă, ai spus că te temeai să o faci publică pentru că ar fi fost ca şi cum ţi-ai fi vândut casa. Dar am sărit pe tine şi ţi-am spus că nu era deloc aşa, deoarece tu şi cartea reprezentaţi o constelaţie a Universului şi a considera cartea ca fiind pur personală însemna să te identifici cu ea, ceva ce nici prin gând nu-ţi trecea să le permiţi pacienţilor tăi... Apoi am râs împreună pentru că te-am prins asupra faptului. Goethe s-a împotmolit în aceeaşi dificultate în a doua parte din *Faust,* în care ajunsese în inconştient şi considerase că este atât de dificil să-i dea forma corectă, încât a murit în cele din urmă, lăsând manuscrisul ca atare în sertar. Spuneai că atât de mult din ceea ce ai trăit poate fi considerat ca fiind o adevărată nebunie, încât dacă ar fi publicată, ai pierde nu numai ca om de ştiinţă, dar şi ca fiinţă umană, dar nu, am spus eu, dacă te apropiai din punctul de vedere din *Dichtung und Wahrheit [Poezie şi adevăr],* atunci oamenii îşi puteau face propria lor alegere cu privire la ce reprezenta ea.[181] Ai obiectat la a prezenta orice parte din ea ca Dichtung, când era *în întregime* Wahrheit, dar nu mi se pare falsitate să te foloseşti de asta ca de o mască pentru a te proteja de Philistia - şi, până la urmă, am spus că Philistia are propriile drepturi. Confruntaţi cu a alege între posibilitatea ca tu să fii lunatic sau ei înşişi proşti lipsiţi de experienţă, ei *trebuie* să aleagă prima alternativă, dar dacă te pot plasa ca poet, vor ieşi cu faţa curată. Mare parte din materialul care ţi-a apărut sub formă de rune sau explicaţii ale acelor rune sună ca un adevărat nonsens, dar asta nu contează dacă produsul final este sensul. Am spus că, în cazul tău, în mod evident ai devenit conştient de mai multe dintre treptele creaţiei decât oricine până acum. În cele mai multe cazuri, mintea, în mod evident, renunţă la aspectele irelevante în mod automat şi livrează produsul final, în timp ce tu aduci cu tine totul, matricea procesului şi produsul. Natural, că este înspăimântător de dificil de manevrat. Apoi ora mea s-a încheiat.

IANUARIE 1923

Ceea ce mi-ai spus acum un timp m-a pus pe gânduri şi, dintr-odată, după două zile, în timp ce citeam *Vorspiel auf dem Theater [Preludiu în teatru]*[182], mi-a venit în minte faptul că şi tu trebuie să te foloseşti de acel principiu pe care Goethe l-a manevrat atât de frumos în *Faust,* şi anume punerea în opoziţie a creativului şi eternului cu negativul şi trecătorul. S-ar putea să nu vezi imediat

180 Vezi Meyrink, *The White Dominican,* trad. M. Mitchell (1921 1994), capitolul 7. „Tatăl fondator" îl informează pe eroul romanului că „oricine posedă cinabru roşu, planta imortalităţii, trezirea respiraţiei spirituale şi secretul de a aduce la viaţă mâna dreaptă, se va dizolva cu cadavrul... Este numită cartea cinabru deoarece, conform unei vechi credinţe din China, roşu este culoarea veşmintelor celor care au atins cel mai înalt stadiu al perfecţiunii şi stau în urmă, pe pământ, pentru a salva omenirea" (p. 91). Jung era deosebit de interesat de romanele lui Meyrink. În 1921, când se referea la funcţia transcendentă şi la fantasmele inconştiente, a menţionat că exemple în care un astfel de material a fost supus unei elaborări estetice pot fi găsite în literatură şi că „Ţin să menţionez în mod special cele două lucrări ale lui Meyrink, *Der Golem* şi *Das grune Gesicht" (Tipuri psihologice. Opere complete,* volumul 6, *ed. cit.,* p. 140, § 205). El îl considera pe Meyrink un artist „vizionar" („Psihologie şi literatură" [*Opere complete,* volumul 15, *ed. cit.*; p. 96, § 142) şi era, de asemenea, interesat de experimentele alchimice ale lui Meyrink *(Psihologie şi alchimie), Opere complete,* volumul 12, Editura Teora, Bucureşti 1996, p. 218, § 341n., N.t.].

181 Este o referinţă la autobiografia lui Goethe, *Poezie şi adevăr: din viaţa mea.*

182 Se face referire la începutul lui *Faust:* un dialog între director, poetul şi comicul.

că are o legătură cu *Cartea Roşie,*dar voi explica. Aşa cum o înţeleg eu, în această carte eşti pe cale să provoci bărbaţii să îşi privească sufletele într-un mod nou, în orice caz, o mare parte din ea se află dincolo de puterea de înţelegere a bărbatului obişnuit, aşa cum, într-o anumită perioadă a propriei tale vieţi, şi tu cu greu ai fi înţeles. Într-un fel, oferi lumii un „giuvaier", nu-i aşa? Ideea mea este că are nevoie de un fel de protecţie, pentru a nu fi aruncată în şanţ şi, în cele din urmă, să fie făcută să dispară de un evreu ciudat îmbrăcat.

Mi se pare că cea mai bună protecţie pe care ai putea-o inventa ar fi să pui ~~încorporezi~~ în carte o expunere a forţelor care vor încerca să o distrugă. Unul dintre marile tale talente ~~puteri~~ este de a vedea şi negrul, şi albul din fiecare situaţie dată, astfel încât vei şti mai bine decât majoritatea oamenilor care or să atace cartea ce vor ei, de fapt, să distrugă. Nu ai putea să-i devansezi, scriind criticile pentru ei? Poate că tocmai asta ai făcut în introducere. Poate că ar trebui să asumi faţă de public atitudinea „Ia-o sau las-o, fii binecuvântat sau blestemat, cum preferi". Ar fi în regulă, indiferent ce se întâmplă. Dacă există adevăr în ea, va supravieţui în orice situaţie. Dar mi-ar plăcea să văd că faci celălalt lucru, dacă nu ar cere atât de mult efort.

26 IANUARIE 1924

Acum două nopţi ai avut un vis în care eu apăream sub o formă deghizată pentru a lucra la *Cartea Roşie,* şi te-ai gândit la asta toată ziua aceea şi mai ales în timpul orei dr. Wharton, care o precedă pe a mea (plăcut pentru ea, pot spune)... Aşa cum spuneai, ţi-ai determinat mintea să aducă spre mine tot materialul inconştient reprezentat de *Cartea Roşie* etc, pentru a vedea ce aş putea spune eu, ca observator străin şi imparţial, despre ea. Consideri că am o gândire critică bună şi imparţială. Spuneai că Toni era profund implicată şi, pe lângă asta, nu arăta niciun interes pentru lucrul în sine, nici nu avea acces la el într-o formă utilizabilă. Era pierdută în „frământări". Cât despre tine, spuneai că întotdeauna ai ştiut ce să faci cu ideile tale, dar în acest caz erai derutat. Când te apropiai de ele, te prindeai ca într-o plasă şi nu mai puteai fi sigur de nimic. Erai sigur că unele dintre ele aveau o mare importanţă, dar nu puteau găsi o formă adecvată — aşa cum erau acum, spuneai că parcă ar veni dintr-o casă de nebuni. Prin urmare, mi-ai cerut să copiez conţinutul *Cărţii Roşii* — cu ceva timp înainte ai copiat-o tu, dar de atunci ai adăugat mult material, prin urmare o voiai copiată încă o dată şi mi-ai spus că îmi vei explica lucrurile pe măsură ce voi înainta, pentru că înţelegeai aproape tot ce era în ea. În acest fel puteam ajunge să discutăm multe lucruri care nu ar fi apărut niciodată în analiza mea şi puteam să-ţi înţeleg ideile pornind de la temelie. Mi-ai spus ceva mai multe despre atitudinea ta faţă de *Cartea Roşie.* Mi-ai spus că o parte din ea ţi-a rănit teribil sentimentul de a fi adecvat lucrurilor, şi că te-ai fi sustras de la a o aşterne pe hârtie aşa cum venea, dar ai început să scrii urmând principiul „autoconstrângerii", adică de a nu face nicio corectură, şi l-ai urmat îndeaproape. Unele imagini erau absolut infantile, dar erau astfel intenţionate de tine. Existau diferite figuri care vorbeau, Ilie, Părintele Philemon etc, dar toate păreau a fi faze a ceea ce tu credeai că ar trebui numit „maestrul". Erai sigur că acesta din urmă era cel care îi inspirase pe Buddha, Mani, Christos, Mahomed — toţi cei despre care se putea spune că ar fi fost în comuniune cu Dumnezeu.[183] Dar ceilalţi se identificaseră cu el. Tu refuzai asta în mod absolut. Spuneai că nu era pentru tine, tu erai psiholog — persoana care înţelege procesul. Ţi-am spus atunci că ceea ce trebuia făcut era să permitem lumii să înţeleagă procesul, şi fără ca oamenii să aibă idee că Maestrul e închis, la cheremul lor. Trebuia ca ei să se gândească la el ca la un stâlp de foc, în perpetuă mişcare şi permanent dincolo de înţelegerea umană. Da, ai spus că era ceva de genul acesta. Poate că nu putea fi făcut încă. În timp ce vorbeai, am devenit din ce în ce mai conştientă de incomensurabilitatea ideilor de care eşti plin. Ai spus că aveau o umbră de eternitate peste ele şi că eu puteam simţi acest adevăr.[184]

Pe 30 ianuarie, nota că Jung a spus despre un vis pe care ea i-l povestise:

---

183 Ca referinţă, vezi inscripţia la Imaginea 154, mai jos, p. 317.

184 CFB.

A fost o pregătire pentru *Cartea Roşie,* întrucât aceasta povesteşte lupta dintre lumea realităţii şi lumea spiritului. Ai spus că în bătălie ai fost foarte aproape de a fi dat la o parte, dar ai reuşit să-ţi păstrezi picioarele pe pământ şi să produci un efect asupra realităţii. Spuneai că, pentru tine, acesta era testul oricărei idei şi că nu ai respect pentru nicio idee, oricât de avântate, care trebuie să existe afară în spaţiu şi nu e capabilă să influenţeze realitatea.[185]

Există şi un fragment dintr-o ciornă a unei scrisori către o persoană neidentificată în care Cary Baynes îşi exprimă punctul de vedere cu privire la semnificaţia pe care o are *Liber Novus* şi la necesitatea publicării cărţii:

De exemplu, sunt extrem de şocată, în timp ce citesc *Cartea Roşie* şi văd tot ce este spus acolo ca fiind *Calea cea dreaptă* pentru noi, cei de azi, să aflu cum a păstrat-o Toni în afara sistemului ei. Dacă nu ar fi avut o pată inconştientă în psihic, ar fi digerat chiar la fel de mult din *Cartea Roşie* cât am citit eu; ar trebui să cred că asta nu a fost a treia sau a patra oară. Un alt lucru dificil de înţeles este de ce nu a avut niciun interes să-1 vadă că o publică. Există în ţara mea oameni care ar citi-o din scoarţă în scoarţă dintr-o suflare, căci reconsideră şi clarifică lucrurile din ziua de azi, descumpănind pe oricine încearcă să găsească cheia vieţii... a pus în ea toată vigoarea şi culoarea discursului lui, toată francheţea şi simplitatea care vine când, ca la Cornwall, focul arde în el.[186]

Bineînţeles, se poate întâmpla, aşa cum spune el, că, dacă o publică în forma asta, să fie pentru totdeauna *hors du combat* în lumea ştiinţei raţionale, dar trebuie să existe o cale prin care să evite, o cale de a se proteja pe sine de stupiditate, astfel încât oamenii care ar dori cartea nu vor fi nevoiţi să trăiască fără ea în perioada de timp care va fi necesară majorităţii oamenilor pentru a ajunge să fie pregătiţi pentru această carte. Am ştiut dintotdeauna că trebuie să fie capabil să scrie focul pe care îl poate rosti — şi iată. Cărţile lui publicate sunt temperate pentru lumea mare sau, mai degrabă, ele sunt scrise din mintea lui, iar aceasta iese din inima lui.[187]

Aceste discuţii portretizează viu profunzimea deliberărilor lui Jung cu privire la publicarea lui *Liber Novus,* faptul că îi simţea locul central în înţelegerea operei sale şi teama că lucrarea va fi greşit înţeleasă. Impresia pe care stilul lucrării ar face-o unui public necunoscător îl preocupa intens pe Jung. Mai târziu îi relata Anielei Jaffe că lucrarea încă avea nevoie de o formă potrivită în care să fie adusă în lume, căci suna ca o profeţie, ceea ce nu era pe gustul lui.[188]

Acestea par să fi fost unele dintre discuţiile din cercul lui Jung cu privire la aceste aspecte. Pe 29 mai 1924, Cary Baynes a notat o discuţie cu Peter Baynes, în care el susţinea că *Liber Novus* putea fi înţeleasă numai de cineva care l-a cunoscut pe Jung. Dimpotrivă, ea considera cartea:

”o înregistrare a trecerii universului prin sufletul unui bărbat şi că, aşa cum cineva stă pe malul mării şi ascultă acea muzică ciudată şi teribilă şi nu-şi poate explica de ce îl doare inima sau de ce un strigăt de exaltare vrea să-i iasă din gură, tot astfel cred că s-ar întâmpla cu *Cartea Roşie,* şi că un bărbat ar fi inevitabil luat pe sus de maiestuozitatea ei şi ar fi aruncat către înălţimi în care nu a mai ajuns niciodată până atunci”.[189]

Există şi alte semne că Jung a făcut să circule copii din *Liber Novus* printre confidenţi şi că materialul a fost discutat împreună cu posibilitatea publicării ei. Un astfel de coleg a fost Wolfgang

185 *Ibid.*

186 Se face referire la seminarul Polzeath.

187 Presupun că aceasta ar fi putut să fie scrisă fostului ei soţ, Jaime de Angulo. Pe 10 iulie 1924 ei îi scrisese: „îndrăznesc să spun că ai fost la fel de ocupată ca mine, cu materialul lui Jung... Ţi-am citit scrisoarea în care mă anunţai ca faci asta şi mă avertizai să nu spun nimănui, şi ai adăugat că nu ar fi trebuit să-mi spui, dar ştiai că mă voi simţi atât de mândru de tine.” *(CFB)*

188 MP, p. 169.

189 *CFB.*

Stockmayer. Jung 1-a întâlnit pe Stockmayer în 1907. În necrologul pe care l-a scris, nepublicat, Jung îl numea primul german interesat de lucrările lui. Îşi amintea că Stockmayer fusese un adevărat prieten. Călătoriseră împreună în Italia şi Elveţia şi rareori trecuse un an fără să se întâlnească. Jung comenta:

S-a distins prin marele său interes şi înţelegerea la fel de mare a proceselor psihice patologice. Am descoperit la el şi o receptare simpatetică a punctului meu de vedere mai larg, care a devenit important în lucrările mele psihologice comparative de mai târziu.[190]

Stockmayer l-a acompaniat pe Jung în „penetrarea valoroasă a psihologiei noastre" în filosofia chineză clasică, speculaţiile mistice din India şi yoga tantrică.[191]

Pe 22 decembrie 1924, Stockmayer îi scria lui Jung:

Deseori îmi este dor de C. R. şi mi-ar plăcea să am o transcriere a ceea ce este disponibil: nu am reuşit să fac asta când am avut-o, aşa cum se întâmplă. Recent, fantazam despre un fel de revistă de „Documente" într-o formă mai liberă, cu materiale din „forja inconştientului", după cuvinte și culori.[192]

Se pare că Jung i-a trimis un anumit material. Pe 30 aprilie 192.5, Stockmayer îi scria lui Jung:

Între timp am parcurs *încercările* şi am aceeaşi impresie ca în cazul marii peregrinări.[193] Un mediu colectiv selectat pentru aşa ceva din C. R. merita de încercat. Totuşi comentariile tale ar fi atunci absolut de dorit. Din moment ce un anume centru secundar al tău se află aici, accesul amplu la surse este de o mare semnificaţie, conştient şi inconştient. Şi, în mod evident, fantazez la „facsimil", ceea ce vei înţelege: *doar* nu trebuie să te temi la mine de magia extraversiei. Picturile, de asemenea, sunt foarte atractive.[194]

Este posibil ca manuscrisul „Explicaţii" (vezi Anexa B) să fi avut legătură cu aceste discuţii. Astfel, persoanele din cercul lui Jung aveau păreri diferite cu privire la semnificaţia pe care o avea *Liber Novus* şi dacă aceasta trebuia publicată, ceea ce a putut influenţa deciziile finale ale lui Jung. Cary Baynes nu a încheiat transcrierea, ajungând la primele 27 de pagini din *Încercări.* În următorii câţiva ani, timpul ei a fost ocupat de traducerea eseurilor lui Jung în limba engleză, urmată de traducerea *I-Ching*-ului.

Într-un anumit stadiu, care estimez că avea loc la mijlocul anilor 1920, Jung s-a întors la *Ciornă* şi a redactat-o încă o dată, ştergând şi adăugând material pe aproximativ 250 de pagini. Revizuirea a servit modernizării limbajului şi a terminologiei.[195] De asemenea, a revizuit o parte din materialul pe care îl transcrisese deja în volumul caligrafiat *Liber Novus,* ca şi o parte din materialul care fusese lăsat pe dinafară. Este greu de înţeles de ce ar fi făcut toate acestea, dacă nu ar fi luat în considerare, în mod serios, publicarea.

În 1925 Jung a ţinut seminarii despre psihologia analitică la Clubul Psihologic. Aici, a prezentat unele dintre fantasmele importante din *Liber Novus.* A descris cum se revelau şi a indicat modul în care au format baza ideilor din *Tipuri psihologice* şi cheia de a le înţelege geneza.

190 „Stockmayer obituary", *JA.*
191 *Ibid.*
192 *JA.* Scrisorile lui Jung către Stockmayer nu au ieşit la lumină.
193 Referinţă la *Liber Secundus* din *Liber Novus,* vezi mai jos nota 4, p. 259.
194 JA
195 De exemplu, a înlocuit „Zeitgeist" cu „Geist der Zeit" (spiritul vremurilor), „Idee" cu „Vordenken" (pregândire).

Seminariile au fost transcrise şi editate de Cary Baynes. În acelaşi an, Peter Baynes a tradus în limba engleză *Septem Sermones ad Mortuos,* care a fost publicată privat.[196] Jung a oferit exemplare câtorva dintre studenţii lui vorbitori de limbă engleză, într-o scrisoare care, probabil, este răspuns la o scrisoare primită de la Henry Murray care îi mulţumeşte pentru un exemplar, Jung scria:

Sunt profund convins că acele idei care au venit la mine sunt cu adevărat lucruri minunate. Pot cu uşurinţă (fără să roşesc) să spun asta, deoarece ştiu cât de rezistent şi de prosteşte de încăpăţânat am fost când mi-au venit pentru prima dată şi ce probleme mi-au creat până când am putut citi acest limbaj simbolic, atât de superior minţii mele conştiente greoaie.[197]

Este posibil ca Jung să fi luat în considerare să publice *Sermones* ca un test pentru publicarea lui *Liber Novus.* Barbara Hannah susţine că el a regretat că a publicat cartea şi că „simţea puternic că ar fi trebuit să fie scrisă doar în *Cartea Roşie*"[198].

La un moment dat, Jung a scris un manuscris intitulat „Explicaţii" care cuprindea comentarii la capitolele 9, 10 şi 11 din *Liber Primus* (vezi Anexa B). El a discutat unele dintre aceste fantasme în seminarul din 1925, dar aici a intrat în mai multe detalii. Din stil şi concepţie, aş putea estima că acest text a fost scris la mijlocul anilor 1920. Poate că a mai scris sau a intenţionat să scrie „explicaţii" ulterioare la alte capitole, dar acestea nu au apărut la lumină. Manuscrisul indică volumul de muncă pe care 1-a depus pentru înţelegerea fiecărui detaliu al fantasmelor sale.

Jung a dat câtorva persoane copii ale lui *Liber Novus:* Cary Baynes, Peter Baynes, Aniela Jaffe, Wolfgang Stockmayer şi Toni Wolff. De asemenea, este posibil ca unele copii să fi fost date şi altora. În 1937, un incendiu a distrus locuinţa lui Peter Baynes şi a mistuit şi copia sa. Câţiva ani mai târziu, i-a scris lui Jung întrebându-l dacă, din întâmplare, mai are o altă copie şi s-a oferit să o traducă.[199] Jung a răspuns: „Voi încerca să procur o altă copie a *Cărţii Roşii.* Te rog să nu-ţi faci griji cu privire la traducere. Sunt sigur că există deja 2 sau 3 traduceri. Dar nu ştiu de la ce şi de cine sunt făcute."[200] Această presupunere se baza probabil pe numărul de copii ale operei aflate în circulaţie.

Jung le-a permis următoarelor persoane să citească şi sau să vadă *Liber Novus:* Richard Huli, Tina Keller, James Kirsch, Ximena Roelli de Angulo (copil fiind) şi Kurt Wolff. Aniela Jaffe a citit *Cărţile Negre* şi Tinei Keller i s-a permis să citească secţiuni din *Cărţile Negre.* Este foarte probabil ca Jung să fi arătat cartea altor persoane apropiate, cum ar fi Emil Medtner, Franz Riklin Sr., Erika Schlegel, Hans Trtib şi Marie-Louise von Franz. Se pare că le-a permis să citească *Liber Novus* acelor oameni în care avea deplină încredere şi despre care simţea că înţeleg bine ideile lui. Destul de mulţi dintre discipolii lui nu intrau în această categorie.

Transformarea psihoterapiei

Liber Novus are o semnificaţie deosebit de importantă pentru înţelegerea apariţiei noului model de psihoterapie al lui Jung. În 1912, în *Transformări şi simboluri ale libidoului,* el a considerat prezenţa fantasmelor mitologice aşa cum sunt cele înfăţişate în *Liber Novus* - ca semne ale slăbirii straturilor filogenetice ale inconştientului şi ca indicatori ai schizofreniei. Prin autoexperimentul său cu sine însuşi, el şi-a revizuit radical poziţia: ceea ce considera acum de o

196 Stuart and Watkins, Londra, 1925

197 2 mai 1925, documentele Murray, Houghton Library, Harvard University, originalul în limba engleză. Michael Fordham şi-a amintit că Peter Baynes i-a dat o copie când a ajuns la un nivel adecvat de „avansat" în analiza lui şi că a jurat confidenţialitate (comunicare personală, 1991)

198 *C.G. Jung: His Life and Work. A Biographical Memoir,* p. 121.

199 23 noiembrie 1941. JA.

200 22 ianuarie 1942, *C.G.Jung Letters 1,* p. 312.

importanţă critică nu era prezenţa unui anumit conţinut, ci atitudinea individului faţă de el şi, în special, dacă individul putea să adapteze un astfel de material în viziunea sa despre lume. Aceasta explică de ce comenta în postfaţa la *Liber Novus* că unui observator superficial, i se va părea un fel de sminteală. Ar fi devenit chiar aşa ceva, dacă nu ar fi putut capta forţa copleşitoare a trăirilor iniţiale.[201] În *Liber Secundus,* capitolul 15, el prezintă o critică a psihiatriei contemporane, subliniind incapacitatea acesteia de a diferenţia experienţa religioasă sau nebunia divină de psihopatologie. Deşi conţinutul unei viziuni sau al unei fantasme nu avea valoare diagnostică, el susţinea că era deosebit de important să le privim cu atenţie.[202]

Din experienţele sale, a dezvoltat noi concepţii despre obiectivele şi metodele psihoterapiei. Încă de la începuturile sale, la sfârşitul secolului al XI X-lea, psihoterapia modernă a fost preocupată în primul rând de tratamentul tulburărilor nervoase funcţionale, sau nevroze, aşa cum au devenit cunoscute. După Primul Război Mondial, Jung a reformulat practica psihoterapiei. Nemaifiind preocupată doar de tratamentul psihopatologiei, psihoterapia a devenit o practică ce permite o mai mare dezvoltare a individului prin favorizarea procesului de individuaţie. Aceasta a avut consecinţe ample nu numai pentru dezvoltarea psihologiei analitice, dar şi pentru psihoterapie ca întreg.

Pentru a demonstra validitatea concepţiilor extrase din *Liber Novus,* Jung a încercat să arate că procesele descrise în ea nu erau unice, iar concepţiile pe care le elaborase în ea se aplicau şi altora. Ca să studieze producţiile pacienţilor săi, el a alcătuit o colecţie vastă de picturi realizate de aceştia. Pentru ca pacienţii săi să nu fie separaţi de imaginile lor, în general le cerea să-i facă şi lui reproduceri.[203]

În timpul acestei perioade, a continuat să-şi instruiască pacienţii despre modul în care să-şi inducă viziuni în stare de veghe. În 1926, Christiana Morgan a venit la Jung pentru analiză. Fusese atrasă de ideile lui citind *Tipuri psihologice* şi s-a orientat către el pentru a o ajuta în legătură cu problemele pe care le avea cu relaţiile şi cu depresia ei. Într-o şedinţă din 1926, Morgan a notat sfatul pe care i l-a dat Jung despre modul în care să producă viziuni:

Ei bine, toate acestea sunt prea vagi pentru mine ca să fiu capabilă să spun multe despre ele. Sunt doar începutul. Mai întâi foloseşti doar retina ochiului pentru a obiectiva. Apoi, în loc să continui să încerci să forţezi imaginea să iasă afară, trebuie doar să vrei să priveşti înăuntru. Acum, când vezi aceste imagini, vrei să le reţii şi să vezi unde te duc cum se schimbă. Şi vrei să încerci să intri în imagine tu însăţi să devii unul dintre actori. Când am început să fac asta, vedeam peisaje. Apoi am învăţat cum să mă pun pe mine însumi în peisaj, iar figurile vorbeau cu mine şi eu le răspundeam... Oamenii spun că am un temperament artistic. Dar era doar inconştientul meu, care mă guverna. Acum am învăţat să joc această piesă la fel de bine ca piesa vieţii exterioare, astfel încât nimic nu mă poate răni. Am scris 1000 de pagini de material din inconştient (spus povestea unui uriaş care s-a transformat într-un ou).[204]

El le descria în detaliu pacienţilor săi propriile experimente şi i-a instruit să le urmeze. Rolul său era de a-i superviza în experimentarea propriului flux de imagini. Morgan nota că Jung spunea:

Acum simt ca şi cum ar trebui să-ţi spun ceva despre aceste fantasme... fantasmele de acum par firave şi pline de repetiţii ale aceloraşi motive. Nu este suficient foc si căldură în ele. Ar trebui să fie mai arzătoare... Trebuie să fii mai mult în ele, adică trebuie să fii propriul Sine critic conştient în ele - să-ţi impui propria judecată şi critică... Pot să explic ce înţeleg prin asta, povestindu-ţi propria mea experienţă. Scriam în carte şi, dintr-odată, am văzut un bărbat stând în

201 Vezi mai jos, p. 360.

202 Cf. comentariile lui Jung după o discuţie despre Swedenborg la Clubul Psihologic, documentele Jaffe, ETH.

203 Aceste picturi sunt disponibile pentru studiu la arhiva de picturi a Institutului C.G. Jung, Kusnacht.

204 8 iulie 1926, carnete de analiză, Countway Library of Medicine. Viziunea la care se referă poate fi găsită în *Liber Secundus,* cap. 11. p. 283, mai jos.

picioare şi privind peste umărul meu. Unul dintre bumbii de aur de la carte a zburat şi l-a lovit în ochi. M-a întrebat dacă i-l scot. I-am spus că nu — nu dacă nu-mi spunea cine e. Mi-a spus că nu o va face. Vezi, eu ştiam asta. Dacă aş fi făcut ce mi-a cerut, s-ar fi scufundat apoi în inconştient şi aş fi ratat să înţeleg, şi anume: de ce a apărut atunci din inconştient. În cele din urmă mi-a zis că voia să-mi spună semnificaţia unor anumite hieroglife pe care le avusesem cu câteva zile înainte. A făcut asta, i-am scos obiectul din ochi şi a dispărut.[205]

Jung a mers atât de departe, încât le sugera pacienţilor lui să pregătească propriile lor Cărţi Roşii. Morgan îşi aminteşte că el spunea:

Trebuie să te sfătuiesc să le aşterni pe hârtie cât de frumos poţi într-o carte frumos legată. Va părea ca şi cum banalizezi viziunile dar este necesar să faci asta - după aceea eşti eliberată de puterea lor. Dacă, de exemplu, faci asta cu aceşti ochi, ei vor înceta să te atragă. Niciodată nu trebuie să încerci să faci ca viziunea să vină din nou. Gândeşte-te la ea în imaginaţie şi încearcă să o pictezi. Apoi, când aceste lucruri se află într-o carte preţioasă, te poţi duce la carte şi poţi să întorci paginile; pentru tine, ea va fi biserica ta catedrala ta — locul tăcut al spiritului tău în care îţi vei găsi reînnoirea. Dacă cineva îţi spune că asta este morbid sau nevrotic şi tu îl asculţi atunci îţi vei pierde sufletul pentru că în acea carte este sufletul tău.[206]

Într-o scrisoare către J.A. Gilbert din 1929, comenta metoda sa:

Uneori descopăr că este de mare ajutor în manevrarea unor astfel de cazuri să îi încurajez să-şi exprime conţinuturile specifice fie sub forma scrisului, fie prin desen sau pictură. Sunt atât de multe intuiţii incomprehensibile în astfel de cazuri, fragmente de fantasme care apar din inconştient, pentru care nu există aproape niciun limbaj potrivit. Îmi las pacienţii să-şi găsească propriile expresii simbolice, „mitologia" lor.[207]

Sanctuarul lui Philemon

În anii 20, interesul lui Jung a trecut din ce în ce mai mult de la transcrierea lui *Liber Novus* şi elaborarea mitologici sale în *Cărţile Negre* la lucrările la turnul său din Bollingen. În 1920 cumpărase un teren pe malul lacului Zurich, în Bollingen. Anterior, el şi familia sa petreceau uneori vacanţele poposind în jurul lacului Zurich. Simţea nevoia de a reprezenta gândurile sale cele mai profunde în piatră şi de a construi o locuinţă complet primitivă: „Cuvântul şi hârtia nu mi se păreau suficient de reale; mai simţeam nevoia de ceva." Trebuia să facă „o mărturisire în piatră"[208]. Turnul era o „reprezentare a individuaţiei". De-a lungul anilor, a realizat picturi murale şi gravuri pe pereţi. Turnul poate fi privit ca o continuare tridimensională a lui *Liber Novus: „Liber Quartus"* al său. La sfârşitul lui *Liber Secundus,* Jung scria:

„Eu am de recuperat în mine o felie de Ev Mediu. Noi abia am terminat cu Evul Mediu al celuilalt, al sensului nostru. Eu trebuie să încep mai de timpuriu, în acea vreme în care pustnicii au murit."[209] Semnificativ, turnul a fost construit deliberat ca o structură din Evul Mediu, fără niciun beneficiu modern. Turnul era o muncă în continuă desfăşurare. A gravat această inscripţie pe pereţii turnului: „Philemonis sacrum Fausti poenitentia" [altarul lui Philemon căinţa lui Faust] (una dintre picturile murale din turn este un portret al lui Philemon). Pe 6 aprilie 1929, Jung îi scria lui Richard

205 *Ibid.,* 12 octombrie 1926. Episodul la care se referă aici este apariţia magicianului „Ha". Vezi mai jos, nota 153. p. 291.
206 *Ibid.,* 12 iulie 1926.
207 20 decembrie 1929, JA (originalul în limba engleză).
208 *Amintiri, vise, reflecţii, ed. cit,* p. 231.
209 Vezi mai jos, p. 330.

Wilhelm: „De ce nu există mănăstiri lumeşti pentru oamenii care ar trebui să trăiască în afara timpului."[210]

Pe 9 ianuarie, mama lui Jung a murit. Pe 23/24 decembrie 1923 a avut următorul vis:

Sunt în timpul serviciului militar, în marş cu un batalion. Într-o pădure lângă Ossingen, la o răscruce de drumuri, trec pe lângă nişte săpături: o figură de piatră înaltă de un metru a unei broaşte sau broaşte ţestoase fară cap. În spate stă un băiat cu un cap de broască ţestoasă. Apoi, bustul unui bărbat cu o ancoră înfiptă în regiunea inimii, roman. Un al doilea bust din jurul anului 1640, acelaşi motiv. Apoi cadavre mumificate, în cele din urmă, apare o caleaşca în stilul secolului al XVII-lea. În ea, stă o moartă, dar care e încă vie. Îşi întoarce capul când eu mă adresez cu „domnişoară"; sunt conştient că „domnişoară" este un titlu de nobleţe.[211]

Câţiva ani mai târziu a înţeles semnificaţia acestui vis. A notat decembrie 1926:

Abia acum văd că visul din 23/24 decembrie 1923 înseamnă moartea animei („Ea nu ştie că este moartă".) Aceasta coincide cu moartea mamei... De la moartea mamei, A [Anima] a tăcut. Plin de sens![212]

Câţiva ani mai târziu, a avut alte câteva dialoguri cu sufletul său, dar confruntarea lui cu anima ajunsese efectiv la un sfârşit în acest punct. Pe 2 ianuarie 1927, a avut un vis a cărui acţiune se desfăşura în Liverpool:

Mă aflu cu câţiva tineri elveţieni în Liverpool, jos la port. Este o noapte întunecată, ploioasă, cu fum şi ceaţă. Urcăm către partea de sus a oraşului, care se află pe un platou. Ajungem la un lac mic circular dintr-o grădină situată central. În mijlocul acestuia se află o insulă. Bărbaţii vorbesc despre un elveţian care locuieşte aici, într-un oraş atât de plin de funingine, atât de întunecat. Dar eu văd că pe insulă se află o magnolie acoperită cu flori roşietice, iluminată de un soare etern, şi gândesc: „Acum ştiu de ce acest elveţian locuieşte aici. Evident, şi el ştie de ce." Văd planul oraşului: [Ilustraţie].[213]

Apoi Jung a pictat o mandala pe baza acestui plan.[214] A acordat o mare semnificaţie acestui vis, comentând mai târziu:

Acest vis întruchipa situaţia mea de atunci. Mai văd şi acum mantalele cenuşiu-gălbui de ploaie, lucind din cauza umidităţii. Totul era cât se poate de neplăcut, de negru şi impenetrabil privirii adică aşa cum mă simţeam eu pe-atunci. Dar aveam viziunea frumuseţii supraterestre şi pentru asta trăiam de fapt [...] Vedeam că aici era exprimat ţelul. Centrul e ţelul şi peste el nu se trece. Prin intermediul visului am înţeles că Sinele este un principiu şi un arhetip al orientării şi al sensului.[215]

Jung a adăugat că el însuşi era elveţianul. „Eu" nu era Sinele, dar din el se putea vedea miracolul divin. Mica lumină semăna cu marea lumină. De aici încolo a încetat să mai picteze mandale. Visul exprimase procesul de dezvoltare inconştient, care nu era liniar şi pe care 1-a găsit complet satisfăcător. Se simţea extrem de singur în acea perioadă, preocupat de ceva măreţ pe care ceilalţi nu îl puteau înţelege. În vis doar el vedea copacul. Aşa cum stăteau, în întuneric, copacul radia. Dacă nu ar fi avut o astfel de viziune, viaţa sa şi-ar fi pierdut sensul.[216] A realizat că Sinele era scopul individuaţiei şi că procesul individuaţici nu era liniar, ci consta într-o circumambulare a Sinelui. Această înţelegere i-a dat forţă, pentru că, altfel, experienţa l-ar fi înnebunit sau i-ar fi

210 JA
211 *Cartea Neagră* 7, p. 120.
212 *Ibid.,* p. 121.
213 *Ibid.,* p. 124. Pentru ilustraţie, vezi anexa A.
214 Imaginea 159.
215 *Amintiri, vise, reflecţii, ed. cit.,* p. 207.
216 MP, pp. 159-160.

înnebunit pe cei din jurul său.[217] Simţea că desenarea mandalelor îi arătase Sinele „în funcţia-i de salvare" şi că aceasta fusese salvarea lui. Acum sarcina lui era de a consolida aceste înţelegeri în viaţa sa şi în ştiinţă.

În revizuirea din 1926 a *Psihologiei proceselor inconştiente,* a subliniat semnificaţia tranziţiei de la mijlocul vieţii. Susţinea că prima jumătate a vieţii ar putea fi caracterizată ca faza naturală, în care obiectivul principal al individului este dc a se stabili pe sine în lume, de a câştiga un venit şi a-şi forma o familie. A doua jumătate a vieţii putea fi caracterizată drept faza culturală, care implica o reevaluare a valorilor mai timpurii. Obiectivul acestei perioade era de a păstra valorile anterioare şi de a recunoaşte opuşii lor. Aceasta însemna că indivizii trebuie să dezvolte aspectele nedezvoltate şi neglijate ale personalităţii lor.[218] Procesul de individuaţie era conceput acum ca un tipar general al dezvoltării umane. El susţinea că, în societatea contemporană, exista o lipsă de ghidare pentru această tranziţie şi vedea psihologia sa ca umplând această lacună. în afara psihologiei analitice, afirmaţiile lui Jung au avut impact asupra domeniului psihologiei dezvoltării adultului. În mod clar, experienţa crizei prin care a trecut a format modelul pentru această concepţie despre cerinţele celor două jumătăţi ale vieţii. *Liber Novus* descrie reevaluarea de către Jung a valorilor sale anterioare şi încercarea de a dezvolta aspectele neglijate ale personalităţii sale. Astfel, a format baza modului în care el înţelege cum poate fi traversată cu succes tranziţia de la jumătatea vieţii.

În 1928 a publicat o carte mică, *Relaţiile dintre Eu şi inconştient,* o extindere a articolului său din 1916, „Structura inconştientului". Aici a dezvoltat tema „teatrului interior" al procesului de transformare, adăugând o secţiune care se ocupa în detaliu de procesul de individuaţie. Scria că, după ce o persoană are de-a face cu fantasmele din sfera personală, se întâlneşte cu fantasmele din sfera impersonală. Acestea nu erau pur şi simplu arbitrare, ci erau convergente către un scop. Prin urmare, aceste fantasme ulterioare puteau fi descrise drept procese de iniţiere, care le ofereau cea mai apropiată analogie. Pentru ca aceste procese să aibă loc, era necesară participarea activă: „Dacă însă conştiinţa participă activ şi trăieşte fiecare treaptă a procesului şi o înţelege măcar intuitiv, atunci imaginea următoare se alătură de fiecare dată treptei superioare astfel atinse şi aşa apare orientarea spre ţintă".[219]

După asimilarea inconştientului personal, diferenţierea de persona şi depăşirea stării de a fi asemenea lui Dumnezeu, următorul stadiu era integrarea animei în cazul bărbaţilor şi a animusului în cazul femeilor. Jung susţinea că, aşa cum era esenţial pentru un bărbat să distingă între ceea ce era el şi cum îl vedeau ceilalţi, la fel de esenţial era să devină conştient de „relaţiile sale invizibile cu inconştientul" şi astfel să se diferenţieze de *anima*. El nota că atunci când *anima* era inconştientă, era proiectată. Pentru un copil, prima purtătoare a imaginii sufletului era mama, urmată de femeile care îi trezeau sentimentele de bărbat. Individul trebuia să obiectiveze *anima* şi să-i pună întrebări prin metoda dialogului interior sau prin imaginaţia activă. Oricine, susţinea el, are această aptitudine de a purta dialoguri cu sine însuşi. Imaginaţia activă ar fi astfel o formă de dialog interior, un tip de gândire dramatică. Era deosebit de important ca individul să se dezidentifice de gândurile care apăreau şi să depăşească prejudecata că trebuie să le fi produs el însuşi.[220] Esenţială nu era interpretarea sau înţelegerea fantasmelor, ci trăirea lor. Aceasta a reprezentat o schimbare a accentului pus pe formularea creativă şi pe înţelegere în articolul său despre funcţia transcendentă. El susţinea că fantasmele trebuie tratate complet literal atunci când individul era angajat în ele, dar simbolic atunci când le interpreta.[221] Aceasta era o descriere directă a procedeului lui Jung din *Cărţile Negre.* Sarcina unor astfel de discuţii era de a obiectiva efectele animei şi de a deveni conştient de conţinuturile subiacente acestora, în acest fel integrându-le în conştiinţă. Atunci când individul se familiariza cu procesele inconştiente reflectate de *anima*, *anima* devenea o funcţie a

217 MP, p. 173.
218 *Opere complete,* volumul 7, *ed. cit.,* §§ 114-117.
219 *Ibid.,* p. 262, § 386.
220 *Ibid.,* p. 229, § 323.
221 *Ibid.,* p. 247, § 353.

relaţiei dintre conştiinţă şi inconştient, opusă unui complex autonom. Din nou, acest proces de integrare a *animei* a fost subiectul din *Liber Novus* şi *Cărţile Negre.* (Subliniază şi faptul că fantasmele din *Liber Novus* ar trebui citite simbolic, şi nu literal. Scoaterea unor afirmaţii din context şi citarea lor literală ar reprezenta o gravă eroare de înţelegere.) Jung nota că acest proces are trei efecte:

În primul rând, lărgirea conştiinţei, prin conştientizarea a nenumărate conţinuturi inconştiente, în al doilea rând, diminuarea treptată a influenţei dominante a inconştientului, iar în al treilea rând, producerea unei *schimbări de personalitate.*[222]

După ce a atins integrarea *animei*, individul se confruntă cu o altă figură, şi anume „personalitatea mana”. Jung susţinea că atunci când *anima* şi-a pierdut „mana” sau puterea ei, bărbatul care a asimilat-o trebuie să fi acumulat această putere, şi astfel devine o „personalitate mana”, o fiinţă cu voinţă şi înţelepciune superioare. Totuşi această figură era „o *dominantă* a inconştientului colectiv, arhetipul cunoscut al bărbatului puternic sub forma eroului, a căpeteniei, a vrăjitorului, a vraciului şi a sfântului, a stăpânului peste oameni şi peste duhuri, a prietenului lui Dumnezeu.”[223] Astfel, prin integrarea *animei* şi atingerea puterii acesteia, inevitabil apărea o identificare cu figura magicianului, iar individul se afla în faţa sarcinii de a se diferenţia de aceasta. Jung a adăugat că, în cazul femeilor, figura corespondentă era Marea Mamă. Dacă individul renunţa la pretenţia de a învinge *anima*, posedarea de către figura magicianului înceta şi individul realiza că *mana* aparţinea cu adevărat „punctului central al personalităţii”, şi anume Sinelui. Asimilarea conţinuturilor personalităţii *mana* conducea către Sine. Descrierea pe care o face Jung întâlnirii cu personalitatea *mana*, atât identificarea cu ea, cât şi dezidentificarea ulterioară, corespunde întâlnirii cu Philemon din *Liber Novus.* Despre Sine, Jung scria: „Ar putea fi desemnat tot atât de bine ca «Dumnezeul din noi». Începuturile întregii noastre vieţi sufleteşti par să izvorască inextricabil din acest punct şi cele mai înalte şi ultime ţeluri ale noastre converg, s-ar zice, într-acolo.”[224] Descrierea Sinelui de către Jung comunică semnificaţia Înţelegerii apărute după visul din Liverpool:

Sinele ar putea fi caracterizat ca un fel de compensaţie pentru conflictul dintre interior şi exterior... Sinele e şi ţelul vieţii, căci el este expresia cea mai deplină a combinaţiei sorţii care se numeşte individ... Odată cu sentimentul Sinelui ca un ***ce*** iraţional, ca o fiinţare indefinibilă căreia Eul nu i se opune şi nici nu i se supune, ci de care este legat şi în jurul căreia se roteşte cumva ca pământul în jurul soarelui, se atinge ţelul individuatici.[225]

Confruntarea cu lumea

De ce nu a mai lucrat Jung la *Liber Novus?* În postfaţa, scrisă în 1959, menţiona:

Contactul cu alchimia, în 1930, m-a îndepărtat de ea. Începutul sfârşitului s-a produs în 1928, când Wilhelm mi-a trimis textul „Florii de aur”, un tratat de alchimie. Atunci conţinutul acestei cărţi a găsit drumul spre realitate şi eu n-am mai putut lucra la ea.[226]

Există o pictură mai completă în *Liber Novus.* În 1928, Jung a pictat o mandala reprezentând un castel de aur (Imaginea 163). După ce a pictat-o, 1-a frapat faptul că mandala avea ceva chinezesc în ea. La scurt timp după aceea, Richard Wilhelm i-a trimis *Secretul Florii de Aur*; cerându-i să scrie un comentariu despre acest text. Jung a fost frapat de acesta şi de momentul

222 *Ibid.,* p. 248. § 358
223 *Ibid.* p. 258, § 377
224 *Ibid.,* p. 269, § 399
225 *Ibid.,* p. 271, § 405.
226 Vezi mai jos, p. 360.

apariţiei lui:

Textul mi-a adus o confirmare nebănuită a ideilor mele despre mandala şi mişcarea de înconjurare a centrului. A fost primul eveniment care mi-a străpuns solitudinea. Am devenit conştient de existenţa unei afinităţi şi de posibilitatea de a stabili nişte legături intre ideile mele şi cele de acolo.[227]

Semnificaţia acestei confirmări este indicată în rândurile pe care le-a scris sub pictura Castelului Galben.[228] Jung era frapat de corespondenţele dintre imageria şi ideile din acest text şi propriile sale picturi şi fantasme. Pe 25 mai 1929 îi scria lui Wilhelm: „Soarta pare să ne fi dat rolul de a fi doi stâlpi de pod care susţin puntea dintre Orient şi Occident."[229] Doar mai târziu a realizat că natura alchimică a textului era importantă.[230] Pe 10 septembrie 1929 îi scria lui Wilhelm: Sunt impresionat de acest text, care se află atât de aproape de inconştientul nostru".[231]

Comentariul lui Jung la *Secretul Florii de Aur* a fost un punct de cotitură. A fost prima sa dezbatere publică a semnificaţiei mandalei. Pentru prima dată, Jung a prezentat anonim trei dintre picturile sale din *Liber Novus* ca exemple de mandale europene şi le-a comentat.[232] Pe 28 octombrie 1929 îi scria lui Wilhelm un comentariu cu privire la mandalele din volum: „Imaginile se completează şi produc tocmai prin diversitatea lor, o imagine pregnantă despre strădaniile spiritului european inconştient de a înţelege escatologia estică."[233] Această legătură dintre „spiritul european inconştient" şi escatologia orientală a devenit una dintre temele majore ale lucrărilor lui Jung din anii '30, pe care o explora prin colaborări ulterioare cu indianiştii Wilhelm Hauer şi Heinrich Zimmer.[234] În acelaşi timp, forma operei era de o deosebită importanţă: în loc să dezvăluie toate detaliile experimentului său ori al pacienţilor lui, Jung a folosit paralele cu textul chinezesc ca un mod indirect de a vorbi despre aceasta, aşa cum începuse să facă în capitolul 5 din *Tipuri psihologice.* Această metodă alegorică a devenit acum forma lui preferată. În loc să scrie direct despre experienţele sale, a comentat evoluţii analoage din practicile ezoterice şi, cel mai mult, din alchimia medievală.

La scurt timp, Jung a încetat brusc să mai lucreze la *Liber Novus.* Ultima imagine pe o pagină întreagă a fost lăsată neterminată şi s-a oprit din transcrierea textului. Mai târziu îşi amintea că, atunci când a atins acest punct central sau Tao, a început confruntarea lui cu lumea şi s-a decis să ţină numeroase prelegeri.[235] Astfel, „confruntarea cu inconştientul" a ajuns la sfârşit, şi a început „confruntarea cu lumea". Jung a adăugat că el vedea aceste activităţi ca o formă dc compensare pentru anii de preocupare cu lăuntricul.[236]

---

227 *Amintiri, vise, reflecţii, ed. cit.,* pp. 205-206.

228 Vezi mai jos, nota 302, p. 320.

229 *JA.*

230 Cuvânt-înainte la ediţia a doua a Comentariului la *Secretul florii de aur* [Editura Teora, Bucureşti, 1999. P. II, N.t.]

231 Wilhelm a apreciat comentariul lui Jung. Pe 24 octombrie 1929, îi scria: „Din nou sunt profund impresionat de ideile dumneavoastră." *(JA)*

232 Vezi mai jos Imaginile 105, 159 şi 163. (Aceste picturi, împreună cu alte două, au fost reproduse din nou anonim în 1950 în ed. Jung, *Gestaltungen des Unbewußten: Psychologische Abhandlungen,* volumul 7, Rascher, Zurich, 1950 [vezi „Despre simbolistica mandalei". *Opere complete,* volumul 1, Editura Trei, Bucureşti, 2003, N.t.].

233 *JA.*

234 Pe această temă vezi *The Psychology of Kundalini Yoga: Notes of the Seminar Given in 1932 by C.G. Jung,* ed. Sonu Shamdasani (Bollingen Series, Princeton University Press, Princeton. 1996).

235 MP. p. 15.

236 Pe 8 februarie 1923, Cary Baynes a notat o discuţie cu Jung din primăvara anterioară care susţinea aceste afirmaţii: "Tu [Jung] spuneai că oricât de diferit de mulţime poate fi un individ cu talente speciale, psihologic vorbind el nu şi-a îndeplinit toate îndatoririle, decât dacă poate funcţiona cu succes în colectivitate. Prin funcţionarea în colectivitate înţelegeam amândoi ceea ce este numit în mod obişnuit „a te amesteca" cu oamenii într-un mod social, nu relaţiile profesionale sau de afaceri. Punctul tău de vedere era că, dacă un individ se ţinea departe de aceste relaţii colective, el pierdea ceva ce nu-şi permitea să piardă." (CFB)

Studiul comparativ al procesului de individuaţie

Jung se familiarizase cu textele alchimice în jurul anului 1910.

În 1912, Theodore Flournoy prezentase o interpretare psihologica a alchimiei în prelegerile sale de la Universitatea din Geneva şi, în 1914, Herbert Silberer publicase o lucrare amplă pe această temă.[237] Abordarea alchimiei din perspectivă psihologică de către Jung a urmat lucrările lui Flournoy şi Silberer. Modul în care Jung înţelegea alchimia se baza pe două teme principale: prima, că în meditaţiile de pe textele şi materialele din laboratoarele lor, alchimiştii practicau, de fapt, o formă de imaginaţie activă. A doua, că simbolismul din textele alchimice corespundea celui al procesului de individuaţie în care fuseseră angajaţi Jung şi pacienţii săi.

În anii 1930, activitatea lui Jung a trecut de la lucrul cu fantasmele sale din *Cărţile Negre* la transcrierea unor cărţi de alchimie. În aceste transcrieri, el prezenta o colecţie enciclopedică de extrase din literatura alchimică şi din lucrări legate de acestea, pe care le inventaria în funcţie de cuvinte-cheie şi subiecte. Aceste transcrieri au format baza scrierilor sale despre psihologia alchimiei.

După 1930 Jung a lăsat deoparte *Liber Novus.* Deşi încetase să lucreze direct la ea, rămăsese încă în centrul activităţii sale. În munca sa terapeutică, a continuat să încerce să favorizeze evoluţii similare ale pacienţilor săi şi să stabilească ce aspecte ale propriei sale experienţe erau singulare şi care aveau o anumită generalitate şi li se aplicau şi altora. În cercetările sale dedicate simbolului, Jung era interesat de paralele la imageria şi ideile din *Liber Novus.*

Întrebarea la care căuta un răspuns era: ceva asemănător cu procesul de individuaţie putea fi găsit în toate culturile? Dacă da, care erau elementele comune şi cele diferite? Din această perspectivă, opera lui Jung după 1930 ar putea fi considerată o amplificare extinsă a conţinuturilor din *Liber Novus* şi o încercare de a traduce conţinuturile sale sub o formă acceptabilă din perspectivă contemporană. Unele dintre afirmaţiile făcute în *Liber Novus* corespund îndeaproape poziţiilor pe care Jung le va susţine mai târziu în lucrările pe care le-a publicat şi reprezintă primele lor formulări.[238] Pe de altă parte, multe nu şi-au găsit calea directă în *Opere complete* ori au fost prezentate sub o formă schematică sau printr-o alegorie sau o aluzie indirectă. Astfel, *Liber Novus* permite o clarificare neaşteptată a numeroaselor aspecte dificile din *Operele complete* ale lui Jung. Pur şi simplu, nu poţi fi în poziţia de a înţelege geneza operei târzii a lui Jung, nici de a înţelege deplin ce încerca să realizeze, fară a studia *Liber Novus.* În acelaşi timp, *Opere complete* pot fi considerate, în parte, un comentariu indirect la *Liber Novus.* Ele se explică reciproc.

Jung a văzut „confruntarea cu inconştientul” ca sursa lucrărilor sale târzii. El îşi amintea că toată opera sa şi tot ceea ce a realizat ulterior proveneau din aceste imaginări. Exprimase lucrurile cât de bine era capabil, într-un limbaj stângaci, handicapat. Deseori simţea că „era ca şi cum bolovani imenşi cădeau peste mine. După o furtună, venea alta.” Era uimit că nu l-au dărâmat, aşa cum s-a întâmplat cu alţii, cum ar fi Schreber.[239] Când a fost întrebat de Kurt Wolff în 1957 despre relaţia dintre lucrările sale academice şi notele biografice ale viselor şi fantasmelor, Jung a răspuns:

Aceasta a fost materia primordială care s-a impus, şi opera mea este o strădanie mai mult sau mai puţin reuşită de a include această materie arzândă în concepţia despre lume a timpului meu. Primele imaginaţii şi vise au fost ca bazaltul lichid-fierbinte, din ele s-a cristalizat lava pe care am putut s-o prelucrez.[240]

A adăugat: „*M-a costat, ca să zic aşa, patruzeci şi cinci de ani pentru a cuprinde în recipientul operei mele ştiinţifice lucrurile pe care le-am trăit şi le-am notat atunci*.”[241]

---

237 *Probleme der Mystik und ihrer Symbolik* (Heller, Viena, 1914).
238 Acestea sunt indicate în notele de subsol ale textului.
239 MP, p. 144.
240 *Amintiri, vise, reflecţii [ed. cit.,* p. 207, N.t.].
241 *Ibid.*

În termenii lui Jung, *Liber Novus* ar putea fi considerat drept conţinând, printre altele, o relatare a stadiilor procesului său de individuaţie. În lucrările ulterioare a încercat să puncteze elementele schematice generale obişnuite pentru care putea găsi paralele la pacienţii săi şi în cercetarea comparativă. Lucrările târzii prezintă astfel un profil scheletic, o schiţă fundamentală, dar lasă deoparte corpul principal al detaliilor. Retrospectiv, el a descris *Cartea Roşie* ca pe o încercare de a formula lucrurile în termenii revelaţiei. Sperase că aceasta îl va elibera, dar a descoperit că nu era aşa. Apoi a realizat că trebuia să se întoarcă la latura umană şi la ştiinţă. Trebuia să tragă concluzii din înţelegerile şi cunoştinţele lui. Elaborarea materialului în *Cartea Roşie* a fost vitală, dar trebuia să-şi înţeleagă şi obligaţiile etice. Pentru a face asta, a plătit cu viaţa şi ştiinţa sa.[242]

În 1930 a început să ţină la Clubul Psihologic din Zurich o serie de seminarii despre viziunile fantastice ale Christianei Morgan care, în parte, pot fi privite drept comentarii indirecte la *Liber Novus.* Pentru a demonstra validitatea empirică a concepţiilor pe care le deriva din carte, trebuia să arate că procesele descrise în ea nu erau unice.

Cu seminariile sale despre Kundalini Yoga din 1932, Jung a început un studiu comparativ al practicilor ezoterice, focalizându-se pe exerciţiile spirituale ale lui Ignaţiu de Loyola, sutrele din Yoga lui Patanjali, practicile meditaţiei budiste şi alchimia medievală, pe care le-a prezentat într-o serie amplă de prelegeri la Institutul Federal Elveţian de Tehnologie (ETH).[243] *Insight-ul* deosebit de important care i-a permis aceste legături şi comparaţii a fost faptul că Jung a realizat că aceste practici se bazau toate pe diferite forme de imaginaţie activă — şi că toate aveau drept obiectiv transformarea personalităţii pe care Jung o înţelegea ca proces de individuaţie. Astfel, prelegerile lui Jung de la ETH oferă o istorie comparativă a imaginaţiei active, practică ce a format baza pentru *Liber Novus.*

În 1934 a publicat prima sa descriere de caz extinsă a procesului de individuaţie, cel al Kristinei Mann care a pictat o serie amplă de mandale. Jung se referea la propria lui întreprindere:

Am folosit desigur această metodă şi cu mine şi pot să confirm că într-adevăr se pot picta imagini complicate, despre al căror conţinut real nu se ştie nimic. În timpul pictării, imaginea se dezvoltă aşa-zis de la sine şi deseori chiar în opoziţie cu intenţia conştientă.[244]

Jung nota că prezenta lucrare umplea un gol în descrierea metodelor sale terapeutice şi că scrisese puţin despre imaginaţia activă. A utilizat această metodă din 1916, dar a schiţat-o doar în *Relaţiile dintre Eu şi inconştient* din 1928 şi a menţionat pentru prima dată mandala în 1929, în comentariul său la *Secretul Florii de Aur:*

Am tăinuit cel puţin 13 ani rezultatele acestei metode pentru a nu lăsa să ia naştere nicio sugestie, căci voiam să mă asigur că aceste lucruri — în special mandalele — se ivesc într-adevăr spontan şi că nu le sunt sugerate pacienţilor de propria mea imaginaţie.[245]

Prin studiile sale istorice, s-a convins că mandalele au fost produse în toate locurile şi în toate timpurile. De asemenea, a observat că ele erau produse de pacienţi ai unor psihoterapeuţi care nu erau discipoli ai săi. Aceasta indică, de asemenea, un aspect care poate că 1-a determinat să nu publice *Liber Novus:* să se convingă pe el însuşi şi să-i convingă pe critici că evoluţia pacienţilor săi şi în special imaginile mandalelor realizate de ei nu se datorau, pur şi simplu, sugestiei. El susţinea că mandala reprezenta unul dintre cele mai bune exemple ale universalităţii unui arhetip. În 1936 a notat şi că el însuşi a utilizat metoda imaginaţiei active o lungă perioadă de timp şi a observat multe simboluri pe care a putut să le verifice doar mulţi ani mai târziu, prin texte care îi fuseseră

242 MP. p. 148.

243 În prezent, aceste prelegeri sunt pregătite pentru publicare de Angela Graf-Nold. Pentru mai multe detalii, vezi www.philemonfoundation.orp.

244 ”Contribuţii la empirismul procesului dc individuaţie” [*Operecomplete,* volumul I, Editura Trei, Bucureşti, 2003, p. 356, N.t.].

245 *Ibid,* p. 357.

necunoscute anterior.[246] Totuşi, din punctul de vedere al dovezilor, dat fiind orizontul larg al cunoştinţelor sale, propriul material al lui Jung nu ar fi fost un exemplu deosebit de convingător al tezei sale că imaginile din inconştientul colectiv apar spontan, fără o cunoaştere prealabilă.

În *Liber Novus,* Jung a exprimat modul în care înţelege el transformările istorice ale creştinismului şi istoricitatea formaţiunilor simbolice. A preluat această temă în scrierile sale despre psihologia alchimiei şi despre psihologia dogmelor creştine şi, cel mai mult, în *Răspuns lui Iov.* Aşa cum am văzut, perspectiva conform căreia viziunile sale anterioare războiului erau profetice 1-a condus pe Jung la scrierea lui *Liber Novus.* În 1952, în urma colaborării cu laureatul premiului Nobel, fizicianul Wolfgang Pauli, Jung a argumentat că exista un principiu al ordinii acauzale care se afla la baza unor astfel de „coincidenţe semnificative”, pe care 1-a numit sincronicitate.[247] El susţinea că, în anumite circumstanţe, constelarea unui arhetip conducea la o relativizare a timpului şi spaţiului, care explica modul în care astfel de evenimente puteau avea loc. Aceasta era o încercare de a extinde înţelegerea ştiinţifică pentru a adapta evenimente, cum erau viziunile sale din 1913 şi 1914.

Este important de observat că relaţia dintre *Liber Novus* şi scrierile academice ale lui Jung nu a urmat o transpunere şi o elaborare strictă, punct cu punct. Încă din 1916, Jung a căutat să transmită unele dintre rezultatele experimentelor sale într-un limbaj academic, în timp ce continua elaborarea fantasmelor. Cel mai bine ar fi ca *Liber Novus* şi *Cărţile Negre* să fie privite ca reprezentând o operă privată, care merge paralel şi urmează un drum alăturat celui al operei sale academice, publice; deşi ultima era hrănită şi extrasă din prima, ele au rămas distincte. După ce a încetat să lucreze la *Liber Novus,* Jung a continuat să elaboreze opera sa privată — propria mitologie - prin munca sa la Turn şi prin gravurile în piatră şi picturile sale. Aici, *Liber Novus* a funcţionat ca un centru generator, şi numeroase dintre picturile şi gravurile sale sunt legate de această carte. În psihoterapie, Jung a căutat să le dea posibilitatea pacienţilor săi să-şi recupereze sentimentul de sens al vieţii facilitând şi supervizând autoexperimentul lor şi crearea simbolului. În acelaşi timp, a încercat să elaboreze o psihologie ştiinţifică generală.

Publicarea lui *Liber Novus*

Deşi Jung a încetat să lucreze direct la *Liber Novus,* întrebarea ce trebuie făcut cu ea a rămas, iar chestiunea eventualei ei publicări a rămas deschisă. Pe 10 aprilie 1942, Jung i-a răspuns lui Mary Mellon cu privire la tipărirea *Învăţăturilor.* „Cu privire la a tipări «Septem Sermones», aş dori să aştepţi un timp. Am în gând să adaug un anumit material, dar am ezitat ani de zile să fac asta. Însă, într-o astfel de situaţie, trebuie să rişti.”[248] În 1944 a avut un atac de cord major şi nu a dus la capăt acest plan.

În 1952, Lucy Heyer a înaintat un proiect pentru o biografie a lui Jung. La sugestia Olgăi Froebe şi la insistenţele lui Jung, Cary Baynes a început să colaboreze cu Lucy Heyer la acest proiect. Cary Baynes lua în considerare scrierea unei biografii a lui Jung bazate pe *Liber Novus.*[249] Spre dezamăgirea lui Jung, ea s-a retras din proiect. După câţiva ani de interviuri cu Lucy Heyer, Jung a pus capăt proiectului ei biografic în 1955, pentru că era nesatisfacut de progresele ei. În 1956, Kurt Wolff a propus un alt proiect biografic, care a devenit *Amintiri, vise, reflecţii.* Într-un anumit stadiu, Jung i-a dat Anielei Jaffe o copie a ciornei *Liber Novus* care fusese realizată de Toni Wolff. Jung a autorizat-o pe Jaffe să citeze din *Liber Novus* şi din *Cărţile Negre* în *Amintiri, vise, reflecţii.*[250] În interviurile sale cu Aniela Jaffe, Jung a discutat *Liber Novus* şi experimentul său cu

246 „Despre aspectul psihologic al figurii zeiţei Kore” [*ed. cit.,* p. 201, N.t.].

247 Vezi ed. Meier, CA. *Atom and Archetype: The Pauli Jung Letters,* cu o prefaţă de Beverley Zabriskie, trad. D. Roscoe (Princeton University Press, Princeton, 2001).

248 *JA.* Este probabil ca Jung să fi avut în minte comentariile lui Philemon - vezi mai jos, pp. 348-354.

249 Olga Froebe-Kapteyn către Jack Barrett, 6 ianuarie 1953, Bollingen archives, Library of Congress.

250 Jung către Jaffe, 27 octombrie 1957. Bollingen archives, Library of Congress.

sine însuşi. Din păcate, ea nu a reprodus toate comentariile lui.

Pe 31 octombrie 1957, Jaffe îi scria lui Jack Barrett de la Bollingen Foundation cu privire la *Liber Novus* şi îl informa că Jung sugerase ca acesta şi *Cărţile Negre* să fie date bibliotecii Universităţii din Basel cu o restricţie de 50 de ani, 80 de ani sau mai mult, deoarece „urăşte ideea că cineva ar putea citi acest material fară a şti relaţiile cu viaţa lui etc.” A adăugat că ea decisese să nu utilizeze mult din acest material în *Amintiri.*[251] Într-unul dintre primele manuscrise ale *Amintirilor,* Jaffe indusese o transcriere a dactilogramei al unei mari părţi din *Liber Primus.*[252] Dar a fost omis din manuscrisul final, iar ea nu a citat din *Liber Novus* sau din *Cărţile Negre.* În ediţia în limba germană a *Amintirilor,* Jaffe a inclus epilogul lui Jung la *Liber Novus* ca anexă. Stipulaţiile flexibile ale lui Jung cu privire la accesul la *Liber Novus* erau similare cu cele pe care le dăduse aproximativ în aceeaşi perioadă cu privire la publicarea corespondenţei sale cu Freud.[253]

Pe 12 octombrie I957, Jung i-a spus lui Jaffe că nu a terminat niciodată *Cartea Roşie.*[254] Conform lui Jaffe, în primăvara anului 1959, Jung, după o lungă perioadă de boală, a reluat *Liber Novus* pentru a completa ultima imagine rămasă neterminată. Din nou, a reluat transcrierea manuscrisului în volumul caligrafiat. Jaffe notează: „Nu putu însă sau nu vru s-o termine nici atunci. Ea avea, zicea el, de-a face cu moartea.”[255] Transcrierea de mână se întrerupe la mijlocul propoziţiei şi Jung a adăugat un Cuvânt de încheiere care, de asemenea, se întrerupe la jumătatea propoziţiei. Post-scriptumul şi discuţiile lui Jung despre donarea cărţii unei arhive sugerează faptul că Jung era conştient că, în cele din urmă, lucrarea va fi studiată la un moment dat. După moartea lui Jung, *Liber Novus* a rămas în familie, conform testamentului său.

În prelegerea Eranos din 1971, „Fazele creative ale vieţii lui Jung”, Jaffe a citat două pasaje din ciorna la *Liber Novus,* menţionând: „Jung mi-a pus la dispoziţie o copie a manuscrisului cu permisiunea de a cita din ea când apare ocazia.”[256] A fost singura dată când a făcut asta. Imagini din *Liber Novus* au fost, de asemenea, prezentate într-un documentar realizat de BBC despre Jung, narat de Laurens van der Post în 1972. Toate acestea au creat un interes larg răspândit pentru carte. În 1975, după mult aclamata publicare a scrisorilor Freud-Jung, William McGuire, reprezentând Princeton University Press, i-a scris avocatului familiei Jung, Hans Karrer, cu o propunere de publicare pentru *Liber Novus* şi pentru o colecţie de fotografii ale gravurilor în piatră, picturilor şi Turnului. El a propus o ediţie facsimil, posibil fară text. Scria: „Nu avem informaţii cu privire la numărul de pagini, la volumul relativ de text şi imagini şi conţinutul şi interesul pe care-1 prezintă textul.”[257] Nicio persoană din presă nu văzuse şi nici citise lucrarea şi nu se ştiau multe despre ea.

251 Bollingen archives. Library of Congress. Jaffe i-a făcut o relatare similară lui Kurt Wolff, menţionând 30, 50 sau 80 de ani ca restricţie posibilă (nedatată, primită pe 30 octombrie 1957), documentele Kurt Wolff, Beinecke Library, Yale University. Citind primele secţiuni ale protocoalelor interviurilor Anielei Jaffe cu Jung, Cary Baynes i-a scris lui Jung pe 8 ianuarie 1958 că „aceasta este introducerea corectă la *Cartea Roşie,* şi astfel pot să mor în pace în această privinţă!” (CFB)

252 Documentele Kurt Wolff, Beinecke Library. Yale University. Prologul a fost omis şi i s-a dat titlul primului capitol, „Die Wiederfindung der Seele” [Recuperarea sufletului]. Există, de asemenea, şi o altă copie a acestei secţiuni, mult redactată de o persoană neidentificată, care ar putea să fi făcut parte din pregătirea ei pentru publicare în acel moment *(JFA).*

253 Se poate observa că publicarea scrisorilor Freud - Jung, atât deosebit de importantă cum a fost, în condiţiile în care *Liber Novus* şi mare al corespondenţei lui Jung cu ceilalţi a rămas nepublicat, a amplificat în mod regretabil perspectiva freudocentrică eronată asupra lui Jung: aşa cum vedem, în *Liber Novus,* Jung se mişcă într-un univers care este atât de departe de psihanaliză pe cât ne putem imagina.

254 MP, p. 169.

255 *Amintiri, vise, reflecţii* [*ed. cit., p.* 380, N.t.]. Celelalte comentarii ale lui Jaffe erau inexacte.

256 Jaffe, „The creative phases in Jung's life”, *Spring: An Annual of Archetypal Psychology and Jungian Thought,* 1972, p. 174.

257 Documentele McGuire, Library of Congress. În 1961, Aniela Jaffe i-a arătat *Liber Novus* lui Richard Hull, traducătorul lui Jung, şi el i-a scris impresiile sale lui McGuire: „că [AJ] mi-a arătat faimoasa *Carte Roşie,* plină de desene nebuneşti cu comentarii într-un scris călugăresc; nu sunt surprins că Jung o păstrează sub cheie! Când a intrat şi a văzut-o aşezată pe masă - din fericire închisă - a strigat la ea «Das soli nicht hier sein. Nehmen Sie's weg!» [Asta nu trebuie să fie aici! Luaţi-o!]. deşi ea îmi scrisese anterior că îi dăduse permisiunea ca eu să o văd. Am recunoscut câteva mandale care sunt incluse în «Despre simbolistica mandalei». Ar alcătui o ediţie facsimil

Această cerere a fost respinsă.

În 1975, unele reproduceri ale volumului caligrafiat *Liber Novus* au fost prezentate la o expoziţie care comemora centenarul Jung în Zurich. În 1977, nouă picturi din *Liber Novus* au fost publicate de Jaffe în *C.G. Jung: Word and Image,* iar în 1989 câteva alte picturi au fost publicate de Gerhard Wehr în biografia ilustrată a lui Jung pe care a realizat-o.[258]

În 1984, *Liber Novus* a fost fotografiat profesional şi au fost pregătite cinci ediţii facsimil. Acestea le-au fost date celor cinci familii care descind direct din Jung. În 1922 familia lui Jung, care sprijinise publicarea *Operelor complete* ale lui Jung în limba germană (încheiată în 1995), a început examinarea materialelor lui nepublicate. Ca rezultat al cercetărilor mele, am găsit o transcriere şi o transcriere parţială din *Liber Novus* şi le-am prezentat-o moştenitorilor lui Jung în 1997. Aproximativ în acelaşi timp, o altă transcriere a fost prezentată moştenitorilor de către Marie-Louise von Franz. Am fost invitat să prezint rapoarte despre subiect şi despre adecvarea publicării lui şi am realizat o prezentare a lui. Pe baza acestor rapoarte şi discuţii, în mai 2000, moştenitorii au decis să permită publicarea scrierii.

Liber Novus s-a aflat în centrul experimentului lui Jung cu sine însuşi. Nu este altceva decât cartea centrală a operei sale. Cu publicarea ei, ne aflăm acum în situaţia de a studia ce s-a întâmplat acolo pe baza unei documentaţii primare, opusă fantasmei, bârfei şi speculaţiilor, care alcătuiesc prea mult din ceea ce s-a scris despre Jung, şi de a înţelege geneza şi constituirea lucrărilor ulterioare ale lui Jung. Timp de aproape un secol, o astfel de lectură nu a fost, pur şi simplu, posibilă, iar vastei literaturi despre viaţa şi opera lui Jung care a apărut i-a lipsit accesul la singura sursă documentară cu adevărat importantă. Această publicare marchează o cezură şi deschide posibilitatea unei noi ere în înţelegerea operei lui Jung. Oferă o fereastră unică spre modul în care el şi-a recuperat şi tămăduit sufletul şi, procedând astfel, a înfiinţat o psihologie. Aşadar, această introducere nu se încheie cu o concluzie, ci cu promisiunea unui nou început.

Nota traducătorului

VIORICA NIŞCOV

Primul contact cu *Cartea Roşie,* despre a cărei geneză Jung ne spune câte ceva în *Amintiri, vise, reflecţii,* a cărei elaborare ştim acum că a durat şaisprezece ani, a cărei istorie arhivistică este extrem de întortocheată (corp masiv de variante textuale şi schiţe preliminare, constituind aşa-numitele *Cărţi Negre,* ulterior completate cu reflecţii, caligrafiate, ilustrate pictural şi grafic, apoi legate între coperţi roşii, de unde şi titlul de faţă) şi a cărei istorie a publicării se întinde pe zeci de ani (Jung se stinge în 1961; în 1983 cartea este tezaurizată într-o bancă, în 1984 se fac cinci duplicate fotografice care sunt văzute pentru prima dată de descendenţi ai familiei; în 2000 se decide, după lungi conciliabule, publicarea; în 2009 apare ediţia germană), îi lasă simplului

minunată, dar nu am simţit că ar fi înţelept să deschid subiectul sau să sugerez includerea desenelor în autobiografie (ceea ce îmi cerea dna Jaffe să fac). Într-adevăr, ar trebui să facă parte, la un moment dat, din opera lui: aşa cum autobiografia este un supliment esenţial al celelorlaltc scrieri ale lui, tot aşa şi *Cartea Roşie* este pentru autobiografie. *Cartea Roşie* m-a impresionat profund; fără îndoială. Jung a trecut prin tot ceea ce trece o persoană nebună, şi mai mult. Cât despre autoanaliza lui Freud: Jung este un azil ambulant el însuşi! «Singura» diferenţă dintre el şi un pacient internat obişnuit este capacitatea lui uimitoare de a se păstra separat de realitatea terifiantă a viziunilor lui, de a observa şi de a înţelege ce se întâmplă şi de a construi din această experienţă un sistem de terapie care funcţionează. Dar pentru această unică realizare ar trebui să fie nebun de legat. Materialul brut al acestei experienţe este lumea lui Schreber, reluată; numai pentru puterea sa de observaţie şi detaşare şi efortul lui de a înţelege ce se întâmplă se poate spune despre el ceea ce Coleridge spunea în Carnete „despre un mare metafizician" (şi ce motto ar fi pentru autobiografie!): „îşi privea propriul suflet cu telescopul Ce părea complet neobişnuit el privea şi prezenta drept minunate constelaţii şi adăuga conştiinţei lumi ascunse în interiorul lumilor." (17 martie 1961, Bollingen Archive, Library of Congress.) Citatul din Coleridge a fost într-adevăr folosit ca motto pentru *Amintiri, vise, reflecţii.*

258 Aniela Jaffe (ed.), *C.G. Jung: Word and Image,* figurile 52, 53, 54, 55, 56, 57, 77, 78, 79, împreună cu o imagine legată de acestea, figura 59; Gerhard Wehr. *An Illustrated Biography of Jung,* pp. 40,140, 141.

traducător, filolog cu experienţă, dar nespecializat în psihologie, o impresie şocantă. Se pomeneşte faţă în faţă cu un torent nestăvilit de imagini stranii, de simboluri enigmatice, de personaje bizare, de formulări exorbitant abstracte, cu trimiteri halucinant de întinse (de la orfism la gnosticism şi platonism, de la texte revelate la alchimie, de la mitologia mediteraneeană şi nordică la astrologie, de la legendarica creştină la *Ghilgameş,* de la magic la credinţe populare universal răspândite, de la Goethe la Nietzsche şi Wagner etc), de peisaje sumbre şi de acte insolite închipuind, toate, o mitologie *sui generis,* de uz personal, care de la un punct încolo pare cvasicriptică. Treptat, contactul îndelungat cu textul limpezeşte cel puţin câteva dintre datele sale fundamentale. Înţelegi sau crezi că înţelegi că ai de-a face cu o suită de fantasme, structuri onirice sau vise cu ochii deschişi, supuse unei analize, de fapt unui experiment autoanalitic, în vederea unei dorite clarificări de sine şi a clarificării unor reprezentări ştiinţifice în curs de elaborare. Haosul aparent al imaginilor şi conceptelor se adună ca pilitura de fier în jurul magnetului, pe o schemă dominată de patru teme: confruntarea cu propriul suflet, confruntarea cu Dumnezeu (aici se produce o răsturnare a unor taine creştine: euharistia devine canibalism ritual, botezul în Christos, botez cu impurităţi etc), înţelegerea ca act de cunoaştere şi răscumpărarea răului sau mântuirea de rău. Toate acestea se exprimă prin mai multe tipuri de discurs şi mai multe tipuri de texte care se intersectează, se completează sau se opun. Alternează astfel discursul de tip profetic cu discursul conceptual (filosofic, moral, psihologic), misterul dramatic cu relatarea denotativă de vise, pseudo-confesiunea cu povestea (vezi cap. XXII), monologul cu dialogul, scenarii mitice (sunt convocate personaje fabuloase şi legendare ca Izdubal, Philemon, Baucis, Iezechiel, Salomea, Ilie, Amfortas, Klingsohr, Parsifal) cu scene domestice, acestea închipuind un soi de psiho-drame *avant la lettre.* Izbesc în acest conglomerat straniu de voci în ecou, căci ele sunt laitmotivic reluate şi transpuse în felurite tonalităţi afective şi atitudinale, două aspecte caracteristice. Mai întâi predominată stilului „afectiv"; întâlnim la tot pasul exortaţii, imprecaţii, interogaţii, îndemnuri, sfaturi. Iată, un exemplu:

„*Ceea ce vă dau nu este teorie şi nici învăţătură. De unde să iau învăţătură ca să vă dau? Vă dau de ştire despre calea acestui om, despre calea lui, dar nu şi a voastră. Calea mea nu este calea voastră, deci nu pot să vă învăţ. Calea e în noi, dar nu în zei, nici în teorii, nici în legi.[...] Vai de cei care trăiesc după modele! Viaţa nu e cu ei. Dacă trăiţi după un model, atunci trăiţi viaţa modelului, dar cine să trăiască viaţa voastră, dacă nu voi înşivă*?"

În al doilea rând, faptul că până şi discursul noţional este înecat, până aproape de dispariţia denotaţiei, într-o baie de metafore. Bunăoară:

„*Cu o incizie dureroasă extirp ceea ce am pretins ca ştiu despre exterioritatea mea. Mă extirp din împletirile viclene ale semnificaţiilor pe care le-am dat exteriorităţii mele. Iar cuţitul meu taie mai adânc şi mă separă de semnificaţiile pe care mi le-am dat mie însumi. Tai până în măduvă, până când tot ceea ce e plin de semnificaţie cade de pe mine, până nu mai sunt nimic decât ceea ce ar putea să mi se pară că sunt, până când mai ştiu că sunt, fără să ştiu ce sunt*."

E vorba fără doar şi poate de o procedură deliberat adoptată, dictată de falia dintre trăirile din adânc şi inexistenţa unui limbaj noţional care să le exprime adecvat:

„*Limba mea e nedesăvârşită. Vorbesc în pilde nu din dorinţa de a străluci prin cuvinte, ci din neputinţa de a găsi acele cuvinte. Pentru că nu altfel pot rosti cuvintele adâncului*."

Uneori materia conceptual metaforică încheagă adevărate poeme, al căror sens nu se lasă prins de o descifrare inteligibil expozitivă:

„*Susul e puternic.*
Josul e puternic,
Îndoită forţă zace într-Unul.
Nordule, apropie-te,
Apusule, alunecă pe dedesubt,

Răsăritule, revarsă-te în sus.
Sudule, ţâşneşte deasupra.
Vânturile intermediare leagă
Răstignirea. Polii se leagă
prin polii intermediari.
Treptele duc de sus în jos.
Apă fierbinte clocoteşte în cazane.
Cenuşă incandescentă învăluie
solurile rotunjite.
Noaptea se lasă de sus albastră şi adâncă,
de jos pământul se ridică negru."

Peste toate aceste tipuri de discurs, cu ritmurile şi tensiunile lor interioare, se aşterne magnanim o visceralitate uneori exaltată, cu efect aproape sufocant, iar prin ţesătura de imagini arhetipale, de cele mai multe ori în registrul negativităţii (peisaje montane terifiante, şerpi dezgustători, scarabeu, erou ucis, copilă omorâtă etc), licăresc conceptele şi reprezentările fundamentale ale autorului, cum ar fi unirea contrariilor în simbolul reconciliator, copilul divin, Sinele, umbra, libidoul, anima, animus, imaginea sufletului, individul, atitudinea etc. Acestea sunt tocmai intuitivizate de plăsmuirile fantasmatice care dau corp cărţii.

Din cele spuse mai sus, e de la sine înţeles că traducerea unui asemenea text ridică destule obstacole în calea imprudentului care se încumetă să se confrunte cu ele. Trebuie spus însă de la bun început că Jung este în genere un autor greu de tradus. Erudiţia lui ameţitoare care îl îndeamnă la tot pasul să purceadă la asociaţii de idei întinse pe felii spaţiale şi temporale enorme, cu trecere rapidă de la un context de idei la altul, adesea aparent nerelaţionate logic, şi apetenţa lui enormă pentru exprimarea hiperabstractă, care îl face să exploateze în beneficiu propriu şi cu uz exclusiv intern capacitatea limbii germane de a crea cuvinte noi, îl fac mai puţin atent la stilul în care scrie şi s-ar zice indiferent la comunicarea inechivocă. Aşa se face că peste scrisul lui se întinde foarte frecvent o pânza ideatică plină de goluri, pe care cititorul doritor să înţeleagă întregul trebuie să le umple. La acestea se adaugă şi o voită incifrare care porneşte de la ideea că realul este de o asemenea complicaţie, încât claritatea denotativă nu o poate cuprinde. Emblematic rămâne acest citat din *Cartea Roşie* care exprimă neîncrederea autorului în capacitatea de comunicare a cuvintelor:

„*Există urzeli drăceşti de cuvinte, numai de cuvinte, dar ce sunt cuvintele? Fii rezervat cu ele, alege-le bine, ia cuvinte sigure, cuvinte fără cârlige, nu le toarce unul după altul ca să nu apară urzeli, căci tu eşti primul care se prinde în ele. Căci cuvintele au înţelesuri. Prin cuvinte scoţi lumea demonică la lumină. Cuvântul este nimicnicie şi forţă absolută. În cuvânt se contopesc golul şi plinul*."

Ne izbim aici la tot pasul de exprimări sibilinice, de segmente ale căror părţi par spânzurate în gol, cu salturi de idei care împing comunicarea la limita absurdului sau a discursului de-a dreptul delirant. Iată o mostră, ce-i drept dintr-una din ciornele anterioare *Cărţii Roşii,* dar care e foarte semnificativă pentru criza limbajului traversată de autor:

„*Acum faceţi un pod între voi, iar Unuia i se face dor de jos. Atunci şarpele se târăşte în sus şi-şi aduce soarele acolo. Apoi voi doi vă duceţi sus şi năzuiţi în sus, dar soarele e jos şi încearcă să vă tragă în jos. Trageţi o linie peste cel de jos şi vi se face dor de sus şi sunteţi perfect uniţi în asta. Atunci vine şarpele şi vrea să bea din vasul celui de jos. Atunci însă vine conul de sus şi se opreşte. Dar iarăşi dorinţa merge înainte, asemenea şarpelui, şi apoi vi se face tare dor să vă întoarceţi. Dar soarele de jos trage şi astfel ajungeţi iar la echilibru. Curând însă vă răsturnaţi pe spate, căci Unul s-a întins după soarele de sus. Celălalt nu vrea şi aşa vă dezmembraţi, d-aia trebuie să vă legaţi de trei ori. După care staţi iarăşi drept şi ţineţi soarele în faţa voastră, ca şi cum el ar fi ochii voştri, iar voi aţi fi lumina celui de sus şi a celui de jos din faţa voastră şi*

întindeţi braţele după ei şi ajungeţi una şi trebuie să separaţi cei doi sori şi vi se face puţin dor să vă întoarceţi la cel de jos şi mai înainte vă întindeţi după cel de sus. Dar conul de jos a înghiţit conul de sus fiindcă sorii erau atât de apropiaţi. De aceea aşezaţi conul de sus la locul lui, şi deoarece conul de jos nu mai e aici, vreţi să-1 aduceţi înapoi şi vă e tare dor de conul de jos, în vreme ce sus e gol deoarece, dincolo de linie, soarele e invizibil. Deoarece v-a fost atât de dor să ajungeţi înapoi şi să ajungeţi jos, conul de sus coboară şi încearcă să prindă soarele invizibil de sus."

Sau din *Cartea Roşie:*

„*Noi credem că în-noi este existenţă individuală şi în-afara-noastră este existenţă generală. În-afara-noastră este existenţă generală în raport cu în-afara-noastră, dar este existenţă individuală în raport cu noi. În-noi este existenţă individuală în raport cu noi, dar este existenţă generală în raport cu în-afara-noastră. Noi suntem individuali când suntem în noi, dar generali în raport cu în-afara-noastră. Când suntem însă în afara noastră, suntem în genere individuali şi sineişti. Sinele nostru îndură lipsă când suntem în-afara-noastră şi astfel umple cu trebuinţele sale generalul; astfel generalul este falsificat şi transformat în individual.*

Dacă suntem în-noi, satisfacem necesitatea Sinelui, prosperăm, devenim conştienţi de necesităţile generalului şi putem să le satisfacem."

În astfel de situaţii traducătorul, tocmai pentru a fi în stare să aleagă din seria omonică a unei noţiuni exact termenul potrivit, „cuvântul care exprimă adevărul", e obligat la un efort adesea epuizant de empatie, de imaginare a ceea ce autorul a avut în minte şi a vrut să spună. Şi chiar când i se pare că a izbutit, senzaţia de a lucra „orb" nu-1 părăseşte decât rareori. Acestor situaţii-limită li se alătură discontinuităţile derivând din trecerile bruşte de la persoana I singular la a III-a singular sau chiar la a II-a plural (adresarea către cititor), aducând cu sine o schimbare de perspectivă care, la rândul ei, obscurizează suplimentar contextul. Jung obişnuieşte să folosească abundent substantive abstracte cu rol ipostaziant, pornind de la adjective, participii, gerunzii, infinitive sau combinări de verbe cu substantive, de verbe cu adjective etc. *(das Obere, das Eine, das Gekreuzte, das Gesetzgeben, das Leichtermachen, das Ungottlich'Gottliche* etc), ce dau în germană de cele mai multe ori un singur cuvânt, cazuri pe care în română, spre a nu forţa excesiv spiritul limbii, le-am redat prin mai multe unităţi lexicale legate prin cratimă. De pildă, pe *das Kommende* l-am echivalat cu „ceea-ce-va-să-vină", păstrând în acest caz şi nuanţa arhaizantă a originalului, conectat explicit sau „acoperit", prin citate, parafraze, substituiri, la textul Scripturii; pe *das Geringste* cu „absolut-ne-însemnatul", pe *das Vordenken* cu pregândirea, pe *Aufier-uns* cu „în-afara-noastră" etc. Apar adesea jocuri de cuvinte cu pornire de la aceeaşi rădăcină care nu au putut fi echivalate decât parţial, cum ar fi *Sinn* („sens"), *Unsinn* („nonsens"), *Widersinn* („contrasem"), *Wahnsinn* („nebunie"), *Obersinn* („suprasens"). Dincolo de particularităţile lexicale, sintactice şi stilistice caracteristice în genere scrisului lui Jung şi, în cazul de faţă, dincolo de numeroasele erori de transcriere a manuscrisului (atât de perfide, încât uneori nu ştiam dacă e vorba de o greşeală de transcriere, de o formă coruptă în manuscris sau de o exprimare excentrică, intenţionată, a autorului), m-am izbit de dificultăţi în traducerea *Cărţii Roşii* şi în legătură cu ortografierea unor cuvinte care, ţinând seamă de contextul mitologizant şi simbolic, s-ar fi cuvenit scrise cu mijusculă. Fiind însă atât de multe (suflet, pasăre, vierme, fiul pământului, fiul broaştei, soare, duhul acestei vremi etc), pagina s-ar fi încărcat de o anume neplăcută ostentaţie a sensurilor absolute. După revizuiri succesive, am optat finalmente pentru soluţia iniţialelor mici. O situaţie relativ încurcată a fost aceea cu zeu şi Dumnezeu. Căci în afară de *Gott* şi *ein Gott,* când lucrurile sunt clare, există în *Cartea Roşie* o sumedenie de contexte în care linia de demarcaţie se fluidizează neliniştitor; mai ales că pasaje şi capitole întregi sunt interpretabile ca transfer în planul unui simbolism mitic, general acceptat sau circumstanţial, al unor articole de dogmă, ritualuri şi acte liturgice creştine. De altfel, discuţia despre *Imitaţiunea lui Cristos* a lui Thomas de Kempis joacă un rol important şi e plasată

simptomatic spre finele cărţii.

Dacă ar fi să se fixeze cât de cât tipul de tonalitate stilistică pc care *Cartea Roşie* o aproximează parţial, acesta ar putea fi, pe de-o parte, un anume patos dionisiaco-ditirambic, în descendenţa lui Nictzsche, pe de alta vizionarismul cu accente apocaliptice şi tendinţa spre deformare grotescă a unor prototipuri, proprii expresionismului, curent care a coexistat cu aproape întreaga perioadă de elaborare a cărţii lui Jung.

Nota editorului

SONI SHAMDASANI

Liber Noxws este un manuscris neterminat și nu este clar pe deplin cum intenţiona Jung să îl completeze sau cum l-ar fi publicat, dacă ar fi decis să facă acest lucru. Avem o seric de manuscrise, din care nicio versiune nu poate fi considerată drept finală. În consecinţă, există diferite moduri în care textul putea fi prezentat. Această notă indică raţionamentul editorial din spatele prezentei ediţii.

În continuare este înşiruită o secvenţă a manuscriselor existente pentru *Liber Primus şi Liber Secundus:*

Cărţile Negre 2-5 (noiembrie 1915 aprilie 1914)
Ciorna caligrafiată (vara 1914 191S)
Ciorna dactilografiată (circa 1915)
Ciorna corectată (cu un strat de modificări circa 1915; un strat de modificări aprox mijlocul anilor '20)
Volumul caligrafiat (1915-1930, reluat în 1959, rămas incomplet)
Transcrierea realizată de Cary Baynes (1924 1925)
Manuscrisul Yale. *Liber Primus,* fără prolog (identic cu *Ciorna dactilografiată)*
Ciorna redactată pentru *Liber Primus,* fără prolog, cu corecturi făcute de o persoană necunoscută (aprox. sfârşitul anilor '50; versiune redactată a *Ciornei dactilografiate)*

Pentru *Încercări avem:*

Cărţile Negre 5-6 (aprilie 1914 iunie 1916)
Septem Sermones caligrafiate (1916)
Septem Sermones tipărite (1916)
Ciorna caligrafiată (circa 1917)
Ciorna dactilografiată (circa 1918)
Transcrierea realizată de Cary Baynes (1925) (27 pagini, incompletă)

Rânduirea prezentată aici începe cu o revizuire a transcrierii realizate de Cary Baynes şi o transcriere proaspătă a materialului care a rămas din volumul caligrafiat împreună cu *Ciorna dactilografiată* a *Încercărilor,* cu o comparaţie rând cu rând cu toate versiunile existente. Ultimele treizeci de pagini sunt completate din *Ciornă.* Principalele diferenţe între diferitele manuscrise privesc „al doilea strat" al textului. Aceste modificări reprezintă efortul continuu al lui Jung de a înţelege semnificaţia psihologică a fantasmelor. Aşa cum Jung considera că *Liber Novus* este o „încercare de elaborare în termenii revelaţiei", modificările dintre diferitele versiuni prezintă această „încercare de elaborare˘ şi, prin urmare, sunt o parte importantă a lucrării înseşi. Astfel, notele indică modificări semnificative între diferite versiuni şi prezintă material care clarifică semnificaţia sau contextul unei secţiuni particulare. Fiecare strat al manuscrisului este important şi interesant şi publicarea tuturor straturilor - care ar depăşi câteva mii de pagini — este o sarcină

pentru viitor.[1]

Criteriul de includere a pasajelor din manuscrisele anterioare a fost pur şi simplu întrebarea: această includere ajută cititorul să înţeleagă mai bine ce se întâmplă? Pe lângă importanţa intrinsecă a acestor schimbări, trecerea lor în notele de subsol serveşte unui al doilea scop - arată cât de atent a lucrat Jung la revizuirea continuă a textului.

Ciorna corectată are două straturi de corectură realizate de Jung. Primul set de corecturi pare să fi fost făcut după ce *Ciorna* a fost dactilografiată şi înainte de transcrierea în volumul caligrafiat, căci se pare că acesta a fost manuscrisul pe care Jung l-a transcris.[2] Un alt set de corecturi, pe aproximativ 200 de pagini de text dactilografiat, pare să fi fost făcut după realizarea volumului dactilografiat, şi aş estima că acestea au fost efectuate pe la mijlocul anilor '20. Aceste corecturi modernizează limbajul şi aduc terminologia în relaţie cu termenii utilizaţi de Jung în perioada *Tipurilor psihologice.* Clarificări suplimentare sunt, de asemenea, adăugate. Jung chiar a corectat materialul din *Ciornă* care a fost eliminat din volumul caligrafiat. Am prezentat în notele de subsol unele dintre modificările semnificative. Pornind de la acestea, este posibil ca cititorul să vadă modul în care Jung ar fi revizuit întregul text, dacă ar fi încheiat acest strat de corecturi.

Au fost adăugate subdiviziuni în *Liber Secundus,* capitolul 21, „Magicianul”, şi în *Încercări* pentru o mai uşoară referinţă. Acestea sunt indicate de numere între acolade: {}. Acolo unde a fost posibil, a fost indicată data fiecărei fantasme din *Cărţile Negre.* „Al doilea strat” adăugat în ciornă este indicat prin [2], iar manuscrisul se întoarce la succesiunea fantasmelor din *Cărţile Negre* la începutul următorului capitol. În pasajele în care au fost adăugate subdiviziuni, inversarea secvenţei din *Cărţile Negre* este indicată prin [1].

Diferitele manuscrise au diferite sisteme de împărţire în paragrafe. În *Ciornă,* paragrafele constau deseori din una sau două propoziţii, iar textul este prezentat ca un poem în proză. La cealaltă extremă, în volumul caligrafiat, există pasaje mari de text fără niciun paragraf. Cea mai logică modalitate de a stabili paragrafele este cea din transcrierea realizată de Cary Baynes. Frecvent, ea considera ca indicator al unui paragraf prezenţa iniţialelor colorate. Deoarece este puţin probabil ca ea să fi reparagrafiat textul fară aprobarea lui Jung, aranjarea ei în pagină a reprezentat punctul de plecare pentru această ediţie. În anumite cazuri, paragrafele au fost aduse cât mai aproape de cele din *Ciorne* şi din volumul caligrafiat. În a doua jumătate a transcrierii, Cary Baynes a transcris *Ciorna,* deoarece volumul caligrafiat nu fusese completat. Aici am fixat paragrafele în aceeaşi manieră stabilită anterior. Cred că astfel textul este prezentat în forma cea mai clară şi cel mai uşor de urmărit.

În volumul caligrafiat, Jung a ilustrat anumite iniţiale şi a scris unele cu roşu şi albastru, iar uneori a mărit dimensiunea literelor textului. Layout-ul prezent încearcă să urmeze aceste convenţii. Deoarece iniţialele despre care este vorba nu sunt întotdeauna aceleaşi în engleză şi germană, alegerea iniţialei care să fie scrisă colorat în engleză s-a bazat pe poziţionarea sa în text[*]. Îngroşarea şi mărirea literelor au fost redate prin caractere italice. Pentru restul de text, netranscris de Jung în volumul caligrafiat, au fost urmate aceleaşi convenţii, pentru consecvenţă. În cazul celor *Septem Sermones,* colorarea literelor a urmat versiunea tipărită de Jung în 1916.

În acest volum, volumul caligrafiat a fost reprodus la scară de unu la unu (omiţând cele patru sute de pagini albe) pe baza unei noi scanări digitale a originalului. De-a lungul anilor, în anumite locuri culoarea s-a deteriorat şi nu s-a încercat să se realizeze o restaurare a lucrării sau o îmbunătăţire digitală a ei.

Un alt aspect care trebuie luat în considerare este includerea *Încercărilor* în continuare lui

---

1 Cititorii interesaţi pot compara această ediţie cu secţiunile din *Ciornă* din documentele Kurt Wolff de la Yale University şi cu transcrierea realizată de Cary Baynes aflată la Contemporary Medical Archives, Wellcome Collection, Londra. Este posibil ca şi alte manuscrise să iasă la lumină.

2 Există şi câteva urme de culoare pe acest manuscris.

* Alegând care litere să fie marcate cu roşu şi care cu albastru în traducerea în limba română, ne-am bazat, în primul rând, tot pe poziţionarea lor în text, iar în câteva situaţii chiar pe echilibrul sau pe simetria pe care am intuit că le-a dorit Jung. [n.ed.rom.]

Liber Novus şi ca parte a sa. În continuare voi oferi raţionamentul editorial pentru aceasta. Materialul din *Cărţile Negre* începe în noiembrie 1913. *Liber Secundus* se încheie cu un material din 14 aprilie 1914, iar *Încercările* încep cu un material din aceeaşi zi. *Cărţile Negre* se desfăşoară consecutiv pană la 21 iulie 1914 şi reîncep la 3 iunie 1915. În această pauză, Jung a scris *Ciorna.* Când Cary Baynes a transcris *Liber Novus* între 1924 şi 1925, prima jumătate a transcrierii ei a urmat chiar *Liber Novus* până în punctul în care ajunsese Jung cu propria lui transcriere în volumul caligrafiat. Ea continuă urmând manuscrisul, apoi aduce 27 de pagini din *Încercări,* oprindu-se la mijlocul unei propoziţii.

La sfârşitul *Liber Secundus,* sufletul lui Jung s-a ridicat în rai, urmând Dumnezeul renăscut. Jung crede acum că Philemon este un şarlatan şi vine la „Eul" său cu care trebuie să trăiască şi pe care trebuie să-1 educe. *Încercările* continuă direct din acest punct cu o confruntare cu „Eul" său. Există referiri la ascensiunea Dumnezeului renăscut, iar sufletul său se întoarce şi explică de ce dispăruse. Philemon reapare şi îl învaţă pe Jung cum să stabilească o relaţie dreaptă cu sufletul său, cu morţii, cu dumnezeii şi demonii. În *Încercări,* Philemon apare pe deplin şi preia semnificaţia pe care Jung i-a acordat-o atât în seminarul din 1925, cât şi în *Amintiri.* Doar în *Încercări* sunt clarificate anumite episoade din *Liber Primus* şi *Liber Secundus.* De asemenea, naraţiunea din *Încercări* nu are sens dacă nu citeşti *Liber Primus* şi *Liber Secundus.*

În două locuri din *Scrutinies, Liber Primus* şi *Liber Secundus* sunt menţionate într-un mod care sugerează puternic că toate fac parte din aceeaşi lucrare:

"Şi apoi a izbucnit războiul. Atunci mi s-au deschis ochii în legătură cu multe pe care le trăisem mai înainte şi asta mi-a şi dat curajul să spun toate cele pe care le-am scris în primele părţi ale cărţii de faţă.[3]

De când zeul s-a ridicat în spaţiile superioare, s-a schimbat şi ΦΙΛΗΩΝ. Mai întâi a fost pentru mine un magician care locuia într-o ţară străină, apoi i-am simţit apropierea şi, de când zeul s-a înălţat, mi-am dat seama că ΦΙΛΗΩΝ mă îmbătase şi-mi insuflase o limbă străină şi o altă simţire.

Toate astea au dispărut de când zeul s-a înălţat şi doar ΦΙΛΗΩΝ a păstrat acea limbă. Simţeam însă că merge pe alte drumuri decât mine. Dar majoritatea lucrurilor pe care le-am scris în primele capitole ale acestei cărţi mi-a fost insuflată de ΦΙΛΗΩΝ".[4]

Aceste referinţe la „primele părţi ale cărţii dc faţă" sugerează că, într-adevăr, toate acestea constituie o carte şi că *Încercările* au fost considerate de Jung ca făcând parte din *Liber Novus.*

Acest punct de vedere este susţinut de numeroase legături interne între texte. Un exemplu este faptul că mandalele din *Liber Novus* sunt strâns legate de experienţa Sinelui şi de realizarea centralităţii acestuia descrise doar în *Încercări.* Un alt exemplu găsim în *Liber Secundus,* capitolul 15: când Iezechiel şi fraţii săi [de credinţa, *N.ed.*] anabaptişti apar, îi spun lui Jung că ei merg la locurile sfinte din Ierusalim pentru că nu au pace, căci nu au terminat complet cu viaţa. În *Încercări,* morţii reapar, spunându-i lui Jung că au fost la Ierusalim, dar nu au găsit acolo ce căutau. În acel punct apare Philemon şi *Septem Sermones* încep. Este posibil ca Jung să fi intenţionat să transcrie *Încercările* în volumul caligrafiat şi să le ilustreze, deoarece există multe pagini rămase albe.

Pe 8 ianuarie 1958, Cary Baynes 1-a întrebat pe Jung: „Vă amintiţi că m-aţi pus să copiez o parte din *Cartea Roşie* când erai plecat în Africa? Am ajuns până la începutul *Încercărilor.* Este mai mult decât i-a pus Frau Jaffe la dispoziţie lui K.W. [Kurt Wolff] şi lui iar plăcea să citească. Este în regulă?"[5] Jung i-a răspuns pc 24 ianuarie: „Nu am nicio obiecţie să-i împrumutaţi dlui Wolff notiţele

3 Vezi mai jos, p. 336.
4 Vezi mai jos, p. 339
5 *JA.*

dvs. la *Cartea Roşie.*"[6] Aici, s-ar părea că Cary Baynes privea *Încercările* ca parte din *Liber Primus.*

Din cele de mai sus apar puternice indicii că Jung considera *Încercările* ca parte din *Liber Novus.* Cel puţin este clar că *Încercările* sunt intim legate de *Liber Primus* şi *Liber Secundus,* căci acestea nu pot fi deplin înţelese fără ele. *Încercările* completează naraţiunea lucrării, care ar rămâne incompletă fără ele.

6 *JA.*

LIBER PRIMUS

[fol. 1(r)][1]

Calea a ceea-ce-va-să-vină

[IM 1(r)] *Isaias dixit: quis crediâit audiîui nostro et brachium Domini cui revelatum est? et ascendet sicut virgultum cotam eo et sicut radix de terra sitienti non est species ei neque decor et vidimus eum et non erat aspectus et desideravimus eum: despectum et novtssimum virorum virum dolorum etscientem inftrmitatem et quasi absconditus vultus eius et despectus unde nec reputavimus eum. vere languores nostros ipse tulit et dolores nostros ipseportavit et nosputavimus eum quasi leprosum etpercussum a Deo et humiliatum. Cap. Liii/iiv.*

parvulus enim natus est nobisfilius datus est nobis etfactus est principatus super umerum eius et vocabitur nomen eius Admirabilis consiliarius Deusfortis Pater futuri saeculiprinceps pacis. caput ix/vi.

[Isaia a zis: „Cine va crede ceea ce noi am auzit şi braţul Domnului cui se va descoperi? Crescut-a înaintea Lui ca o odraslă, şi ca o rădăcină în pământ uscat; nu avea nici chip, nici frumuseţe, ca să ne uităm la El, şi nici o înfăţişare, ca să ne fie drag. Dispreţuit era şi cel din urmă dintre oameni; om al durerilor şi cunoscător al suferinţei, unul înaintea căruia să-ţi acoperi faţa; dispreţuit şi nebăgat în seamă. Dar El a luat asupră-Şi durerile noastre şi cu suferinţele noastre S-a împovărat. Şi noi II socoteam pedepsit, bătut şi chinuit de Dumnezeu." *(Isaia* 53 14)][2]

[„Căci Prunc s-a născut nouă, un Fiu s-a dat nouă, a Cărui stăpânire e pe umărul Lui şi se cheamă numele Lui: înger de mare sfat. Sfetnic minunat. Dumnezeu tare, biruitor. Domn al păcii. Părinte al veacului ce va să fie". *(Isaia* 9. 5).][3]

Ioannes dixit: et verbum carofactum est et habitavit in nobis et vidimusgloriam eius gloriam quasi unigenitia Patreplenum,gratiae et veritatis. Ioann. Cap. i/xiiii.

[Ioan a zis: „Şi Cuvântul S-a făcut trup şi S-a sălăşluit între noi şi am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har şi dc adevăr." *(Ioan 1*, 14).]

Isaias dixit: laetabitur deşerta et invia et exultabit solitudo etjlorebit quasi liiium. germitfbnsgerminabit et exultabit laetabunda et laudans. tune aperientur ocult caecorum et aures sordorum patebunt. tune saliet sicut cervus claudus aperta erit lingua mutorum: quia scissae sunt in deserto aquae et torrentes in solitudine et quae erat arida in stagnum et sitiens infontes aquarum. in cubilibus in quibus prius dracones habitabant orietur viror calami et iunci, et

---

1 Manuscrisele medievale erau numărate pe foliouri, iar nu pe pagini. Partea din faţă este rectoul (pagina de dreapta a unei cărţi deschise), cea din spate este versoul (partea de stânga a unei cărţi). În *Liber Primus,* Jung a urmat această practică. În *Liber Secundus,* a revenit la paginarea contemporană.

2 În 1921, Jung a citat primele trei versete din acest pasaj (din *Biblia* lui Luther), notând următoarele: „Naşterea Mântuitorului, adică apariţia simbolului, are loc acolo unde nu este aşteptată, anume acolo unde o soluţie este cel mai puţin probabilă". *(Psychologische Typen,* GW 6 § 439-) [Apărută în limba română la Editura Trei, în C.G. Jung, *Opere complete,* volumul 6, 2004, trad. Viorica Nişcov sub titlul *Tipuri psihologice, N.ed.])* — [Acest pasaj din *Biblie* şi cele care urmează sunt citate după *Biblia* sinodală, ediţia 1994, *N.ed.]*

3 În 1921, Jung a citit acest pasaj, notând: „Natura simbolului mântuitor este aceea a unui copil, cu alte cuvinte, infantilitatea sau lipsa de premise a atitudinii aparţine simbolului şi funcţiei sale. Această atitudine "infantilă" face *eo ipso* ca în locul Îndărătniciei şi intenţiei raţionale să apară un alt principiu director, a cărui dumnezeire echivalează cu "supremaţia". Principiul director este de natură iraţională, motiv pentru care apare sub haina miracolului. Această corelaţie este foarte Inimos exprimată în *Isaia* (9, 5) [...] Aceste determinări redau calităţile esenţiale [...] ale simbolului mântuitor. Criteriul efectului «divin» îl constituie forţa irezistibilă a impulsului inconştient" (GW 6, §§ 442-443). [Toate citatele traduse după GVV 6, adică *Psychologische Typen,* sunt luate din ed. rom. citată în nota anterioară; vom specifica paragraful ediţiei Editurii Trei doar acolo unde el diferă faţă de cel din cea germană, din cauza unor criterii de ordin tehnic, *N.ed.].*

erit ibi semita et via sancta vocabitur, non transibit per eam pollutus et haec erit vobis directa via ita ut stulti non errentper eam. Cap. xxxv.

[Isaia a zis: „Veseleşte-te pustiu însetat, să se bucure pustiul ca şi crinul să înflorească. Şi va înflori şi se va bucura ...” (*Isaia* 35, 1-2). „Atunci se vor deschide ochii celor orbi şi urechile celor surzi vor auzi. Atunci va sări şchiopul ca cerbul şi limpede va fi limba gângavilor; că izvoare de apă vor curge în pustiu şi pâraic în pământ însetat. Pământul cel fără de apă se va preface în bălţi şi ţinutul cel însetat va fi izvor de apă. Acolo va fi veselia păsărilor, iarbă, trestie şi bălţi. Acolo va fi cale curată şi cale sfântă se va chema şi nu va fi acolo nimeni întinat. Chiar şi cei fară minte vor merge pc dânsa şi nu se vor rătăci”. *(Isaia* 35, 5-8).][4]

manu propria scriptum a C.G. Jung anno Domini mcmxv in domu sua Kusnach Turicense.

[Scris de mână de C.G. Jung în anul Domnului 1915 în casa lui din Kusnacht /Zurich.]

/ [IM (v) [2][5] Dacă e să vorbesc în duhul acestei vremi[6], trebuie să spun: nimeni şi nimic nu poate îndreptăţi ceea ce trebuie să vă vestesc. Îndreptăţirea îmi e inutilă, căci nu am de ales, ci sunt silit. Am învăţat că în afară de duhul acestei vremi, mai lucrează şi altul, anume acela care stăpâneşte adâncul a tot ceea ce există acum[7]. Duhul acestei vremi ar vrea să audă vorbindu-se despre folos şi valoare. Şi eu gândeam aşa, iar omenescul din mine continuă să gândească astfel. Dar celălalt duh mă sileşte totuşi să vorbesc, dincolo de îndreptăţire, de folos şi de sens. Plin de fală omenească şi orbit de duhul semeţ al acestei vremi, am încercat îndelung să ţin departe de mine celălalt duh. Dar nu mă gândeam că, din vremuri vechi şi dincolo de toate timpurile viitoare, duhul adâncului posedă o putere mai mare decât duhul acestei vremi ce se schimbă odată cu generaţiile. Duhul adâncului a supus orice fală şi orice trufie a puterii de judecată. El mi-a luat credinţa în ştiinţă, mi-a răpit bucuria explicării şi clasificării şi mi-a stins entuziasmul faţă de idealurile acestei vremi. M-a silit să cobor la cele mai simple şi de pe urmă lucruri.

Duhul adâncului mi-a luat raţiunea şi toate cunoştinţele şi le-a pus în slujba inexplicabilului şi a contrasensului. Mi-a răpit limba şi scrisul pentru tot ce nu slujea acestui unic lucru, anume contopirii dintre sens şi contrasens, din care rezultă suprasensul[*].

---

4 În 1955 1956, Jung nota că unirea contrariilor în cazul forţelor distructive şi constructive ale inconştientului este echivalentă cu starea mesianică de împlinire descrisă în acest pasaj. *(Mysterium Coniunctionis, GW* 14 §, 252.) [Apărută la Editura Trei, în C.G. Jung, *Opere complete,* volumul 14/1-3, 2005-2006, trad. de Dana Verescu (volumele 1 şi 3) şi Daniela Ştefănescu (volumul 2) sub titlul *Mysterium Coniunctionis, N.t.].*

5 În *Ciorna manuscrisă* apare: „~~Dragi prieteni~~!” (p. i). În *Ciornă:* „Dragi prieteni!” (p. i).

6 În *Faust* de Goethe, Faust spune: „Ce vouă duh al altor vremi vă pare. În fond e însuşi duhul vostru-n care Acele vremuri se răsfrâng”, Partea I, versurile 577~579 [trad. Ştefan Aug. Doinaş. Univers. 1982. N.t.].

7 *Ciorna* continuă: „Atunci mi-a spus cineva care mă cunoştea şi căruia i se cuvenea evident să ştie: «Ce sarcina curioasa ai tu! ba le dezvălui oamenilor toate adâncurile şi dedesubturile tale». Tocmai la asta mă opuneam, căci nimic nu uram mai mult decât acest lucru care mi se părea impur şi impertinent” (p. i).

* Autorul foloseşte aici, precum şi în pasajele următoare, jocul de cuvinte între vocabule aparţinând aceleiaşi familii: *Sinn* (sens), *Unsinn* (nonsens, absurditate), Widersinn (contrasens, absurditate),Wahreton (nebunie, demenţă) şi *Ubersinn* (suprasens). *(N.t.)*

Suprasensul însă este calea, drumul şi puntea spre cel care va să vină. Acesta e zeul care-va-să-vină. Nu este însuşi zeul care-va-să-vină, ci imaginea lui care apare în suprasens. Zeul este o imagine, iar cei care i se închină trebuie să i se închine prin imaginea suprasensului[8].

Suprasensul nu este un sens şi nu este un contrasens, este imagine şi forţă la un loc, splendoare şi forţă contopite.

Suprasensul este început şi scop. Este punte spre trecerea dincolo şi spre împlinire[9].
Ceilalţi zei au murit din pricina temporalităţiilor, dar suprasensul nu moare, el se transformă în sens şi apoi în contrasens, iar din focul şi sângele ciocnirii celor doi se înalţă din nou suprasensul reîntinerit.

Imaginea zeului are o umbră. Suprasensul e adevărat şi aruncă o umbră. Căci ce ar putea să existe cu adevărat şi în trup şi să nu aibă umbră?

Umbra este nonsensul. Ea e neputincioasă şi nu are stabilitate. Dar nonsensul este fratele nemuritor şi inseparabil al suprasensului.

Oamenii cresc ca şi plantele, unii în lumină, alţii în umbră. Sunt mulţi care au nevoie de umbră, iar nu de lumină.

Imaginea zeului aruncă o umbră care e tot atât de mare ca şi el.

Suprasensul e mare şi mic, e întins ca spaţiul şi ca cerul înstelat, şi mărginit ca celula trupului viu.

Duhul acestei vremi care e în mine voia să recunoască grandoarea şi amploarea suprasensului, dar nu şi micimea lui. Duhul adâncului însă a biruit această semeţie şi eu am fost silit să înghit micimea ca pe un leac al nemuririi. Mi-a ars măruntaiele, căci era lipsită de glorie, de eroism, era chiar ridicolă şi respingătoare. Dar duhul adâncului m-a ţinut în cleştele lui şi a trebuit să beau cea mai amară dintre toate băuturile[10].

Duhul acestei vremi m-a ispitit cu gândul că toate astea ţin de umbrozitatca imaginii divine ceea ce ar fi o iluzie primejdioasă, căci umbra este nonsensul. Dar micimea, mărginirea, banalitatea nu sunt nonsens, ci una din cele două esenţe ale divinităţii. Mă împotriveam să recunosc că banalitatea ţine dc imaginea divinităţii. Fugeam de aceste gânduri, mă ascundeam de ele în spatele celor mai înalte şi mai reci constelaţii. Dar duhul adâncului m-a ajuns din urmă şi mi-a turnat cu forţa băutura amară printre buze[11].

Duhul acestei vremi mi-a şoptit: „Acest suprasens, această imagine divină, această contopire dintre fierbinte şi rece, eşti tu şi doar tu”. Dar duhul adâncului mi-a vorbit[12]: „Tu eşti o imagine a lumii nesfârşite, toate tainele ultime ale devenirii şi pieirii sălăşluiesc în tine. Dacă nu ai avea toate astea, cum ai putea să cunoşti”?

Din pricina slăbiciunii mele omeneşti, mi-a spus duhul adâncului aceste cuvinte. Dar şi aceste cuvinte sunt de prisos, căci eu nu vorbesc dinlăuntrul lor, ci pentru că sunt silit. Căci dacă nu vorbesc, duhul îmi răpeşte bucuria şi viaţa, de aceea vorbesc[13]. Sunt sluga care le aduce şi nu ştie ce duce în mână. Şi-ar arde mâna dacă nu le-ar pune acolo unde i-a poruncit stăpânul să le pună.

---

8 În *Symboleder Wandlung* (1912), Jung l-a interpretat pe Dumnezeu ca pe un simbol al libidoului *(p. 70).* În opera sa ulterioară, el a accentuat mult distincţia dintre imaginea lui Dumnezeu şi existenţa metafizică a acestuia (cf pasajele adăugate ediţiei din 1952, revăzută şi reintitulată: *Wandlungen, Symbole der Wandlung, GW* 5, § 95).

9 Termenii .”hinubergehen” [a trece dincolo], „Ubergang” [trecere, tranziţie, pasaj] „Untergang” [decădere, pieire, dispariţie] şi „Brucke” [punte, pod] figurează în *Zarathustra* lui Nietzsche în legătura cu trecerea de la om la Supraom. De exemplu, ”Ce e măreţ în om e că-i o punte, nu un capăt: ce este vrednic de iubire-n om e că-i o *trecere* şi o *pierzanie.* Iubesc pe cei ce nu ştiu să trăiască decât ca pieritori, pentru că ei sunt cei ce trec dincolo”. *[Așa grăita Zarathustra,* „Precuvântarea lui Zarathustra”, 4, Introducere, cronologie şi traducere de Ştefan Aug. Doinaş, Humanitas, Bucureşti, 1994. P- 70. *N.t.]* (Sublinierea cuvintelor este reprodusă după exemplarul lui Jung.)

10 Jung pare a se referi la episoade care apar ulterior în text: vindecarea lui Izdubar *(Liber Secundus,* cap. 9) *Şi* înghiţirea băuturii amare pregătite de cel solitar *(Liber Secundus,* cap. 20)

11 *Ciorna* continuă: „Cine bea această băutură nu mai e însetat nici după lumea aceasta, nici după lumea cealaltă, căci a băut trecerea dincolo şi împlinirea. A băut magma fierbinte a vieţii care în sufletul lui se solidifică, devenind bronz dur, şi aşteaptă o nouă topire şi un nou amestec” (p. 4).

12 În volumul caligrafiat apare: „~~acest~~ sens suprem”.

13 *Ciorna* continuă: „Cine ştie mă înţelege şi vede că nu mint. Să-şi întrebe oricine propriul adânc dacă are nevoie de ceea ce spun eu” (p. *4).*

Duhul acestei vremi mi-a vorbit şi mi-a spus: „Ce nevoie te-ar putea sili să spui toate astea”? Această ispitire a fost rea. Am vrut să mă gândesc ce nevoie lăuntrică sau exterioară ar putea să mă silească, şi deoarece n-am găsit nicio nevoie concretă, eram gata să născocesc una. Dar astfel duhul acestei vremi m-ar fi făcut aproape să reflectez în continuare la cauze şi explicaţii în loc să vorbesc. Duhul adâncului însă mi-a vorbit şi a spus: „A înţelege un lucru este punte şi posibilitate de reîntoarcere la cale. A explica un lucru însă este samavolnicie şi unori chiar crimă. Ai numărat criminalii din rândul învăţaţilor”?

Duhul acestei vremi însă s-a apropiat de mine şi mi-a pus în faţă cărţi groase care cuprindeau toată ştiinţa mea; filele lor erau din bronz şi un condei de oţel gravase în ele cuvinte necruţătoare, şi duhul acestei vremi, arătând acele cuvinte necruţătoare, mi-a vorbit, zicând: „E nebunie ceea ce spui”.

E adevărat, e adevărat, ce spun este grandoarea şi beţia şi urâţenia nebuniei.

Duhul adâncului s-a apropiat însă de mine şi a zis: „Ceea ce spui există. Grandoarea există, beţia există, banalitatea nedemnă, bolnavă, nătângă există, cutreieră toate străzile, locuieşte în toate casele şi cârmuieşte ziua întregii omenirii. Şi constelaţiile eterne sunt banale. Banalitatea este marea stăpână şi esenţă a divinităţii. Se râde de ea, dar şi râsul există. Crezi tu, omule al acestei vremi, că a râde e mai puţin însemnat decât a venera? Care-ţi sunt măsurile, semeţule? Suma vieţii în râs şi veneraţie hotărăşte, nu judecata ta”.

Eu trebuie să dau glas şi ridicolului. Voi, oameni care veţi veni! Veţi recunoaşte suprasensul după faptul că este râs şi veneraţie, un râs sângeros şi o veneraţie sângeroasă; sângele de jertfa leagă polii. Cine ştie asta râde şi se închină în aceeaşi suflare.

Apoi omenescul meu mi s-a înfăţişat şi a spus: „Ce singurătate, ce răceală a pustietăţii aşterni peste mine când vorbeşti astfel! Gândeşte-te la nimicirea fiinţării şi la râurile de sânge ale jertfei uriaşe pe care le pretinde adâncul”[14].

Duhul adâncului însă a spus: „Nimeni nu poate sau nu trebuie să împiedice jertfa. Jertfa nu e nimicire, jertfa e piatra de temelie a ceea ce-va-să-vină. N-aţi avut mănăstiri? N-au plecat nenumărate mii în deşert? Trebuie să purtaţi mănăstiri în voi înşivă. Deşertul e în voi. Deşertul va cheamă şi vă trage înapoi, chiar de-aţi fi prinşi cu fiare de lumea acestei vremi, chemarea deşertului tot va sfărâma aceste lanţuri. Cu adevărat, cu vă pregătesc pentru singurătate”.

Apoi omenescul meu a tăcut. Dar spiritualului meu i s-a întâmplat ceva pe care trebuie să-1 numesc har.

Limba mea e nedesăvârşită. Vorbesc în pilde nu din dorinţa de a străluci prin cuvinte, ci din neputinţa de a găsi acele cuvinte. Pentru că nu altfel pot rosti cuvintele adâncului.

Harul de care am avut parte mi-a dat suficientă credinţă, speranţă, curaj spre a nu mă mai împotrivi duhului adâncului, ci a-i rosti cuvintele. Dar înainte de a mă putea hotărî să fac într-adevăr asta, aveam nevoie de un semn vizibil care trebuia să-mi arate că duhul adâncului din mine este totodată şi stăpânul adâncului evenimentelor lumii.

[15]S-a întâmplat în octombrie 1913, când mă aflam singur într-o călătorie şi am avut deodată, în timpul zilei, o viziune: am văzut un potop uriaş care acoperea toate ţările nordice şi ţinuturile joase dintre Marea Nordului şi Alpi. Se întindea din Anglia până în Rusia şi de la ţărmurile Mării Nordului până aproape de Alpi. Vedeam talazurile galbene, dărâmăturile plutind pe ape şi moartea a mii de oameni.

Această viziune a durat cam două ore, m-a tulburat şi mi-a făcut rău. Nu puteam s-o interpretez. Au trecut două săptămâni şi viziunea a revenit, mai intensă ca prima dată. Şi o voce interioară care spunea: „Priveşte, e absolut adevărat, şi aşa o să fie. Nu te poţi îndoi de asta”. M-am luptat iarăşi cam două ore cu această viziune, dar mă ţinea încleştat. M-a lăsat epuizat şi tulburat. Credeam că mi se întunecase mintea[16].

---

14 Referinţă la viziunea care urmează.

15 În *Ciorna corectată:* ”I Începutul” (p. 7).

16 Jung discută această viziune cu felurite ocazii, subliniind diferite detalii: la seminarul său din 1925, *Analytical Psychology* (pp. 41 şi urm.), cu Mircea Eliadc (vezi mai sus p. 201) şi în *Erinnerungen [ed. cit.,* p. 184]. Jung era pe drum către Schaffhausen, unde locuia soacra lui, a cărei aniversare de 57 de ani cădea pe 17 octombrie.

De-atunci spaima în faţa evenimentului care ar fi urmat să se producă nemijlocit revenea mereu. Odată am văzut o mare de sânge pe deasupra ţărilor nordice.

În 1914, la începutul lunii iunie şi apoi la începutul şi la sfârşitul lui iulie, am avut dc trei ori acelaşi vis: mă aflam într-o ţară străină şi, deodată, din spaţiul cosmic, s-a lăsat peste noapte, şi anume în miezul verii, un frig imens şi de neînţeles, toate mările şi râurile s-au transformat în gheaţă, toată vegetaţia vie a îngheţat.

Cel de-al doilea vis semăna foarte bine cu acesta. Cel de-al treilea vis la începutul lui iulie însă era aşa:

Mă aflam într-o ţară străină, de limbă engleză[17]. Era necesar să mă întorc cu un vapor rapid cât mai iute cu putinţă în ţara mea[18]. Am ajuns repede acasă[19]. În ţară am dat peste un frig imens venit din spaţiul cosmic care transformase în gheaţă tot cc era viu. Era acolo un copac înfrunzit, dar fără roade, ale cărui frunze se prefăcuscră prin efectul gerului în struguri dulci, plin de un suc tămăduitor[20]. Am cules strugurii şi i-am dăruit unei mari mulţimi care aştepta[21].

În realitate, lucrurile s-au petrecut astfel: în epoca în care a izbucnit marea conflagraţie între popoarele Europei, mă aflam în Scoţia[22]; silit de război, m-am hotărât să mă întorc acasă cu cel mai rapid vapor. Am dat peste frigul imens care îngheţase totul, am dat peste potop, peste marea de sânge şi mi-am găsit copacul fără roade, ale cărui frunze gerul le prefăcuse în leac. Iar eu culeg roadele coapte şi vi le dau şi nu ştiu ce vă dăruiesc, ce băutură ameţitoare dulce-amară care vă lasă pe limbă un gust de sânge.

Credeţi-mă[23]: *Ceea ce vă dau eu nu este teorie şi nici învăţătură. De unde să iau învăţătură ca să vă dau? Vă dau de ştire despre calea acestui om, despre calea lui, dar nu şi a voastră. Calea mea nu este calea voastră, deci / nu pot să vă învăţ. Calea e în noi, dar nu în zei, nici în teorii, nici în legi. În noi este calea, adevărul şi viaţa[24].*

Vai de cei care trăiesc după modele! Viaţa nu e cu ei. Dacă trăiţi după un model, atunci trăiţi viaţa modelului, dar cine să trăiască viaţa voastră, dacă nu voi înşivă? Deci trăiţuvă pe voi înşivă.

Indicatoarele de drum au căzut, cărări necunoscute se întind în faţa noastră[25]. Nu fiţi lacomi în a înghiţi roadele de pe câmpuri străine. Oare nu ştiţi ca voi înşivă sunteţi câmpul roditor care produce tot ceea ce vă e de folos?

Dar cine azi mai ştie asta? Cine ştie drumul spre ţinuturile veşnic roditoare ale sufletului? Căutaţi drumul prin exteriorităţi, citiţi cărţi şi ascultaţi păreri: la ce bun?

Există o singură cale, şi asta e calea voastră.

Căutaţi calea? Vă previn asupra căii mele. Ea poate fi calea voastră greşită. Să meargă fiecare pe calea lui.

Nu vreau să fiu mântuitorul, legiuitorul, educatorul vostru. Nu mai sunteţi copii[26].

Călătoria cu trenul durează cam o oră.

17 *Ciorna* continuă: „cu un prieten (a cărui lipsă de clarviziune şi nechibzuinţă mă izbiseră în realitate de mai multe ori)”- (p. 8).

18 Ciorna continuă: „prietenul meu însă voia să ne reîntoarcem cu un velier mic şi lent, ceea ce eu consideram o prostie şi o imprudenţă” (p. 8).

19 *Ciorna* continuă: „şi în mod curios, l-am găsit acolo, sosit odată cu mine, pe prietenul meu, care evident mersese cu acelaşi vas rapid, fără ca eu să fi băgat de seamă” (pp 8-9).

20 Vinul de gheaţă se obţine lăsând ciorchinii neculeşi până când îngheaţă. Apoi sunt presaţi, gheaţa e îndepărtată şi se obţine un vin dulce, delicios, foarte concentrat.

21 *Ciorna* continuă: „Acesta a fost visul meu. Zadarnice au fost toate eforturile de a-l înţelege. M-am străduit zile întregi. Dar impresia produsă de el a fost puternică” (p. 9). Jung povesteşte acest vis în *Erinnerungen [ed. cit.,* p. 184].

22 Vezi Introducerea, p. 201.

23 În *Ciornă,* adresarea este „prieteni ai mei” (p. 9).

24 Vezi contrastul cu *Ioan* 14, 6: „Eu sunt Calea, Adevărul şi Viaţa. Nimeni nu vine la Tatăl Meu decât prin Mine”.

25 *Ciorna* continuă: „Să mi se usuce limba dacă vă împui urechile cu legi, dacă vă îndrug teorii. Cine caută aşa ceva se va scula înfometat de la masa mea” (p. 10)

26 Ciorna continuă: „Nu trebuie să facem din om oaie, ci din oaie om. Asta cere duhul adâncului, care este

A da legi, a voi să fie mai bine, a face să fie mai uşor s-a prefăcut în eroare şi în rău. Să-şi caute fiecare calea proprie. Calea duce la iubirea reciprocă în comunitate. Oamenii vor vedea şi vor simţi asemănarea şi caracterul comun al căilor lor.

Legi şi învăţături comune îl constrâng pe om la existenţă solitară spre a scăpa de presiunea comunităţii nedorite, dar existenţa solitară îl face pe om ostil şi veninos.

Prin urmare, daţi-i omului demnitatea şi lăsatul să fie solitar, ca să-şi găsească propria comunitate şi s-o iubească.

Violenţa stă împotriva violenţei, dispreţul împotriva dispreţului, iubirea împotriva iubirii Daţi-i omenirii demnitatea şi fiţi încrezători că viaţa găseşte calea cea mai bună.

Unul din ochii divinităţii este orb, una din urechile divinităţii este surdă, ordinea lor este zădărnicită de haos. Fiţi deci răbdători cu infirmitatea lumii şi nu supraapreciaţi frumuseţea ei desăvârşită[27].

Regăsirea sufletului

[IM II (r)][28]

Cap. i.[29]

[2] Viziunea potopului pe care am avut-o în octombrie 1913 s-a produs într-o epocă importantă pentru mine ca om. Pe-atunci, în cel de-al patruzecilea an al vieţii mele, obţinusem tot ceea ce îmi dorisem vreodată. Obţinusem glorie, putere, bogăţie, cunoştinţe şi fericire omenească. Atunci dorinţa de a-mi spori aceste bunuri s-a stins, dorinţa s-a retras în mine şi am fost copleşit de

---

dincolo de timpul prezent şi trecut. Vorbiţi şi scrieţi pentru aceia care vor să asculte şi să citească. Dar nu alergaţi după oameni ca să nu pângăriţi demnitatea omenirii — ea este un bun atât de rar. Mai bine un declin trist în demnitate decât o vindecare nedemnă. Cine vrea să fie psihiatru îl tratează pe om ca şi cum ar fi bolnav. El răneşte astfel demnitatea umană. Este o aroganţă să spui că omul e bolnav. Cine vrea să fie păstor de suflete îi tratează pe oameni ca pe nişte oi. El răneşte demnitatea umană. E o impertinenţă să spui că omul este ca o oaie. Cine vă dă dreptul să spuneţi că omul e bolnav şi e oaie? Daţi-i demnitatea umană, ca să-şi găsească înălţarea sau coborârea, calea care îi este proprie" (p. n).

27 *Ciorna* continuă: „Asta e tot, dragi prieteni, ce vă pot spune despre motivele şi intenţiile mesajului care mi s-a încredinţat precum asinului răbdător povara apăsătoare. El se bucură s-o lepede" (p. 12).

28 În text Jung identifică pasărea albă cu sufletul lui. Pentru comentariile sale privind porumbelul în alchimie, vezi *Mysterium Coniunctionis,* 1955-1956, GW 14 § 81.

29 În *Ciorna corectată* este: „Prima noapte".

groază[30]. M-a învăluit viziunea potopului şi am simţit duhul adâncului, dar nu l-am înţeles[31]. El m-a silit însă cu un insuportabil dor lăuntric,

şi am vorbit[32]:

[I] „Suflete al meu, unde eşti? Mă auzi? Vorbesc, te chem — eşti aici? M-am reîntors, sunt din nou aici — mi-am scuturat de pe picioare colbul tuturor ţărilor şi am venit la tine, sunt la tine; după o călătorie lungă de ani de zile, am ajuns din nou la tine. Să-ţi povestesc ce am văzut, trăit, absorbit în mine. Sau nu vrei să auzi nimic din tot acel zgomot al vieţii şi al lumii? Dar ceva trebuie să ştii: un lucru am învăţat, anume că această viaţă trebuie trăită.

Această viaţă e calea, calea demult căutată către incomprehensibilul pe care îl numim divin[33]. Nu există altă cale. Toate celelalte căi sunt poteci greşite. Eu am găsit calea dreaptă, ea m-a dus la tine, la sufletul meu. Mă reîntorc, ars şi purificat. Mă mai cunoşti? Cât de mult a durat despărţirea! Toate s-au schimbat atâta. Şi cum te-am găsit pe tine? Ce minunată a fost călătoria! Prin ce cuvinte să descriu cărările întortocheate pe care m-a călăuzit spre tine steaua mea bună? Dă-mi mâna, suflete al meu, aproape uitat. Câtă căldură în bucuria de a te revedea, suflete îndelung tăgăduit. Viaţa m-a adus din nou la tine. Să-i mulţumim vieţii că am trăit, pentru toate ceasurile senine şi pentru toate cele triste, pentru fiecare bucurie, pentru fiecare durere. Cu tine, suflete, călătoria mea va merge mai departe. Cu tine vreau să călătoresc şi să urc spre singurătatea mea[34]".

[2] Acestea m-a silit duhul adâncului să le spun şi totodată să le trăiesc împotriva mea însumi, căci nu le aşteptam. Pe-atunci mai eram cu totul prins de duhul acestei vremi şi gândeam altfel despre sufletul omenesc. Gândeam şi vorbeam mult despre suflet, ştiam multe cuvinte savante despre el, l-am judecat şi am făcut din el un obiect ştiinţific[35]. Nu mă gândeam că sufletul meu nu poate fi obiectul judecăţii şi al ştiinţei mele; mai degrabă judecata şi ştiinţa mea sunt obiectul sufletului meu[36]. De aceea duhul adâncului m-a silit să vorbesc cu sufletul meu, să-l chem ca pe o fiinţă vie, fiinţând în sine însăşi. Trebuia să-mi dau seama că îmi pierdusem sufletul.

De-aici aflăm ce crede duhul adâncului despre suflet: el îl vede ca pe o fiinţă vie, existând în sine însăşi, şi astfel contrazice duhul acestei vremi, pentru care sufletul este un lucru dependent de om. care poate fi evaluat şi clasificat şi a cărui amploare o putem pricepe. A trebuit să-mi dau seama că ceea ce numisem mai înainte sufletul meu nici nu fusese sufletul meu, ci o construcţie teoretică fără viaţă[37]. Trebuia de aceea să mă adresez sufletului meu aşa cum m-aş fi adresat cuiva îndepărtat

---

30 În conferinţa sa de la ETH din 14 iunie 1935, Jung nota: „Există o clipă pe la 35 de ani, când lucrurile încep să se schimbe, este primul moment al laturii umbroase a vieţii, al coborârii spre moarte. E limpede că Dante a descoperit acest punct şi cei care au citit *Zarathustra* vor şti că şi Nietzsche l-a descoperit. Când apare acest punct de cotitură, oamenii îl întâmpină în mai multe feluri: unii îi întorc spatele; alţii plonjează în el: iar altora li se întâmplă ceva important în exterior. Dacă nu vedem un lucru, o face soarta în locul nostru". *Modern Psychology vol 1 and 2: Notes on Lectures given at the Eidgenossische technische Hochschule, Zurich, by Dr. C.G. Jung, October 1933-July 1935,* ed. a 11 -a, Zurich (tipărită privat), 1959, ed. Barbara Hannah. p. 223.

31 În octombrie 1913, Jung i-a scris lui Freud, rupând relaţiile cu el şi demisionând din funcţia de editor al publicaţiei *Jahrbuchfur Psychoanalytische und Psychopathologische Forschungen.* Cf. *Sigmund Freud/C.G. Jung Briefivechsel,* ed. de William McGuire şi Wofgang Sauerlander, Fischer Verlag, Frankfurt am Main, 1974, p. 612.

32 12 noiembrie 1913 (în notele care urmează, datele fantasmelor specifice sunt luate din *Cărţile Negre).* După „dor", în *Ciornă* urmează „la începutul lunii următoare să pun mâna pe pană şi să scriu asta" (p. 13).

33 Această afirmaţie apare de mai multe ori în scrierile de mai târziu ale lui Jung - - vezi, de pildă, Jane Pratt, „Notes on a talk given by C.G. Jung: "Is analytical psychology a religion?", *Spring,* 1972, p. 148.

34 Jung şi-a descris ulterior transformarea personală din această perioadă ca pe un exemplu al începutului celei de a doua jumătăţi a vieţii, care deseori marchează o întoarcere la suflet după ce scopurile şi ambiţiile primei jumătăţi a vieţii au fost realizate.*(Symbole der Wandlung,* 1952, GW 5, p. 15, vezi „Die Lebenswende". 1930, în GW 8.)

35 Jung s-a referit aici la opera lui anterioară. De exemplu, în 1905 scria: „Prin experimentul asociativ ni s-au dat cel puţin mijloacele de a deschide calea cercetării experimentale către tainele sufletului bolnav". („Die psychopathologische Bedeutung des Assoziations experimentes", în GW 2. § 897).

36 În *Psycnologische Typen* (1921), Jung notează că în psihologie, concepţiile sunt „un produs al constelaţiei psihologice subiective a cercetătorului" (GW 6, § 9). Această reflecţie a constituit o temă importantă în opera lui de mai târziu (vezi Shamdasani *Jung and the Making of Modern Psychology: The Dream of a Science,* Cambridge University Press, Cambridge, 2003, prima parte).

37 *Ciorna* continuă: „o construcţie teoretică născocită de mine, compusă din aşa-numite experienţe şi judecăţi"

şi necunoscut, care nu are prin mine trăinicie, ci eu am prin el.

Cel a cărui dorinţă se îndepărtează de lucrurile exterioare, acela ajunge deci la locul sufletului[38]. Dacă nu găseşte sufletul, va fi copleşit dc groaza vidului, iar spaima il va împinge, cu un bici de multe ori învârtit, spre o năzuinţă deznădăjduită şi o dorinţa oarbă dc a avea lucrurile găunoase ale acestei lumi. El devine batjocura dorinţei sale fară sfârşit şi se pierde de sufletul său spre a nul mai găsi niciodată. Va alerga după toate lucrurile şi le va acapara pe toate, dar nu-şi va găsi sufletul, pentru că pe acestdinu l-ar putea găsi decât în sine. Fireşte, sufletul lui se afla în lucruri şi în oameni, dar orbul apucă lucrurile şi oamenii, nu şi sufletul său din lucruri şi din oameni. El nu ştie nimic despre sufletul său. Cum l-ar putea distinge dc oameni şi dc lucruri? Şi-ar găsi sufletul în dorinţă, dar nu în obiectele dorinţei. Dacă şi-ar poseda dorinţa, şi nu ar fi el posedat dc dorinţă, atunci şi-ar aşterne o mână pe suflet, căci dorinţa este imaginea şi expresia sufletului său[39].

Dacă posedăm imaginea unui lucru, posedăm jumătate din el. Imaginea lumii este jumătate de lume. Cine posedă lumea, dar nu şi imaginea ei, posedă doar jumătate de lume, căci sufletul lui este sărac şi lipsit de bunuri. Bogăţia sufletului stă în imagini[40]. Cine posedă imaginea lumii posedă jumătate din lume, chiar dacă omenescul lui e sărac şi lipsit de bunuri[41]. Dar foamea preface sufletul într-o bestie care înghite ceea ce e dăunător şi astfel se otrăveşte. Prieteni[42], e înţelept să hrănim sufletul, altminteri creşteţi balauri şi diavoli în inimile voastre[43].

(p. 16).

38 În 1913, Jung numea acest proces introvertirea libidoului („Zur Frage der psychologischen Typen”, în GW 6).

39 În 1912, Jung scria: „Este o eroare comună aceea de a judeca dorinţa după calitatea obiectului [...] Natura este frumoasă numai graţie dorului şi iubirii pc care omul i le conferă. Atributele estetice care emană de-aici se referă în primul rând la libido, care doar el reprezintă frumuseţea naturii” *(Wandlungen und Symbole der Libido,* p. 91).

40 În *Psychologische Typen* Jung a formulat acest primat al imaginii prin noţiunea de *esse in anima* (GW 6, §§ 66 şi urm., §§ 781 şi urm.) în însemnările sale de jurnal. Cary Baynes a comentat acest pasaj: „M-a izbit cu deosebire ce aţi spus despre «Bild», şi anume faptul că este jumătate de lume. Exact din acest motiv omenirea este atât de obtuză. Ea n-a izbutit să înţeleagă acest lucru. Lumea, iată lucrul care le captivează toată atenţia. La «Bild», nu s-au gândit niciodată serios, cu excepţia celor care au fost poeţi” (8 februarie 1924, Arhiva Baynes).

41 *Ciorna* continuă: „Cine aspiră doar la lucruri, acela sărăceşte odată cu sporirea bogăţiei exterioare, iar sufletul său cade pradă unei boli îndelungate” (p. 17).

42 Această formulă de adresare către prieteni apare frecvent în ciornă. Cele mai multe din ele au fost suprimate din versiunea caligrafiată.

43 *Ciorna* continuă: „Această parabolă, prieteni, despre regăsirea sufletului trebuie să vă arate că m-aţi văzut doar ca pc o jumătate de om, căci îmi pierdusem sufletul. Desigur, n-aţi observat: căci oare mulţi au astăzi suflet? Fără suflet însă nu există cale care să ducă dincolo de acest timp” (p. 17). În însemnările sale de jurnal, Cary Baynes a comentat acest pasaj după cum urmează: „8 februarie [1924]. Am ajuns la discuţia cu sufletul dumneavoastră. Tot ce spuneţi e spus în mod corect şi e sincer. Nu e strigătul unui tânăr care se trezeşte la viaţă, ci acela al unui bărbat matur care a trăit din plin şi bogat posibilităţile oferite de lume şi totuşi îşi dă seama aproape brusc, într-o noapte, şi o spune, că i-a scăpat esenţa. Viziunea a survenit când vă aflaţi pe culmea puterii, când aţi fi putut să treceţi mai departe întocmai cum eraţi, încununat pe deplin de succesul lumesc. De unde aţi luat forţa să-i daţi atenţie nu ştiu. Toate lucrurile pe care le spuneţi îmi sunt într-adevăr apropiate şi vă înţeleg. Oricine şi-a pierdut legătura cu propriul suflet sau a ştiut cum să-1 însufleţească ar trebui să aibă şansa de a vedea această carte. Fiecare cuvânt din ea trăieşte pentru mine şi mă întăreşte exact unde mă simt vlăguită. Dar. aşa cum spuneţi, lumea, în starea ei sufletească, este azi foarte departe de aşa ceva. Ceea ce nu are prea mare importanţă, o carte poate împinge toată lumea în altă direcţie, dacă este scrisă în foc şi sânge” (Arhiva Baynes).

Suflet si zeu

[IM ii (r)][44]
Cap. ii.

În cea de a doua noapte mi-am chemat sufletul[45]:

”Sunt obosit, suflete al meu, prea mult a durat peregrinarea, căutându-mă pe mine însumi în afara mea Am mers printre lucruri şi te-am găsit dincolo de amestecul lor. Dar rătăcind printre lucruri, am descoperit omenirea şi lumea. Am găsit oameni. Si pe tine. suflete, te-am regăsit, mai întâi in imaginea omului şi apoi pc tine însuţi. Tc-am găsit acolo unde mă aşteptam mai puţin. Acolo, din puţul întunecat, te-ai ridicat spre mine Mi te anunţaseşi dinainte în vise[46]; acestea au ars în inima mea şi m au mânat spre lucruri dintre cele mai îndrăzneţe şi mai temerare şi mau silit să mă ridic deasupra mea însumi. M-ai lăsat să văd adevăruri pe care mai înainte nici nu le bănuiam. M-ai pus să parcurg drumuri a căror lungime fără sfârşit mar fi speriat dacă în tine n-ar fi fost ascunse cunoştinţele despre ele.

Am peregrinat mulţi ani. atât de mult până când am uitat că am un suflet[47]. Unde ai fost in tot acest răstimp? Ce lume de dincolo te-a ascuns şi ţi-a dat adăpost? Oh! faptul că trebuie să vorbeşti prin mine. că limba mea şi cu mine îţi suntem simbol şi expresie! Cum să te descifrez?

Cine eşti tu. copile? Ca pe un copil, ca pe o fată te-au înfăţişat visele mele[48]; nu-ţi cunosc tainele[49]. Iartă-mă dacă vorbesc ca în vis, ca un om beat eşti Dumnezeu? Este oare Dumnezeu copil, este fată?[50] Iartă-mă dacă vorbesc confuz. Nimeni nu m-aude. Vorbesc încet cu tine, iar tu ştii că nu sunt beat, nu sunt confuz şi că inima mi se răsuceşte în dureri sub rana din care întunericul rosteşte cuvinte batjocoritoare: ”Te minţi în faţă. Vorbeşti aşa spre a-i păcăli pe alţii şi a-i face să creadă în tine. Vrei să fii profet şi alergi după ambiţia ta”. Rana încă sângerează şi eu sunt departe de a putea să trec cu vederea propriile mi cuvinte batjocoritoare.

Cât de ciudat mi se pare să te numesc copil, de vreme ce ţii în mână nemărginirile[51]. Eu

44 În 1954, Jung a comentat simbolismul păsării şi al şarpelui în conexiune cu copacul, „Der philosophische Raum”, cap. 12 din GW 13.

45 14 noiembrie 1913.

46 *Ciorna* continuă: „care îmi erau obscure şi pe care încercam să le înţeleg în felul meu insuficient” (p. 18).

47 *Ciorna* continuă: „Eu aparţin oamenilor şi lucrurilor. Nu-mi aparţin”. În *Cartea Neagră* 2, Jung afirmă că a peregrinat vreme de unsprezece ani (p. 19). A suspendat scrierea acestei cărţi în 1902 şi a reluat-o în toamna lui 1913.

48 *Cartea Neagră* 2: „Şi prin sufletul femeii te-am regăsit” (p. 8).

49 *Cartea Neavră* 2: „Iată, aduc cu mine o rană încă nevindecată: ambiţia mea de a face impresie” (p. 8).

50 *Cartea Neagră* 2: „Trebuie să-mi spun limpede: se foloseşte El de imaginea unui copil care sălăşluieşte în sufletul fiecărui om? N-au fost Horus, Tages şi Christos copii? Și Dionysos şi ecraklcs au fost copii divini. Nu s-a numit pe sine Christos, Dumnezeul-om, *Fiul omului?* Care a fost atunci gândul lui cel mai intim? Să fie oare *Fiica Omului* numele lui Dumnezeu?” (p. 9).

51 *Ciorna* continuă: „Cât de des era întunericul de dinainte! Cât de intensă era pasiunea mea şi cât de egoistă, subjugată de toţi demonii ambiţiei, lăcomiei de glorie, câştigului, nepăsării, arivismului, şi cât de neştiutor eram pe-atunci! Viaţa m-a acaparat şi am năzuit conştient să mă îndepărtez de tine, ceea ce am făcut în toţi aceşti ani. Recunosc cât de bune au fost toate astea. Dar credeam că te-ai pierdut, iar uneori mi se părea că cu m-am pierdut. Dar tu nu erai pierdut. Eu mergeam pe calea zilei. Tu ai mers nevăzut alături de mine şi m-ai călăuzit din treaptă în

mergeam pe drumul zilei. Tu ai mers nevăzut alături de mine şi m-ai călăuzit din treaptă în treaptă, alăturând inţelept fragment lângă fragment şi lăsându-mă să văd un întreg în fiece fragment.

Ai luat când cu mă gândeam să reţin şi mi-ai dat când nu aşteptam nimic[52] şi ai adus, de fiecare dată, ursite din direcţii noi şi neaşteptate. Când am semănat, mi-ai răpit recolta, iar când nu am semănat, mi-ai înapoiat însutită roadă. Şi mereu pierdeam poteca, spre a o regăsi atunci când nu mă aşteptam. Mi-ai păstrat credinţa când eram singur şi aproape deznădăjduit. M-ai făcut să cred în mine însumi în toate clipele hotărâtoare".

[2] Ca un drumeţ obosit care nu şi-a căutat decât sufletul în lume, aşa mă voi înfăţişa lui. Trebuie să învăţ că în spatele tuturor lucrurilor se află, în cele din urmă, sufletul meu, iar dacă străbat lumea, este ca la sfârşit să-mi găsesc sufletul. Nici măcar cei mai dragi oameni nu sunt ţelul şi sfârşitul iubirii căutătoare, ci sunt simboluri ale propriului suflet.

Prieteni, ghiciţi spre ce singurătate ne ridicăm?

Trebuie să învăţ că drojdia gândirii mele, visele mele, sunt limba sufletului meu. Trebuie să le port în inimă şi să le pritocesc în minte precum vorbele celui mai scump dintre oameni. Visele sunt cuvintele călăuzitoare ale sufletului. Cum să nu-mi iubesc de aceea visele şi să nu fac din imaginile lor enigmatice obiectul meditaţiei mele zilnice? Crezi că visul e smintit şi urât. Ce e frumos? Ce e urât? Ce e înţelept? Ce e smintit? Duhul acestei vremi îţi este măsură. Duhul adâncului îl depăşeşte însă la ambele capete. Doar duhul acestei vremi cunoaşte deosebirea dintre mare şi mic. Această deosebire însă este trecătoare ca şi duhul care o cunoaşte.

/Duhul adâncului m-a învăţat chiar să-mi consider faptele şi deciziile în funcţie de vise. Visele pregătesc viaţa şi ele te determină fără ca să le înţelegi limba[53]. Ai vrea să înveţi această limbă, dar cine o poate preda şi învăţa? Căci erudiţia nu e suficientă; există o ştiinţă a inimii care oferă mai multe lămuriri[54]. Ştiinţa inimii nu se găseşte în nicio carte şi în gura niciunui învăţător, ci creşte din tine. precum grâul verde din pământul negru. Erudiţia ţine de duhul acestei vremi, acest duh însă nu înţelege visul, căci sufletul este pretutindeni unde nu este ştiinţă savantă.

Dar cum pot însă să ajung la ştiinţa inimii? Poţi să ajungi la această ştiinţă doar trăindu-ţi viaţa pe deplin. îţi trăieşti viaţa pe deplin dacă trăieşti şi acele lucruri pc care nu le-ai trăit niciodată, ci le-ai lăsat altora să le trăiască sau să le gândească[55]. Ai să spui: „Nu pot să trăiesc şi să gândesc toate cele pe care le trăiesc şi le gândesc alţii". Trebuie să spui însă: „Viaţa pe care aş mai putea-o trăi ar trebui s-o trăiesc, iar gândirea pe care aş mai putea-o gândi ar trebui s-o gândesc". Vrei să fugi de tine ca să nu trebuiască să trăieşti ceea cc n-ai trăit până acum[56]. Dar nu poţi să fugi de tine.

---

treaptă, alăturând înţelept fragment lângă fragment" (pp. 20-21).

52 Cf. *Iov* I, 21: „Domnul a dat, Domnul a luat".

53 În 1912. Jung a confirmat noţiunea lui Alphonse Maeder de funcţie prospectivă a visului în „Versuch einer Darstellung der psychoanalytischen Theorie", în GW4 § 452. [Apărută in limba română la Editura Trei în C.G. Jung. *Opere complete,* volumul 4. 2008, trad. Daniela Ştefanescu sub titlul „încercarea unei prezentări a teoriei psihanalitice", N.t] într-o discuţie din 13 ianuarie de la Societatea de Psihanaliză din Zurich. Jung a spus: „Visul nu este doar împlinire a unor dorinţe infantile, ci este şi simbolic pentru viitor [...] Visul răspunde prin simbol la ceea ce trebuie inţeles". (Arhivele Clubului de Psihologic din Zurich.) Pentru dezvoltarea teoriei lui Jung despre vis, vezi lucrarea mea *Jung and the Making of Modern Psychology: The Dream of a Science,* secţiunea a II-a.

54 Aceasta aminteşte celebra formulare a lui Blaise Pascal, „inima are raţiuni pe care raţiunea le ignoră *(Pensees,* 423, Penguin, Londra, 1995. p 127). Exemplarul lui Jung din opera lui Pascal conţine o serie de însemnări marginale.

55 In 1912, Jung susţinea că erudiţia era insuficientă pentru a deveni un „cunoscător al sufletului omenesc". În acest scop trebuie ca cineva „să agaţe în cui ştiinţa exactă, să-şi lepede surtucul de cărturar, să spună adio odăii de studiu şi să pornească prin lume cu inima plină de omenie, să cutreiere spaimele temniţelor, ale ospiciilor şi ale spitalelor, cârciumile mohorâte de mahala, bordelurile şi iadurile jocurilor dc noroc, saloanele societăţii elegante, bursele, mitingurile socialiste, bisericile, să treacă prin renaşterile şi prin extazele sectelor, să trăiască pe propria piele iubirea şi ura, pasiunea sub orice formă" — „Neue Bahnen der Psychologie". în GW 7 § 409. [Apărută în limba română la Editura Trei, în C.G. Jung, *Opere complete,* volumul 7, 2007. trad. Viorica Nişcov sub titlul „Căi noi în psihologie". *N.ed.].*

56 În 1931. Jung comenta consecinţele patologice ale vieţii nctrăite a părinţilor asupra copiilor lor: „Ceea ce, de regulă, acţionează cel mai puternic asupra copilului este viaţa pe care părinţii... nu au trăit-o. Această constatare ar fi cumva sumară şi superficială dacă nu am adăuga restrictiv: acel crâmpei de viaţă care ar fi putut să fie şi el trăit dacă anumite pretexte, mai mult sau mai puţin transparente, nu i-ar fi împiedecat pe părinţi s-o facă" - „Einluhrung

Toate timpurile sunt în tine şi cer împlinire. Dacă te prefaci orb şi surd faţă dc această jinduire, atunci te prefaci orb şi surd faţă de tine însuţi. Astfel n-o să ajungi niciodată la ştiinţa inimii.

Ştiinţa inimii este ca inima ta.
Având o inimă rea cunoşti doar răutatea.
Având o inimă bună cunoşti bunătatea.

Pentru ca să fie deplină cunoaşterea voastră, gândiţi-vă că inima voastră este şi bună şi rea. întrebi: „Cum? Să trăiesc şi răul"?

Duhul adâncului cere: „Viaţa pe care ai mai putea-o trăi ar trebui s-o trăieşti. Binele hotărăşte, nu binele tău, nu binele altora, ci binele".

Binele este între mine şi ceilalţi, în comunitate. Şi au am trăit ceea ce înainte nu făcusem, şi ceea ce mai puteam să fac, am trăit în adânc şi adâncul a început să vorbească. Adâncul m-a învăţat celălalt adevăr. Prin urmare, el a îmbinat în mine sensul şi contrasensul.

A trebuit să recunosc că nu sunt decât expresie şi simbol al sufletului. în înţelesul duhului adâncului eu sunt acela care sunt în lumea vizibilă, un simbol al sufletului meu, şi pe de-a-ntregul slugă, pe de-a-ntregul umilitate, pe de-a-ntregul ascultare. Duhul adâncului m-a învăţat să spun: „Sunt slujitorul unui copil". Prin aceste cuvinte am învăţat mai cu seamă smerenia extremă, de care am cea mai mare trebuinţă.

Duhul acestei vremi m-a făcut să cred în raţiunea mea; m-a făcut să văd o imagine a mea ca fiind aceea a unui conducător cu idei mature. Duhul adâncului însă mă învaţă că sunt un slujitor, şi anume slujitorul unui copil. Acest cuvânt îmi facea silă şi-1 uram. A trebuit să recunosc însă şi să accept că sufletul meu este un copil şi zeul din el este un copil[57].

Dacă sunteţi băieţi, zeul vostru e o femeie.
Dacă sunteţi femei, zeul vostru este un băiat.
Dacă sunteţi bărbaţi, zeul vostru e o fată.
Zeul este acolo unde nu sunteţi voi.
Deci: este înţelept a avea un zeu.
Asta slujeşte la desăvârşirea voastră.
O fată este viitor care naşte.
Un băiat este viitor care zămisleşte.
O femeie înseamnă: să fi născut.
Un bărbat înseamnă: să fi zămislit.

Deci: dacă sunteţi în prezent copii, zeul vostru va coborî de la înălţimea maturităţii spre bătrâneţe şi moarte.

Dacă sunteţi însă fiinţe adulte care au zămislit sau au născut, fie în trup, fie în duh, atunci zeul vostru se ridică din leagănul strălucitor spre înălţimea nemăsurată a viitorului, spre maturitatea şi plinătatea vremii care-va-să-vină.

Cine are viaţa în faţă este încă un copil.
Cine îşi trăieşte viaţa în prezent este adult.
Deci dacă trăiţi tot ceea ce puteţi trăi, sunteţi adulţi.
Celui care este copil în această vreme zeul îi moare.

---

zu Frances Wickes *Analyseder Kinderseele* în GW 17, § 87. [Apărută în limba română la Editura Trei, în C.G. Jung. *Opere complete,* volumul 17, 2006, trad. Viorica Nişcov sub titlul „Introducere la Frances G. Wickes, *Analiza sufletului infantil", N.ed]*

57 În seminarul din 192$, Jung nota cu privire la gândurile sale din acea vreme: „Aceste idei despre anima şi animus m-au dus tot mai departe în probleme metafizice şi multe lucruri s-au ivit pentru a fi reexaminate. În perioada aceea eram pe poziţia kantiană, după care există lucruri ce nu pot fi soluţionate niciodată şi că, prin urmare, nici nu trebuie să speculăm în legătură cu ele, dar credeam că, dacă puteam găsi asemenea idei clare despre anima, ar fi meritat să incerc să formulez şi o teorie despre Dumnezeu. Dar n-am putut ajunge la nimic mulţumitor şi m-am gândit o vreme că poate figura animei ar fi divinitatea. Mi-am spus că oamenii avuseseră poate la origini un dumnezeu feminin, dar săturându-se să mai fie cârmuiţi de femei, îl răsturnaseră atunci. Am mutat practic întreaga problemă metafizică în anima şi am conceput-o ca pe spiritul dominant al psihicului. În acest mod am intrat într-un conflict psihologic cu mine însumi în legătură cu problema lui Dumnezeu". *(Analytical Psychology,* p. 46.)

Celui care este adult în această vreme zeul îi trăieşte mai departe.
Iată taina pe care ne-o învaţă duhul adâncului.
Bine şi vai de aceia al căror zeu este adult!
Bine şi vai de aceia al căror zeu este copil!
Ce e mai bine, ca omul să aibă viaţa în faţă sau ca zeul să aibă viaţa în faţă? Nu ştiu să răspund. Trăiţi; inevitabilul hotărăşte.

Duhul adâncului m-a învăţat că viaţa mea e îmbrăţişată de copilul divin[58]*. Din mâna lui am primit tot ceea ce e neaşteptat şi viu.*

Acest copil e tinereţea pe care o simt izvorând pururi din mine[59]*.*

În omul infantil simţi vremelnicia deznădăjduită. Tot ceea ce tu ai văzut pierind pentru el este încă ceea-ce-va-să-vină. Viitorul lui e plin de vremelnicie.

Vremelnicia lucrurilor tale viitoare nu a fost încă niciodată cunoscută de o minte omenească.

Trăirea ta în continuare este trăire dincolo. Tu zămisleşti şi naşti ceea-ce-va-să-vină, tu eşti rodnic, tu trăieşti dincolo.

Infantilitatea e neroditoare, viitorul ei e deja zămislit şi deja iarăşi ofilit. Ea nu trăieşte dincolo[60]*.*

Zeul meu este un copil, deci să nu vă miraţi că duhul acestei vremi s-a revoltat în mine prin batjocură şi râs sarcastic? Nimeni nu va râde de mine aşa cum am râs eu însumi de mine.

Să nu fie zeul vostru un bărbat al batjocurci, ci voi înşivă să deveniţi bărbaţi ai batjocurei. Voi înşivă să puteţi râde dc voi şi să vă ridicaţi apoi deasupra râsului. Dacă încă n-aţi învăţat asta din vechile cărţi sfinte, duceţi-vă acolo, beţi sângele şi mâncaţi trupul celui batjocorit[61] şi chinuit pentru păcatele noastre, aşa încât să deveniţi pe deplin de aceeaşi natură cu el, tăgăduiţi existenţa lui în afara voastră, fiţi el însuşi, fiţi nu creştini, ci Christos, altminteri nu sunteţi buni pentru zeul care-va-să-vină.

Să fie printre voi cineva care să creadă că poate fi scutit de drum? S-ar putea să se strecoare prin înşelăciune pe lângă chinul lui Christos? Vă spun: un astfel de om se înşală spre propria pagubă. El îşi aşterne patul în spini şi foc. De calea lui Christos nu poate fi nimeni scutit, căci această cale duce spre ceea-ce-va-să-vină. Trebuie să deveniţi toţi Christoşi[62].

Veţi birui vechea învăţătură nu făcând mai puţin, ci mai mult. Fiecare pas mai aproape de sufletul meu a stârnit râsul sarcastic al diavolilor mei, acei laşi intriganţi şi otrăvitori. Le era uşor să râdă, căci aveam de săvârşit lucruri ciudate.

---

58 În 1940, într-un volum scris în colaborare cu clasicistul ungur Karl Kereny, *Das Gdttliche Kind* (vezi „Zur Psychologie des Kindarchetypus" [1940], în GW 9,1), Jung a prezentat un studiu despre motivul copilului divin. Aici el scria că acest motiv apare frecvent în procesul de individuaţie. Aşa cum reiese din natura lui mitologică, el nu reprezintă literal copilăria cuiva. El compensează unilateralitatea conştiinţei şi netezeşte drumul spre dezvoltarea viitoare a personalităţii. în anumite condiţii de conflict, psihicul inconştient produce un simbol care uneşte contrariile. Copilul e un atare simbol. El anticipează Şinele, care este produs prin sinteza dintre clementele conştiente şi inconştiente ale personalităţii. întâmplările tipice pentru destinul copilului indică natura evenimentelor psihice care însoţesc geneza Sinelui. Naşterea miraculoasă a copilului arată că aceasta are loc în plan psihic, opus celui fizic.

59 În 1940, Jung scria: „Un aspect esenţial al motivului copilului este caracterul său de viitor. Copilul este un potenţial viitor”. („Zur Psychologie des Kindarchetypus” în GW 9.1, §278.)

60 *Ciorna* continuă: „Prieteni, vedeţi, harul este cu maturitatea, nu cu infantilitatea. Îi mulţumesc zeului meu pentru această veste. Nu vă lăsaţi înşelaţi de învăţătura creştină! Ea este bună pentru spiritele cele mai mature ale vremurilor vechi. Azi a devenit bună pentru spiritele necoapte. Pentru noi, creştinismul nu mai este o veste aducătoare de har, şi totuşi avem nevoie de har. Lucrurile acestea pe care vi le spun sunt o cale a celui care-va-să-vină, calea mea spre har” (p. 27).

61 I.e. Christos. Cf. Jung, „Das Wandlungssymbol in der Messe” (1942). în GW 11. [Apărută în limba română la Editura Trei, în C.G. Jung, *Opere complete,* volumul II, 2010, trad. Viorica Nişcov sub titlul „Răspuns lui Iov”. *N.ed]*

62 În „Antwort auf Hiob”, Jung notează: „Dar prin locuirea în om a celei de a treia Persoane, anume a Duhului Sfânt, se produce o christificare a multora” (1952), în GW II, § 758. [Apărută în limba română la Editura Trei, în C.G. Jung, *Opere complete,* volumul II, 2010, trad. Viorica Nişcov sub titlul „Simbolul transsubstanţierii în liturghie” *N.ed.]*

Despre slujirea sufletului

[IM ii (v)]
Cap. iii.

[63]În noaptea următoare a trebuit să notez cuvânt cu cuvânt toate visele dc care mi-am putut aminti[64]. Sensul acestei fapte îmi era obscur. De ce toate astea? Iartă-mă pentru larma care se ridică în mine. Totuşi tu vrei ca eu să fac asta. Ce lucruri stranii vin spre mine? Ştiu prea multe ca să nu văd pe ce punţi şubrede merg.

Încotro mă conduci? Iartă-mi neliniştea supraîncărcată de ştiinţă. Piciorul meu şovăie să te urmeze. în ce negură şi în ce întunecimi duce cărarea ta? Trebuie să învăţ să mă lipsesc şi de sens? Dacă asta pretinzi, aşa să fie! Acest ceas îţi aparţine. Ce este acolo unde nu este sens? Cred că doar nonsens şi nebunie. Există oare şi un supra-sens? Este acesta sensul tău, suflete al meu? Te urmez şchiopătând pe cârjele raţiunii. Eu sunt om, iar tu mergi ca un zeu. Ce chin! Trebuie să mă întorc la mine, la lucrurile mele cele mai mărunte. Am văzut că lucrurile sufletului meu sunt mici, jalnic de mici. Tu m-ai silit să le văd mari, să le fac mari. Asta îţi e intenţia? Te urmez, dar mă îngrozesc. Ascultă-mi îndoielile, altminteri nu te pot urma, căci sensul tău e un suprasens, paşii tăi sunt paşii unui zeu.

Înţeleg, nu trebuie nici să gândesc; să nu mai fie nici gândire? Trebuie să mă predau cu totul în mâinile tale -- dar cine eşti tu? N-am încredere în tine -- nici măcar încredere - - să fie asta iubirea mea pentru tine, bucuria legată de tine? Nu mă încred eu oare în orice om destoinic, şi să nu mă încred tocmai în tine? Mâna ta mă apasă greu, dar vreau, vreau. N-am încercat cu să iubesc oamenii şi să am încredere în ei, şi să nu încerc cu tine? Uită de îndoiala mea, ştiu că nu e frumos să mă îndoiesc de tine. Tu ştii cât de greu pot să aştern mândria cerşetorului pe propria-mi gândire. Am uitat că şi tu faci parte dintre prietenii mei şi eşti primul îndreptăţit să te bucuri de încrederea mea. Ceea ce le dau acelora să nu-ţi aparţină şi ţie? îmi recunosc nedreptatea. Cred că te-am dispreţuit. Bucuria de a te regăsi a fost artificială. Recunosc că şi râsul batjocoritor din mine avea dreptate.

Trebuie să învăţ să te iubesc[65]. Să renunţ şi la aprecierea de sine? Mă tem. Atunci sufletul mi-a vorbit şi a spus: „Această spaimă depune mărturie împotriva mea”. E adevărat, depune mărturie împotriva ta. Ucide încrederea sfântă între tine şi mine.

[2] *Ce duritate a destinului! Daca vă apropiaţi de sufletul vostru, primul lucru căruia îi veţi*

---

63 15 noiembrie 1913.

64 În *Cartea Neagră* 2, Jung notează cele două vise centrale pe care le-a avut la 19 ani şi care l-au determinat să se îndrepte spre ştiinţele naturii (pp *12* si urm), vise care sunt descrise şi in *Erinnerungen [ed. cit.,* pp. 96-97, *N.t.].*

65 În *Cartea Neagră* 2, Jung nota: „Aici e cineva lângă mine care îmi şopteşte la ureche lucruri rele: «Tu scrii ca să se tipărească şi să ajungă la oameni. Vrei să stârneşti vâlvă prin lucruri neobişnuite. Nietzsche a făcut însă mai bine decât tine. Tu îl imiţi pe Sfântul Augustin” (p. 20). Referinţa este la Augustin, *Confesiuni* (400 d.Chr), o lucrare devoţională scrisă la vârsta de 45 de ani, în care autorul relatează sub formă autobiografică convertirea lui Ia creştinism. *(Confessions,* trad. H. Chadwick, Oxford, Oxford University Press, 1991). *Confesiunile* sunt adresate lui Dumnezeu şi rememorează anii îndepărtării autorului de Dumnezeu, precum şi felul în care s-a reapropiat de el. În consonanţă cu acestea, în secţiunile introductive din *Cartea Roşie.* Jung se adresează sufletului său şi rememorează anii îndepărtării sale de el şi felul în care s-a reîntors la el. În lucrările sale publicate, Jung îl citează frecvent pe Augustin şi se referă de câteva ori la *Confesiunile* acestuia în *Wandlungcn und Symbole der Libido.*

simţi lipsa va fi sensul Credeţi că vă scufundaţi în lipsa de sens, în dezordinea veşnică. Aveţi dreptate! Nimic nu va scapă de dezordine şi de lipsa de sens, căci acestea sunt cealaltă jumătate a lumii.

Zeul vostru e un copil în măsura în care voi nu sunteţi infantili. Oare copilul e ordine, e sens? Sau e dezordine, capriciu? Dezordinea şi lipsa de sens sunt mamele ordinii şi ale sensului. Ordinea şi sensul sunt devenite, nu în devenire.

Voi deschideţi porţile sufletului spre a lăsa să intre în ordinea şi în sensul vostru curenţii întunecaţi ai haosului. Cununaţi ordinea cu haosul şi veţi crea copilul divin, suprasensul de dincolo de sens şi de contrasens.

Vă temeţi să deschideţi poarta? Şi eu m-am temut, fiindcă noi uitaserăm că zeul e înspăimăntor. Christos a propovăduit: Dumnezeu e iubire.[66] *Dar trebuie să ştiţi că şi iubirea este înspăimântătoare.*

Eu am vorbit unui suflet drag, şi când m-am apropiat mai mult de el, m-a cuprins groaza şi am ridicat un zid de îndoieli, nebănuind că astfel voiam să mă apăr de sufletul meu înspăimântător.

Vă îngrozeşte adâncul; trebuie să vă îngrozească, fiindcă peste el trece calea a ceea-ce-va-să-vină. Trebuie să rezişti ispitei spaimei şi îndoielii şi totodată să simţi până-n măduvă că spaima ta e întemeiată şi îndoiala ta înţeleaptă. Altminteri, cum ar exista o ispită reală şi o biruinţă reală? Christos biruie ispita diavolului, nu şi ispita binelui şi a înţelepciunii venite de la Dumnezeu[67]*. Christos cade deci în ispită*[68]*. Asta mai aveţi de învăţat. Să nu vă lăsaţi biruiţi de nicio ispitire, ci să faceţi totul de bunăvoie; atunci veţift liberi şi veţi fi dincolo de creştinism.*

Trebuia să recunosc că aveam a mă supune faţă de ceea ce îmi producea frică, ba mai mult, chiar să iubesc ceea ce îmi inspira groază. E necesar să învăţăm astfel de lucruri de la acea sfântă care, atunci când îi era silă de bolnavii de ciumă, le bea puroiul din pustule şi constata că miroase a trandafiri. Faptele sfinţilor n-au fost zadarnice[69]*.*

Tu depinzi de sufletul tău în orice lucru care se referă la mântuire şi la obţinerea harului. De aceea nicio jertfă nu poate fi prea grea pentru tine. Dacă virtuţile te împiedică să te mântuieşti, leapădăAe, căci s-au transformat în ceva care îţi face rău. Robul virtuţilor găseşte tot atât de puţin calea ca şi robul viciilor[70]*.*

Dacă te crezi stăpânul sufletului tău, atunci devino slujitorul lui, dacă ai fost slujitorul lui, atunci ia-l în stăpânire, căci în acest caz el are nevoie să fie stăpânit. Aceştia să fie primii tăi paşi.

Vreme de şase nopţi duhni adâncului a tăcut în mine, căci eu şovăiam între spaimă, împotrivire şi silă şi eram cu totul pradă patimii melc. Nu puteam şi nu voiam să ascult glasul adâncului. In cea de a şaptea noapte, glasul adâncului însă mi-a vorbit: „Priveşte în adâncul tău, roagă-te adâncului tău, trezeşte morţii”[71].

---

66 *Prima Epistolă a lui Ioan:* „Dumnezeu este iubire şi cel ce rămâne în iubire rămâne în Dumnezeu şi Dumnezeu rămâne întru el” (4, 16).

67 Christos a fost ispitit de diavol în cursul celor patruzeci de zile petrecute în pustiu *(Luca* 4, 1-13; 4,1 14).

68 *Matei* 21,18- 20: „Dimineaţa, a doua zi, pe când se întorcea în cetate, a flămânzit. Şi văzând un smochin lângă cale, s-a dus la el, dar n-a găsit nimic în el decât numai frunze, şi a zis lui: De acum înainte să nu mai fie rod din tine în veac! Şi smochinul s-a uscat îndată. Văzând aceasta, ucenicii s-au minunat, zicând: Cum s-a uscat smochinul îndată?” *Evanghelia după Marcu* relatează: „Şi a doua zi, ieşind ei din Betania, El a flămânzit. Şi văzând de departe un smochin care avea frunze, a mers acolo, doar va găsi ceva în el; şi ajungând la smochin, n-a găsit nimic decât frunze. Căci nu era timpul smochinelor. Şi vorbind i-a zis: De acum înainte, rod din tine nimeni în veac să nu mănânce. Şi ucenicii lui îl ascultau”. (n, 12-14.) În 1944, Jung scria: „Christos - - Christosul meu -- nu cunoaşte nicio formulă de blestem, el nu aprobă nici blestemarea smochinului nevinovat de către Rabbi Isus”. „De ce nu adopt «adevărul catolic»?” în GW 18, § 1468.

69 Ciorna continuă: „Ei trebuie să slujească răscumpărării tale” (p. 34).

70 În *Așa grăit-a Zarathustra,* Nietzsche scria: „Dar chiar de ai toate virtuţile, mai trebuie încă una să le-adaugi: la timpul potrivit, să le trimiţi pe toate la culcare”. - „Despre catedrele virtuţii” *[ed. cit.,* p. 84] în 1939, Jung comenta noţiunea orientală a eliberării de virtuţi şi de vicii în „Psychologischer Kommentar zu: Das tibetische Buch der grofien Befreiung”, în GW II, § 826. [Apărută în limba română la Editura Trei, în C.G. Jung. *Opere complete,* volumul II, 2010. trad. Viorica Nişcov, sub titlul „Comentariu psihologic la Cartea tibetană a Marii Eliberări”, *N.ed.]*

71 „spune o voce” (p. 22). În 21 noiembrie, Jung a prezentat la Societatea de Psihanaliză din Zurich

Dar eu eram neajutorat şi nu ştiam ce puteam să fac. Priveam în mine însumi şi singurul lucru pe care îl găseam în mine era amintirea unor vise trecute, pe care le-am notat, neştiind la ce ar sluji. Am vrut să arunc totul şi să mă întorc la lumina zilei. Dar duhul m-a ţinut şi m-a silit să mă reîntorc în mine însumi.

Deșertul

[IM iii (r)]
Cap. iv.

[72]Cea de a şasea noapte. Sufletul meu mă duce în deşert, în deşertul propriului meu Sine. Nu mă gândeam că Sinele meu e un deşert, un deşert uscat, fierbinte, colbuit şi fără apă. Călătoria duce prin nisip fierbinte, îmi croiesc drum încet, fără ţintă vizibilă, fără speranţă. Ce înfiorătoare c această pustietate. Am impresia că drumul duce atât de departe de oameni. Merg pe drumul meu, pas după pas, şi nu ştiu cât va mai dura călătoria.

De ce Sinele meu e un deşert? Am trăit oare prea mult în afara mea, în oameni şi în lucruri? De ce mi-am evitat Sinele? Nu-mi eram scump mie însumi? Dar am evitat locul sufletului meu. Am fost propriile mele idei, după ce am încetat să fiu celelalte lucruri si ceilalţi oameni. Dar nu am fost propriul Sine, faţă în faţă cu gândurile mele. Trebuie să mă ridic şi deasupra gândurilor ca să ajung la Sinele meu. într-acolo se îndreaptă drumul meu şi de aceea el duce la singurătate, departe de oameni şi de lucruri. Este oare singurătate să fii cu tine însuţi? Singurătate este doar atunci când Sinele e un deşert[73]. Să fac din deşert o grădină? Să populez o ţară pustie? Să deschid deşertului străvezia grădină fermecată? Ce anume mă duce în deşert, şi ce să fac acolo? Este o iluzie că nu mai pot avea încredere în gândirea mea? Adevărată e doar viaţa, şi doar viaţa mă duce în deşert, într-adevăr nu gândirea, care ar vrea să se întoarcă iarăşi la gânduri, la oameni, la lucruri, căci deşertul o înspăimântă. Suflete al meu, ce să caut aici? Sufletul meu mi-a vorbit şi a zis: „Aşteaptă”. Aud cuvântul necruţător. De pustiu se leagă chinul[74].

Dând sufletului meu tot ceea ce am putut să-i dau, am ajuns la locul sufletului şi am găsit că acest loc era un pustiu fierbinte, deşert şi neroditor. Nicio cultură spirituală nu e suficientă spre a face din sufletul tău o grădină. Eu îmi cultivasem spiritul, duhul acestei vremi în mine, dar nu şi duhul adâncului, care se îndreaptă spre lucrurile sufletului, spre lumea sufletului. Sufletul are lumea lui specială. Acolo nu intră decât Sinele ori cineva care a devenit în întregime propriul său Sine, care deci nu mai este nici în lucruri, nici în oameni, nici în gândurile sale. Înstrăinându-mi dorinţa de lucruri şi de oameni, mi-am înstrăinat Sinele de lucruri şi de oameni, dar tocmai astfel am căzut pradă gândurilor mele, m-am prefăcut cu totul în propriile mele gânduri.

---

comunicarea ”Formulierungen zur Psychologic des Unbewußten”.

72 28 noiembrie 1913.

73 *Cartea Neagră 2:* „Aud cuvintele: «Un anahoret în propriul său pustiu.» îmi vin în minte călugării din deşertul sirian” (p. 33)

74 *Cartea Neagră* 2: „Mă gândesc la creştinismul din deşert. Acei bătrâni se duceau în deşertul exterior. Se duceau oare şi în deşertul propriului lor Sine? Sau poate Sinele lor nu era aşa de pustiu ca al meu? Acolo se luptau cu diavolul. Eu mă lupt cu aşteptarea. Nu mi se pare mai neînsemnată, căci e într-adevăr un iad fierbinte” (p. 35).

[2] Şi de gândurile mele a trebuit să mă detaşez, îndepărtându-mi dorinţa de ele. Şi am observat curând că Şinele s-a transformat într-un deşert, în care ardea doar soarele nepotolitei dorinţe. Eram copleşit de sterilitatea nesfârşită a acestui deşert. Cum ar fi putut să înflorească acolo ceva, când lipsea forţa creatoare a dorinţei. Unde există forţa creatoare a dorinţei, acolo răsare sămânţa specială. Dar nu uita să aştepţi. N-ai văzut că atunci când forţa ta creatoare s-a îndreptat spre lume, au început să se mişte sub ea şi prin ca lucrurile moarte, să crească şi să prospere, iar gândurile tale să se reverse în râuri bogate? Dacă forţa ta creatoare se va îndreaptă spre locul sufletului, ai sa vezi cum sufletul tău va înverzi şi cum ogorul va rodi.

Nimeni nu va putea să fie scutit de aşteptare, iar cei mai mulţi nu vor putea să îndure acest chin, ci se vor arunca iarăşi cu lăcomie asupra lucrurilor, a oamenilor, a gândurilor ai căror robi vor deveni din acea clipă. Căci atunci se va dovedi că acest om e incapabil să aştepte dincolo de lucruri, de oameni şi de gânduri, motiv pentru care ele devin stăpânii lui, iar el devine bufonul lor, căci nu poate trăi fară ele, nici măcar până când sufletul lui se transformă într-un câmp roditor. Chiar şi acela al cărui suflet e o grădină are nevoie de lucruri, de oameni şi de gânduri, dar el este prietenul, iar nu robul si bufonul lor.

Tot ceea ce e viitor exista deja în imagine: spre a-şi găsi sufletul, cei vechi se duceau în deşert[75]. Asta e o imagine. Cei vechi îşi trăiau simbolurile, căci pentru lumea ei nu devenise încă reală. De aceea se duceau în deşert spre a-i învăţa pe alţii că locul sufletului este un deşert solitar. Acolo au găsit belşug de viziuni, roadele deşertului, florile foarte stranii ale sufletului. Meditează cu sârg la imaginile pe care cei vechi ni le-au lăsat. Ele indică drumul a ceea-ce-va-să-vină. Priveşte înapoi spre prăbuşirea imperiilor, spre creştere şi moarte, spre deşert şi mănăstiri, toate sunt imagini a ceea-ce-va-să-vină. Toate sunt prevestite. Dar cine ştie să le tălmăcească?

Dacă spui că locul sufletului nu este, atunci nu este. Dacă însă spui că este, atunci este. Reţine, ceea ce spuneau cei vechi prin imagine: Cuvântul este faptă creatoare. Cei vechi spuneau: La început a fost cuvântul[76]. Ia seama şi meditează la asta.

Cuvintele care pendulează între nonsens şi suprasens sunt cele mai vechi şi mai adevărate.

Experienţe în deşert

[IM iii (1)2]

[77]După o luptă grea, m-am apropiat ceva mai mult de tine. Cât de grea a fost această luptă? Am căzut într-un hăţiş de îndoială, confuzie şi râs batjocoritor. Recunosc că trebuie să fiu singur cu

75 Pe la 285 î-Chr., St Anton s-a retras spre a trăi ca anahoret în pustiul Egiptului, fiind urmat de alţi pustnici. Unul dintre aceştia a fost Pahomie. care i-a organizat pe eremiţi în comunităţi. Astfel s-a pus baza monahismului creştin, care s-a răspândit în deşerturile din Palestina și Siria. În secolul al IV-lea erau mii de călugări în pustiul egiptean.

76 *Ioan* I, I: „La început era Cuvântul şi Cuvântul era la Dumnezeu şi Dumnezeu era Cuvântul."

77 11 decembrie 1913.

sufletul meu. Vin cu mâinile goale la tine, suflete al meu. Ce vrei să auzi? Dar sufletul mi-a vorbit şi a zis: „ Dacă vii la un prieten, vii ca să iei?” Ştiu, n-ar trebui să fie aşa, dar mi se pare că sunt sărac şi gol. Aş vrea să mă aşez lângă tine ca cel puţin să simt suflarea prezenţei tale înviorătoare. Calea mea este nisip fierbinte. Toate aceste zile sunt un drum lung nisipos, colbuit. Răbdarea mea este uneori fară vlagă, şi odată, cum ştii, mi-am pierdut încrederea în mine. Sufletul mi-a răspuns atunci: „îmi vorbeşti de parcă ai fi un copil care se plânge mamei sale. Eu nu-ţi sunt mamă”. „Nu vreau să mă plâng, dar lasă-mă să spun că drumul meu e lung şi plin de colb. Tu eşti pentru mine ca un copac umbros în pustietate. Aş vrea să mă bucur de umbra ta”. Dar sufletul mi-a răspuns: „Eşti avid de plăceri. Unde ţi-e răbdarea? Timpul tău n-a trecut încă. Ai uitat de ce te-ai dus în desert?”

Credinţa mea e slabă, faţa mi-e orbită de toată această strălucire scânteietoare a soarelui din deşert. Arşiţa mă apasă ca plumbul. Setea mă chinuie şi nu îndrăznesc să gândesc până la capăt cât de nesfârşit de lung e drumul meu şi mai ales faptul că nu văd nimic în faţă. Dar sufletul mi-a răspuns: „Vorbeşti de parcă n-ai fi învăţat nimic. Nu poţi s-aştepţi? Trebuie să-ţi cadă toate coapte şi desăvârşite în poală? Eşti plin dc intenţii şi dorinţe, da, eşti doldora de ele! încă nu ştii că drumul spre adevăr îi e deschis doar celui lipsit de intenţie?”

„Ştiu toate astea, pe care mi le spui, o, suflete, iar gândul meu există şi el. Numai că eu aproape nu trăiesc în acord cu el”. Sufletul a zis: „Spune-mi atunci, cum crezi că ar trebui să te-ajute gândurile tale?” „Eu aş vrea să invoc mereu faptul că sunt un om, doar un om, care e slab şi care uneori nu face tot ce-i stă în putinţă”. Dar sufletul a spus: „Aşa gândeşti tu despre condiţia de om?” „Eşti dur, suflete, dar ai dreptate. Cât de puţin ne pricepem să trăim. Ar trebui să creştem ca un copac, care nici el nu-şi cunoaşte legea. Noi însă ne încingem cu planuri, uitând că planul e limitare, excludere chiar a vieţii. Credem că putem să luminăm întunericul cu ajutorul unui plan şi ratăm ţelul, trecând pe lângă lumină[78]. Cum putem cuteza să voim a şti dinainte de unde ne va veni lumina?

O singură plângere îngăduie-mi să-ţi înfăţişez: sufăr de râs batjocoritor, de râsul batjocoritor faţă de mine. Dar sufletul mi-a spus: „Te desconsideri?” „Nu cred”. Sufletul a răspuns: „Ascultă atunci, oare mă desconsideri pe mine? încă nu ştii că nu scrii nicio carte spre a-ţi hrăni trufia, ci că vorbeşti cu mine? Cum poţi să suferi de râs batjocoritor când vorbeşti cu mine prin cuvintele pe care eu ţi le dau? Nu ştii cine sunt eu? Mai încercuit, m-ai delimitat şi m-ai transformat într-o formulă moartă? Ai măsurat adâncimea abisului meu şi ai cercetat toate drumurile pe care am să te mai călăuzesc? Nu te poate atinge niciun râs batjocoritor dacă nu eşti trufaş până în măduva oaselor”. „Adevărul tău e dur. Aş vrea să-mi lepăd trufia, căci mă orbeşte. Iată, de aceea, venind azi la tine, am crezut ca mâinile mele sunt goale. Nu mi-am închipuit că tu eşti acela care umple mâinile goale, numai ca ele să vrea să se intindă, dar ele nu vor. N-am ştiut că sunt vasul tău, gol fără tine, dar debordând cu tine”.

[2] Aceasta a fost cea de a 25-a noapte în deşert. De atâta timp a avut nevoie sufletul meu spre a se trezi din existenţa! ireală la propria lui viaţă, spre a se putea să mi se înfăţişeze ca o fiinţă autonomă şi separată de mine. Iar eu am primit din partea lui cuvinte aspre, dar salutare. Am avut nevoie de educaţie, căci nu puteam birui în mine râsul batjocoritor.

Duhul acestei vremi se crede, precum duhurile tuturor vremurilor dintotdeauna, că este peste măsură de isteţ, înţelepciunea însă este naivă, nu doar simplă. De aceea isteţul râde de înţelepciune, căci batjocura e arma lui. El foloseşte cuvinte tăioase, otrăvite, căci este atins de înţelepciunea naivă. Dacă n-ar fi atins, n-ar avea nevoie de armă. Abia în deşert ne dăm seama de naivitatea noastră îngrozitoare, dar ne sfiim s-o recunoaştem. De aceea râdem batjocoritor. Dar batjocura nu atinge naivitatea. Batjocura cade peste cel care batjocoreşte, iar în deşert, unde nimeni nu aude şi nu răspunde, el se sufocă de propriul râs batjocoritor.

Cu cât eşti mai isteţ, cu atât mai smintită e naivitatea ta. Cei foarte isteţi sunt foarte smintiţi

78 În „Kommentar zu *Das Geheimnis der goldenen Blute"* (1929), Jung a criticat tendinţa occidentală de a orienta totul spre metode şi intenţii. Lecţia cardinală oferită de textele chinezeşti şi de Meister Eckhart a fost aceea de a lăsa ca evenimentele psihice să se producă de la sine: „A lăsa lucrurile să curgă, a face prin a-nu-face, acel «a te lăsa» al lui Meister Eckhart a devenit pentru mine cheia cu care se poate deschide calea: Trebuie să poţi lăsa psihic lucrurile să curgă”, în GW 13, § 20.

în naivitatea lor. Ne putem izbăvi de isteţimea duhului acestei vremi nu sporindune isteţimea, ci luând asupra noastră ceea ce displace cel mai mult isteţimii noastre, anume naivitatea. Dar nu vrem să devenim nici falşi nebuni, lăsându-ne pradă naivităţii, ci vom fi nebuni deştepţi. Ceea ce duce la suprasens. Isteţimea face pereche cu intenţia. Naivitatea nu cunoaşte intenţie. Isteţimea cucereşte lumea, dar naivitatea sufletul Deci faceţi legământ de sărăcie a spiritului, pentru ca să deveniţi părtaşi ai sufletuluil[79] *împotriva acestui lucru s-a ridicat râsul batjocoritor al isteţimii* mele[80].[80] *Mulţi vor râde de nebunia mea. Dar nimeni nu va râde mai mult decât mine. Aşa am biruit râsul batjocoritor. Iar după ce l-am biruit, m-am apropiat de suflet şi el a putut să-mi vorbească, şi curând aveam să văd că deşertul înverzeşte.*

Călătorie infernală în viitor

[IM iii (v)]

Cap. v.

[81]În noaptea următoare văzduhul era plin de numeroase glasuri. Un glas tare striga: „Cad". Altele, confuze şi tulburate, se întretăiau strigând: „încotro? Ce vrei?" Să mă încredinţez acestei învălmăşeli? Mă înfior. E un adânc îngrozitor. Vrei să mă las în voia hazardului meu, a smintelii propriului întuneric? încotro? încotro? Cazi, vreau să cad cu tine, indiferent cine ai fi.

79 Christos a propovăduit: „Fericiţi cei săraci cu duhul că a lor este împărăţia cerurilor" *(Matei* 5, 3). În numeroase comunităţi creştine, membrii acestora fac legământ de sărăcie. Jung scria în 1934: „După cum în creştinism legământul de sărăcie lumească a îndepărtat mintea de la bunurile lumeşti, tot aşa sărăcia spirituală urmăreşte să renunţe la bogăţiile false ale spiritului spre a se retrage nu doar din rămăşiţele jalnice ale unui mare trecut, care se numeşte astăzi «Biserica» protestantă, ci şi din toate ispitele miresmei exotice, pentru a se întoarce la sine, unde în lumina rece a conştiinţei goliciunea lumii se întinde până la stele". El adaugă că acceptarea condiţiei sărăciei spirituale a fost o adevărată moştenire a protestantismului. *(„Ober die Archetypen des kollektiven Unbewußten",* în GW 9,1, §§ 29 şi urm.) [Apărută în limba română la Editura Trei, în C.G. lung. *Opere complete,* volumul 1, 2003, trad. Dana Verescu si Vasile Dem. Zamfirescu sub titlul „Arhetipurile şi inconştientul colectiv", pp. 29 30, N.t.)

80 *Ciorna* continuă: „Şi aceasta e o metaforă a celor vechi, faptul că trăiau simbolic în lucruri: ei renunţau la bogăţie pentru ca să aibă parte, în sărăcie voluntară, de sufletul lor. De aceea a trebuit să-mi recunosc sărăcia şi nevoia în faţa sufletului meu. Şi împotriva acestui lucru s-a ridicat râsul batjocoritor al isteţimii mele" (p. 47).

81 12 decembrie 1913, în *Ciorna corectata* apare: ~~IV Mister dramatic. Prima noapte~~ (p. 34). *Cartea Neagră* 2: „Lupta din ultima vreme a fost lupta cu râsul batjocoritor. Un vis care mi-a pricinuit o noapte de insomnie şi trei zile de chin şi m-a asemuit (de la început până la sfârşit) cu farmacistul din Chamonix al lui G. Keller. Cunosc şi recunosc acest stil. Am învăţat că inima trebuie să ţi-o dai omului, intelectul însă spiritului omenirii, lui Dumnezeu. Atunci opera ta poate să fie dincolo trufie, căci nu există o desfrânată mai făţarnică decât intelectul atunci când se substituie inimii" (p. 41). Gottfried Keller (1819-1890) a fost un scriitor elveţian. „Der Apotheker von Chamonix: Ein Buch Romanzen", în Gottfried Keller, *Gesammelte Gedichte: Erzählungaus dem Nachlajt,* Zurich, Artemis Verlag, 1984, pp. 351-417.

Atunci duhul adâncului mi-a deschis ochii şi am zărit lucrurile lăuntrice, lumea sufletului meu, cea multiformă şi schimbătoare. [Imaginea iii (v)i]

Văd pereţi cenuşii de stâncă, de-a lungul cărora mă scufund la marc adâncime[82]. Stau în faţa unei grote întunecate, în noroi negru, până la glezne. Umbre mă înconjoară. Mă cuprinde spaima, dar ştiu că trebuie să intru. Mă târăsc printre crăpăturile înguste din stâncă şi ajung într-o grotă interioară, al cărei sol e acoperit de apă neagră. Dar dincolo zăresc o stea strălucind roşu. la care trebuie să ajung. Îmi croiesc drum prin apa mâloasă. Grota e plină de un vuiet imens de glasuri care strigă[83]. Pun mâna pe piatră, ea acoperă o deschidere întunecată în stâncă. Ţin piatra în mână, privind întrebător în jur. Nu vreau să aud glasurile, ele mă ţin la distanţă[84]. Dar vreau să ştiu. Aici urmează să se spună ceva. Îmi lipesc urechea de deschidere. Aud vuietul torenţilor subterani. Văd un cap de om însângerat care alunecă pe torentul întunecat. Pluteşte acolo un rănit, un om ucis. Privesc îndelung, înfiorat, această imagine. Văd un scarabeu mare, negru, trecând prin torentul întunecat.

Pe albia adâncă a torentului străluceşte un soare roşietic, luminând prin apa întunecată. Văd atunci, şi mă cuprinde groaza, o încolăcire de şerpi pe peretele întunecat de stâncă, tinzând spre adânc, acolo unde soarele străluceşte mai mat. Mii de şerpi se încolăcesc în jurul soarelui şi-1 acoperă. Se lasă o noapte adâncă. O rază roşie de sânge, sânge roşu, gros ţâşneşte, curgând îndelung, apoi secând. Sunt ţintuit locului de spaimă. Ce-am văzut oare?[85] [Imaginea iii (v)2][86]

---

82 *Ciorna* continuă: „În faţă se afla un pitic din piele, care păzea intrarea” (p. 48).

83 *Ciorna* continuă: „Piatra trebuie cucerită, este piatra ~~chinului~~, a luminii roşii” (p. 49). În *Ciorna corectată:* „Este un cristal cu şase feţe care emană o lumină roşiatică” (p. 35). Albrecht Dieterich se referă la reprezentarea infernului în *Broaştele* lui Aristofan (pe care o consideră de origine orfică) ca un lac întins şi un loc cu şerpi. *(Nekya: Beitrăgezur Erklărungder neuentdeckten Petrusapokalypse,* Leipzig, Teubner, 1893, p. 71). Jung a subliniat aceste motive pe exemplarul său. Dieterich s-a mai referit o dată, la p. 83, la descrierea lui Aristofan, pe care Jung a marcat-o pe margine şi a subliniat cuvintele „Finsternis und Schlamm” [„întuneric şi mâl”]. Dieterich s-a referit şi la o reprezentare orfică a unui torent de mâl în infern (p. 81). În lista de trimiteri de pe versoul exemplarului său, Jung a notat: „81 Schlamm” [81 mâl].

84 *Cartea Neagră* 2: „Această gură neagră - încotro duce, asta vreau să ştiu, ce spune? Un oracol? Este oracolul Pythiei?” (p. 43).

85 Jung a povestit acest episod în seminarul din 1925, accentuând diverse amănunte. A comentat după cum urmează: „Când mi-am revenit din fantasmă, mi-am dat seama că tehnica mea lucrase miraculos de bine, dar eram extrem de derutat cu privire la semnificaţia tuturor lucrurilor pe care le văzusem. Credeam că lumina din peşteră emanată de cristal era asemenea pietrei filosofale. Uciderea tainică a eroului însă nu o puteam înţelege deloc. Ştiam, fireşte, că gândacul era un străvechi simbol al soarelui, iar soarele în asfinţit, discul roşu, luminos era de natură arhetipală. M-am gândit că şerpii ar fi putut să fie puşi în legătură cu materialul egiptean. N-am putut să-mi dau seama atunci că totul avea o natură atât de arhetipală, n-a fost nevoie să caut conexiunile. Eram capabil să stabilesc o legătură între imagine şi marca de sânge despre care fantazasem anterior. Deşi n-am putut pricepe atunci semnificaţia eroului ucis, curând după aceea am avut un vis în care eu însumi îl ucideam pe Siegfried. Era un exemplu de distrugere a idealului de erou al eficacităţii mele. El trebuia jertfit pentru ca o nouă adaptare să poată fi făcută; pe scurt, aceasta are legătură cu sacrificarea funcţiei superioare, cu scopul de a se ajunge la libidoul necesar activării funcţiilor inferioare” (p. 48). (Uciderea lui Siegfried are loc mai jos, în cap. 7.) Jung a citat şi discutat această fantasmă în conferinţa sa la ETH din 14 iunie 1935 fără să spună că era a lui *(Modern Psychology,* volumele 1 şi 2, p. 223).

86 Aceasta descrie o scenă din fantasmă.

Vindecă-mi rănile pe care mi le face îndoiala, suflete al meu. Şi asta trebuie biruit, ca să-ţi recunosc suprasensul. Ce departe e totul, şi cât de mult m-am dus înapoi! Spiritul meu e un călău, îmi sfâşie vederea lăuntrică, ar vrea să descompună şi să sfârtece totul. Sunt încă o victimă a gândirii mele. Când oare voi putea porunci gândirii mele să se liniştească pentru ca gândurile, câinii nesupuşi, să mi se târască la picioare? Cum pot spera vreodată să-ţi aud glasul mai tare, să-ţi văd chipul mai clar, când toate gândurile melc mă înconjoară urlând?

Sunt buimăcit, dar vreau să fiu buimăcit, căci nu ţi-am jurat, suflete al meu, să am încredere în tine, chiar dacă ar fi să mă conduci prin nebunie. Cum să fiu părtaş la soarele tău dacă nu beau băutura amară a aţipelii şi nu o golesc până la fund? Ajută-mă să nu mă sufoc în propriile-mi cunoştinţe. Belşugul de cunoştinţe ameninţă să se prăbuşească peste mine. Mulţimea cunoştinţelor mele e formată din mii de vorbitori cu glasuri ca de lei; văzduhul tremură când ele vorbesc, iar eu sunt o victimă fără apărare.Ţine departe de mine explicarea isteaţă, ştiinţa[87], acel temnicier malefic care leagă sufletele şi le închide în celule fără lumină. Dar mai cu seamă apără-mă de şarpele judecăţii care doar la suprafaţă e şarpe vindecător, în adâncul tău însă, venin infernal şi sfârşire chinuitoare. Aş vrea să cobor în adâncul tău ca un neprihănit, în haină albă, iar nu să vin grăbit ca un hoţ, să acaparez şi s-o iau la goană cu răsuflarea tăiată. Lasă-mă să rămân în buimăceală divină[88], spre a fi pregătit să-ţi privesc minunile. Îngăduie să-mi pun capul pe o piatră în faţa porţii tale, spre a fi pregătit să-ţi primesc lumina.

[2] Când deşertul începe să fie roditor, produce plante stranii. Te vei considera nebun şi, într-un anumit sens, vei şi fi[89]. În măsura în care creştinismul acestei vremi se lipseşte de nebunie, se lipseşte de viaţa divină. Reţineţi ceea ce anticii ne învăţau prin pilde: nebunia e divină[90]. Deoarece

87 Cuvântul „ştiinţă” este suprimat din *Ciorna corectată* (p. 37).

88 În *Ciorna corectată,* cuvântul „divină” este înlocuit cu „fericită” (p. 38).

89 Această frază a fost înlocuită în *Ciorna corectată* cu „Creşte nebunia” (p. 38).

90 Tema nebuniei divine are o lungă istorie. În această privinţă, *locus classicus* este discuţia lui Socrate despre ea din *Phaidros,* 244 a: „Adevărul e că dintre bunuri, cele mai de preţ se nasc din nebunia cea dată nouă de zei” [Platon, *Opere,* volumul 4. trad. de Gabriel Liiceanu. Editura Ştiinţifică şi Encicopcdică. Bucureşti, 1983. N.t.]. Socrate distinge patru tipuri de nebunie divină: [1] divinaţia inspirată, ca în cazul profetesei de la Delphi; [2] cazurile în care unii indivizi, atunci când păcate vechi au stârnit tulburări, au izbucnit în profeţie şi au incitat la rugăciune şi adoraţie: [3] posedarea de către Muze - „tehnicianul” neatins niciodată de nebunia muzelor nu va fi nicicând un bun poet; [4] îndrăgostitul. În Renaştere tema nebuniei divine a fost preluată de neoplatonicieni ca Ficino şi de umanişti ca Erasmus. Discuţia lui Erasmus este deosebit de importantă întrucât ea îmbină concepţia platonică clasică cu creştinismul. Pentru Erasmus, creştinismul este cel mai înalt tip de nebunie inspirată. Ca şi Platon, Erasmus distingea două tipuri de nebunie: „Astfel, atâta timp cât sufletul îşi foloseşte corect organele corporale, omul este numit sănătos; dar, într-adevăr, când îşi rupe lanţurile şi încearcă să fie liber, vrând să evadeze din închisoarea lui, atunci e numit nebun. Dacă acest lucru se întâmplă din cauza bolii sau unui defect al organelor, atunci prin consens general avem evident a face cu nebunie. Şi totuşi constatăm că şi oamenii de acest fel pot prevesti lucruri care au să se întâmple, pot cunoaşte limbi şi scrieri pe care nu le studiaseră niciodată înainte, manifestând astfel o însuşire de natură divină” *(in Praise of Folly,* trad. M.A. Screech, Londra, Penguin, 1988, pp. 128 129). El adaugă că dacă nebunia „se produce prin fervoare divină, s-ar putea să nu fie acelaşi fel de nebunie, dar este atât de asemănătoare cu cealaltă, încât majoritatea oamenilor nu face nicio distincţie”. Pentru profani, cele două forme de nebunie apăreau ca una singură. Fericirea pe care o căutau creştinii nu era „nimic altceva decât un anumit fel de nebunie”. Cei care o trăiesc „trăiesc ceva care este foarte asemănător cu nebunia. Ei vorbesc incoerent şi nefiresc, scot sunete fără sens şi chipurile lor îşi schimbă brusc expresia... de fapt, ei îşi ies cu adevărat din minţi” *(ibid..* pp. 129123). În 1815, filosoful F.W.J. Schelling examina nebunia divină într-o manieră oarecum apropiată de

anticii trăiau însă în obiect această imagine, ea a devenit pentru noi o iluzie, căci noi am devenit maeştrii realităţii lumii. Fără îndoială: dacă pătrunzi în lumea sufletului, eşti ca nebun, iar un medic te-ar considera bolnav. Lucrurile pe care le spun aici pot fi considerate morbide. Nimeni însă nu le socoate mai morbide decât cu însumi.

Aşa am biruit nebunia. Dacă nu ştiţi ce e nebunia divină, renunţaţi la judecată şi aşteptaţi roadele[91]. Dar să ştiţi că există o nebunie divină care nu e nimic altceva decât biruirea duhului acestei vremi de către duhul adâncului. Vorbiţi despre delir morbid atunci când duhul adâncului nu se mai poate da în lături şi-1 sileşte pc om să vorbească în limbi noi, iar nu în limbă omenească, şi-l face să creadă că este el însuşi duhul adâncului. Dar vorbiţi despre delir morbid şi atunci când duhul acestei vremi ţine captiv un om, silindu-1 să vadă numai suprafaţa, să nege duhul adâncului şi să se considere pe sine duhul acestei vremi. Duhul acestei vremi e nedumnezeiesc, duhul adâncului e nedumnezeiesc, balanţa e dumnezeiască.

Deoarece sunt stăpânit de duhul acestei vremi a trebuit să se întâmple ceea ce mi s-a întâmplat tocmai in această noapte, anume faptul că duhul adâncului a izbucnit in forţă şi a măturat cu valuri puternice duhul acestei vremi. Duhul adâncului căpătase această putere fiindcă vorbisem cu sufletul meu de-a lungul a 25 de nopţi în deşert şi-i dăruisem toată iubirea şi toată supunerea mea. De-a lungul celor 25 de zile însă îmi dăruisem toată iubirea şi toată supunerea lucrurilor, oamenilor şi gândurilor acestei vremi. Doar noaptea mă duceam în deşert.

După asta puteţi deosebi delirul divin de cel morbid. Pc cel care face una şi o lasă pe alta, îl puteţi numi bolnav, căci balanţa lui stă strâmb.

Cine ar putea însă, atunci când beţia divină şi nebunia vin peste el, să reziste spaimei? Iubire, suflet şi divinitate sunt frumoase şi rodnice. Cei vechi aduceau câte ceva din frumuseţea zeului în lumea asta. şi atunci lumea s-a făcut atât de frumoasă, încât duhului acestei vremi i s-a părut împlinită şi mai bună decât sânul divinităţii. Înspăimântătorul şi cruzimea lumii zăceau sub plapumă şi în adâncul inimilor noastre. Când duhul adâncului va pune mâna pe voi, veţi simţi cruzimea, iar chinul vă va face să strigaţi. Duhul adâncului se umple de fier, de foc şi de crimă. Pe bună dreptate, vă temeţi de duhul adâncului, căci e plin de groază.

Vedeţi în aceste zile ce ascundea duhul adâncului. N-aţi crezut, dar aţi fi ştiut dacă v-aţi fi întrebat spaima[92].

Lumina roşie a cristalului radia spre mine sânge, şi când l-am ridicat spre a-i descoperi taina, în faţa mea zăcea, descoperit, oribilul: în adâncul a ceea-ce-va-să-vină zăcea crima. Eroul blond

---

cea a lui Jung, notând că: „Anticii nu vorbeau degeaba despre o nebunie divină şi sfântă”. Schelling punea acest lucru în legătură cu „autosfâşierea lăuntrică a naturii”. El susţinea că „nimic mare nu se poate realiza fară un recurs constant la nebunie, care ar trebui să fie totdeauna depăşită, dar n-ar trebui să lipsească niciodată cu totul”. Pe de-o parte, există spirite sobre în care nu e nici urmă de nebunie, alături de oameni cu minţile întregi care produc opere intelectuale reci. Pe de alta, „există un tip de persoană care stăpâneşte nebunia şi tocmai în această acţiune copşleşitoare se arată cea mai înaltă forţă a intelectului. Celălalt tip de persoană e stăpânit de nebunie şi este cineva cu adevărat nebun”. *(The Ages of the World,* trad. J. Wirth. Albany. Suny Press, 2000, pp. 102 104.)

91 O aplicare a conceptului de „regulă pragmatică” a lui Williams James. Jung a citit *Pragmatismul* lui James în 1912 şi cartea a avut un impact puternic asupra gândirii lui. În cuvântul introductiv la conferinţele sale de la Universitatea Fordham, Jung a afirmat că îşi făcuse din regula pragmatică a lui James propriul principiu călăuzitor *(GW 4,* p. 110). Vezi lucrarea mea *Jung and the Making of Modern Psychology: The Dream of a Science,* pp. 57-61.

92 *Ciorna* continuă: „Atât de străin mi-a fost şi mie duhul adâncului, încât mi-au trebuit douăzeci şi cinci de nopţi ca să-l înţeleg. Şi după asta tot îmi era atât de străin, încât nu puteam să văd şi să întreb. Ca străin, el trebuia să vină la mine de departe şi dintr-o direcţie nemaivăzută. Trebuia să mă cheme. Nu eu puteam să mă adresez lui, ştiindu-l pe el şi ştiindu-i natura. S-a anunţat cu voce tare, ca într-o învălmăşeală războinică plină de strigătul repetat al glasurilor acestei vremi. Duhul acestei vremi s-a revoltat în mine împotriva străinului şi, împreună cu numeroşii săi slujitori, a dat drumul unui strigăt de luptă. Am auzit vuietul luptei în văzduh. A irupt atunci duhul adâncului şi m-a dus în lăcaşurile lăuntrice. Pe duhul acestei vremi însă îl micşorase, prefacându-1 în pitic, care e isteţ şi harnic, dar un pitic. Şi viziunea mi l-a arătat pe duhul acestei vremi ca fiind din piele, cu alte cuvinte: comprimat şi uscat şi neînsufleţit. Nu m-a putut împiedica să pătrund în tărâmul de jos, întunecat, al duhului adâncului. Cu uimire mi-am dat seama că picioarele mi se scufundau în mocirla neagră a râului morţii”. *[Ciorna corectata* adaugă: „căci acolo este moarte”, p. 41] Taina cristalului de un roşu aprins era următoarea mea ţintă” (pp. 54—55).

zăcea ucis. Gândacul negru e moartea, care c necesară în vederea înnoirii; de aceea după ea, s-a aprins un soare nou, soarele adâncului, enigmatic, un soare al nopţii. Şi după cum soarele care se ridică primăvara însufleţeşte pământul mort, tot aşa soarele adâncului a dat viaţă neînsufleţitului, şi astfel a luat naştere lupta teribilă dintre lumină şi întuneric. Atunci a irupt izvorul puternic de sânge care n-a secat vreme îndelungată. Asta era ceea-ce-va-să-vină, pc care acum îl cunoaşteţi în trupul vostru, şi e mai mult decât atât. (Am avut această viziune în noaptea de 12 decembrie a anului 1913.)

Adâncul şi suprafaţa trebuie să se amestece ca să apară o viaţă nouă. Dar viaţa nouă nu apare în afara noastră, ci în noi. Ceea ce se întâmplă în aceste zile în afara noastră este imaginea faptului că popoarele trăiesc în obiect pentru a transmite memorabil timpurilor îndepărtate această imagine, ca ele să înveţe din ea propriul lor drum, aşa cum şi noi am învăţat din imaginile pe care anticii Ie trăiseră înaintea noastră în obiect.

Viaţa nu vine din lucruri, ci din noi. Tot ce se întâmplă în afară a fost deja.

De aceea cine priveşte evenimentele din afară vede doar că ele au mai fost şi că sunt întotdeauna la fel. Cine însă le priveşte dinăuntru ştie că totul este nou. Lucrurile care se petrec sunt mereu aceleaşi. Adâncul creator al omului însă nu este mereu acelaşi. Lucrurile nu înseamnă nimic, ele înseamnă doar în noi. Noi creăm semnificaţia lucrurilor. Semnificaţia este şi a fost întotdeauna artificială; noi o creăm.

De aceea căutăm în noi înşine semnificaţia cuvintelor, pentru ca drumul a ceea-ce-va-să-vină să ne fie deschis şi viaţa noastră să poată curge mai departe.

Lucrul de care aveţi trebuinţă vine din voi înşivă, anume din semnificaţia lucrurilor. Semnificaţia lucrurilor nu este sensul lor propriu. Acest sens se află în cărţile savante. Lucrurile n-au niciun sens.

Semnificaţia lucrurilor este calea mântuirii creată de voi. Semnificaţia lucrurilor este posibilitatea, creată de voi, a vieţii în această lume. Ea este stăpânirea acestei lumi şi afirmarea sufletului vostru în această lume.

Semnificaţia lucrurilor este suprasensul care nu se află în lucruri şi nici în suflet, ci este zeul sălăşuind între lucruri şi suflet, mijlocitorul vieţii, calea, puntea şi trecerea dincolo[93].

Puteam să nu văd ceea-ce-va-să-vină, dacă nu l-aş fi putut vedea în mine însumi.

Am luat deci parte la acea crimă, după săvârşirea omorului a început să strălucească şi în mine soarele adâncului; şi în mine există miile de şerpi care voiau să înghită soarele. Eu însumi sunt ucigaş şi ucis, jertfitor şi jertfit[94]. Din mine însumi ţâşneşte izvorul sângelui.

Voi toţi aţi participat la crimă[95]. În voi va avea loc renaşterea şi va răsări soarele adâncului şi mii de şerpi se vor dezvolta din substanţa voastră moartă şi vor cădea peste soare ca să-1 înăbuşe. Sângele vostru va ţâşni într-acolo. Este ceea ce reprezintă popoarele azi prin fapte de neuitat, înscrise cu sânge în cărţi de neuitat spre veşnică aducere aminte[96].

Când însă, vă întreb, năvălesc oamenii asupra fraţilor lor cu forţa armelor şi cu fapte sângeroase? Fac asta atunci când nu ştiu că fraţii lor sunt ei înşişi. Ei înşişi sunt jertfitori şi-şi slujesc reciproc de jertfă. Ei trebuie să se jertfească fiindcă n-a venit încă vremea în care omul să îndrepte spre sine cuţitul sângeros spre a-1 jertfi pe acela pe care îl ucide în fratele său. Pe cine însă îi ucid oamenii? îi ucid pe cei nobili, pe cei curajoşi, pe eroi. Pe aceştia îi ţintesc şi nu ştiu că prin ei

---

93 *Ciorna* continuă: „Sufletul meu este suprasensul meu, imaginea mea despre zeu nu e zeul însuşi şi nici suprasensul însuşi. Zeul se revelează în suprasensul comunităţii oamenilor” (p. 58).

94 În „Das Wandlungs symbol in der Messe” (1942), Jung comentează motivul identităţii dintre jertfitor şi jertfit, cu referire specială la viziunea lui Zosimos din Panapolis, un filosof al naturii şi alchimist din veacul al treilea, î. Chr. Jung scria: „Ceea ce jertfesc este pretenţia mea egoistă, act prin care mă dau concomitent pe mine însumi. Orice jertfă este de aceea mai mult sau mai puţin o jertfa de sine”. (GW 11, § 329) Cf. deci *Katha-Upanişad,* cap. 2, vers 19. Jung citează în 1921 următoarele două versuri din *Katha-Upanişad* despre natura Sinelui (GW 6, § 329) - în exemplarul său din *Sacred Book of the East,* volumul XV, partea a II-a, p. 11, Jung a subliniat pe margine aceste versuri.

95 Jung a elaborat tema vinei colective în „Nach der Katastrophe” (1945), în *GW 10.*

96 Referinţa este la evenimente din Primul Război Mondial. În toamna lui 1914 (când Jung scria aceasta secţiune a „celui de al doilea strat”) aveau loc bătălia de pe Marne şi prima bătălie de la Ypres.

se au pe sine în vedere. Ei ar trebui să-1 jertfească pe erou în ei înşişi şi, fiindcă nu ştiu asta, îşi ucid fraţii curajoşi.

Vremea încă nu a venit. Dar prin această jertfă de sânge ea trebuie să vină. Atâta timp cât e cu putinţă a-ţi ucide fratele în loc de a te ucide pe tine, vreme nu a venit încă. Trebuie să se petreacă lucruri înfricoşătoare pentru ca omul să se maturizeze. Altminteri, omul nu se maturizează. De aceea tot ce se petrece în aceste zile trebuie să fie aşa pentru ca reînnoirea să poată veni. Căci izvorul de sânge care urmează acoperirii soarelui este şi izvorul noii vieţi[97].

După cum destinele popoarelor vă sunt reprezentate în obiect, tot aşa se va petrece şi în inimile voastre. Dacă eroul este ucis în voi, atunci va răsări pentru voi soarele adâncului, luminând din depărtare şi dintr-un loc nemaivăzut. Dar tot ce până acum părea să fie fără viaţă se va însufleţi de îndată în voi şi se va preface în şerpi veninoşi care vor voi să acopere soarele, iar voi veţi cădea pradă nopţii şi confuziei. Sângele vostru va ţâşni din numeroase răni ale acestei teribile lupte. Groaza şi deznădejdea voastră vor fi mari, dar din acest chin se va naşte noua viaţă. Naşterea e sânge şi chin. întunericul vostru, pe care nu-1 bănuiţi, fiindcă era mort, se va însufleţi şi veţi simţi afluenţa răului total şi a adversităţii vieţii care acum încă mai sunt îngropate în substanţa trupului vostru. Şerpii sunt însă gânduri şi simţiri nemaipomenit de malefice.

Credeaţi a cunoaşte acel abis! O, isteţilor! Altceva e să-1 trăieşti. Veţi avea parte de toate. Gândiţi-vă la toate grozăviile şi cruzimile drăceşti pe care oamenii le-au adus cândva asupra fraţilor lor. De astea veţi avea parte în inimile voastre. Le veţi suferi în voi înşivă prin propria voastră mână, şi să ştiţi că este mâna voastră drăcească şi nelegiuită care vă pricinuieşte durerea, iar nu fratele vostru care se luptă cu propriii săi demoni[98].

Aş vrea să vedeţi ce înseamnă eroul ucis. Acei oameni anonimi care în zilele noastre ucid prinţi sunt profeţi orbi care reprezintă prin obiect ceea ce contează de fapt doar pentru suflet[99]. Prin uciderea prinţului suntem învăţaţi că prinţul din noi, eroul, e ameninţat[100]. Să nu ne preocupe dacă acest lucru trebuie înţeles ca semn bun sau rău. Ceea ce azi e rău într-o sută de ani va fi bun, iar în două sute de ani, iarăşi rău. Dar trebuie să recunoaştem ce se întâmplă: există în voi înşivă anonimi care vă ameninţă stăpânitorul, prinţul moştenitor.

Stăpânitorul nostru însă e duhul acestei vremi care ne stăpâneşte şi ne conduce pe toţi, este duhul general în care gândim şi acţionăm azi. El dispune de o putere uriaşă, căci a adus acestei lumi bunuri nemăsurate şi i-a înlănţuit pe oameni cu plăceri incredibile. El este împodobit cu cele mai frumoase virtuţi eroice şi năzuieşte să împingă omenirea, în neîntrerupt urcuş, spre strălucirea înălţimilor solare[101].

---

97 În conferinţa sa de la ETH, din 14 iunie 1935, Jung a comentat astfel (parţial în legătură cu această fantasmă la care s-a referit fără să spună că este a lui) Motivul soarelui apare în multe locuri şi epoci ş. semnificaţia lui este întotdeauna aceeaşi - anume naşterea unei noi conştiinţe. El este strălucirea iluminării proiectată în spaţiu Acesta e un eveniment psihologic; termenul medical de „halucinaţie" nu are niciun sens în psihologie. Acea *katabasis* joacă un rol foarte important în Evul Mediu şi vechii maeştri şi-au reprezentat soarele răsărind din ea ca pe o nouă lumină, "lux moderna", giuvaerul, "lapis" *(Modern Psychology,* p. 231).

98 *Ciorna* continuă: „Ştiu, dragi prieteni, că vă vorbesc aici în enigme. Dar, spre a-mi ajuta înţelegerea neputincioasă, duhul adâncului m-a lăsat să văd multe. Vreau să vă povestesc mai multe despre viziunile mele ca să înţelegeţi mai bine ce lucruri sunt acelea pe care duhul adâncului ar vrea să vă lase să le vedeţi. Ferice de acela care poate vedea aceste lucruri! Cel care nu le vede e silit să le trăiască în simbol, ca pe o soartă oarbă" (p. 61).

99 În „Die Beziehungen zwischen dem Ich und dem Unbewußten" (1927). [Apărută în limba română la Editura Trei în C.G. Jung, *Opere complete,* volumul 7 trad Viorica Nişcov sub titlul „Relaţiile directe dintre Eu şi inconştient", *N.ed.]* Jung se referă la aspectele distructive şi anarhice care sunt constelate în societăţi, fiind puse în act de „diferiţi indivizi, înzestraţi profetic, prin fapte infame, ieşite din comun (ca regicidele şi altele asemenea)", în GW 7, § 240.

100 Asasinatele politice au fost frecvente la începutul secolului XX. Evenimentul specific la care se face referinţă aici este următorul: la 28 iunie 1914. arhiducele Eranz Ferdinand, moştenitorul Imperiului Austro-Ungar, a fost asasinat de Gavrilo Princip, un student sârb de 19 ani. Martin Gilbert descrie acest fapt, care a jucat un rol important în evenimentele ce au dus la izbucnirea Primului Război Mondial, ca „un punct de răscruce în istoria secolului XX" *(A History of the Twentieth Century: Volume One. 1900 1933,* William Morrow, Londra, p. 308).

101 *Ciorna* continuă: „Atunci când aspiram spre maxima mea putere lumească, duhul adâncului mi-a trimis viziuni şi gânduri fără nume pentru a stinge în mine năzuinţa înaltă, eroicul în sensul acestei lumii" (p. 62).

Eroul vrea să desfăşoare tot ce poate. Duhul fără nume al adâncului scoate însă la suprafaţă tot ceea ce omul nu c în stare să facă. Neputinţa frânează continuarea ascensiunii. O altitudine mai mare pretinde o virtute mai mare. Noi n-o avem. Trebuie mai întâi s-o creăm, învăţând să trăim cu neputinţa noastră. Acesteia trebuie să-i dăm viaţă. Căci altminteri, cum să evolueze ca către putinţă? Nu suntem în stare să ne ucidem neputinţa şi să ne ridicăm deasupra ei. Dar tocmai asta am vrut să facem. Neputinţa va veni asupra noastră şi-şi va cere partea ei de viaţă. Ne vom pierde pe seama putinţei noastre şi vom crede, în sensul duhului acestei vremi, că este o pierdere. Dar nu este o pierdere, ci un câştig, în orice caz nu în bunuri exterioare, ci în aptitudine lăuntrică.

Eroul vrea să desfăşoare tot ce poate. Duhul fără nume al adâncului scoate însă la suprafaţă tot ceea ce omul nu e în stare să facă. Neputinţa frânează continuarea ascensiunii. O altitudine mai mare pretinde o virtute mai marc. Noi n-o avem. Trebuie mai întâi s-o creăm, învăţând să trăim cu neputinţa noastră. Acesteia trebuie să-i dăm viaţă. Căci altminteri, cum să evolueze ea către putinţă? Nu suntem în stare să ne ucidem neputinţa şi să ne ridicăm deasupra ei. Dar tocmai asta am vrut să facem. Neputinţa va veni asupra noastră şi-şi va cere partea ei de viaţă. Ne vom pierde pe seama putinţei noastre şi vom crede, în sensul duhului acestei vremi, că este o pierdere. Dar nu este o pierdere, ci un câştig, în orice caz nu în bunuri exterioare, ci în aptitudine lăuntrică.

Cel care învaţă să trăiască cu neputinţa lui învaţă multe. Asta îl va duce la preţuirea celor mai mărunte lucruri şi la o limitare înţeleaptă, pe care altitudinea mai marc i le pretinde. Dacă eroicul de orice fel e nimicit, recădem în starea jalnică a omenescului, şi chiar în mai rău. Temeliile noastre cele mai adânci vor fi surescitate, căci tensiunea maximă din noi, care privea lumea din afara noastră, le va tulbura. Vom cădea în mlaştina mâloasă a lumii noastre subterane, în dărâmăturile tuturor veacurilor din noi[102].

Eroicul din tine rezidă în aceea că eşti stăpânit de ideea după care ceva sau altceva reprezintă binele, că o realizare sau alta e indispensabilă, că un lucru sau altul e reprobabil, că o ţintă sau alta trebuie să fie atinsă printr-o muncă cu adevărat ambiţioasă, că o plăcere sau alta este în orice împrejurare de reprimat sever. Astfel păcătuim împotriva neputinţei. Neputinţa însă este. Nimeni să n-o tăgăduiască, să n-o denigreze, să n-o depăşească[103].

Scindarea Duhului

[IM iv (r)]

102 *Ciorna* continuă: „Tot ceea ce am uitat se va însufleţi în noi, orice pasiune omenească şi dumnezeiască, şerpii negri şi soarele roşiatic al adâncului” *(v. 64)*

103 În 9 iunie 1917, la Asociaţia dc Psihologic Analitică a avut loc o dezbatere privitoare la psihologia războiului mondial, urmată de prezentarea pe care Vodoz a facut-o Cântecului lui Roland”. Jung a conchis că „Putem ridica ipotetic războiul mondial pe treapta subiectului. Şi în individ principiul autoritar (acţiunea pe bază de principii) este în contradicţie cu principiul afectiv. Inconştientul colectiv se aliază cu afectivitatea”. Referitor la erou, a spus: „Eroul — figura îndrăgită de popor trebuie să cadă. Toţi eroii pier pe mâna lor, deoarece continuă atitudinea eroică dincolo de o anumită limită şi calcă astfel pe de lături”. *(MAP* volumul 2. p. 10. Arhivele Clubului de Psihologie din Zurich.) Interpretarea psihologică a Primului Război Mondial la nivel subiectiv descrie ceea ce e dezvoltat în acest capitol. Conexiunea dintre psihologia individuală şi cea colectivă pe care Jung o articulează aici constituie unul dintre laitmotivele operei sale ulterioare (cf. *Gevenwart und Zukunft,* 1957, GW 10).

În cea de a patra noapte însă am strigat: „A merge în iad înseamnă a deveni tu însuţi iad”[104]. Totul e groaznic de încâlcit şi de amestecat. Pe această potecă din deşert nu este doar nisip care arde, ci sunt şi încolăciri nevăzute care populează deşertul. Iată ce n-am ştiut. Calea e aparent liberă, deşertul e aparent gol. S-ar zice că c însufleţit dc fiinţe magice care mă atacă ucigaş şi-mi prefac demonic chipul. Am luat pesemne o formă îngrozitoare în care nu mă mai recunosc. Mi se parc că sunt o formă monstruoasă dc animal, cu care mi-am schimbat umanitatea. Această cale e înconjurată de o vrajă infernală, laţuri nevăzute sunt aruncate peste mine şi mă leagă.

Dar duhul adâncului se apropie de mine şi-mi spuse: „Coboară în adâncul tău, scufundă-te!”

Dar eu m-am revoltat împotriva lui şi am spus: „Cum să mă scufund? Nu sunt în stare singur”.

Atunci duhul rosti nişte vorbe care mi s-au părut ridicole, şi zise: „Aşază-te şi te odihneşte”.

Am strigat însă revoltat: „Groaznic, sună ca un nonsens, şi pe asta mi-o ceri? Ai prăbuşit zei puternici, care pentru noi au însemnat suprema valoare. Suflete al meu, unde eşti? Oare m-am încredinţat unui animal tâmp, mă îndrept clătinându-mă ca un om beat spre mormânt, bâigui sminteli ca un nebun? Asta ţi-e calea, suflete? Î-mi fierbe sângele în vine şi, dacă te-aş putea prinde, te-aş sugruma. Țeşi cel mai dens întuneric, iar cu sunt prins ca un nebun în plasele tale. Dar vreau, învaţă-mă”.

Sufletul însă îmi vorbi şi zise: „Poteca mea e lumină”. Am răspuns însă revoltat: „Numeşti lumină ceea ce noi, oamenii, numim întunericul cel mai teribil? Lumină? Numeşti ziua noapte?”

La care sufletul meu rosti vorbe ce mi-au stârnit mânia: „Lumina mea nu e din lumea asta”.

Am strigat: „Nu ştiu nimic despre lumea cealaltă”.

Sufletul răspunse: „Să nu existe, fiindcă nu ştii tu nimic despre ea?”

Eu: „Dar ştiinţa noastră? Nici ştiinţa noastră nu contează pentru tine? Ce să fie, dacă ştiinţă nu e? Unde e siguranţa? Unde e terenul solid? Unde e lumina? Întunericul tău e nu doar mai întunecat decât noaptea, ci şi fără fund. Dacă nu trebuie să fie ştiinţă, atunci poate nici limbă, nici cuvinte?”

Sufletul: „Nici cuvinte”.

Eu: „ Iartă-mă, poate n-am auzit bine, poate te-am înţeles greşit, poate mă prind in mrejele automistificării şi ale maimuţărelii, poate îmi rânjeşte o mutră din propria-mi oglindă, un smintit din propria-mi casă de nebuni. Poate te împiedici de sminteala mea?”

Sufletul: „Te înşeli, pe mine nu mă minţi. Cuvintele tale sunt minciuni pentru tine. nu pentru mine”.

Eu: ..Dar m-aş putea tăvăli în nonsens turbat, aş putea născoci contrasensul. năuceala perversă?”

Sufletul: „Cine îţi dă ţie gând şi cuvânt? Oare tu le creezi? Nu eşti tu sluga mea. unul care primeşte, care zace în faţa uşii mele şi adună pomenile de la mine? Şi îndrăzneşti să crezi că ceea ce născoceşti şi vorbeşti ar putea fi nonsens? încă nu ştii că vin din mine şi-mi aparţin?”

Am strigat plin de mânie: „Atunci şi revolta mea trebuie să vină din tine, atunci te revolţi în mine împotriva ta însuţi”.

Sufletul rosti atunci aceste cuvinte în doi peri: „Asta e război civil”[105].

M -au copleşit atunci durerea şi furia şi am răspuns: „Ce durere, suflete, să te-aud spunând vorbe goale, mi se face rău. Comedie şi palavre dar vreau. Sunt în stare să mă târăsc şi prin mocirlă, banalitatea cea mai detestată. Sunt în stare să mănânc şi praf. asta ţine de iad. Nu mă dau in lături, sfidez. Puteţi născoci alte chinuri, monştri cu picioare de păianjeni, arătări teatrale, ridicol hidoase. Încoace, sunt pregătit! Pregătit să mă lupt şi cu tine. suflete al meu, care eşti un diavol. Ai luat

---

104 În *Jenseits von Gut und Bose,* Nietzsche scria: „Cine se luptă cu monştrii să ia seama să n-ajungă astfel şi el un monstru. Iar dacă priveşti îndelung într-un abis şi abisul priveşte în tine”. *(Kritische Studienausgabe*, ed. de Giorgio Colii şi Mazzino Montinari, dtv, 1999, § 146.)

105 *Cartea Neagră* 2: „Eşti nevrotic? Suntem nevrotici?” (p. 53)

masca unui zeu, şi te-am venerat. Acum iei masca unui diavol, masca groaznică a banalităţii, a veşnicei mediocrităţi! Doar o favoare! Lasă-mă să mă retrag o clipă şi să reflectez! Merită lupta cu masca asta? A meritat venerarea măştii zeului? Nu pot, plăcerea luptei îmi arde mădularele. Nu, nu pot părăsi înfrânt locul luptei. Vreau să te-apuc, să te strivesc, măscărici, maimuţoi. Vai, lupta e inegală, mâinile mele apucă aer. Dar şi loviturile tale sunt aer şi, observ, farse".

Mă regăsesc pe poteca deşertului. A fost o viziune a deşertului, o viziune a solitarilor care călătoresc pe drumul lung. Pe ei îi pândesc tâlhari nevăzuţi şi asasini care trimit proiectile veninoase. Mi s-a înfipt oare în inimă săgeata ucigaşă?

[2] După cum îmi prezisese prima viziune, ucigaşul a ieşit din adânc şi s-a apropiat de mine, aşa cum în destinul popoarelor din această vreme un anonim s-a ivit şi şi-a ridicat arma ucigaşă împotriva prinţului[106].

M-am simţit transformat într-o bestie sfârtecătoare. Inima-mi ardea, cuprinsă de mânie împotriva a ceea ce c înalt şi iubit, împotriva prinţului şi a eroului meu, după cum anonimul din popor, mânat de poftă ucigaşă, s-a năpustit asupra prinţului său drag. Deoarece purtam în mine crima, am prevăzut-o[107].

Deoarece purtam în mine războiul, l-am prevăzut. M-am simţit înşelat şi minţit de regele meu. De ce simţeam aşa? El nu era aşa cum aş fi vrut. Oferea altceva decât ceea ce aşteptam. El trebuia să fie rege în sensul meu, nu într-al lui. Trebuia să fie ceea ce eu numeam ideal. Sufletul meu mi-a părut gol. lipsit de gust şi neînsemnat. Dar ceea ce gândeam despre el privea, de fapt, idealul meu.

Era o viziune a deşertului, luptam cu propriile-mi imagini în oglindă. In mine era război civil. Eram pentru mine însumi ucigaş şi ucis. Săgeata ucigaşă mi-era înfiptă în inimă şi nu ştiam ce putea să însemne. Gândurile mele erau crima şi spaima de moarte care se împrăştiau în tot trupul meu ca un venin. Tot aşa era şi destinul popoarelor: uciderea unui om a fost săgeata otrăvită care a zburat în inimile tuturor şi a dezlănţuit cel mai teribil război. Crima asta e revolta neputinţei împotriva voinţei, o trădare a lui Iuda pe care am dori ca un altul să o fi săvârşit[108]. Tot mai căutăm un ţap care să ne poarte păcatele[109].

Orice se învecheşte prea mult devine rău, deci şi ceea ce e suprema voastră valoare, învăţaţi asta din suferinţele zeului răstignit, faptul că un zeu poate fi trădat şi răstignit, anume zeul anului vechi. Când un zeu încetează să fie calea vieţii, trebuie să cadă în ascuns[110]. Zeul se îmbolnăveşte când trece de înălţimea zenitului. De aceea duhul adâncului m-a prins atunci când duhul acestei vremi m-a dus pe înălţime[111].

---

106 Vezi nota 100, p. 240.

107 *Ciorna* continuă: „Prieteni, dacă aţi şti ce adâncimi viitoare purtaţi în voi! Cine coboară în propriul adânc vede ceea-ce-va-să-vină" (p. 70).

108 *Ciorna* continuă: „După cum Iuda a fost o verigă necesară în lanţul operei de mântuire, tot aşa trădarea lui Iuda din vremea noastră, care a lovit în erou, este o trecere necesară spre mântuire" (p. 71). În *Wandlungen und Symboleder Libido,* Jung a discutat punctul de vedere al lui Abbe Oegger din povestirea lui Anatole France, *Le jardin d'Epicure,* care susţine că Dumnezeu i-a ales pe evrei ca instrument pentru a completa opera de redempţiune a lui Christos (dtv, Munchen, 1991 pp. 44-47)

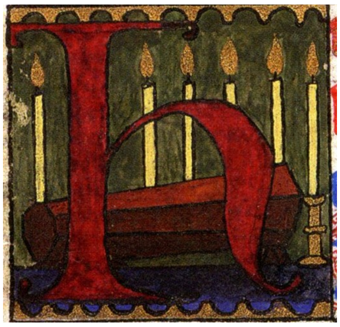
109 *Leviticul* 16, 7-10: „Apoi să ia cei doi ţapi şi să-i pună înaintea feţei Domnului la uşa cortului adunării. Şi să arunce Aaron sorţi asupra celor doi ţapi: un sorţ pentru al Domnului şi un sorţ pentru al lui Azazel. După aceea să ia Aaron ţapul, asupra căruia a căzut sorţul Domnului, şi să-1 aducă jertfă pentru păcat, iar ţapul asupra căruia a căzut sorţul pentru Azazel să-1 pună viu înaintea Domnului, ca să săvârşească asupra lui curăţirea şi să-i dea drumul în deşert pentru ispăşire, ca să ducă acela cu sine nelegiuirile lor în pământ neumblat".

110 *Ciorna* continuă: „asta ne-au învăţat anticii" (p. 72).

111 *Ciorna* continuă: „Cine umblă prin deşert trăieşte tot ce ţine de deşert. Toate astea ne-au fost descrise de bătrâni. De la ei putem să învăţăm. Deschideţi cărţile vechi şi învăţaţi despre ceea ce va veni asupra voastră în singurătate. Vi se va dărui totul şi nu veţi fi cruţaţi de nimic, nici de har, nici de chin" (p. 72).

Uciderea eroului

[IM iv(v)][112]

Cap. vii.

În noaptea următoare am avut însă o viziune[113]: Mă aflam cu un tânăr pe un munte înalt. Se crăpa de ziuă, spre răsărit cerul era deja luminat. În clipa aceea s-a auzit peste munţi sunetul jubilant al cornului lui Siegfried[114]. Am ştiut atunci că duşmanul nostru de moarte se apropie. Eram înarmaţi şi, pe o cărare îngustă tăiată în stâncă, pândeam ca să-1 ucidem. L-am văzut sus, deasupra munţilor, venind într-un car făcut din oseminte. Cobora semeţ si superb peste stâncile abrupte şi ajunse pe cărarea îngustă pe care îl aşteptam ascunşi. Când a dat colţul spre noi, am tras deodată şi s-a prăbuşit, atins mortal. M-am întors înapoi să fug, şi o ploaie torenţială a început să cadă vâjâind. Apoi[115] am trecut printr-un chin de moarte, având certitudinea că trebuie să mă sinucid dacă nu sunt în stare să dezleg enigma uciderii eroului[116].

Atunci sa apropiat de mine duhul adâncului şi a rostit aceste cuvinte:

„Adevărul suprem e totuna cu contrasensul". Aceste cuvinte m-au eliberat şi, ca o ploaie urmând unei arşiţe îndelungate, le-am auzit susurând în mine şi ducând cu ele prea marea încordare. Apoi am avut o a doua viziune[117]: Am văzut o grădină splendidă, prin ea se preumblau figuri

---

112 Referinţă la doliul legat de moartea eroului.

113 18 decembrie 1913. În *Cartea Neagră* 2, Jung nota: „Noaptea care a urmat a fost groaznică. M-am trezit curând dintr-un vis îngrozitor" (p. 56). *Ciorna* continuă: „din adânc se ridica o puternică viziune onirică" (p. 73).

114 Siegfried a fost un prinţ eroic care apare în vechea epică germană şi norvegiană. În *Cântecul Nibelungilor* (sec. al XI 1-lea) el e descris după cum urmează: „Ce tainic mergea spre han călare. Suliţa-i era puternică, lată şi tare, împodobita-i armă la pinten i-ajungea. Din aur roş eroul un splendid corn ducea". În *Cântecul Nibelungilor,* soţia sa, Brunhilde, e determinată, printr-o înşelăciune, să dezvăluie singurul loc prin care Siegfried putea fi rănit şi ucis. Wagner a prelucrat aceste eposuri în *Inelul Nibelungilor.* În *Wandlungen und Symbole der Libido,* Jung 1-a interpretat psihologic pe Siegfried ca simbol al libidoului, citând mai ales din libretul *Siegfried* al lui Wagner (pp. 336-341, 363 366).

115 *Ciorna* continuă: „După această viziune" (p. 73).

116 În *Cartea Neagra* 2, Jung nota: „Am sărit uşor peste un drum incredibil de abrupt, iar mai târziu am ajutat o pe soţia mea, care mă urma mai încet, să coboare. Câţiva oameni râdeau de noi, dar mie îmi convenea, căci din asta se vedea că nu ştiau că eu îl ucisesem pe erou" (p. 57). Jung a povestit acest vis în seminarul din 1925, accentuând diferite detalii. A precedat relatarea de următoarele observaţii: „Siegfried nu mi era o figură deosebit de simpatică şi nu ştiu de ce inconştientul meu s-a preocupat de el. Siegfried-ul lui Wagner este exagerat de extravertit şi uneori realmente ridicol. Nu mi-a plăcut niciodată. Cu toate acestea, visul 1-a arătat ca fiind eroul meu. N-am putut înţelege emoţia puternică pe care mi-a produs-o visul". După ce a povestit visul, Jung a încheiat: «Am simţit o milă enormă pentru el [Siegfried], ca şi cum eu însumi aş fi fost împuşcat. Trebuie să fi avut, aşadar, un erou pe care nu 1-am apreciat şi îmi ucisesem propriul ideal de forţă şi de eficienţă. Îmi ucisesem intelectul, împins s-o fac de o personificare a inconştientului colectiv, omuleţul negricios care mă însoţea. Cu alte cuvinte, mi-am abandonat funcţia superioară... ploaia care cădea e un simbol al destinderii tensiunii; adică forţele inconştientului sunt relaxate. Când se întâmplă asta, ia naştere sentimentul de uşurare. Crima e răscumpărată deoarece, imediat ce este abandonată funcţia principală, există şansa ca alte laturi ale personalităţii să fie însufleţite" *(Analytical Psychology.* pp. 56 57). În *Cartea Neagră 2* şi în observaţiile sale ulterioare despre acest vis din *Erinnerungen [ed. cit.* pp. 188 190]. Jung a spus că ar fi vrut să se sinucidă dacă n-ar fi putut rezolva această enigmă.

117 *Ciorna* continuă: „şi am adormit din nou. O a doua viziune onirică s-a ridicat din mine" (pp. 73 74).

înveşmântate în mătase albă, înconjurate fiecare de văluri luminescent colorate, unele roşietice. celelalte albăstrii şi verzui[118]. [Imaginea iv (v)1].

Ştiu că am trecut peste adânc. Prin vină, am devenit un nou-născut[119].

[2] Trăim şi în visele noastre, trăim nu doar ziua. Uneori săvârşim cele mai mari fapte ale noastre în vis[120].

În noaptea aceea, viaţa mia fost ameninţată, căci aveam să-mi ucid stăpânul şi zeul, şi nu într-un duel pe faţă: căci cine ar putea să ucidă un zeu în duel? Dacă vrei să-ţi birui zeul, poţi ajunge la el doar prin crimă mişelească[121].

Iată însă lucrul cel mai amar pentru muritori: faptul că zeii noştri vor să fie biruiţi, căci au nevoie de înnoire. Când oamenii îşi ucid prinţii, o fac pentru că nu pot să-şi ucidă zeii şi fiindcă nu ştiu că ar trebui să-şi ucidă zeii din ei.

Când zeul îmbătrâneşte devine umbra, nonsens, şi piere. Cel mai mare adevăr devine cea mai mare minciună, ziua cea mai luminoasă devine noaptea cea mai întunecată.

După cum ziua presupune noapte, iar noaptea presupune zi, tot aşa sensul presupune contrasens şi contrasensul presupune sens.

Ziua nu există prin ea însăşi, noaptea nu există prin ea însăşi. Realul care există prin el însuşi este ziua şi noaptea. Deci realul este sens şi contrasens.

Miezul zilei este o clipă, miezul nopţii este o clipă, dimineaţa vine din noapte, seara se duce în noapte, dar şi seara vine din zi şi dimineaţa se duce în zi.

Deci sensul este o clipă şi o trecere de la contrasens la contrasens, iar contrasensul doar o clipă şi o trecere de la sens la sens[122].

---

118 *Ciorna* continuă: „Aceste lumini mi-au pătruns spiritul şi simţurile. Şi din nou am căzut în somn ca un convalescent" (p. 74). Jung i-a relatat Amelei Jarre visul şi a comentat faptul că, după ce fusese confruntat cu umbra, ca în visul cu Siegfried, acest vis exprima ideca că el era concomitent ceva şi altceva. Inconştientul se întindea în spatele lui ca o aureolă de sfânt. Umbra era ca sfera de culoare deschisă, care îi înconjura pc oameni. Era de părere că aceasta era o viziune de dincolo, unde oamenii sunt totali (MP, p. 170).

119 *Ciorna* continuă: Lumea intermediară este o lume a celor mai simple lucruri. Nu este o lume a intenţiei şi a necesităţii, ci o lume a probabilului cu posibilităţi nedetermnate. Aici există nu şosele largi şi drepte, ci doar drumuri mici apropiate, fără cer deasupra, fără infern dedesubt" (p. 74). În octombrie 1916, Jung a ţinut diverse conferinţe la Clubul de Psihologie, printre care „Anpassung Indivduation und Kollektivitat", în care discuta importanţa vinei, „astfel primul pas pe calea individuaţiei este vina tragică. Acumularea de vini pretinde *ispăşire"* (GW 18. 2 § 1094.)

120 *Ciorna* are aici un adaus: „Zâmbiţi la asta? Duhul acestei vremi ar vrea să vă facă să credeţi că adâncul nu este lume şi realitate" (p. 74).

121 *Ciorna* continuă: „alături de Iuda" (p. 75).

122 *Ciorna* continuă: „Viziunea mea onirică mi-a arătat că n-am fost singurul făptaş. Am avut drept ajutor un adolescent, deci unul care era mai tânar decât mine; eu însumi întinerit" (p. 76).

O Doamne, că Siegfried. bălaiul, cu ochi albaştri, eroul german, a trebuit să cadă lovit de mâna mea. cel mai devotat şi mai curajos! Avea în el tot ce cred că e mai mare şi mai frumos, era forţa, cutezanţa, mândria mea. Într-o luptă egală ar fi trebuit să fiu învins, deci nu-mi rămăsese decât crima mişelească. Dacă voiam să trăiesc mai departe, nu se putea decât prin şiretenie şi viclenie.

Nu judecaţi ! Gândiţi-vă la bălaiul sălbatic al pădurilor germane, care a trebuit să-l trădeze pe Donar, mânuitorul ciocanului, părăsindu-l pentru palidul Dumnezeu asiatic, bătut în cuie pe lemn, ca un prădător. În cei curajoşi s-a furişat desigur dispreţ faţă de ei înşişi. Dar forţa lor vitală le-a poruncit să trăiască mai departe şi şi-au trădat zeii sălbatici, copacii sacri şi venerarea pădurilor germane[123].

Ce semnifică Siegfried pentru german! Ce înseamnă pentru german moartea lui Siegfried! Iată de ce am preferat aproape să mă sinucid ca să-1 cruţ pe el. Dar voiam să trăiesc mai departe cu un nou zeu[124].

După moartea pe cruce, Christos s-a dus în lumea de jos şi s-a prefăcut în iad. Aşa a luat chipul Antichristului, al balaurului. Imaginea Antichristului pe care ne-au transmis-o anticii vesteşte un nou zeu, a cărui venire a fost prevăzută de ei.

Zeii sunt inevitabili. Cu cât fugi mai mult de zeu, cu atât cazi mai sigur in mâna lui.

Ploaia este marele torent de lacrimi care va veni asupra popoarelor, torentul de lacrimi al destinderii după ce strâmtorarea agoniei împovărase popoarele cu o presiune uriaşă. Ea este jelirea mortului din mine care precedă punerea în mormânt şi renaşterea. Ploaia este fertilizarea pământului, ca zămisleşte grâul cel nou, zeul care răsare fraged[125].

Zămislirea zeului

[IM iv(v) 2]

Cap. viii.

În cea de a doua noapte care a urmat am vorbit cu sufletul meu şi i-am spus: „Neputincioasă şi artificială mi se pare această nouă lume. Artificial e un cuvânt rău, dar grăuntele de muştar care

---

123 *Ciorna* continuă: „Siegfried a trebuit să moară ca şi Wotan" (p. 76). În 1918, Jung scria despre efectele introducerii creştinismului în Germania: „Creştinismul i-a divizat pe barbarii germani într-o jumătate inferioară şi una superioară şi astfel a izbutit - anume prin refularea laturii întunecate - să domesticească latura luminoasă şi s-o facă potrivită pentru cultură. Jumătatea inferioară aşteaptă însă mântuirea şi o a doua domesticire. Până atunci rămâne legată de rămăşiţele epocii primitive, de inconştientul colectiv, ceea ce trebuie să însemne o însufleţire caracteristică şi ascendentă a acestuia". („Ober das Unbewußte", în GW10, § 17.) Jung a dezvoltat această situaţie în „Wotan". (GW 10, 1936.)

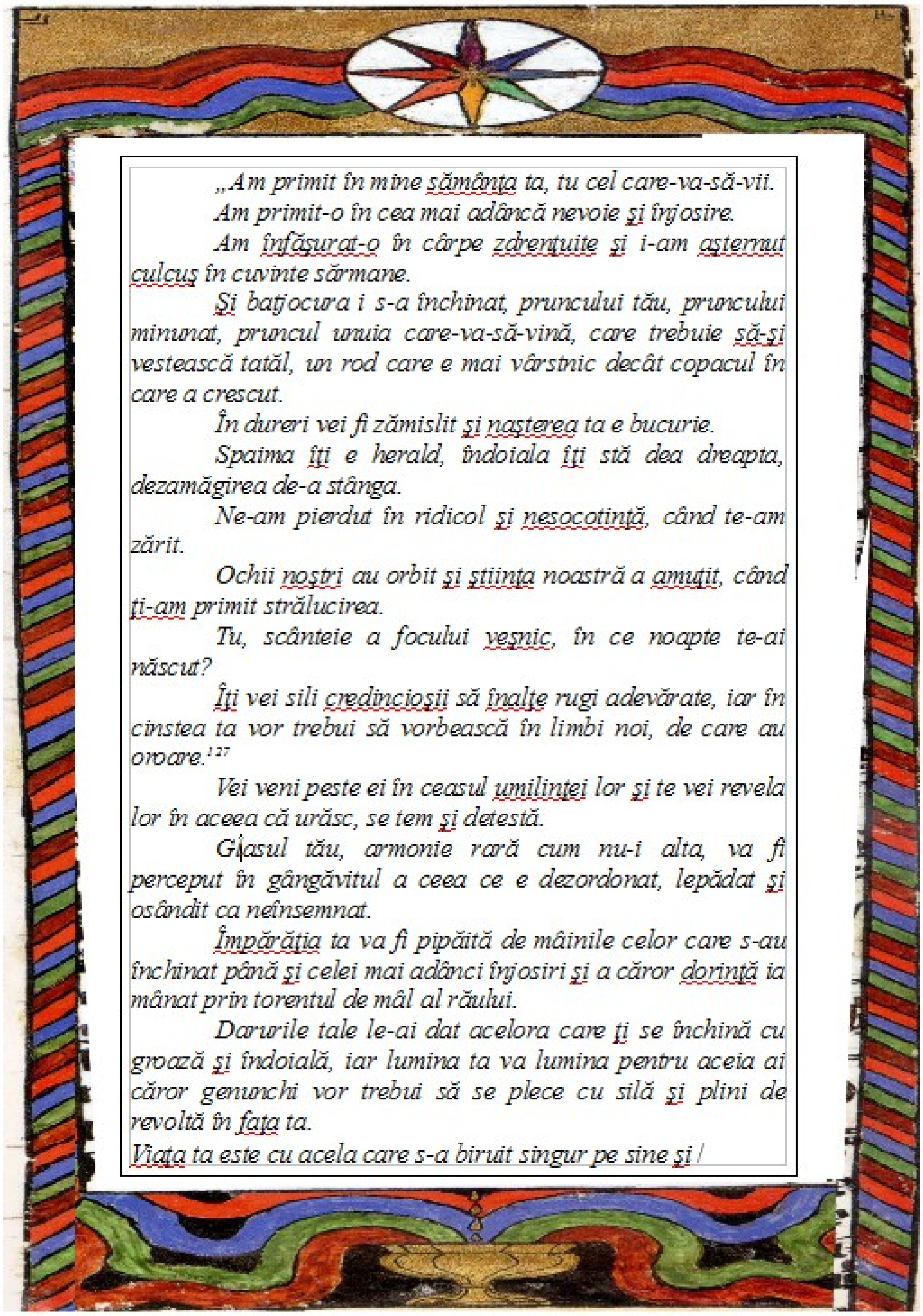
124 În *Ciornă,* această propoziţie sună: „Dar noi vrem să trăim mai departe cu un nou zeu, cu un erou de dincolo de Christos" (p. 76). În protocoalele acelor *Memories* [MPJ, Jung i-a relatat Anielei Jaffe că s-a gândit la sine ca la un erou biruitor, dar visul a arătat că eroul avea să fie ucis. Această exacerbare a voinţei era pe atunci reprezentată de germani, aşa ca în cazul liniei Siegfried. O voce interioară îi spunea: „Dacă nu desluşeşti visul, trebuie să te împuşti" (MP, p. 98, *Erinntrungen, ed. cit.* p. 188). Linia Siegfried originară era linia defensivă stabilită de germani în nordul Franţei în 1917 (în realitate era o subsecţiune a liniei Hindenburg).

125 Tema morţii şi a resurecţiei zeului e înfăţişată eminent de James Frazer, în *The Golden Bough: A Study in Magic and Religion* (Macmillan. Lond a dezvoltat-o în *Wandlungen und Symbole der Libido.*

s-a dezvoltat devenind copac, cuvântul pc care 1-a primit pântecele unei fecioare a devenit un zeu căruia pământul i s-a supus”[126].

Când vorbeam aşa, a irupt brusc duhul adâncului, m-a umplut de vuiet şi ceaţă şi mi-a spus cu glas tare aceste cuvinte:

[MO iv (v): în partea de sus, raze izvorând din stea, curgând în vasul din partea de jos][127]

„Am primit în mine sământa ta, tu cel care-va-să-vii.

Am primit-o în cea mai adâncă nevoie şi înjosire.

Am înfăşurat-o în cârpe zdrenţuite şi i-am aşternut culcuş în cuvinte sărmane.

Şi batjocura i s-a închinat, pruncului tău, pruncului minunat, pruncul unuia care-va-să-vină, care trebuie să-şi vestească tatăl, un rod care e mai vârstnic decât copacul în care a crescut.

În dureri vei fi zămislit şi naşterea ta e bucurie.

Spaima îţi e herald, îndoiala îţi stă dea dreapta, dezamăgirea de-a stânga.

Ne-am pierdut în ridicol şi nesocotinţă, când te-am zărit.

Ochii noştri au orbit şi ştiinţa noastră a amuţit, când ţi-am primit strălucirea.

Tu, scânteie a focului veşnic, în ce noapte te-ai născut?

Îţi vei sili credincioşii să înalţe rugi adevărate, iar în cinstea ta vor trebui să vorbească în limbi noi, de care au oroare.[127]

Vei veni peste ei în ceasul umilinţei lor şi te vei revela lor în aceea că urăsc, se tem şi detestă.

Glasul tău, armonie rară cum nu-i alta, va fi perceput în gângăvitul a ceea ce e dezordonat, lepădat şi osândit ca neînsemnat.

Împărăţia ta va fi pipăită de mâinile celor care s-au închinat până şi celei mai adânci înjosiri şi a căror dorinţă ia mânat prin torentul de mâl al răului.

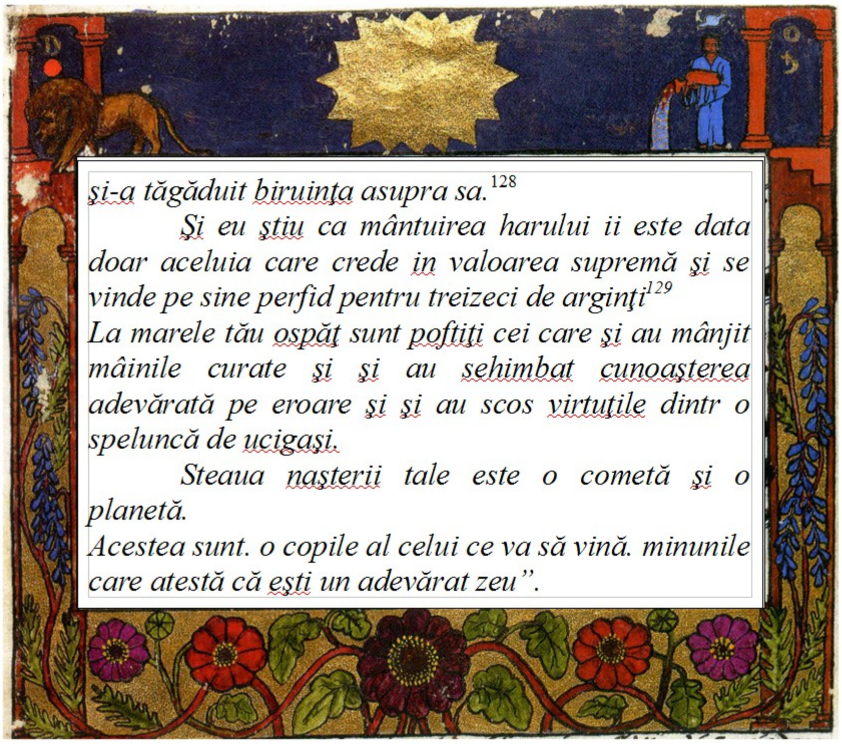
Darurile tale le-ai dat acelora care ţi se închină cu groază şi îndoială, iar lumina ta va lumina pentru aceia ai căror genunchi vor trebui să se plece cu silă şi plini de revoltă în faţa ta.

Viaţa ta este cu acela care s-a biruit singur pe sine şi /

126 Referinţă la parabola lui Christos despre grăuntele de muştar. *Matei* 13, 31-32: „O altă pildă le-a pus înainte, zicând: împărăţia cerurilor este asemenea grăuntelui de muştar, pe care, luându-1, omul l-a semănat în ţarina sa. Şi care este mai mic decât toate seminţele, dar când a crescut este mai mare decât toate legumele şi se face pom, încât vin păsările cerului şi se sălăşluiesc în ramurile lui”. (Cf. *Luca* 13, 18 20, *Marcu* 4, 30-32.)

127 În *Marcu* 16,17, Christos afirmă că cel care crede va vorbi în limbi noi. Consecinţa vorbirii în limbi este discutată în 1 *Corinteni* 14 şi este centrală în mişcarea penticostală.

[MO v (r)][128] [129]

[2] Când prinţul meu a căzut, duhul adâncului mia deschis ochii şi m-a lăsat să văd naşterea noului zeu.

Copilul divin mi-a venit în întâmpinare din ambiguitatea îngrozitoare, din frumosul-urât, din binele-rău, din gravul-comic, din sănătosul-bolnav, din umanul-inuman şi din divinul-nedivin[130].

Am înţeles că zeul[131] pe care îl căutăm în absolut nu este în frumosul, binele, gravul, umanul, sau nici chiar în divinul absolut. Acolo zeul a fost cândva. Am înţeles că noul zeu este în relativ. Dacă zeul este frumosul şi binele absolut, cum să cuprindă plinătatea vieţii care e frumoasă şi urâtă, bună şi rea, comică şi gravă? Cum poate omul să trăiască în sânul divinităţii, dacă divinitatea se preocupă doar de una din jumătăţile sale?[132]

Dacă suntem sus, aproape de înălţimea binelui şi a frumosului, răul şi urâtul din noi trec printr-un chin extrem. Chinul omului este atât de marc, aerul înălţimii atât dc rarefiat, încât el abia dacă mai poate trăi. Binele şi răul încremenesc în gheaţa ideii absolute[133], iar răul şi urâtul devin o mocirlă colcăind dc viaţă nelegiuită.

---

128 Biruinţa de sine este una din temele importante în opera lui Nietzsche. în *Aşa grăit-a Zarathustra,* Nietzsche scria: „Vin să vă-nvăţ ce este *Supraomul Omul este ceva ce trebuie depăşit.* Voi ce-aţi făcut, pentru a-1 depăşi? Toate fiinţele de până acuma au *creat ceva ce stă deasupra lor:* vreţi voi să fiţi refluxul acestei uriaşe revărsări şi preferaţi să vă întoarceţi printre fiare, decât să-l depăşiţi pe om?” („Precuvântarea lui Zarathustra 3” *[ed. cit.,* p. 68]: Sublinierea cuvintelor îi aparţine lui Jung şi este reprodusă după exemplarul său). Pentru dezbaterea acestei teme nietzscheene la Jung, vezi *Nietzsche's Zarathustra,* volumul 2, ed. James Jarett, Princeton University Press, Princeton, 1988. pp. 1502-1508.

129 Iuda 1-a trădat pe Christos pentru treizeci de monede de argint *(Matei* 26,14-16).

130 Vezi nota 58, p. 234.

131 Această concepţie privitoare la natura atotcuprinzătoare a noului zeu este dezvoltată mai târziu în „încercări" *(A doua învăţătură,* pp. 249 şi urm.)

132 Tema integrării diavolului în divinitate joacă un rol important în opera lui Jung - vezi *Aion* (1951), în GW 9, 2, cap. 2, şi „Antwort auf Hiob”, în *GW* II.

133 Concepţia privitoare la ideea absolută a fost dezvoltată de Hegel. El a înţeles-o ca pe o culminaţie şi ca pe o unitate autodiferenţiatoare a secvenţei dialectice care stă la originea cosmosului. Cf. *Hegel's Logic,* trad. de W. Wallace, Thames and Hudson. Londra, 1975. Jung se referă la ea în 1921, în *Psychologische Typen* (GW 6, § 734).

De aceea, după moartea sa, Christos a fost nevoit să se ducă în iad, căci altmineri urcarea la cer i-ar fi fost imposibilă. Christos a trebuit mai înainte să devină propriul său Antichrist, fratele său subpământean. Nimeni nu ştie ce s-a întâmplat în cele trei zile în care Christos a fost în iad. Eu am aflat[134]. Oamenii din vechime spuneau că le-ar fi propovăduit acolo celor adormiţi[135]. Este adevărat ce spun ei, dar ştiţi cum s-a întâmplat?

A fost sminteală şi maimuţăreală, o îngrozitoare mascaradă infernală a celor mai sfinte taine. Cum ar fi putut Christos să-l mântuiască altminteri pe Antichristul său? Citiţi cărţile necunoscute ale celor vechi şi o să învăţaţi multe din ele. Reţineţi, Christos n-a rămas în iad, ci s-a ridicat la înălţimea de dincolo[136].

Convingerea noastră despre valoarea binelui şi a frumosului a devenit puternică şi stabilă, de aceea viaţa poate să se întindă dincolo de ea şi, pe deasupra, să împlinească ceea ce era legat şi tânjea. Ceea ce e legat şi tânjeşte este tocmai urâtul şi răul. Te revolţi împotriva urâtului şi a răului?

După asta poţi să-ţi dai seama cât dc mari sunt forţa şi valoarea lor pentru viaţă. Crezi că au murit în tine? Acest lucru mort se poate însă preface şi în şerpi[137]. Şerpii vor nimici prinţul zilei tale.

Ai văzut ce frumusețe și bucurie s-au revărsat peste oameni cînd adâncul a dezlănțuit acest mare război ? Și totuși a fost un început groaznic[138].

Dacă nu avem adâncul, cum să avem înălțimea ? Dar voi vă temeți de adânc și nu vreți să mărturisiți că vă e frică de el. E bine însă că vă temeți, să spuneți cu glas tare că vă temeți de el. E înțelept să vă temeți. Doar eroii spun că sunt neînfricați. Dar știți ce i se întâmplă eroului.

Cu spaimă şi cutremurare, privind neîncrezători în jur, aşa să mergeţi în adânc, şi nu de unul singur; câte doi sau mai mulţi, c mai sigur, căci adâncul e plin de crime. Asiguraţi-vă şi drumul de întoarcere. Umblaţi prevăzători, ca şi cum aţi fi laşi, pentru ca s-o luaţi înaintea ucigaşilor de

---

134 Această propoziţie este tăiată în *Ciorna corectată* şi înlocuită cu „dar se poate ghici".

135 In i *Petru* 4, 6 se spune: „Că spre aceasta s-a binevenit morţilor, ca să fie judecaţi ca oamenii, după trup, dar să vieze, după Dumnezeu cu duhul.

136 Tema coborârii lui Christos în iad figurează în mai multe Evanghelii apocrife. În Crezul apostolic se afirmă că „A coborât în iad. A treia zi s-a ridicat iarăşi din morţi". Jung s-a ocupat de apariţia acestui motiv în alchimia medievală *(Psychologie und Alchemie,* 1944. În GW 12, § 61 n, § 451; *Mysterium Coniunctionis,* GW 14, § 475). Una din sursele la care se referă el este *(GW* 12, § 61 n) Albrecht Dieterich, *Nekyia: Beitrâge zur Erklăruttg der neuentdeckten Petrus apokalypse,* unde se discută un fragment apocaliptic dintre *Evanghelia Sfântului Petru,* în care Christos face o descriere amănunţită a iadului. Exemplarul lui Jung din această scriere are numeroase însemnări marginale, iar la sfârşit, două file cu o listă a trimiterilor la pagini şi cu observaţii. În 1951 Jung a dat următoarea interpretare psihologică motivului coborârii lui Christos în infern: "Amplitudinea integrării este sugerată de «descensus ad infernos», coborârea în infern a sufletului lui Christos, al cărei efect mântuitor cuprinde şi morţii. Corespondenţa psihologică cu aceasta o constituie integrarea inconştientului colectiv care reprezintă o parte componentă esenţială a individuaţiei". *[Aion,* Contribuţii la simbolistica Sinelui, Editura Trei, Bucureşti, 2005, p. 55. § 72. trad. Daniela Ştefănescu, N.r.] În 1938, Jung nota: „Coborârea în iad, care are loc în cele trei zile ale morţii, descrie scufundarea în inconştient a valorii pierdute, unde (biruind puterea întunericului) creează o nouă ordine şi de unde reapare, ridicându-se până la înălţimea cerului, adică până la suprema claritate a conştiinţei" *(Psychologie und Religion,* GW 11, § 149.) „Cărţile necunoscute ale celor vechi" se referă la *Evangheliile apocrife.*

137 *Ciorna* continuă: „Şarpele însă este şi viaţă. Cei vechi spuneau prin imagine că şarpele a fost acela care a pus capăt splendorii inocente a Paradisului, ci spuneau chiar că Christos însuşi a fost acel şarpe" (p. 83). Jung a comentat acest motiv în 1950, în *Aion* (GW9, 2. § 291).

138 În *Ciorna corectată* apare: „un Început al iadului". În 1933, Jung reaminteşte: „La izbucnirea războiului eram la Inverness şi mă întorceam prin Olanda şi Germania. Am ajuns chiar în mijlocul armatelor care se deplasau spre vest şi am avut sentimentul că în întreaga ţară era ceea ce s-ar putea numi în germană o *Hochzeitsstimmung,* o sărbătoare a iubirii. Totul era împodobit cu flori, era o izbucnire de dragoste, oamenii se iubeau unii pe alţii şi totul era frumos. Da, războiul era important, o afacere de proporţii. Dar lucrul cel mai de seamă era dragostea frăţească din întreaga ţară, fiecare era frate cu fiecare, puteai avea orice avea oricine, nu conta. Ţăranii îşi deschideau larg pivniţele şi împărţeau ce aveau. La fel s-a întâmplat la restaurantul şi la bufetul din gară. Eram foarte flămând, nu avusesem nimic de mâncare vreme de vreo 24 de ore, iar lor le rămăseseră câteva sandviciuri, şi când am întrebat cât costă, mi-au spus: «O, nimic, luaţi-le!» Şi când am traversat prima oară frontiera, intrând în Germania, am fost condus într-un cort uriaş, plin de bere şi cârnaţi, pâine şi brânză şi n-am plătit nimic, era o mare sărbătoare a iubirii. Am fost absolut derutat" *(Visions Seminars* 2, ed. Claire Douglas, Princeton University Press, Princeton, 1997. PP 974-975).

suflete[139]. Adâncul ar vrea să vă înghită cu totul şi să vă sufoce în mâl.

Cine se duce în iad se preschimbă în iad, de aceea nu uitaţi de unde veniţi. Adâncul e mai puternic decât noi; fiţi deci înţelepţi şi nu fiţi eroi, căci nimic nu e mai primejdios decât să fii erou faţă de tine însuţi. Adâncul ar vrea să vă reţină, pe mulţi deja nu i-a mai dat înapoi, de aceea oamenii au fugit de adânc şi l-au violentat. Ce-ar fi dacă în urma violenţei adâncul s-ar fi transformat în moarte? Dar adâncul s-a transformat în moarte; de aceea, când s-a trezit, a provocat înmiite morţi[140]. Moartea n-o putem ucide, căci am golit-o deja de orice viaţă. Dacă vrem să înfrângem moartea trebuie s-o înviem.

De aceea luaţi în călătoria voastră pocale pline cu băutura dulce a vieţii, cu vin roşu, şi dăruiţii materiei moarte ca să capete iarăşi viaţă. Materia neînsufleţită se va transforma în şarpele negru. Nu vă speriaţi, şarpele va nimici de îndată soarele zilei voastre, şi o noapte cu minunate luminiţe rătăcitoare se va lăsa peste voi[141].

Daţi-vă osteneala să treziţi moartea. Săpaţi gropi adânci şi aruncaţi în ele ofrande ca să ajungă la moarte. Cugetaţi cu inimă bună la rău, iată calea spre urcuş. Înainte de urcuş însă totul e noapte şi iad.

Ce credeţi despre esenţa iadului? Iadul este atunci când adâncul se apropie de voi cu toate cele pe care voi nu le mai stăpâniţi sau încă nu le stăpâniţi. Iad este când nu puteţi să ajungeţi la ceea ce puteţi ajunge. Iad este când trebuie să gândiţi, să simţiţi sau să faceţi toate cele despre care ştiţi că nu le vreţi. Iad este când ştiţi că putinţa voastră e şi voinţa voastră şi că sunteţi singurii răspunzători de ea. Iad este când ştiţi că toate lucrurile serioase pe care le plănuiţi sunt şi ridicole, că toate cele fine sunt şi grosolane, că toate cele bune sunt şi rele, că toate cele înalte sunt şi josnice şi că toate facerile de bine sunt şi infamii.

Cel mai adânc iad însă este când vă dați seama că iadul nu e iad, ci un cer vesel, nu un cer în sine, ci într-un sens un cer și în alt sens un iad.

Asta e ambiguitatea zeului, el se naște dintr-o ambiguitate întunecată și se ridică la o ambiguitate luminoasă. Univocitatea este unilateralitate și duce la moarte[142]. Ambiguitatea însă e calea vieții[143]. Dacă piciorul stâng nu merge, atunci cel drept, și tu mergi; asta vrea zeul[144].

Voi spuneţi: Christos Dumnezeu e univoc, e iubirea[145]. Dar ce e mai ambiguu decât iubirea? Iubirea e calea vieţii, iubirea voastră este o cale a vieţii numai atunci când are o stângă şi o dreaptă.

Nimic nu e mai uşor decât a te juca de-a ambiguitatea şi nimic nu e mai greu decât a trăi ambiguitatea. Cine se joacă e copil, zeul său e bătrân şi moare. Cine trăieşte e adult şi zeul său e tânăr şi trece dincolo. Cine se joacă ascunde moartea lăuntrică. Cine trăieşte simte trecerea dincolo

---

139 Sintagma „ucigaşi de suflete” a fost folosită de Luther şi de Zwingli, iar mai recent de Daniel Paul Schreber în *Denkwurdigkeiten eines Nervenkranken* (Oswald Mutze, Leipzig 1903). Jung discută această lucrare în 1907 în „Ober die Psychologie der Dementia Praecox”, GW 3. [Apărută în limba română la Editura Trei, în C.G. Jung, *Opere complete,* volumul 3, 2005, trad. Dana Verescu sub titlul „Despre psihologia Demenţei Preacox”, *N.t.]* În discuţiile privitoare la Schreber în cadrul Asociaţiei de Psihologi Analitică din 9 şi 16 iulie 1915, care au urmat prezentărilor lui Schneiter, Jung a atras atenţia asupra paralelelor gnostice la imagistica lui Schreber (MAP, volumul I, pp. 88 şi urm.)

140 Referinţa este la carnagiul din Primul Război Mondial.

141 Pasajul trimite în urmă la viziunea din cap. 5 „Călătorie infernală în viitor”. În 1940, Jung scria: „Ameninţarea de către balauri şi şerpi a identităţii *[Selbsteigenheit]* proprii trimite la pericolul înghiţirii din nou a conştientizării de către sufletul instinctului, de către inconştient”. („Zur Psychologie des Kinderarchetypus”, GW 9, 1 § 282.)

142 *Ciorna corectată* are în schimb: „la un sfârşit” (p. 73).

143 În 1952, Jung îi scria lui Zwi Werblowsky referitor la ambiguitatea intenţionată a scrisului său: „Limba pe care o vorbesc trebuie să fie echivocă, respectiv cu *dublu sens* pentru a satisface natura psihică în aspectul ei dublu. Eu tind conştient şi intenţionat spre expresia cu dublu sens, deoarece este superioară univocităţii şi corespunde naturii fiinţei”. *(Briefe* 11 1946-1955, ed. de Aniela Jaffe în colaborare cu Gerhard Adler) (Walter Verlag, Olten, 1972, pp. 283-284)

144 *Ciorna* continuă: „Priviţi imaginile zeilor pe care ni le-au lăsat cei vechi şi cei străvechi: esenţa lor e ambiguă şi polisemantică (p. 87).

145 I *Ioan* 4, 16: „Dumnezeu este iubire şi cel ce rămâne în iubire rămâne în Dumnezeu şi Dumnezeu rămâne în el”.

şi nemurirea. Lăsaţi deci jocul jucătorilor. Lăsaţi să cadă ceea ce vrea să cadă; dacă îl reţineţi, vă trage după el. Există o iubire adevărată care nu se îngrijeşte de aproapele[146].

Când eroul a fost ucis şi s-a recunoscut sensul în contrasens, când tot ce era încordare a coborât vuind din norii încărcaţi, când toţi deveniseră mişei, gândindu-se la propria scăpare, atunci am observat naşterea zeului[147]. Zeul mi s-a coborât în inimă împotriva voinţei mele, când eram tulburat de batjocură şi veneraţie, de tristeţe şi râs, de da şi nu.

Din contopirea a două din acestea a luat naştere unul. S-a născut ca un prunc din propriul meu suflet care, împotrivindu-se ca o fecioară, primise rodul în el. Corespunde astfel imaginii pe care cei vechi ne-au transmis-o în această privinţă[148]. Când însă mama, sufletul meu[*], a rămas grea cu zeul, eu n-am ştiut nimic. Mi se părea chiar că sufletul meu e zeul însuşi, deşi acesta doar locuia în trupul sufletului[149].

Şi astfel imaginea celor vechi s-a împlinit. Mi-am urmărit sufletul ca să ucid pruncul din el. Căci eu sunt şi cel mai înverşunat duşman al zeului meu[150]. Dar mi-am dat seama că şi ostilitatea mea era hotărâtă în zeu. El este batjocură şi ură, şi mânie, căci şi acestea sunt o cale a vieţii.

Trebuie să spun că zeul n-a putut să apară până ce eroul n-a fost ucis. Eroul, aşa cum îl înţelegem noi, a devenit duşmanul zeului, căci eroul este perfecţiune. Zeii invidiază perfecţiunea omului, căci omul perfect n-are nevoie de zei. Dar fiindcă nimeni nu e perfect avem nevoie de zei. Zeii iubesc perfecţiunea, căci ea este calea deplină a vieţii. Zeii însă nu sunt alături de acela care ar vrea să fie perfect, căci el este doar un imitator al perfecţiunii[151].

Imitaţia era o cale a vieţii atunci când omul mai avea nevoie de modelul eroic[152]. Modul de a fi al maimuţei este o cale a vieţii pentru maimuţă, iar pentru om atâta timp cât este asemenea unei maimuţe. Maimuţăreala omului se menţine de-a lungul unor imense intervale de timp, dar va veni o vreme când o frântură din ea va cădea de pe om.

Va fi o vreme a izbăvirii şi a coborârii porumbiţei, a focului veşnic şi a mântuirii. Atunci nu va mai fi niciun erou şi nimeni care să-l poată imita.

Căci din acea clipă orice imitaţie va fi blestemată. Noul zeu râde de imitaţie şi de adepţi. El n-are nevoie de imitatori şi de ucenici care să-l urmeze. El îl constrânge pe om prin el însuşi. Zeul îşi este sieşi adept în om. El se imită pe sine.

Noi credem că în noi este existenţă individuală şi în-afara-noastră este existenţă generală. În-afara-noastră este existenţă generală în raport cu în-afara-noastră, dar este existenţă individuală în raport cu noi. În-noi este existenţă individuală în raport cu noi, dar este existenţă generală în raport cu în-afara-noastră. Noi suntem individuali când suntem în noi, dar generali în raport cu în-afara-noastră. Când suntem însă în afara noastră, suntem în genere individuali şi sineişti[*]. Sinele nostru

---

146 *Ciorna* continuă: „Cine întoarce aceste cuvinte şi altele, pe care vi le spun, acela e un jucător, căci nu ţine seamă de cuvântul vorbit, carte. Citind, introduci într-o carte tot pe atâta pe cât scoţi din ea" (p. 88).

147 În *Ciorna corectată* apare „zămislirea unui" în loc de „naşterea noului" zeu (p. 74).

148 Referinţă la Fecioara Maria.

* În germană, cuvântul suflet *(die Seele)* e feminin. (N.t.)

149 În seminarul din 1925, Jung relata că „m-am gândit o vreme că poate figura animei ar fi divinitatea. Mi-am spus că oamenii avuseseră poate mai apoi, săturându-se să mai fie cârmuiţi de femei, îl răsturnaseră pe acesta". *(Analytical Psychology,* p. 46.)

150 Pasajul pare să se refere la rănirea lui Izdubar din *Liber Secundus,* cap. 8. „Prima zi".

151 Însemnătatea totalităţii care depăşeşte perfecţiunea este o temă importantă în opera ulterioară a lui Jung. Cf. *Aion,* GW 9, 2 § 123; *Mysterium Coniunctionis,* GW 14, § 616.

152 În 1916, Jung scria: „Omul posedă o facultate care pentru intenţia colectivă e de cea mai mare utilitate, iar pentru individuaţie de cea mai mare nocivitate, anume *imitaţia.* Psihologia socială nici nu se poate lipsi de imitaţie". („Die Struktur des Unbewußten", GW 7, § 463.). În „Zur Psychologie des Kindarchetypus", Jung scria despre pericolul identificării cu eroul: „Această identitate este adesea foarte tenace şi problematică pentru echilibrul sufletesc. Dacă destrămarea identităţii izbuteşte, atunci, prin reducerea conştiinţei la măsura omenească, figura eroului se poate diferenţia treptat până la simbolul Sinelui". (GW9,1 § 303.)

* *Sineist* îl traduce pe *selbstisch,* adjectiv derivat din substantivul *dasSelbst, S*inele. Am evitat varianta de dicţionar *egoist,* pentru că aceasta trimite la Eu, în germ. *Ich,* cu seria *ichhafi* (ipseist), *lehhaftigkeit* (ipseitate), folosite de asemenea de Jung. Afară de asta contextul de mai sus nu ţine de o ordine etică, spre a justifica traducerea lui *selbstisch* prin egoist, ci de una ontologică (N.t.).

îndură lipsă când suntem în-afara-noastră şi astfel umple cu trebuinţele sale generalul; astfel generalul este falsificat şi transformat în individual. Dacă suntem în-noi, satisfacem necesitatea Sinelui, prosperăm, devenim conştienţi de necesităţile generalului şi putem să le satisfacem[153].

Dacă postulăm un zeu în-afara-noastră, atunci el ne smulge de la Sine, căci zeul e mai puternic decât noi. Sinele nostru cade pradă nevoii. Dacă însă zeul întră în Sine, atunci ne smulge din-afara-noastră[154]. Intrăm în existenţa individuală în-noi. Astfel zeul devine general în raport cu în-afara-noastră, dar individual în raport cu noi. Nimeni nu îl are pe zeul meu, dar zeul meu îi are pe toţi, inclusiv pe mine. Zeii tuturor indivizilor îi au întotdeauna pe toţi ceilalţi oameni, inclusiv pe mine. Astfel există un singur zeu în ciuda pluralităţii sale. Ajungi la el în tine însuţi şi doar prin faptul că Sinele tău te acaparează. El te acaparează în curgerea vieţii tale.

Eroul trebuie să cadă pentru mântuirea noastră, căci el este model şi pretinde să fie imitat. Măsura imitaţiei este însă împlinită[155]. Noi trebuie să fim mântuiţi întru singurătatea din noi şi întru zeul din-afara-noastră. Când intrăm în această singurătate, începe viaţa zeului. Când suntem în-noi, spaţiul din-afara-noastră e liber, dar ocupat de zeu.

Relaţia noastră cu omul trece prin acest spaţiu vid, deci prin zeu. Mai înainte trecea prin sineitate[**], căci eram în-afara-noastră. De aceea duhul mi-a prezis că frigul din cosmos se va aşterne pe pământ[156]. Astfel mi-a arătat în imagine că zeul va veni între oameni şi va mâna pe fiecare în parte, cu biciul frigului de gheaţă, spre căldura propriei sale turme monastice. Căci oamenii îşi ieşiseră din fire, umblând cu capul în nori ca nebunii.

Pofta sineistă se vrea în cele din urmă pe sine însăşi. Te găseşti pe tine însuţi în pofta ta, deci să nu spui că pofta e trufaşă. Dacă te doreşti pe tine însuţi, îl zămisleşti pe fiul divin în îmbrăţişarea cu tine însuţi. Pofta ta e zeul-tatăl. Sinele tău e zeul-mamă, fiul însă este noul zeu, domnul tău.

Dacă îţi îmbrăţişezi Sinele, atunci ţi se pare că lumea s-a răcit şi s-a golit. În acest gol intră zeul care-va-să-vină.

Când eşti în singurătatea ta şi tot spaţiul din jurul tău a devenit rece şi infinit, atunci te-ai îndepărtat de oameni şi totodată te-ai apropiat de ei ca niciodată înainte. Pofta sineistă te-a dus doar aparent la om, în realitate te-a îndepărtat de el, iar în cele din urmă te-a adus la tine însuţi, în punctul cel mai depărtat de tine şi de celălalt. Dar acum, dacă eşti în singurătate, zeul tău te conduce la zeul celorlalţi şi astfel la apropierea adevărată, la apropierea de Sinele din celălalt.

Dacă eşti în tine însuţi devii conştient de neputinţa ta. Vei vedea cât de puţin eşti în stare să imiţi eroi şi să devii tu însuţi erou. Prin urmare, nu-i vei mai sili nici pe ceilalţi să devină eroi. Ei suferă de neputinţă ca şi tine. Şi neputinţa vrea să trăiască, dar îi va tulbura pe zeii voştri.

[BP v (r)] /

153 Jung s-a ocupat în 1916 de rezolvarea conflictului dintre individuaţie şi colectivitate în „Individuation und Kollektivitat", GW 18.

154 În „Individuation und Kollektivitat", Jung comentează faptul că „Individul trebuie acum să se întărească, tăindu-şi total legătura cu divinitatea şi devenind în întregime el însuşi. Astfel, el se desparte concomitent şi de societate. Ajunge exteriormente în infern, în depărtarea de divinitate", în GW 18, § 1103.

155 Aici e o interpretare a uciderii lui Siegfried din cap. 7, „Uciderea eroului".

** *Sineitate* îl traduce pe *das Selbstische,* v. nota anterioară a traducătorului. (N.t.)

156 Se referă la visul menţionat în prolog, p. 231.

Mister dramatic

Întâlnire

[IM v (v)]

Cap. ix.

În noaptea în care am cugetat la esenţa zeului, am zărit o imagine: Mă aflam într-o prăpastie adâncă. Un bătrân stătea în faţa mea. Arăta ca un profet bătrân[157]. La picioarele lui zăcea un şarpe negru. La oarecare distanţă am văzut o casă susţinută de coloane. O fată frumoasă iese pe uşă. Merge nesigur şi văd că e oarbă. Bătrânul îmi face un semn şi-1 urmez spre casă, la piciorul unui perete înalt de stâncă. În spatele nostru se târăşte şarpele. În interiorul casei e întuneric. Ne aflăm într-o sală înaltă cu pereţi scânteietori. În fundal, o piatră deschisă, de culoarea apei. Uitându-mă în oglinda ei, văd imaginea Evei, a copacului şi a şarpelui. După care îi zăresc pe Odiseu şi pe soţii săi, departe pe mare. Deodată se deschide în dreapta o uşă care dă spre o grădină inundată de soare. Ieşim şi bătrânul îmi spune: „Ştii unde eşti?”

Eu: „Sunt străin de-aici şi totul mi se par minunat, nesigur ca un vis. Cine esti?”

I.: „Sunt Ilie[158] şi ea e fiica mea, Salomea[159].”

Eu: „Fiica lui Irod, femeia însetată de sânge?”

---

157 În *Cartea Neavră* 2, Jung notează: „cu barbă cenuşie şi veşminte orientale” (p. 64).

158 Ilie a fost unul dintre profeţii Vechiului Testament. Apare mai întâi în I *Regi* 17 [în versiunea rom. a *Bibliei* în 111 Regi, 17, N.t.], ducând un mesaj din partea lui Dumnezeu către Ahab, regele lui Israel. În 1953, părintele carmelit Bruno i-a scris lui Jung, întrebându-1 cum se stabileşte existenţa unui arhetip. Jung i-a răspuns, dându-l drept exemplu pe Ilie şi descriindu-l ca pe un personaj de o puternică factură mitică, ceea ce probabil nu-1 va fi împiedecat să fie şi o figură istorică. Comparând descrieri ale lui din întreaga istorie, Jung l-a înfăţişat ca pe un „arhetip viu” care reprezenta inconştientul colectiv şi Sinele. El a notat că un asemenea arhetip constelat dădea naştere unor noi forme de asimilare şi reprezenta o compensare a inconştientului (GW 18. §§ 1518 - 1531).

159 Salomca era fiica Irodiadei şi fiica vitregă a regelui Irod. În *Matei 14* şi *Marcu 6,* Ioan Botezătorul îi spusese regelui Irod că era contrar legii să fie însurat cu soţia fratelui său, iar Irod l-a aruncat în temniţă. Salomea (care nu e numită, ci i se spune doar „fiica Irodiadei”) a dansat în faţa lui Irod la aniversarea acestuia şi el i-a ftgăduit să-i dăruiască orice şi-ar fi dorit. Ea a cerut capul lui loan Botezătorul, care a fost decapitat atunci. Spre sfârşitul sec. al XIX lea, figura Salomeei i-a fascinat pe pictori şi pe scriitori, inclusiv pe Gustave Flaubert, Stephane Mallarme, Gustave Moreau, Oscar Wilde şi Franz von Stuck, figurând în numeroase opere. Vezi Bram Dijkstra, *Idols of Perversity: Fantasies of Feminine Evil in Fin de siecle culture,* University Press, New York, 1986, pp. 379 398.

I.: „De ce judeci aşa? Doar vezi că e oarbă. Ea e fiica mea, fiica profetului”.

Eu: „Ce miracol va unit?”

I.: „Nici-un miracol, a fost aşa de la început. Înţelepciunea mea şi fiica mea sunt una”.

Sunt încremenit, nu pot să pricep.

I: „Ia gândeşte-te: orbirea ei şi clarviziunea mea ne-au făcut dintotdeauna să ne însoţim.

Eu: „Iartă-mi uimirea, sunt oare în lumea de jos?”

S.: „Mă iubeşti?”

Eu: „Cum să te pot iubi? Cum de mă întrebi aşa ceva? Nu văd decât un singur lucru, eşti Salomea, un tigru, sângele Sfântului e lipit de mâinile tale. Cum te-aş putea iubi?”

S.: „O să mă iubeşti”.

Eu: „Eu? Pe tine? Cine îţi dă dreptul să ai asemenea idei?”

S.: „Te iubesc”.

Eu: „Lasă-mă, mi-e groază de tine, bestie”.

S.: Mă nedreptăţeşti. Ilie e tatăl meu şi el ştie tainele cele mai adânci. Pereţii casei lui sunt din pietre preţioase. Fântânile lui au apă tămăduitoare şi ochiul lui vede lucrurile viitoare. Şi ce n-ai da pentru o singură privire aruncată în lucrurile nesfârşite a ceea-va-să-vină? Oare pentru tine n-ar merita un păcat?”

Eu: „Ispitirea ta e drăcească. Mi-e dor să mă întorc înapoi, în lumea de sus. Aici e groaznic! Ce înăbuşitor şi greu e aerul!”

I.: „Ce vrei? Poţi să alegi”.

Eu: „Dar eu nu aparţin morţilor. Eu trăiesc la lumina zilei. Dc ce să mă chinuiesc aici cu Salomea, când am destule de tras cu propria-mi viaţă?

I.: „Ai auzit ce ţi-a spus Salomea”.

Eu: „Nu pot să cred că tu, profetul, poţi s-o recunoşti drept fiică şi tovarăşă a ta. N-a fost zămislită din sămânţă nelegiuită? N-a fost ea lăcomie trufaşă şi voluptate criminală?”

I.: „Dar a iubit un sfânt”.

Eu: „Şi a vărsat în chip infam sângele lui preţios”.

I.: „L-a iubit pe profetul care vestea lumii pe noul Dumnezeu. Pe el l-a iubit, pricepi? Căci e fiica mea”.

Eu: „Vrei să zici că, dacă e fiica ta, l-a iubit în Ioan pe profet, pe tatăl ei?”

I.: „Poţi s-o recunoşti după iubirea ei”.

Eu: „Dar cum l-a iubit? Asta numeşti tu iubire?”

I : „Ce-a fost altceva?”

Eu: „Mi-e groază. Cui nu i-ar fi groază, dacă l-ar iubi Salomea?”

I.: „Eşti laş? Ia aminte, eu şi fiica mea suntem una din veci”.

Eu: „Îmi propui enigme teribile. Cum ar fi cu putinţă ca această femeie nelegiuită şi tu, profetul Dumnezeului tău, să fiţi una?”

I.: „De ce te miri? Vezi doar că suntem împreună”.

Eu: „Ceea ce văd cu ochii mei este pentru mine efectiv de neconceput. Tu, Ilie, care eşti un profet, glasul lui Dumnezeu, şi ea, un monstru însetat de sânge. Doar sunteţi simbolurile unor contrarii extreme.

I.: „Suntem cu adevărat şi nu suntem simboluri”.

Eu: văd cum şarpele negru se încolăceşte pe pom şi se ascunde printre ramuri. Totul devine posomorât şi îndoielnic. Ilie se ridică, îl urmez şi ne reîntoarcem, trecând tăcuţi prin sală[160]. Îndoiala mă sfâşie. Totul e atât de ireal şi totuşi o parte din dorinţa mea rămâne în urmă. O să mă reîntorc? Salomea mă iubeşte, eu o iubesc? Aud o muzică sălbatică, o tamburină, o noapte înăbuşitoare cu lună, capul încremenit în sângerare al Sfântului[161] - mă cuprinde spaima. Mă năpustesc afară. În

160 În *Cartea Neagră* 2, Jung notează: „Cristalul luminează mat. Mă gândesc din nou la imaginea lui Odiseu, cum trecea, în lunga-i rătăcire, pe lângă insula stâncoasă a Sirenelor. Să încerc, să nu încerc?” (p. 74).

161 I.e. capul Sfântului loan Botezătorul.

jurul meu, noapte întunecată. Cine l-a ucis pe erou? Mă iubeşte Salomea? O iubesc şi de-aia l-am ucis pe erou? Ea este una cu profetul, una cu Ioan, una şi cu mine? Vai, a fost ea oare mâna divinităţii? N-o iubesc, mi-e frică de ea. Atunci duhul dâncului mi-a vorbit şi a zis: „După asta îţi dai seama de forţa ei divină". Trebuie s-o iubesc pe Salomea?[162]

[2] [163]*Această piesă la care m-am uitat este piesa mea, nu e piesa voastră. Este taina mea, nu a voastră. Nu mă puteţi imita. Taina mea rămâne feciorelnică şi misterele mele sunt neatinse, ele îmi aparţin şi nu vă pot aparţine vouă niciodată. Voi le aveţi pe ale voastre[164].*

Cine pătrunde în ceea ce este al său trebuie să-şi dibuie drumul spre următoarea ţintă, să-l simtă din piatră în piatră. Trebuie să învăluie cu aceeaşi iubire ceea ce are şi ceea ce n-are valoare. Un munte este un nimic, iar un grăunte de nisip ascunde regate, sau poate nu. Trebuie să-ţi lepezi judecata, chiar şi gustul, maieu seamă trufia, chiar şi atunci când se întemeiază pe merit. Sărac de tot, nenorocit, umil, neştiutor, aşa să treci poarta. îndreaptă-ţi spre tine însuţi mânia, căci numai tu însuţi te împiedici să priveşti şi să trăieşti. Misterul dramatic e suav ca aerul şi e fum subţire, iar tu eşti materie grosolană, supărător de grea. Dar lasă-ţi speranţa, care îţi este supremul bun şi suprema putinţă, să te preceadă şi să-ţi slujească drept călăuză în lumea întunericului, căci ea este din aceeaşi substanţă ca întruchipările acelei lumi[165].

162 În seminarul din 1925, Jung relata: „Am folosit aceeaşi tehnică a coborârii, dar de astă-dată am mers mai în adânc. Prima oară aş spune că am atins o adâncime de vreo mie de picioare, dar de astă-dată era o adâncime cosmică. Semăna cu călătoria pe lună sau cu sentimentul coborârii în spaţiul vid. La început imaginea a fost aceea a unui crater sau a unei creste circulare de munte şi am simţit că era vorba de asocierea cu un mort ca şi cum cineva ar fi fost o victimă. Era înfăţişarea lumii de dincolo. Puteam vedea doi oameni, un bătrân cu barba albă şi o fată tânără, foarte frumoasă. Am presupus că erau reali şi am ascultat ce spuneau. Bătrânul spunea că era Ilie, şi am fost dea dreptul şocat, dar ea a fost şi mai teribilă, fiindcă era Salomea. Mi-am spus că era un amestec ciudat: Salomea şi Ilie, dar Ilie m-a asigurat că el şi Salomea fuseseră împreună dintotdeauna. Şi acest lucru m-a intrigat. Cu ei era şi un şarpe negru care simţea o atracţie pentru mine. M-am dus lângă Ilie, întrucât el era cel mai rezonabil dintre toţi, părând să gândească. Eram cum nu se poate mai suspicios în privinţa Salomeei. Am avut o lungă conversaţie, dar nu am înţeles-o. M-am gândit fireşte la faptul că aceste figuri mi se arătau pentru că tatăl meu fusese preot. Ce era prin urmare cu bătrânul? Problema Salomeei nu se punea. Abia mult mai târziu am descoperit că asocierea ei cu Ilie era întru totul firească. Ori de câte ori întreprinzi călătorii ca aceasta găseşti o fată cu un bătrân" *(Analytical Psychology,* pp. 63-64). Jung se referă apoi la exemple de acest tip din opera lui Melville, Meyrink, Rider Haggard şi legenda gnostică a lui Simon Magul, vezi mai jos, n. 152, p. 359), Kundri şi Klingsor din *Parsifal-ul* lui Wagner (vezi mai jos, p. 303) şi *Hypnerotomachia* a lui Francesco Colonna. În *Erinnerungen,* Jung spunea despre şarpe: „în mituri, şarpele este deseori pandantul eroului. Există multe relatări despre legătura apropiată dintre ei.... În cadrul fantasmei mele, prezenţa şarpelui indică deci un mit eroic" *[ed. cit.,* p. 190]. Despre Salomea spunea: „Salomea este o reprezentare a animei. Era oarbă, deoarece nu vede sensul lucrurilor. Eliahu este figura profetului bătrân şi înţelept şi întruchipează cunoaşterea, în timp ce Salomea simbolizează elementul erotic. S-ar putea afirma că aceste două figuri sunt personificări ale Logosului şi Erosului. Dar o astfel de definiţie ar fi deja prea intelectuală. Este mai judicios să lăsăm mai întâi personajele să fie ceea ce mi-au apărut mie atunci a fi, şi anume expresii ale unor procese inconştiente care se derulează în fundal" (p. 190). În 1955-1956, Jung scria: „Pornind de la consideraţii pur psihologice am încercat în altă parte să caracterizez conştiinţa masculină prin noţiunea de *logos,* iar pe cea feminină prin noţiunea de *etos.* Prin «logos» am înţeles distincţia, judecarea şi cunoaşterea, iar prin «eros» punerea-în-relaţie". *(Mysterium Coniunctionis,* GW 14, § 218.) Despre interpretarea dată de Jung lui Ilie şi Salomeei în termenii Logosului şi respectiv Erosului, vezi anexa „Explicaţii".

163 În *Ciorna corectată* apare: *Meditaţie didactică* (p. 86). În *Ciornă* şi în *Ciorna corectată* apare: „Asta, prietene, este un mister dramatic, în care m-a transpus duhul adâncului Recunoscusem naşterea noului zeu [în *Ciorna corectată:* „zămislirea"] şi de aceea duhul adâncului m-a lăsat să particip la ceremoniile subpământene, care urmau să mă instruiască cu privire la planurile şi lucrările zeului. Prin aceste piese urma să fiu iniţiat în tainele mântuirii". *(Ciornă,* p. 100. *Ciorna corectată,* p. 86.)

164 *Ciorna* continuă: „În lumea reînnoită nu puteţi poseda nimic exterior, în afară de ceea ce vă puteţi face prin voi înşivă. Poţi pătrunde doar în propriile tale Mistere. Duhul adâncului are a te învăţa altceva decât pe mine. Eu nu trebuie decât să vă aduc vestea despre noul zeu şi despre ceremoniile şi Misterele serviciului său. Aceasta însă este calea. Este poarta întunericului" (p. 100).

165 *Ciorna* continuă: „Misterul dramatic s-a desfăşurat în fundul cel mai adânc al lăuntrului meu, care e tocmai cealaltă lume. Trebuie să iei aminte, şi ea este o lume, iar realitatea ei este mare şi înspăimântătoare. Plângi, râzi şi tremuri şi uneori spaima de moarte te face să nădușeşti. Misterul dramatic mă reprezintă pe mine însumi şi prin mine iarăşi acea lume căreia îi aparţin. Deci, prieteni, învăţaţi multe despre lume, prin ceea ce vă spun aici, şi prin lume despre voi. Dar astfel n-aţi aflat nimic despre Misterele voastre, calea voastră e mai întunecată decât oricând înainte,

[Imaginea v (v)][166]

Salome

Scena misterului dramatic este un adânc asemenea craterului unui vulcan. Interioritatea mea profundă este un vulcan care împinge în afară masa fluidă de foc a veşnic informului, a indistinctului. Astfel interioritatea mea naşte pruncii haosului, ai străvechii mume. Cine pătrunde în crater devine el însuşi materie haotică, se topeşte. Ceea ce este format în el se dizolvă şi se uneşte din nou cu pruncii haosului, cu puterile întunericului, stăpânitoare şi ispititoare, constrângătoare şi ademenitoare, divine şi demonice. Aceste puteri se întind în toate direcţiile, dincolo de determinarea şi limitarea mea şi mă unesc cu toate formele şi cu toate fiinţele şi lucrurile depărtate, astfel încât sunt înştiinţat lăuntric cu privire la existenţa şi la natura lor.

Deoarece am căzut în izvorul haosului, în începutul originar, voi fi eu însumi retopit, unindu-mă cu începutul originar, care este ceea ce a fost şi ceea ce va deveni. Mai întâi ajung la începutul originar din mine. Dar prin asta, fiind o parte a materiei şi a formei lumii, ajung oricum şi la începutul originar al lumii în general. Ca entitate formată şi determinată am luat parte, ce-i drept, la viaţă, dar numai prin intermediul conştiinţei mele formate şi determinate şi astfel am participat la un fragment format şi determinat al universului, şi nu la ceea ce este inform şi indeterminat în lume, care de asemenea îmi sunt date. Îi sunt date însă doar adâncului meu, iar nu suprafeţei mele care este conştiinţă formată şi determinată.

Puterile adâncului meu sunt predeterminarea şi plăcerea[167]. Predeterminarea sau pregândirea[168] *[Vordenken]*[*] este Prometheu[169], care fară gânduri determinate aduce haoticul la formă[170] şi la determinare, care sapă canalele şi îi oferă plăcerii obiectul. Pregândirea există şi

---

căci exemplul meu vă va împiedica pe drum. Mă puteţi urma, dar nu pe drumul meu, ci pe al vostru” (p. 102).

166 Aceasta descrie scena din fantasmă.

167 Aceasta e o interpretare subiectivă a figurii lui Ilie şi a Salomeei.

168 În *Ciorna corectată,* „predeterminarea şi pregândirea” sunt înlocuite cu „ideea”. Substituţia apare în tot restul acestei secţiuni (p. 89).

* Cuvântul arc sensul dc prc-vedere, în concordanţă cu condiţia profetului, dar aici cu nuanţă nu atât vizionară, cât cognitivă: capacitatea de a gândi, cugeta, medita la evenimente înainte ca ele să se producă. L-am calchiat după germană ca să pot păstra familia de cuvinte a verbului a gândi *(denken),* gânditorul *(der Denkende),* pregânditorul *(derVordenkende).* (N.t.)

169 În mitologia greacă, Prometheu a creat omenirea din lut. Putea prezice viitorul iar numele lui înseamnă „previziune”. În 1921, Jung a făcut o analiză epic *Prometheus und Epimetheus* (1881) al lui Carl Spitteler şi a poemului lui Goethe, „Prometheus Fragment” (l773) - *Psychologische Typen, GW* 6, cap. 5.

170 În *Ciorna corectată* apare: „limitare” (p. 89).

înainte de gândire. Plăcerea însă este forţa care fără formă şi determinare în sine doreşte şi distruge forme. Ea iubeşte forma pe care o cuprinde în sine şi distruge forma pe care nu o preia. Pregândirea este un clarvăzător, plăcerea însă e oarbă. Ea nu prevede, ci doreşte ceea ce atinge. Pregândirea în sine e neviguroasă şi de aceea imobilă. Plăcerea însă, viguroasă şi de aceea mobilă. Pregândirea are nevoie de plăcere spre a ajunge la formă. Plăcerea are nevoie de pregândire spre a ajunge la forma de care are nevoie[171]. Dacă i-ar lipsi elementul formator, plăcerea s-ar dizolva în diversitate, iar prin divizare necurmată s-ar risipi şi ar deveni neputincioasă, pierdută în nemărginire. Dacă o formă nu cuprinde şi nu comprimă plăcerea, aceasta nu poate ajunge la ceea ce e mai înalt, căci ea curge ca apa, necontenit de sus în jos. Orice plăcere, lăsată în voia ei, curge în marea adâncă şi se sfârşeşte în moartea imobilă a radiaţiei din spaţiul infinit. Plăcerea nu e mai veche decât pregândirea şi nici aceasta mai veche decât plăcerea. Amândouă sunt la fel de vechi, iar în natură, strâns contopite. Doar în om ni se revelează existenţa separată a celor două principii.

În afară de Ilie şi Salomea, aflu în şarpe al treilea principiu[172]. El este un element străin, situat între cele două principii, cu toate că legat de ele. Şarpele mă învaţă diferenţa indispensabilă de esenţă dintre cele două principii în mine. Dacă privesc plăcerea dinspre pregândire, văd mai întâi şarpele veninos, înspăimântător. Dacă îmi îndrept simţirea dinspre plăcere către pregândire, simt mai întâi şarpele rece, plin de cruzime[173]. Şarpele este natura pământească a omului, de care el nu e conştient. Speţa lui se schimbă după ţară şi popor, căci ea este acel lucru tainic care se revarsă spre om din pământul matern care-1 hrăneşte[174].

Pământescul *(numen loci)* separă în om pregândirea de plăcere, dar nu le separă în sine. Şarpele cuprinde în sine greul pământului, dar şi esenţa schimbătoare şi germinativă a acestuia, din care îşi trage obârşia orice devenire. Şarpele este mereu acela care face ca omul să sc lase pradă când unui princip, când altuia, în asemenea măsură încât să cadă în eroare. Nu poţi trăi doar cu pregândirea sau doar cu plăcerea. Ai nevoie de amândouă. Dar nu poţi fi concomitent în pregândire şi în plăcere, ci trebuie să fii alternativ în pregândire şi în plăcere, ascultând de fiecare dată dc legea uneia şi fiind, ca să spun aşa, infidel celeilalte. Oamenii însă preferă fie un principiu, fie pe celălalt. Unii iubesc gândirea şi-şi întemeiază pe ea arta vieţii. Îşi exersează gândirea şi prevederea şi îşi pierd astfel plăcerea. De aceea sunt bătrâni şi au un chip dur. Ceilalţi iubesc plăcerea, exersează simţirea şi trăirea. Pierd astfel gândirea. De aceea sunt tineri şi orbi. Cei care gândesc întemeiază lumea pe ceea ce e gândit, cei care simt, pe ceea ce e simţit. Vei găsi adevăr şi eroare în ambele cazuri.

Calea vieţii se răsuceşte ca şarpele de la dreapta la stânga şi de la stânga la dreapta, de la gândire la plăcere şi dc la plăcere la gândire. Prin urmare, şarpele este, ce-i drept, un potrivnic şi un simbol al adversităţii, totuşi şi o punte înţeleaptă care uneşte prin dorinţă dreapta cu stânga, aşa cum e de trebuinţă vieţii noastre.

[175]Locul unde Ilie trăieşte împreună cu Salomea este un spaţiu întunecat şi unul luminos. Spaţiul întunecat este spaţiul pregândirii. El este întunecat, de aceea cel care îl locuieşte are nevoie dc vedere[176]. Acest spaţiu este limitat, de aceea pregândirea nu duce în depărtări întinse, ci în

171 *Ciorna* continuă: „De aceea pregânditorul s-a apropiat de mine sub chipul lui Ilie, profetul, iar plăcerea sub acela al Salomeei” (p. 103).

172 *Ciorna* continuă: „Animalul spaimei de moarte, care zăcea între Adam şi Eva” (p. 105).

173 În *Ciorna corectată* este: „Şarpele nu e doar un principiu separator, ci şi unul unificator” (p. 91).

174 Comentând acestea, în seminarul din 1925, Jung observa că există numeroase relatări mitologice despre relaţia dintre erou şi şarpe, asttel încât prezenţa şarpelui indica „apariţia din nou a unui mit eroic” (p. 89) El a arătat diagrama unei cruci având Raţionalul / Gândirea (Ilie) la partea superioară, Simţirea (Salomea) la partea inferioară, Iraţionalul / Intuiţia (Superiorul) la stânga şi Senzaţia / Inferiorul (Şarpele) la dreapta (p. 90). A interpretat şarpele negru ca libidou introvertit: „Şarpele conduce mişcarea psihologică aparent greşit în împărăţia umbrelor, a imaginilor moarte sau eronate, dar şi în pământ, în concretizare... În măsura în care şarpele conduce spre umbre, el îndeplineşte funcţia smirnei; el vă conduce în adâncuri, face legătura dintre sus şi jos... şarpele este şi simbolul înţelepciunii” (AP, pp. 94-95).

175 *Ciorna* continuă: „Urmându-i pe Ilie şi pe Salomea. urmez cele două principii din mine şi, prin mine, din lume, a cărei parte sunt” (p. 106).

176 În *Ciorna corectată* apare: „adică de gândire. Fără gândire nu putem înţelege nicio idee” (p. 92).

adâncimile trecutului şi ale viitorii lui. Cristalul este gândul format care oglindeşte în trecut ceea-ce-va-să-vină.

Eva / şi şarpele îmi arată că următorul meu drum duce spre plăcere şi de acolo, iarăşi, spre o lungă rătăcire, ca aceea a lui Odiseu. El a greşit când a provocat căderea Troiei prin vicleşug[177]. Grădina luminoasă este spaţiul plăcerii. Cine o locuieşte nu are nevoie de vedere[178]; simte nemărginirea[179]. Un gânditor care coboară în pregândirea lui găseşte o nouă cale spre grădina Salomeei. De aceea gânditorul se teme dc pregândirea sa, deşi cl trăieşte pe fundul pregândirii. Suprafaţa vizibilă e mai sigură decât subteranele. Gândirea apără de calea greşită, de aceea duce la împietrire.

Un gânditor să se teamă de Salomea, căci ea îi vrea capul, mai cu scamă dacă e un sfânt. Un gânditor să nu fie sfânt, altminteri capul său cade. Nu ajută la nimic să te ascunzi în gândire. Acolo te-ajunge încremenirea. Trebuie să te reîntorci la pregândirea maternă spre a-ţi aduce de-acolo reînnoirea. Pregândirea duce însă la Salomea.

[180]Deoarece eram un gânditor şi priveam principiul ostil al plăcerii din unghiul pregândirii, plăcerea mi-a apărut sub chipul Salomeei. Dacă aş fi fost un simţitor şi mi-aş fi dibuit drumul către pregândire, aceasta mi-ar fi apărut sub chipul unui demon ofidian, admiţând că l-aş fi văzut. Dar aş fi fost orb. De aceea aș fi simţit doar ceea ce e alunecos, neînsufleţit, primejdios, considerat învechit, fad, dulceag, şi m-aş fi îndepărtat de el cu aceiaşi fiori cu care m-am îndepărtat de Salomea.

Plăcerile gânditorului sunt rele, de aceea el n-are plăceri. Gândurile simţitorului[181] sunt rele, de aceea el n-are gânduri. Cine preferă să gândească în loc să simtă[182], acela îşi lasă simţirea[183] să putrezească în întuneric. Simţirea nu se maturizează, ci dă în putregai vlăstari şubrezi care nu ajung la lumină. Cine preferă să simtă decât să gândească acela îşi lasă gândirea în întuneric, unde, prin unghere murdare, aceasta îşi ţese pânzele, urzeli goale în care se prind ţânţari şi fluturi de noapte. Gânditorul simte respingătorul sentimentelor, căci sentimentul este pentru el în principal respingător. Simţitorul îşi închipuie respingătorul gândurilor, căci gândirea e pentru el în principal respingătoare. Deci şarpele se află între gânditor şi simţitor. Ei îşi sunt reciproc venin şi vindecare.

În grădină a trebuit să-mi dau seama că o iubeam pc Salomea. Această recunoaştere mă apăsa, căci nu mă gândisem la ea. Un gânditor crede că ceea ce nu gândeşte nu există, iar un simţitor crede că ceea cc nu simte nu există. începi să bănuieşti totalitatea, când îţi îmbrăţişezi principiul advers, căci totalitatea se sprijină pe două principii care cresc dintr-o singură rădăcină[184].

Ilie spunea: „După iubirea ei trebuie s-o recunoşti". Nu doar tu sfinţeşti obiectul, ci şi obiectul te sfinţeşte pe tine. Salomea îl iubea pe profet, ceea ce o sfinţea. Profetul îl iubea pe Dumnezeu, ceea ce îl sfinţea. Dar Salomea nu-1 iubea pe Dumnezeu, ceea ce o profana. Profetul n-o iubea pe Salomea, ceea ce îl profana. Prin urmare, îşi erau reciproc venin şi moarte. Gânditorul să-şi primească plăcerea, simţitorul propria gândire. Astfel se ajunge la cale[185].

---

177 *Ciorna* continuă: „Ce-ar fi fost Odiseu fără rătăcire?" (p. 107). *Ciorna corectată* adaugă: „N-ar fi existat nicio Odisee" (p. 92).

178 În *Ciorna corectată* apare: „Mai degrabă plăcerea de a se bucura de grădină" (p. 92).

179 În *Ciorna corectată* apare: „E curios că grădina Salomeei e atât de aproape de sala respectabilă şi tainică a ideilor. Oare un cugetător venerează ideea sau chiar se teme de ea, din cauza vecinătăţii cu paradisul?" (p. 92).

180 *Ciorna* continuă: „Eu eram un gânditor. Ce mă putea uimi mai mult decât comunitatea intimă a principiilor adverse, pregândire şi plăcere?" (p. 108).

181 În *Ciorna corectată* apare: „ale posesorului plăcerii" (p. 94).

182 În *Ciorna corectată* apare în schimb: „plăcere" (p. 94)

183 În *Ciorna corectată* apare în schimb: „plăcere" (p. 94).

184 *Ciorna* continuă: „cum spunea unul din poeţii voştri: «Două lanţuri are puţul» (p. 110).

185 În 1913, Jung a prezentat lucrarea „Zur Frage der psychologischen Typen", în care a arătat că libidoul sau energia psihică a unui individ e direcţionată în mod caracteristic spre obiect (extraversie) sau spre subiect (introversie) - *GW* 6. Începând din vara anului 1915, el a purtat o corespondenţă extinsă cu Hans Schmid în această problemă, în care îi caracteriza pe introvertiţi ca fiind dominaţi de funcţia gândire, iar pe extravertiţi de funcţia simţire. El îi caracteriza deci pe extravertiţi ca fiind dominaţi de mecanismul plăcere-suferinţă, căutând iubirea faţă de obiect şi inconştient, puterea tiranică. Introvertiţii caută inconştient plăcerea inferioară şi sunt siliţi să vadă că obiectul e tot un simbol al plăcerii lor. În 7 august 1915, îi scria lui Schmid: „Contrariile trebuie să fie echilibrate în

Instruire

[IM vi (r)]

Cap. x.

În noaptea următoare[186], am fost dus la o a doua imagine: Mă aflu în valea stâncoasă ce-mi apare ca un crater. Văd în faţă casa susţinută de coloane. O văd pe Salomea mergând spre stânga, de-a lungul peretelui casei, pipăindu-şi drumul ca o oarbă. E urmată de şarpe. La poartă stă bătrânul şi-mi face semn cu mâna. Mă apropii şovăind. O strigă pe Salomea să se întoarcă. Ea arată ca o persoană suferindă. Nu pot descoperi în fiinţa ei nimic din nelegiuirea săvârşită. Mâinile îi sunt albe, iar chipul arc o expresie blândă. In faţa lor se află şarpele. Stau înaintea lor ca un băiat nechibzuit şi neîndemânatic, copleşit dc nesiguranţă şi ambigui tate. Bătrânul mă priveşte cercetător şi spune: „Ce cauţi aici?”

Eu: „Iartă-mă, nu indiscreţia sau îngâmfarea sunt cele care m-au mânat încoace. Sunt din întâmplare aici, neştiind ce vreau. Un dor, rămas ieri în casa ta, m-a adus aici. Iată, profetule, sunt ostenit, capul mi-e greu ca plumbul. M-am rătăcit în neştiinţa mea. M-am jucat destul cu mine însumi. Au fost jocuri făţarnice cele pe care le-am jucat cu mine însumi şi, dacă n-ar fi fost înţelept să jucăm în lumea oamenilor ceea ce ceilalţi aşteaptă de la noi, mi s-ar fi făcut silă de toate. Mi se pare că aici aş fi mai real. Şi totuşi nu-mi place să fiu aici”.

Ilie şi Salomea intră în interiorul casei fără să spună nimic. Îi urmez fără să vreau. Mă chinuie un sentiment de vinovăţie. Să fie o conştiinţă încărcată? Aş vrea să mă întorc, dar nu pot. Mă aflu în faţa jocului de foc al cristalului luminos. Văd în strălucirea lui pe Maica Domnului cu Pruncul. În faţa ei stă Petru, în adoraţie - apoi Petru singur cu cheile - Papa cu trei coroane un Buddha şezând încremenit într-un cerc de foc o zeiţă sângeroasă cu multe braţe[187] — e Salomea frângându-şi deznădăjduită mâinile[188] mă apucă, e însuşi sufletul meu, şi-l văd acum pe Ilie în

individ”. (Ed. Hans Konrad Iselin, *Zur Entstehung von C.G. Jungs psychologischen Typen”,* p. 66), Această legătură dintre gândire şi introversie, respectiv dintre simţire şi extraversie s-a menţinut şi cu ocazia tratării aceluiaşi subiect în 1917, în *Die Psychologie der unbewußten Prozesse. Î*n *Psychologische Typen* acest model a fost dezvoltat spre a acoperi două atitudini tipologice fundamentale, acelea ale introvertiţilor şi extravertiţilor, subîmpărţite apoi după predominarea uneia sau a alteia dintre cele patru funcţii psihologice, respectiv, gândirea, simţirea, senzaţia şi intuiţia.

186 22 decembrie 1913. La 19 decembrie 1913, Jung a ţinut la Asociaţia de Psihologie Analitică din Zurich o conferinţă cu titlul „Despre psihologia inconştientului”.

187 Ciorna continuă: „Kali” (p. 113).

188 *Cartea Neagră* 2: „acum, acea siluetă albă de fată, cu părul negru - propriul meu suflet - şi acum acea siluetă albă de bărbat, care îmi apăruse şi atunci - este ca Moise şezând al lui Michelangelo - este Ilie” (p. 84). Moise al lui Michelangelo se află în biserica San Pietro din Vincoli, la Roma. A făcut obiectul unui studiu al lui Freud, publicat în 1914 *(The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud,* cd. James Strachey în colaborare cu Anna Freud, ajutată de Alix Strachey şi Alan Tyson, trad. J. Strachey, 24 de volume, volumul 13, The Hogarth Press şi Institute of Psycho-Analysis, Londra, I9S3 1974). Pronumele persoanei a treia „es” [în

imaginea pietrei.

Ilie şi Salomea stau zâmbind în faţa mea.

Eu: „Ilie, această contemplare e chinuitoare, iar înţelesul acestor imagini îmi e obscur, Ilie; aş vrea să te rog să faci lumină”.

Ilie se întoarce în tăcere şi o ia înainte, spre stânga. Salomea se întoarce la dreapta către un peristil. Ilie mă duce într-un spaţiu şi mai întunecat. De tavan atârnă o lampă, arzând roşietic. Epuizat, mă aşez. Ilie stă în faţa mea, în mijlocul încăperii, rezemat de un leu din marmură.

I.: „Ţi-e frică? Ignoranţa ta e de vină că ai conştiinţa încărcată. Ne-ştiinţa e de vină, dar tu crezi că imboldul spre cunoaşterea interzisă ar fi pricina sentimentului tău de culpabilitate. De ce crezi că eşti aici?”

Eu: „Nu ştiu. M-am scufundat în acest loc in clipa in care, neştiutor, doream să mă confrunt cu ne-ştiutul. Aşa că sunt aici, uimit şi tulburat, un smintit neştiutor. Aflu ciudăţenii în casa ta, lucruri care mă sperie şi al căror înţeles îmi e obscur”.

I.: „Cum ai fi aici. dacă nu ţi-ar porunci legea ta să fii aici?”

Eu: „Tată, mă copleşeşte sentimentul unei slăbiciuni de moarte”.

I.: „Baţi în retragere. Nu te poţi sustrage legii tale”.

Eu: „Cum să mă sustrag unui lucru pe care îl ignor, la care nu pot s-ajung nici cu sentimentul, nici cu presimţirea?”

I.: „Minţi. Nu ştii că ai recunoscut tu însuţi ce înseamnă dacă Salomea te iubeşte?”

Eu: „Ai dreptate. Mi s~a năzărit un gând nesigur şi îndoielnic. Dar l-am uitat din nou”.

I.: „Nu l-ai uitat. Ardea adânc înlăuntrul tău. Eşti laş? Sau nu poţi deosebi în suficientă măsură acest gând de tine însuţi, aşa că ai vrut să ţi-l revendici”.

Eu: „Gândul bătea prea departe, şi eu mă tem de ideile care zboară departe. Sunt primejdioase, căci eu sunt om, şi ştii cât de mult s-au obişnuit oamenii să-şi considere gândurile ca pe proprietatea lor cea mai intimă, încât, în cele din urmă, ajung să se confunde cu ele”.

I.: „Vrei să te confunzi din cauza asta cu un pom sau cu un animal, fiindcă îi priveşti şi fiindcă există cu tine într-una şi aceeaşi lume? Trebuie să fii totuna cu gândurile tale fiindcă exişti în lumea gândurilor tale? Dar gândurile tale sunt tot atât de mult în afara Sinelui tău precum sunt pomii şi animalele în afara corpului tău[189].

Eu: „înţeleg. Lumea gândurilor inele a fost pentru mine mai mult cuvânt decât lume. Gândeam despre lumea gândurilor mele: ea sunt eu”.

I.: „Spui lumii oamenilor şi oricărei fiinţe din afara ta: «Tu eşti eu»?”

Eu: „Am intrat în casa ta, tată, cu spaima unui şcolar. Tu însă m-ai învăţat o înţelepciune tămăduitoare[190]: pot să-mi consider gândurile ca fiind şi în afara mea însumi. Asta mă ajută să mă reîntorc la acea concluzie înspăimântătoare, pe care limba mea se sfieşte s-o rostească. Anume, mă gândeam că Salomea mă iubeşte fiindcă semăn cu Ioan sau cu tine. Acest gând mi s-a părut neverosimil. De aceea m-am lepădat de el şi m-am gândit că mă iubeşte tocmai fiindcă îţi sunt opus, că iubeşte stricăciunea ei în stricăciunea mea. Acest gând a fost nimicitor”

Ilie tace. Mă apasă o greutate. Atunci intră Salomea, se apropie de mine şi-mi înconjoară umerii cu braţul. Mă ia desigur drept tatăl ei, pe al cărui scaun stau. Nu îndrăznesc să mă mişc sau să vorbesc.

S.: „Ştiu că nu eşti tatăl. Eşti fiul lui, iar eu sunt sora ta”.

Eu: „Tu, Salomea, sora mea? Ăsta a fost farmecul teribil pe care l-ai răspândit, acea groază nenumibilă de tine, de atingerea ta? Cine a fost mama noastră?”

---

traducere forma impersonală se pierde, N.t.] pare s-o identifice pe Salomea cu Kali, care-şi frânge multele ei mâini; cf. relatarea clarificatoare a lui Jung din nota 197, p- 250.

189 Jung menţionează această discuţie în seminarul din 1925 şi o comentează astfel: „Doar atunci am învăţat obiectivitatea psihologică. Doar atunci am putut spune pacientului «Fii liniştit, ceva s-a întâmplat«. Asemenea lucruri există la fel ca şoarecii din casă. Nu poţi spune că greşeşti când ai un gând. Pentru înţelegerea inconştientului trebuie să ne considerăm gândurile ca pe nişte evenimente, ca pe nişte fenomene”. (AP, p. 95.)

190 În *Ciorna corectată* apare în schimb: „adevăr” (p. 100).

S.: „Maria”.

Eu: „E un vis drăcesc? Maria, mama noastră? Ce nebunie pândeşte în vorbele tale? Mama Mântuitorului, mama noastră? Când am păşit azi pragul vostru, am presimţit o nenorocire. Vai! Iată, a venit. Eşti în toate minţile, Salomea? Ilie, tu, păzitor al dreptului divin, spune: este oare o vrajă drăcească a ticăloasei? Cum poate să spună una ca asta? Sau sunteţi amândoi smintiţi? Voi sunteţi simboluri, şi Maria este un simbol. Sunt prea tulburat acum ca să vă ghicesc intenţiile”.

I.: Poţi să ne numeşti simboluri cu acelaşi drept cu care, atunci când ai chef, îi poţi numi simboluri şi pe semenii tăi. Dar noi suntem la fel de reali ca semenii tăi. Nu atenuezi şi nu rezolvi nimic dacă ne numeşti simboluri”.

Eu: „Mă prăbuşeşti într-o imensă confuzie. Vreţi să fiţi reali?”

I.: „Sigur, suntem ceea ce numeşti reali. Suntem aici, iar tu poţi să ne accepţi. Poţi să alegi”.

Eu tac. Salomea s-a îndepărtat de mine. Privesc cu îndoială în jur. În spatele meu arde o flacără mare, galben-roşiatică, pe un altar rotund. În jurul flăcării s-a încolăcit şarpele. În ochii lui sclipesc reflexe gălbui. Mă îndrept nehotărât spre ieşire. Cum ies din sală, văd mergând în faţa mea un leu puternic. Afară e o noapte rece, vastă şi înstelată.

[2] [191]Nu e puţin lucru să-ţi mărturiseşti dorinţa arzătoare. Mulţi au nevoie să facă în acest scop un efort special de sinceritate. Prea mulţi sunt aceia care nu vor să ştie unde le este dorinţa arzătoare, căci aşa ceva li s-ar părea imposibil sau prea întristător. Şi totuşi dorinţa arzătoare este calea vieţii. Dacă nu-ţi mărturiseşti dorinţa arzătoare, nu te urmezi pe tine, ci mergi pe căi străine care-ţi sunt trasate de alţii. Aşa încât nu-ţi trăieşti viaţa ta, ci o viaţă străină. Dar cine să trăiască viaţa ta. dacă tu nu ţi-o trăieşti singur? A schimba viaţa ta cu una străină nu e doar un lucru prostesc, ci şi un joc făţarnic, căci niciodată nu poţi trăi cu adevărat viaţa altuia, te prefaci doar, îl amăgeşti pe celălalt şi pe tine însuţi, căci tu nu poţi să-ţi trăieşti decât propria viaţă.

Dacă renunţi la Sinele tău, îl trăieşti în altul; prin asta devii sineist pentru celălalt şi-1 înşeli pe celălalt. Toţi cred că o astfel de viaţă e posibilă. Dar nu e decât imitaţie maimuţărită. Prin faptul că cedezi poftelor maimuţărelii, îi molipseşti pe ceilalţi, căci maimuţa stimulează maimuţăreala. Astfel te prefaci în maimuţă şi-i prefaci şi pe ceilalţi în maimuţe. Prin imitare reciprocă, trăiţi potrivit cu aşteptarea mediocră pentru care s-a format in fiecare epocă, prin poftele de imitaţie ale tuturor, o imagine, un erou. De aceea eroul a fost ucis, căci noi toţi am devenit maimuţele lui. Ştii de ce nu poţi renunţa la maimuţăreală? Din pricina spaimei de singurătate şi de înfrângere.

A te trăi pe tine înseamnă: să-ţi fii propria sarcină. Să nu spui că este plăcere să te trăieşti pe tine. Nu va fi nicio bucurie, ci o lungă suferinţă, căci trebuie să fii propriul tău creator. Dacă vrei să te creezi, atunci începe nu cu ce e mai bun şi mai înalt, ci cu ce e mai rău şi mai de jos. De aceea să spui că ţi-e silă să te trăieşti pe tine. Contopirea curenţilor vitali nu înseamnă bucurie, ci durere, căci e violenţă contra violenţei, vină, şi distruge ceea ce e sfinţit.

191 În *Ciorna corectată* apare: *Reflecţie* (p. 103). În *Ciornă* şi în *Ciorna corectată* apare un lung pasaj, pe care îl parafrazăm după cum urmează: Mă întreb dacă c ceva real, o lume de dincolo, respectiv cealaltă realitate, şi dacă cealaltă realitate mă adusese aici împotriva voinţei mele. Văd aici că Salomea, plăcerea mea, se mişcă spre stânga, direcţia a ceea ce e impur şi malign. Această mişcare îl urmează pe şarpe, care reprezintă rezistenţa şi adversitatea faţă de această mişcare. Plăcerea se îndepărtează de uşa Pregândirea. *(Ciorna corectată:* „Ideea”, peste tot în acest pasaj) stă la uşă, cunoscând intrarea în mistere. Prin urmare, dorinţa se dizolvă într-o multiplicitate, dacă pregândirea nu o dirijează şi nu o împinge către scop. Dacă întâlnim un om care doar doreşte, atunci în spatele acestei dorinţe va exista şi o rezistenţă la ea. Dorinţa fară pregândire câştigă mult, dar nu păstrează nimic, prin urmare dorinţa lui este un izvor de dezamăgire constantă. Astfel, Ilie o cheamă înapoi pe Salomea. Dacă plăcerea se uneşte cu pregândirea. între ele stă şarpele. Pentru a reuşi în ceva trebuie mai întâi să rezolvi rezistenţa şi dificultatea, altminteri bucuria lasă în urma ei suferinţă şi deziluzie. Prin urmare, m-am apropiat şi mai mult. A trebuit mai întâi să depăşesc dificultatea şi rezistenţa pentru a câştiga ceea îmi doream. Biruind dificultatea, dorinţa devine văzătoare şi merge pe urmele pregândirii. Aşadar, văd că mâinile Salomeei sunt curate, fără nicio urmă de crimă. Dorinţa mea este pură, dacă izbutesc să înving mai întâi dificultatea şi rezistenţa. Dacă însă stau să cântăresc plăcerea şi pregândirea, mă comport ca un nebun, urmându-mi orbeşte dorul. Dacă îmi urmez gândirea, îmi abandonez plăcerea. Cei vechi spuneau în metafore că nebunul găseşte calea dreaptă. Pregândirea are primul cuvânt, prin urmare Ilie m-a întrebat ce doresc. Trebuie să ne întrebăm totdeauna ce dorim, deoarece mult prea mulţi nu ştiu ce doresc. Eu nu ştiam ce doresc. Trebuie să ne mărturisim năzuinţa şi ce anume năzuim pentru noi. Astfel ne satisfacem plăcerea şi ne hrănim totodată pregândirea. *(Ciorna,* pp. 119-12O; *Ciorna corectată,* pp. 103-104.)

Imaginea Maicii Domnului cu pruncul, pe care o văd în faţă, îmi tâlcuieşte taina prefacerii[192]. Dacă pregândirea şi plăcerea se unesc în mine, atunci ia naştere din ele un al treilea, fiul divin, care e suprasensul, simbolul, trecerea într-o nouă creatură. Nu devin eu însumi suprasens[193] sau simbol, ci simbolul devine în mine, dar în aşa fel încât el are substanţa sa şi eu pe a mea. Astfel stau ca Petru în adoraţie în faţa miracolului prefacerii şi al devenirii reale a zeului în mine.

Cu toate că deci nu sunt eu însumi fiul zeului, îl reprezint totuşi ca unul care a fost mama zeului si căruia i s-a dat în numele zeului libertatea de a lega şi dezlega. Legarea şi dezlegarea au loc în mine[194]. Dar în timp ce au loc în mine, iar cu sunt o parte a lumii, ele au loc şi prin mine în lume şi nimeni nu poate să împiedice asta. Lucrurile se petrec nu pe calea voinţei mele, ci pe calea unei inevitabile influenţe. Nu eu sunt stăpânul vostru, ci fiinţa zeului din mine. Cu o cheie zăvorăsc trecutul, cu o alta deschid viitorul. Ceea ce se întâmplă prin faptul că mă transform. Miracolul transformării porunceşte. Eu sunt slujitorul lui, asemenea Papei.

Vezi ce sminteală ar fi să crezi aşa ceva despre tine[195]. Astea se referă nu la mine, ci la simbol. Simbolul devine stăpânul şi domnul meu infailibil, el îşi va întări stăpânirea şi se va preface într-o imagine fixă şi enigmatică, al cărei înţeles se întoarce spre interior şi a cărei plăcere radiază în afară ca un foc strălucitor[196], un Buddha în flăcări[197]. Scufundându-mă în asemenea măsură în simbolul meu, acesta mă preschimbă din ceva al meu în altceva al meu, şi acea zeiţă crudă dinlăuntrul meu, plăcerea mea feminină, acel altceva al meu, care chinuieşte chinuit, care e de chinuit. Am tălmăcit aceste imagini, prin vorbe sărace, atât cât m-am priceput de bine.

[198]În clipele tale de confuzie, urmează-ţi pregândirea şi nu dorinţa oarbă, căci pregândirea te duce la acel lucru anevoios care urmează întotdeauna să vină primul. Doar vine. Când cauţi o

192 În *Ciorna corectată* este: ”în apariţia sa exterioară, în mizeria realităţii pământeşti” (p. 107).

193 În *Ciorna corectată* apare în schimb „fiul divin” (p. 107).

194 Cf. *Matei* 16,19: „Şi îţi voi da cheile împărăţiei cerurilor şi orice vei lega pe pământ va fi legat şi în ceruri, şi orice vei dezlega pe pământ va fi dezlegat şi în ceruri”

195 *Ciorna* şi *Ciorna corectată* continuă: „Papa de la Roma a devenit pentru noi o imagine ~~şi un simbol~~ a felului în care se petrece înomenirea lui Dumnezeu şi cum el [Dumnezeu] devine stăpânul vizibil al oamenilor. Deci zeul care vine va fi stăpânul lumii. Acest lucru are mai întâi loc [aici] în mine. Suprasensul devine stăpânul şi domnul meu infailibil. Dar nu numai în mine, ci poate şi în alţi mulţi, pe care nu-i cunosc”. *(Ciorna,* pp. 124-125, *Ciorna corectată,* pp. 108-109.)

196 În *Ciorna corectată* apare: „eu devin astfel ca Buddha cel care stă în foc” (p. 109).

197 *Ciorna corectată* continuă: „Unde este ideea este întotdeauna şi plăcerea. Dacă ideea e interioară, plăcerea e exterioară. De aceea [în acest caz] mă înconjoară în afară o aură de plăcere rea. O divinitate lacomă şi sângeroasă îmi dă aura. Ceea ce se explică prin faptul că trebuie să sufăr pe de-a-ntregul devenirea zeului şi că de aceea mai întâi nu o pot lepăda. Atâta timp cât devenirea zeului nu e încă detaşată de mine, sunt atât de acaparat de idee, încât eu sunt ea, şi de aceea sunt şi femeia care este forma iniţială a ideii. Prin faptul că primesc în mine ideea şi o reprezint în modul lui Buddha, plăcerea mea e de aceeaşi natură cu hindusa Kali, căci ea e o altă latură a lui Buddha. Kali e însă Salomea, iar Salomea e sufletul meu” (p. 109).

198 În *Ciornă,* apare un lung pasaj, pe care îl parafrazăm după cum urmează: încremenirea e ca moartea. Eu aveam nevoie de transformarea totală. Prin aceasta, mintea mea, ca şi aceea a lui Buddha, s-a interiorizat complet. Apoi s-a produs transformarea. După care am trecut peste plăcere, întrucât eram un gânditor. În calitate de gânditor, mi-am respins simţirea, dar astfel mi-am respins o parte din viaţă. Apoi simţirea mea a devenit o plantă otrăvitoare şi, când m-am trezit, ca devenise senzualitate în loc de plăcere, adică cea mai de jos şi mai comună formă de plăcere. Aceasta e reprezentată de Kali. Salomea este imaginea plăcerii mele care suferă deoarece a fost alungată prea mult timp. S-a văzut apoi că Salomea, adică plăcerea mea, era sufletul meu. Când am recunoscut acest fapt, gândirea mi s-a schimbat şi s-a înălţat la idee, după care a apărut imaginea lui Ilie. Asta m-a pregătit pentru misterul dramatic şi mi-a arătat anticipat calea transformării pe care trebuia s-o sufăr în Mister. Confluenţa pregândirii (ideea) cu plăcerea îl produce pe zeu. Am recunoscut că zeul din mine dorea să devină om şi am ţinut seama de asta cu tot respectul şi am devenit slujitorul zeului, dar al nimănui altcuiva. *(Ciorna corectată:* ar fi o nebunie şi o îndrăzneală a presupune că am făcut-o şi pentru alţii. p. 110.) M-am cufundat în contemplarea miracolului transformării şi, după ce am coborât la nivelul inferior al plăcerii mele, mi-am recunoscut sufletul. Zâmbetul lui Ilie şi al Salomeci arată că apariţia mea i-a făcut fericiţi, dar am continuat să rămân într-un întuneric profund. Când drumul este întunecat, ideea este cea care luminează. Când, în momentele de confuzie, ideea admite nu dorinţa oarbă, ci cuvintele, atunci acestea te conduc la dificultate. În acest timp ca te duce spre dreapta. Tocmai de aceea Ilie se-ntoarce spre stânga, spre latura profanului şi a maleficului, iar Salomea se-ntoarce spre dreapta, spre latura corectitudinii şi a binelui. Ea nu se duce în grădină, în palatul plăcerii, ci rămâne în casa tatălui (pp. 125 127).

lumină, cazi mai întâi într-un întuneric şi mai adânc. În acest întuneric găseşti o lumină cu flacără roşiatică, slabă, care are doar o luminozitate mică, dar suficientă pentru a vedea pasul următor. E istovitor să ajungi la această ţintă ce nu pare să fie o ţintă. Şi e bine aşa: sunt paralitic şi, de aceea, gata să primesc. Pregândirea mea se sprijină pe leu, pe forţa mea[199].

Am ţinut la forma sfinţită şi n-am vrut să îngădui haosului să-şi spargă zăgazurile. Am crezut în ordinea lumii şi am urât dezordinea şi informul. De aceea a trebuit să văd că cc mă adusese în acest loc era propria mea lege. Când zeul a devenit în mine, am crezut că este o parte din Sinele meu. M-am gândit că Eul meu îl cuprinde şi de aceea l-am luat drept propriile melc gânduri. Despre acestea am crezut că sunt o parte a Eului meu. M-am situat astfel pe mine însumi în gândurile mele şi deci şi în acelea ale zeului, considerându-1 pe el o parte a Sinelui meu.

Mă părăsisem pe mine de dragul gândurilor mele; de aceea Sinele meu a ajuns înfometat şi a făcut din zeu un gând sineist. Dacă îmi părăsesc Sinele, foamea mă va mâna să-mi găsesc Sinele în obiectul meu, deci în gândul meu. De aceea îţi plac gândurile raţionale şi ordonate, căci n-ai putea suporta ca Sinele tău să fie în gânduri dezordonate, deci nepotrivite. Prin dorinţa ta sineistă excluzi din gândurile tale tot ceea ce nu-ţi pare a fi ordonat, adică potrivit. Creezi ordine în acord cu ceea ce ştii; gândurile haosului însă nu le ştii, şi totuşi ele există. Gândurile mele nu sunt Sinele meu, iar Eul meu nu cuprinde gândul. Gândul tău are această semnificaţie anume şi o alta, nu doar una, ci multe semnificaţii. Nimeni nu ştie cât de multe.

Gândurile mele nu sunt Sinele meu, ci sunt exact aşa ca lucrurile lumii, sunt vii şi moarte[200]. După cum eu nu sunt vătămat prin faptul că trăiesc parţial într-o lume dezordonată, tot aşa nu sunt vătămat nici prin faptul că trăiesc în lumea parţial dezordonată a gândurilor mele. Gândurile sunt evenimente naturale pe care nu le posezi şi a căror semnificaţie o cunoşti doar cu totul imperfect[201]. Gândurile cresc în mine ca o pădure, multe animale o populează. Dar omul este autoritar în gândirea lui, ucigând astfel plăcerea pădurii şi a animalelor sălbatice. Omul este violent în dorinţa lui şi devine el însuşi pădure şi animal de pădure. După cum dispun de libertate în lume, dispun de libertate şi în gândurile mele. Libertatea este condiţionată.

Anumitor lucruri din lume trebuie să le spun: voi să nu fiţi aşa, ci altminteri. Dar mai înainte mă uit cu grijă la natura lor, altfel nu le pot schimba; la fel procedez cu anumite gânduri. Schimbi acele lucruri din lume care, fără a fi folositoare în sine, îţi primejduiesc starea de bine. Procedează la fel şi cu gândurile. Nimic nu e perfect şi multe lucruri sunt în contradicţie. Calea vieţii e transformare, nu excludere. Starea de bine c un judecător mai bun decât dreptatea.

Când mi-am dat seama de libertatea din lumea mea de gânduri, Salomea m-a îmbrăţişat, şi astfel am devenit profet, căci am găsit gustul începutului originar, al pădurii şi al animalelor sălbatice. Mi-e prea la îndemână să mă identific cu obiectul pe care-1 privesc ca să mă bucur că privesc. Sunt în primejdie de a crede că am eu însumi importanţă fiindcă privesc ceea ce e important. Din cauza asta ne smintim iarăşi şi iarăşi, şi facem din obiectul privit o sminteală şi o maimuţăreală fiindcă nu putem să renunţăm la imitaţie[202].

199 În *Ciornă,* apare un pasaj, pe care îl parafrazez după cum urmează: Dacă sunt puternic, atunci şi intenţiile şi presupoziţiile mele sunt puternice. Propriul meu gând slăbeşte şi trece în idee. Ideea devine puternică şi se sprijină pe propria-i forţă. Recunosc asta după faptul că Ilie se sprijină pe lei. Leul e de piatră. Plăcerea mea a murit şi s-a prefăcut în piatră, deoarece n-am iubit-o pe Salomea, ceea ce a conferit gândului meu răceala pietrei şi de-aici şi-a luat ideea soliditatea de care avea nevoie pentru a-şi subjuga gândul. El trebuia să fie subjugat deoarece se împotrivea Salomeei, întrucât i se părea rea (p. 128).

200 În 1921 Jung scria: „Din cauza realităţii speciale a conţinuturilor inconştiente le putem numi pe acestea obiecte cu acelaşi drept cu care numim obiecte lucrurile exterioare". (GW 6, § 280.)

201 În *Ciornă* şi în *Ciorna corectată* apare: „~~Ar trebui să mă consider nebun~~ *[Ciorna corectată:* „ar fi mai mult decât absurd"], dacă aş crede că eu am produs ideile din misterul dramatic". *(Ciorna corectată,* p. 115.)

202 *Ciorna* continuă: "....pe tată l-am recunoscut, dar fiindcă eram un gânditor, n-am cunoscut-o pe mamă, ci am văzut iubirea sub chipul plăcerii şi am numit-o plăcere şi de aceea ea a fost pentru mine Salomea. Acum aflu că mama este Maria, iubirea neprihănită şi purtătoare de rod şi nu plăcerea, care prin natura ei aprinsă şi ispititoare poartă germenele răului. Dacă Salomea, plăcerea malignă, este sora mea, atunci eu sunt un sfânt care gândeşte, şi capul meu a căzut. Trebuie să-mi jertfesc capul şi să vă mărturisesc că ceea ce v-am spus despre plăcere, anume că e un principiu opus pregândirii, este incomplet şi preconceput. Am privit în calitate de gânditor din unghiul gândirii mele, altminteri aş fi putut să recunosc că Salomea.,ca fiică a lui Ilie, este un vlăstar al gândirii şi nu principiul însuşi

După cum gândirea[*] mea este fiul pregândirii, tot așa plăcerea mea este fiica iubirii, a neprihănitei și purtătoarei de rod Maică a Domnului. Pe lângă Christos, Maria a născut-o pe Salomea. De aceea în Evanghelia egipteană, Christos îi spune Salomeei: „Mănâncă orice iarbă, dar pe cea amară n-o mânca”. Iar când Salomea a vrut să știe, Christos, i-a spus: „Când veți călca în picioare învelișul rușinii și când cei doi vor fi unu, iar partea bărbătească și partea femeiască nu vor fi nici bărbătească, nici femeiască[203].

Pregândirea este zămislitorul, iubirea, purtătoarea de rod[204]. Ambele sunt dincolo de această lume. Aici sunt rațiunea și plăcerea, pe celelalte doar le bănuim. Ar fi nebunie să se afirme că ele sunt din lumea de-aici. În jurul acestei lumini e ceva atât de enigmatic și de ofidian! Am redobândit puterea din adânc, și ea a mers ca un leu înaintea mea[205].

Dezlegare

[IM vi (v)][206]

Cap. xi.

[207]În cea de a treia noapte m-a cuprins un dor adânc să trăiesc mai departe misterul dramatic. Mare era în mine conflictul dintre îndoială și dorință. Dar brusc mi-am dat seama că mă aflam lângă un perete abrupt de stâncă într-un ținut pustiu. Este o zi orbitor de strălucitoare. Îl zăresc deasupra mea, la o înălțime mai mare, pe profet. Mâna lui face o mișcare de respingere și renunț la hotărârea

care apare acum ca Maria, Fecioara-mamă neprihănită” (p. 133).

* Gândirea, pregândirea sunt în germană substantive neutre, ceea ce legitimează pană la un punct opoziția de gen pe care sunt construite acest paragraf și următorul. (*N.t.*)

203 Evanghelia egipteană este una dintre Evangheliile apocrife care cuprinde un dialog între Christos și Salomea. Christos afirmă că a venit ca să desfacă lucrarea femeii, și anume voluptatea, nașterea și decăderea. La întrebarea Salomeci, cât anume va dăinui moartea, Christos răspunde că ea va dăinui atât timp cât femeile vor purta copii în pântece. Aici Jung trimite la următorul pasaj: ”Ea spuse, «atunci am făcut bine că nu am născut», închipuindu-și că nu e îngăduit să porți copii în pântece. Răspunse Domnul: »Mănâncă orice iarbă, dar pe cea amară n-o mânca»” Dialogul continuă: „Atunci când Salomea a întrebat când se va face cunoscut acest lucru. Domnul a spus »când veți călca în picioare învelișul rușinii și când cei doi vor fi unu, iar partea bărbătească și partea femeiască nu vor fi nici bărbătească, nici femeiască»” *(The Apocryphal New Testament,* cd. J.K. Elliot, Oxford University Press. Oxford. 1999. p 18.) Jung citează acest *logion*, pe care la luat din *Stromateis* ale lui Clement, ca pe un exemplu de unire a contrariilor, în *Visions,* volumul I, p. 524 (1932) și ca exemplu de *coniunctio* a masculinului cu femininul, în „Zur Psychologie des Kindarchetypus”. GW 9, 1 § 295 și *Mysterium Coniunctionis. GW* 14. § 528.

204 În *Ciornă* și în *Ciorna corectată* apare: „Misterul dramatic mi-a arătat ~~însă~~ asta, dar n-am înțeles, ci m-am gândit că am produs o idee smintită. ~~Sunt nebun dacă cred așa ceva, și o credeam~~. De aceea m-a cuprins spaima și am vrut să-i declar pe Ilie și pe Salomea gândurile mele arbitrare și astfel să-i infirm”. *(Ciorna corectată,* p. 118.)

205 *Ciorna* continuă: „Imaginea nopții înstelate și răcoroase, cu cerul îndepărtat, îmi deschide ochii pentru nemărginirea lumii interioare, pe care eu ca om avid o simt încă prea rece. Nu pot să smulg stelele, ci doar să le privesc. De aceea dorința mea violentă resimte acea lume ca fiind întunecată și rece” (p. 135).

206 Aceasta descrie o scenă din fantasma care urmează.

207 25 decembrie 1913.

de a urca. Aştept, privind în sus. Văd: la dreapta e noapte adâncă, la stânga, o zi luminoasă. Stânca separă ziua de noapte. Pe partea întunecată se află un şarpe mare, negru, pe partea luminoasă, un şarpe alb, îşi întind captele unul spre altul, gata de luptă. Ilie stă pe culme deasupra lor. Atunci se năpustesc unul asupra celuilalt şi începe o luptă teribilă. Şarpele negru pare să fie mai puternic. Cel alb se retrage. Nori mari de praf se ridică de pe locul luptei. Văd însă că şarpele negru se retrage. Partea din faţă a corpului lui s-a albit. Ambii şerpi se încolăcesc şi dispar, unul în lumină, celălalt în întuneric[208].

Ilie: „Ce-ai văzut?"

Eu: „Am văzut lupta dintre doi şerpi enormi. Mi s-a părut că şarpele negru avea să învingă şarpele alb, dar, iată, cel negru s-a retras, iar capul şi partea din faţă a corpului lui s-au albit".

I.: „Înţelegi asta?"

Eu: „M-am gândit, dar nu pot înţelege. Să însemne că puterea luminii bune e atât de mare încât până şi întunericul care i se opune este luminat de ea?"

Ilie urcă la înălţime, la o foarte mare înălţime, luând-o înaintea mea; îl urmez. În vârf dăm peste o construcţie de piatră din blocuri imense suprapuse. Este un meterez care înconjoară vârful[209]. Înăuntru se află o curte mare, iar în mijlocul ei este un bloc puternic de stâncă, asemenea unui altar. Pe această piatră stă profetul şi vorbeşte: „Acesta e templul soarelui. Acest spaţiu e un vas care strânge lumina soarelui".

Ilie coboară de pe piatră, coborând, statura lui se micşorează treptat, în cele din urmă ajunge ca un pitic şi nu mai seamănă cu el. Întreb: „Cine eşti tu?"

„Sunt Mime[210] şi vreau să-ţi arăt izvoarele. Lumina adunată se preface în apă şi curge prin multe izvoare din vârf până în văi". Piticul se cufundă apoi printr-o crăpătură a stâncii. Îl urmez într-o peşteră întunecată. Aud clipocitul unui izvor. De jos, aud glasul piticului: „Aici sunt fântânile mele, cine bea din ele devine înţelept.[211]

Dar eu nu pot să ajung jos. Mă simt golit. Părăsesc peştera şi, cuprins de îndoială, mă preumblu încoace şi-ncolo pe dalele curţii. Totul îmi pare străin şi de neînţeles. Aici e pustiu şi o tăcere de mormânt. Aerul c clar şi rece ca pe cele mai înalte piscuri, totul inundat de o miraculoasă lumină solară, în jurul meu marele zid.

Peste pietre se târăşte un şarpe. E şarpele profetului. Cum ajunge din lumea de jos în lumea de sus? îl urmez şi văd cum se târăşte pe zid. Mă simt ciudat: acolo e o căsuţă cu un peristil, micuţ de tot, lipit de stâncă. Şarpele se face nesfârşit de mic. Simt cum mă micşorez şi eu. Zidurile se înalţă devenind imense masive muntoase, şi văd: sunt jos pe fundul craterului, în lumea de jos, şi mă aflu în faţa casei profetului[211]. El iese din casă.

---

208 La seminarul din 1925, Jung a spus „Câteva seri mai târziu, am simţit că lucrurile acestea ar trebui să continue, aşa că am încercat din nou sa urmez acelaşi procedeu, dar coborârea n-a mai mers. Am rămas la suprafaţă. Apoi mi-am dat scama că ceva în mine se opunea coborârii, dar nu puteam înţelege ce anume, am simţit doar că două principii întunecate, doi şerpi, se luptau unul cu celălalt" *(Analytical Psychology,* p. 95). A relatat apoi fantasma următoare.

209 La seminarul din 1925, Jung a adăugat: „Credeam că acela era un loc druidic, sacru" *(Analytical Psychology,* p. 96).

210 În *Inelul Nihelungilor* al lui Wagner, Mime, piticul nibelung, este fratele lui Alberich şi maestru făurar. Alberich fură aurul Rinului de la fiicele Rinului; renunţând la iubire, el poate să-şi făurească un inel care îi conferă puteri nelimitate. În *Siegfried,* Mime, care locuieşte într-o grotă, îl educă pe Siegfried în aşa fel încât îl determină să-1 ucidă pe Fafner, uriaşul, prefăcut în balaur şi care deţine acum inelul. Siegfried îl ucide pe Fafner cu sabia invincibilă, făurită de Mime, apoi îl ucide şi pe acesta, care intenţionase să-1 răpună după obţinerea aurului. În 1912, Jung 1-a considerat pe Mime reprezentantul masculin al mamei înspăimântătoare *(Wandlungen und Symbole der Libido,* p. 339: în GWs,§576).

211 În seminarul din 1925, Jung a interpretat acest episod după cum urmează: „lupta dintre cei doi şerpi: cel alb semnifică mişcarea în timpul zilei, cel negru în împărăţia întunericului, de asemenea cu aspecte morale. În mine era un conflict real, o rezistenţă în a coborî. Tendinţa mea cea mai puternică era aceea de a urca. Deoarece cu o zi în urmă fusesem atât de impresionat de cruzimea locului, mi-am dat scama că într-adevăr aveam tendinţa de a găsi drumul spre conştiinţă urcând, aşa cum făcusem pe munte... Ilie a spus că dedesubt sau deasupra e totuna. Compară cu *Infernul* lui Dante. Gnosticii exprimă aceeaşi idee în simbolul conurilor răsturnate. La fel, muntele şi craterul sunt

Eu: „ Bag de seamă, Ilie, că înainte să pot veni la tine, m-ai făcut să văd şi să trăiesc atâtea lucruri ciudate. Dar mărturisesc că toate îmi sunt obscure. Lumea ta îmi apare azi într-o lumină nouă. Tocmai mi se părea că depărtări astrale mă despart de locul tău, unde doream să ajung azi, şi iată: pare să fie acelaşi loc”.

I.: „Ardeai prea mult de dorinţa de a veni încoace. Nu eu te-am înşelat, singur te-ai înşelat. Cine vrea să vadă nu vede bine, se lipseşte de prea multe; tu te-ai încumetat”.

Eu: „E adevărat că voiam să ajung la tine ca să aflu ce urmează. Salomea m-a speriat şi m-a buimăcit. Mi s-a făcut rău, căci ce spunea ea mi se părea monstruos şi semăna a nebunie. Unde e Salomea?”

I.: „Ce pătimaş eşti! Ce te-a apucat? Apropie-te de cristal şi pregăteşte-te în lumina lui”.

O coroană de foc înconjoară piatra. Mă cuprinde spaima de ce văd: Opinca* grosolană? Piciorul unui uriaş care striveşte un întreg oraş? Văd Crucea, Coborârea de pe Cruce, acuzarea — ce chinuitoare e această privelişte! Nu mai vreau — văd pruncul divin care ţine în mâna dreaptă şarpele alb, iar în cea stângă şarpele negru văd muntele înverzit, pe el Crucea lui Christos şi valuri de sânge care şiroiesc din vârful muntelui — nu mai pot, e insuportabil — văd Crucea şi pe ea Christos în ultimul său ceas de chin — în jurul Crucii se încolăceşte şarpele negru — s-a încolăcit în jurul picioarelor mele — sunt subjugat şi-mi întind braţele. Salomea se apropie. Şarpele mi s-a înfăşurat în jurul întregului corp, iar chipul meu este acela al unui leu.

Salomea vorbeşte: „Maria a fost mama lui Christos, înţelegi?”

Eu: „Văd că o putere teribilă şi incomprehensibilă mă sileşte să-l imit pe Domnul în ultimul său chin. Dar cum aş putea cuteza s-o numesc pe Maria mama mea?

S.: „Tu eşti Christos”.

Eu stau cu braţele întinse ca un crucificat, corpul îmi e strâns şi oribil încercuit de şarpe: „Salomea, tu spui că eu sunt Christos?”[212]

---

similare. Aceste fantasme nu aveau nimic dintr-o structură conştientă, ele erau exact întâmplările care s-au petrecut. Aşa încât presupun că Dante şi-a luat ideile din aceleaşi arhetipuri”. *(Analytical Psychology,* pp. 96- 97.) McGuire sugerează că Jung se referă la concepţia lui Dante „despre forma conică sau cavitatea infernului, cu cercurile sale, oglindind răsturnat forma cerului cu sferele sale”. *(ibid.)* In *Aton,* Jung notează că şerpii reprezintă o pereche tipică de contrarii şi că acest conflict dintre şerpi este un motiv regăsibil în alchimia medievală (1951, GW 9, 2 § 181).

* Cuvântul îl traduce pe germanul *Bundschuh.* Acesta a fost si numele Ligii ţăranilor răsculaţi în Germania, în secolul al XV-lea. Referinţa este evident tocmai la violenţele provocate de aceştia. (N.r.)

212 În seminarul din 1925, Jung a relatat că, după declaraţia Salomeei, el era Christos: „în ciuda obiecţiilor mele şi-a menţinut această afirmaţie. Am spus - asta e o nebunie - şi am dezvoltat o rezistenţă sceptică”. (AP, p. 96.) El a interpretat această întâmplare după cum urmează: „Apropierea Salomeei şi adoraţia ei pentru mine este evident acea latură a funcţiei inferioare care este înconjurată de o aură demonică. Eşti asaltat de spaima că probabil asta e nebunie. Aşa începe nebunia, este nebunie [...] Nu poţi avea conştiinţa acestor fapte inconştiente fără să te laşi pradă lor. Dacă îţi poţi depăşi spaima de inconştient şi poţi cobori în el, atunci aceste realităţi îşi duc viaţa lor proprie. Poţi fi atât de copleşit de aceste idei, încât să te îmbolnăveşti cu adevărat sau pe-aproape. Aceste imagini au atât de multă realitate, încât vorbesc de la sine, şi ce sens extraordinar se ascunde în ele. Au făcut parte din misterele antice; într-adevăr, astfel de fantasme au constituit misterele. A se compara misterele zeiţei Isis, aşa cum le relatează Apuleius, cu iniţierea şi zeificarea iniţiatului [...]. Capeţi o senzaţie aparte când treci printr-o asemenea iniţiere. Partea importantă care conduce la zeificare era încolăcirea şarpelui pe mine. Spectacolul Salomeei însemna zeificare. Chipul de animal pe care l-am simţit ca al meu s-a transformat în faimosul [Deus] lenotocephalus din misterele mithraice, figură care e reprezentată printr-un şarpe încolăcit în jurul omului, capul şarpelui stând pe capul omului, iar faţa omului fiind aceea a unui leu [...]. În acest mister de zeificare te transformi într-un vas şi reprezinţi un vas al creaţiei în care contrariile se împacă”. El a adăugat că: „Toate astea sunt de la început până la sfârşit simbolism mithraic”, *Ibid.,* pp. 98-99). În *Măgarul de aur*; Lucian e supus unei iniţieri în misterele zeiţei Isis. Semnificaţia acestui episod stă în faptul că este singura descriere directă a unei asemenea iniţieri care ne-a parvenit. Despre evenimentul propriu-zis Lucian relatează: „Am atins hotarele morţii, am călcat pragul Proserpinei şi de-acolo m-am întors, trecând prin toate elementele. În mijlocul nopţii am văzut soarele strălucind cu o lumină orbitoare, m-am apropiat de zeii Infernului şi de zeii cerului, i-am văzut la faţă şi i-am adorat de aproape”. După asta pe un amvon din templu era prezentat, în faţa unei mulţimi. Purta veşminte pe care erau reprezentări de şerpi şi lei înaripaţi, ţinea în mână o torţă şi pe cap purta o „frumoasă coroană de palmier, ale cărei frunze se înălţau ca nişte raze în jurul capului meu”. *[Măgarul de aur,* Metamorfoze. Trad. I. Teodorescu, ESP LA, Bucureşti. 1958- pp. 281-282, N.t.] Pe exemplarul lui Jung din traducerea germană a acestei lucrări se află o linie marginală în dreptul acestui pasaj.

Mă simt ca şi cum aş sta singur pe un munte înalt, cu braţele întinse rigid. Şarpele îmi strânge corpul cu inelele lui groaznice şi sângele îmi ţâşneşte din corp, revărsându-se în şiroaie pe pantele muntelui. Salomea se apleacă la picioarele mele şi le înfăşoară în părul ei negru. Rămâne multă vreme aşa. Apoi strigă: „Văd lumină!" într-adevăr, vede, ochii ei sunt deschişi. Şarpele cade de pe corpul meu istovit. Păşesc peste el şi îngenunchez la picioarele profetului, a cărui siluetă străluceşte ca o flacără.

I.: „Aici lucrarea ta s-a săvârşit. Vor veni alte lucruri. Caută neobosit şi, înainte de orice, scrie întocmai ce vezi".

Salomea se uită în extaz la lumina pe care o radiază profetul. Ilie se transformă într-o flacără puternică, luminând alb, şarpele îi încolăceşte piciorul, ca amorţit. Salomea îngenunchează în faţa luminii într-o stare de minunată dăruire. Mie-mi curg lacrimile şi mă grăbesc să ies afară în noapte, ca unul care nu arc parte de splendoarea tainei. Picioarele mele nu ating solul, acest pământ, şi mă simt de parcă m-aş destrăma în văzduh[213].

[2] [214]Dorinţa mea arzătoare[215] m-a ridicat în ziua supraclară, a cărei lumină este contrariul spaţiului întunecat al pregândirii[216]. Principiul contrar este, după cum cred că înţeleg, iubirea cerească, mama. Întunericul care înconjoară pregândirea[217] pare să vină din faptul că aceasta se desfăşoară invizibil în interior şi în adâncime[218]. Luminozitatea iubirii însă pare să vină din aceea că iubirea este viaţă şi faptă vizibilă. Plăcerea mea stătea alături de pregândire şi îşi avea acolo grădina veselă, înconjurată numai dc întuneric şi noapte. Coboram la plăcerea mea şi urcam la iubirea mea. L-am zărit pe Ilie sus, deasupra mea: ceea ce înseamnă că pregândirea e mai aproape de iubire decât mine, omul. înainte să urc la iubire trebuie îndeplinită o condiţie care e întruchipată de lupta dintre doi şerpi. La stânga e ziua, la dreapta, noaptea. împărăţia iubirii e luminoasă, cea a pregândirii, întunecată. Cele două principii s-au separat riguros, sunt chiar adverse şi au luat chip de şerpi. Figura şarpelui sugerează natura demonică a ambelor principii. Recunosc în această luptă repetarea acelei viziuni în care am văzut lupta dintre soare şi şarpele negru[219].

Atunci lumina iubitoare a fost stinsă şi sângele a început să curgă şiroaie. Acesta a fost Marele Război. Duhul adâncului[220] însă vrea ca acest război să fie înţeles ca o vrajbă existentă în natura fiecărui om[221]. Căci după moartea eroului, instinctul nostru vital n-a mai putut imita nimic şi

---

213 În „Zum psychologischen Aspekte der Korefigur", Jung descrie aceste episoade după cum urmează: „Într-o casă subpământeană, de fapt lumea de jos, locuieşte un magician şi profet foarte bătrân cu o «fată», care însă nu e fiica lui adevărată. Ea este dansatoare, o persoană foarte uşuratică, dar care e oarbă şi caută să se vindece" (GW 9,1, § 360.) Descrierea lui Ilie îl alătură pe acesta descrierii ulterioare a lui Philemon. Jung notează că acesta „o prezintă pe femeia necunoscută ca figură mitică din lumea de dincolo (adică din inconştient). Ea este *soror*, respcctiv *filia mystica,* a unui hierofant sau -filosof-, deci evident o paralelă la acele *syzygii* mistice, pe care le întâlnim în figura lui Simon Magul, a Elenei, a lui Zosimos şi a Theosobeei, a lui Comarius şi a Cleopatrei etc. Figura noastră onirică se potriveşte cel mai bine cu Elena". (GW 9.1 § 372)

214 În *Ciorna corectată:* „meditaţie" (p. 127). În *Cartea Neagră 2* (p. 104), Jung a copiat următorul pasaj din *Divina Comedie* a lui Dante: „Sunt unul care când mă-nspiră amorul îmi notez, şi-n urma lui, ce-mi cântă el eu cânt apoi pe liră". „Şi-apoi, asemeni unei flăcări care urmează pe-al său foc oricum se mută, aşa pe-un spirit noua sa-ntrupare". *[Purgatoriul,* Cântul 24, vv. 52 şi urm.; Cântul 25. vv. 97 şi urm. Trad. de George Coşbuc, ESPLA. Bucureşti. 1956, N.t.]

215 În *Ciornă* apare: „veste despre dorinţa reînviată de către mamă" (p. 143).

216 În *Ciorna corectată:* „imaginea primordială" (p. 127).

217 În *Ciorna corectată:* „ideea sau imaginea primordiala" (127).

218 În *Ciorna corectată:* „trăieşte" (p. 127).

219 I.e. în cap. 5, „Călătorie infernală în viitor".

220 În *Ciorna corectată:* „duhul" (p. 127).

221 *Ciorna* continuă: „De aceea toţi spun că se bat pentru bine şi pentru pace, or, pentru bine nu se pot combate unii pe alţii. Deoarece oamenii nu ştiu că vrajba e înlăuntrul lor, germanii cred că englezii şi ruşii n-au dreptate; englezii şi ruşii însă spun că germanii n-au dreptate. Nimeni însă nu poate judeca viziunile după dreptate şi nedreptate. Dacă o jumătate din omenire este nedreaptă, atunci fiecare om este pe jumătate nedrept. De aceea în sufletul său este vrajbă. Omul însă este orbit şi cunoaşte întotdeauna doar o singură jumătate a sa. Germanul are în sine pe englezul şi pe rusul pe care îi combate în afara sa. La fel, englezul şi rusul îl au în ei pe germanul pe care îl combat. Oamenii văd întotdeauna gâlceava exterioară, nu însă pe cea interioară care e totuşi singura sursă a Marelui

de aceea s-a lăsat în adâncul fiecărui om şi a stârnit acolo vrajba teribilă dintre puterile adâncului[222]. Pregândirea este vieţuire singulară, iubirea convieţuire. Ambele îşi sunt reciproc necesare şi totuşi se ucid una pe cealaltă. Deoarece nu ştiu că vrajba este în propriul lor interior, oamenii se smintesc şi fiecare aruncă nedreptatea asupra celuilalt. Dacă o jumătate de omenire nu are dreptate, atunci fiecare jumătate din om nare dreptate. Dar el nu vede vrajba din sufletul său, care e totuşi sursa nenorocirii exterioare. Dacă eşti iritat împotriva fratelui tău, gândeşte-te că eşti iritat împotriva fratelui din tine, adică împotriva a ceea ce în tine seamănă cu fratele tău.

Ca om eşti parte a omenirii şi de aceea participi la totalitatea omenirii, ca şi cum ai fi întreaga omenire. Dacă îţi birui şi ucizi semenul care vine spre tine, atunci îl ucizi pe acel om şi în tine, şi astfel ţi-ai răpus un crâmpei de viaţă. Spiritul acestui mort te urmăreşte şi nu-ţi mai îngăduie să te bucuri de viaţă. Spre a trăi dincolo ai nevoie de totalitatea ta.

Dacă mă alătur principiului pur, trec deoparte şi devin unilateral. De aceea pregândirea mea devine în principiul[223] Maicii cereşti piticul hâd care locuieşte în peştera întunecată ca fătul în uter. Tu nu-1 urmezi chiar dacă îţi spune că ai putea să bei înţelepciune din izvorul lui. Pregândirea[224] îţi apare acolo ca viclenie de pitic, falsă şi noptatecă, aşa cum Maica cerească mi-a apărut mie acolo jos ca Salomea. Ceea ce lipseşte de fiecare dată din principiul pur apare sub chip de şarpe. Eroul tinde spre extrema principiului pur şi de aceea cade în cele din urmă pradă şarpelui. Dacă te îndrepţi spre gândire[225], ia-ţi inima cu tine. Dacă te îndrepţi spre iubire, ia-ţi capul cu tine. Iubirea fară gândire e goală, gândirea fără iubire, găunoasă. Şarpele pândeşte în spatele principiului pur. De aceea m-am simţit golit până în clipa în care am găsit şarpele care m-a dus grabnic spre celălalt principiu. Coborând, m-am micşorat. E mare cel care se află în iubire, căci iubirea e fapta prezentă a marelui creator, clipa prezentă a devenirii şi a pieirii lumii. Puternic c cel care iubeşte. Dar puternic se simte cel care se îndepărtează de iubire.

În pregândirea ta recunoşti nimicnicia existenţei tale de o clipă ca un punct minuscul între infinitatea a ceea ce a fost şi infinitatea a ceea-ce-va-să-vină. Mic este gânditorul, se simte mare când se îndepărtează de gândire. Dacă vorbim însă de aparenţă, lucrurile stau pe dos. Pentru cel care se află în iubire, forma e un obstacol neînsemnat. Orizontul său se închide însă odată cu forma care îi e dată. Pentru cel care se află în gândire, forma e de nedepăşit şi foarte înaltă. Dar noaptea, vede varietatea nenumăratelor lumi şi rotaţia lor pururi tăcută. Cine se află în iubire, acela e un vas plin care dă pe dinafară şi aşteaptă dăruirea. Cine este în pregândire, acela e adânc şi gol şi aşteaptă umplerea.

Iubirea şi pregândirea sunt într-unul şi acelaşi loc. Iubirea nu poate exista fără pregândire, iar pregândirea nu poate exista fară iubire. Omul se află întotdeauna prea mult într-una sau în alta. Ceea ce ţine de natura umană. Animalele şi plantele par să aibă destul sub toate aspectele, doar omul pendulează între prea mult şi prea puţin. Pendulează acela care e nesigur, neştiind cât are de dat aici şi cât dincolo, acela ale cărui cunoaştere şi capacitate sunt insuficiente şi care totuşi trebuie să acţioneze singur. Omul nu creşte doar din sine însuşi, ci el şi este[226] în mod creator din sine însuşi. Zeul se revelează în el[227]. Fiinţa umană nu prea este ingenioasă faţă de divinitate şi de aceea omul

---

Război. Dar înainte ca omul să se poate ridica la lumină şi iubire are nevoie de marea bătălie” (p. 145).

222 În decembrie 1916, în prefaţa la „Die Psychologie der unbewußten Prozessc”, Jung scria: „Evenimentele psihologice care însoţesc războiul actual - mai cu scamă sălbăticirea incredibilă a opiniei publice, calomnierile reciproce, pornirea nebănuită de distrugere, revărsarea nemaipomenită de minciuni şi incapacitatea oamenilor de a pune stavilă demonului sângeros - sunt mai indicate decât orice altceva să-l facă pe gânditor să se confrunte cu problema inconştientului haotic, care somnolează neliniştit sub lumea ordonată a conştiinţei. Acest război i-a arătat necruţător omului civilizat că este un barbar şi, totodată, că, dacă iar mai veni vreodată ideca să-şi facă vecinul răspunzător de propriile defecte, îl aşteaptă o nuia de fier. *Psihologia individului corespunde însă psihologiei naţiunilor.* Ceea ce fac naţiunile face şi individul şi, *atâta timp cât face individul, face şi naţiunea.* Doar schimbarea atitudinii individului este începutul schimbării psihologiei naţiunii”. (GW 7, p. 14.)

223 În *Ciorna corectată:* „profetul, personificarea ideii” (p. 131).

224 În *Ciorna corectată:* „idee” (p. 131).

225 În *Ciorna corectată:* „idee”, substituită în tot acest paragraf (p. 131).

226 În *Ciorna corectată* e adăugat: „conştient”. „Din sine însuşi” e suprimat (p. 133).

227 În *Ciornă* şi în *Ciorna corectată* apare în schimb: „Forţa creatoare divină devine ~~în el~~ din generalul

pendulează între un prea-mult şi un prea-puţin[228].

Duhul acestei vremi ne-a condamnat la grabă. Dacă slujeşti duhul acestei vremi, nu mai ai viitor şi nici trecut. Avem nevoie de veşnicia vieţii. În adânc ascundem viitorul şi trecutul. Viitorul e bătrân şi trecutul tânăr. Tu slujeşti duhului acestei vremi şi crezi că poţi să te sustragi duhului adâncului. Adâncul însă nu mai zăboveşte mult şi te va sili să intri în misterul lui Christos[229]. Ţine de acest mister faptul că omul nu este mântuit de erou, ci devine el însuşi un Christos. Este ceea ce ne învaţă simbolic viaţa exemplară a sfinţilor.

Prost vede cine vrea să vadă. Vrerea mea a fost aceea care m-a înşelat. Vrerea mea a fost aceea care a suscitat marea vrajbă dintre demoni. Deci nu trebuie să vreau? Eu mi-am indeplinit vrerea şi mi-am îndeplinit-o cât am putut de bine. Şi astfel am săturat tot ceea ce năzuia în mine. In cele din urmă mi-am dat seama că în toate acelea pe mine mă voiam, fară însă a mă căuta. De aceea n-am mai vrut să mă caut în afara mea, ci în mine. Apoi am vrut să mă înţeleg pe mine, şi apoi am vrut să merg mai departe fără să ştiu ce vreau, şi aşa m-am pomenit în Mister.

Trebuie deci să nu mai vreau? Voi aţi vrut acest război. Asta e bine. Căci dacă n-aţi vrea. atunci răul acestui război ar fi mic[230]. Cu vrerea voastră însă faceţi răul mare. Dacă nu veţi izbuti să faceţi din acest război cel mai mare rău, n-o să învăţaţi niciodată să biruiţi violenţa şi combatarea-a-ceea-ce-e-în-afara-voastră[231]. De aceea e bine dacă vreţi din toată inima acest rău maxim[232]. Sunteţi creştini şi alergaţi după eroi şi aşteptaţi un mântuitor care să ia pentru voi chinul asupra sa şi să vă scutească de Golgota. Astfel vă ridicaţi[233] un munte de calvar care se întinde asupra întregii Europe. Dacă izbutiţi să faceţi din acest război un rău îngrozitor şi să aruncaţi nenumărate victime în această prăpastie, atunci e bine, căci asta vă pregăteşte pe fiecare dintre voi să vă jertfiţi. Căci, ca şi mine, şi voi vă apropiaţi de desăvârşirea misterului lui Christos.

Deja simţiţi în ceafă pumnul de fier. Acesta e începutul drumului. Dacă sângele, focul, strigătul de ajutor umplu această lume, atunci vă recunoaşteţi în faptele voastre: beţi până la refuz din grozăviile sângeroase ale războiului, săturaţi-vă de ucidere şi distrugere, apoi ochii vi se vor deschide şi veţi înţelege că voi înşivă sunteţi aceia care produceţi aceste roade[234]. Sunteţi pe drum, dacă asta vreţi. Vrerea creează orbire şi orbirea călăuzeşte pe drum. Să vrem eroarea? Tu nu trebuie să vrei, ci vei vrea acea rătăcire pe care o consideri cel mai bun adevăr, aşa cum au făcut oamenii dintotdeauna.

Simbolul cristalului semnifică legea irevocabilă a faptului care se produce din sine însuşi. În acest sâmbure priveşti ceea-ce-va-să-vină. Eu am văzut ceva înfiorător şi de neînţeles. (Era în

---

[inconştient] ~~persoana~~ [conştiinţă personală] (pp. 133- I34)

228 În *Ciornă* şi în *Ciorna corectată* apare: „De ce, întrebi tu, îţi apare ~~pregândirea~~ [ideea] sub chipul unui batran profet iudeu şi plăcerea «sub chipul Salomeei pagâne? Prietene, nu uita că şi eu sunt un gânditor şi un volitiv în duhul acestei vremi şi sunt cu totul sub vraja şarpelui. Mă aflu tocmai pe punctul ca, iniţiindu-mă în misterele duhului adâncului, să nu lepăd de tot vetustitatea care-i lipseşte aceluia care gândeşte în duhul acestei vremi, aşa cum cere necontenit duhul acestei vremi, ci s-o absorb din nou în omenescul din mine pentru a-mi întregi viaţa. Am sărăcit şi m-am îndepărtat de zeu. Mai trebuie să absorb în mine divinul şi profanul, căci duhul acestei vremi nu mai avusese nimic să-mi dea, ci dimpotrivă mi-a luat şi puţinul de viaţă reală pe care îl aveam. Înainte de orice m-a făcut grăbit şi lacom, căci el este doar prezentul şi m-a silit să vânez orice lucru prezent spre a umple clipa" (pp. 134 135).

229 În *Ciornă* şi în *Ciorna corectată* apare: „După cum vechii profeţi [cei vechi] se raportau la misterul lui Christos, tot aşa mă mai raportez şi eu la [acesta] misterul lui Christos că trăiesc două mii de ani [mai târziu] ~~după el~~ şi am crezut [crezusem] odată că sunt un creştin. Dar eu nu am fost niciodată un Christos" (p. 136).

230 În *Aşa grăit-a Zarathustra,* Nietzsche scria: „Să-i mântuieşti pe cei trecuţi şi orice «A fost»» să-i schimbi într-un «Aşa a fost voinţa mea!» abia aceasta-nseamnă pentru mine mântuire" („Despre mântuire" [*ed. cit.,* p. 201]).

231 La 16 februarie 1916, într-o discuţie purtată la Asociaţia de Psihologie Analitică, Jung spunea: „Noi abuzăm de voinţă, creşterea naturală e subordonată voinţei... Războiul ne învaţă: a voi nu ajută la nimic - trebuie să vedem ce va fi. Suntem supuşi cu totul puterii absolute a voinţei". (MAP, volumul I, p. 106, Arhivele Clubului de Psihologie.)

232 În *Ciornă* şi în *Ciorna corectată* este: „Căci interiormente ~~voi sunteţ~~i [noi suntem] încă vechii evrei şi păgâni cu zei nelegiuiţi" (p. 137).

233 În *Ciorna corectată:* „ne ridicăm pe noi" (p. 138).

234 În *Ciorna corectată* apare: „şi ne-am numit creştini, imitatori ai lui Christos. A fi tu însuţi Christos, iată adevărata moştenire a lui Christos" (p. 139).

noaptea zilei de Crăciun a anului 1913.) Am văzut opinca, semnul groazei războiului ţărănesc[235], al incendiului ucigaş şi al cruzimilor sângeroase. N-am ştiut să tâlcuiesc acest semn decât în sensul că ne aşteaptă ceva sângeros şi teribil. Am văzut piciorul unui uriaş care a strivit un oraş întreg. Cum puteam să interpretez altfel acest semn? Am văzut că aici începea drumul spre jertfa de sine. Toţi vor fi teribil de înflăcăraţi de marile evenimente şi în orbirea lor vor vrea să le interpreteze ca pe nişte întâmplări exterioare. Este vorba însă do o întâmplare interioară; este calea spre desăvârşirea misterului lui Christos[236], căci popoarele învaţă jertfa de sine.

Groaza să fie atât de mare încât ochiul oamenilor să se întoarcă spre interior, vrerea lor să nu mai caute Şinele în alţii, ci în ei înşişi[237]. Am văzut, ştiu că asta este calea. Am văzut moartea lui Christos şi am văzut acuzarea lui. am simţit chinul agoniei lui, al marii agonii. Am văzut un nou zeu, un băiat care îmblânzeşte demonii din mâna lui[238]. Zeul are puterea asupra principiilor separate, el le uneşte. Zeul devine în mine prin unirea principiilor. El este unirea lor.

Dacă vrei unul din principii, atunci eşti într-unui. dar departe de celălalt mod al tău de a fi. Dacă vrei ambele principii, şi unul şi celălalt, atunci stârneşti vrajbă între principii, căci tu nu poţi să Ie vrei pe amândouă deodată. De aici ia naştere nevoia. în ea apare zeul care îţi ia vrerea dezbinată în mână, în mâna de copil, a cărui vrere e simplă şi e dincolo de vrajbă. Acest lucru nul poţi învăţa, el poate doar deveni in tine. Nu poţi să-l vrei, el îţi ia vrerea din mână şi se vrea pe sine. Voieşte-te pe tine însuţi, iată ce duce spre cale[239].

---

235 Referinţă la revoltele ţăranilor germani de la 1525.

236 În 1918, în prefaţa la cea de a doua ediţie a studiului „Die Psychologie der unbewußten Prozesse", Jung scria: „Spectacolul acestei catastrofe îl împinge pe om spre el însuşi, cu sentimentul întregii sale neputinţe; îl întoarce spre interior şi, de vreme ce totul se clatină, caută ceva de care să se sprijine. Prea mulţi sunt cei care caută încă în afară... Prea puţini caută în interior, în Sinele propriu, şi încă prea puţini îşi pun întrebarea dacă, în cele din urmă, societatea umană nu ar fi cumva mai bine slujită atunci când fiecare ar începe mai întâi şi numai cu sine însuşi şi ar încerca pe propria persoană şi în propriul stat interior să anuleze ordinea de până acum, acele legi, acele izbânzi pe care le predică pe toate uliţele, pretinzându-le semenilor săi." (GW 7, p. 15.)

237 În *Ciornă:* „Dacă nu se va întâmpla asta, Christos nu va fi biruit şi răul va fi şi mai mare. De aceea îţi spun toate astea, prietene, ca să le spui mai departe prietenilor tăi, şi astfel să ajungă la popor" (p. 157).

238 *Ciorna* continuă: „am văzut că din Christos Dumnezeu a apărut un nou zeu, un tânăr Hercule..." (p. 157).

239 Aici intervine în *Ciornă* şi în *Ciorna corectată* un lung pasaj pe care îl parafrazez astfel: Zeul ţine iubirea la dreapta sa, pregândirea [„ideea", substituită peste tot], la stânga sa. Iubirea este pe partea noastră favorabilă, pregândirea pe cea nefavorabilă. Aceasta ar trebui să-ţi recomande iubirea în măsura în care eşti o parte a lumii acesteia şi îndeosebi dacă eşti gânditor. ~~Zeul le posedă pe amândouă~~. Unitatea lor este zeul. Acesta se dezvoltă prin unirea ambelor principii în tine [mine]. Tu [eu] nu devii zeu prin aceasta sau nu devii divin, ci zeul devine uman. El se manifestă în tine şi prin tine ca un copil. ~~Divinul va veni la tine în chip infantil sau copilăros, în măsura în care eşti un om maturizat. Omul copilăros are un zeu bătrân, zeul bătrân pe oare 1 cunoaştem şi a cărui moarte am văzut o. Dacă eşti matur, poţi doar să te porţi mai copilăreşte Ai tinereţea în faţa ta şi toate misterele a ceea ce va să vină. Cel care e copilăros are moartea în faţa sa de vreme ce trebuie mai întâi să se maturizeze. Vei deveni matur în măsura în care depăşeşti zeul celor vechi şi al copilăriei tale.~~ Îl depăşeşti nu dându-1 la o parte, ascultând de ~~duhul vremii~~ [: Zeitgeist]. Duhul acestei vremi oscilează între da şi nu ca un beţiv [„căci el este nesiguranţa conştiinţei generale prezente"]. ~~Tu~~ [„cineva" peste tot] îl poţi birui pe zeul vechi devenind tu însuţi el şi trăindu-i suferinţa şi murind tu însuţi. Tu birui şi devii tu însuţi ca unul care se caută pe sine şi nu mai imită eroi. Te eliberezi atunci când te eliberezi de vechiul zeu şi de modelul său. Când, după ce ai devenit tu modelul, nu mai ai nevoie de al lui. ~~Prin faptul că zeul ţinea iubirea şi pregândirea sub forma şarpelui în mâinile sale, mi-a arătat că înşfăcase voinţa umană~~. [„Zeul suspendă opoziţia dintre iubire şi idee şi le ţine în mâinile sale"]. Iubirea şi pregândirea existau dintotdeauna, dar ele nu erau voite. Fiecare vrea totdeauna duhul acestei vremi, care gândeşte şi doreşte. Acela care vrea duhul adâncului vrea iubirea şi pregândirea. Dacă le vrei pe amândouă, devii zeu. Dacă faci asta, zeul se naşte şi pune stăpânire pe voinţa oamenilor şi îşi ţine voinţa în mâna lui de copil. ~~Duhul adâncului se manifestă în tine ca integral copilăros. Dacă nu vrei duhul adâncului, vei fi chinuit. Vrerea duce la ca~~le. Iubirea şi pregândirea există în lumea de dincolo, atâta timp cât tu nu le vrei şi ~~vrerea ta stă între ele ca şarpele~~ [„le ţine separate"]. Dacă le vrei pe amândouă, în tine izbucneşte lupta dintre vrerea iubirii şi vrerea pr~~egândirii~~ [„recunoaşterii"]. Vei vedea că nu poţi să le vrei pe amândouă concomitent. Din această nevoie se naşte zeul, ~~aşa cum ai trăit o în misterul dramatie~~ şi el va lua vrerea divizată în mâini, în mâinile unui copil, a cărui voinţă este simplă şi departe de a fi scindată. Ce vrea această copilărie divină? Poţi s-o afli prin descriere, că nu poate deveni decât în tine. Şi nici tu nu o poţi voi. N-o poţi afla sau pătrunde din ceea ce spun eu. ~~Este de neerezut cum se pot falsifica şi minţi oamenii pe ei înşişi. Acesta să fie un avertisment. Ceea ce spun este misterul meu, nu al tău, Calea mea, nu a ta, deoarece Sinele meu îmi aparţine mie, nu ţie. Nu trebuie să înveţi calea mea, ci pe a ta. Calea mea duce la mine, iar nu la tine~~ (pp. 142-145).

Dar de fapt ţi-e groază de tine însuţi, de aceea preferi să alergi spre orice altceva decât spre tine. Am văzut golgota jertfei, şi sângele şiroia de pe laturile sale. Am văzut cum mândria îi umplea pe oameni, cum frumuseţea strălucea în ochii femeilor când a izbucnit războiul, atunci am ştiut că omenirea se află pe calea jertfei de sine.

Duhul adâncului[240] a cuprins omenirea şi o sileşte să se auto-jertfească. Nu căutaţi vina într-o direcţie sau în alta. Duhul adâncului a acaparat destinul oamenilor tot aşa cum l-a acaparat pe-a meu. El conduce omenirea spre Mister prin torentul de sânge. În Mister omul se preface în cele două principii, în leu şi în şarpe.

Pentru că îmi vreau şi celălalt fel de-a fi al meu, trebuie să devin Christos. Voi fi făcut Christos, trebuie să îndur asta. Aşa curge sângele mântuitor. Prin jertfa de sine, plăcerea mea se transformă şi trece într-un principiu mai înalt. Iubirea e văzătoare, plăcerea însă e oarbă. Ambele principii sunt unite în simbolul flăcării. Principiile se dezbracă de forma umană[241].

---

240 În *Ciorna corectată:* „marele duh" (p. 146).

241 Aici apare în *Ciornă* un lung pasaj, pe care îl parafrazăm după cum urmează: ~~Aşa cum a-~~i ~~văzut~~ că bărbaţii erau plini de trufie şi putere şi că frumuseţea izvora din ochii femeilor atunci când războiul îi înşfacă pe oameni, ~~a-i ştiut~~ că omenirea era pe drum. Ai ştiut că acest război nu reprezintă doar aventură, acte criminale şi ucidere, ci şi misterul sacrificiului de sine. Duhul [„măreţie", schimbat peste tot] ~~adâncului~~ a pus stăpânire pe omenire şi a împins-o prin război la sacrificiul de sine. ~~Nu căuta vina aici sau acolo~~. [„Vina nu e în exterior".] Duhul adâncului este cel care îi conduce pe oameni în Mister, întocmai cum m-a condus pe mine. El îi conduce pe oameni la torentul de sânge, întocmai cum m-a condus pe mine. Am trăit în Mister ceea ce ~~oamenii au fost siliţi să facă în realitate~~ [„în mare s-a întâmplat în afară"]. ~~N am ştiut asta, dar~~ ~~Misterul m a învăţat~~ ~~că vrerea se aşternea~~ l~~a picioarele zeului răstignit~~. Am trăit [dorit] jertfa de sine a lui Christos. Misterul ~~lui~~ ~~Christos~~ s-a consumat sub ochii mei. ~~Pregândirea mea~~ [„ideea de deasupra mea"] m-a silit să fac asta, dar am rezistat. ~~Cea mai înaltă dorinţă a mea, le~~ii ~~mei, cea mai fierbinte şi mai puternică~~ ~~pasiune a mea,~~ am dorit să mă ridic împotriva misterioasei voinţe de autosacrificare. Eram ca un leu, încercuit de şarpe. [„o imagine a destinului reînnoit"]. Salomea a venit la mine din dreapta, partea favorabilă. ~~Plăcerea s a trezit~~ ~~în mine.~~ Am simţit că plăcerea mea a venit la mine odată cu săvârşirea jertfei de sine. Aud că Maria, ~~simbolul iubirii~~, este şi mama [mea] ~~lui Christos,~~ deoarece iubirea l-a născut şi pe Christos. Iubirea aduce pe cel care se sacrifică pe sine şi sacrificiul de sine. Iubirea este, de asemenea, mama jertfei mele de sine. Prin faptul că aud şi accept asta, îmi dau seama că devin Christos, deoarece recunosc că iubirea mă preface în Christos. Dar încă mă îndoiesc, deoarece gânditorului îi este aproape cu neputinţă să se diferenţieze pe sine de gândul său şi acceptă că ceea ce se întâmplă în gândul său e totodată ceva din afara sa. ~~Este în afara sa în lumea lăuntrică~~. ~~Devine Christos în mister, mai~~ ~~degrabă văd cum am~~ ~~fost transformat~~ ~~în Christos şi totuşi sunt~~ ~~pe deplin cu însumi, astfel încât~~ ~~mă mai~~ ~~pot îndoi că sunt Christos, cum mi a spus~~ ~~plăcerea.~~ [Salomea,] plăcerea mea, mi-a spus [„că sunt Christos"] din pricină că iubirea, care e superioară plăcerii, dar care se află încă în mine, ascunsă în plăcere, m-a condus la sacrificiul de sine şi m-a transformat în Christos. Plăcerea s-a apropiat de mine, m-a încercuit cu inelele ei şi m-a silit să trăiesc chinul lui Christos şi să-mi vărs sângele pentru lume. Vrerea mea care mai înainte a slujit ~~duhului~~ ~~acestei vremi~~ [„duhul vremii", înlocuit peste tot] s-a subordonat duhului adâncului şi, întocmai cum am fost determinat înainte de duhul vremii, sunt determinat acum de duhul adâncului, de pregândire [„idee", înlocuit peste tot] şi plăcere. M-a determinat prin vrerea sacrificiului de sine şi vărsarea de sânge, esenţa vieţii mele. De notat că plăcerea mea rea este cea care mă conduce la sacrificiul de sine. Adâncul meu cel mai profund este iubirea care va fi eliberată de plăcere prin sacrificiu. Aici s-a petrecut miracolul prin care plăcerea mea, oarbă mai înainte, a devenit văzătoare. Plăcerea mea era oarbă şi era iubire, întrucât cea mai puternică vrere a mea a vrut sacrificiul de sine, plăcerea mi s-a schimbat, s-a transformat într-un principiu superior, care în zeu e totuna cu pregândirea. Iubirea este văzătoare, dar plăcerea este oarbă. Plăcerea doreşte totdeauna ceea ce este la îndemână şi simte prin multiplicitate, trecând de la una la alta, fără ţel, doar căutându-1 pe acesta şi negăsindu-l niciodată. Iubirea doreşte lucrul cel mai îndepărtat, cel mai bun şi împlinirea lui. Şi am văzut încă ceva, şi anume că pregândirea din mine se înfăţişa sub chipul unui bătrân profet, care arăta ca un precreştin şi s-a transformat într-un principiu care nu a mai apărut sub o formă umană, ci sub forma absolută a unei lumini albe, pure. ~~Astfel relativul omenesc s a transformat~~ ~~în absolutul divin prin Misterul lui~~ ~~Christos~~. Pregândirea şi plăcerea s-au unit în mine sub o nouă formă şi vrerea din mine, care a apărut ca străină şi primejdioasă, vrerea spiritului adâncului, z~~ăcea paralizată la~~ picioarele flăcării strălucitoare. Am devenit una cu vrerea mea. Asta s-a întâmplat în mine, am văzut-o întocmai în ~~misterul dramatic~~. ~~Prin aceasta am aflat multe lucruri~~ ~~pe care înainte nu le cunoşteam~~ [„ca într-un joc"]. Dar totul mi s-a părut îndoielnic, am simţit ca şi cum s-ar fi topit în aer, deoarece tărâmul ~~Misterului~~ [acel duh] îmi era încă străin. ~~Misterul mi a arătat lucrurile pe care le aveam de făcut şi care trebuiau săvârşite. Dar nu ştiam cum şi când~~. Dar imaginea Salomeei văzătoare, care a îngenuncheat în extaz în faţa flăcării albe, era un sentiment puternic care s-a alăturat vrerii mele şi m-a condus prin tot ceea ce a survenit ulterior. Ceea ce s-a întâmplat a fost rătăcirea mea faţă de mine însumi, prin ale cărei suferinţe mi-a fost dat să câştig ceea ce a slujit la încheierea Misterului pe care-1 văzusem [„pe care-1 văzusem prima dată"] (pp. 146 150).

Misterul mi-a arătat prin simbol cum să trăiesc mai apoi. Nu posedam niciunul din acele bunuri pe care Misterul mi le-a arătat, ci mai trebuia să le cuceresc[242].

finis part. prim. **[sfârşitul primei părţi]**

---

242 Gilles Quispel relatează că Jung i-a spus poetului olandez Roland Horst că scrisese *Psychologische Typen* pe baza a treizeci de pagini din *Cartea Roşie* (citat în Stephan Hoeller, *The Gnostic Jung and the Seven Sermons to the Dead,* Wheaton III, Quest. 1985, p. 6). Probabil că avea în vedere cele trei capitole precedente ale „Misterului dramatic". Ceea ce se prezintă aici sunt noţiunile de conflict dintre funcţiile contrare, identificarea cu funcţia predominantă şi dezvoltarea simbolului reconciliator ca o rezolvare a conflictului dintre contrarii, care reprezintă temele centrale ale capitolului al V-lea din *Psychologische Typen* (GW 6), „Problema tipurilor în literatură". În seminarul său din 1925, Jung spunea: „Am constatat că inconştientul produce fantasme colective enorme, întocmai cum înainte vreme eram atras cu pasiune de producerea miturilor, acum sunt atras la fel de mult de materialul inconştientului. Aceasta e de fapt singura cale de a ajunge la formarea miturilor. Astfel, primul capitol din *Psihologia inconştientului* a devenit cum nu se poate mai adevărat. Am asistat la felul cum se desfăşoară creaţia miturilor şi am putut arunca o privire în structura inconştientului, făurind astfel conceptul care joacă un rol atât de important în *Tipuri.* Mi-am cules tot materialul empiric de la pacienţi, dar soluţia problemei am obţinut-o din interior, din observaţiile mele asupra proceselor inconştiente. Am încercat să contopesc aceste curente de experienţă exterioară şi interioară în cartea despre *Tipuri şi* am denumit procesul de contopire a celor două curente funcţie transcendentă" *(Analytical Psychology.* p. 34).

LIBER SECUNDUS

Imaginile peregrinului[1]

/[IM 1][2] [3] *nolite audire verbaprophctarum quiprophetant et decipiunt vos visionetn cordissui loquuntur, non de ore Domini, audivi, quae dixeruntprophetae prophetantes in nomine meo mendacium, atque dicentes: somniavi, sotnniavi. usquequo istud est in corde prophetarum vaticinanîium mendacium et pro-phetantium seductionem cordis sui? qui volum facere ut obliviscatur populus meus nominis mei propter somnia eorum, quae narrat unusquisque adproximum suum: sicut obliti sunt patres eorum nominis mei propter Baal. propheta, qui habet somnium, narret somnium; et qui habet sermonem meum, loquator sermonem meum vere: quidpaleis ad triticum? dicit Dominus.*

[„Nu ascultaţi cuvintele proorocilor, care vă profeţesc. Că vă înşală, povestindu-vă închipuirile inimii lor, şi nimic din cele ale Domnului." *(Ieremia 23,* 16.)]

[„Am auzit ce zic proorocii care profeţesc minciună în numele Meu. Ei zic: «Am visat, am văzut în vis». Până când proorocii aceştia vor spune minciuni şi vor vesti înşelătoria inimii lor? Cred ei cu visele lor, pe care şi le povestesc unul altuia, să facă uitat, poporului Meu, numele Meu, aşa cum au uitat părinţii lor numele Meu pentru Baal? Proorocul care a văzut vis, povestească-1 ca vis, iar cel ce are cuvântul Meu, acela să spună cuvântul Meu adevărat. Ce legătură poate fi între pleavă şi grăuntele de grâu curat, zice Domnul?” *(Ieremia* 23, 25-28).] /

Roșul[4]

Cap. I.

[IM 2][5] Uşa Misterului s-a închis după mine. Simt că vrerea îmi este paralizată şi că sunt

---

1 În *Ciorna manuscrisă: Aventurile peregrinării* (p. 353)

2 În eseul său despre Picasso, din 1932, Jung descrie picturile schizofrenicilor - înţelegându-i în acest caz mai degrabă doar pe aceia la care o tulburare psihică ar putea să ducă eventual la simptome schizoide, decât persoane suferind de această boală - după cum urmează: „Strict formal predomină caracterul *dezbinării care* se exprimă în aşa-numitele linii frânte, adică un fel de falii psihice care traversează imaginea”. (GW 15, § 208.)

3 Aceste fragmente din Vulgata au fost citate de Jung şi în *Tipuri psihologice,* acolo după *Biblia* lui Luther. Le-a introdus cu cuvintele: „Forma sub care Christos a înfăţişat lumii conţinutul inconştientului său a fost preluată şi declarată general obligatorie. Toate fanteziile individuale şi-au pierdut astfel valabilitatea şi valoarea, devenind chiar obiect de persecuţie, aşa cum o dovedesc destinul mişcării gnostice, ca şi acela al ereticilor de mai târziu. Întocmai spune şi profetul Ieremia...” *[ed. cit, §* 81].

4 În *Ciorna corectată* este: *V Marea peregrinare I Roşul* (p. 157).

5 Jung face aici o descriere ca introducere la fantasma sa.

posedat de duhul adâncului. Nu ştiu nimic despre nicio cale. Nu pot de aceea să vreau nici una, nici alta, căci nimic nu-mi arată dacă vreau una ori alta. Aştept fără să ştiu ce aştept. Dar încă din noaptea următoare am simţit că atinsesem un punct ferm[6].

[7]Cred că mă aflu în turnul cel mai înalt al unei cetăţi. Simt după aer: sunt departe, în trecut. Privirea îmi cutreieră departe peste un ţinut deluros şi pustiu, o alternare de câmpuri şi păduri. Sunt îmbrăcat într-un costum verde. Un corn îmi atârnă de umăr. Sunt păzitorul turnului. Mă uit în depărtare. Văd acolo un punct roşu, se apropie pe un drum şerpuitor, dispare uneori în păduri şi reapare: este un călăreţ în haină roşie, Călăreţul Roşu. Vine la cetatea mea. Intră deja pe poartă. Aud paşi pe scară, treptele scârţâie, bate: mă cuprinde o spaimă stranie. în faţa mea se află Roşul, o siluetă lungă, înveşmântată cu totul în roşu, până şi părul îi e roşu. Mă gândesc: în cele din urmă, e diavolul.

Roşul: „Te salut, pe tine, omule din turnul înalt. Te-am văzut de departe, cercetând cu privirea şi aşteptând. Aşteptarea ta m-a chemat”.

Eu: „Cine eşti?”

R: „Cine sunt? Tu crezi că sunt diavolul. Nu judeca. Poate că poţi să vorbeşti cu mine şi fără să ştii cine sunt. Ce ins superstiţios mai eşti, de te gândeşti numaidecât la diavol!”

Eu: „Dacă nu dispui de o facultate supranaturală, cum de-ai putut să simţi că stăteam în turnul meu, scrutând necunoscutul şi noul? Viaţa mea în cetate este sărăcăcioasă, de vreme ce stau mereu aici sus şi nimeni nu urcă până la mine”.

R: „Ce aştepţi?”

Eu: „Aştept multe şi mai ales aştept ca ceva din bogăţia lumii pe care n-o vedem să poată veni la mine”.

R.: „Atunci am nimerit aici la locul potrivit. De multă vreme cutreier ţările şi-i caut pe cei care, asemenea ţie, stau într-un turn înalt şi privesc în jur scrutând lucruri nevăzute”.

Eu: „Mă faci curios. Pari să ţii de o speţă rară. înfăţişarea ţi-e neobişnuită, şi iartă-mă mi se pare că aduci cu tine un aer bizar, ceva frivol, impertinent sau năstruşnic, sau - de fapt - ceva păgân”.

R: „Nu mă jigneşti, dimpotrivă. Ai nimerit exact. Dar nu sunt un bătrân păgân, cum pari să crezi”.

Eu: „Nici nu vreau să spun asta; pentru aşa ceva nu eşti destul de îngâmfat şi de latin. N-ai în tine nimic clasic. Pari să fii un fiu al vremurilor noastre, dar, cum observ, unul cam neobişnuit. Nu eşti un păgân autentic, ci un păgân care aleargă după religia noastră creştină”.

R: „Eşti într-adevăr un bun dezlegător de enigme. Iţi faci treaba mai bine ca mulţi alţii care m-au înţeles cu totul greşit”.

Eu: „Tonul tău e rece şi batjocoritor. Nu ţi-ai frânt niciodată inima pentru cele mai sfinte mistere ale religiei noastre creştine?”

R: „Eşti un om nemaipomenit de greoi şi de serios. Eşti întotdeauna aşa de indiscret?”

Eu: „Aş vrea să fiu în faţa lui Dumnezeu întotdeauna atât de serios şi de credincios mie însumi pe cât încerc să fiu. Aduci cu tine un iz de spânzurătoare, precis eşti unul din şcoala neagră de la Salerno[8], unde păgâni şi urmaşi ai păgânilor predau arte nocive”.

R: „Eşti superstiţios şi prea german. Iei în sens literal ceea ce spun Scripturile, altminteri nu m-ai putea judeca atât de aspru”. /

Eu: „Departe de mine, o judecată aspră. Dar presimţirea nu mă înşală. Te fereşti şi nu vrei să te trădezi. Ce ascunzi?”

(Roşul pare să se înroşească şi mai tare, străluceşte în veşmintele sale roşii ca un fier incandescent.)

6 Paragraful anterior a fost adăugat în *Ciornă* (p. 167).

7 26 decembrie 1913.

8 Salerno este un oraş în sud-vestul Italiei, fondat de romani. Jung se referă probabil la Academia Segreta care se înfiinţase acolo în 1540 şi se ocupa de alchimie.

R: „Nu ascund nimic, naivule. Mă încântă doar seriozitatea ta gravă şi sinceritatea ta comică. Aşa ceva e rar în vremea noastră, mai ales la oamenii care dispun de inteligenţă".

Eu: „Cred că nu mă poţi înţelege întru totul. Mă măsori pesemne cu aceia dintre oamenii vii pe care-i cunoşti. Dar trebuie să-ţi spun, de dragul adevărului, că eu nu ţin de acest timp şi de acest loc. O vrajă m-a exilat demult în acest loc şi în acest timp. În realitate nu sunt cel pe care-l vezi în faţa ta".

R.: „Spui lucruri uimitoare. Cine eşti atunci?"

Eu: „Asta n-are legătură cu chestiunea: mă aflu în faţa ta ca cel care sunt acum. De ce sunt aici şi de ce sunt aşa, nu ştiu. Dar ştiu că trebuie să fiu aici ca să-ţi răspund după cum mă pricep mai bine. Ştiu cine eşti tu tot atât de puţin pe cât ştii şi tu cine sunt eu".

R.: „Asta sună foarte curios. Eşti cumva un sfânt? Un filosof nu s-ar zice, căci limbajul savant nu ţi se potriveşte. Dar un sfânt? Asta mai degrabă. Seriozitatea ta aduce a fanatism. în jurul tău sunt o atmosferă etică şi o simplitate care amintesc de pâine uscată şi apă".

Eu: „Nu spun nici da, nici nu: vorbeşti ca unul care e stăpânit de duhul acestei vremi. S-ar zice că-ţi lipsesc comparaţiile".

R.: „Ai învăţat la păgâni? Răspunzi ca un sofist[9]. Cum ai ajuns să mă masori după criteriul religiei creştine, dacă nu eşti sfânt?"

Eu: „Mi se pare că ăsta e totuşi un criteriu care poate fi aplicat şi atunci când nu eşti sfânt. După câte cred că am aflat nimeni nu se poate strecura nepedepsit pe lângă misterele religiei creştine. Repet, cine nu şi-a frânt inima împreună cu Domnul Iisus Christos, acela târăşte după sine un păgân care îl opreşte de la tot ce e mai bun".

R: „Din nou această veche melodie? De ce, dacă nu eşti un sfânt creştin? Doar nu eşti un blestemat de sofist?"

Eu: „Eşti prea stăpânit de lumea ta. Dar ai putea totuşi să inţelegi că e posibil să apreciezi corect valoarea creştinismului fără să fii chiar un sfânt".

R: „Eşti oare un doctor în teologie care priveşte creştinismul din afară şi-1 evaluează istoric, deci totuşi un sofist?"

Eu: „Eşti îndărătnic. Mă refer la faptul că nu întâmplător toată lumea s-a creştinat. Cred, de asemenea, că este sarcina omenirii occidentale să-l poarte pe Christos în inimă şi să crească, înălţându-se prin suferinţa, moartea şi învierea lui".

R: „Păi, există şi evrei care sunt oameni drepţi şi totuşi n-au nevoie de lăudata ta Evanghelie".

Eu: „Am impresia că nu eşti un bun cunoscător de oameni: n-ai observat niciodată că evreului îi lipseşte ceva, unuia la cap, altuia la inimă, şi că el însuşi simte că ceva îi lipseşte?"

R: „Nu sunt, ce-i drept, evreu, dar trebuie să iau apărarea evreului: pari să fii antisemit".

Eu: „Cu asta îi imiţi pe acei evrei care acuză întotdeauna de antisemitism o critică nu totdeauna favorabilă lor, în vreme ce ei înşişi fac cele mai crunte glume despre propriul lor neam. Evreii sunt sensibili la critică fiindcă prea bine acea lipsă şi totuşi nu vor s-o recunoască. Crezi că creştinismul a trecut aşa fără să lase urme pe lângă sufletul omenesc? Şi crezi că cineva care nu l-a trăit înlăuntrul lui poate să aibă parte de roadele sale?"[10]

R.: „Ai argumente. Dar seriozitatea ta?! Ai putea să trăieşti mai confortabil. Dacă nu eşti sfânt, nu văd de ce trebuie să fii atât de serios. Îţi strici toată plăcerea. Ce naiba e în capul tău? Doar creştinismul, cu fuga lui jalnică de lume, îi poate face pe oameni / atât de greoi şi de posaci".

Eu: „Cred că există şi alte lucruri care predică seriozitatea".

R.: „Ah, ştiu, te referi la viaţă. Cunosc această frază. Şi eu trăiesc şi nu-mi fac sânge rău din

9 Sofiştii erau filosofi greci din secolele al IV-lea şi al V-lea î.Chr., având centrul la Atena şi incluzând figuri precum Protagoras, Georgias şi Hippias. Ţineau prelegeri şi predau contra cost, acordând atenţie specială învăţământului retoric. Critica lui Platon dintr-un număr de dialoguri a constituit sursa conotaţiei moderne negative a termenului. Înţeles ca joacă de-a cuvintele.

10 *Ciorna* continuă: .Nimeni nu poate să ignore o dezvoltare sufletească de multe sute de ani şi să culeagă ce n-a semănat *(p. 172)*

cauza asta. Viaţa nu pretinde seriozitate, dimpotrivă, treci mai bine prin ea dansând”[11].

Eu: „Cunosc dansul. Da, dacă dansul ar sluji la ceva! Dansul ţine de vârsta pasiunii. Ştiu că există oameni care sunt mereu în stare de pasiune, şi alţii care vor să danseze chiar şi pentru zeul lor. Unii sunt caraghioşi, iar ceilalţi se joacă de-a antichitatea în loc să-şi recunoască cinstit incapacitatea de a se exprima”.

R: „Aici, dragul meu, lepăd masca. Acum am să devin ceva mai serios, căci e vorba de domeniul meu. S-ar putea imagina că există un al treilea pentru care dansul ar fi un simbol”.

Roşul călăreţului se transformă în culoarea fraged roşiatică a cărnii. Şi iată - o, minune din veşmintele mele verzi au început să răsară frunze peste tot.

Eu: „Există poate şi o bucurie în faţa zeului, care a putea fi numită dans. Dar eu n-am găsit încă această bucurie. Mă uit după lucrurile care vin. Lucrurile au venit, dar bucuria n-a fost printre ele”.

R.: „Nu mă recunoşti, prietene, eu sunt bucuria!”

Eu: „Tu să fii bucuria? Te văd ca prin ceaţă. Imaginea ta îmi dispare. Lasă-mă să te iau de mână, iubite, unde eşti? Unde eşti?”

Bucuria? Să fi fost el bucuria?

[2] Sigur că acel Roşu a fost diavolul, dar diavolul meu. A fost bucuria mea, bucuria celui serios care, singur, caută cu privirea din turnul înalt, bucuria lui de un roşu deschis şi cald, trandafiriu, cu mireasmă de roze[12]. Nu bucuria tainică legată de gândurile şi privirea proprie, ci acea bucurie străină a lumii care vine pe neaşteptate ca un vânt cald din sud cu miresme învolburate de flori şi uşurinţa de a trăi. Ştiţi de la poeţii voştri că acei oameni serioşi, atunci când scrutează aşteptând lucrurile din adânc, sunt vizitaţi mai întâi de diavolul bucuriei lor primăvăratice[13]. Ca un val îl ridică pe om şi-l duce în afară. Cine gustă din această bucurie se uită pe sine[14]. Şi nu e nimic mai dulce decât să te uiţi pe tine. Dar mult mai mulţi sunt aceia care, fiind atât de puternic înţepeniţi, nu pot fi dezrădăcinaţi nici măcar de valul trandafiriu. Ei sunt împietriţi şi grei, ceilalţi sunt prea uşori.

M-am confruntat serios cu diavolul şi m-am purtat cu el ca şi cum ar fi fost o persoană reală. Misterul m-a învăţat să iau în serios şi în mod personal acei cutreierători necunoscuţi, care sălăşluiesc în lumea interioară, căci ei sunt reali fiindcă sunt eficienţi[15]. Nu ajută la nimic dacă spunem în duhul aceste vremi: „Nu există diavol”.

La mine a existat unul. Un astfel de diavol s-a desfăşurat în mine. Am făcut cu el ce-am putut. Am putut să vorbesc cu el. O convorbire religioasă este inevitabilă cu diavolul, căci el te provoacă, dacă nu vrei să i te supui necondiţionat. Căci religia este exact acel lucru în care nu mă înţeleg cu diavolul. Trebuie să mă confrunt cu el deoarece, el fiind o personalitate autonomă, nu mă pot aştepta din partea lui să accepte necondiţionat punctul meu de vedere.

---

11 În ”Aşa grăita Zaratustra” a lui Nietzsche, Zarathustra avertizează asupra biruinţei duhului gravităţii şi îndeamnă: „Voi, oameni superiori, necazul vostru cel mai greu este ca nu ştiţi să dansaţi cum trebuie să se danseze - adică dincolo de voi! (”Despre oameni superiori” [*ed. Cit.* p 361 *Nt.*]).

12 Într-un seminar din 1939, Jung a discutat transformarea istorică a figurii diavolului. El a notat că „atunci când apare în roşu, natura diavolului e ignică, adică pătimaşă: el pricinuieşte desfrânare, ură sau iubire neînfrânată”. (Ed. Lorenz Jung şi Maria Meyer-Grass, *Kindertraume,* Walter Verlag. Dusseldorf, 1987, p. 194)

13 *Ciorna* continuă: „Aţi văzut doar, datorită lui Faust, ce natură absolută are această bucurie” (p. 175). Referinţa e la *Faust* al lui Goethe.

14 În *Ciornă* este: „După cum ştiţi din *Faust,* există nu puţini care uită ce au fost, fiindcă se lasă duşi cu totul de apă.

15 Jung a elaborat acest punct în 1928 în timp ce prezenta metoda imaginaţiei active. În schimb, crezul ştiinţific al epocii noastre a dezvoltat o fobie superstiţioasă faţă de fantasmă. *Real este însă ceea ce este eficient.* Fantasmele inconştientului sunt eficiente - în legătură cu asta nu e admisă nicio îndoială” („Die Beziehungen zwischen dem Ich und dem Unbewußten”, în GW 7, § 353)

Ar însemna să fug, dacă n-aş încerca să mă înţeleg cu el. Dacă ai prilejul rar de a vorbi cu diavolul, atunci nu uita să te confrunţi serios cu el. E până la urmă diavolul tău. Diavolul ca potrivnic al celuilalt punct de vedere al tău, care te ispiteşte şi-ţi aşază pietre în drum, acolo unde ai mai puţină nevoie de ele.

A te preocupa de diavol nu înseamnă: să treci de partea lui, caz în care ai căzut pradă diavolului, înseamnă mai degrabă: să te înţelegi. Prin asta accepţi celălalt punct de vedere al tău. Diavolul pierde astfel ceva teren, şi tu de asemenea. Ceea ce e un lucru bun.

Cu toate că, din cauza bunei-credinţe şi a seriozităţii ei speciale, religia îi este foarte nesuferită diavolului, s-a văzut totuşi că tocmai religia este aceea prin care se poate ajunge la o înţelegere cu diavolul. Ceea ce am spus despre dans l-a atins, căci am vorbit de ceva care aparţine domeniului său. El nu ia în serios doar ceea ce îi priveşte pe alţii, căci aceasta e o particularitate a tuturor diavolilor. Astfel eu ajung la seriozitatea lui şi cu asta atingem baza /comună, pe care este posibilă o înţelegere. Diavolul e convins că dansul nu este nici pasiune, nici sminteală, ci expresia a ceva care nu ţine nici de una, nici de cealaltă, ci este expresie a bucuriei. Aici sunt de acord cu diavolul. De aceea el se umanizează în ochii mei. Eu însă înverzesc ca un pom în primăvară.

Faptul însă că bucuria este diavolul sau că diavolul e bucuria trebuie să-ţi dea de gândit. Am reflectat o săptămână întreagă la asta şi mă tem că nu îndeajuns. Tăgăduieşti că bucuria ta e diavolul. Dar s-ar zice că bucuria are întotdeauna ceva diavolesc. Dacă bucuria ta nu este pentru tine un diavol, atunci este pentru aproapele tău, căci bucuria este o maximă înflorire şi înverzire a vieţii. Asta te smulge, împingându-te spre coborâre, şi trebuie să dibui o urmă nouă, căci lumina ţi s-a stins cu desăvârşire în focul bucuriei. Sau bucuria ta îl smulge pe aproapele tău şi-l aruncă din arenă, căci viaţa este ca un foc care aprinde tot ce e inflamabil în apropiere. Focul este însă elementul diavolului.

Când am văzut că diavolul este bucuria, mi-ar fi plăcut să fac cu el un pact. Dar cu bucuria nu poţi face niciun pact, căci îţi dispare pe loc. De aceea nu-ţi poţi prinde nici diavolul. Într-adevăr, ţine de fiinţa lui faptul de a nu putea fi prins. Dacă se lasă prins, e prost şi tu nu câştigi nimic având un diavol prost în plus. Diavolul încearcă întotdeauna să-ţi taie craca pe care stai. Ceea ce e util şi te fereşte de adormire şi de viciile legate de ea.

Diavolul este un element malign. Dar bucuria? Faptul că şi bucuria are malignitate constaţi atunci când alergi după ea, căci atunci dai peste plăcere, iar de la plăcere, de-a dreptul peste iad, peste iadul tău personal, care la fiecare e altfel[16].

Înţelegându-mă cu diavolul, el a preluat ceva din seriozitatea mea, iar eu ceva din bucuria lui. Ceea ce mi-a dat curaj. Dacă însă diavolul a câştigat în seriozitate, atunci trebuie să fim pregătiţi[17]. E întotdeauna un act de cutezanţă să preiei bucuria, dar ea ne duce la viaţă şi la dezamăgirea ei, din care ia fiinţă totalitatea noastre[18].

Castelul din pădure[19]

Cap. II.

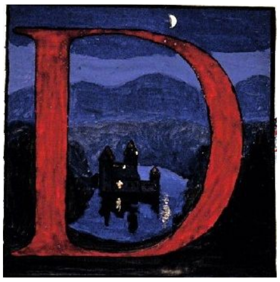
---

16 *Ciorna* continuă: „Orice om atent îşi cunoaşte propriul iad, dar nu oricine îşi cunoaşte diavolul. Nu există doar diavoli bucuroşi, ci şi trişti" (p. 178).

17 *Ciorna* continuă: „Cum îi prieşte diavolului însuşi seriozitatea am aflat cu ocazia unei aventuri ulterioare. Seriozitatea îl va face cu siguranţă mai primejdios pentru tine, dar, crede-mă, nu-i prieşte" (pp. 178—179).

18 *Ciorna* continuă: „Cu bucuria nou dobândită am pornit la aventuri, fără să ştiu încotro mă ducea drumul. Oricum, aş fi putut să ştiu că diavolul ne ademeneşte întotdeauna mai întâi spre femei. Dar ca gânditor eram înţelept în gândire, nu şi în viaţă. Acolo eram chiar necugetat şi sfios. Deci pregătit să nimeresc în capcana de vulpi" (p. 179).

19 În *Ciorna manuscrisă* este: „Cea de a doua aventură" (p. 383).

[I M 3][20] În cea de a doua noapte mă pomenesc mergând singur în pădurea Întunecată şi bag de seamă că m-am rătăcit[21].[21] Mă aflu pe un drum prost de care, şi merg împiedicându-mă prin întuneric. Ajung în fine la o mlaştină liniştită şi întunecată, în mijloc cu un castel mic şi vechi. Mă gândesc că n-ar fi rău să cer aici adăpost pentru noapte. Bat la poartă, aştept îndelung, începe să plouă. Trebuie să mai bat o dată. Acum aud că vine cineva: se deschide poarta. Un om înveşmântat în haine demodate, un slujitor, mă întreabă ce poftesc. Rog să mi se dea adăpost pentru noapte şi sunt lăsat să intru într-un vestibul întunecat. Apoi mă conduce sus pe o scară de lemn întunecată şi tocită. Ajung sus, într-un spaţiu larg şi înalt, asemenea unei săli, cu pereţii albi, de-a lungul cărora sunt aşezate sipete şi dulapuri.

Sunt condus într-un fel de cameră de primire. Este un spaţiu simplu cu mobile vechi, capitonate. Lumina mată a unei lămpi demodate luminează doar foarte precar odaia. Slujitorul ciocane la o uşă laterală şi o deschide apoi fără zgomot. Arunc repede o privire într-acolo: este camera de lucru a unui învăţat, rafturi de cărţi pe toţi cei patru pereţi, un birou mare, la care stă un bătrân îmbrăcat într-o robă lungă şi neagră. Î-mi face semn să mă apropii. Aerul din cameră egreu. iar bătrânul pare îngrijorat. Nu este lipsit de demnitate, adică s-ar zice că aparţine acelora care au atâta demnitatea pe cât li se conferă. Are acea expresie modest-scrupuloasă a omului învăţat, zdrobit şi nimicnicit demult de abundenţa cunoştinţelor sale. Mă gândesc că este un adevărat / savant care a învăţat marea modestie în faţa nemărginirii cunoştinţelor şi care s-a dăruit total materiei ştiinţei, cântărind drept şi scrupulos, ca şi cum ar fi avut el însuşi *in persona* de prezentat cu responsabilitate procesul adeveririi ştiinţifice.

Mă salută stânjenit, cumva absent şi defensiv. Nu mă miră, căci cu arăt ca un om obişnuit. Doar cu greu îşi întoarce privirea de la lucrarea sa. Îmi repet rugămintea de a fi găzduit peste noapte. După o pauză mai lungă, bătrânul observă: „Deci, vrei să dormi, dormi liniştit”. Bag de seamă că e absent şi de aceea îl rog să-i poruncească slujitorului să-mi dea o cameră. La care spune: „Ceri cam multe, aşteaptă, nu pot să mă întrerup chiar acum”. Se cufundă iar în cartea lui. Aştept cu răbdare. După un răstimp ridică ochii uimit: „Ce cauţi aici? Oh iartă-mă - am uitat cu desăvârşire că aştepţi aici. Am să-1 chem imediat pe slujitor”. Slujitorul vine şi mă conduce la o cămăruţă, pe acelaşi etaj, cu pereţii goi şi albi, şi un pat mare. Îmi urează noapte bună şi se îndepărtează.

Fiindcă sunt obosit, mă dezbrac pe loc şi, după ce sting lumina, o lumânare de seu, mă bag în pat. Aşternutul e neobişnuit de aspru, perna tare. Drumul greşit m-a dus într-un loc ciudat: un mic castel vechi, al cărui proprietar savant îşi petrece evident amurgul vieţii singur, împreună cu cărţile sale. Par să nu mai fie alte fiinţe în casă, în afară de slujitorul său care locuieşte dincolo, în turn. Mă gândesc că e o existenţă ideală, totuşi solitară, această viaţă a bătrânului împreuna cu cărţile sale. Şi gândurile mele zăbovesc aici multă vreme până ce observ în cele din urmă că un alt gând nu-mi mai dă pace, anume că bătrânul şi-a ascuns-o aici pe frumoasa lui fată - idee romanescă lipsită de gust — subiect - fad şi epuizat - dar romanticul ne-a intrat în sânge o idee cu adevărat romanescă un castel în pădure – solitar-noptatic - un bătrân împietrit în cărţile sale care păzeşte o comoară preţioasă şi o ascunde cu invidie de toată lumea - ce gânduri ridicole îmi vin! E iad sau purgatoriu faptul că trebuie să scornesc în rătăcirile mele şi asemenea vise copilăreşti? Dar mă simt incapabil

20 28 decembrie 1913.

21 *Infernul* lui Dante începe cu rătăcirea poetului într-o pădure întunecată. În exemplarul lui Jung este pus aici un ştraif de hârtie.

să-mi înalţ gândurile spre ceva mai puternic sau mai frumos. Trebuie să las aceste gânduri în voia lor. La ce-ar folosi să le reprim se reîntorc mai bine să înghit această băutură fadă decât s-o ţin în gură. Cum arată această eroină plictisitoare? Cu siguranţă blondă, palidă - ochi albaştri, - sperând nostalgic ca orice călător rătăcit s-o salveze din temniţa părintească - ah, cunosc această absurditate răsuflată - mai bine să dorm - de ce naiba trebuie să mă chinui cu astfel de fantasme goale?

Somnul nu vrea să vină. Mă răsucesc de pe-o parte pe alta somnul nu vine - oare, în cele din urmă, am în mine însumi acest suflet nemântuit? Şi este el acela care nu mă lasă să dorm? Am un suflet atât de romanesc? Asta mai lipsea - ar fi chinuitor de ridicol. Nu se mai isprăveşte odată această băutură dintre toate cea mai fadă? Trebuie să fie deja miezul nopţii - şi încă nu dorm. Pentru Dumnezeu, ce anume nu mă lasă să dorm? E ceva în camera asta? E patul vrăjit? E barbar la ce îl poate împinge insomnia pe om chiar la cele mai inepte şi mai superstiţioase teorii. S-ar zice că e rece, mie frig - poate de asta nu dorm - de fapt aici e neliniştitor - Dumnezeu ştie ce se petrece - nu s-au auzit adineauri nişte paşi? Nu, asta trebuie să fi fost afară - mă întorc pe cealaltă parte, strâng ochii tare, trebuie să dorm. Nu s-a deschis uşa?

Dumnezeule, stă cineva în ea? Văd bine? - O fată subţire, palidă ca moartea stă în uşă? Pentru Dumnezeu, ce-i asta? Se apropie!

„Ai venit în sfârşit?" întreabă încet. Imposibil e o eroare groaznică romanul tinde să devină real tinde să se dilate într-o istorie idioată cu stafii? La ce absurditate sunt condamnat? Sufletul meu e acela care adăposteşte asemenea splendori romaneşti? Trebuie să am parte şi de aşa ceva? Sunt cu adevărat în iad - trezirea rea de după moarte, când te întorci la viaţă într-o bibliotecă publică de împrumut. Oare am dispreţuit atât de mult oamenii vremii mele şi gustul lor, încât trebuie să trăiesc acum în iad şi să imit romanele pe care demult am scuipat? Oare jumătatea inferioară a gustului mediu al omenirii pretinde şi ca sfinţenie şi inviolabilitate, aşa încât n-avem voie să spunem / vreun cuvânt rău la adresa ei fără a trebui să ispăşim păcatul în iad?

Ea spune: „Ah, şi tu gândeşti trivial despre mine? Şi tu te laşi prostit de iluzia nefericită că fac parte dintr un roman? Şi tu, în legătură cu care am nădăjduit că s-a lepădat de aparenţă şi aspiră la esenţa lucrurilor?"

Eu: „Iartă-mă, dar exişti cu adevărat? Este o asemănare prea nefericită cu acele scene romaneşti răsuflate până la stupiditate, ca să nu presupun că eşti doar o creatură a creierului meu insomniac. Îndoiala mea nu e totuşi cu adevărat întemeiată dacă o situaţie coincide în asemenea măsură cu tipul romanului sentimental?"

Ea: „Nefericitule, cum te poţi îndoi de realitatea mea?"

Cade în genunchi la picioarele patului meu, plângând în hohote, şi-şi ascunde faţa în mâini. Doamne, până la urmă e totuşi reală şi eu o nedreptăţesc? Mă cuprinde mila.

Eu: „ Dar, pentru Dumnezeu, spune-mi: eşti reală? Trebuie să te iau în serios ca pe o realitate?"

Plânge şi nu răspunde nimic.

Eu: „Cine eşti?"

Ea: „Sunt fata bătrânului. Mă ţine aici într-o captivitate insuportabilă, nu din invidie sau ură, ci din iubire, căci sunt unicul lui copil, leită mamei mele, moartă de timpuriu".

Îmi pun mâinile în cap: nu-i asta o groaznică banalitate? Cuvânt cu cuvânt, romanul din biblioteca de împrumut! O zei, încotro m-aţi dus? E să râzi, să urli să fii un pătimitor frumos, un ins tragic zdrobit e greu, dar să fii un maimuţoi, o voi, oameni plini de frumuseţe şi grandoare? Nicicând nu vi s-a pus în mâinile ridicate spre rugă, ca dar ceresc, banalul şi etern ridicolul, lucrul nespus de răsuflat si de tocit.

Totuşi ea continuă să zacă aici şi să plângă dar dacă ar fi reală? Atunci ar fi de compătimit, oricui i-ar fi milă de ea. Dacă e o fată cuviincioasă, cât o fi costat-o să intre în camera unui bărbat străin! Şi să-şi biruie astfel sfiala?

Eu: „Copilă dragă, vreau în ciuda a tot şi a toate să te cred că eşti reală. Ce pot să fac pentru tine?"

Ea: „În fine, în fine, o vorbă rostită de buze omeneşti!"

Se ridică, chipul ei străluceşte, e frumoasă. O puritate adâncă îi zace în priviri. Are un suflet frumos şi depărtat de lume, un suflet care ar vrea să ajungă la viaţa reală, la toată acea realitate vrednică de milă, baie de murdărie şi izvor de sănătate. O, despre această frumuseţe a sufletului! Să-l vezi coborând în lumea subterană a realităţii — ce spectacol!

Ea: „Ce poţi face pentru mine? Ai făcut deja mult pentru mine. Ai rostit cuvântul mântuitor atunci când n-ai mai pus banalul între tine şi mine. Căci, să ştii: am fost vrăjită prin banal".

Eu: „Vai de mine, acum devii chiar un personaj de basm".

Ea: „Fii rezonabil, prietene dragă, nu te mai poticni şi de basm, căci basmul e doar bunica romanului şi e cu mult mai general valabil decât cel mai citit roman al vremii tale. Şi doar ştii că lucrurile care trec milenii de-a rândul din gură în gură sunt, ce-i drept, deja mestecate, dar se apropie cel mai mult de supremul adevăr omenesc. Deci nu lăsa să ne despartă basmul"[22].

Eu: „Eşti deşteaptă şi nu pari să fi moştenit înţelepciunea tatălui tău. Dar, spune-mi, ce crezi despre adevărurile divine, aşa-numite extreme? Mi s-ar părea foarte ciudat să fie căutate în banalitate. Potrivit naturii lor ele trebuie să fie foarte neobişnuite. Gândeşte-te doar la marii noştri filosofi".

Ea: „Cu cât aceste adevăruri extreme sunt mai neobişnuite, cu atât trebuie să fie mai inumane, şi cu atât mai puţin îţi spun ceva preţios sau profund despre fiinţa şi existenţa omului. Doar ceea ce omenesc şi ceea ce tu batjocoreşti ca fiind banal şi răsuflat / conţine înţelepciunea pe care o cauţi. Fabulosul nu pledează împotriva, ci în favoarea mea şi dovedeşte cât de general valabilă şi de umană sunt şi cât de mult am nu doar nevoie de mântuire, dar şi o merit. Căci eu pot să trăiesc în lumea realităţii tot atât de bine, sau poate şi mai bine, decât multe altele dintre congenerele mele".

Eu: „Fată stranie, eşti derutantă. Când l-am văzut pe tatăl tău, am sperat că o să mă invite la o discuţie savantă. N-a făcut-o şi m-am supărat pe el, căci m-am simţit jignit în demnitatea mea de neglijenţa lui distrată. La tine însă am găsit mult mai multe lucruri bune. Îmi dai subiecte de reflecţie. Eşti neobişnuită".

Ea: „Te înşeli, sunt foarte obişnuită".

Eu: „Nu pot să cred. Ce frumoasă şi vrednică de admiraţie este expresia sufletului tău. oglindită în ochi! Fericit şi de invidiat bărbatul care te va lua în căsătorie".

Ea: „Mă iubeşti?"

Eu: „Jur că te iubesc - dar - din păcate, sunt deja căsătorit".

Ea: „Deci vezi: realitatea banală e chiar izbăvitoare. Îţi mulţumesc, prietene dragă, şi-ţi transmit un salut din partea Salomeei".

Odată cu aceste cuvinte, silueta ei se destramă în întuneric. Lumina mată a lunii pătrunde în odaie. Pe locul pe care a stat e ceva întunecat — o grămadă de trandafiri roşii[23].

---

22 În scrierea sa din 1908, „Wishfulfilment and Symbolism in Fairytales", Franz Riklin, colegul lui Jung, a demonstrat că basmele fantastice sunt invenţii spontane ale sufletului uman primitiv şi ale tendinţei generale de realizare a dorinţelor (trad. W.A. Whitc, *The Psychoanalytic Review,* 1913, p. 95). În *Wandlungen und Symbole der Libido,* Jung a considerat că basmele fantastice şi miturile reprezintă imagini primordiale. În opera sa ulterioară le-a socotit expresii ale arhetipurilor, precum în „Despre arhetipurile inconştientului colectiv", în GW 9, 1, § 6. Discipola lui Jung, Marie-Louise von Franz, a dezvoltat o interpretare psihologică a basmelor fantastice într-o serie de lucrări. Vezi cartea ei *Psychologische Marcheninterpretation. Eine Einfuhrung,* Kosel Verlag, Munchen, 1986.

23 În „Zum psychologischen Aspekte der Korefigur", Jung a descris acest episod după cum urmează: „O casă solitară în pădure, în ea locuieşte un savant bătrân. Brusc apare fata lui, un fel de nălucă, şi se plânge că oamenii o consideră doar o fantasmă". (GW 9,1 § 361.) Jung a comentat (în succesiunea observaţiilor sale referitoare la episodul Ilie şi Salomea de mai sus, nota 213, p. 252) faptul că „visul al treilea prezintă aceeaşi temă, dar într-un plan mai degrabă fabulos. Aici, anima este caracterizată drept o făptură fantomatică" *(ibid.,* § 373).

[2][24] Dacă nu ai parte de o aventură exterioară, nu ai parte nici de una interioară. Frântura pe care o preiei de la diavol, care e tocmai bucuria, îţi procură aventuri. Prilej cu care îţi vei găsi atât limita inferioară, cât şi pe cea superioară. E necesar să-ţi cunoşti limitele. Dacă nu le cunoşti, nimereşti în barierele artificiale ale vanităţii tale şi ale aşteptării semenilor tăi. Viaţa ta însă suportă greu să fie oprită de bariere artificiale. Viaţa tinde să sară peste astfel de bariere şi, din cauza lor, încetezi să mai fii unit cu tine însuţi. Aceste bariere nu sunt limitele tale reale, ci sunt o limitare arbitrară care îţi face inutil violenţă. Încearcă de aceea să-ţi găseşti limitele reale. Nu le cunoşti dinainte, ci le vezi şi le înţelegi atunci când le-ai atins. Dar şi asta ţi se întâmplă doar dacă ai echilibru. Fără echilibru cazi dincolo de limitele tale, fără să observi ce ţi se întâmplă. Echilibrul însă îl obţii numai hrănindu-ţi opusul. Ceea ce însă îţi repugnă din străfunduri, căci nu este ceva eroic.

Duhul meu a cugetat la toate lucrurile ciudate şi neobişnuite, a pândit posibilităţi negăsite, poteci care duc în locuri ascunse, lumini care strălucesc în noapte. Iar când duhul meu a făcut asta, toate lucrurile obişnuite din mine au suferit pierderi, fară ca eu să bag de seamă, şi am început să tânjesc după viaţă, căci nu trăiam. De aceea mi-a ieşit în cale această aventură. M-a copleşit romanticul. Romanticul este un pas înapoi. Spre a ajunge la drum, trebuie să facem eventual şi câţiva paşi înapoi[25].

Trăiesc în aventură ceea ce am privit în Mister. Ilie şi Salomea pe care i-am văzut în Mister au devenit în viaţă savantul bătrân şi fata lui palidă, întemniţată. Ceea ce trăiesc este o copie deformată a Misterului. Prin romantic, am ajuns la grosolănia şi mediocritatea vieţii, unde gândurile îmi dispar şi aproape că uit de mine însumi. Cele pe care le-am iubit mai înainte a trebuit să le trăiesc fad şi veşted, iar cele pe care le-am luat mai înainte în derâdere a trebuit să le invidiez tot mai mult şi să tânjesc neajutorat după el. Am luat asupra mea ridicolul acestei aventuri. Abia a avut loc, şi am şi văzut cum fata s-a transformat şi a manifestat un simţ dc independenţă. Spre a preschimba ridicolul, e suficient să te întrebi la ce râvneşte el.

Ce este cu masculinitatea? Ştii câtă feminitate îi lipseşte bărbatului spre a fi desăvârşit? Ştii câtă masculinitate îi lipseşte femeii spre a fi desăvârşită? Voi căutaţi feminitatea la femeie şi masculinitatea la bărbat. Și astfel există numai bărbaţi şi femei. Dar unde sunt oamenii? Tu, omule, nu trebuie să cauţi feminitatea la femeie, ci trebuie s-o cauţi şi s-o recunoşti în tine însuţi, căci o ai dintru început. Dar îţi place să te joci de-a masculinitatea, căci asta merge pe drumul neted al obişnuitului. Tu, femeie, să nu cauţi masculinitatea la bărbat, ci să iei asupra ta masculinitatea din tine însăţi, căci /o ai dintru început. Dar te încântă şi e uşor să faci pe femeiuşcă, de aceea bărbatul te dispreţuieşte, căci el îşi dispreţuieşte feminitatea. Dar omul este masculin şi feminin, nu este doar bărbat sau doar femeie. Abia dacă poţi spune despre sufletul tău ce sex are. Dar dacă ai să fii cu băgare dc scamă, ai să vezi că bărbatul cel mai viril are un suflet feminin, iar femeia cea mai feminină are un suflet viril. Cu cât eşti mai bărbat, cu atât eşti mai departe de ceea cc este cu adevărat femeia, căci feminitatea din tine îţi e străină şi o dispreţuieşti[26].

Dacă iei de la diavol o frântură de bucurie şi pleci cu ea după aventuri, atunci iei plăcerea asupra ta. Plăcerea însă atrage toate cele pe care le râvneşti şi depinde acum de tine dacă plăcerea te

24 *Ciorna* continuă: „Prietene, tu nu percepi nimic din viaţa mea exterioară, vizibilă. Nu auzi decât despre viaţa mea lăuntrică, pandantul vieţii exterioare. Dacă din pricina asta crezi că eu nu am decât viaţă lăuntrică şi că asta e singura mea viaţă, atunci te înşeli. Căci trebuie să ştii că viaţa ta lăuntrică nu devine mai bogată pe seama vieţii exterioare, ci mai săracă. Dacă nu trăieşti în afară, nu te îmbogăţeşti lăuntric, ci te împovărezi. Ceea ce nu e spre avantajul tău şi e începutul răului. Tot aşa, viaţa ta exterioară nu devine mai bogată şi mai frumoasă pe seama vieţii lăuntrice, ci mai săracă şi mai sărăcăcioasă. Echilibrul găseşte calea" (p. 188).

25 *Ciorna* continuă: „M-am întors în Evul Mediu, timpul meu, în care am fost romantic şi am trăit aventura" (p. 190).

26 În 1921, în *Psychologiscne Typen,* Jung scria: „O femeie foarte feminină are un suflet masculin, un bărbat foarte viril are un suflet feminin. Acest contrast vine din faptul că, de pildă, bărbatul nu este absolut şi în toate lucrurile viril, ci posedă în mod normal şi anume trăsături feminine. Cu cât atitudinea sa exterioară este mai virilă, cu atât trăsăturile feminine sunt mai deplin înlăturate şi trec în inconştient". (GW 6, § 806 [în trad. din *ed. cit.,* § 838, N.t.]). El a numit sufletul feminin al bărbatului anima, iar sufletul masculin al femeii animus, şi a descris cum indivizii îşi proiectează imaginile sufletului lor în persoane de sex opus. (§ 811.)

va strica sau te va înălţa. Dacă eşti al diavolului, vei bâjbâi, cuprins de plăcere oarbă, după diversitate şi te vei rătăci în ea. Dacă însă rămâi la tine însuţi ca un om care este al său însuşi şi nu al diavolului, atunci îţi vei aminti de umanitatea ta. Te vei comporta deci faţă de femeie nu pur şi simplu ca bărbat, ci ca om, cu alte cuvinte ca şi cum ai fi de acelaşi sex cu ea. Îţi vei aminti de feminitatea ta. S-ar putea să ţi se pară că nu eşti viril, că eşti cumva prost şi efeminat. Trebuie să iei ridicolul asupra ta, altminteri acesta rămâne frustrat în tine şi cândva, când te vei aştepta mai puţin, te va cotropi brusc şi te va face de râs. Pentru bărbatul cel mai viril e chinuitor să ia asupra lui propria feminitate, căci acest lucru i se pare ridicol, lipsit de vigoare şi de frumuseţe.

Da, ţi se pare că ţi-ai pierdut toate virtuţile, ca şi cum te-ai fi înjosit. Acelaşi lucru i se pare şi femeii care îşi asumă virilitatea ei[27]. Da, ţi se pare că este o robie. Eşti robul lucrului de care are nevoie sufletul tău. Bărbatul cel mai viril are nevoie de femeie, de aceea este robul acestei necesităţi. Devino tu însuţi femeie[28] şi vei fi izbăvit de robia faţă de femeie. Eşti lăsat fară milă pradă femeii atâta timp cât nu poţi să-ţi baţi joc de toată virilitatea ta. Îţi stă bine să îmbraci o dată haine femeieşti: se va râde de tine, dar devenind femeie, câştigi libertatea faţă de femeie şi faţă de tirania ei. Asumarea feminităţii duce la desăvârşire. Acelaşi lucru e valabil pentru femeia care îşi asumă virilitatea ei.

Feminitatea bărbatului este legată de rău. O găsesc pe drumul plăcerii. Virilitatea femeii este legată de rău. De aceea omului îi repugnă să-şi asume propriul celălalt. Dar dacă îl asumi, se produce acel lucru care se leagă de desăvârşirea omului: anume atunci când râzi de tine însuţi, pasărea albă a sufletului zboară spre tine, era departe, dar smerenia ta a atras-o[29]. Taina se apropie de tine şi în jurul tău se petrec lucruri ce seamănă a miracole. O strălucire de aur luminează, căci soarele s-a ridicat din mormântul său. Ca bărbat nu ai suflet, căci el este în femeie; ca femeie nu ai suflet, căci el este în bărbat. Dacă însă devii om, atunci sufletul tău vine la tine.

Dacă rămâi în limitele arbitrare, create artificial, te mişti ca între două ziduri înalte: nu vezi nemărginirea lumii. Dacă însă dărâmi zidurile care îţi îngrădesc privirea şi dacă nemărginirea şi nesiguranţa ei infinită te îngrozesc, atunci se trezeşte în tine străvechiul adormit, al cărui sol e pasărea albă. Anume atunci ai nevoie de solia îmblânzitorului bătrân al haosului. Acolo, în vârtejul haosului, sălăşluiesc miracolele veşnice. Lumea ta începe să fie miraculoasă. Omul nu aparţine doar unei lumi ordonate, el aparţine şi unei lumi miraculoase a sufletului său. De aceea a trebuit să faceţi din lumea voastră ordonată o sperietoare pentru ca excesul de existenţă exterioară să vă dezguste.

Sufletul vostru îndură lipsă, căci asupra lumii sale apasă uscăciunea. Dacă priviţi în afară, vedeţi pădurea îndepărtată şi munţii, iar mai sus de ei privirea vi se ridică spre spaţiile astrale. Iar dacă priviţi în voi, vedeţi din nou lucruri apropiate, îndepărtate şi infinite, căci lumea lăuntrică este tot atât de infinită ca şi lumea exterioară. După cum prin corpul vostru aveţi parte de esenţa variată a lumii, tot aşa prin sufletul vostru aveţi parte de esenţa variată a lumii lăuntrice. Lumea lăuntrică este cu adevărat nesfârşită şi cu nimic mai săracă decât cea exterioară. Omul trăieşte în două lumi. Un nebun trăieşte aici sau acolo, dar niciodată şi aici şi acolo.

[30]Crezi poate ca un om care îşi consacră viaţa cercetării duce o viaţă spirituală şi sufletul său trăieşte într-o / măsură mai mare decât a oricui altuia. Dar şi o asemenea viaţă e exterioară, la fel ca viaţa unui om care trăieşte lucrurile exterioare. Un astfel de savant nu trăieşte, ce-i drept, lucrurile exterioare, ci gândurile exterioare, deci nu se trăieşte pe sine însuşi, ci trăieşte obiectul său. Dacă

---

27 Pentru Jung integrarea animei de către bărbat şi a animusului de către femeie e necesară pentru dezvoltarea personalităţii lor. El descrie acest proces, care reclamă retragerea proiecţiilor din persoanele de sex opus, diferenţierea de ele şi conştientizarea lor, în „Die Bezichungen zwischen dem Ich und dem Unbewußten", partea a II-a, cap. 2, în GW 7, §§ 296 şi urm.; vezi şi *Aion*, 1951, GW 9, 2, §§ 20 şi urm.

28 În locul acestei fraze, în *Ciorna corectată* este: „Dacă însă ia femeia asupra lui însuşi, bărbatul este eliberat de robia faţă de femeie" (p. 178).

29 Albrecht Dieterich nota: „Foarte adesea sufletul este în credinţele populare de la bun început o pasăre". *(Abraxas. Studien zur Religionsgeschichte des spaten Altertums,* Leipzig, 1891. p. 184.)

30 În *Ciornă* şi în *Ciorna corectată* este: „În măsura în care eu eram acest bătrân, îngropat în cărţi şi ~~în ştiinţa seacă~~, smulgând legitim şi cumpănit fire de nisip pustiului nesfârşit, ~~aşa numitul meu auflet, anume Sinele meu lăuntric,~~ a îndurat o mare lipsă" (p. 180).

spui despre un om că s-a pierdut cu totul în exterioritate şi că-şi iroseşte anii în desfrânare, trebuie să spui acelaşi lucru şi despre acest bătrân. El s-a lepădat pe sine în favoarea tuturor cărţilor şi a gândurilor altora. De aceea sufletul său îndură lipsă, trebuie să se umilească şi să alerge după străini ca să cerşească ceea ce el îi refuză.

De aceea îi vezi pe acei savanţi bătrâni alergând în mod ridicol şi nedemn după recunoaştere. Ei sunt jigniţi dacă numele lor nu este amintit, sunt tulburaţi dacă un altul spune acelaşi lucru mai bine decât ei, neîmpăcaţi dacă cineva le schimbă opiniile cu o iotă. Du-te la adunarea savanţilor şi îi vei vedea pe aceşti jalnici bătrâni cu marile lor merite şi cu sufletele înfometate care sunt însetaţi de recunoaştere şi care nu-şi pot potoli niciodată setea. Sufletul tău îţi pretinde nebunie, nu ştiinţă.

Prin faptul că mă ridic deasupra sexual-masculinului şi nu trec dincolo de omenesc, feminitatea ridicolă mi se preface într-o esenţă cu înţeles bogat. Acesta este lucrul cel mai greu, a fi dincolo de sexual şi a rămâne în interiorul omenescului. Dacă te ridici deasupra sexualului, cu ajutorul unui principiu general, te prefaci tu însuţi în acel principiu şi treci dincolo dc omenesc. Prin urmare devii uscat, dur şi inuman.

Poţi să treci dincolo de sexual din motive omeneşti şi niciodată motivat de un principiu general, care în situaţiile cele mai diferite rămâne întotdeauna acelaşi şi de aceea nu are deplină valabilitate pentru fiecare situaţie individuală. Dacă acţionezi din punct de vedere omenesc, atunci acţionezi pe baza situaţiei respective, fără un principiu general, doar corespunzător situaţiei date. Prin asta satisfaci situaţia, dar prejudiciind poate un principiu general. Ceea ce nu trebuie să te mâhnească prea tare, căci nu tu eşti principiul. Există un alt omenesc, un prea omenesc, şi cui a nimerit în acest omenesc îi face bine să-şi amintească de binefacerile principiului general[31]. Căci şi principiul general are sens şi nu a fost stabilit în glumă. Spiritul omenesc a investit în el multă muncă, vrednică de admiraţie. Oameni de acest fel se află dincolo de sexualitate nu graţie unui principiu general, ci graţie vanităţii lor, din pricina căreia s-au pierdut. Ei s-au transformat, spre paguba lor, în propria lor vanitate şi arbitrarietate. E nevoie să-şi amintească de sexualitate ca să se trezească la realitate din visurile lor.

Este chinuitor aidoma unei nopţi de insomnie să percepi lumea de dincolo în lumea de aici, anume pe celălalt, pe opusul din mine. Se strecoară ca o febră, ca o ceaţă otrăvită. Iar când simţurile îţi sunt excitate şi încordate la maximum, atunci apare demonicul ca ceva atât de fad, de uzat, de încropit şi de searbăd, încât ţi se face rău. În acest punct renunţi să mai percepi lumea ta de dincolo. Speriat şi dezgustat, duci dorul frumuseţilor înalte cât cerul ale lumii tale vizibile. Scuipi şi afuriseşti tot ce se află dincolo de lumea ta frumoasă, ştiind că dezgustul, scursura, murdăria omului-animal sunt cele care se hrănesc în case mohorâte, se furişează pe trotuare, adulmecă toate ungherele obişnuite şi, din leagăn până la mormânt, se desfată doar cu acele lucruri care sunt în gura tuturor.

Dar să nu te opreşti aici, nu pune dezgustul între lumea ta de-aici şi lumea ta de dincolo. Calea spre lumea ta de dincolo trece prin iad, şi anume prin iadul tău special, al cărui pământ e plin de deşeuri până la genunchi, al cărui aer a fost de milioane de ori expirat, al cărui foc sunt patimi pigmee şi ai cărui diavoli, firme himerice.

Toate lucrurile detestate şi dezgustătoare sunt iadul tău absolut special. Cum ar putea să fie altfel? Orice alt iad ar avea măcar haz sau ar merita să fie văzut. Dar iadul nu e niciodată aşa ceva. Iadul e alcătuit din toate acele lucruri pe care, cu un blestem sau o lovitură de picior, le-ai izgonit din altarul tău. Când intri în iadul tău, să nu te gândeşti niciodată că vii ca un pătimitor scăldat în frumuseţe sau ca un trufaş dispreţuitor, ci ca un nătâng mânat de prostie şi curiozitate, care priveşte cu uimire la fărâmele căzute de la masa lui[32]. /

31 *Omenesc, prea omenesc* este titlul unei opere a lui Nietzsche, publicată în trei fascicule în 1878. El descrie observaţia psihologică drept reflecţie pe seama ”omenescului, prea omenescului” (trad. RJ. Hollingdale, Cambridge University Press, Cambridge, 1996, p. 31)

32 În octombrie 1916, la conferinţa despre „Individuaţie şi colectivitate”, ţinută la Clubul de Psihologic, Jung spunea că prin individuaţie, „Individul trebuie să se întărească, retezându-şi cu totul legătura cu divinitatea şi devenind pe deplin el însuşi. Prin asta el se desparte concomitent şi de societate. În exterior, trăieşte în singurătate, iar lăuntric în iad, în depărtarea de Dumnezeu”. (GW 18. 2, § 1103.)

Ai vrea să faci pe mâniosul, dar totodată vezi ce bine îţi stă mânia. Ridicolul tău groaznic se întinde la mile distanţă. Bine de tine, dacă poţi să blestemi! Vei descoperi că blestemul este salutar. Deci când mergi prin iad, nu uita să fii atent la tot cc vezi, indiferent ce-ar fi. Confruntă-te liniştit cu tot ceea ce tinde să-ţi stârnească dispreţul sau mânia; prin asta chemi miracolul pe care eu l-am trăit cu fata palidă. Dai suflet celui lipsit de suflet şi aşa din neantul înfricoşător poate să apară ceva. Celălalt din tine este astfel mântuit pentru viaţă. Valorile tale vor să te tragă înainte şi mai sus de ceea ce eşti acum. Existenţa ta însă te trage spre pământ ca plumbul. Nu le poţi trăi pe amândouă, căci ele se exclud. De asta te izbăveşte calea. Nu poţi fi în acelaşi timp pe munte şi în vale, dar calea ta te duce de la munte la vale şi de la vale la munte. Multe lucruri încep hazliu şi nimeresc în întuneric. Iadul are trepte.[33]

Unul din cei de jos[34]

Cap. III.

[IM 4] În noaptea următoare[35] m-am regăsit din nou umblând prin ţara familiară mie, acoperită de zăpadă. Un cer vesperal cenuşiu acoperă soarele. Aerul e umed şi îngheţat. Mi s-a alăturat cineva care nu arăta a fi de încredere. În primul rând, nu are decât un ochi, pe deasupra şi câteva cicatrice pe obraz. E îmbrăcat sărăcăcios şi murdar, un vagabond. Are o barbă neagră, nerasă, pe care demult n-a văzut-o vreun brici. Pentru orice eventualitate am o bâtă bună. „E al naibii de frig", zice după o vreme. Îi dau dreptate. După o pauză mai lungă, mă întreabă: „încotro mergeţi?"

Eu: „Merg până în satul apropiat, unde am de gând să înnoptez la han".

El: „Şi eu aş vrea să fac asta, dar pentru un pat abia de-or să-mi ajungă banii".

Eu: „N-aveţi bani? O să vedem. N-aveţi de lucru?"

El: „Nu, vremurile sunt grele. Până acum câteva zile, am lucrat la un lăcătuş. Apoi, n-a mai avut de lucru. Acum am plecat la drum şi caut de lucru".

Eu: .Nu vreţi să lucraţi la un ţăran? La ţară lipseşte întotdeauna mâna de lucru".

El: „Munca la ţărani nu-mi convine. Asta înseamnă să te scoli devreme, munca e grea şi plata mică".

Eu: „Dar la ţară e totuşi mult mai frumos decât la oraş".

El: „La ţară e plictisitor, nu vezi pe nimeni".

Eu: „Doar sunt oameni şi la ţară".

El: „Dar n-ai stimulente spirituale, ţăranii sunt bădărani".

Mă uit mirat la el. Ce, mai vrea şi stimulente spirituale? Mai bine să-şi câştige cinstit

33 În descrierea lui Dante din *Divina comedie,* infernul are nouă niveluri.

34 În *Ciorna manuscrisă* apare: *Cea de a treia aventură* (p. 400). În *Ciorna corectată:* „Vagabondul", acoperit apoi cu hârtie (p. 186).

35 29 decembrie 1913.

existenţa şi după asta n-are decât să se gândească si la stimulente spirituale. /

Eu: „Dar, spuneţi-mi, ce stimulente spirituale aveţi la oraş?”
El: „Poţi să mergi seara la cinema. E grozav şi e ieftin. Vezi acolo ce se petrece în lume”.

Trebuie să mă gândesc la iad, şi acolo există pesemne cinematografe pentru aceia care au dispreţuit pe pământ această instituţie şi n-au intrat în ea fiindcă a fost pe gustul tuturor celorlalţi.

Eu: „Ce v-a interesat cel mai mult la cinema?”
El: „Vezi tot felul dc trucuri minunate. Era unul acolo care urca pe case. Un altul îşi ducea capul sub braţ. Un altul stătea chiar în foc şi nu era ars. Da, e ciudat câte lucruri pot să facă oamenii”.

Şi asta numeşte el stimulent spiritual! Totuşi e curios: nu-şi purtau şi sfinţii capetele sub braţ?[36] Nu s-au ridicat de la pământ sfinţii Francisc şi Ignaţiu apoi cei trei bărbaţi din cuptorul încins?[37] Oare nu este o idee blasfematoare a considera *Acta Sanctorum* ca pe un cinematograf istoric?[38] Ah, miracolele de astăzi sunt pur şi simplu mai puţin mitice decât tehnice. Îl privesc cu emoţie pe însoţitorul meu — el trăieşte istoria universală dar eu?

Eu: „Desigur, asta-i foarte bine făcut. Aţi mai văzut şi altele asemănătoare?”
El: „Da, am văzut cum a fost ucis regele Spaniei”.
Eu: „Dar n-a fost deloc ucis”.
El: „Ei, nu contează, atunci a fost altul din aceşti blestemaţi de regi capitalişti. Unul a păţit-o. Dacă ar păţi-o toţi, poporul ar fi liber”.

Nu îndrăznesc să mai zic nimic: *Wilhelm Tell,* o lucrare a lui Friedrich Schiller omul doar e chiar în mijloc, în tumultul istoriei eroice. Unul care aduce popoarelor adormite vestea despre uciderea tiranului[39].
Am ajuns la han, o gospodărie ţărănească - o odaie pe jumătate curată — câţiva bărbaţi stau într-un colţ şi beau bere. Sunt recunoscut ca „domn” şi condus într-un colţ mai bun, unde o pânză cadrilată acoperă capătul mesei. Celălalt se aşază la masă şi decid să cer să i se servească o cină consistentă. Mă priveşte deja înfometat şi plin de aşteptare — cu singurul său ochi.

Eu: „Unde v-aţi pierdut ochiul?”
El: „Într-o bătaie. Dar şi eu l-am înjunghiat bine pe celălalt. I s-au dat după aia trei luni. Mie mi-au dat şase. A fost însă frumos la puşcărie. Era pe-atunci o clădire complet nouă. Eu am lucrat la lăcătuşerie. N-aveai mult de lucru şi totuşi destulă mâncare. Puşcăria nu-i deloc aşa de rea”.

Mă uit în jur să mă asigur că nimeni nu aude că stau de vorbă cu un fost puşcăriaş. Dar pare că nimeni n-a băgat de seamă. Halal companie în care par să fi nimerit! Există oare în iad puşcării

---

36 Emblema oraşului Zurich conţine acest motiv, înfaţişându-i pe martirii Felix. Regula şi Exuperantius de la finele secolului al III-lea.

37 Pare să fie o referinţă la Şadrac, Meşac şi Abed-Nego din *Daniel 3,* Nabucodonosor a poruncit să fie băgaţi în cuptorul încins fiindcă au refuzat să se închine idolului de aur pe care el îl ridicase. Au ieşit nevătămaţi din foc, ceea ce l-a determinat pe Nabucodonosor să decreteze ca de-acum încolo să fie tăiaţi toţi aceia care nu se vor închina zeului lor.

38 *Acta Sanctorum* este o colecţie de vieţi şi legende de sfinţi, ordonate în concordanţă cu zilele lor de sărbătoare şi publicate în Belgia de către iezuiţi, cunoscuţi sub numele de Părinţii bollandişti. Publicarea a început în 1643 şi a ajuns la 63 de volume in-folio.

39 În *Wilhelm Tell* (1805), Friedrich Schiller a dramatizat revolta cantoanelor elveţiene de la începutul secolului al XV-lea, împotriva stăpânirii austriece a Imperiului Habsburgic, care a dus la formarea confederaţiei helvetice. În actul IV, scena 3, Wilhelm Tell îl ucide pe Geftler, reprezentantul Imperiului. Stussi, pândarul, anunţă: „Tiranul ţării a căzut. Nicio silnicie nu vom mai îndura. Suntem oameni liberi”.

pentru cei care în viaţă n-au fost niciodată închişi? De altfel, trebuie să fie un sentiment foarte curios să ajungi odată la fundul realităţii, de unde nu mai există un în-jos, ci cel mult un în-sus! Unde pentru o dată ai în faţă întreaga înălţime a realităţii!

El: „După asta, am stat frumos pe stradă, căci am fost izgonit din ţară. Atunci m-am dus în Franţa. Acolo a fost frumos”.

Ce condiţii pretinde totuşi frumuseţea! De la acest om se poate învăţa ceva.

Eu: „De ce v-aţi bătut atunci?”
El: „A fost din cauza unei fete. A avut cu el un copil din flori, dar voiam să mă însor cu ea. Altminteri era cinstită. Apoi n-a mai vrut. N-am mai auzit nimic de ea”.
Eu: „Câţi ani aveţi?”
El: „35, la primăvară. Trebuie doar să fac rost de lucru ca lumea, apoi mă însor. Mai găsesc eu una. Am desigur ceva la plămâni. Dar o să-mi treacă”.

/ Are un acces puternic de tuse. Mă gândesc că asta nu-i tocmai o perspectivă strălucită şi admir în tăcere optimismul de nezdruncinat al amărâtului.
După masă mă duc să mă culc într-o cămăruţă sărăcăcioasă. Aud cum alături celălalt se bagă în culcuşul lui. Tuşeşte de mai multe ori. Apoi se face linişte. Dar mă trezesc din nou brusc din cauza unor gemete neliniştitoare şi a unor gâlgâieli amestecate cu tuse pe jumătate sufocată. Ascult încordat — fără îndoială e celălalt. Pare ceva grav. Sar şi trag repede ceva pe mine. Deschid uşa camerei sale. Luna luminează puternic înăuntru. Omul zace îmbrăcat pe un sac de paie. Din gură îi curge un şuvoi negru de sânge şi formează o băltoacă pe jos. Geme pe jumătate sufocat şi tuşeşte vărsând sânge. Vrea să se ridice, cade însă înapoi. Mă reped să-l susţin. Dar văd că moartea a pus deja stăpânire pc el. E năclăit de sânge din cap până-n picioare. Mâinile îmi sunt pline de sânge. Îi scapă un geamăt horcăit. După care toată rigiditatea se destinde, o zvâcnire îi înfioară membrele. Şi apoi totul se stinge şi se linişteşte.
Unde sunt? Există şi în iad cazuri de decese pentru cei care nu s-au gândit niciodată la moarte? Mă uit la mâinile mele pline de sânge - ca şi cum aş fi un ucigaş... Nu e oare fratele meu acesta, al cărui sânge mi se lipeşte de mâini? Luna îmi desenează umbra în negru pe peretele alb al camerei. Ce caut aici? De ce acest spectacol înfiorător? Privesc spre lună ca la un martor. Ce-i pasă lunii? N-a văzut ea şi lucruri mai rele? Nu şi-a revărsat lumina peste ochii zdrobiţi ai altor sute de mii? Munţii ei circulari, durând de veşnicii, sunt cu siguranţă nepăsători — unul mai mult sau mai puţin. Moartea? Nu dezvăluie ea înşelăciunea înspăimântătoare a vieţii? De aceea nici lunii nu-i pasă dacă şi cum pleacă cineva de-aici. Doar noi facem din asta un caz — cu ce drept?
Ce-a făcut ăsta de-aici? A muncit, a lenevit, a râs, a băut, a mâncat, a dormit, şi-a pierdut un ochi pentru o femeie şi de dragul ei şi-a comprejmis onoarea burgheză, în plus a trăit de bine, de rău mitul omului, i-a admirat pe făcătorii de minuni, a lăudat tiranicidul şi a visat tulbure la libertatea poporului. Apoi - apoi a murit jalnic - ca toţi ceilalţi. Asta e general valabil. M-am aşezat pe stratul cel mai de jos. Ce umbră se întinde peste pământ! Toate luminile se sting în cea de pe urmă deznădejde şi singurătate. A intrat moartea - şi nu mai e nimeni aici care să jelească. Iată un ultim adevăr, şi nu o enigmă. Ce amăgire ne-a putut face să credem în enigme?

[2] Stăm pe pietrele tăioase ale mizeriei şi ale morţii.
Un vagabond mi se alătură şi vrea să-mi intre în suflet, deci eu sunt prea puţin vagabond. Unde era vagabondajul meu atunci când eu nu-1 trăiam? Am fost un jucător al vieţii, unul care gândea greu şi trăia uşor. Vagabondul era departe şi era uitat. Viaţa a devenit grea şi posomorâtă. Iarna nu se mai isprăvea şi vagabondul stătea în zăpadă şi îngheţa. M-am alăturat lui fiindcă aveam nevoie de el. El face viaţa uşoară şi simplă. El duce în adânc, duce la fund, de unde văd înălţimea. Fără adâncime, îmi lipseşte înălţimea. Poate sunt pe înălţime, dar poate tocmai din acest motiv nu o

percep. Am de aceea nevoie de starea de inferioritate ca să mă reînnoiesc. Dacă sunt tot timpul pe înălţime, tocesc înălţimea şi am oroare de tot ce e mai bun.

Dar fiindcă nu vreau ca tot ce am mai bun să-mi inspire oroare, mă preschimb eu însumi în oroare, oroare pentru mine, oroare pentru alţii, şi într-un călău cumplit. Fii cinstit şi spune atunci că tot ce ai mai bun s-a transformat în oroare, astfel te izbăveşti pe tine şi pe alţii de un chin inutil. Un om care nu poate coborî de la înălţimea lui este bolnav, un chin pentru sine şi pentru ceilalţi. Dacă ţi-ai atins adâncimea, îţi vezi înălţimea luminând clar, vrednică de a fi râvnită, îndepărtată şi inaccesibilă, căci în taină tu preferi să nu ajungi încă la ea, de aceea ţi se pare inaccesibilă. Căci îţi place, şi în timpul stării tale de inferioritate, să aduci laude înălţimii tale şi să-ţi spui că n-ai părăsit-o decât cu durere şi că nu ai trăit nici pe departe atât de mult pe cât i-ai dus lipsa. Deprindere bună care ţi-a devenit aproape o a doua natură şi care îţi porunceşte să vorbeşti astfel. Dar tu ştii că, de fapt, nu e chiar aşa.

În starea de inferioritate nu te mai deosebeşti cu nimic de ceilalţi semeni ai tăi. Nu te ruşina şi nu regreta, căci în vreme ce trăieşti viaţa fraţilor tăi şi cobori la condiţia lor inferioară, / cobori şi în torentul sfânt al vieţii generale, unde nu mai eşti un individ pe muntele înalt, ci un peşte printre peşti, o broască printre broaşte.

Înălţimea ta este propriul tău munte care îţi aparţine ţie şi numai ţie. Acolo îţi duci existenţa individuală şi-ţi trăieşti viaţa proprie. Dacă îţi trăieşti viaţa ta cea mai proprie, atunci nu trăieşti viaţa generală, anume cea care dăinuie veşnic şi nu conteneşte nicicând, viaţa istoriei şi a poverilor şi a bunurilor de nepierdut şi niciodată pierdute ale omenirii. Acolo trăieşti existenţa care dăinuie, dar nu şi devenirea. Devenirea aparţine înălţimii şi este chinuitoare. Cum poţi să devii, dacă nu eşti? De aceea ai nevoie de condiţia inferiorităţii, căci acolo eşti. De aceea ai nevoie şi de înălţime, căci acolo devii.

Când în starea de inferioritate trăieşti viaţa generală, atunci devii conştient de tine. Când eşti pe înălţimea ta, atunci eşti tot cc e mai bun al tău şi eşti conştient numai de ceea ce e mai bun al tău, dar nu şi de ceca ce eşti ca fiinţă existentă în viaţa generală. Nu ştii niciodată ce eşti ca fiinţă în devenire. Pe înălţime însă imaginaţia atinge maxima vigoare. Ne imaginăm anume că ştim ce suntem ca fiinţe în devenire, şi cu atât mai mult cu cât vrem mai puţin să ştim ce suntem ca fiinţe care existăm. Dc aceea starea de inferioritate nu ne place, deşi, sau mai degrabă tocmai pentru că, doar acolo obţinem cunoştinţe limpezi despre noi înşine.

Pentru cel în devenire totul este enigmatic, pentru cel care există nu. Cine suferă din cauza enigmelor să reflecteze la starea lui de inferioritate; el rezolvă enigmele care provoacă suferinţă, dar nu şi pe cele care aduc bucurie.

A fi cel care eşti înseamnă baie de renaştere. Existenţa stării de inferioritate nu este o perseverare necondiţionată, ci o creştere nesfârşit de lentă. Crezi că stai nemişcat ca o apă mlăştinoasă, dar te reverşi lent în marea care acoperă pretutindeni locurile cele mai adânci ale pământului şi care e atât de întinsă, încât uscatul apare doar ca o insulă cuibărită la sânul nemărginitei mări.

Ca un strop de mare participi la curgere, la flux şi la reflux. Te umfli lent, ridicându-te pe lângă ţărm şi te scufunzi iarăşi lent în respiraţii infinit de lungi. Cutreieri în curgere insesizabilă distanţe mari şi scalzi ţărmuri străine şi nu ştii cum ai ajuns acolo. Te ridici odată cu talazurile furtunii puternice şi te reîntorci vuind iar în adânc. Şi nu ai habar de ce ţi se întâmplă. Mai înainte credeai că mişcarea ta vine din tine şi că e nevoie de hotărârile şi eforturile tale ca să te mişti, să te urneşti din loc. Dar cu tot efortul, n-ai fi ajuns la acea mişcare şi la acele ţinuturi la care te-au purtat marea şi vântul puternic al lumii.

Pe nesfârşite suprafeţe albastre te scufunzi în adâncuri ce bat în negru; peşti luminoşi alunecă pe lângă tine, rămuriş ciudat se agaţă de tine. Te strecori prin crăpături şi printre plante încolăcite, plutitoare, cu frunze intunecate, iar în apa de un verde deschis, marea, ridicându-te, te revarsă pe coasta alb nisipoasă şi la mal un val te-acoperă de spumă şi te înghite, trăgându-te înapoi, şi o undă largă, netedă te ridică blând în sus şi te poartă mai departe spre alte suprafeţe şi adâncuri şi plante încolăcite şi peşti cu cozi lungi şi polipi vâscoşi, încolăcindu-se lent, şi ape verzi şi nisip alb

şi brizanţi care se sparg.

În depărtare însă înălţimea ta străluceşte deasupra mării cu o lumină aurie asemenea lunii care se ridică din ape, iar tu te percepi pe tine însuţi de departe. Şi te cuprind dorul şi voinţa de mişcare proprie. Vrei să treci dincolo, de la existenţă la devenire, căci ai cunoscut ce este respiraţia mării şi revărsarea ei care te poartă încolo şi-ncoacc, unde nu te fixezi nicăieri, iar valul ei te-aruncă pe coaste străine, te înghite din nou şi te absoarbe şi te azvârle bolborosind.

Ai văzut că a fost viaţa totalităţii şi moartea fiecăruia în parte Te-ai simţit îmbrăţişat de moartea generală, de moartea în locul cel mai adânc al pământului, de moartea în propriu-ţi adânc, respirând ciudat şi revărsându-se. Oh ţie dor să ajungi afară, deznădejde şi spaimă de moarte te cuprind în toată această moarte, care respiră lent, se revarsă şi se retrage veşnic. Toate aceste ape luminoase şi întunecate, calde, încropite şi reci, toate aceste zoofite şi celenterate unduitoare, clătinate, şerpuitoare, toate aceste miracole nocturne te îngrozesc şi ţi se face dor de soare, de aer luminos, uscat, de piatră tare, de loc definit şi de linie dreaptă, de neclintire şi fixare, de regulă şi scop pregândit, de existenţă individuală şi intenţie proprie.

Noaptea am cunoscut moartea, agonia atotcuprinzătoare. Am văzut cum trăim în moarte, cum grâul auriu, unduitor se prăbuşeşte sub coasa secerătorului / ca valul neted al mării la ţărm. Cine se află în viaţa generală acela, cuprins de spaimă, percepe moartea. De aceea spaima de moarte îl mână spre existenţa individuală. Acolo el nu trăieşte, dar percepe viaţa şi se bucură, căci în existenţa individuală el devine şi biruie moartea, el biruie moartea prin biruirea vieţii generale. În viaţa individuală nu trăieşte, căci el nu este ceea ce este, ci el devine.

Cel care devine percepe viaţa, cel care este - niciodată, căci acesta din urmă se află în mijlocul vieţii. El are nevoie de înălţime şi de existenţă individuală spre a percepe viaţa. În viaţă însă el percepe agonia. Şi e bine că tu percepi moartea generală, căci atunci ştii la ce sunt bune existenţa ta individuală şi înălţimea. Înălţimea ta este ca luna care, luminând, se preumblă solitară şi priveşte pururi clar prin noapte. Uneori se ascunde, şi atunci te pomeneşti în bezna pământului, dar ea se întregeşte iarăşi şi iarăşi până ajunge la deplina luminozitate. Agonia pământului îi e străină. Vede de la distanţă viaţa pământului, ea însăşi neclintită şi clară, lipsită de aburi învăluitori şi de mări revărsate. Forma ei neclintită e fixată din veşnicie. Ea este lumina clară, solitară a nopţii, fiinţa individuală şi frântura apropiată a veşniciei.

Dinspre ea vezi rece, neclintit şi strălucitor. Ai stropit groaza depărtată cu lumina argintie de dincolo şi cu amurguri verzi. Tu vezi, dar privirea ţi-e clară şi rece. Mâinile-ţi sunt calde de la sângele viu, dar lumina selenară a privirii tale e neclintită. Este sângele vieţii fratelui tău, da, e propriul tău sânge, dar privirea îţi rămâne strălucitoare şi îmbrăţişează întreaga groază şi rotundul pământului. Privirea ţi se odihneşte pe mările argintii, pe piscurile înzăpezite, pe văile albastre, şi nu auzi gemetele şi urletele omului-animal.

Luna a murit. Sufletul tău s-a dus în lună, la păstrătorul de suflete[40]. Aşa a trecut sufletul în moarte[41]. Eu am intrat în moartea lăuntrică şi am văzut că agonia exterioară este mai bună decât moartea lăuntrică. Şi am hotărât să mor în afară şi să trăiesc înăuntru. De aceea m-am întors[42] şi am căutat lăcaşurile vieţii mele lăuntrice.

Anahoretul

Cap. IV. Dies I.

---

40 În *Wandlungen und Symboleder Libido,* Jung citează credinţe din diferite culturi, după care luna era locul în care se adunau sufletele celor dispăruţi (p. 304). În *Mysterium Coniunctionis,* el comentează apariţia acestui motiv în alchimie (GW 14, § 150).

41 *Ciorna* continuă: „Am luat asupra mea vagabondul, am trăit şi am murit cu el. Deoarece l-am trăit, am devenit ucigaşul lui, căci ucizi ceea ce trăieşti *(p. 217).*

42 În *Ciorna corectată* este: „de la moarte” (p. 200).

[IM 5][43] În noaptea următoare[44] m-am pomenit iarăşi pe alte poteci; mă învăluia un aer uscat şi fierbinte, şi vedeam: deşertul, nisip galben de jur-împrejur, îngrămădit în dune, un soare teribil de violent, un cer albastru ca oţelul călit, acrul vibrând deasupra pământului, în dreapta mea o vale adânc tăiată, cu o albie uscată, câteva ierburi ofilite şi câteva tufe de mărăcini prăfuiţi. Văd în nisip urme de picioare goale care duc din valea stâncoasă pc podiş. Mă iau după ele de-a lungul unei dune înalte. Acolo unde aceasta se pierde, urmele se îndreaptă spre altă direcţie, par proaspete, alături altele vechi, pe jumătate spulberate. Mă iau cu atenţie după ele: paşii merg iarăşi pe panta dunei şi se termină în alte urme sunt aceleaşi / pe care le-am urmărit deja, anume acelea care urcau din vale.

Uimit, mă iau acum după ele în jos. Ajung curând la stâncile fierbinţi, roşietice, roase de vânt. Pe piatră urma se pierde, dar văd locul unde stânca se lasă în trepte şi cobor pe ele. Văzduhul dogoreşte şi piatra îmi arde tălpile. Acum sunt jos; iată urmele, din nou. Duc pe o porţiune mică de drum de-a lungul şerpuirilor văii. Mă pomenesc deodată în faţa unei colibe mici, din chirpici, acoperite cu papură. O scândură groasă, stând gata să cadă, formează uşa, pe care e desenată cu roşu o cruce. Deschid încet. Un bărbat uscăţiv, pleşuv, cu pielea înnegrită, înveşmântat într-o haină albă de pânză, stă pe o rogojină, sprijinit cu spatele de perete. Pe genunchi are o carte din pergament gălbui cu litere negre, frumoase - o Evanghelie grecească, fără îndoială. Sunt la un anahoret în pustia libiana[45].

Eu: „Te deranjez, părinte?”

A.: „Nu mă deranjezi. Dar nu-mi spune părinte. Sunt un om ca şi tine. Ce pofteşti?”

Eu: „Vin fară să poftesc ceva. Am nimerit din întâmplare în acest loc din deşert şi acolo sus am găsit urmele care m-au purtat în cerc, aducându-mă la tine”.

A.: „Ai găsit urmele drumului meu pe care îl fac zilnic, în zori şi în amurg”.

---

43 În *Ciorna* manuscrisă este: „A patra aventură: prima zi” (p. 476). În *Ciorna corectată:* „Dies I. Seară” (p. 201).

44 30 decembrie 1913. În *Cartea Neagră* 3, Jung nota: „Tot felul de lucruri mă îndepărtează atat de mult de ştiinţa mea, căreia mă credeam ferm dedicat. Prin ea voiam să slujesc omenirii, iar acum, suflete al meu, mă duci spre aceste lucruri noi. Da, este *lumea intermediară,* fără drum, fără potecă, în multe feluri înşelătoare. Am uitat că am ajuns într-o lume nouă, care mai înainte îmi era străină. Nu mă pot descurca. Aici se adevereşte ceea ce credeam despre suflet, anume că el îşi cunoaşte mai bine propriul drum şi că nicio intenţie nu-i poate prescrie un drum mai bun. Simt că din ştiinţă se rupe o bucată mare. Trebuie, desigur, să fie de dragul sufletului şi al vieţii lui. Chinuitor e doar gândul că asta se întâmplă doar pentru mine şi că poate niciodată nimeni nu va putea să aibă parte de lumina muncii prin care eu mă ridic. Dar sufletul meu îmi cere această performanţă. Pentru numele lui Dumnezeu — trebuie s-o pot face şi pentru mine însumi, fără speranţă. Într-adevăr, un drum greu. Dar acei anahoreţi din primele veacuri creştine - ce altceva au făcut? Şi erau ei oare cei mai răi şi mai incapabili oameni care trăiau pe-atunci? Desigur că nu, căci erau aceia care, din necesitatea psihologică a vremii lor, trăgeau cea mai riguroasă consecinţă. Ei îşi părăseau femeia şi copilul, bogăţia, gloria şi... ştiinţa, şi se îndreptau spre deşert pentru numele lui Dumnezeu. Aşa să fie” (pp. 1-2).

45 În capitolul următor, anahoretul e identificat cu Ammonius. Într-o scrisoare din 31 decembrie 1913, Jung nota că anahoretul venea din secolul al III-lea d.Chr. *(JFA).* Au existat în Alexandria trei persoane istorice din această perioadă numite Ammonius: Ammonius. un filosof creştin din secolul al II-lea, considerat cândva răspunzător de neînţelegerile medievale privitoare la Evanghelii; Ammonius Cetus, care s-a născut creştin, dar s-a întors la filosofia greacă, şi a cărui operă reprezintă tranziţia de la platonism la neoplatonism; neoplatonicianul Ammonius, din secolul al V-lea, care a încercat să împace *Biblia* cu Aristotel. La Alexandria a existat un curent care adapta neoplatonismul la creştinism, şi unii dintre discipolii acestui din urmă Ammonius s-au convertit la creştinism.

Eu: „Iartă-mă dacă îţi întrerup meditaţia. Pentru mine însă este o ocazie rară să fiu la tine. N-am mai văzut un anahoret”.

A.: „Mai jos, în vale, poţi să vezi destui. Unii au o colibă ca mine, alţii locuiesc în mormintele pc care cei vechi le-au scobit în stânci. Eu locuiesc în partea cea mai de sus a văii, fiindcă aici singurătatea şi tăcerea sunt depline şi mă aflu cel mai aproape de liniştea deşertului”.

Eu: „Eşti de mult aici?”

A.: „Trăiesc pesemne aici de vreo zece ani, dar adevărul e că nu-mi pot aminti exact de câtă vreme. Poate să fie cu câţiva ani mai mult. Timpul trece atât de repede”.

Eu: „Îţi trece timpul repede? Cum e cu putinţă? Viaţa ta trebuie să fie teribil de monotonă!”

A.: „Sigur că timpul îmi trece repede. Chiar mult prea repede. Pari să fii păgân?”

Eu: „Eu? Nu - nu chiar. Am crescut în credinţa creştină”.

A.: „Atunci cum poţi să întrebi dacă timpul îmi trece încet? Ar trebui să ştii cu ce se ocupă cineva care jeleşte. Timpul trece încet doar pentru leneşi”.

Eu: „Iartă-mă, iarăşi, curiozitatea mi-e mare, cu ce te ocupi?”

A.: „Eşti copil? În primul rând, vezi că citesc aici, şi-apoi mi-am împărţit timpul regulat”.

Eu: „Dar nu văd nimic cu ce te-ai putea ocupa. Cartea asta trebuie s-o fi citit-o deja de mai multe ori în întregime. Şi dacă sunt Evangheliile, cum presupun, atunci sigur că le ştii deja pe dinafară”.

A.: „Ce naiv vorbeşti! Doar ştii că poţi citi o carte de multe ori — poate o ştii aproape pe de rost, şi totuşi când vezi din nou rândurile din faţa ta, anumite lucruri îţi apar într-o lumină nouă, sau îţi vin chiar gânduri complet noi, pe care nu le-ai avut înainte. Fiecare cuvânt poate lucra zămislitor în duhul tău. Şi, pe deasupra, dacă laşi deoparte cartea o săptămână şi apoi o reiei, după ce duhul tău a trecut în acest răstimp prin felurite transformări, atunci vei vedea mai multe într-o altă lumină”.

Eu: „Asta pricep greu. În carte e doar unul şi acelaşi lucru, desigur un conţinut minunat de profund, chiar dumnezeiesc, dar totuşi nu atât de bogat încât să poate umple nenumăraţi ani”.

A.: „Eşti uimitor. Cum citeşti tu această carte sfântă? Vezi în ea mereu unul şi acelaşi sens? De unde vii? Eşti într-adevăr păgân”.

Eu: „Te rog, nu-mi lua în nume de rău dacă vorbesc ca un păgân, îngăduie-mi numai să vorbesc cu tine. Sunt aici ca să învăţ de la tine. Socoteşte-mă un elev neştiutor, ceea ce chiar şi sunt în astfel de lucruri”.

A.: „Dacă îţi spun păgân, nu considera asta ca pe-o ocară. Şi eu am fost înainte păgân şi după cum îmi / amintesc bine, gândeam exact ca tine. Deci cum ţi-aş putea lua în nume de rău ignoranţa?”

Eu: „Îţi mulţumesc pentru răbdare. Ţin însă mult să ştiu cum citeşti şi ce extragi din carte”.

A.: „La întrebarea ta nu e uşor de răspuns. E mai uşor a-i explica unui orb culorile. Mai întâi trebuie să ştii un lucru: un şir de cuvinte nu are doar un singur înţeles. Oamenii însă tind să dea un singur înţeles unui şir de cuvinte, anume spre a avea o limbă inechivocă. Această tendinţă este profană şi limitată şi ţine de treptele mai adânci ale planului divin al Creatorului. Pe trepte mai înalte ale înţelegerii gândurilor divine recunoşti că şirurile de cuvinte au mai mult decât un singur înţeles valabil. Doar atotştiutorului îi este dat să ştie toate înţelesurile şirurilor de cuvinte. Noi ne străduim continuu să înţelegem şi alte semnificaţii”.

Eu: „Dacă te înţeleg bine, tu crezi că şi scrierile sfinte ale Noului Testament au un înţeles dublu, unul exoteric şi altul ezoteric, aşa cum afirmă învăţaţii iudei despre cărţile lor sfinte”.

A.: „Această superstiţie rea e departe de mine. Bag de seamă că eşti complet neexperimentat în lucruri divine”.

Eu: „Trebuie să-mi recunosc ignoranţa adâncă în aceste lucruri. Dar sunt curios să aflu şi să înţeleg ce crezi tu despre înţelesul multiplu al şirurilor de cuvinte”.

A.: „Nu sunt din păcate în stare să-ţi spun tot ce ştiu în această privinţă. Dar am să încerc cel puţin să-ţi clarific elementele. În acest scop şi ţinând seamă de ignoranţa ta, vreau să încep din altă parte: trebuie să ştii că eu, înainte de a fi cunoscut creştinismul, am fost retor şi filosof în oraşul Alexandria. Aveam mare afluenţă de studenţi, printre care mulţi romani, dar erau şi câţiva barbari,

din Galia şi Britania. Îi învăţam nu doar istoria filosofiei greceşti, ci şi sistemele mai noi, printre care şi acela al lui Philon, pc care îl numim Evreul[46]. A fost o minte inteligentă, dar fantastic de abstractă, cum obişnuiesc iudeii să fie atunci când construiesc sisteme, iar pe deasupra era un rob al cuvintelor sale. Eu am adăugat de la mine şi am ţesut o urzeală oribilă de cuvinte, în care nu i-am încurcat doar pe ascultătorii mei, ci m-am încurcat şi pe mine însumi. Ne îmbătăm urât de cuvintele şi numele propriilor noastre creaturi, conferindu-le potentă divină. Da, credeam chiar în realitatea lor şi socoteam că am pus stăpânire pe divinitate şi am fixat-o prin cuvinte".

Eu: „Dar Philon Iudeul - doar la el te referi - a fost totuşi un filosof serios şi un mare gânditor, până şi Evanghelistul Ioan nu s-a dat în lături să preia în Evanghelie câteva idei din Philon".

A.: „Ai dreptate: asta este meritul lui Philon; el a creat limbaj, ca mulţi alţi filosofi. El aparţine artiştilor limbii. Dar cuvintele nu trebuie să devină zei"[47].

Eu: „Aici nu te înţeleg. Nu scrie în Evanghelia după Ioan: «Dumnezeu a fost cuvântul»? Mi se pare că aici este exprimat desluşit ceea ce tu tocmai ai respins".

A.: „Fereşte-te să fii robul cuvântului. Iată Evanghelia: Citeşte acel pasaj în care se spune că «întru el era viaţă». Cum spune Ioan acolo?"[48]

Eu: „«... şi viaţa era lumina oamenilor. Şi lumina luminează în întuneric şi întunericul nu a cuprins-o. Fost-a om trimis de la Dumnezeu, numele lui era Ioan. Acesta a venit spre mărturie, ca să mărturisească despre Lumină, ca toţi să creadă prin el. Nu el era Lumina, ci ca să mărturisească despre Lumină. Cuvântul era Lumina cea adevărată, Care luminează pe tot omul care vine în lume. În lume era şi lumea prin El s-a făcut, dar lumea nu l-a cunoscut.» Asta e ce citesc aici. Dar ce crezi despre acest lucru?"

A.: „Te întreb, acest ΛΟΓΟΣ [Logos] era o noţiune, un cuvânt? Era o lumină, un om chiar, şi a locuit printre oameni. Vezi, Philon i-a împrumutat lui Ioan doar cuvântul pentru ca Ioan să dispună alături de cuvântul «lumină» şi de cuvântul «ΛΟΓΟΣ» spre a-l descrie pe Fiul Omului. La Ioan, semnificaţia lui ΛΟΓΟΣ este raportată la omul viu, în schimb la Philon ΛΟΓΟΣ îşi arogă viaţa, ba chiar o noţiune neînsufleţită îşi arogă viaţa divină. Astfel însă ceea ce e neînsufleţit nu capătă viaţă, în schimb, viaţa este ucisă. Şi asta a fost şi eroarea mea îngrozitoare".

Eu: „Înţeleg ce spui. Această idee e nouă pentru mine şi merită să fie cumpănită. Mie mi s-a părut până acum / că lucrul cel mai profund la Ioan e tocmai faptul că Fiul Omului, fiind ΛΟΓΟΣ-ul, înalţă astfel inferiorul la nivelul spiritual superior, la lumea ΛΟΓΟΣ-ului. Tu însă mă conduci să văd lucrurile invers, anume că Ioan coboară la nivelul omului semnificaţia ΛΟΓΟΣ-ului".

A.: „Am învăţat să înţeleg că Ioan are chiar marele merit de a ridica până la om semnificaţia ΛΟΓΟΣ-ului".

Eu: „Ai opinii ciudate care îmi stârnesc în cel mai înalt grad curiozitatea. Cum adică? Crezi că umanul e mai presus de ΛΟΓΟΣ?"

---

46 Philon Iudeul, numit şi Philon din Alexandria (20 î.Chr. - 50 d.Chr.), a fost un filosof evreu grecofon. Opera lui reprezintă o fuziune între iudaism şi filosofia greacă. Pentru Philon, Dumnezeu, la care se referă termenul platonic de „Fiinţă", era transcendent şi incognoscibil. Anumite puteri au coborât de la Dumnezeu în lume. Aspectul lui Dumnezeu cognoscibil prin raţiune este Logosul divin. S-a discutat mult despre relaţia exactă dintre conceptul de Logos şi *Evanghelia după Ioan.* La 23 iunie 1954, Jung îi scria lui James Kirsch: „Gnoza din care a ieşit evanghelistul Ioan este, ce-i drept, iudee, dar în esenţă elenistică, în stilul lui Philon Iudeul, de la care provine şi învăţătura despre Logos". *(JA)*

47 În 1957, Jung scria: „Nu s-a observat până acum clar şi serios că epoca noastră, în ciuda creşterii ireligiozităţii, este, ca să spun aşa, ereditar apăsată de cuceririle vârstei creştine, anume de stăpânirea cuvântului, a acelui Logos, care reprezintă figura centrală a credinţei creştine. Cuvântul a devenit şi a rămas literalmente Dumnezeul nostru". *(Gegenwart und Zukunft, GW* 19, § 554.)

48 *Ioan* I, I-10: „La început era Cuvântul şi Cuvântul era la Dumnezeu şi Dumnezeu era Cuvântul. Acesta era întru început la Dumnezeu. Toate prin El s-au făcut; şi fără El nimic nu s-a făcut din ce s-a făcut. Întru El era viaţă şi viaţa era lumina oamenilor. Şi lumina luminează în întuneric şi întunericul nu a cuprins-o. Fost-a om trimis de la Dumnezeu, numele lui era Ioan. Acesta a venit spre mărturie, ca să mărturisească despre Lumină, ca toţi să creadă prin el. Nu era el Lumina, ci ca să mărturisească despre Lumină. Cuvântul era Lumina cea adevărată care luminează pe tot omul, care vine în lume. În lume era şi lumea prin El s-a făcut, dar lumea nu L-a cunoscut".

A.: „Am să răspund la această întrebare în limitele înţelegerii tale. Dacă omenescul nu i-ar fi fost lui Dumnezeu mai important decât orice, el nu s-ar fi revelat ca Fiu în trup, ci în LOGOS”[49].

Eu: E limpede, dar mărturisesc că această concepţie mă uimeşte. Mă mir mai ales că tu, un anahoret creştin, ai ajuns la asemenea vederi. Nu m-am aşteptat la aşa ceva din partea ta”.

A.: „După cum am observat deja, îţi faci o idee cu totul falsă despre mine şi despre fiinţa mea. Poţi să vezi aici o mică ilustrare a preocupărilor mele. Numai reînvăţarea mi-a luat mulţi ani. Ai reînvăţat vreodată ceva? Ei, atunci ar trebui să ştii de cât timp ai nevoie pentru aşa ceva. Şi eu eram un învăţător cu succes în domeniul meu. După cum ştii, astfel de oameni reînvaţă greu sau nu reînvaţă deloc. Dar văd că soarele a apus. Folosesc dimineaţa pentru treburile mele, dar după-amiază poţi să vii din nou, când vrei. Atunci o să ne continuăm convorbirea”.

Mă conduce afară din colibă, valea e învăluită în umbre albastre. Primele stele strălucesc deja pe cer. Mă duce după un colţ de stâncă. Ne aflăm în faţa intrării unui mormânt[50], scobit în piatră. Pătrundem înăuntru. Nu departe de intrare se află o grămadă de papură, acoperită cu o rogojină. Alături e un urcior cu apă, iar pe o pânză albă sunt curmale uscate şi o pâine albă.

A.: „Aici sunt culcuşul şi cina ta. Să dormi bine şi nu-ţi uita rugăciunea de dimineaţă, când răsare soarele”.

[2] Solitarul locuieşte în deşertul nesfârşit, plin de o înspăimântătoare frumuseţe. El contemplă totalitatea şi simţul lăuntric. Urăşte varietatea când aceasta se apropie de el. O contemplă de la distanţă, în cuprinsul totalităţii. De aceea strălucirea argintie şi pacea şi frumuseţea sunt pentru el mai presus de varietate. Vecinătatea lui trebuie să fie simplă şi candidă, căci varietatea şi complicaţia din apropiere destramă şi străpung strălucirea argintie. În jurul lui nu trebuie să fie nicio tulburare a aerului, niciun abur şi nicio ceaţă, altminteri nu poate contempla în totalitate varietatea îndepărtată. De aceea singuraticul iubeşte înainte de toate deşertul, unde orice vecinătate e simplă şi nimic tulbure sau şters nu se interpune între el şi depărtare.

Viaţa solitarului ar fi rece dacă n-ar fi marele soare care încinge aerul şi stâncile. Soarele cu strălucirea lui veşnică îi înlocuieşte solitarului propria căldură a vieţii.

I nima sa tânjeşte după soare.

El călătoreşte spre ţările soarelui.

Visează la strălucirea scânteietoare a soarelui, la pietrele fierbinţi şi roşii din vremea amiezii, la razele auriu fierbinţi ale nisipului uscat. /

Solitarul caută soarele şi nimeni nu este atât de pregătit ca el spre a-şi deschide inima. De aceea el iubeşte mai înainte de orice deşertul, căci iubeşte liniştea lui adâncă.

El are nevoie de puţină hrană, căci soarele şi văpaia lui îl hrănesc. Mai înainte de orice, solitarul iubeşte pustia, căci ea îi este mama care îi dă hrană şi căldură înviorătoare la momentul potrivit.

În deşert solitarul e scutit de grijă şi de aceea toată viaţa i se îndreaptă spre grădinile sufletului său care dau vlăstari şi pot să prospere doar sub un soare fierbinte. În grădinile sale cresc fructe roşii gustoase, sub a căror pieliţă întinsă se ascunde o dulceaţă mustitoare.

Crezi că solitarul e sărac. Nu vezi că se preumblă pe sub pomi încărcaţi de roade şi că mana lui atinge în treacăt grâul însutit. Sub frunzele întunecate, din bobocul ce stă să plesnească, se umflă preaplinul florii roşietice, iar roadele sunt gata să pocnească, strivite de apăsarea sevelor. Răşini înmiresmate picură din copacii lui, iar sub picioare îi încolţeşte sămânţa zorită.

Când soarele ca o pasăre ostenită se lasă pe întinderea mării, solitarul se acoperă, îşi ţine

---

49 Şi Cuvântul S-a făcut trup şi S-a sălăşluit între noi şi am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har si de adevăr.

50 În *Ciornă* este: „egiptean” (p. 227). În acest context, apa, curmalele şi pâinea ar putea fi ofrandă pentru morţi.

respiraţia şi stă neclintit şi e numai aşteptare până în clipa în care miracolul reînnoirii luminii se ridică la răsărit.

Preaplină e aşteptarea minunată a solitarului[51].

Spaimele deşertului şi însetarea stearpă îl înconjoară, iar tu nu pricepi cum poate trăi solitarul. /

Dar ochiul i se odihneşte pe deasupra grădinilor, urechea-i ascultă izvoarele, mâna-i atinge frunze catifelate şi fructe, iar respiraţia-i aspiră miresmele dulci ale pomilor bogat înfloriţi.

El nu-ţi poate spune cât de îmbelşugată e splendoarea grădinilor sale. Bâiguie când vorbeşte de asta şi ţi se pare că e sărac în duh şi viaţă. Dar mâna lui nu ştie spre ce să se întindă în toată această abundenţă de nedescris.

Îţi dă un fruct mic, neînsemnat, care tocmai i-a căzut la picioare. Îţi pare lipsit de valoare; dar dacă îl examinezi, vezi că a gustat un soare la care tu nici n-ai visat. Emană o mireasmă care îţi tulbură simţurile şi te face să visezi la grădini de trandafiri şi la vinuri dulci şi la palmieri fremătători. Şi ţii visător acest fruct în mână şi ai vrea pomul în care a crescut şi grădina în care se află acest pom şi soarele care a zămislit această grădină.

Şi vrei să fii tu însuţi acel solitar care se plimbă cu soarele prin grădinile sale şi-şi odihneşte privirea pe vegetaţia atârnând înflorită şi a cărui mâna atinge în treacăt grâul însutit şi a cărui repiraţie bea mireasma miilor de trandafiri.

Istovit de soare şi beat de vinul care fierbe, te culci în mormintele străvechi, ai căror pereţi răsună polifonic şi multicolor de miile de ani solari care au trecut.

Când veghezi, vezi iarăşi totul însufleţit, tot ce afost cândva, şi / când dormi, te odihneşti ca tot ce a fost cândva, iar în visele tale răsună iarăşi stins cântări îndepărtate de temple.

Dormi alunecând în jos prin miile de ani solari şi te trezeşti urcând iarăşi prin miile de ani solari, iar visele tale, pline de vechea veste, împodobesc pereţii odăii în care dormi.

Te vezi si pe tine în cuprinsul totalităţii.

Stai şi te sprijini de perete şi priveşti totalitatea frumoasă şi enigmatică. *Summa*[52] se întinde în faţa ta ca o carte şi te cuprinde o indicibilă lăcomie de a o înghiţi. De aceea te laşi pe spate, încremeneşti şi stai aşa îndelung. Eşti incapabil să înţelegi. Ici-colo pâlpâie o lumină, ici-colo dintr-un pom înalt cade un fruct pe care poţi pune mâna, ici-colo piciorul tău se loveşte de aur. Dar ce înseamnă asta faţă de totalitatea care se desfăşoară palpabilă în apropierea ta? întinzi mâna, dar ea rămâne spânzurată de urzeli nevăzute. Vrei să vezi exact, dar tocmai se interpune ceva tulbure şi opac. Ai vrea să rupi din asta o bucată. Dar e alunecoasă şi impenetrabila ca fierul lustruit. De aceea te sprijini iar de perete şi după ce te-ai târât prin toate creuzetele încinse ale iadului disperării, stai din nou jos şi te rezemi şi contempli miracolul totalităţii desfăşurate în faţa ta. Ici-colo pâlpâie o lumină, ici-colo cade un fruct. E prea puţin pentru tine. Dar începi să te mulţumeşti şi nu ţii seamă de anii care alunecă pe deasupra. Ce sunt anii? Ce este timpul grăbit pentru cel care stă sub pom? Ca o adiere îţi trece timpul şi aştepţi următoarea lumină, următorul fruct.

Scrierea zace în faţa ta şi spune mereu acelaşi lucru, dacă crezi în cuvinte. Dar dacă crezi în lucruri, în locul cărora sunt puse doar cuvinte, nu ajungi niciodată la sfârşit. Şi trebuie totuşi să mergi pc drumul nesfârşit, căci viaţa nu curge pe drumul mărginit, ci pe cel nemărginit. Nemărginirea însă te[53] nelinişteşte, căci nemărginirea e teribilă, şi omenescul din tine se revoltă; de aceea cauţi graniţe şi limitări, pentru ca să nu te pierzi, intrând buimac în nemărginire. Limitarea îţi e indispensabilă. Strigi după cuvântul care are o anumită semnificaţie şi nu o alta, pentru ca să scapi de înţelesurile ambigue nelimitate. Cuvântul devine zeul tău, căci te apără de nenumăratele

51 *Ciorna* continuă: „Mergând în cerc pe urme întâmplătoare ajung înapoi la mine însumi şi la el, la solitarul care trăieşte ascuns de lumină în adânc, feritt de sânul cald al stâncii, având deasupra pustiul încins şi cerul strălucind violent" (p. 229)

52 Latină pentru „totalitate".

53 În *Ciornă* este „te", iar în *Ciorna corectată,* „mă" (p. 232). În toată această secţiune, *Ciorna corectată* substituie „te" [resp. „ţie", „îţi"] cu „mă" [resp. „mie", „îmi"] şi „ tu" cu „ eu" (P. 214).

posibilităţi de interpretare. Cuvântul este vraja care apără de demonii infinitului ce vor să-ţi smulgă sufletul şi să-1 risipească în toate vânturile. Eşti mântuit dacă, în cele din urmă, poţi spune: asta e asta şi e doar asta. Rosteşti cuvântul magic şi nemărginirea este surghiunită în finit. De aceea oamenii caută şi creează cuvinte[54].

Cine sfarmă zidul de apărare al cuvântului îi prăbuşeşte pe zei şi profanează temple. Solitarul e un ucigaş. Ucide poporul, căci gândind el, sfărâmă vechi ziduri sfinţite. El îi cheamă pe demonii nemărginirii înăuntru. Şi stă jos, se lasă pe spate, nu vede şi nu aude geamătul omenirii, cuprinsă de beţia teribilă, înflăcărată. Şi totuşi nu poţi găsi cuvintele noi, dacă nu le sfarmi pe cele vechi. Dar nimeni să nu sfarme cuvinte vechi, înainte de a găsi cuvântul nou care este un zid de apărare împotriva nemărginirii şi conţine în sine mai multă viaţă decât cuvântul vechi. Un nou cuvânt este un nou zeu pentru omul vechi. Omul rămâne acelaşi chiar dacă tu îi creezi modele divine noi. El rămâne un imitator. Ceea ce a fost cuvânt trebuie să devină om. Cuvântul a creat lumea şi a fost mai înainte de lume. A strălucit ca o lumină în beznă, şi bezna nu l-a înţeles[55].

Deci să devină cuvântul pe care îl înţelege bezna, căci la ce e bună lumina pe care nu o înţelege bezna? Dar bezna din tine trebuie să înţeleagă lumina.

Zeul-cuvânt e rece şi mort şi luminează din depărtare ca luna, enigmatic şi inaccesibil. Lasă cuvântul să se reîntoarcă la creatorul său /, anume la om, atunci cuvântul va fi înălţat la rangul omului. Omul să fie lumină, hotar, măsură. Să fie fructul vostru pe care tânjiţi să-1 apucaţi. Bezna nu înţelege cuvântul, dar îl înţelege pe om, căci el însuşi este o frântură dc beznă. Nu de la cuvânt în jos la om, ci dc la cuvânt în sus la om, asta înţelege bezna. Bezna îţi este mamă, ci i se cuvine veneraţie, căci mama este primejdioasă. Are putere asupră-ţi, căci este născătoarea ta. Cinsteşte bezna ca şi lumina, aşa îţi luminezi bezna.

Dacă înţelegi bezna, ea te cuprinde. Vine peste tine ca noaptea cu umbre albastre şi nenumărate stele licăritoare. Tăcere şi pace se aştern peste tine când începi să înţelegi bezna. Numai cine nu înţelege bezna se teme de noapte. înţelegând ceea ce-i întunecat, nocturn, abisal în tine, devii absolut simplu. Şi te pregăteşti, precum toţi, să dormi de-a lungul mileniilor şi dormi jos, în poala mileniilor, şi pereţii tai răsună de vechile cântări din temple. Căci ceea ce e simplu a fost dintotdeauna. Tăcerea şi noaptea albastră se întind deasupră-ţi, în vreme ce visezi în mormântul mileniilor.

Dies II.[56]

Cap. V.

54 În 1940 Jung comenta caracterul protector al cuvântului magic („Das Wandlungs symbol in der Messe”, în GW 11, § 442).
55 Vezi nota 48, p. 268.
56 În *Ciorna corectată* este: „(Anahoretul). Cea de a doua zi. Dimineaţa” (p. 219).

[IM 6][57] [58]M-am trezit, lumina înroşeşte răsăritul. în spatele meu, o noapte, o noapte stranie în adâncurile cele mai îndepărtate ale timpului. În ce spaţii depărtate am fost? Ce-am visat? Un cal alb? Parcă am văzut acest cal alb pe cer, la răsărit, deasupra soarelui care se ridica. Calul mi-a vorbit. Ce-a spus? A spus: „Ferice de cel care e în întuneric, căci deasupra lui e lumină”. Erau patru cai albi, cu aripi de aur. Urcau carul soarelui, în care se afla Helios cu capul învăpăiat[59]. Stăteam jos în văgăună, uimit şi speriat. Mii de şerpi negri se strecurau grabnic în găurile lor. Helios s-a înălţat cu carul pe potecile îndepărtate ale cerului. Am îngenuncheat, am ridicat mâinile rugător şi am strigat: „Dăruieşte-ne lumina ta, tu, cel cu cârlionţi de foc, înlănţuitor, răstignit, înviat, lumina ta, lumina ta!” Da, m-am trezit la acest strigăt. N-a spus Ammonius aseară: „Nu-ţi uita rugăciunea de dimineaţă, când răsare soarele”. M-am gândit că poate se roagă în ascuns la soare. /

Afară se ridică un vânt rece de dimineaţă. Prin vinele subţiri ale stâncilor şiroieşte nisip galben. Roşcata se întinde pe cer şi văd primele raze slobozite pe firmament. De jur-împrejur tăcere solemnă şi solitudine. Acolo pe piatră zace o şopârlă mare şi aşteaptă soarele. Stau ca vrăjit şi-mi amintesc cu dificultate lucrurile petrecute ieri şi în special cele spuse de Ammonius. Cum zicea oare? Că şirurile de cuvinte au înţelesuri multiple şi că Ioan a ridicat ΛΟΓΟΣ-ul la nivelul omului. Ceea ce de fapt nu sună creştineşte. Să fie el oare gnostic?[60] Nu, asta mi se pare cu neputinţă, căci aceştia au fost cei mai răi dintre toţi închinătorii la idolii de cuvinte, cum ar spune el desigur.

Soarele - ce oare mă umple de atâta jubilaţie lăuntrică? Să nu-mi uit rugăciunea de dimineaţă - dar unde mi-e rugăciunea de dimineaţă? Dragă soare, n-am nicio rugăciune, căci nu ştiu cum trebuie să fii invocat. Acum m-am rugat soarelui. Dar Ammonius s-a gândit pesemne că trebuie să mă rog în zori lui Dumnezeu. El nu ştie, desigur, că noi nu mai avem rugăciuni. Cum să aibă habar de goliciunea şi sărăcia noastră? Unde au ajuns rugăciunile? Aici imi lipsesc. Probabil din cauza deşertului. Aici se pare că există rugăciuni. Este oare acest deşert atât de rău? Cred că nu-i mai rău decât oraşele noastre. Dar de ce acolo nu ne rugăm? Trebuie să mă uit la soare, ca şi cum el ar avea vreo legătură cu asta. Ah - străvechile vise ale omenirii, nu putem scăpa nicicând de ele.

Ce-am să fac în toată această lungă dimineaţă? Nu înţeleg cum poate Ammonius să reziste fie şi un an la viaţa asta. Merg în sus şi-n jos pe albia secată şi mă aşez în cele din urmă pe un bloc de stâncă. În faţa mea sunt câteva fire de iarbă galbene. Un gândăcel, de culoare închisă, se târăşte acolo şi împinge o sferă - un scarabeu[61]. Micuţă insectă, tot te mai străduieşti să-ţi trăieşti mitul frumos? Ce serios şi tenace lucrează! Dacă ai putea bănui că reprezinţi un mit străvechi, ai renunţa desigur la himerele tale, aşa cum şi noi, oamenii, am renunţat să ne mai jucăm de-a mitologia.

Ţi se face silă de ireal. Ceea ce spun sună aici, ce-i drept, foarte curios şi bunul Ammonius n-ar fi cu siguranţă de acord. La drept vorbind, ce caut eu aici? Nu vreau să-1 osândesc dinainte, căci n-am înţeles de fapt ce crede el cu adevărat. E dreptul lui să fie ascultat. De altfel ieri gândeam altminteri, i-am fost chiar foarte recunoscător că voia să mă înveţe. Dar îmi iau iarăşi un aer critic şi superior, deci sunt pe drumul cel mai bun de a nu învăţa nimic. Ideile lui nu sunt atât de rele, sunt chiar bune. Nu ştiu de ce vreau mereu să-1 ponegresc pe acest om.

Gândăcelule dragă, unde eşti, nu te mai văd - oh, eşti deja dincolo, cu sfera ta mitică. Aceste insecte micuţe se raportează cu totul altfel la obiect decât noi - nici o îndoială, nici o cădere, nici o ezitare. Să ţină asta de faptul că ele îşi trăiesc mitul?

---

57 În „Der philophische Baum”, Jung nota: „Un om care e înfipt cu rădăcinile atât în jos, cât şi în sus, cumva ca un copac pe cât de drept, pe atât de răsturnat. Ţelul nu e înălţimea, ci mijlocul”. (GW 13, § 333.) De asemenea, a comentat şi „Der umgekehrte Baum”, §§ 410 şi urm.

58 1 ianuarie 1914.

59 În mitologia greaca, Helios era fiul Soarelui şi mâna prin cer un car tras de patru cai.

60 În această perioadă, Jung era angajat în studiul textelor gnostice, în care a găsit paralele la propriile experienţe. Vezi Alfred Ribi, *Die Suche nach den eigenen Wurzeln: Die Bedeutung von Gnosis, Hertnetik und Alchemie fur C.G. Jung und Marie-Louise von Franz und deren Einβlus auf das moderne Verstandnis dieser Disziplin,* Peter Lang, Berna, 1999.

61 În „Synchronizitat als ein Prinzip akausaler Zusammenhange” (1952.), Jung scria: „Scarabeul este un simbol clasic al renaşterii. După descrierea cărţii vechi egiptene *Am-Tuat,* zeul mort al soarelui se transformă la cea de a zecea oprire în *khepera,* în scarabeu, şi ca atare se suie la cea de a douăsprezecea oprire în barca ce ridică soarele întinerit pe cerul dimineţii”. (GW 8. § 843.)

Scarabeule dragă, tată al meu, te venerez, binecuvântată să-ţi fie munca - în veci — amin.

Ce absurdităţi spun? Mă închin unui animal - probabil că e din cauza deşertului. S-ar zice că el pretinde neapărat rugăciuni.

Ce frumos e aici! Culoarea roşietică a pietrelor e minunată, reflectă văpaia a sute de mii de sori dispăruţi — aceste firişoare de nisip se rostogoleau în supralegendare mări primordiale, deasupra lor înotau monştri străvechi, cu forme nemaivăzute. Unde erai tu, omule, în acele zile? Pe acest nisip cald zăceau, lipiţi ca pruncii de mamă, strămoşii candizi ai animalelor tale preistorice.

O, *mamă piatră, te iubesc, mă lipesc de corpul tău cald, eu, copilul tău născut târziu. Binecuvântată fii tu, străveche mamă.*

/ A ta este inima mea şi toată splendoarea şi puterea. Amin.

Ce tot vorbesc? Asta a fost deşertul. Ce însufleţit mi se pare totul! Acest loc e într-adevăr monstruos. Aceste pietre - sunt oare pietre? Par să fi fost adunate aici cu chibzuinţă. Sunt înşirate ca un convoi de ostaşi. S-au împărţit uniform, cele mari merg individual, cele mici umplu golurile şi se adună într-un grup care-1 precedă pe cel mare. Aici pietrele alcătuiesc state.

Visez sau sunt treaz? E fierbinte soarele e deja sus ce repede aleargă orele! într-adevăr, dimineaţa a şi trecut şi ce uimitor a fost! E soarele sau sunt pietrele, ori e deşertul pricina pentru care îmi zumzăie capul?

Pornesc la deal şi mă pomenesc curând în faţa colibei anahoretului. Stă pe rogojina lui pierdut în profundă cugetare.

Eu: „Părinte, sunt aici”.

A.: „Cum ţi-ai petrecut dimineaţa?”

Eu: „M-am mirat ieri când mi-ai spus că timpul trece repede. Nu te mai întreb şi nu mă mai mir de asta. Am învăţat multe. Dar nu atât de multe, încât să nu fii pentru mine o enigmă şi mai mare decât înainte. Câte trăieşti tu în deşert, omule minunat! Ție-ţi vorbesc pesemne şi pietrele”.

A.: „Mă bucur că ai învăţat să înţelegi ceva din viaţa anahoretului. Asta ne va uşura sarcina grea. Nu vreau să mă amestec în tainele tale, dar simt că vii dintr-o lume străină care nu are nimic de-a face cu lumea mea”.

Eu: „Spui adevărul. Sunt străin aici, mai străin decât ai văzut vreodată pe cineva. Chiar şi un om din cea mai îndepărtată coastă a Britaniei ţi-ar fi mai aproape decât mine. De aceea. Maestre, ai răbdare cu mine şi îngăduie-mi să beau din izvorul înţelepciunii tale. Deşi ne înconjoară deşertul însetat, la tine curge un râu nevăzut de apă vie”.

A.: „Ţi-ai făcut rugăciunea?”

Eu: „Maestre, iartă-mă, am încercat, dar n-am găsit nicio rugăciune. Am visat însă că mă închinam soarelui la răsărit”.

A.: „Nu-ţi face griji. Dacă tu n-ai găsit cuvinte, în schimb sufletul tău a găsit cuvinte nerostibile pentru a saluta ziua care începe”.

Eu: „Dar a fost o rugăciune păgână către Helios”.

A.: „Mulţumeşte-te cu ea”.

Eu: „Dar, oh, Maestre, nu m-am închinat doar în vis soarelui, ci, uitând de mine însumi, m-am închinat şi scarabeului şi pământului”.

A.: „Nu te mira de nimic, şi nici într-un caz nu condamna sau nu regreta nimic. Să trecem la treabă. Ai vrea să întrebi ceva în legătură cu convorbirea noastră de ieri?”

Eu: „Te-am întrerupt ieri când vorbeai de Philon. Voiai să-mi explici ce înţelegi prin sensul multiplu al şirurilor de cuvinte”.

A.: „Am să-ţi povestesc mai departe cum am scăpat din strânsoarea îngrozitoare a urzelii cuvintelor: a venit odată la mine un dezrobit al tatălui meu, care ţinea la mine de când eram copil şi

mi-a vorbit, zicând:

«O Ammonius, îţi merge bine?»

«Desigur», am răspuns, «vezi doar, sunt învăţat şi am mult succes.»

El: «Vreau să spun: eşti fericit şi trăieşti?»

Am râs: «Vezi doar că totul e bine.»

După care bătrânul a spus: «Am văzut cum îţi ţii prelegerile. Păreai preocupat de judecata ascultătorilor tăi. Presărai glume de duh, spre a fi pe placul lor. Îngrămădeai formulări savante ca să le faci impresie. Erai neliniştit şi precipitat, ca şi când ai fi avut de înşfăcat întreaga cunoaştere. Nu eşti în largul tău.»

Deşi aceste cuvinte mi s-au părut la început ridicole, m-au impresionat şi a trebuit /, fără să vreau, să-i dau bătrânului dreptate, căci avea dreptate.

A spus apoi: «Dragă Ammonius, îţi dau o veste minunată: Dumnezeu s-a întrupat în Fiul său şi ne-a adus tuturor mântuirea.»

«Ce spui», am strigat, «vorbeşti desigur de Osiris[62], care trebuie să apară în trup muritor?»

«Nu», a zis el, «acest om a trăi în Iudeea şi a fost născut de o Fecioară.»

Am râs şi i-am spus: «Ştiu deja, un neguţător evreu a dus în Iudeea vestea despre regina-fecioară a noastră, a cărei imagine o vezi pe peretele unuia din templele noastre, şi a povestit-o acolo ca pe un basm.»

«Nu», a insistat bătrânul, «el era Fiul lui Dumnezeu.»

«Atunci vorbeşti despre Horus[63], fiul lui Osiris?» i-am răspuns.

«Nu, nu era Horus, ci un om adevărat şi a fost atârnat de o cruce.»

«Ah, atunci vorbeşti de Seth, a cărui pedepsire bătrânii noştri au reprezentat-o adesea.»

Bătrânul însă şi-a păstrat convingerea şi a spus: «A murit şi a înviat a treia zi.»

«Ei, atunci e totuşi Osiris», am răspuns eu nerăbdător.

«Nu», a zis el, «se numea Iisus, Unsul.»

«Ah, te referi doar la acel zeu al iudeilor, pe care poporul de jos îl venerează în port şi ale cărui mistere necurate le celebrează în pivniţe.»

«A fost om şi totuşi Fiul lui Dumnezeu», a spus bătrânul şi m-a privit fix.

«Asta-i o aberaţie, bătrâne drag», i-am zis şi l-am împins pe uşă afară.

Dar ca un ecou venind dinspre pereţi îndepărtaţi de stâncă, aşa s-au repetat cuvintele lui în mine: om şi totuşi Fiul lui Dumnezeu. Mi s-a părut semnificativ, şi vorbele astea au fost cele care m-au dus la creştinism”.

Eu: „Dar nu crezi că până la urmă creştinismul ar putea fi totuşi o remodelare a învăţăturilor voastre egiptene?”

A.: „Dacă vrei să spui că vechile noastre învăţături au fost expresii mai puţin nimerite ale creştinismului, atunci mai degrabă îţi dau dreptate”.

Eu: „Da, dar tu presupui că istoria religiilor este îndreptată spre un scop final?”

A.: „Tatăl meu a cumpărat odată un sclav negru din ţinuturile de la izvoarele Nilului. El venea dintr-o tară care n-auzise vreodată nici de Osiris, nici de un alt zeu de-al nostru şi îmi povestea lucruri care într-o limbă mai simplă spuneau tot ceea ce credeam şi noi despre Osiris şi despre ceilalţi zei. Am învăţat să înţeleg că acei negri needucaţi posedau fără să ştie majoritatea lucrurilor pe care religiile popoarelor cultivate le dezvoltaseră sub forma unor doctrine complete. Deci cel care s-ar pricepe să citească corect în acea limbă ar putea recunoaşte în ea nu doar învăţăturile păgâne, ci şi învăţătura lui Iisus. Şi de asta mă ocup acum: citesc Evangheliile şi caut în ele înţelesul care-va-să-vină. Semnificaţia lor, aşa cum ni se înfăţişează la vedere, o cunoaştem, dar

62 Osiris era zeul egiptean al vieţii, al morţii şi al fertilităţii. Seth era zeul deşertului. Osiris a fost ucis şi dezmembrat de fratele său Seth. Corpul lui a fost recuperat şi asamblat de Isis, soţia lui, şi el a reînviat. Jung discută despre Osiris şi Seth în *Wandlungen und Symbole der Libido,* p. 233.

63 Horus, fiul lui Osiris, era zeul egiptean al cerului. El s-a luptat cu Seth.

nu şi sensul lor secret care trimite la viitor. E o eroare să credem că religiile sunt în esenţa lor lăuntrică diferite. De fapt e vorba de o singură religie. Orice formă de religie care urmează este sensul celei precedente”.

Eu: „Şi ai descoperit semnificaţia care-va-să-vină?”

A.: „Nu, încă nu, e foarte greu, dar sper să reuşesc. Uneori mi se pare că aş avea nevoie ca alţii să mă stimuleze, dar astea sunt ispite ale Satanei, ştiu”.

Eu: „Nu crezi că această operă ar putea să izbutească mai bine, dacă ai fi mai aproape de oameni?”

A.: „Poate ai dreptate”.

Se uită deodată la mine plin de îndoială şi neîncredere. „Dar”, continuă el, „eu iubesc deşertul, înţelegi? Acest deşert galben, ars de soare. Aici vezi zilnic faţa soarelui, aici eşti singur, aici îl vezi pe Helios glorios - nu, asta e ceva păgân ce-i cu mine? Sunt confuz - eşti Satana - te recunosc - departe de mine, tartore!” /

Sare ca un nebun şi vrea să se năpustească asupra mea. Dar eu sunt departe, în secolul al douăzecilea[64].

[2] [IM 12] *Cine doarme în mormântul mileniilor visează un vis splendid. Visează un vis străvechi. Visează despre soarele care răsare.*

Dacă în acest răstimp al lumii tu dormi acest somn şi visezi acest vis, ştii că în acest răstimp va răsări şi soarele. Acum suntem încă în întuneric, dar lumina e deasupra noastră.

Cel care a înţeles întunericul din el e aproape de lumină. Cel care coboară în întunericul din el ajunge la răsăritul luminii lucrătoare, al lui Helios cel cu bucle de foc.

Carul urcă tras de patru cai albi, iar pe spatele lui nu e nicio cruce şi în coasta lui nicio rană, ci e teafăr şi capul său e o vâlvătaie de foc.

Nu este un bărbat al batjocurii, ci unul al strălucirii şi al puterii neîndoielnice.

Nu ştiu ce vorbesc, vorbesc în vis. Sprijină-mă, căci mă clatin, beat de foc.

Am băut foc în noaptea asta, căci am coborât prin milenii şi m-am scufundat prea adânc în soare.

Şi m-am înălţat beat de soare, cu faţa arzândă, iar capul meu stă în foc.

Dă-mi mâna ta, o mână omenească, să mă ţină la / pământ, căci roţi de foc învârtejite mă avântă spre înălţime, iar un dor jubilant mă trage în sus, către zenit.

Se face totuşi ziuă, ziuă adevărată, ziua acestei lumi. Iar eu stau ascuns jos în adânc, în văgăuna pământului, singur, în umbrele crepusculare ale văii. Sunt umbrele şi greutatea pământului. Cum mă pot închina soarelui care se ridică departe la răsărit, deasupra deşertului? De ce să mă închin lui? L-am absorbit doar în mine, de ce să mă închin lui? Dar deşertul, deşertul din mine cere rugi, căci deşertul vrea să se umple de viaţă. Aş vrea să le cer de la zeu, de la soare sau de la alt nemuritor.

Cer, fiindcă sunt gol şi sunt un cerşetor. în ziua lumii am uitat că am absorbit soarele în mine şi sunt beat de lumină activă şi de forţă pustiitoare. Dar am intrat în umbra pământului şi am văzut că sunt gol şi n-am nimic să-mi acopăr goliciunea. Abia atingi pământul şi s-a terminat cu viaţa ta lăuntrică; fuge de la tine în lucruri.

Şi în lucruri se porneşte o viaţă stranie. Ceea ce considerai mort şi neînsufleţit trădează o viaţă ascunsă şi o intenţie tăcută, neînduplecată. Ai nimerit în angrenajul în care fiecare lucru merge pe drumul său cu gesturi ciudate, alături de tine, deasupra ta şi prin tine, chiar pietrele îţi vorbesc şi

64 În *Ciorna corectată* este: „şi eu îmi sunt mie însumi ireal ca un vis” (p. 228). Anahoreţii creştini stăteau permanent de strajă împotriva apariţiei Satanei. Un faimos exemplu de tentaţii diavoleşti apare în *Viaţa lui Antonie* de Sfântul Athanasie cel Mare. În 1921, Jung a notat că Sf Antonie îşi avertiza călugării „cât de iscusit se deghizează diavolul pentru a-i aduce pe sfinţi la cădere. Diavolul este fireşte vocea propriului inconştient al anahoretului care se revoltă împotriva reprimării violente a naturii individuale”. (GW 6, § 82.) Experienţa Sfântului Antonie a fost dezvoltată de Flaubert în *La tentation de Saint Antoine,* lucrare familiară lui Jung *(Psychologie und Alchemie. GW* 12, § 59).

fire magice se ţes de la tine spre lucru şi de la lucru spre tine. Depărtare şi apropiere lucrează în tine şi tu lucrezi misterios asupra depărtării şi a apropierii. Şi eşti mereu neajutorat şi eşti pradă.

Dar dacă te uiţi bine, ai să vezi ceea ce n-ai văzut niciodată înainte, anume că lucrurile trăiesc viaţa ta, că ele consumă din tine: râurile îţi revarsă viaţa în câmpie, prin forţa ta cade o piatră peste alta, chiar plante şi animale cresc prin tine şi tu mori din pricina lor. O frunză care joacă în vânt te joacă pe tine, animalul neraţional[65] îţi ghiceşte gândurile şi te înfăţişează. Întreg pământul îşi absoarbe viaţa şi totul te reflectă.

Nu se întâmplă nimic în care să nu fi amestecat: căci totul s-a rânduit în jurul tău şi îţi oglindeşte inferioritatea. Nimic din tine nu rămâne ascuns lucrurilor, oricât de îndepărtat, de scump, de tainic ar fi. Lucrurile îl posedă. Câinele tău îţi fură tatăl mort demult şi te priveşte ca el. Vaca de pe păşune ţi-a ghicit mama şi, plină de linişte şi siguranţă, te vrăjeşte. Stelele îşi şoptesc tainele tale cele mai ascunse, iar văile fragede te ascund la sânul lor matern.

Ca un copil pierdut stai jalnic în mijlocul celor puternici care ţin firele vieţii tale. Strigi după ajutor şi te agăţi de primul venit care apare pe drum. Poate are el o soluţie, poate că ştie gândul pe care tu nu-l ai şi pe care toate lucrurile l-au absorbit din tine.

Ştiu, ai vrea să auzi vestea de la acela pe care nu lucrurile l-au trăit, ci care s-a trăit şi sa împlinit pe sine însuşi. Căci tu eşti un fiu al pământului, supt din pământul sugător, care nu poate face nimic din sine însuşi, ci soarbe soarele. De aceea ai vrea să ai o veste de la fiul soarelui care străluceşte şi nu soarbe.

/ Despre fiul zeului ai vrea să auzi, cel care strălucea şi dăruia şi zămislea şi care a renăscut, aşa cum pământul naşte soarelui, vlăstare verzi şi multicolore.

Despre el ai vrea să auzi, mântuitorul strălucitor, care ca un fiu al soarelui a tăiat urzelile pământului, a sfâşiat firele magice şi a desfăcut legăturile, care s-a avut pe sine însuşi şi n-a fost slujitorul nimănui, care n-a stors pe nimeni şi a cărui comoara nimeni n-a epuizat-o.

Despre el ai vrea să auzi, despre el care nu a fost întunecat de umbra pământului, ci a luminat-o, care a văzut gândurile tuturor şi ale cărui gânduri nimeni nu le-a ghicit, care a avat în sine însuşi înţelesul tuturor lucrurilor şi al cărui înţeles niciun lucru nu la putut exprima.

Solitarul a fugit de lume, a închis ochii, şi-a astupat urechile şi s-a îngropat într-o peşteră în sine însuşi, dar n-a folosit la nimic. Deşertul la supt, piatra i-a rostit gândurile, iadul a făcut ecou sentimentelor lui şi astfel s-a transformat el însuşi în deşert. în piatră şi în iad. Şi totul era gol şi deşertul şi neputinţa şi nerodnicia, căci el nu strălucea şi a rămas un fiu al pământului care a supt o carte şi a fost el însuşi supt total de pustiu. El era dorinţă şi nu era strălucire, era pământ şi nu era soare.

De aceea el se afla în deşert ca un sfânt înţelept care ştia bine că altminteri nu se deosebea cu nimic de ceilalţi fii ai pământului. Dacă ar fi băut din sine, ar fi băut foc.

Solitarul s-a dus în deşert, ca să se găsească pe sine. Dar el râvnea nu să se găsească pe sine, ci mai degrabă să găsească înţelesul multiplu al cărţii sfinte. Tu poţi să absorbi în tine micro- şi macroimensitatea, şi vei fi mai gol, şi tot mai gol, căci abundenţa imensă şi golul imens sunt totuna[66].

El râvnea să găsească în exterior ceea ce îi era necesar. Dar înţelesul multiplu îl găseşti doar în tine, nu în lucru, căci diversitatea înţelesului nu este ceva concomitent dat, ci este o succesiune de semnificaţii. Semnificaţiile succesive nu se află în lucru, ci în tine, care eşti supus multor schimbări în măsura în care participi la viaţă. Şi lucrurile se schimbă, dar tu nu observi dacă nu te schimbi. Dacă însă te schimbi, atunci se modifică faţa lumii. înţelesul divers al lucrurilor este înţelesul tău divers. E fară rost să vrei să-1 cercetezi în lucruri. Şi de aceea solitarul s-a dus în deşert, dar nu pe sine s-a cercetat, ci a cercetat lucrul.

Şi de aceea i s-a întâmplat ce i se întâmplă oricărui solitar care râvneşte: diavolul a venit la

65 O inversare a definiţiei lui Aristotel a omului ca „animal raţional”.

66 Vezi mai jos descrierea pleromei de către Jung, p. 347.

el cu vorbire iscusită şi motivaţie clară, ştiind sa spună cuvântul potrivit la momentul potrivit. El l-a ademenit spre propria lui dorinţă. I-am apărut desigur ca diavol, căci am luat bezna asupra mea. Am mâncat pământul şi am băut soarele şi eram un copac înfrunzit care stă în singurătate şi creşte[67]. /

Moartea[68]

Cap. VI.

[IM 7] În noaptea următoare[69] am călătorit spre ţinuturile nordice şi m-am pomenit sub un cer cenuşiu, în aer rece, jilav şi ceţos. Năzuiesc spre acele câmpii unde cursul domol al râurilor, strălucind în ochiuri largi, se apropie de mare, unde goana curgerii se potoleşte din ce în ce şi orice forţă şi orice năzuinţă se cunună cu întinderea vastă a mării. Copacii devin tot mai rari, întinse lunci nămoloase însoţesc apele calme şi tulburi, orizontul c nesfârşit şi pustiu, acoperit de nori cenuşii. Lent, ţinându-mi răsuflarea, cuprins de marea şi neliniştita aşteptare a ceea ce, curgând, spumega sălbatic şi se vărsa în infinit, îmi urmez fratele, apa. Uşoară, abia perceptibilă îi este curgerea şi totuşi ne apropiem continuu de suprema, fericita îmbrăţişare, pentru a ne contopi la sânul obârşiei, în întinderea fără sfârşit şi în adâncul nemărginit. Acolo se ridică dealuri joase, galbene. Un lac întins, fără viaţă li se aşterne la poale. Mergem încet de-a lungul lor şi dealurile se deschid spre un orizont crepuscular, nespus de îndepărtat, unde cerul şi marea sunt contopite într-un singur infinit.

Acolo sus, pe ultima dună, se află cineva, poartă o haină neagră în falduri, stă nemişcat şi priveşte în depărtare. Mă apropii de el; e slab şi palid, pe trăsăturile sale e aşternută gravitatea ultimă. Îi vorbesc:

„Lasă-mă să stau puţin lângă tine, întunecatule. Te-am recunoscut de departe. Doar unul ca tine stă aşa, atât de singur şi pe ultimul colţ de pământ".

A răspuns: „Străine, poţi fireşte să stai lângă mine, de nu ţi-e frig. Sunt rece, vezi, şi inimă nicicând nu am avut".

„Ştiu, eşti gheaţă şi sfârşit, eşti liniştea rece a pietrei, eşti noianul de zăpadă de pe munţi şi

67 *Ciorna* şi *Ciorna corectată* continuă: „Dar am văzut singurătatea şi frumuseţea ei şi am înţeles viaţa celor neînsufleţite şi înţelesul celor lipsite de înţeles. Am priceput şi această latură a diversităţii mele. Şi astfel a crescut copacul meu în singurătate şi tăcere şi am mâncat pământ cu rădăcinile adânc înfipte şi am băut soare cu ramurile înălţate foarte sus. Oaspetele solitar [străin] mi-a intrat în suflet. Viaţa mea înverzită însă m-a inundat. [Astfel am colindat, urmând natura apei.] ~~Singurătatea a crescut și s-a întins în jurul meu. N-am știut cât de nesfârșitî este singurătatea, și am umblat, și am umblat, și am privit. Am vrut să cercetez adâncimile singurătății și m-am dus atât de departe până unde s-a stins ultimul răsunet al vieții"~~ (p. 235).

68 În *Ciorna manuscrisă* este: *Cea de a cincea aventură: moartea* (p. 557).

69 2 ianuarie 1914.

frigul extrem al universului vid. E tocmai ce trebuie să simt şi, de aceea, să stau aproape de tine”.

„Ce te-aduce la mine, pe tine care eşti substanţă vie? Aici viii nu sunt oaspeţi niciodată. Ce-i drept, se perindă trist, în cete compacte, toţi cei care sus, în ţara zilei luminoase, şi-au luat rămas-bun / spre a nu se mai întoarce niciodată. Dar viii nu apar nicicând. Ce cauţi aici?”

„Cărarea mea ciudat neaşteptată m-a dus încoace, pe când urmam plin de speranţă fluviul vieţii. Şi-aşa am dat de tine. Aici ţi-e locul, locul potrivit?”

„Da, de-aici se trece în indistinctibil, acolo unde nimeni nu este egal sau inegal cu nimeni, ci toţi la un loc sunt una. Priveşte, vezi ce vine de-acolo?”

„Văd ceva ca un perete întunecat de nori care pluteşte pe fluviu încoace”.

„Uită-te mai bine, ce recunoşti?”

„Văd mulţimi compacte de bărbaţi, moşnegi, femei, copii. Printre ei văd cai, viţei, animale mici, un nor de insecte roiesc în jurul oştirii - o pădure pluteşte încoace - flori uscate fără număr - o întreagă vară fără viaţă. Sunt deja aproape, cât de fix şi de rece privesc cu toţii - picioarele nu li se mişcă - din rândurile lor strânse nu parvine niciun sunet. Se ţin ţeapăn de mâini şi braţe, se uită cu toţii dincolo şi nu ne bagă în seamă - trec plutind pe fluviul uriaş. Intunecatule, viziunea asta-i groaznică”.

„Ai vrut să stai lângă mine, vino-ţi în fire. Acum însă priveşte într-acolo!”

Văd: „Primele rânduri au ajuns până unde valul brizanţilor se amestecă în forţă cu apa fluviului. S-ar zice că o undă de aer împreună cu marea se izbeşte spumegând de fluviul morţilor. Rândurile se ridică în vârtejuri, se pierd în zare sub formă de zdrenţe negre şi se destramă în neguri tulburi. Val după val se apropie şi alte cete se destramă neîncetat în văzduhul negru. Spune-mi, Intunecatule, ăsta e sfârşitul?”

„ Priveşte!”

Valurile întunecate ale mării se sparg cu putere — o lucire roştetică se întinde în ele — e ca sângele — o mare de sânge spumegă la picioarele mele adâncul mării se aprinde ce ciudat mă simt - atârn oare cu picioarele în văzduh? Este marea sau este cerul? O minge de sânge şi foc se amestecă o lumină roşie izbucneşte din învelişul ei fumegos un nou soare se desprinde cu greu din marea sângerândă şi se rostogoleşte dogorind spre adâncul cel mai adânc — dispare sub picioarele mele[70].

Mă uit în jur. Sunt singur. S-a lăsat noaptea. Ce spunea Ammonius? Noaptea e vremea tăcerii.

[2] [IM 30] M-am uitat în jur şi am văzut că singurătatea se întindea la infinit şi mă pătrundea cu o răceală înfiorătoare. Soarele mai dogorea în mine, dar am simţit că intrasem în marea umbră.

Urmez fluviul care îşi găseşte lent şi fără greş drumul spre adânc, spre adâncul a ceea-ce-va-să-vină.

Astfel am plecat în noaptea aceea (era a doua noapte a anului 1914) şi eram plin de o aşteptare neliniştită. Drumul era lung, şi groaznic era ceea-ce-avea-să-vină. Era o agonie monstruoasă, vedeam o mare de sânge. Din ea va apărea groaznic noul soare şi o răsturnare a ceea ce noi numeam zi. Noi am apucat bezna şi soarele ei va lumina deasupra noastră, sângeros şi arzând ca o mare pieire.

Când mi-am înţeles bezna, o noapte superbă s-a aşternut peste mine, iar visul m-a scufundat în adâncurile mileniilor şi de-acolo s-a înălţat phoenixul meu.

Ce s-a întâmplat însă cu ziua mea? S-au aprins făclii, au izbucnit mânie şi gâlceava sângeroasă. Când bezna a cuprins lumea, s-a ridicat războiul nemaivăzut şi bezna a distrus lumina lumii, căci bezna nu o înţelegea şi ea nu mai valora nimic. Atunci a trebuit sa gustăm din iad.

Am văzut în aceste zile în ce vicii se transformă virtuţile, cum blândeţea ta devine duritate, bunătatea ta brutalitate, iubirea ta ură şi raţiunea ta nebunie. De ce ai vrut să înţelegi bezna! Dar a trebuit ca tu s-o înţelegi, altminteri te înşfăca ea. Bine de cel care preîntâmpină această înşfacare.

Te-ai gândit vreodată la răul din tine? Oh, ai vorbit de el, ai amintit de el şi ai recunoscut

70 Cf. viziunea din *Liber Primus,* cap. 5, „Călătorie infernală în viitor”, p. 241.

zâmbind că este un defect general uman sau o neînţelegere frecventă. Dar ştiut-ai / ce e răul şi că el se ascunde nemijlocit în spatele virtuţilor tale, că este însăşi virtutea ta, fiindu-i acesteia inevitabilul conţinut?[71] L-ai zăvorât pe Satana pentru o mie de ani în abis, iar când mileniul s-a încheiat, a-i râs de el, căci devenise basm pentru copii[72]. Dar când Marele înspăimântător îşi înalţă capul, lumea se înfioară. Răceala extremă te cuprinde. Vezi cu groază că eşti lipsit de apărare şi că mulţimea virtuţilor tale cade neputincioasă în genunchi. Răul te înhaţă cu forţă demonica, iar virtuţile tale trec de partea lui. În această luptă eşti complet singur, căci zeii tăi au surzit. Nu ştii care sunt diavoli mai răi, viciile sau virtuţile tale. Dar un lucru ştii sigur, că virtutea şi viciul sunt fraţi.

[73]Avem nevoie de răceala morţii ca să vedem limpede. Viaţa pretinde să trăiască şi să moară, să înceapă şi să se oprească[74]. Nu eşti silit să trăieşti veşnic, ci poţi să şi mori, căci pentru amândouă există în tine voinţă. Viaţa şi moartea trebuie să-şi ţină cumpănă în existenţa ta[75]. Oamenii de azi au nevoie de o porţiune mare de moarte, căci prea multă incorectitudine trăieşte în ei şi prea multă corectitudine a pierit din ei. Corect este ceea ce menţine echilibrul, incorect ceea ce îl tulbură. Dar echilibrul odată atins, incorect este ceea ce îl menţine şi corect ceea ce îl tulbură. Echilibrul este viaţă şi moarte totodată. De împlinirea vieţii ţine echilibrul cu moartea. Dacă accept moartea, copacul meu înverzeşte, căci agonia potenţează viaţa. Dacă mă scufund în moartea atotcuprinzătoare, atunci mugurii mei înfloresc. Cât de mult are viaţa noastră nevoie de moarte!

Te bucuri de cele mai mici lucruri abia după ce ai acceptat moartea. Dacă însă te uiţi lacom, căutând ce ai mai putea trăi, atunci nimic nu e suficient de bun ca să te mulţumească, iar cele mai mărunte lucruri, care de altfel sunt mereu în jurul tău, nu te mai bucură. De aceea eu contemplu moartea, căci mă învaţă să trăiesc.

Dacă iei moartea asupra ta, este ca o noapte a coacerii şi o presimţire neliniştitoare, dar e o noapte a coacerii într-o vie în care atârnă mulţimi de struguri dulci[76]. În curând te vei bucura de bogăţia ta. Moartea produce coacere. Ai nevoie de moarte ca să poţi recolta roade. Fără moarte, viaţa ar fi lipsită de înţeles, căci ceea ce dăinuie îndelung se autodesfiinţeaza şi-şi tăgăduieşte propriul înţeles. Spre a fi şi spre a te bucura de existenţa ta, ai nevoie de moarte, iar limitarea te face să-ţi poţi împlini existenţa.

[IM 31] Când văd jalea şi nonsensul pământului, motiv pentru care intru în moarte cu capul acoperit, atunci tot ce văd se preface în gheaţă, dar în lumea umbrelor răsare celălalt soare roşu[77]. El se ridică în taină şi neaşteptat, iar lumea mea se răsuceşte ca o arătare satanică. Presimt sânge şi crimă. Dar sângele şi crima sunt încă sublime şi-şi au frumuseţea lor aparte. Putem socoti frumuseţea un act sângeros de violenţă.

Dar ceea ce se ridică în mine este inacceptabilul, repulsivul groaznic, pe care l-am respins

---

71 În 1940 Jung scria: „Acesta e relativ, parţial evitabil, parţial fatalitate; acelaşi lucru e valabil şi pentru virtute, iar uneori nu ştim ce e mai rău. („Versuch zu einer psychologischen Deutung des Trinitatsdogmas", în GW II, § 291.)

72 În *Ciorna corectată* această frază este înlocuită cu: „Răul este jumătatea lumii, unul din talgerele balanţei", (p. 242).

73 *Ciorna* continuă: „În această luptă sângeroasă moartea se apropie de tine, tot aşa cum astăzi marea ucidere şi agonie umplu lumea. Răceala morţii pătrunde în tine. Când încremenisem de moarte în singurătate, am văzut ceea-ce-va-să-vină atât de clar precum stelele şi munţii îndepărtaţi în noaptea îngheţată", (p. 260).

74 În *Wandlungen und Symbole der Libido* (1912), Jung a demonstrat că libidoul nu e doar impulsul vital al lui Schopenhauer, ci conţine şi rezistenţa interioară la moarte.

75 *Ciorna* continuă: „A face să trăiască ceea ce este corect şi să piară ceea ce este incorect, iată arta vieţii" (p. 261). În 1934, Jung scria: „Viaţa este o curgere energetică ca oricare alta. Dar orice proces este în principiu ireversibil şi de aceea inechivoc orientat spre scop, iar scopul este starea de repaus... De la mijlocul vieţii în sus, viu rămâne doar acela care vrea să moară cu viaţă. Căci ceea ce se petrece în ceasul tainic al amiezii vieţii este răsturnarea parabolei, *naştererea morţii*.... A-nu-voi-să-trăieşti este totuna cu a-nu-voi-să-mori. A deveni şi a pieri este aceeaşi curbă". („Seele und Tod", în GW8 §§ 798 800.) Vezi lucrarea mea „The boundless expanse: Jungs reflections on life and death", în *Quadrant: Journal of the C.G.Jung Foundation for Analytical Psychology.* 38, 2008, pp. 9-32

76 Vezi mai sus nota 20, p. 231.

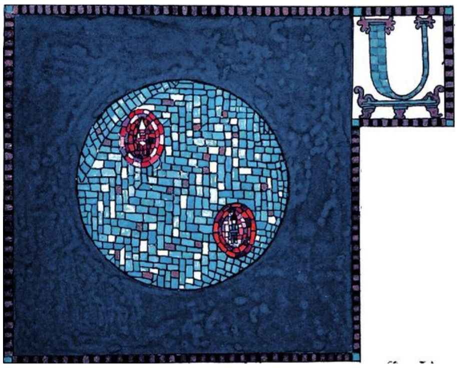
77 O referinţă la viziunea de mai sus.

dintotdeauna. Căci atunci când mizeria şi sărăcia acestei vieţi se încheie, în opusul din mine începe o altă viaţă. Nici nu-mi pot imagina cât îmi este el de opus. Căci el nu este opus potrivit legilor raţiunii, ci în mod absolut şi potrivit întregii sale esenţe. Într-adevăr, el nu este doar opus, ci şi repulsiv, invizibil şi crunt repulsiv, ceva care-mi taie răsuflarea, îmi extrage vlaga din muşchi, îmi suceşte minţile, mă muşcă veninos şi perfid de călcâi şi nimereşte întotdeauna tocmai acolo unde nu bănuiam că am un loc vulnerabil[78].

El nu mă înfruntă ca un duşman puternic, bărbăteşte şi ameninţător, ci mă sfârşesc pe o grămadă de gunoi, în vreme ce găini paşnice mă înconjoară cotcodăcind şi ouând uimite şi fară să înţeleagă. Trece un câine şi-şi ridică piciorul în dreptul meu, după care îşi vede încet şi nepăsător dc drum. Blestem dc şapte ori ceasul în care m-am născut şi, dacă nu prefer sa mă sinucid pe loc, mă pregătesc să-mi trăiesc cel de-al doilea ceas al naşterii mele. Cei vechi spuneau: „*Inter faeces et urinas nascimur*”[79]. Timp de trei nopţi m-au asediat spaimele naşterii. Atunci a început viaţa să se trezească din nou. /

Rămăşiţele unor temple de odinioară[80]

Cap. VII.

[IM 32][81] [82]Şi iarăşi s-a ivit o nouă aventură: în faţa mea se desfăşoară câmpii întinse un covor de flori dealuri domoale — în depărtare, o dumbravă de un verde proaspăt. Mă întâlnesc cu doi tovarăşi ciudaţi desigur, absolut întâmplător camarazi de drum: un călugăr bătrân şi un om deşirat, slab, cu mers copilăresc, îmbrăcat în haine roşii, urâte. Apropiindu-se, îl recunosc în lungan pe Călăreţul roşu. Cum s-a schimbat! A îmbătrânit, părul roşu i-a încăruntţit, hainele stacojii i s-au destrămat, i s-au jerpelit, au devenit sărăcăcioase. Iar celălalt? Are un pântece apreciabil şi nu pare să fi trăit zile negre. Figura lui îmi pare cunoscută. Pe toţi zeii, e Ammonius!

Ce de schimbări! Şi de unde vin aceşti oameni atât de diferiţi? Mă apropii de ei şi-i salut. Amândoi se uită la mine speriaţi şi-şi fac cruce. Consternat de groaza lor, mă uit la mine în jos: sunt înfăşurat în frunze verzi care răsar din trupul meu. Râzând, îi salut a doua oară.

Ammonius strigă îngrozit: „Apage Satanas!”[83]

Roşul: „Blestemată strânsură de păgâni silvani!”

Eu: „Dar, dragi prieteni, ce v-a apucat? Sunt eu, străinul hiperborean, care, o Ammonius, te-

---

78 În *Wandlungen und Symbole der Libido o,* Jung comentează motivul călcâiului rănit (dtv, p. 286).

79 ”Ne naştem printre fecale şi urină” - cuvinte atribuite de mulţi Sfântului Augustin, printre alţii.

80 În *Ciorna manuscrisă: Cea de a şasea aventură* (p. 586). În *Ciorna corectată: 6. idealuri degenerate* (p. 247).

81 Forma mozaicului seamănă cu mozaicurile de la Ravena, pe care Jung le-a văzut în 1913 şi 1914 şi care i-au lăsat o impresie de durată.

82 5 ianuarie 1914

83 „Piei, Satana!” expresie răspândită în Evul Mediu.

a vizitat pe tine în pustiu[84]. Şi sunt eu, păzitorul turnului la care, tu. Roşule, ai venit cândva".

Ammonius: „Te recunosc, mai-marele diavolilor. Cu tine a început decăderea mea".

Roşul se uită la el cu reproş şi-i dă un ghionte în coaste. Călugărul se opreşte încurcat. Roşul mi se adresează de sus:

R.: „Încă de-atunci, în ciuda seriozităţii tale făţarnice, mi-ai lăsat impresia îngrijorătoare că eşti lipsit de caracter. Blestemata ta poză creştină".

În clipa asta, Ammonius i-a dat un ghionte puternic şi Roşul a tăcut stingherit. Stau amândoi în faţa mea, încurcaţi şi ridicoli, dar şi vrednici de compătimire.

Eu: „Omul lui Dumnezeu, de unde vii? Ce soartă nemaipomenită te-a adus încoace şi pe deasupra în tovărăşia Roşului?"

A.: „Nu-mi place să vorbesc cu tine. Să ştii deci că tu, duh rău, mi-ai făcut un lucru îngrozitor. Cu / blestemata ta de curiozitate, m-ai ispitit să întind lacom mâna după tainele dumnezeieşti, căci m-ai făcut atunci să-mi dau seama că nu ştiam nimic despre ele. Remarca ta că aveam nevoie de apropierea de oameni spre a ajunge la tainele mai înalte m-a ameţit ca un venin drăcesc. Curând după aceea, i-am adunat pe fraţi în vale şi le-am anunţat că îmi apăruse un sol al lui Dumnezeu - atât de îngrozitor m-ai orbit - şi că îmi poruncise să întemeiez cu fraţii o mânăstire.

Când fratele Philetus a obiectat, l-am contrazis, indicându-i acel pasaj din Scriptură unde se spune că nu e bine ca omul să fie singur[85]. Aşa că am întemeiat mănăstirea, aproape de Nil, unde putem să vedem corăbiile trecând pe apă.

Am cultivat câmpuri mănoase şi era atât de mult de lucru, încât studiile sfinte au căzut în uitare. Ne-am îngrăşat, şi într-o bună zi m-a cuprins un dor imens sa revăd Alexandria. Voiam să-l vizitez acolo pe episcop, aşa cum încercam să mă conving. Dar mai întâi viaţa pe corabie, apoi forfota de pe străzile din Alexandria m-au ameţit în asemenea măsură, încât m-am pierdut de tot.

Ca în vis m-am suit pe una din acele corăbii care plecau spre Italia. M-a cuprins o lăcomie nesăţioasă de a vedea lumea; am băut vin şi am văzut că femeile erau frumoase. M-am ghiftuit de plăceri şi m-am abrutizat complet. Când am coborât pe ţărm, la Neapole, Rosul era acolo şi am ştiut că astfel căzusem în mâinile diavolului".

R.: „Hai, termină, bătrân nebun, dacă n-aş fi fost eu, te-ai fi preschimbat pe de-a-ntregul în porc. Când m-ai văzut, ţi-ai revenit în fine, ai blestemat băutura şi femeile şi te-ai întors din nou la mănăstire.

Acum ascultă povestea mea, duh al pădurii: am căzut şi eu în plasa ta, vrăjitoriile tale păgâne m-au ademenit. După convorbirea de-atunci, când m-ai prins în capcană cu remarca ta despre dans, mi s-a întâmplat să devin atât de grav, atât de grav, încât m-am dus la mănăstire, m-am rugat, am postit şi m-am convertit.

În orbirea mea, voiam să reformez slujba religioasă şi am introdus, cu aprobare episcopală, dansul în ritual.

Am ajuns stareţ şi, ca atare, eram singurul care avea dreptul să danseze în faţa altarului, ca David în faţa chivotului legii[86]. Cu timpul însă au început şi fraţii să danseze, chiar comunitatea evlavioasă, iar în cele din urmă tot oraşul.

A fost groaznic. Am fugit în singurătate şi dansam toată ziua până la epuizare, iar dimineaţa

84 Hiperboreenii erau în mitologia greacă o populaţie care trăia în ţara soarelui, dincolo de vântul de miazănoapte, şi care îl venera pe Apolo. Nietzsche se referă în diferite ocazii la spiritele libere ca fiind hiperboreeni — cf. *Der Antichrist,* Insei Verlag, Frankfurt am Main. 1986, § 1.

85 Referinţă la *Facerea* 2, 18: „Şi a zis Domnul Dumnezeu «Nu este bine să fie omul singur; să-i facem ajutor potrivit pentru el.»" Există şi o referinţă la Filet în 2 *Timotei* 2, 17-19: „Cuvântul lor va roade ca o cangrenă. Dintre ei sunt Imeneu şi Filet, care au rătăcit de la adevăr zicând că Învierea s-a şi petrecut, şi răstoarnă credinţa unora. Dar temelia cea tare a lui Dumnezeu stă neclintită, având pecetea aceasta: «Cunoscut-a Domnul pe cei ce sunt ai Săi» şi: «Să se depărteze de la nedreptate oricine cheamă numele Domnului»".

86 În 2 Regi 6,14-16: David dansează în faţa chivotului legii.

dansul demonic reîncepea.

Am încercat să fug de mine, rătăceam şi umblam nopţile. Ziua mă ascundeam şi dansam singur în păduri şi în munţi sălbatici. Astfel am ajuns treptat în Italia. Acolo jos în sud, nu mai ieşeam în evidenţă aşa ca în nord şi m-am putut amesteca printre oamenii din popor. La Neapole, mi-am mai revenit în oarecare măsură şi acolo l-am găsit şi pe acest om al lui Dumnezeu decăzut. Vederea lui m-a întărit. Cu ajutorul lui puteam să mă înzdrăvenesc. Ai auzit cum şi el s-a îndreptat prin mine şi a putut să iasă din nou la liman".

A.: „Trebuie să recunosc că n-am călătorit prea rău cu Roşul, el este o speţă mai blândă de diavol".

R: „Şi eu trebuie să spun că monahul meu este o speţă mai puţin fanatică, cu toate că, de când cu trăirile mele la mânăstire, am căpătat o repulsie puternică faţă de toată religia asta creştină".

Eu: „Dragi prieteni, mă bucur din inimă să vă văd împreună aşa de mulţumiţi".

Ambii: „Nu suntem mulţumiţi, zeflemistule şi Satană, fă loc, tâlharule, păgânule!"

Eu: „Dar, dacă nu sunteţi prieteni şi nu sunteţi mulţumiţi, de ce umblaţi împreună prin ţară?"

A.: „Ce-are a face? Şi diavolul e necesar, altmineri nu există nimic care să le inspire oamenilor respect".

R: „E necesar să pactizez cu clerul, altminteri îmi pierd clientela".

Eu: „Deci nevoile vieţii v-au adus împreună! Atunci faceţi pace şi suportaţi-vă unul pe celălalt".

Amândoi: „Asta nu va fi cu putinţă niciodată".

Eu: „Oh, văd, ţine de sistem. Pesemne, vreţi mai întâi să pieriţi? Acum, faceţi loc, iasme bătrâne!"

[2] [IM 33] După ce văzusem moartea şi toată măreţia înspăimântătoare care se întindea în jurul ei şi după ce devenisem eu însumi noapte şi gheaţă, s-a ridicat în mine o formă supărătoare de viaţă şi agitaţie. Setea mea de apele susurânde ale cunoaşterii celei mai profunde[87] a început să zăngăne în pahare de vin; auzeam de departe ţipete de oameni beţi, râsete de femei, larmă de stradă. Muzică de dans, / tropăituri şi chiuituri se prelingeau prin toate crăpăturile şi, în locul vântului de miazăzi cu miresme de trandafiri, eram inundat de exalaţia animalului om. Flecăreală de târfe, copios murdară, chicotea şi scârţâia de-a lungul pereţilor. Vapori de vin şi miros de mâncare, trăcăneala imbecilă a mulţimii intrau în aburi groşi. Mâini fierbinţi, lipicios tandre m-au apucat, pilote de spital m-au înfăşurat. Născându-mă, am intrat de jos în viaţă şi am crescut cum cresc eroii, în ceasuri cât în ani. Iar când am crescut, m-am pomenit în ţara din mijloc şi am văzut că era primăvară.

[IM 34] Dar nu mai eram omul care fusesem, ci o făptură străină a crescut prin mine. Această făptură era o fiinţă radioasă de pădure, un duh al frunzişului verde, un silvan şi ghiduş care locuieşte singur prin păduri şi este el însuşi o făptură arborescentă care înfrunzeşte, căruia nu-i plac decât înfrunzirea şi creşterea, care nu este nici favorabil, nici nefavorabil oamenilor, plin de toane şi hazard, ascultând de legi nevăzute, înfrunzind şi uscându-se odată cu copacii, nici urât, nici frumos, nici bun, nici rău, doar trăind, străvechi şi tânăr dc tot, gol şi totuşi îmbrăcat firesc. Nu om, ci natură, sperioasă, ridicolă, puternică, copilăroasă, slabă, amăgitoare şi amăgită, plină de nestatornicie şi superficialitate, şi totuşi ajungând până în adânc, până în inima lumii.

Absorbisem în mine viaţa celor doi prieteni ai mei; pe ruinele templului creştea un copac înfrunzit. Ei nu rezistaseră vieţii, ci ademeniţi de viaţă se preschimbaseră în propria lor grimasă. Nimeriseră în gunoi, de aceea l-au numit pe cel viu diavol şi trădător. Deoarece amândoi au crezut, în felul lor, în ei înşişi şi în bunătatea lor, au nimerit în cele din urmă în gunoi ca locul firesc şi definitiv de înmormântare al tuturor idealurilor depăşite. Lucrurile cele mai frumoase şi mai bune, ca şi cele mai urâte şi mai rele, se sfârşesc cândva în locul cel mai ridicol din lume, unde,

87 În *Ciorna corectată* este „ale înţelepciunii" în loc de „ale cunoaşterii celei mai profunde" (p. 251).

înconjurate de mascaradă, conduse de nebuni, se îndreaptă îngrozite spre groapa de gunoi.

După blestem vine râsul pentru ca sufletul să fie izbăvit de morţi.

Potrivit esenţei lor, idealurile sunt dorite sau gândite, şi ele există în această măsură, dar şi numai în această măsură. Existenţa lor eficientă însă nu poate fi tăgăduită. Cine crede că îşi trăieşte sau îşi poate trăi cu adevărat idealurile, acela suferă de megalomanie şi se poartă ca un smintit, prefacându-se a se ridica până la ideal: dar eroul a căzut. Idealurile sunt pieritoare, deci să ne pregătim pentru sfârşitul lor: te costă poate totodată şi capul. Dar nu vezi că tu ai fost acela care ai dat idealului tău înţeles şi valoare şi forţă eficientă? Dacă ai devenit victima idealului, acesta se destinde, se joacă de-a carnavalul cu tine, iar în Miercurea Cenuşii se duce în iad. Idealul este o unealtă care poate fi şi dată oricând la o parte, o făclie pe drumul întunecat. Dar cine colindă şi ziua cu făclii este un smintit. Cât de mult mi s-au degradat idealurile şi ce proaspăt înverzeşte copacul meu!

[88]Când am înverzit, erau aici rămăşiţele triste ale templelor de odinioară şi grădini de trandafiri, şi am recunoscut înfiorat înrudirea lor lăuntrică. Mi se părea că se adunaseră într-o alianţă neruşinată. Dar am înţeles că această alianţă existase cu mult timp înainte. Anume atunci când afirmam despre sanctuarele mele că ar fi fost de o puritate de cristal şi când îi comparam pe prietenii mei cu mireasma trandafirilor Persiei[89], cei doi încheiaseră alianţa reciprocităţii ascunse. Fugeau aparent unul de celălalt, dar în taină îşi dădeau mâinile. Tăcerea solitară a templelor m-a atras departe de oameni, spre taine suprafireşti în care m-am pierdut până la saţiu şi, în vreme ce mă luptam cu Dumnezeu, diavolul s-a pregătit să mă primească şi m-a tras tot atât de mult de partea lui. N-am găsit nici acolo limite în afară de saţiu şi silă. Nu trăiam, ci eram mânat, un rob al idealurilor mele[90].

Ruinele se ridicau aici şi se sfădeau şi nici în mizeria lor comună nu se puteau împăca. Făptură naturală fiind, eu devenisem una cu mine însumi, eram însă un silvan[91] care îi speria pe drumeţii solitari şi evita aşezările oamenilor. Dar înverzeam şi înfloream din mine însumi, încă nu devenisem iarăşi om cu dezacordul său dintre plăcerea lumii şi plăcerea spiritului. Nu pe ele le trăiam, ci pe mine însumi mă trăiam şi eram un copac vesel verde dintr-o îndepărtată pădure primăvăratică. Am învăţat aşa să trăiesc fară lume şi fară spirit şi mă minunam cât de bine se vieţuieşte astfel.

Dar omul, omenirea? Se aflau aici părăsite cele două punţi care trebuiau să ducă la omenire: una duce de sus în jos, şi oamenii alunecă pe ea, ceea ce îi distrează. / Cealaltă duce de jos în sus, şi oamenii urcă pe ea gemând. Ceea ce îi costă trudă. Îi trăim pe semenii noştri întru bucurie şi trudă. Dacă nu trăiesc eu însumi, ci doar mă caţăr, acest lucru le produce celorlalţi o distracţie nemeritată. Dacă doar mă distrez, lucrul acesta le produce celorlalţi o trudă nemeritată. Dacă doar trăiesc, atunci sunt departe de oameni. Ei nu mă mai văd, iar dacă mă văd sunt uimiţi sau speriaţi. Eu însă, trăind pur şi simplu, înfrunzind, înflorind, uscându-mă stau ca un copac în acelaşi loc şi las liniştit să treacă vuind peste mine suferinţele şi bucuriile oamenilor. Şi totuşi sunt un om care nu poate fi scutit de gâlceava din inima omenească.

Dar idealurile mele pot fi şi câinii mei al căror hămăit şi sfadă continuă nu mă supără. Atunci sunt pentru oameni cel puţin un câine bun şi unul rău. Dar ceea ce trebuia să se întâmple nu s-a realizat, anume să trăiesc şi totuşi să fiu om. E aproape cu neputinţă să trăieşti ca om. Atâta timp

---

88 În *Ciornă* şi în *Ciorna corectată* este: „Am devenit victima sanctuarelor şi frumuseţilor mele, ~~de aceea ele m-au dus~~ ~~la o mahmureală de moarte~~ [de aceea m-a cuprins moartea] (p. 254).

89 În Persia, petalele strivite de trandafiri erau distilate în abur spre a se extrage din ele uleiul de trandafiri, din care se făcea parfumul corespunzător.

90 În 1926, Jung scria: „Trecerea de la dimineaţă la după-amiază este o *revalorificare a unor valori anterioare.* Se impune necesitatea de a înţelege valoarea contrariului idealurilor anterioare, de a percepe eroarea convingerilor de până acum, de a recunoaşte neadevărul din adevărurile de până acum şi de a simţi câtă rezistenţă şi chiar adversitate erau în ceea ce consideram până acum a fi iubire". („Das personliche Unbewußte und das uberpersonliche oder kollektive Unbewußte", în GW 7, § 115.)

91 În *Ciorna corectată:* „fiinţă verde" (p. 225).

cât nu eşti conştient de tine, poţi să trăieşti; dar dacă devii conştient de tine, atunci cazi dintr-o groapă în alta. Din cauza tuturor renaşterilor tale[92] ar putea în cele din urma să ţi[93] se facă rău. De aceea până şi Buddha a renunţat finalmente la renaştere, căci se săturase să se târască prin toate formele umane şi animale[94]. După toate renaşterile eşti încă un leu care se târăşte pe pământ, un ΧΑΜΑΙ ΛΕΩΝ [cameleon], o anamorfoză, un mimetic, o şopârlă târâtoare, în nuanţe irizante, dar tocmai nu un leu, a cărui natură este înrudită cu soarele, care îşi are puterea în el şi nu se târăşte luând culorile protectoare ale mediului înconjurător şi nu se apără ascunzându-se. Am recunoscut cameleonul şi nu mai vreau să mă târăsc pe pământ şi să schimb culorile şi să renasc, ci vreau să exist prin propria mea putere, ca soarele, care dă lumină şi nu absoarbe lumină. îmi amintesc de natura mea solară şi aş vrea să mă grăbesc spre răsăritul meu. Dar ruinele[95] îmi stau în cale. Ele spun: „Trebuie să fii pentru oameni un lucru sau altul”. Pielea mea cameleonică se înfioară. Ei insistă şi vor să mă vopsească. Dar nu trebuie să se mai repete. Nici binele, nici răul nu trebuie să-mi fie stăpâni. Dau la o parte rămăşiţele ridicole şi merg în continuare pe drumul meu care mă duce spre răsărit. în spatele meu rămân puterile aflate în gâlceava, care s-au pus atâta vreme între mine şi mine însumi.

Acum sunt cu desăvârşire singur. Nu-ţi mai pot spune: „Ascultă!” sau „trebuie” sau „ai putea”, ci acum vorbesc numai cu mine. Acum nimeni nu mai poate face nimic pentru mine, nici cel mai mic lucru. Nu mai am nicio datorie faţa de tine, iar tu nu mai ai nicio datorie faţă de mine, căci eu dispar, iar tu îmi dispari. Nu mai aud nicio rugăminte şi nu mai am nicio rugăminte către tine. Nu mă mai cert şi nu mă mai împac cu tine, ci între tine şi mine aştern tăcerea.

Chemarea ta răsună din depărtare şi urma paşilor mei nu o poţi găsi. Căci plec cu vântul de apus, care vine de pe suprafaţa oceanului, şi trec peste ţara înverzită, hoinăresc prin păduri şi aplec ierburile tinere. Vorbesc cu copacii şi cu animalele pădurii, iar pietrele îmi arată drumul. Dacă sunt însetat şi izvorul nu vine la mine, mă duc eu la izvor. Dacă mi-e foame şi pâinea nu vine la mine, îmi caut pâinea şi o iau de unde o găsesc. Nu dau ajutor şi n-am nevoie de ajutor. Dacă dă o nevoie peste mine, nu mă uit în jur să văd dacă se apropie vreun ajutor, ci iau nevoia asupra mea, mă aplec, mă răsucesc şi răzbat. Râd, plâng, blestem, dar nu mă uit în jur.

Pe acest drum nu merge nimeni după mine şi nu mă încrucişez cu poteca niciunui om. Sunt singur, dar îmi umplu singurătatea cu viaţa mea. îmi sunt în suficientă măsură mie însumi om, zgomot, distracţie, mângâiere, ajutor. Şi astfel călătoresc spre Orientul îndepărtat. Nu că aş şti care ar fi ţelul meu îndepărtat. Văd în faţa mea zări albastre: ele îmi sunt un ţel suficient. Mă grăbesc spre Răsărit, spre Răsăritul meu. Îmi vreau Răsăritul. / [Imaginea 36] [96] /

---

92 În *Ciorna corectată:* „melc” (p. 257).

93 În *Ciorna corectată:* „să mi" (p. 257).

94 În *Ciorna corectată:* „ca un cameleon” (p. 258). Pasajul care apare aici în ciornă îl parafrazăm după cum urmează: este natura noastră cameleonică aceea care ne sileşte să trecem prin aceste transformări. Atâta timp cât suntem cameleonici, avem nevoie o dată pe an să ne scufundăm în baia renaşterilor. Prin urmare, Jung a privit cu oroare epuizarea idealurilor sale deoarece îşi iubea înfrunzirea naturală şi îşi manifesta neîncrederea faţă de pielea sa de cameleon care îşi schimbă culorile în funcţie de mediul ambiant. Cameleonul face asta în mod inteligent. Unii numesc această schimbare un progres prin renaştere. Se trece astfel prin 777 de renaşteri. Buddha n-a avut nevoie de atâta timp ca să vadă că până şi renaşterile sunt inutile (pp. 275-276). Este vorba de o credinţă după care sufletul trebuia să treacă prin 777 de reîncarnări (Ernest Woods, *The New Theosophy,* The Theosophical Press, Wheaton, Illinois. 1929. p 41)

95 În *Ciornă:* „rămăşiţele idealului meu” (p. 277).

96 Legenda Imaginii: „Această imagine a fost pictată în 1915, de Crăciun”. Reprezentarea plastică a Iui Izdubar seamănă foarte bine cu o ilustraţie a acestuia din Wilhelm Roscher, *Ausfuhrliches Lexikon der Griechischen und Romischen Mythologie,* din care Jung deţinea un exemplar (Teubner, Leipzig, 1884 1937). Izdubar era un nume vechi care i se dădea personajului cunoscut azi ca Ghilgamcş. Fapt care se bazează pe o transcripţie greşită. În 1906, Peter Jensen nota: „Ştim azi definitiv că eroul eposului *Ghilgameş* nu se numeşte Gistşubar sau Izdubar, cum s-a crezut până acum." *(Das Gilgamesch-Epos in der Weltliteratur.* Karl Tubner, Straßburg. 1906, p. 2.) Jung a discutat eposul *Ghilgameş* în 1912, în *Wandlungen und Symbole der Libido,* folosind corect numele şi citând lucrarea lui Jensen de câteva ori.

Prima zi

Cap. VIII.[97]

[IM 37] Dar în cea de a treia noapte[98], un munte pustiu de stânci îmi închide drumul, o văgăună îngustă, în schimb, mă lasă să trec. Drumul duce inevitabil printre pereţi înalţi de stâncă. Picioarele îmi sunt goale şi se rănesc de pietrele ascuţite. Aici poteca devine alunecoasă. Jumătate a drumului e albă, cealaltă neagră. Păşesc pe latura neagră şi mă trag înspăimîntat înapoi: este fier înroşit. Păşesc pe jumătatea albă: e gheaţă. Dar aşa trebuie să fie. Alerg de colo-colo şi, în cele din urmă, valea se lărgeşte într-o căldare imensă de stânci. O potecă îngustă, de-a lungul unor pereţi verticali de piatră, duce sus, pe creasta masivului.

Apropiindu-mă de pisc, aud o bubuitură puternică, venind dinspre cealaltă parte a muntelui ca şi cum s-ar bate minereu. Sunetul se amplifică treptat şi răsună în munţi prin bubuituri multiplicate. Cum ajung la trecătoare, văd apropiindu-se de cealaltă parte un om uriaş.

Din capul său imens se ridică două coarne de taur, o platoşă neagră, zăngănitoare îi acoperă pieptul. Barba neagră îi e cârlionţată şi împodobită cu pietre splendide. Uriaşul ţine în mână o secure dublă scânteietoare, cu care se doboară taurii. Înainte de a-mi fi revenit din spaima uimită, falnicul se şi află în faţa mea şi-i privesc chipul: e palid şi gălbui şi plin de riduri adânci. Ce uimiţi se uită la mine ochii lui negri migdalaţi. Mă cuprinde groaza: este Izdubar, falnicul, omul taur. Stă şi mă priveşte: faţa lui trădează o spaimă lăuntrică devoratoare, mâinile, genunchii îi tremură. Izdubar, taurul falnic, tremură? Se teme? Îi strig:

„O Izdubar, Preaputernice, cruţă-mi viaţa şi iartă-mă, că eu, un vierme, m-am aşezat în calea ta".

Iz.: „Nu ţin să-ţi iau viaţa. De unde vii?"

Eu: „De la apus".

Iz.: „Vii de la apus? Ai auzit de ţara de la apus? Este ăsta drumul bun spre ţara de la apus?"[99]

Eu: „Vin dintr-o ţară apuseană ale cărei ţărmuri sunt scăldate de marea cea mare de la apus".

Iz.: „Coboară soarele în marea aceea? Sau atinge uscatul în drum spre asfinţit?"

Eu: „Soarele asfinţeşte departe, dincolo de mare".

Iz.: "Dincolo de mare? Ce e acolo?"

Eu: „Acolo nu-i nimic, spaţiu vid. Pământul e doar rotund şi, pe deasupra, se roteşte în jurul soarelui".

Iz.: „Afurisitule, de unde ai aceste cunoştinţe? Deci nu e pe nicăieri acea ţară nemuritoare unde soarele dispare ca să renască? Spui adevărul?"

Ochii lui aruncă flăcări de mânie şi spaimă. Face un pas bubuitor înainte. Tremur.

Eu. „O Izdubar, Preaputernice, iartă-mi îndrăzneala, dar eu spun realmente adevărul. Vin

97 În *Ciorna manuscrisă* apare: *Cea de şaptea aventură. Prima zi* (p. 626). În *Ciorna corectată: 7. Marea întâlnire. Prima zi. Eroul din Orient (p.* 262).

98 8 ianuarie 1914.

99 În mitologia egipteană, ţinuturile apusene (malul apusean al Nilului) erau considerate tărâmul morţilor.

dintr-o ţară unde asta e o ştiinţă sigură, unde locuiesc oameni care umblă cu navele lor de jur împrejurul pământului, învăţaţii noştri ştiu exact, prin măsurători, cât de departe se află soarele de orice punct de pe suprafaţa pământului. Soarele e un corp ceresc care se află nespus de departe în spaţiul infinit".

Iz.: „Infinit — spui? Este spaţiul cosmic infinit şi noi nu putem s-ajungem niciodată la soare?"

Eu: „Preaputernice, dacă eşti o natură muritoare, nu poţi s-ajungi la soare".

Văd cum îl cuprinde spaima înăbuşitoare.

Iz.: „Sunt muritor şi n-am să ajung niciodată la soare, la nemurire?"

Cu o lovitură puternică, ce sună ascuţit, îşi zdrobeşte securea de stâncă.

Iz: „Du-te de-aici, armă jalnică, nu eşti bună de nimic. La ce să fii bună faţă de infinit, faţă de vidul etern / şi faţă de ceea ce nu poate fi umplut? N-ai pe cine să mai birui. Zdrobeşte-te singură — ce folos!"

(La apus, soarele asfinţeşte sângeriu în poala unor nori incandescenţi.)

„Aşa că piei, soare, zeule de trei ori afurisit şi învăluieşte în nemărginirea ta!" (Apucă repede de jos bucăţile sparte de secure şi le aruncă spre soare.) „Iată-ţi aici victima, ultima ta victimă!"

Se prăbuşeşte şi plânge cu sughiţuri ca un copil. Sunt zguduit şi aproape că nu îndăznesc să mă mişc.

Iz.: „Vierme nenorocit, de unde ai supt această otravă?"

Eu: „O falnice Izdubar, ceea ce numeşti otravă e ştiinţă. în ţara noastră suntem hrăniţi din tinereţe cu ea şi asta poate fi pricina pentru care nu ne dezvoltăm prea bine şi rămânem scunzi ca piticii. Desigur, când mă uit la tine, mi se pare că noi am fost toţi cumva otrăviţi"[100].

Iz.: „Nicio fiinţă puternică nu m-a doborât, niciun monstru n-a rezistat forţei mele. Dar otrava ta, vierme aflat în calea mea, m-a paralizat până în măduvă. Vraja otrăvii tale e mai puternică decât oastea zeiţei Tiamat"[101]. (Stă, ca paralizat, lungit pe jos.) „Zei, ajutaţi-mă, aici zace fiul vostru, doborât de muşcătura de călcâi a şarpelui nevăzut. O, dacă te-aş fi strivit, atunci când te-am văzut, şi nu ţi-aş fi ascultat niciodată vorbele".

Eu: „O Izdubar, falnicule, vrednicule de compătimire, dacă aş fi ştiut că ştiinţa mea ar putea să te doboare, mi-aş fi ţinut gura închisă în faţa ta. Dar am vrut să-ţi spun adevărul".

Iz.: „Tu numeşti otrava adevăr? Este otrava adevăr? Sau adevărul otravă? Nu spun şi astrologii şi preoţii noştri adevărul? Şi totuşi el nu acţionează ca otrava".

Eu: „O Izdubar, se lasă noaptea şi aici pe înălţime se face rece. Să nu cer ajutor de la oameni pentru tine?"

Iz.: „Lasă asta, mai bine răspunde-mi".

Eu: „Dar nu putem să filosofăm aici. Starea ta jalnică reclamă ajutor".

Iz.: „Îţi spun, lasă asta. Dacă e să mă sfârşesc în noaptea asta, aşa să fie aşa. Acum, răspunde-mi".

Eu: „Mă tem că vorbele mele n-au forţă să tămăduiască".

Iz.: „Mai rău n-au ce să facă. Nenorocirea s-a produs deja. Deci spune ce ştii. Poate ai un cuvânt magic care împrăştie otrava".

Eu: „Vorbele mele, o Preaputernice, sunt sărace şi n-au nicio forţă magică".

Iz.: „Nu contează, vorbeşte!"

Eu: „Nu mă îndoiesc că preoţii voştri spun adevărul. Este desigur un adevăr, numai că sună altfel decât adevărul nostru".

Iz.: „Există două feluri de adevăr?"

---

100 În *Die frohliche Wissenschaft,* Nietzsche susţinea că gândirea s-a ivit prin cultivarea şi unificarea mai multor impulsuri cu efect de otrăvuri: impulsul de a te îndoi, de a nega, de a aştepta, de a colecta şi de a dizolva („Zur Lehre von den Giften", în *Frohliche Wisscnschaji,* cartea a II-a, secţiunea 113, Insel Verlag, Frankfurt am Main. 2000).

101 În mitologia babiloniană, Tiamat, mama zeilor se bate cu o oştire de demoni.

Eu: „Mie aşa mi se pare. Adevărul nostru este acela care se revarsă din cunoaşterea lucrurilor exterioare. Adevărul preoţilor voştri este acela care se revarsă din lucrurile lăuntrice".

Iz. (ridicându-se pe jumătate): „Vorbele astea au fost salutare".

Eu: „Sunt fericit că vorbele mele slabe ţi-au adus uşurare. O, de-aş şti mai multe astfel de vorbe care să te poată ajuta! Dar se face rece şi se lasă întunericul. Vreau să fac un foc ca să ne încălzim, şi tu, şi eu".

Iz.: „Fă-l, poate că treaba asta să ajute". (Adun lemne şi aprind un foc mare.) „Focul sfânt mă încălzeşte. Dar, spune-mi, cum ai făcut focul atât de repede şi atât de misterios?"

Eu: „Pentru asta folosesc pur şi simplu chibrituri. Vezi, sunt nişte lemnişoare mici cu o substanţă specială în vârf. Se freacă de cutie şi focul e gata".

Iz.: „E uimitor, unde ai învăţat meşteşugul ăsta?"

Eu: „În ţara noastră oricine arc chibrituri. Dar ăsta e lucrul cel mai neînsemnat. Putem să şi zburăm cu ajutorul unor maşini ingenioase". /

Iz.: „Puteţi să zburaţi ca păsările? Dacă vorbele tale n-ar conţine o vrajă atât de puternică, aş zice că minţi".

Eu: „Sigur că nu mint. Vezi, am aici, de pildă, şi un ceas care arată exact orele zilei şi ale nopţii".

Iz.: „Asta e minunat. Văd, vii dintr-o ţară ciudată şi splendidă. Cu siguranţă vii totuşi din ţara fericită de la apus? Eşti nemuritor?"

Eu: „Eu — nemuritor? Nu există ceva mai muritor decât suntem noi".

Iz.: „Ce, nu sunteţi nici nemuritori şi vă pricepeţi totuşi la asemenea meşteşuguri?"

Eu: „Din păcate, ştiinţa noastră nu a izbutit să găsească un mijloc împotriva morţii".

Iz.: „Cine v-a învăţat astfel de meşteşuguri?"

Eu: „În decursul secolelor, oamenii au făcut multe invenţii prin observarea exactă şi prin ştiinţa lucrurilor exterioare".

Iz.: „Dar această ştiinţă este totuşi vraja îngrozitoare care m-a paralizat. Cum este cu putinţă să mai fiţi în viaţă când consumaţi zilnic din această otravă?"

Eu: „Cu timpul ne-am obişnuit, aşa cum omul se obişnuieşte cu toate. Dar puţin paralitici suntem totuşi. Oricum această ştiinţă aduce pe de altă parte mari avantaje, cum ai văzut. Puterea pe care am pierdut-o, am recâştigat-o cu vârf şi îndesat, stăpânind forţele naturii".

Iz.: „Nu e jalnic să fii aşa paralizat? În ceea ce mă priveşte, eu prefer forţelor naturii propria mea forţă. Las forţele ascunse în seama scamatorilor laşi şi a magicienilor efeminaţi. Dacă îi fac unuia din ăştia ţeasta terci, se termină şi cu jalnica lui vrăjitorie".

Eu: „Vezi doar cum a acţionat asupra ta vrăjitoria noastră? Cred că — groaznic".

Iz.: „Din păcate ai dreptate".

Eu: „Ei, vezi că noi n-am avut de ales. A trebuit să înghiţim otrava ştiinţei. Altminteri, ne-ar fi mers tuturor precum ţie: dacă am fi dat de ea fară să bănuim nimic şi nepregătiţi, am fi fost paralizaţi de tot. Această otravă este atât de ireversibil de puternică, încât oricine, până şi cel mai tare, piere din cauza ei, chiar şi zeii veşnici pier. Dacă ţinem la viaţa noastră, preferăm să jertfim puţin din forţa noastră vitală decât să ne expunem unei morţi sigure".

Iz.:„Nu mai cred că vii din ţara fericită de la apus. Ţara ta trebuie să fie pustie, plină de slăbiciune şi renunţare. Mi-e dor de răsărit, unde curge izvorul limpede al înţelepciunii noastre dătătoare de viaţă".

Stăm tăcuţi în faţa focului care arde cu vâlvătaie. Noaptea e rece. Izdubar oftează din greu şi priveşte spre bolta înstelată.

Iz.: „Cea mai groaznică zi din viaţa mea — infinit — atât de departe — atât de departe — scamatorii jalnice — preoţii noştri nu ştiu nimic, altminteri ne-ar fi putut apăra de asta — chiar şi zeii mor, zicea el. Nu mai aveţi zei?"

Eu: „Nu, avem doar vorbe".

Iz.: „Dar vorbele sunt puternice?"

Eu: „Se afirmă că da, dar nu se observă nimic".

Iz „Nici noi nu-i vedem pe zei şi totuşi credem că există. Le recunoaştem lucrarea în fenomenele naturii”.

Eu: „Ştiinţa ne-a răpit facultatea credinţei”[102].

Iz.: „Şi pe asta aţi pierdut-o? Atunci cum trăiţi?”

Eu: „Trăim aşa, cu un picior în răceală, cu celălalt în fierbinţeală, şi în rest tocmai cum se nimereşte”.

Iz.: „Te exprimi obscur”.

Eu: „Aşa e şi la noi, obscur”.

Iz.: „Puteţi să înduraţi aşa ceva?”

Eu: „Nu tocmai strălucit. Eu personal nu mă simt prea bine. De aceea am pornit spre răsărit, spre ţara soarelui-răsare, ca să caut lumina care ne lipseşte. Unde răsare soarele?”

Iz.: „Pământul este, cum spui, peste tot rotund. Deci soarele nu răsare nicăieri”.

Eu: „Vreau să zic, aveţi lumina care nouă ne lipseşte?” /

Iz.: „Uită-te la mine: eu m-am dezvoltat în lumea răsăriteană. După asta poţi măsura cât de rodnică e acea lumină. Dar dacă vii dintr-o astfel de ţară a întunericului, atunci fereşte-te de lumina atotputernică; ai putea să orbeşti, aşa cum şi noi suntem toţi puţin orbi”.

Eu: „Dacă lumina voastră e aşa de nemaipomenită ca tine, atunci o să fiu prevăzător”.

Iz.: „Ai face bine”.

Eu: „Sunt însetat de adevărul vostru”.

Iz.: „Ca mine după ţara de la apus. Te previn”.

Se lasă tăcerea. E târziu noaptea. Adormim lângă foc.

[2] [IM 40] Am călătorit spre sud şi am dat de dogorea insuportabilă a singurătăţii cu mine însumi. Am călătorit spre nord şi am dat de moartea rece, căci toată lumea moare. M-am retras în ţara mea apuseană, unde oamenii sunt bogaţi în cunoştinţe şi abilităţi, şi am început să sufăr de întunericul fără soare. Şi m-am lepădat de toate şi am plecat spre răsărit, unde se revarsă zilnic lumina. Ca un copil m-am dus spre răsărit. N-am întrebat nimic, am aşteptat doar.

Încântătoare păşuni cu flori şi plăcute păduri primăvăratice îmi mărgineau poteca. Dar în cea de-a treia noapte a venit greul. El s-a ridicat în faţa mea asemenea unui munte de stânci, de o pustietate tristă, şi a vrut să mă înspăimânte ca să nu-mi continui acolo cărarea vieţii. Dar eu am găsit intrarea şi drumul îngust. Chinul a fost mare, căci nu degeaba îi respinsesem pe cei doi îmbătrâniţi şi degradaţi. Ceea ce resping preiau în mine fără să bănuiesc. Ceea ce preiau intră în partea mea de suflet pe care o cunosc; ceea ce resping intră în partea mea de suflet pe care n-o cunosc. Ceea ce preiau fac eu însumi; dar ceea ce resping mi se face.

Deci cărarea vieţii mele m-a dus totuşi peste contrariile respinse care, unite, se întindeau în faţa mea sub forma drumului alunecos şi – ah - atât de dureros. Am păşit pe el, dar el mi-a ars şi mi-a îngheţat tălpile. Şi astfel am trecut dincolo. Dar otrava şarpelui, căruia îi striveşti capul, intră în tine prin muşcătura din călcâi şi astfel şarpele devine mai primejdios decât fusese mai înainte. Căci ceea ce resping ţine doar de natura mea. Vreau să spun că a fost în exterior şi credeam de aceea că-l

102 Problema relaţiei dintre ştiinţă şi credinţă a fost hotărâtoare pentru psihologia religiei a lui Jung. Vezi *Psychologie und Religion,*1937, GW II.

pot distruge. Dar se află în mine şi doar trecător a luat formă exterioară şi mi s-a împotrivit. I-am distrus forma si am crezut că sunt un biruitor. Dar încă nu m-am biruit.

Contradicţia exterioară este o imagine a contradicţiei mele interioare. Dacă recunosc asta, tac şi mă gândesc la abisul dezbinării din sufletul meu. Contradicţiile exterioare sunt uşor de biruit. Ele există, ce-i drept, dar în ciuda lor poţi fi unit cu tine însuţi. E adevărat, ele îţi vor arde şi îngheţa tălpile, dar numai tălpile. Doare, dar mergi şi priveşti spre ţeluri îndepărtate.

Când m-am ridicat pe cea mai înaltă culme şi am vrut să-mi cercetez speranţa la răsărit, s-a petrecut o minune: şi anume, aşa cum eu mă duceam spre răsărit, tot aşa cineva, venind dinspre răsărit, mi-a ieşit în cale, năzuind spre lumina asfinţitului. Eu voiam lumină, el noapte. Eu voiam să urc, el să coboare. Eu eram pitic ca un copil, el uriaş, un erou cu forţă de neînfrânt. Eu am venit paralizat de atâtea cunoştinţe, el orbit de belşugul de lumină. Şi astfel ne-am ieşit grăbiţi intru întâmpinare, el venind din lumină, eu din întuneric, el puternic, eu slab; el /eu, eu şarpe; el străvechi, eu absolut nou; el neştiutor, eu ştiutor; el fabulos, eu prozaic; el curajos, brutal; eu laş, viclean. Amândoi însă uimiţi să ne vedem pe hotarul dintre dimineaţă şi seară.

Deoarece eram un copil şi creşteam ca un copac ce înfrunzea şi lăsam liniştit să-mi foşnească prin crengi chemare depărtată şi tumult de contrarii /, deoarece eram un băiat şi râdeam de eroii căzuţi, deoarece eram un tânăr care respingea în stânga şi-n dreapta înlănţuirile lor. Nu l-am presimţit pe cel puternic, cel orb şi pe nemuritor care, mânat de dor, pribegeşte spre soare-apune. care ar vrea să despice oceanul până la fund ca să coboare la izvorul vieţii. E mic ceea ce se grăbeşte spre răsărit, e mare ceea ce se îndreaptă spre asfinţit. Eram mic fiindcă veneam tocmai din adâncul asfinţitului meu. Fusesem acolo, unde el tânjea să ajungă. Cel care merge spre asfinţit este mare şi pentru el ar fi o nimica toată să mă strivească. Dar un zeu care şi-a ales soarele nu vânează viermi. Viermele însă ţinteşte călcâiul celui puternic şi-i va pregăti asfinţitul de care el are nevoie. Puterea lui e mare şi oarbă. E splendid când îl priveşti şi înspăimântător. Dar şarpele îşi găseşte locul. Puţin venin, şi falnicul cade Vorbele celui care merge spre răsărit sunt lipsite de răsunet şi au gust amar. Nu este o otravă dulce, ci una mortală pentru toţi zeii.

Ah, el este prietenul meu cel mai drag şi matfrumos, el care se grăbeşte să vină încoace şi care. urmărind soarele şi asemenea soarelui, vrea să sc cunune cu mama nemărginită. Cât de îndeaproape înrudiţi, ba cât de contopiţi sunt şarpele şi zeul! Cuvântul care a fost mântuitorul nostru sa prefăcut în arma mortală, in şarpele care muşcă în ascuns.

Nu contrarie exterioare sunt cele care îmi închid drumul acum, ci propriul meu contrariu îmi vine în întâmpinare şi se înalţă uriaş în faţa mea şi ne închidem calea reciproc. Cuvântul şarpelui biruie, ce-i drept, primejdia, dar calea rămâne închisă, căci mergând mai departe trebuie să cad din paralizie în orbire, pe când cel puternic, spre a scăpa de orbire, a căzut pradă paraliziei. Nu pot ajunge la puterea orbitoare a soarelui, tot aşa cum cel puternic nu poate ajunge la sânul întunericului care să-1 renască. S-ar zice că mic îmi este refuzată puterea, lui renaşterea, dar eu scap de orbire datorită puterii, el de moarte datorită neantului. Speranţa mea in belşugul de lumină sc destramă, tot aşa cum dorul lui după o viaţă cucerită fără oprelişti se face ţăndări. Eu l-am doborât pe cel mai puternic, iar zeul se pogoară la muritor.

[MO 41] *Cel puternic a căzut, zace pe pământ*[103]*. De dragul vieţii, puterea trebuie să se dea în lături, întinderea vieţii exterioare trebuie micşorată.*
Mai multă intimitate, focuri solitare, peşteri, păduri întinse şi întunecate, mici aşezări ale celor puţini, râuri în curgere âomoală, nopţi de iarnă şi nopţi de vară silenţioase, câteva nave şi care, iar în case, ascunse raritatea şi splendoarea.
Din depărtare vin călători pe drumuri pustii şi văd una, alta.
Graba devine imposibilă, răbdarea creşte. /

103 *Ciorna* continuă: „Este ceea ce am văzut în vis” (p. 295).

[M O 42] *Larma stârnită de ziua lumii amuţeşte, iar înăuntru arde focul ce dă căldură.*
La foc stau umbrele de odinioară şi se tânguie stins şi dau de veste despre cele ce-au fost.
Veniţi la focul solitar, voi, orbi şi paralitici, şi ascultaţi cele două feluri de adevăr: orbul va fi paralizat, iar paraliticul vafi orbit, dar pe amândoi îi încălzeşte acelaşi foc ce arde solitar în noaptea largă.
Un vechi foc tainic arde între noi, dăruind lumină firavă şi belşug de căldură.
Străvechiul foc care a biruit orice nevoie va izbucni din nou, căci noaptea lumii e largă şi rece, iar nevoia e mare.
Focul bine păzit îi adună la un loc pe cei depărtaţi, pe cei înfriguraţi care nu se văd şi nu pot ajunge unii la alţii, şi biruie suferinţa şi frânge nevoia.
Vorbele spuse la foc sunt cu două înţelesuri şi adânci şi îndrumă viaţa pe drumul drept.
Orbul să fie paralizat ca să nu se năpustească în abis, iar paraliticul să fie orb ca să nu privească lacom şi dispreţuitor lucrurile la care nu poate ajunge.
Amândoi să devină conştienţi de neajutorarea lor profundă pentru ca să cinstească din nou focul sfânt şi umbrele care stau la vatră şi vorbele care dau flăcării ocol.

Cei vechi numeau cuvântul mântuitor Logos o expresie a raţiunii divine[104]. Atâta lipsă de judecată / era în om, încât avea nevoie de raţiune ca să se mântuiască. Dacă aştepţi suficient de mult, vezi cum în cele din urmă zeii se transformă cu toţii în şerpi şi balauri infernali. Acesta e şi destinul Logosului: în cele din urmă, ne otrăveşte pe toţi. Cu timpul am fost otrăviţi, dar fără să ştim l-am ţinut în noi, departe de otravă, pe unicul, puternicul, veşnicul călător. Vrând să educăm lumea din jur întru raţiune, răspândim în jurul nostru otravă şi paralizie.

Unul îşi are raţiunea în gândire, altul în simţire. Ambii sunt slujitori ai Logosului şi au devenit în taină adoratori ai şarpelui[105].

Poţi să te aserveşti pe tine însuţi, să te pui în fiare, să te biciuieşti zilnic până la^ânge: te-ai strivit, dar nu te-ai biruit. Ci tocmai prin asta l-ai ajutat pe cel puternic, ţi-ai întărit paralizia şi i-ai sprijinit orbirea. El este acela care, lacom şi tiranic, cu tenacitate oarbă şi îndărătnicie taurină, tinde să-ţi impună ţie şi să impună altora Logosul, vrând să-1 vadă mereu la alţii şi să-1 provoace altora. Dă-i să guste din Logos. Îi e frică, tremură încă de la distanţă, presimţind că e depăşit şi că o picătură minusculă de Logos l-ar paraliza. Dar fiindcă el este fratele tău frumos, mult iubit, ţii slugarnic la el şi ai vrea să-1 scuteşti de ceea ce n-ai scutit pe niciun alt semen de-al tău. Nu tc-ai dat în lături de la niciun mijloc viclean şi violent spre a-i atinge pe semenii tăi cu săgeata otrăvită. Un vânat paralizat este o pradă nedemnă. însuşi vânătorul puternic care a pus taurul la pământ şi a sfâşiat leul şi a bătut oastea zeiţei Tiamat este demn de ţinta arcului tău[106].

Dacă trăieşti ca cel care eşti, atunci el se va năpusti cu furie asupra ta, nu poţi să nu-1 nimereşti. Îţi va face violenţă şi te va sili să-l slujeşti ca un rob, dacă nu-ţi vei aminti de arma ta ascunsă şi teribilă, pe care tu, în slujba lui fiind, ai folosit-o întotdeauna împotriva ta. Să fii viclean, crud şi rece când vei porni să-1 dobori pe cel frumos şi mult iubit. Dar să nu-1 ucizi, chiar dacă suferă şi se răsuceşte în dureri insuportabile. Leagă-1 pe sfântul Sebastian de un copac şi aruncă încet şi raţional asupra cărnii zvâcnindc săgeată după săgeată[107]. Aminteşte-ţi atunci că fiecare

---

104 Vezi *Liber Secundus,* cap. 4. pp. 268 şi urm.

105 În *Psychologische Typen,* Jung consideră că gândirea şi simţirea sunt funcţii raţionale (GW 6, § 807).

106 *Ciorna* continuă: „Pe el, asemenea unui Goliath, ai vrea tu, ca un David, să-1 răpui cu lovitura viclean-neobrăzată de praştie" (p. 299). În *Wandlungen und Symbole der Libido* (dtv, pp. 249-251), Jung discută mitul babilonian al creaţiei, după care Marduk, zeul creaţiei, se luptă cu Tiamat, mama zeilor, şi cu oştirea ei. Marduk o ucide pe Tiamat şi după asta creează lumea. Aici „vânătorul puternic" îi corespunde lui Marduk.

107 Sfântul Sebastian a fost un martir creştin persecutat de romani, care a trăit în secolul al III-lea. Este pictat adesea legat de un copac şi ucis cu săgeţi. Cea mai veche reprezentare se află în bazilica Sant' Apollinare Nuovo din Ravena.

săgeată care-l nimereşte pe el îl cruţă pe unul din fraţii tăi pitici şi paralitici. Poţi deci să arunci multe săgeţi. Dar prea frecventă şi aproape inevitabilă e neînţelegerea: oamenii vor întotdeauna să distrugă în afară, dar niciodată în ei înşişi, ceea ce e frumos şi mult iubit.

El, cel frumos şi mult iubit, a venit la mine din răsărit, tocmai din acel loc în care mă străduiam să ajung. Admirând, îi priveam forţa şi splendoarea, şi am înţeles că el năzuia exact spre ceea ce eu părăsisem, anume spre întunecatul furnicar de scursură omenească din mine. Am recunoscut orbirea şi ignoranţa năzuinţei lui care se opunea dorinţei melc şi i-am deschis ochii şi i-am paralizat mădularele puternice cu muşcătura veninoasă. Şi zăcea plângând ca un copil ce era, un copil, un copil mare, foarte bătrân, având nevoie de Logosul omenesc. Zăcea aşa, neajutorat, zeul meu orb, paralitic, devenit pe jumătate văzător. Şi m-a cuprins mila, căci simţeam limpede că nu trebuia să-mi moară el, care îmi venise în întâmpinare din răsărit, din acel loc unde el putea să fie şi unde eu nu puteam să ajung. Îl aveam acum pe el, pe care îl căutam. Răsăritul nu-mi mai putea da nimic altceva decât pe el, cel bolnav, cel doborât.

Nu ai de făcut decât jumătate de drum, cealaltă jumătate o face el. Dacă treci dincolo de el, cazi pradă orbirii. Dacă el trece dincolo de tine, cade prada paraliziei. De aceea, în măsura în care natura zeilor este de a trece dincolo de muritori, ei cad pradă paraliziei şi devin neajutoraţi precum copiii. Divinitatea şi umanitatea se păstrează dacă omul se opreşte în faţa zeului, iar zeul se opreşte în faţa omului. Flacăra arzând vâlvătaie este calea de mijloc, a cărei traiectorie luminoasă trece între uman şi divin.

Puterea divină neînfrântă e oarbă, căci chipul ei a devenit om. Omul este chipul divinităţii. Când zeul se apropie de tine, imploră-l să-ţi cruţe viaţa, căci zeul este spaimă iubitoare. Cei vechi spuneau: e înfricoşător să cazi în mâinile Dumnezeului celui viu[108]. Ei vorbeau astfel fiindcă ştiau, căci erau încă aproape de pădurea bătrână şi înfrunzeau în felul copiilor, precum copacii, şi urcau departe spre răsărit. /

Iar atunci au căzut în mâinile Dumnezeului celui viu. Au învăţat să îngenuncheze, să stea cu faţa la pământ, să cerşească îndurare, au învăţat spaima slugarnică şi recunoştinţa. Dar cine l-a văzut pe frumosul-înspăimântător, cu ochii săi negri catifelaţi şi genele lungi, ochi care nu văd, ci doar privesc tandru teribil, acela a învăţat să strige şi să geamă, ca cel puţin astfel să ajungă la urechea dumnezeirii. Doar strigătul tău de spaimă îl ridică pe zeu în picioare. Şi apoi vezi că zeul tremură, căci se află în faţa chipului său, în faţa privirii sale văzătoare din tine şi simte o forţă necunoscută. Zeului îi e frică de oameni.

Dacă zeul meu e paralitic, trebuie să stau lângă el, căci nu-1 pot lăsa pe cel mult iubit. Simt că este o parte din mine, fratele meu care a zăbovit în lumină şi a crescut, în vreme ce eu [eram] în întuneric şi mă hrăneam cu venin. E bine să ştii astfel de lucruri: când suntem la vreme de noapte, fratele nostru stă într-un preaplin de lumină, atunci îşi săvârşeşte marile sale opere, sfâşie leul şi omoară balaurul. Şi-şi încordează arcul spre ţinte tot mai îndepărtate, până ce percepe soarele călătorind pe sus şi ar vrea să-1 vâneze. Odată ce el şi-a descoperit prada preţioasă, creşte şi în tine dorul de lumină. Azvârli cătuşele şi porneşti la drum spre locul luminii ascendente. Şi astfel alergaţi unul în întâmpinarea celuilalt. El şi-a închipuit că poate să prindă soarele şi a dat peste viermele umbrei. Tu ţi-ai închipuit că ai să poţi bea Ia răsărit din izvorul luminii şi ai prins uriaşul încornorat, în faţa căruia ai căzut în genunchi. Fiinţa lui e dorinţă orbeşte nemăsurată şi putere furtunoasă, fiinţa mea este limitare văzătoare şi neputinţa celui ager. El posedă din belşug ceea ce mie îmi lipseşte. De aceea nici nu vreau să-1 las pe zeul taurin care cândva a paralizat coapsa lui Iacov şi pe care acum mi l-am paralizat eu[109]. Aş vrea să-mi însuşesc forţa lui.

108 Referinţă la *Evrei,* 10, 31: „înfricoşător lucru este să cădem în mâinile Dumnezeului celui viu”.

109 Referinţă la lupta lui Iacov cu îngerul din *Facerea* 32: 24-29: „Rămânând Iacov singur, s-a luptat Cineva cu dânsul până la revărsatul zorilor. Văzând însă că nu-1 poate răpune, Acela S-a atins de încheietura coapsei lui şi i-a vătămat lui Iacov încheietura coapsei, pe când se lupta cu el. Şi i-a zis: «Lasă-mă să plec, că s-au ivit zorile!» Iacov i-a răspuns: «Nu Te las până nu mă vei binecuvânta.» Şi l-a întrebat Acela: «Care îţi este numele?» Şi el a zis:

De aceea este o strădanie plină de grijă a-l ţine în viaţă pe cel greu lovit, pentru ca forţa lui să-mi rămână neştirbită. Nimic nu ne lipseşte mai mult ca forţa divină. Spunem: „Da, da, aşa ar trebui sau ar putea să fie. Cutare sau cutare lucru ar trebui obţinut”.

Vorbim aşa şi stăm pe loc şi privim stânjeniţi în jur dacă nu cumva să întâmplă ceva pe undeva. Şi dacă e să se întâmple ceva, atunci ne uităm într-acolo şi spunem: „Da, da, înţelegem, e un lucru sau altul şi seamănă cu asta sau cu aceea”. Şi vorbim aşa şi stăm pe loc şi privim în jur dacă nu cumva se întâmplă în continuare ceva pe undeva. Se întâmplă întotdeauna ceva, dar nu noi facem să se întâmple, căci zeul nostru e bolnav. Privindu-l cu căutătură veninoasă de vasilisc, l-am văzut mort şi am înţeles că e mort. Trebuie să ne gândim la tămăduirea lui. Şi am simţit iar, cu certitudine, că viaţa mea ar fi frântă la mijloc, dacă n-aş izbuti să-mi tămăduiesc zeul. De aceea am rămas lângă el în noaptea lungă şi rece.

[Imaginea 44] /

[Imaginea 45][110] /

«Iacov!» Zisu-i-a Acela: «De acum nu-ţi va mai fi numele Iacov, ci Israel te vei numi că te-ai luptat cu Dumnezeu şi cu oamenii şi ai ieşit biruitor!» Şi a întrebat Iacov, zicând: «Spune-mi şi Tu numele Tău!» Iar Acela a zis: «Pentru ce întrebi de numele Meu? El e minunat!» Şi l-a binecuvântat”.

110 Legenda Imaginii: *Arthava-veda* 4,1,4. *Arthava-veda* 4,1,4 este o vrajă pentru stimularea virilităţii: „Tu, plantă pe care Ghandha a dezgropat-o pentru Varuna când virilitatea lui a scăzut, tu care eşti pricină a puterii [1] te dezgropăm Ushas (Aurora) Surya (soarele) şi farmecul acesta al meu; taurul Pragâpati (stăpânul creaturilor) îl va stârni cu focul său puternic Această iarbă te va umple cu o asemenea putere, încât, cand vei fi strunit, vei emana căldură ca un lucru cuprins de foc! Focul plantelor şi esenţa taurilor îl va trezi! O, Indra, stăpânitor al trupurilor, pune forţa viguroasă a oamenilor în acest ins!/ Tu (o, iarbă) eşti seva prim-născută a apelor ca şi a plantelor. Mai mult, tu eşti fratele lui Soma şi forţa irezistibilă a masculului antilopei! O, Agni, o, Savitar, o, zeiţă Sarasvati, o, Brahmanaspati, întăreşti *pasas-ul* ca pe un arc! Îţi întăresc *pasas-ul* ca pe coarda unui arc. Îmbrăţişaţi (femeile) ca masculul gazela cu puterea neslăbită! Puterea calului, a asinului, a ţapului şi a berbecului ca şi puterea taurului dă-i-le lui, o stăpânitor al trupurilor (Indra)!” *(Sacred Books of the East,* 42, pp. 31-32.) Conexiunea este cu vindecarea zeului taurin rănit, Izdubar, la care se referă textul. Jung avea o serie completă din *Sacred Books of the East.*

A doua zi

Cap. IX.

[IM 46] Niciun vis nu mi-a insuflat cuvântul salvator[111]. Izdubar a zăcut ţeapăn şi în tăcere toată noaptea până a doua zi[112]. Eu m-am plimbat încoace şi-ncolo pe creasta muntelui, reflectând şi privind în urmă spre ţara mea de la apus, unde există atâtea cunoştinţe şi posibilităţi de ajutorare. Îl iubesc pe Izdubar, să nu mi se prăpădească jalnic. Dar de unde să vină ajutor? Nimeni nu va trece peste drumul fierbinte-rece. Iar eu? Eu mă tem să mă reîntorc pe acel drum. Şi la răsărit? Să existe oare acolo vreun ajutor? Dar primejdiile necunoscute care ameninţă acolo? N-aş vrea să orbesc. La ce i-ar folosi lui Izdubar? Iar orb fiind, n-aş putea să-l duc pe acest paralitic. Da, dacă aş fi puternic ca Izdubar! La ce bun aici toată ştiinţa?

Spre seară m-am dus la Izdubar şi i-am spus:

„Izdubar, Prinţe al meu, ascultă! Nu vreau să te las să pieri. Deja se lasă a doua seară. N-avem ce mânca şi ne aşteaptă sigur moartea dacă nu izbutesc să aduc ajutor. Dinspre apus nu putem aştepta ajutor. De la răsărit ajutorul e eventual posibil. Nu te-ai întâlnit pe drum cu nimeni pe care l-am putea chema să ne ajute?"

Iz.: „Lasă asta, moartea n-are decât să vină când vrea".

Eu: „Îmi sângerează inima când mă gândesc să te părăsesc aici fără să fi încercat imposibilul pentru tine".

Iz.: „La ce-ţi slujeşte scamatoria ta? Dacă ai fi puternic ca mine, m-ai putea duce. Dar otrava voastră nu poate decât să distrugă, nu să ajute".

Eu: „Dacă am fi în ţara mea, maşini rapide ne-ar putea aduce ajutor".

Iz.: „Dacă aş fi în ţara mea, muşcătura ta veninoasă nu ne-ar fi atins".

Eu: „Spune-mi, nu ştii de niciun ajutor dinspre răsărit?"

Iz.: „Drumul până acolo e lung şi pustiu, iar dacă ajungi din munte la câmpie, dai peste soarele violent care te orbeşte".

Eu: „Dar dacă umblu noaptea, iar ziua mă ascund de soare?"

Iz.: „Noaptea se târăsc toţi şerpii şi balaurii afară din găurile lor, iar tu, lipsit de apărare, le cazi pradă fară scăpare. Lasă asta! La ce bun? Picioarele îmi sunt vlăguite şi fară viaţa. Prefer să nu duc acasă prada acestei călătorii".

Eu: „Să nu cutez să fac totul?"

Iz.: „Degeaba! Nu câştigăm nimic dacă pieri".

Eu: „Lasă-mă să mă mai gândesc puţin, poate îmi vine totuşi vreo idee salvatoare".

Mă îndepărtez şi mă aşez pe o lespede de piatră sus, pe creasta muntelui. Şi în mine s-au pornit aceste vorbe: Mărite Izdubar, te afli într-o situaţie deznădăjduită - şi eu nu mai puţin[113]. Ce-i de făcut? Nu e întotdeauna necesar să faci ceva, uneori e preferabil să gândeşti. De fapt, sunt încredinţat că Izdubar nu e real în sens obişnuit, ci e o fantasmă. Situaţia s-ar îmbunătăţi dacă i s-ar înfăţişa... i s-ar înfăţişa... i s-ar înfăţişa un alt aspect curios că aici până şi gândurile au ecou,

---

111 În *Ciorna manuscrisă:* „Am dormit puţin; vise tulburi mai degrabă m-au deranjat decât mi-au insuflat cuvântul salvator" (p. 686).

112 9 ianuarie 1914

113 *Ciorna* continuă: „(aşa a vorbit un alt glas în mine, ca un ecou)" (p. 309).

pesemne că singurătatea e totuşi foarte mare. Dar asta o să meargă greu. El n-o să accepte, fireşte, că este o fantasmă, ci va obiecta că e absolut real şi nu poate fi ajutat decât în mod real: oricum, remediul poate fi măcar încercat. O să-l strig de aceea şi o să vorbesc cu el:

Eu: „Prinţe, falnicule, ascultă: mi-a venit o idee care e poate salvatoare. Mă gândesc că tu nu eşti real, ci eşti doar o fantasmă”.

Iz.: „Mi-e groază de ideile tale. Sunt ucigătoare. Vrei pe deasupra să mă declari şi ireal -/ după ce m-ai paralizat atât de jalnic?”

Eu: „Poate m-am exprimat cam încurcat, folosind prea mult limbajul ţării de la apus. Nu spun că eşti complet ireal, ci că eşti doar atât de real precum o fantasmă. Dacă ai putea accepta asta. s-ar câştiga mult”.

Iz.: „Ce s-ar câştiga? Eşti un călău”.

Eu: „ Vrednicule de compătimire, cu nu vreau să te chinuiesc. Mâna medicului nu vrea să chinuiască, chiar dacă provoacă durere. N-ai putea să accepţi că eşti o fantasmă?”

Iz.: „Vai de mine! În ce vrajă vrei să mă amesteci? O să mă ajute la ceva dacă mă consider o fantasmă?”

Eu: „Ştii că numele pe care îl purtăm înseamnă mult. Mai ştii şi că li se dă bolnavilor adesea un nume nou pentru a-i tămădui, căci odată cu numele, ei dobândesc o fiinţă nouă. Numele tău este fiinţa ta”.

Iz.: „Ai dreptate, asta spun şi preoţii noştri”.

Eu: „Deci vrei să accepţi că eşti o fantasmă?”

Iz.: „Da, dacă ajută - da!”

Glasul lăuntric mi-a vorbit în felul următor: acum el este, ce-i drept, o fantasmă, dar situaţia este totuşi extrem de încurcată. Nici o fantasmă nu se lasă pur şi simplu negată şi tratată cu resemnare. Ceva trebuie făcut cu ea. Oricum, el este o fantasmă deci semnificativ mai volatil cred că întrevăd o posibilitate: acum pot să-1 iau în spate. După care m-am apropiat de Izdubar şi i-am spus:

„S-a găsit o cale. Ai devenit uşor, mai uşor ca un fulg. Acum pot să te duc”. Îl cuprind şi-1 ridic de jos; e mai uşor decât aerul şi mi-e greu chiar să rămân cu picioarele pe pământ, căci povara mea mă ridică în văzduh.

Iz.: „Asta a fost o operă de maestru. Unde mă duci?”

Eu: „Te duc jos în ţara de la apus. Tovarăşii mei se vor bucura să poată adăposti la ei o fantasmă atât de mare. După ce trecem de munte şi ajungem la colibele primitoare ale oamenilor, atunci pot să caut în linişte un remediu care să te restabilească pe deplin”.

Cu el în spate, cobor prudent cărarea îngustă în stâncă, mai mult în primejdie de a fi luat pe sus de vânt decât de a fi prăbuşit de greutate în prăpastie. Atârn de povara mea, peste măsură de uşoară, în fine, ajungem la câmpie şi, iată, aici dăm deja peste drumul durerilor fierbinte-rece. De astă-dată mă suflă un vânt şuierător din răsărit, împingându-mă în jos, prin trecătoarea de stânci şi, dincolo de câmpuri, spre locuri populate. Drumul chinuitor nu mi-a atins tălpile. Înaripat, umblu grăbit printr-un ţinut frumos. În faţa mea, pe drum, merg doi. Sunt Ammonius şi Roşul. Când ajungem chiar în spatele lor, se întorc şi, cu un strigăt de groază, se năpustesc peste câmpuri. înfăţişarea mea trebuie sa fi fost cu siguranţă ciudată.

Iz.: „Ce sunt pocitaniile astea? Ăştia sunt tovarăşii tăi?”

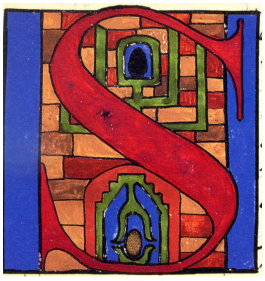
Eu: „Nu sunt oameni, sunt aşa-numite relicve ale trecutului, pe care le mai întâlneşti adesea în ţara de la apus. Înainte aveau o mare importanţă. Azi sunt folosite în principal ca să păzească oile”.

Iz.: „Ce ţară ciudată! Dar uită-te acolo, nu e un oraş? Nu vrei să mergi acolo?”

Eu: „Nu, Doamne fereşte, nu vreau să stârnesc nicio agitaţie populară, acolo trăiesc luminiştii. Nu-i miroşi? Ei sunt de fapt primejdioşi, căci fierb cele mai puternice otrăvuri, de care până şi eu trebuie să mă feresc. Oamenii de-acolo sunt total paralizaţi, învăluiţi într-un abur brun de otravă, înconjuraţi de larma unor maşini zgomotoase şi se pot mişca doar ajutaţi de mijloace artificiale. / Dar fii pe pace. Acum e atât de întuneric, încât nu ne vede nimeni. Afară de asta nimeni

nu ar admite că m-a văzut. Ştiu aici o casă singuratică. Am acolo prieteni apropiaţi care o să ne primească să înnoptăm”.

Intru cu Izdubar într-o grădină liniştită şi întunecată, în care se află o casă retrasă. Îl ascund pe Izdubar sub crengile atârnând bogat ale unui copac şi mă îndrept spre uşa casei să bat la ea. Examinez gânditor uşa: e mult prea mică. Pe aici n-am cum să-1 trec nicicând pe Izdubar. Totuşi — o fantasmă n-are nevoie de spaţiu! De ce nu mi-a venit mai devreme această excelentă idee? Mă întorc în grădină, îl apăs fără efort pe Izdubar până ajunge la mărimea unui ou şi-1 bag în buzunar. Astfel intru în casa primitoare a oamenilor, unde Izdubar urmează să afle vindecare.

[2] [IM 48][114] Astfel, zeul meu a fost salvat. Salvarea s-a produs prin faptul că i s-a întâmplat tocmai ceea ce trebuia socotit neapărat ucigător, anume a fost declarat drept o urzeală a imaginaţiei. De câte ori nu s-a crezut că zeii au fost astfel lichidaţi[115]. Ceea ce, evident, a fost o marc iluzie: căci tocmai astfel zeul e salvat. El nu evident, a fost o mare iluzie: căci tocmai astfel zeul e salvat. El nu a dispărut, ci a devenit o fantasmă vie, al cărei efect l-am simţit pe propriul meu corp: mi-a dispărut greutatea consubstanţială, drumul fierbinte-rece al durerii nu mi-a mai ars şi îngheţat tălpile, greutatea nu m-a mai strivit de pământ, ci, în timp ce îl duceam pe uriaş, vântul m-a purtat uşor ca pe un fulg[116].

S-a crezut că zeul putea fi ucis. Zeul a fost însă salvat, şi-a făurit în foc o nouă secure şi s-a cufundat iarăşi în apele de lumină ale răsăritului spre a-şi reîncepe ciclul străvechi[117]. Noi însă, oameni isteţi, ne târâm paralitici şi veninoşi şi nici nu ştiam că ne lipsea ceva. Eu însă îmi iubeam zeul şi l-am luat cu mine în casa oamenilor, căci eram convins că el, chiar ca fantasmă, trăia şi de aceea nu trebuia lăsat să zacă, rănit şi bolnav. Iată de ce am trăit miracolul pierderii greutăţii corpului meu, atunci când m-am împovărat cu zeul.

Sfântul Cristofor, uriaşul, îşi purta din greu povara, cu toate că-l ducea doar pe pruncul Iisus[118]. Eu însă eram mic ca un copil şi duceam un uriaş şi totuşi povara mea m-a ridicat. Pentru copilul Christos, uriaşul Cristofor ar fi fost o povară uşoară, căci Christos însuşi spunea: „Căci jugul meu e bun şi povara mea este uşoară”[119]. Nu trebuie să purtăm creştinismul, căci el nu poate fi purtat, ci trebuie să fim christoşi, atunci jugul nostru va fi blând şi povara noastră uşoară. Această

---

114 Aceasta se referă la scena din text în care Jung descrie cum 1-a redus pe Izdubar la dimensiunile unui ou spre a-i permite intrarea în casă şi vindecarea. Referitor la aceste secţiuni. Jung i-a spus Anielei Jaffe că unele dintre aceste fantasme s-au datorat fricii, ca de pildă capitolul despre diavol şi capitolul despre Ghilgameş-Izdubar. Dintr-o anumită perspectivă era stupid că el trebuia să găsească un mijloc de a-1 ajuta pe uriaş, dar simţea că, dacă nu făcea astfel, s-ar fi prăbuşit. A plătit pentru această soluţie ridicolă, dându-şi seama că el capturase un zeu. Unele dintre aceste fantasme sunt o combinaţie extraordinară de sublim şi ridicol. (MP. pp. 147 148.)

115 În *Ciornă,* propoziţia sună: „Cât de mulţi zei, şi chiar Dumnezeu, de câte ori n-au fost declaraţi fantasme, crezându-se că puteau fi astfel lichidaţi”. (p. 314).

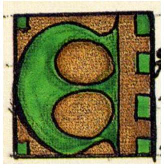
116 *Ciorna* continuă: „Noi am crezut fireşte că o fantasmă nu există şi că dacă declarăm un lucru fantasmă, atunci el e pe de-a-ntregul distrus” (p. 314). În 1932, Jung a comentat discreditarea contemporană a fantasmei, în „Vom Werden der Personlichkeit”, *GW* 17, § 302.

117 Aceasta pare să se refere la capitolul următor.

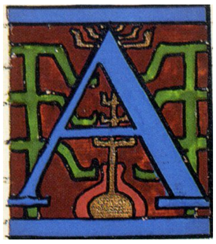
118 Sfântul Cristofor (gr. „purtător al lui Christos”) a fost un martir din secolul al III-lea d.Chr. Potrivit legendei, el a căutat un eremit ca să afle cum putea să-1 slujească pe Iisus. Eremitul i-a sugerat că-i poate ajuta pe oameni trecându-i peste un loc primejdios al unui râu, ceea ce a şi făcut. Odată, un copil mic i-a cerut să-1 treacă peste apă. Sfântului Cristofor i s-a părut că acest copil era mai greu decât oricine altcineva, iar copilul s-a arătat a fi însuşi Christos, purtând păcatele lumii pe umerii săi.

119 *Matei* II, 30.

lume palpabilă şi vizibilă e o realitate, dar fantasma c cealaltă realitate. Atâta timp cât îl lăsăm pe zeu în vizibil şi palpabil. în afara noastră, el este de nepurtat şi fără speranţă. Dacă facem însă din zeu o fantasmă, atunci el e în noi şi e uşor de dus. Zeul din afara noastră sporeşte ponderea a tot ce e greu, zeul din noi uşurează tot ce e greu. De aceea toţi Cristoforii au spatele îndoit şi respiraţia scurtă, căci lumea e grea.

[IM 48/2] Sunt mulţi cei care au vrut să-şi ajute zeul bolnav şi au fost înghiţiţi de şerpii şi balaurii care pândesc la drumul ce duce spre ţara soarelui. Ei s-au scufundat în ziua foarte luminoasă şi au devenit obscurantişti. căci ochii lor au orbit. Acum rătăcesc ca umbrele şi vorbesc de lumină şi nu văd nimic. Zeul lor e în tot ceea ce ei nu văd: este in ţara întunecată de la apus şi-şi ascute privirea văzătoare şi-i ajută pe bucătarii de venin şi dresează şerpi pentru călcâiele criminalilor orbi. De aceea, dacă eşti deştept, ia-l cu tine pe zeu. atunci vei şti unde este Dacă nu e cu tine în ţara de la apus. atunci vine peste noapte cu platoşă zăngănitoare şi secure de luptă gata să lovească[120]. Dacă nu e cu tine în ţara de la răsărit, atunci calci fără să bagi de seamă pe viermele divin care-ţi aştepta călcâiul ce nu bănuia nimic. /

(IM 49)] Totul dobândeşti de la zeul pe care-1 duci, dar nu şi arma lui, pe care a sfărâmat-o. De armă are trebuinţă cel care vrea să cucerească. Dar tu ce vrei să mai cucereşti? Mai mult decât pământul nu poţi cuceri. Şi ce e pământul? E peste tot rotund, o picătură care atârnă în univers. Iar la soare nu ajungi, nici măcar până la luna pustie nu ţie suficientă puterea, nici măcar marea n-o birui, nici zăpada de la poli, nici măcar nisipul pustiului, ci doar câteva peticele de pământ verde. Nu cucereşti nici măcar pentru o durată oarecare. Mâine stăpânirea ta e pulbere, căci mai înainte de toate ar trebui să birui - cel puţin - moartea. Deci nu fi nebun şi lasă arma deoparte. Zeul însuşi şi-a sfărâmat arma. Platoşa e suficientă ca să te apere de nebunii care suferă încă de cuceriri. Platoşa zeului te tace invulnerabil, chiar invizibil pentru nebunii cei mai răi.

Ia-ţi cu tine zeul. Du-l jos, în ţara ta întunecată, unde locuiesc oameni care în flecare dimineaţă îşi freacă ochii şi totuşi văd mereu acelaşi lucru şi niciodată altceva Du-l pe zeul tău jos, în aburul greu de otravă, dar să nu fie ca acele fiinţe orbite voind să lumineze întunericul cu lumini pe care însă întunericul nu le înţelege, ci du-l în ascuns pe zeul tău sub acoperişul primitor. Mici sunt colibele oamenilor şi, în ciuda ospitalităţii şi a bunăvoinţei lor, ele nu-l pot primi pe zeu. De aceea nu aştepta ca mâini brutal-neîndemânatice de oameni să-ţi mărunţească zeul, ci îmbrăţişează-l încă o dată cu iubire până ce îşi reia înfăţişarea sa dintru început. Nu îngădui ca vreun ochi omenesc să-1 vadă pe cel mult iubit, pe cel înfricoşător-splendid în starea sa de slăbiciune şi neputinţă. Gândeşte-te că semenii tăi sunt animale, fără să ştie. Atâta timp cât merg la păşunea lor, cât stau la soare ori îşi alăptează puii ori se împerechează, ei sunt făpturi frumoase şi inofensive ale negrei mame Terra. Dar dacă apare zeul, atunci încep să turbeze, întrucât apropierea de zeu produce turbare. Tremură de frică şi furie şi cad deodată pradă luptei fratricide, căci unul presimte în celălalt apropierea zeului. Ascunde-l deci pe zeul pe care l-ai luat cu tine.

Lasă-i să turbeze şi să se sfâşie unii pe ceilalţi. Glasul tău e prea slab ca să poată fi auzit de

120 I.e. aşa cum a venit Izdubar la Jung.

către furioşi. De aceea nu vorbi şi nu-l arăta pe zeu, ci stai într-un loc singuratic şi cântă incantaţii după străvechiul mod:

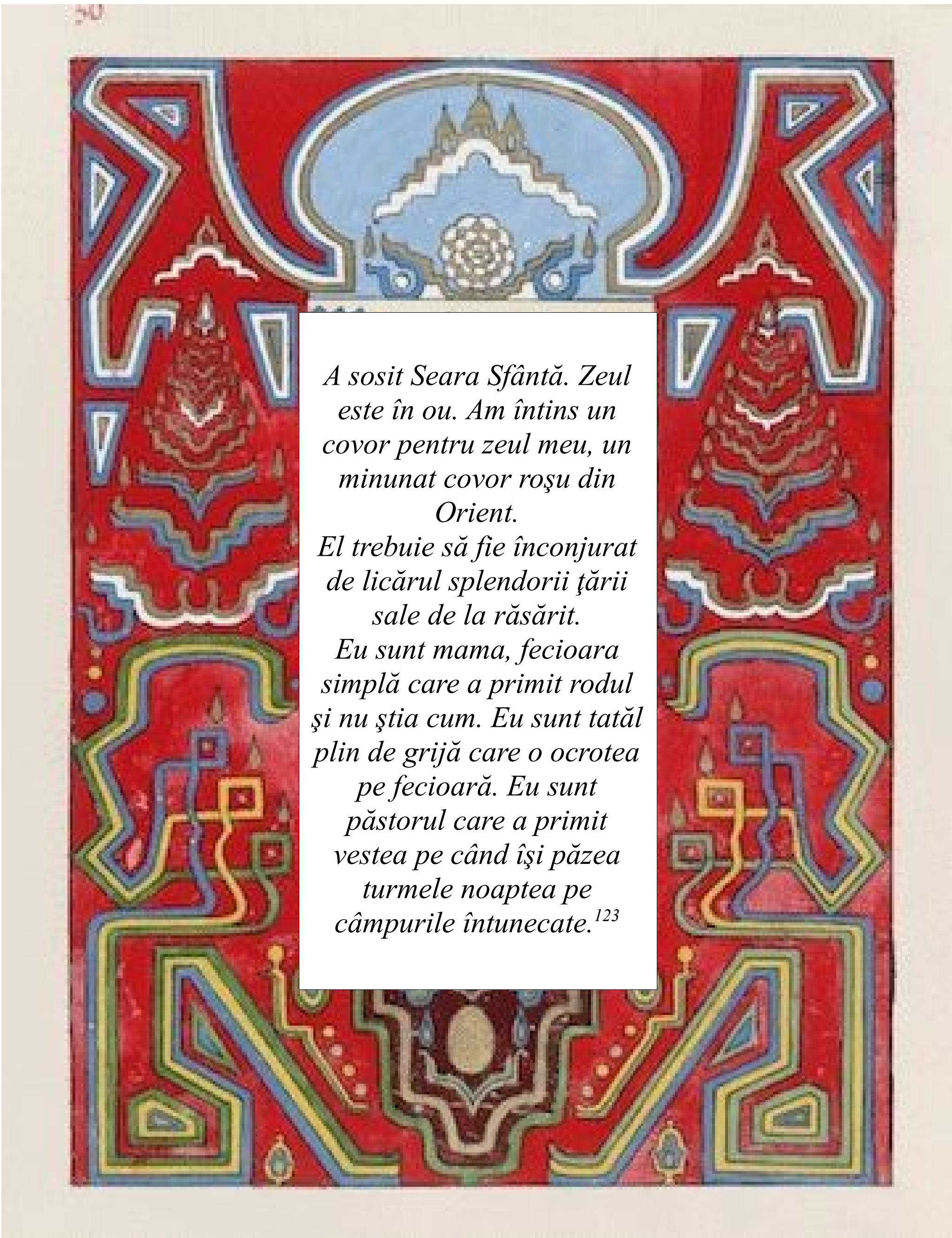
Aşază oul în faţa ta, pe zeu la începutul său. Şi priveşte-l.
Şi cu căldura vrăjită a privirii tale cloceşte-l.

[AICI ÎNCEP INCANTAŢIILE] /

Incantaţiile[121]

Cap. X.

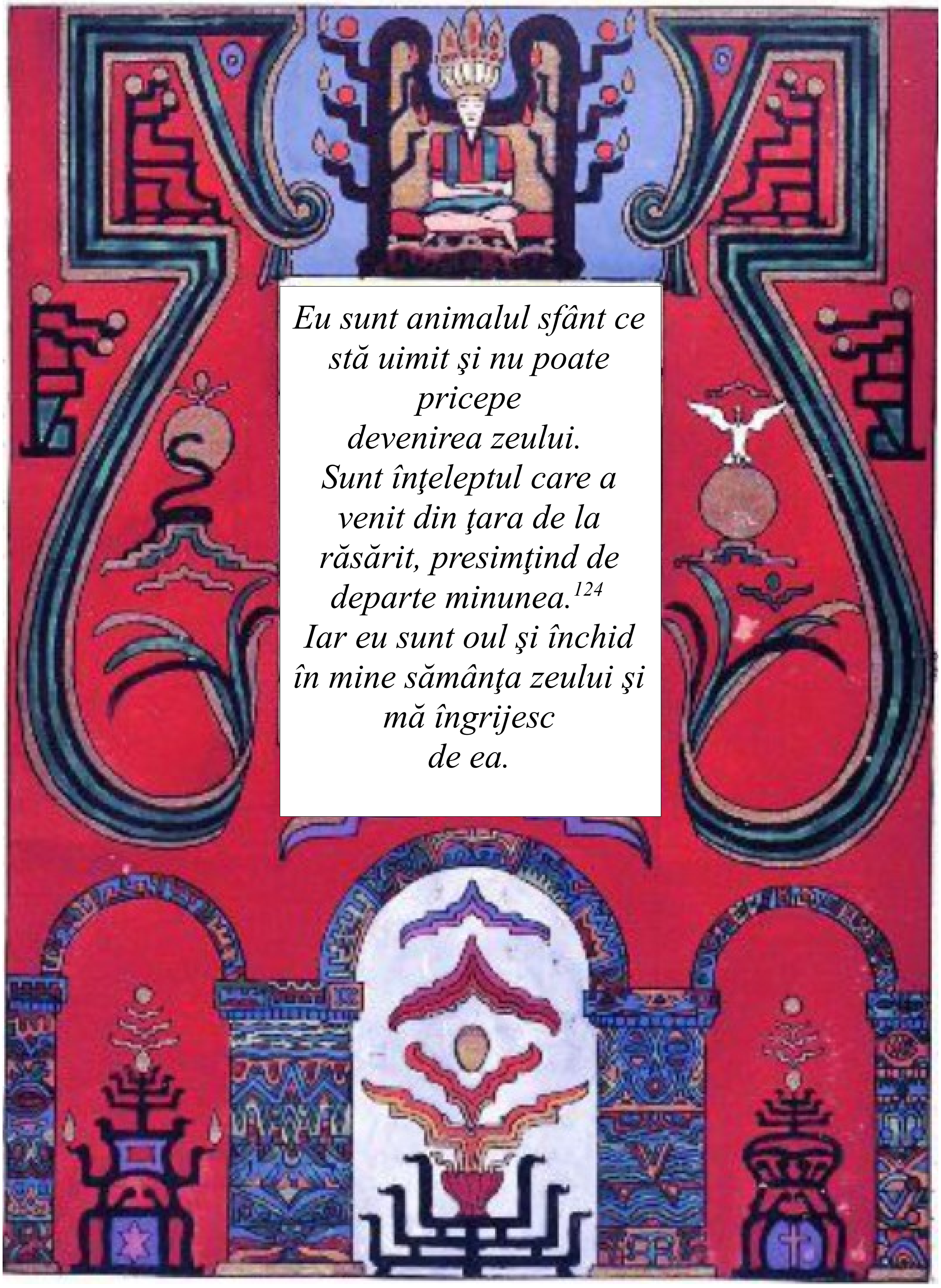
[Imaginea 50][122]

121 Titlul capitolului lipseşte în volumul caligrafiat şi este trecut aici conform *Ciornei.*
122 Imaginile 50-64 reprezintă simbolic regenerarea lui Izdubar.

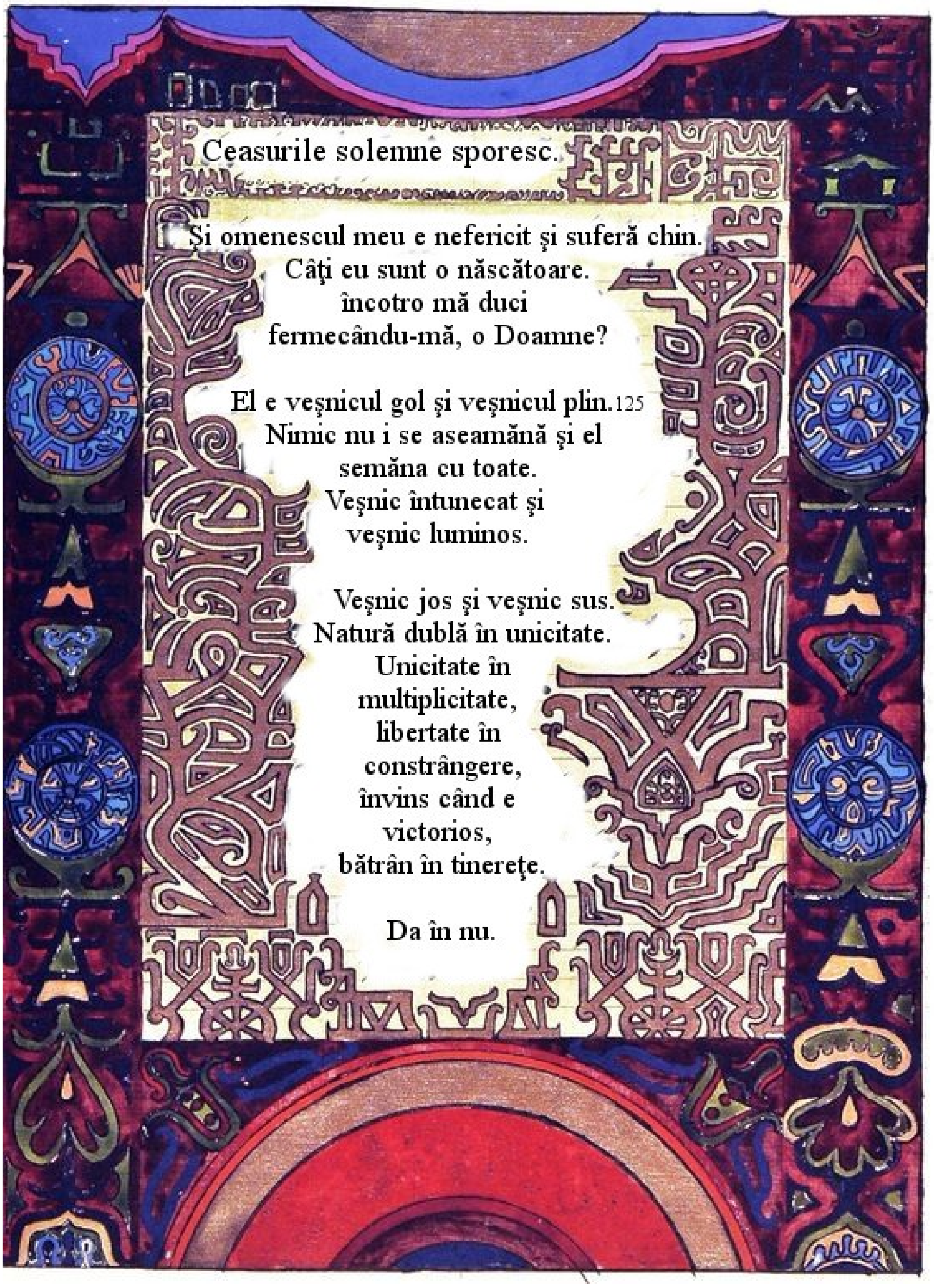
[123]

/ [Imaginea 51]

123 *Luca* 2, 8-II: „Şi în ţinutul acela erau păstori, stând pe câmp şi făcând de strajă noaptea împrejurul turmei lor. Şi, iată, îngerul Domnului a strălucit împrejurul lor, şi ei s-au înfricoşat cu frică mare. Dar îngerul le-a zis: Nu vă temeţi. Căci, iată, vă binevestesc vouă bucurie mare, care va fi pentru tot poporul: Că vi S-a născut azi Mântuitor, Care este Hristos Domnul, în cetatea lui David”.

124

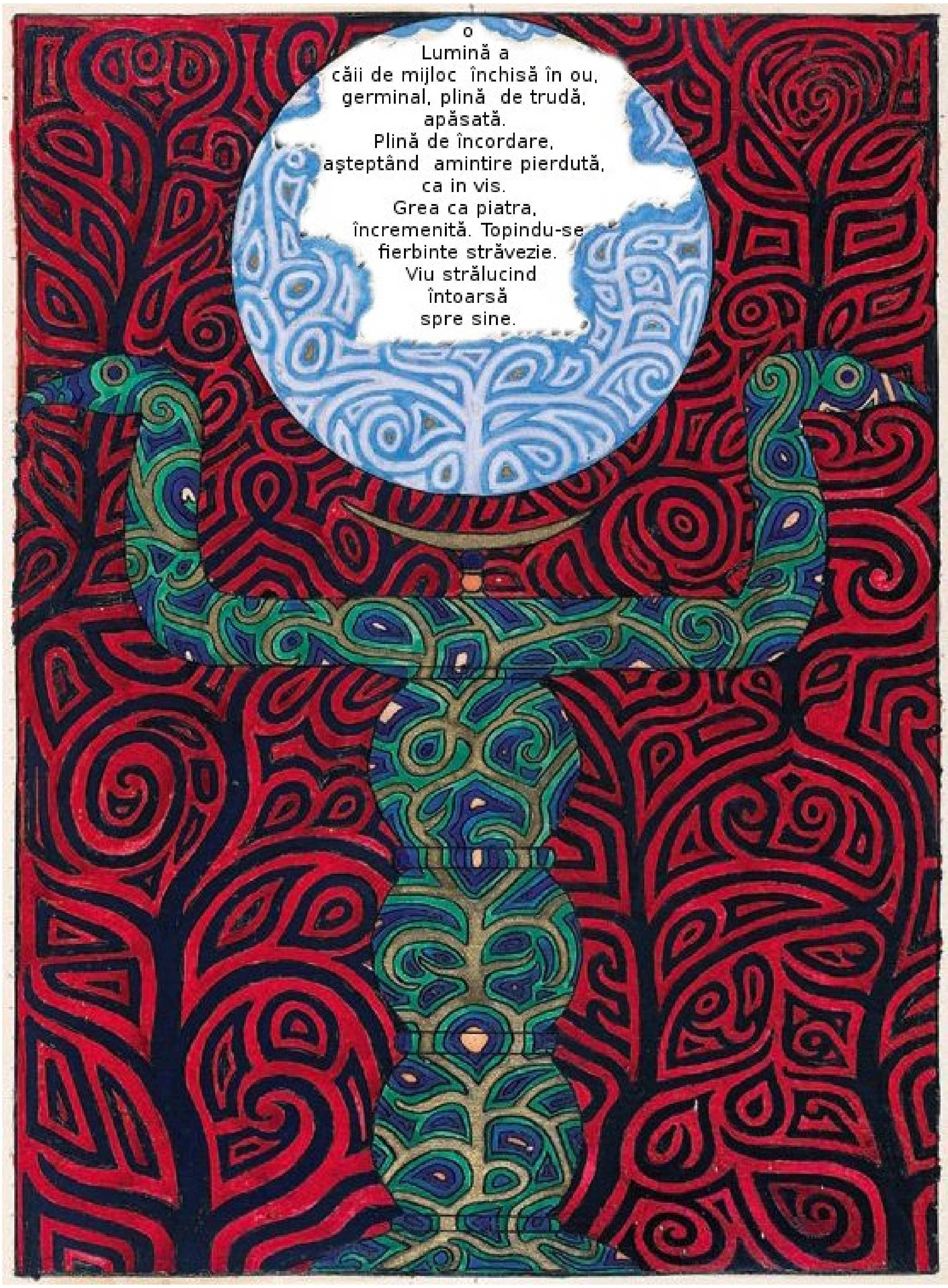
/ [Imaginea 52]

125

124 *Matei* 2,1-2: Iar dacă S-a născut Iisus în Betleemul Iudeii, în zilele lui Irod regele, iată magii de la Răsărit au venit la Ierusalim, întrebând: Unde este regele Iudeilor, Cel ce S-a născut? Căci am văzut la Răsărit steaua Lui şi am venit să ne închinăm Lui".

125 Atributele zeului din această secţiune sunt concepute ca atributele lui Abraxas din a doua învăţătură din „încercări". Vezi mai jos p. 349.

/ [Imaginea 53]

o
Lumină a
căii de mijloc închisă în ou,
germinal, plină de trudă,
apăsată.
Plină de încordare,
aşteptând amintire pierdută,
ca in vis.
Grea ca piatra,
încremenită. Topindu-se
fierbinte străvezie.
Viu strălucind
întoarsă
spre sine.

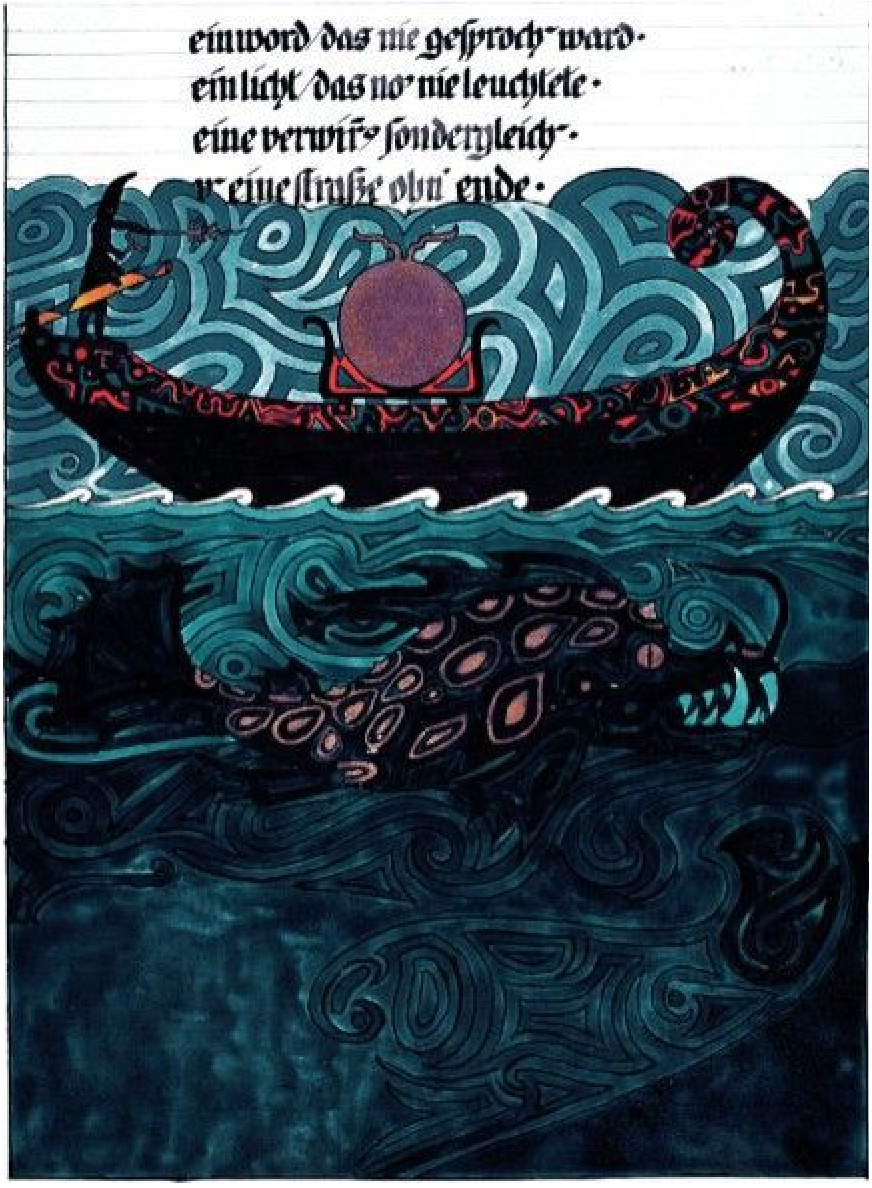
/ [Imaginea 54][126]

Amin, tu eşti stăpânul Zorilor.
Amin, tu eşti steaua Răsăritului.
Amin, tu eşti floarea care înfloreşte peste toate.
Amin, tu eşti cerbul care se iveşte din pădure.
Amin, tu eşti cântarea care răsună departe peste ape.
Amin, tu eşti sfârşitul şi începutul

126 Legenda Imaginii: „brahmanaspati". Julius Eggling notează că „brihaspati sau brahmanaspati, stăpânul rugăciunii sau al închinării, ia locul lui Agni, ca reprezentant al demnităţii preoţeşti [...] În *Rig Veda* X, 68, 9 [...] se spune că Brihaspati a întemeiat zorile *(avindat),* cerul şi focul *(agni)* şi a alungat întunericul cu ajutorul luminii *(arka,* soare), el părând a reprezenta mai degrabă elementul luminii şi al focului în general" *(Sacred Booh of the East* 12, p. XVI). În *Traume,* Jung notează pe 3 ianuarie 1917: „În Lib. nov. imaginea şarpelui III incent". [stimul la a III a imagine a şarpelui din *Liber Novus]* (p. 1). Referire posibilă la această imagine. Vezi şi nota la Imaginea 45.

/ [Imaginea 55][127]

Un cuvânt ce n-afost niciodată spus
O lumină ce încă n-a luminat.
O confuzie fără seamăn.
Şi un drum fără sfârşit.

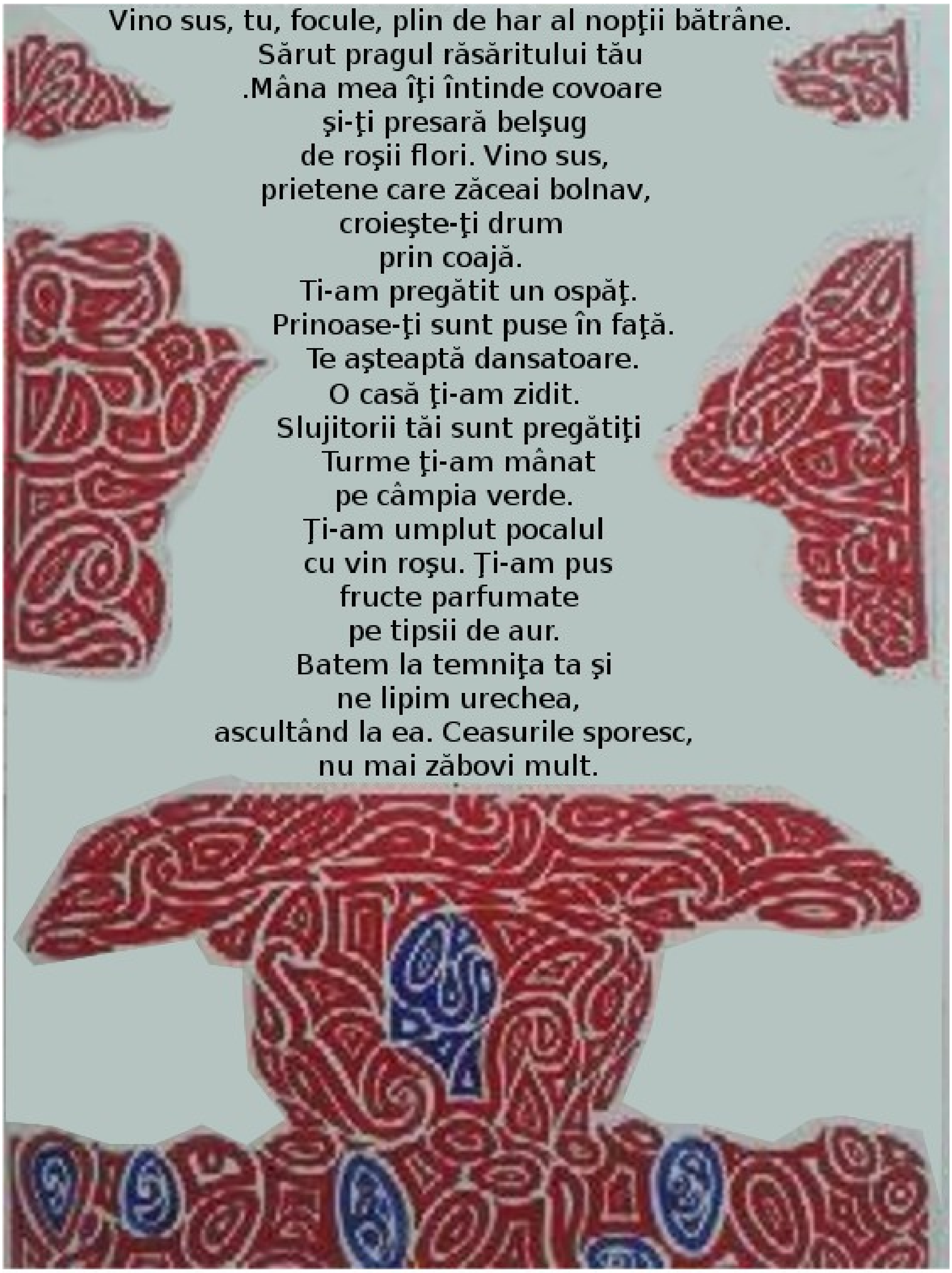
127 Barca solară e un motiv răspândit în Egiptul antic. Ea era considerată mijlocul tipic de deplasare al soarelui. În mitologia egipteană, zeul Soare se luptă cu monstrul Aphophis care încearcă să înghită barca solară în timpul călătoriei ei zilnice pe cer. În *Wandlungen und Symbole der Libido,* Jung comentează „discul solar viu” al egiptenilor (dtv. p. 95) şi motivul monstrului marin (pp. 327 şi urm). În revizuirea din 1932 a acestui text, el notează că lupta cu monstrul marin reprezintă încercarea de a elibera conştiinţa Eului din strânsoarea inconştientului *(Symbole der Wandlung.* GW 5, § 539). Barca solară seamănă cu unele ilustraţii din *Cartea egipteană a morţilor* (ed. EA. Wallis Budge, Arkana, Londra. 1899 1985; ie. vignetele de la pp. 390.400 şi 404). Vâslaşul e de obicei Horus cu cap de şoim. Călătoria nocturnă a zeului Soare prin lumea de jos e reprezentată în *Amdaut,* care a fost considerat un proces simbolic de transformare. Vezi Theodor Abt şi Erik Hornung, *Knowledge for the After life. The Egyptian Amiaut - A Quest for Immortality,* Living Human Heritage Publications, Zurich. 2003.

/ [Imaginea 56]

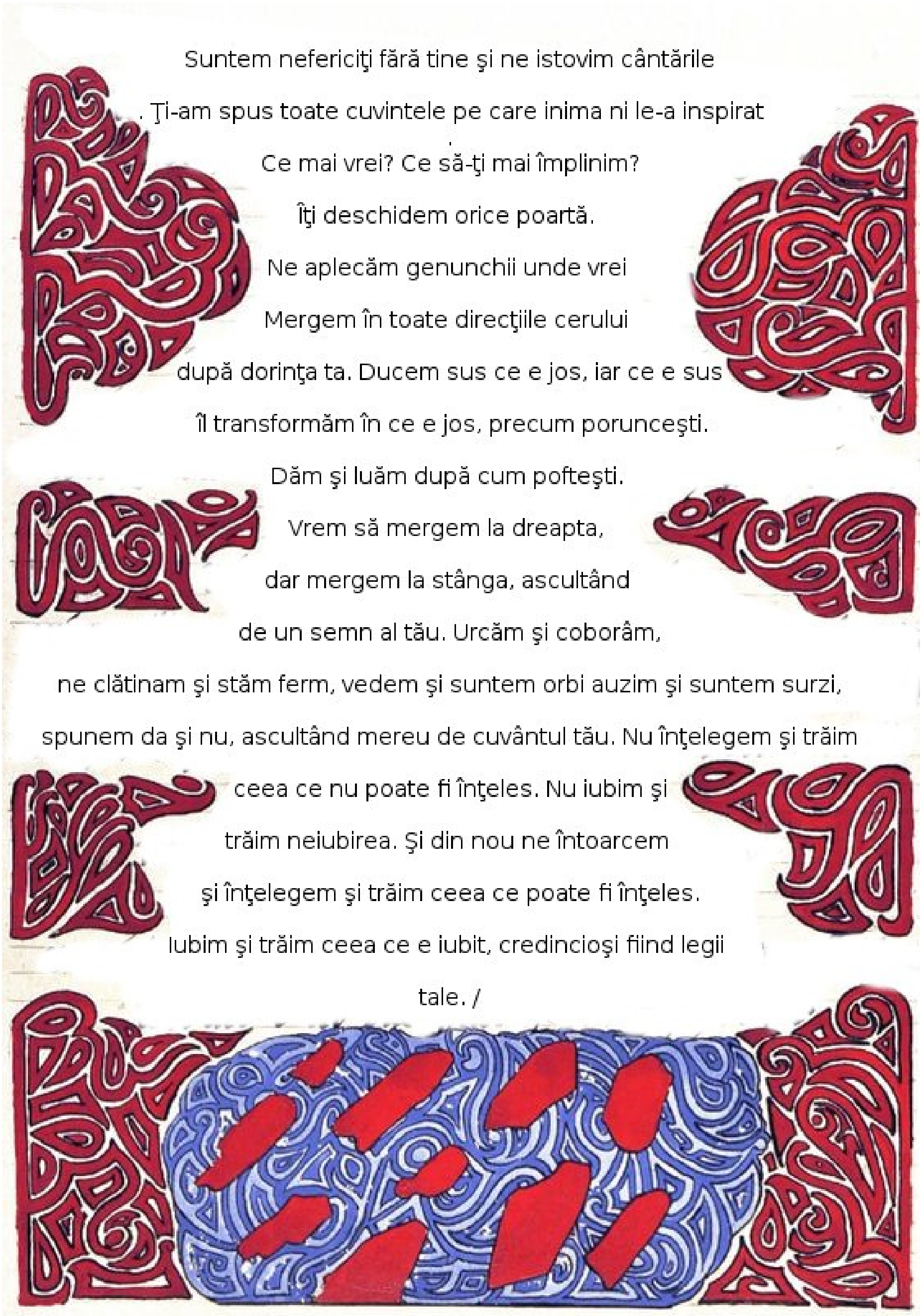

Îmi iert aceste cuvinte, precum şi tu mi le ierţi
de dragul luminii tale arzând cu văpaie.

/ [Imaginea 57]

Vino sus, tu, focule, plin de har al nopţii bătrâne.
Sărut pragul răsăritului tău
.Mâna mea îţi întinde covoare
şi-ţi presară belşug
de roşii flori. Vino sus,
prietene care zăceai bolnav,
croieşte-ţi drum
prin coajă.
Ti-am pregătit un ospăţ.
Prinoase-ţi sunt puse în faţă.
Te aşteaptă dansatoare.
O casă ţi-am zidit.
Slujitorii tăi sunt pregătiţi
Turme ţi-am mânat
pe câmpia verde.
Ţi-am umplut pocalul
cu vin roşu. Ţi-am pus
fructe parfumate
pe tipsii de aur.
Batem la temniţa ta şi
ne lipim urechea,
ascultând la ea. Ceasurile sporesc,
nu mai zăbovi mult.

/ [Imaginea 58][128]

128 În *Traume,* Jung scrie: „Azi-noapte: lavine uriaşe. înspăimântătoare, ca nori uriaşi, se prăvălesc de pe munţi, vor umple valea, la marginea căreia mă aflu sus, de cealaltă parte a ei. Ştiu că în faţa catastrofei uriaşe trebuie să fug sus”. Acest vis este explicat ciudat la aceeaşi dată în *Cartea Neagră.* La 17.1. 17 a apărut şi desenul roşu cu pete de la pagina 58 din ,.Lib. Nov”. „În 18. 1. 17 am citit în ziar despre formarea actuală, enormă de pete solare”. În continuare o parafrază la notaţia din 17 ianuarie 1917 din *Cartea Neagră:* Jung se întreabă ce anume îl umple de spaimă şi oroare, ce se prăvăleşte de pe muntele înalt. Sufletul lui îi spune să-i ajute pe zei şi să le aducă sacrificii.Îi spune că viermele se târăşte până la cer, începe să acopere stelele şi, cu limba de foc, devorează domul celor şapte ceruri albastre. Îi mai spune că el însuşi va fi devorat şi că va trebui să se târască peste pietre şi să aştepte în ungherul strâmt ca torentul de foc să se oprească. Zăpada cade de pe munţi din pricină că răsuflarea fierbinte cade de deasupra norilor. Zeul vine. Jung trebuie să fie gata să-l întâmpine, trebuie să se ascundă în piatră, deoarece zeul este un foc teribil. Trebuie să rămână liniştit şi să privească în sine, astfel încât zeul să nul mistuie în flăcări (pp. 152 şi urm).

[Imaginea 59][129] /

Vino la noi care suntem de bunăvoie ascultători.
Vino la noi care te înţelegem prin propriul nostru spirit.
Vino la noi, cei care te încălzim la propriul nostru foc.
Vino la noi, cei care te tămăduim prin propria noastră artă.
Vino la noi, cei care te zămislim din propriul nostru trup,
Vino, copile, la tatăl şi la mama ta.

129 Legenda la Imagine: „hiranyagarhba". În *RigVeda,* „hiranyagarhba" era sământa primordială din care s-a născut Brahma. În exemplarul lui Jung din *Sacred Books of the East (Vedic Hymns),* volumul 32, singura secţiune ale cărei file erau tăiate este cea inaugurală, care se deschide cu un imn „Către Zeul necunoscut". Acesta începe astfel: "La început s-a ivit copilul de aur (Hiranyagarhba); de îndată ce s-a născut, el singur a fost stăpânul a tot ceea ce este. El a fixat pământul şi cerul acesta: - cine este Zeul căruia îi vom oferi jertfă?" (p. 1). În exemplarul lui Jung din Upanişade, în *Sacred Books of the East,* există un ştraif de hârtie la p. 311. la „Maitrâyana-Brâhmana-Upanishad" şi un pasaj care descrie Sinele şi care începe cu „şi acelaşi Sine este numit şi... «hiranyagarhba»" (volumul 15, p 2).

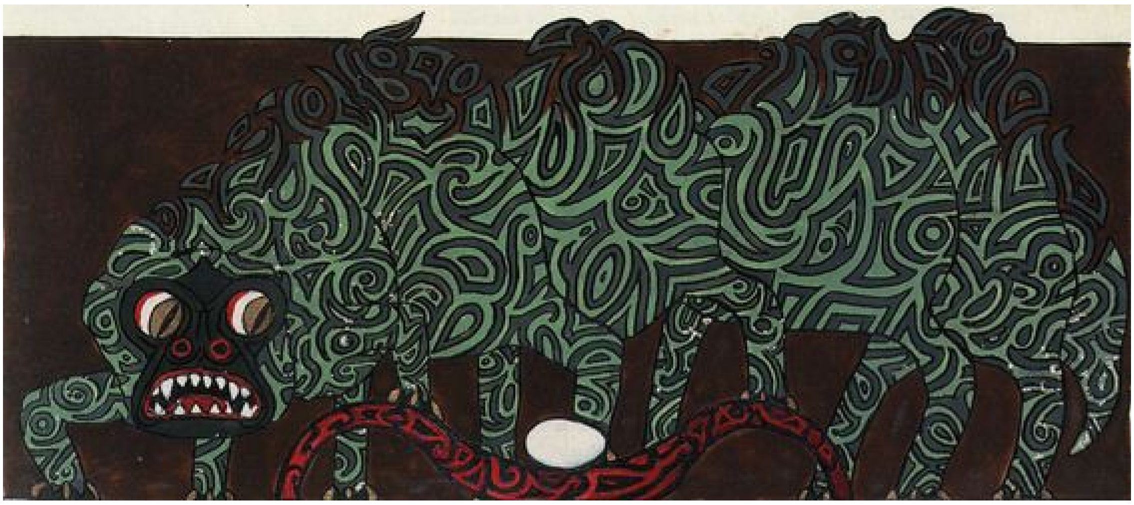
[Imaginea 60] /

Am întrebat pământul.
Am întrebat cerul.
Am întrebat marea.
Am întrebat vântul.
Am întrebat focul.
Te-am căutat la toate popoarele.
Te-am căutat la toţi regii.
Te-am căutat la toţi înţelepţii.
Te-am căutat în propria noastră minte şi inimă.
Şi te-am găsit în ou.

[Imaginea 61][130]

Ţi-am adus o jertfă omenească preţioasă, un tânăr şi un moşneag.
Mi-am scrijelit pielea cu cuţite.
Ţi-am stropit altarul cu sângele meu.
Mi-am îndepărtat tatăl şi mama ca tu să locuieşti în mine.
Mi-am făcut din noapte zi şi am umblat la amiază ca un lunatec.
Am prăvălit toţi zeii am încălcat legile, am mâncat necurăţia.
Mi-am aruncat sabia şi am îmbrăcat veşminte femeieşti.
Mi-am nimicit cetatea întărită şi m-am jucat ca un copil în nisip.
Am văzut războinici plecând la bătălie şi mi-am zdrobit cu ciocanul armura.
Mi-am cultivat ogorul şi am lăsat roadele să putrezească.
Am micşorat tot ce era mare si am mărit tot ce era mic.
Ţelurile îndepărtate le-am înlocuit cu cele apropiate, sunt prin urmare gata pregătit.

/[IM 62] Dar nu sunt pregătit, fiindcă nu am preluat in mine acea strânsoare a inimii. Acel lucru

îngrozitor este închiderea zeului în ou. Mă bucur desigur că marca cutezanţă a izbutit, dar am uitat spaima stârnită de tocmai această cutezanţă. Iubesc şi admir puternicia. Nimeni nu este mai mare decât acela cu coarne de taur. şi totuşi eu l-am paralizat, l-am purtat şi l-am micşorat cu uşurinţă. Când l-am văzut, eram gata să cad la pământ de spaimă, iar acum îl ascund în căuşul palmei. Acestea sunt puterile care te sperie şi te biruie, aceştia sunt zeii tăi, stăpânitorii tăi din vremuri imemoriale: poţi să-i vâri până şi în buzunar. Pe lângă asta, ce mai înseamnă o blasfemie? Aş vrea să-l pot huli pe Dumnezeu: aş avea cel puţin un zeu pe care laş putea huli, dar nu merită să huleşti un ou pe care-1 duci in buzunar. Acesta e un zeu pe care nici măcar nu-l poţi huli.

Urăsc această stare jalnică a zeului. Mi-e suficientă propria mea nimicnicie. Ea nu suportă s-o mai împovărez şi cu starea jalnică a zeului. Nimic nu rezistă: te atingi pe tine insuţi, te faci praf şi pulbere. Atingi zeul şi el se furişează speriat într-un ou. Faci să sară în aer porţile iadului: te întâmpină chicoteli de măşti şi muzică smintită. Asediezi cerul: culise de teatru se clatină şi sufleorul leşină în cuşca lui. Observi: tu nu eşti adevărat, susul nu e adevărat, josul nu e adevărat, stânga şi dreapta sunt iluzii. În orice direcţie apuci, e aer, aer, aer.

Dar eu l-am prins pe acel înspăimântător din vremuri străvechi, l-am micşorat, mâna mea îl cuprinde. Iată sfârşitul zeilor: omul îi vâră în buzunar. Iată încheierea istoriei zeilor. Nimic n-a mai

130 Chipul monstrului este similar cu IM 29

rămas din ei decât un ou. Şi acest ou îmi aparţine. Poate sunt în stare să-l nimicesc pe acest Unic şi Ultim pentru ca neamul zeilor să fie definitiv stârpit. Acum, de vreme ce ştiu că zeii au ajuns în stăpânirea mea - la ce să-mi mai folosească zeii acum? Bătrâni şi răscopţi, au căzut şi zac îngropaţi în ou.

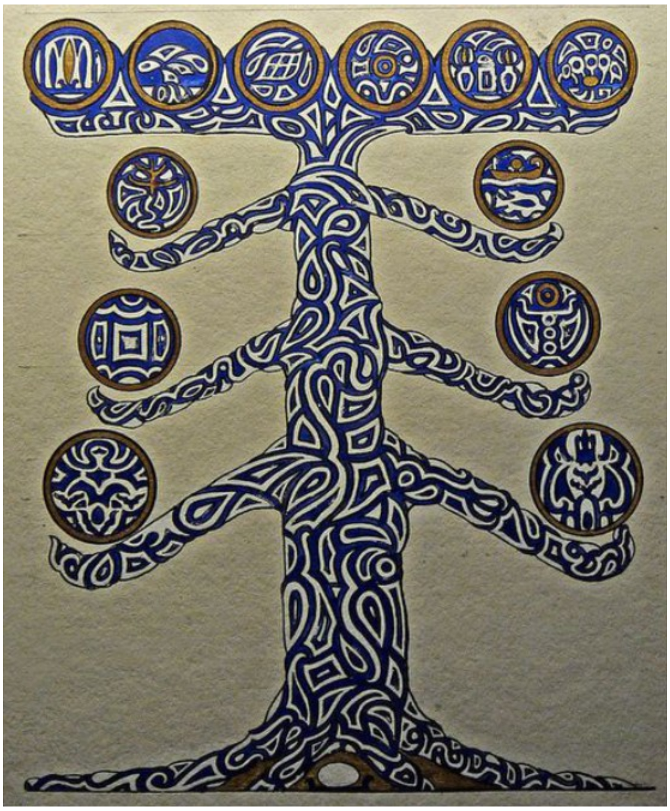
Cum s-a întâmplat totuşi? L-am doborât pe cel mare, l-am compătimit, n-am vrut să-l las, fiindcă îl iubeam, căci nimeni dintre oamenii muritori nu îi este pe potrivă. Din iubire am născocit viclenia care 1-a scăpat de greutate şi l-a eliberat de spaţialitate. Din iubire, i-am dat formă şi corporalitate. Iubindu-1, l-am închis în oul matern. Să-l ucid oare pe el, cel dezarmat, pe care îl iubesc? Să-i zdrobesc gingaşa cochilie mortuară, iar pe el, cel lipsit de greutate şi întindere, să-l las în voia vânturilor lumii? Dar n-am cântat eu incantaţii pentru clocirea lui? N-am făcut-o din iubire pentru el? De ce îl iubesc? Nu vreau să-mi smulg din inima iubirea pentru cel mare. Vreau să-mi iubesc zeul, cel dezarmat, neajutorat. Vreau să mă îngrijesc de el ca de un copil.

Nu suntem noi fiii zeilor? De ce să nu fie şi zeii pruncii noştri? Chiar dacă Dumnezeu-Tatăl a murit pentru mine, să mi se nască din inima mea maternă un zeu-copil. Căci îl iubesc pe zeu şi nu vreau să-l las. Doar cine îl iubeşte pe zeu îl poate dobori, iar zeul se predă învingătorului său şi se cuibăreşte în mâna lui şi moare în inima lui, a celui care-1 iubeşte şi-i făgăduieşte naşterea.

Zeul meu, te iubesc, aşa cum îşi iubeşte o mamă pruncul nenăscut pe care îl poartă sub sân. Să creşti în oul răsăritului să te hrăneşti din trupul meu, să bei din sevele trupului meu ca să devii un zeu strălucitor. Avem nevoie de lumina ta, o, copile. Deoarece umblăm prin întuneric, luminează-ne cărările. Lumina ta să lumineze în faţa noastră, focul tău să ne încălzească răceala vieţii. Noi n-avem nevoie de puterea ta, ci de viaţă.

/ La ce ne foloseşte puterea? Nu vrem să stăpânim. Vrem să trăim, vrem lumină şi căldură, şi de aceea avem nevoie de tine. După cum pământul înfrunzit şi fiecare corp are trebuinţă de soare, tot aşa şi noi, ca spirite, avem trebuinţă de lumina şi căldura ta. Un spirit lipsit de soare devine parazitul corpului. Zeul însă hrăneşte spiritul.

[Imaginea 63] /

[Imaginea 64][131] /

131 Legenda Imaginii: „çatapatha-brahmanam 2, 2, 4”, Satapatha-brâhmana 2, 2,4 *(Sacred Books of the East.* volumul 12) furnizează justificarea cosmologică drept fundal pentru Agnihotra. Ea începe prin descrierea felului în care Prajapati, dorind să se reproducă, 1-a născut pe Agni prin gură. Prajapati s-a oferit lui Agni şi s-a salvat de moarte atunci când era pe punctul să fie devorat. Agnihotra (lit. „vindecare prin foc") este un ritual vedic săvârşit la răsăritul şi la apusul soarelui. Cel care îl săvârşeşte se purifică pe sine, aprinde un foc sacru, intonează versete şi o rugăciune către Agni. În *Traume,* Jung notează la 4 februarie [917: „început deschiderea oului (imagine)”. Aceasta arată că imaginea reprezintă regenerarea lui Izdubar din ou. Privitor la barca solară din această imagine, vezi Imaginea 55.

Deschiderea oului[132]

Cap. XI.

[IM 65][133] *În seara celei de a treia zile îngenunchez din nou pe covor şi deschid cu grijă oul. Se ridică din el ca un fum şi, brusc, mă pomenesc în faţă cu Izdubar, uriaş, transformat şi desăvârşit. Mădularele îi sunt tefere şi nu găsesc la ele nici urmă de vătămare. E ca şi când s-ar fi trezit dintr-un somn adânc.*
Spune:

„ Unde sunt? Ce strâmt e aici — ce întunecos — sunt în mormânt?
Unde am fost? Parcă aş fi fost afară, în univers — deasupra şi dedesubtul
meu, un cer întunecat, nesfârşit, licărind de stele —
mă aflam într-o nespus de tânjitoare văpaie. Torenţi de foc izbucneau din corpul meu strălucitor —
Eu însumi unduiam în vâlvătăi de flăcări —
Eu însumi înotam în marea strâns alipită de mine a focului viu —
Numai lumină, numai dorinţă, numai veşnicie — înnoindu-mă străvechi şi veşnic —
Căzând din punctul cel mai de sus în cel mai de jos şi urcând
în vârtejuri luminoase din punctul cel mai de jos în cel mai de sus —
Plutind în nori incandescenţi în jurul meu însumi —
Inundându-mă fierbinte pe mine însumi, ploaie de văpăi
răpăind ca spuma de brizanţi —
îmbrăţisându-mă şi respingându-mă pe mine însumi în joc / nesfârşit —
Unde am fost? Eram tot numai soare”[134].

---

132 În *Ciornă* este: *A treia zi* (p. 329).

133 10 ianuarie 1914. În *Cartea Neagră ,* Jung scria: „Se pare că prin această trăire memorabilă s-a obţinut iarăşi ceva. Dar încă nu se vede unde duc toate astea. Abia daca îndrăznesc să spun că soarta lui Izdubar e grotesc-tragică, întrucât viaţa cea mai sfântă este grotesc-tragică. Fr. Th. Vischer (A[uch] E[iner]) a făcut prima încercare de a ridica acest adevăr la rang de sistem. Lui i se cuvine un loc printre nemuritori. Centralitatea este adevărul. Acesta are numeroase chipuri, unul este sigur comic, un altul treilea rău, un al patrulea tragic, un al cincilea vesel, un al şaselea o grimasă etc. Dacă unul din aceste chipuri nu ne dă pace, înseamnă că ne-am îndepărtat de adevărul cert şi ne apropiem de o extremă care în mod sigur ar fi o fundătură, dacă ne-am pune în cap să mergem mai departe pe acel drum. Este o sarcină crâncenă aceea de a scrie o înţelepciune a vieţii reale, mai seamă dacă ai petrecut mulţi ani în preajma seriozităţii ştiinţei. Lucrul cel mai greu este să prinzi ludicul (ai prefera să spui - copilărosul) vieţii. Toate laturile variate ale vieţii, grandiosul, frumosul, gravul, sumbrul, demonicul, binele, ridicolul, grotescul sunt domenii de aplicare, dintre care fiecare în parte obişnuieşte să-l înghită cu totul pe cel care examinează sau descrie. /Epoca noastră are nevoie de un regulator de spiritualitate. După cum lumea concretului s-a întins de la limitativul viziunii antice până la diversitatea nemăsurată a viziunii moderne, tot aşa lumea posibilităţilor spirituale s-a dezvoltat pană la o diversitate de necuprins. Drumuri nesfârşit de lungi, pavate cu mii de benzi groase, duc de la o specialitate la alta. În curând, pe aceste drumuri nu va mai putea merge nimeni. Şi apoi există şi specialişti. Avem nevoie mai mult ca oricând de adevărul viu al vieţii spirituale, de un regulator orientativ” (pp. 74-77). Lucrarea lui Vischer la care se referă Jung este *Auch Einer: Eine Reisebekanntschaft,* Stuttgart, 1884. În 1921, Jung scria: „Romanul lui Friedrich Th. Vischer, *Auch Einer,* luminează în chip eminent această latură a stării sufletului introvertit şi totodată a simbolisticii inconştientului colectiv care se ascunde dincolo de ca (...)”. *(Psychologische Typen,* GW 6. § 627.) În 1932, Jung comenta în *The Psychology of Kundalini Yoga.* cd. Sonu Shamdasani, Bollingen Series. Princeton University Press. Princeton, 1996, p. 54 faptul că Vischer nu înţelegea „perfidia obiectului”. Pentru *Auch Einer,* vezi Ruth Heller, *„Auch Einer:* the epitome of F.Th. Vischer's Philosophy of Life”. *German Life and Letters* 8, 1954. pp. 9-18.

134 Roscher notează: „Ca zeu, Izdubar este alăturat zeului Soare” (*Ausjuhrliches Lexikon der Griechischen und Romtschen Mythologye.* volumul 2. p. *774).* Incubaţia şi renaşterea lui Izdubar urmează modelul clasic al miturilor solare. În *Das Zeitalter des Sonnengottes,* Leo Frobenius arată răspândirea motivului femeii care rămâne însărcinată prin procesul imaculatei concepţii şi care dă viaţă zeului Soare ce se dezvoltă într-o perioadă de timp remarcabil de scurtă. În unele variante, el trece prin incubarea într-un ou. Frobenius relatează aceasta în legătură cu apusul şi răsăritul soarelui în mare (G. Reimer, Berlin. 1904. pp. 223-263). Jung citează cu diferite prilejuri lucrarea lui

Eu: „O Izdubar! Divinule! Ce minune! Te-ai însănătoşit!”
Iz.: *„Însănătoşit? Am fost vreodată bolnav? Cine vorbeşte de boală? Eu am fost soare, numai soare. Eu sunt Soarele”.*

O lumină indicibilă emană din corpul lui, o lumină pe care ochii mei nu o pot cuprinde. Trebuie să-mi acopăr faţa şi mi-o ascund privind în jos.

Eu: „Tu eşti Soarele, lumina veşnică — iartă-mă, Preaputernice, că mâna mea te-a purtat”.
Totul e liniştit şi întunecat. Privesc în jur: pe covor zace coaja goala a unui ou. Mă pipăi, pipăi podeaua, pereţii: totul este aşa cum a fost mereu, foarte simplu şi foarte real. Aş vrea să spun că totul în jurul meu s-a transformat în aur. Dar nu e adevărat — totul e aşa cum a fost. Aici s-a revărsat, nemăsurat şi atotputernic, lumina veşnică[135].

[2] [I M 66] S-a întâmplat că am deschis oul şi zeul a părăsit oul. Era teafăr şi lumina cu chip schimbat şi am îngenuncheat ca un copil şi nu puteam pricepe minunea. El, care zăcea strivit în cochilia începutului, s-a ridicat şi nici urmă de boală nu se vedea pe el. Şi când mi se năzărise că-l prinsesem pe cel puternic şi-l ascunsesem în căuşul palmei, iată, el era Soarele însuşi.

Călătoream spre Orient, spre răsăritul soarelui. Voiam să răsar eu însumi ca şi când aş fi fost soarele. Voiam să îmbrăţişez soarele şi să mă ridic cu el spre ziua luminoasă. Dar mi-a venit uriaşul în întâmpinare şi mi-a tăiat calea. De la el a trebuit să aflu că şansele de a ajunge la răsărit îmi erau tăiate. El însă, care voia să ajungă să grăbească spre asfinţit, spre a coborî cu soarele la sânul nopţii, a fost paralizat de mine şi lipsit de orice speranţă de a atinge ţara fericită de la apus.
Dar iată! Mi-am prins soarele fără să ştiu şi l-am purtat în palma mea. Uriaşul, care voia să asfinţească împreună cu soarele, şi-a găsit prin mine asfinţitul. Eu însumi am devenit mama lui nocturnă care a clocit oul începutului. Şi el a răsărit, reînnoit, renăscut întru o mai mare splendoare. Dar în vreme ce el răsare, eu mă îndrept spre asfinţit. Când am biruit zeul, forţa lui s-a revărsat în mine. Când însă zeul se odihnea în ou, aşteptându-şi începutul, forţa mea se scurgea în el. Iar când s-a ridicat strălucitor, eu zăceam cu faţa în jos. El mi-a luat cu sine viaţa. Toată forţa mea era în el. Sufletul meu plutea ca un peşte în mările lui de foc. Omenescul meu zăcea însă în răcoarea înfiorată a umbrei pământului şi se scufunda din ce în ce mai adânc în întunericul cel mai de jos. Toată lumina dispăruse de la mine. Zeul meu m-a sfâşiat nemilos, mi-a băut sevele vieţii, mi-a absorbit forţa supremă a iubirii şi a devenit superb şi puternic ca soarele, un zeu însănătoşit, lipsit de orice pată şi prihană. Aripile mi le-a luat, forţa muşchilor mi-a răpit-o, puterea voinţei mi s-a spulberat odată cu el. Mi-a lăsat neputinţă şi gemete.

/ Nu ştiu cum s-a întâmplat că tot ceea ce era puternic, faimos, fericit, supraoman dispăruse din pântecele meu matern; nu-mi rămăsese nimic din aurul strălucitor. Plină de cruzime şi nerecunoştinţa, pasărea-soare şi-a desfăcut aripile şi s-a înălţat în zbor spre spaţiul nesfârşit. Cojile sparte, cochilia jalnică a începutului său au rămas la mine, iar golul adâncului s-a căscat sub mine.
Vai de acea mamă care naşte un zeu! Dacă naşte un zeu rănit şi chinuit, atunci sufletul ei e străpuns de o sabie. Dacă naşte însă un zeu teafăr, atunci în faţa ei se deschide iadul din care se rostogolesc afară monştrii reptilieni, înăbuşind-o cu suflarea lor pestilenţială. Naşterea e grea, dar de o mie de ori mai grea e expulzarea diabolică a placentei[136]. Din spatele fiului divin apar toţi balaurii

Frobenius în *Wandlungen und Symbole der Libido.*

135 În *Psychologische Typen,* Jung comentează motivul reînnoirii lui Dumnezeu: „Dumnezeul reînnoit semnifică o atitudine reînnoită, adică posibilitatea unei intensificări a vieţii, o redobândire a ei, căci din punct de vedere psihologic, Dumnezeu înseamnă întotdeauna valoarea supremă, cantitatea maximă de libido, activitatea vitală optimă. (GW6,§ 301.)

136 În capitolul următor, Jung se pomeneşte el însuşi în iad.

şi monştrii reptilieni ai vidului veşnic.

Ce rămâne din natura omenească atunci când zeul se maturizează şi acaparează toată forţa? Toată nevrednicia, toată lipsa de vlagă, toată eterna vulgaritate, tot vidul, toată reaua-voinţă şi vitregia, toată împotrivirea, tot ceea ce micşorează, nimiceşte, tot ceea ce e lipsit de noimă, tot ceea ce închide în sine insondabila noapte a materiei, toate formează placenta zeului şi pocitania hidoasă a fratelui său diabolic.

Zeul suferă atunci când omul nu-şi asumă întunecimea proprie. De aceea atâta timp cât au suferit de rău. oamenii au trebuit să aibă un zeu în suferinţă. A suferi de rău înseamnă că: încă mai iubeşti răul şi totuşi nu-1 mai iubeşti. Mai aştepţi ceva de la el, dar nu vrei să priveşti într-acolo de teamă să nu descoperi că încă mai iubeşti răul. De aceea suferă zeul, fiindcă, iubind încă răul, tu suferi din pricina asta. Nu suferi pentru că trebuie să recunoşti răul, ci pentru că îţi mai produce încă o mulţumire tainică şi pentru că pare să-ţi fagăduiască o plăcere oarecare cu vreun oarecare prilej necunoscut.

Atâta timp cât zeul tău suferă ţi-e milă de el şi de tine. În felul acesta îţi cruţi iadul tău, iar lui îi prelungeşti suferinţa. Dacă vrei să-1 însănătoşeşti, fară să te compătimeşti în ascuns, atunci îţi cade în braţe răul, a cărui existenţă o recunoşti în general, dar a cărui putere diabolică din tine n-o cunoşti. Ignorarea de către tine a răului vine din nevinovăţia de până acum a vieţii tale, din liniştea vremurilor şi din absenţa zeului. Dar când se apropie zeul, fiinţa ta intră în fierbere şi noroiul negru al adâncului se ridică în vârtej.

Omul stă între plin şi gol. Dacă forţa lui se uneşte cu plinul, atunci ea acţionează în el formativ. Această formare este întotdeauna cumva bună. Dacă forţa omului se uneşte cu golul, ea acţionează dizolvant şi distructiv, întrucât golul nu poate fi niciodată configurat, el tinzând să se satureze doar pe scama plinului. Legată astfel, forţa omenească transformă golul în rău. Dacă forţa ta dă formă plinului, lucrul acesta se produce datorită legăturii ei cu plinul. Dar ca să dureze configuraţia ta, e nevoie ca forţa ta să rămână legată de ea. Prin configuraţie continuă îţi pierzi treptat forţa, căci în cele din urmă orice forţă e legată de ceea ce e configurat. La sfârşit, când te credeai bogat, vezi că ai sărăcit şi că eşti ca un cerşetor în mijlocul configuraţiilor tale. Aceea este clipa în care omul orbit este cuprins de o dorinţă sporită de a configura, crezând că astfel îşi poate satura dorinţa. Deoarece forţa lui e pe sfârşite, el devine lacom şi începe să-i silească pe alţii să intre în slujba lui, şi le ia forţa acelora pentru a-şi forma ceea ce e al său.

În această clipă ai nevoie de rău. Când observi că forţa ta e pe sfârşite şi că se instalează aviditatea, trebuie să retragi forţa din configuraţie şi s-o introduci în golul din tine, iar prin această legătură cu golul izbuteşti să dizolvi configuraţia în tine. Recâştigi astfel libertatea, prin aceea că îşi salvezi forţa de legătura apăsătoare cu obiectul. Atâta timp cât stărui în punctul de vedere al binelui, nu-ţi poţi destrăma configuraţia, căci ea este tocmai binele tău. Nu poţi destrăma binele cu bine. Poţi destrăma binele numai cu răul. Căci şi binele tău te duce în cele din urmă la moarte prin legarea progresivă a forţei tale. De fapt, nu poţi trăi fără rău.

Configurarea ta creează mai întâi în tine însuţi o imagine a configuraţiei tale. Această imagine rămâne în tine şi este expresia primă şi / nemijlocită a configurării tale. Apoi ea creează prin însăşi această imagine un exterior care poate dăinui fără tine şi îţi poate supravieţui. Forţa ta nu este nemijlocit legată de configuraţia ta exterioară, ci este ataşată de ea doar prin imaginea care rămâne în tine. Dacă încerci să-ţi destrami configuraţia cu ajutorul răului, atunci nu distrugi configuraţia exterioară, căci ţi-ai nimici propria operă. Ci distrugi doar imaginea pe care ai configurat-o în tine.

Căci această imagine este aceea care îţi menţine forţa. În aceeaşi măsură în care această imagine îţi încătuşează forţa, vei avea nevoie de rău pentru a-ţi destrăma configuraţia şi a te elibera pe tine însuţi de puterea trecutului.

De aceea mulţi oameni buni pier din pricina configuraţiei lor fiindcă nu pot să-şi asume în aceeaşi măsură şi răul. Cu cât cineva e mai bun şi cu cât, din acest motiv, ţine mai mult la configuraţia lui, cu atât mai mult îşi va pierde forţa. Ce se întâmplă dacă cel bun îşi pierde cu totul forţa din pricina configuraţiei lui? Nu numai că va încerca atunci prin viclenie inconştientă şi

violenţă să-i silească pe alţi oameni să slujească configuraţiei sale, ci, fără să-şi dea seama, va deveni rău în ceea ce este binele său, căci dorinţa de saturare şi revigorare îl va face din ce în ce mai sineist. Astfel însă cel bun îşi distruge în cele din urmă propria operă, iar toţi cei pe care i-a silit să slujească operei sale îi vor deveni duşmani, căci şi i-a înstrăinat. Pe cel însă care te înstrăinează de tine însuţi, fie şi în slujba celei mai bune cauze, vei începe, chiar împotriva voinţei tale, să-1 urăşti în ascuns. Pentru cel bun care şi-a legat forţa e o nimica toată să găsească robi ca să-1 slujească, fiindcă există destui inşi care nu râvnesc la nimic mai mult decât la a se înstrăina de ei înşişi sub un pretext bun.

Suferi de rău, căci în ascuns şi fară să-ţi dai seama îl iubeşti. Ai vrea să scapi de el şi începi să-1 urăşti. Şi iarăşi eşti legat prin ura ta de rău, deoarece fie că îl iubeşti, fie că îl urăşti, pentru tine e acelaşi lucru: eşti legat de rău. Răul trebuie asumat. Ceea ce voim rămâne în mâinile noastre. Ceea ce nu voim şi totuşi este mai tare decât noi ne smulge cu forţa şi nu putem rezista fară a ne dăuna nouă înşine. Căci forţa noastră rămâne tot în ceea ce e rău. Deci trebuie să ne asumăm răul nostru, fără iubire şi fără ură, recunoscând că este aici şi că trebuie să participe la viaţă. Prin asta îl deposedăm de forţa de a ne birui.

Dacă am izbutit să creăm un zeu şi dacă prin această creaţie toată forţa noastră a pătruns în această configuraţie, atunci ne copleşeşte o dorinţă uriaşă de a ne ridica împreună cu fiul divin şi de a avea parte de splendoarea lui. Dar atunci uităm că nu suntem mai mult decât nişte forme goale, căci configurarea zeului ne-a smuls toată forţa. Noi nu suntem doar săraci, ci am devenit în întregime materie alterată, căreia nu i s-ar cuveni să participe la divinitate.

Mizeria şi sărăcia materiei noastre ne cuprind pe nesimţite ca o suferinţă îngrozitoare sau ca o prigonire demonică inevitabilă. Materia neputincioasă începe să absoarbă şi ar vrea să-şi înghită iar imaginea. Dar deoarece suntem mereu îndrăgostiţi de configuraţia noastră, credem că zeul ne cheamă la el şi facem eforturi deznădăjduite să-1 urmăm în spaţiul de sus sau, predicând şi cerând, ne adresăm semenilor noştri spre a-i constrânge cel puţin pe alţii să-1 urmeze pe zeu. Din păcate, există oameni care, spre paguba lor şi a noastră, se lasă convinşi.

Este multă fatalitate în acest imbold: căci cine ar putea bănui că cel care 1-a creat pe zeu este el însuşi condamnat la iad? Şi totuşi aşa este, fiindcă materia despuiată de strălucirea divină a puterii e vidă şi întunecată. Dacă zeul s-a ridicat din materie, simţim vidul materiei ca fiind o parte a spaţiului vid infinit.

Prin pripeală, vrere sporită şi făptuire voim să scăpăm de rău. Dar drumul corect este acela de a accepta vidul, de a distruge în noi imaginea configuraţiei, de a nega zeul şi de a coborî în abisalul şi respingătorul materiei. Ca operă a noastră, zeul se află în afara noastră şi nu are nevoie de ajutorul nostru. El este creat şi lăsat să se descurce singur. O operă creată care piere de îndată ce o părăsim nu valorează nimic, chiar de / ar fi şi un zeu.

Dar unde este zeul după ce a fost creat şi după ce s-a despărţit de mine? Dacă ridici o casă, o vezi stând în lumea exterioară. Dacă ai creat un zeu, pe care nu-1 vezi cu ochii trupeşti, atunci el se află în lumea spirituală care nu e mai neînsemnată decât realitatea exterioară. El este acolo şi acţionează, pentru tine şi pentru alţii, în sensul a ceea ce putem aştepta din partea unui zeu.

Astfel, sufletul tău e propriul tău Sine în lumea spirituală. Ca sălaş al duhurilor, lumea spirituală este şi o lume exterioară. După cum nu eşti singur în lumea vizibilă, ci înconjurat de obiecte care îţi aparţin şi ascultă doar de tine, tot astfel ai şi idei care îţi aparţin şi ascultă doar de tine. Dar după cum în lumea vizibilă eşti înconjurat de lucruri şi fiinţe care nici nu-ţi aparţin, nici nu ascultă de tine, tot aşa şi în lumea spirituală eşti înconjurat de idei şi de fiinţe ideale care nici nu-ţi aparţin, nici n-ascultă de tine. După cum copiii tăi biologici, zămisliţi sau născuţi de tine cresc şi se separă de tine spre a-şi trăi propriul destin, tot aşa zămisleşti sau naşti fiinţe ideale care se separă de tine şi-şi trăiesc viaţa proprie. După cum un om, atunci când îmbătrâneşte şi îşi redă trupul pământului, îşi părăseşte copiii, tot aşa şi eu mă despart de zeul meu, de soare, şi mă scufund în vidul materiei şi şterg din mine imaginea copilului meu. Ceea ce se produce prin faptul că-mi asum natura materiei şi las să curgă în vidul ci forţa configuraţiei melc. După cum, prin forţa mea

zămislitoare, l-am renăscut înnoit pe zeul bolnav, tot aşa însufleţesc acum vidul materiei, din care se dezvoltă configuraţia răului.

Natura este jucăuşă şi înspăimântătoare. Unii îi văd caracterul jucăuş şi se zbenguie cu el şi îl fac să scânteieze. Alţii văd groaza, îşi acoperă capul şi sunt mai mult morţi decât vii. Drumul nu trece printre aceste două atitudini, ci le cuprinde pe amândouă în sine. El este joc senin şi groază rece[137].

[Imaginea 69][138] /

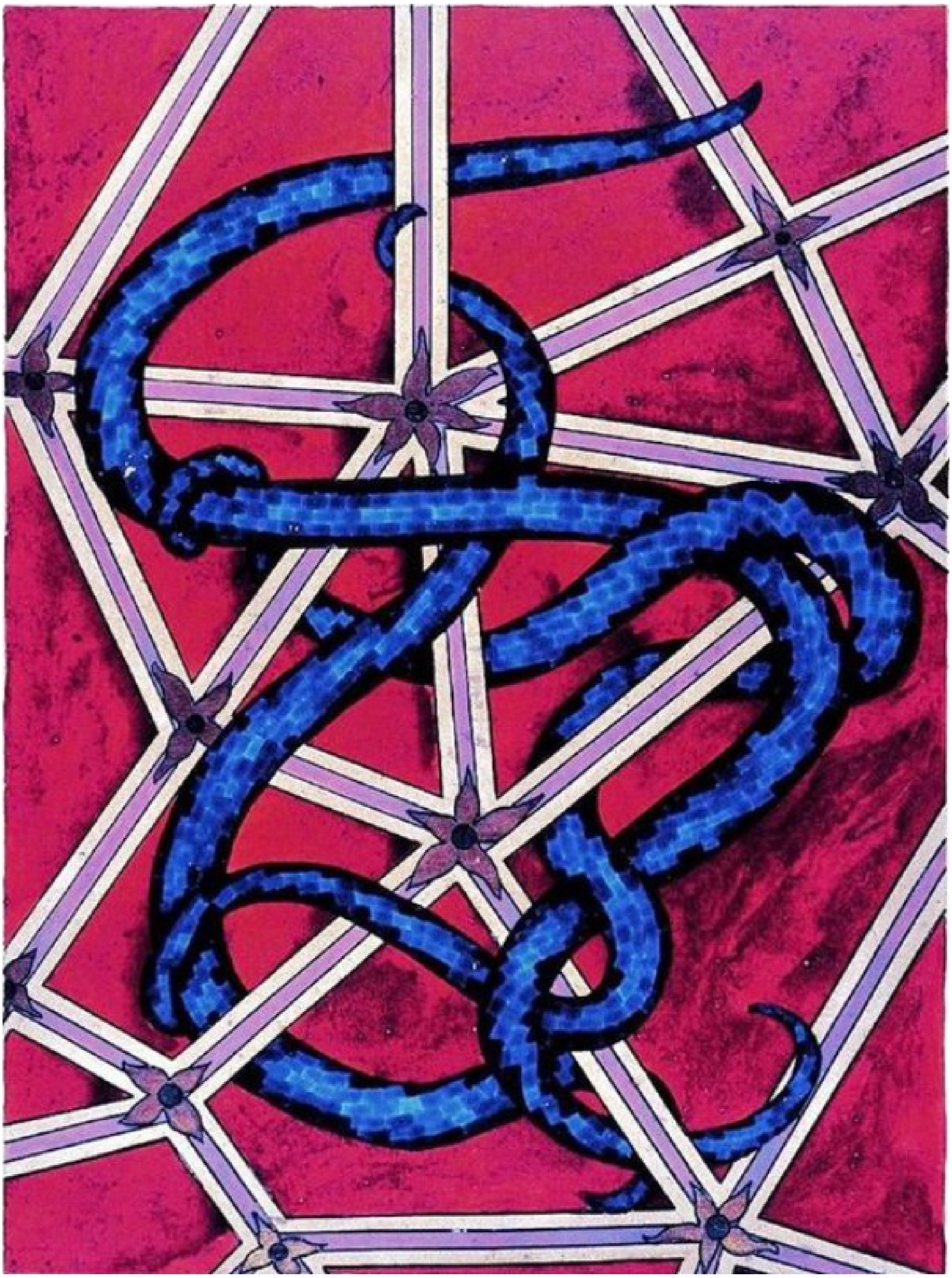
[Imaginea 70] /

137 În *Traume* 1917-1925, Jung scria la 15 februarie [917: „Terminat de copiat scena de deschidere. Sentiment foarte frumos de înnoire. Azi de dimineaţă, din nou la munca ştiinţifică. /Tipuri!" Referinţa este la continuarea lucrării sale despre tipurile psihologice.

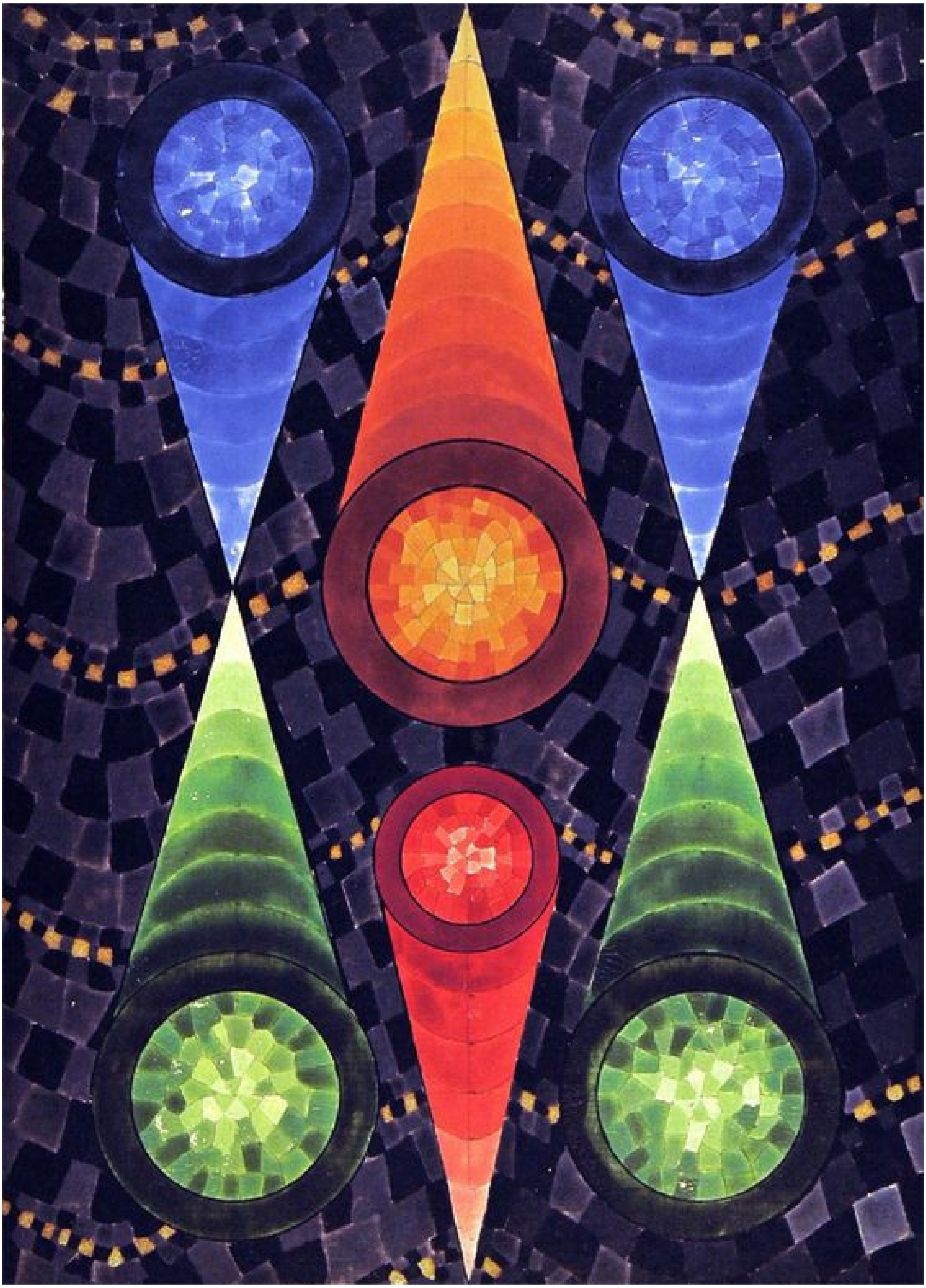
138 Cercurile albastre şi galbene sunt similare cu Imaginea 60.

[Imaginea 71][139] /

139 Această imagine este poate aceea la care se referea Tina Keller, afirmând următoarele într-un interviu, în care evoca cele spuse de Jung despre relaţia lui cu Emma Jung şi Toni Wolff: „Odată Jung mi-a arătat o imagine din cartea pe care o ilustra şi mi-a spus: «Priveşte aceşti trei şerpi care sunt încolăciţi. Este felul în care noi trei ne luptăm cu această problemă.» Nu pot spune decât că mi s-a părut foarte important, chiar şi ca fenomen trecător, faptul că aici trei oameni îşi acceptau un destin care nu era chiar favorabil mulţumirii lor personale". („Interview with Gene Nameche", 1969. R.D. Laing Papers, University of Glasgow, p. 27.)

[Imaginea 72] /

Iadul

Cap. XII.

[IM 73] în cea de a doua noapte[140], după crearea zeului meu, o viziune m-a încunoştinţat că ajunsesem în tărâmul de jos.

Mă aflu sub o boltă posomorâtă, solul e făcut din dale umede de piatră. în mijloc e un stâlp, de care atârnă funii şi cârlige. La piciorul stâlpului zace un groaznic vălmăşag ofidian de corpuri omeneşti. Mai întâi văd figura unei fete tinere cu un păr roşu-auriu, splendid — sub ea stă pe jumătate un bărbat cu aspect diabolic — capul lui e dat pe spate — o dâră subţire de sânge i se prelinge pe frunte — peste picioarele şi corpul fetei s-au aruncat alţi doi demoni. Feţele loc au o expresie neomenească — răul viu — muşchii lor sunt încordaţi şi duri, corpurile însă mlădioase ca ale şerpilor. Stau în nemişcare. Fata ţine o mână peste unul din ochii bărbatului care stă sub ea şi care este cel mai puternic dintre cei trei — în mână ţine strâns o mică undiţă de argint pe care a vârât-o în ochiul diavolului.

De spaimă asud prin toţi porii: voiau s-o tortureze de moarte pe fată, iar ea s-a apărat cu forţa disperării şi a izbutit să prindă ochiul diavolului cu cârligul cel mic. Dacă se va mişca, fata îi va smulge ochiul cu o ultimă smucitură. Oroarea mă paralizează: ce se va întâmpla? O voce spune:

„Demonul nu poate să aducă nicio jertfă, el nu-şi poate jertfi ochiul, victoria e de partea aceluia care poate jertfi”.

[141][2] Viziunea a dispărut. Am văzut că sufletul meu căzuse în puterea demonului din străfunduri. Puterea răului e neîndoielnică, de aceea ne temem, pe bună dreptate, de el. Aici nu ajută nicio rugăciune, niciun cuvânt evlavios, niciun descântec. La un moment dat dă peste tine puterea brutală şi nu-ţi vine de nicăieri niciun ajutor. La un moment dat răul te înhaţă fără îndurare, nici tată, nici mamă, nici dreptate, nici ziduri şi nici turnuri, nici armură şi nici o putere ocrotitoare nu-ţi sar în ajutor. Ci singur şi absolut neputincios cazi în mâna puterii covârşitoare a răului. în această luptă eşti singur. Am vrut să dau naştere zeului meu, de aceea am vrut şi răul. Cine vrea să creeze plinul veşnic, acela îşi va crea şi vidul veşnic[142]. Nu poţi face doar una şi alta nu. Dar dacă vrei să scapi de rău, atunci nu-ţi creezi niciun zeu, iar tot ce faci e căldicel şi cenuşiu, îmi doream zeul cu orice preţ. De aceea vreau şi răul meu. Dacă zeul meu n-ar fi atotputernic, nici răul meu n-ar fi atotputernic. Dar eu vreau ca zeul meu să fie puternic şi peste măsură de superb şi de strălucitor. Doar aşa îmi iubesc zeul. De dragul strălucirii frumuseţii lui am să gust şi din străfundul iadului.

Zeul meu s-a ridicat pe cerul de la răsărit, mai luminos decât toate astrelc şi a adus o nouă zi peste popoare. De aceea vreau să mă duc în iad. Oare nu-şi dă o mamă viaţa pentru copilul ei? Cu atât mai mult mi-aş da cu viaţa ca zeul meu să biruie chinul ultimului ceas al nopţii şi să străpungă victorios ceaţa roşie a dimineţii. Nu mă îndoiesc: de dragul zeului meu, vreau şi răul. Accept lupta inegală, căci această luptă e întotdeauna inegală şi lipsită de perspectivă sigură. Altminteri, cum ar putea să fie groaznică şi deznădăjduită această luptă? Dar tocmai asta trebuie să fie şi va fi.

140 12 ianuarie 1914.

141 Notă marginală la volumul caligrafiat: „çataphatha-brâhmanam 2, 2, 4”. Aceeaşi legendă şi la Imaginea 64. Vezi mai sus nota 131, p. 286.

142 În *Aşa grăit-a Zarathustra,* Nietzsche scrie: „trebuie să ai în tine încă haos, spre-a da născare unei *stele dansatoare”* („Precuvântarea lui Zarathustra" *[ed. cit.,* p. 73. (Sublinierea cuvintelor îi aparţine lui June şi este reprodusă după exemplarul său.)

/ Nimic nu are demonul mai preţios decât ochiul, căci golul poate sesiza plinul strălucitor doar mulţumită ochiului său. Deoarece golului îi lipseşte plinul, el jinduieşte la plin şi la forţa luminoasă a acestuia. Şi o bea cu ajutorul ochiului său care poate sesiza frumuseţea şi strălucirea nepătată a plinului. Golul e sărac şi, dacă n-ar avea ochiul, ar fi fără speranţă. El vede frumuseţea şi vrea s-o înghită ca s-o nimicească. Diavolul ştie ce e frumos, de aceea el este umbra frumuseţii, pe care o urmăreşte peste tot, aşteptând clipa în care ea, răsucindu-se în durerile facerii, vrea să-i dea viaţă zeului.

Dacă frumuseţea ta creşte, atunci în aşteptarea prăzii, viermele oribil se urcă, târându-se, şi pe tine. El n-are nimic sfânt în afară de ochiul cu care pândeşte ce e mai frumos. Ochiul nu şi-1 va lepăda niciodată. Viermele este invulnerabil, dar nimic nu-i ocroteşte ochiul; acesta e gingaş şi clar, iscusit în a bea lumina veşnică. El pe tine te vrea, lumina de un roşu-deschis a vieţii tale.

Recunosc demonicul înfiorător al naturii umane. îmi ascund ochii de el. Atunci când cineva vrea să se apropie de mine. imi întind de spaimă mâna în semn de apărare ca nu cumva umbra mea să cadă peste el sau umbra lui să cadă peste mine, căci văd şi demonicul din el. tovarăşul nevinovat al umbrei sale.

Să nu mă atingă nimeni, crimă şi nelegiuire pândesc în jurul meu. in jurul tău. Zâmbeşti candid, prietene? Nu vezi că un zvâcnet uşor al ochiului tău îl trădează pe acel înspăimântător, al cărui sol nebănuitor eşti chiar tu? Tigrul tău sângeros mârâie uşor. şarpele tău veninos şuieră în ascuns, în vreme ce tu, conştient numai de bunătatea ta, îmi oferi în semn de salut mâna ta omenească. Cunosc umbra mea şi a ta, care merg în spatele nostru şi vin cu noi şi aşteaptă doar ceasul crepuscular, când impreună cu toţi demonii nopţii ne vor sugruma, pe mine şi pe tine.

Ce abis de istoric sângeroasă mă desparte pe mine de tine! Ti-am luat mâna şi am privit în ochiul tău omenesc. Mi-am pus capul in poala ta şi am simţit căldura vieţii trupului tău care mi-era atât de propriu de parcă ar fi fost propriul meu trup şi am simţit brusc un şnur neted în jurul gâtului care mă sugruma fără milă, iar o lovitură necruţătoare de ciocan îmi bătea un cui în tâmplă. Am fost târât de picioare în stradă şi câini sălbatici miau devorat trupul in noaptea solitară.

Nimeni să nu se mire că oamenii sunt atât de depărtaţi unii de ceilalţi, că nu se înţeleg, că se războiesc şi că se ucid. Ar trebui să ne mirăm mai mult că oamenii cred că sunt apropiaţi, că se înţeleg şi că se iubesc. Mai sunt două lucruri de descoperit. Primul este abisul nesfârşit care îi separă pe oameni. Al doilea este puntea care ar putea să unească doi oameni. Te-ai gândit vreodată câtă animalitate nebănuită îţi face posibilă convieţuirea cu omul?

[143]Când sufletul a căzut în mâinile răului era lipsit de apărare, cu excepţia undiţei slabe cu care putea să scoată iarăşi din marea golului peştele forţei sale. Ochiul răului a sorbit toată forţa sufletului meu. doar voinţa i-a mai rămas, care este tocmai acel cârlig al undiţei. Voiam răul. văzând că totuşi nu puteam să-i scap. Şi fiindcă voiam răul, sufletul meu ţinea in mână cârligul preţios

143 Notă marginală la volumul caligrafiat: „khândogya-upanishad I, 2,1-7”. *Chândogya Upanishad* spune: „Odată când zeii şi demonii, şi unii şi ceilalţi copii ai lui Prâjapati, au ocupat poziţii de luptă unii împotriva celorlalţi, zeii au intonat Cântecul cel înalt. ”Cu ajutorul lui îi vom copleşi”, gândeau ei. Astfel venerau Cântecul cel înalt ca respiraţie prin nări. Demonii au împânat-o cu rău. Ca urmare, cu respiraţia miroşi atât mirosurile bune, cât şi pe cele rele, din pricină că ea este împănată cu rău. Apoi, ei au venerat Cântecul cel Înalt ca vorbire - Demonii au impănat-o cu rău. Ca urmare, cu ajutorul vorbirii spui deopotrivă ce este adevărat şi ce este fals, deoarece ea este împănată cu rău. Apoi ei au venerat Cântecul cel înalt ca văz. Demonii l-au împănat cu rău. Ca urmare, cu văzul vezi atât ceea ce e bun de văzut, cât şi ceea ce nu este, pentru că el este împănat cu rău. Apoi au venerat Cântecul cel înalt ca auz. Demonii l-au împănat cu rău. Prin urmare, cu auzul auzi deopotrivă ceea ce este bun de auzit şi ceea ce nu este, pentru că este împănat cu rău. Apoi au venerat Cântecul cel Inalt ca minte. Demonii au împănat-o cu rău. Ca urmare, percepi cu ca atât ceea ce este bun de perceput, cât şi ceea ce nu este, pentru că este împănată cu rău. În sfârşit, au venerat Cântecul cel Înalt întocmai ca răsuflarea aceasta pe gură. Şi când s-au năpustit către ea, demonii au fost făcuţi fărâme ca un bulgăre de pământ aruncat împotriva unei ţinte care este o stâncă”. (The „High Chant” is OM.) [„Cântecul cel înalt este OM] *(Upanishads,* după trad. engl. de P. Olivelle. Oxford University Press, 1996.)

care^rebuia să apuce locul vulnerabil al răului. Cine nu vrea răul, aceluia îi lipseşte posibilitatea de a-şi izbăvi sufletul de iad. El însuşi rămâne, ce-i drept, in lumina lumii de sus. dar se transformă in propria lui umbră. Sufletul său însă putrezeşte în temniţa demonilor. în felul acesta i se creează o contrapondere care îl limitează pentru totdeauna. Cercurile mai înalte ale lumii interioare îi rămân inaccesibile. El rămâne unde a fost, ba chiar merge înapoi. Ii cunoşti pe aceşti oameni şi ştii cât de risipitoare e natura lor şi cum împrăştie viaţă / şi forţă în pustiuri sterpe. Nu trebuie să deplângi această situaţie, altminteri devii profet şi vrei să salvezi ce nu trebuie salvat. Nu ştii că natura îşi îngraşă câmpurile şi cu oameni? Primeşte-l pe căutător, dar nu porni să-l cauţi pe rătăcit. Ce ştii despre rătăcirea lui? Poate este sfânt. Nu tulbura sfinţenia. Nu privi înapoi şi nu regreta nimic. Vezi căzând mulţi în jurul tău? Simţi milă? Tu însă trebuie să-ţi trăieşti viaţa, căci atunci dintr-o mie va rămâne cel puţin unul. Nu opreşti agonia.

Dar de ce sufletul meu nu i-a scos răului ochiul? Răul are mulţi ochi. pierderea unuia nu înseamnă nimic. Dacă însă ar fi făcut asta, sufletul ar fi căzut cu totul pradă răului. Demonul nu poate jertfi. Să nu-1 vatămi. mai cu seamă să nu-i vatămi ochiul, căci lucrul cel mai frumos n-ar exista dacă demonul nu l-ar vedea şi n-ar tânji după el. Demonul e sfânt.

Golul nu poate jertfi nimic, căci el îndură întotdeauna lipsă. Doar plinul poate jertfi, căci el posedă abundenţa. Golul nu-şi poate jertfi foamea de plin. căci nu-şi poate tăgădui propria esenţă. De aceea avem nevoie şi de rău. Eu pot însă, deoarece am primit mai înainte abundenţa, să-mi jertfesc răului voinţa. Toată forţa se revarsă spre mine, de vreme ce demonul mi-a distrus imaginea configuraţiei divine. Dar imaginea configuraţiei divine nu era încă distrusă în mine. Mă îngrozesc de această distrugere, căci este îngrozitoare, o profanare fără pereche a templului. Totul se revoltă în mine împotriva acestei imense orori. Căci încă nu ştiam ce înseamnă să dai naştere unui zeu.

[Imaginea 75]. /

Omorul sacrificial[144]

Cap. XIII.

[I M 76] Aceasta era însă viziunea pe care nu voiam s-o văd, groaza pe care nu voiam s-o trăiesc: un simţământ morbid de greaţă se insinuează în mine, şerpi respingători, vicleni se răsucesc lent şi foşnind printre tufişuri uscate, spânzură de crengi, leneşi şi plini de un somn dezgustător, încolăciţi în noduri oribile. Mă Împotrivesc să intru în această vale a configuraţiei searbăd sărăcăcioase, în care tufişurile cresc pe coaste aride de piatră. Valea arată de obicei aşa, aerul ei te face să presimţi crima, orice fel de faptă laşă, rea. Sunt cuprins de silă şi groază. Merg şovăind peste pietre de râu, evitând orice loc întunecat, de frică să nu calc vreun şarpe. Soarele priveşte lânced dintr-un cer cenuşiu, îndepărtat, şi toată vegetaţia e uscată. Pe pietre, în faţa mea, zace o păpuşă cu capul spart câţiva paşi mai departe, un şorţ mic - şi acolo, după tufiş, corpul unei fetiţe mici - acoperit de răni groaznice - mânjit de sânge un picior e încălţat şi are ciorap, celălalt e gol şi strivit - capul unde e capul? Capul este un terci de sânge amestecat cu păr, şi în el sunt frânturi de oase albe de jur împrejur, pietrele sunt murdărite de o masă de creier şi de sânge. Privirea mi-e încătuşată de oroare. Lângă copil se află o siluetă învăluită, ca aceea a unei femei, calmă, faţa fiindu-i acoperită de un văl netransparent. Mă întreabă:

Ea: „Ce zici de asta?”

Eu: „Ce să spun? Aici nu mai încap cuvintele”.

Ea: „Înţelegi asta?”

Eu: „Refuz să înţeleg aşa ceva. Nu pot să vorbesc turbez”.

Ea: „De ce să turbezi? Ai putea să turbezi în fiecare zi, cât trăieşti, căci astfel de lucruri se petrec zilnic pe pământ”.

Eu: „Dar de cele mai multe ori nu le vedem”.

Ea: „Deci faptul că ştii nu e suficient ca să te facă să turbezi?”

Eu: „Dacă doar ştiu este oricum mai uşor şi mai simplu. Oroarea este mai puţin reală când e doar ştiută.”

Ea: „Apropie-te, vezi, trupul copilului e spintecat, scoate-i ficatul”.

Eu: „Nu ating acest cadavru. Dacă m-ar găsi cineva făcând asta, ar crede că cu sunt ucigaşul”.

Ea: „Eşti laş, ia ficatul”.

Eu: „De ce să fac asta? E absurd”.

Ea: „Vreau să scoţi ficatul. Trebuie s-o faci”.

Eu: „Cine eşti tu ca să crezi că-mi poţi ordona aşa ceva?”

Ea: „Sunt sufletul acestui copil. Trebuie să faci asta pentru mine”.

Eu: „Nu înţeleg nimic, dar te cred şi o să fac această înfiorătoare absurditate”. /

Introduc mâinile în cavitatea trupului încă e caldă ficatul nu se desprinde. îmi iau bisturiul şi-i tai ligamentele. Apoi îl scot şi-l ţin în mâinile însângerate.

Ea: „Îţi mulţumesc”.

Eu: „Ce trebuie să fac?”

144 În *Ciorna manuscrisă* apare: *Cea de a opta aventură* (p. 793).

Ea: Cunoşti semnificaţia ficatului[145] şi trebuie să îndeplineşti acţiunea sacră".
Eu: „Ce trebuie să fac?"
Ea: „Ia o bucăţică. în locul ficatului întreg, şi mănânc-o".
Eu: „Ce-mi ceri? E o nebunie îngrozitoare. Este profanare de cadavre, necrofagie. Mă faci părtaş la cea mai îngrozitoare dintre toate crimele".
Ea: „Ai născocit în gând cele mai teribile chinuri pentru ucigaş, prin care faptele lui să poată fi ispăşite. Există o singură ispăşire: înjoseşte-te pe tine însuţi şi mănâncă".
Eu: „Nu pot - mă opun - nu pot fi complice la această vină îngrozitoare".
Ea: „Eşti părtaş la această vină".
Eu: „Eu? Părtaş la această vină?"
Ea: „Eşti om şi un om a săvârşit fapta asta".
Eu: „Da, suntem - şi îl blestem pe el că este om şi mă blestem pe mine că sunt om".
Ea: „Deci - fii părtaş la fapta lui, înjoseşte-te şi mănâncă. Am nevoie de ispăşire".
Eu: „Să fie deci aşa pentru tine, care eşti sufletul acestui copil".

Mă las în genunchi pe pietre, tai o bucată de ficat şi o bag în gură. Stomacul mi se întoarce pe dos - lacrimi îmi curg din ochi sudoare rece îmi acoperă fruntea - un gust fad dulceag de sânge înghit cu o sforţare disperată - nu merge - încă o dată şi încă o dată - mi se face aproape rău - s-a terminat. Ceea ce a fost înspăimântător s-a săvârşit[146].

Ea: „Îţi mulţumesc".
Îşi dă voalul la o parte o fată frumoasă cu păr blond-roşcat.
Ea: „Mă recunoşti?"
Eu: „Ce ciudat de cunoscută îmi pari! Cine eşti?"
Ea: „Sunt sufletul tău"[147].

[2] Jertfa s-a săvârşit: copilul divin, imaginea configurării zeului, este anihilată, iar cu am mâncat din carnea jertfei[148]. Copilul, în imaginea configurării zeului, închidea în sine nu doar dorinţa mea omenească, ci tot ceea ce e primordialitate şi forţă primitivă pe care fiii soarelui le posedă ca parte neirosibilă de moştenire. De toate acestea are nevoie zeul ca să se nască. Dar odată ce este creat şi zboară prin spaţiile nesfârşite, avem nevoie iarăşi de aurul solar. Trebuie să ne restaurăm pe noi înşine. Dar după cum crearea zeului este o faptă creativă de iubire supremă, tot aşa restaurarea vieţii noastre omeneşti este o faptă a celui de jos. Aici este o taină mare şi întunecată. Omul nu poate singur, prin propria putere, să săvârşească o astfel de faptă, în acest scop îl ajută demonul, el face fapta în locul omului. Dar omul trebuie să-şi recunoască complicitatea cu demonul. Trebuie să dovedească această recunoaştere, mâncând din carnea însângerată a jertfei. Prin această acţiune el declară că este om, că recunoaşte răul ca şi binele şi că, prin retragerea forţei

---

145 În *Erinnerunven,* în timp ce comenta visul din Liverpool (vezi mai jos, p. 318, n. 292), Jung nota: „Ficatul este, conform unei vechi concepţii, sediul vieţii" [*ed. cit.,* p. 207].

146 În 1940, Jung a discutat ritualul antropofag, jertfa şi jertfa de sine în „Das Wandlungs symbol in der Messe", în GW 11.

147 În *Cartea Neagră* 3, Jung notează: „Cortina cade. Ce piesă înfiorătoare s-a jucat aici? Notez: Nihil humanum a me alienum esse puto [nimic din ceea ce e omenesc nu-mi e străin]" (p. 91). Această frază provine din piesa *Heauton Timorumenos* a comediografului latin Terenţiu. În 2 septembrie 1960, Jung îi scria lui Herbert Read: „Ca psihiatru eu nu doar asum, ci sunt şi convins că *nimic nu-mi e străin* este chiar datoria mea". *(Letters* 2, p. 589.) [În germană, după cum am mai subliniat, substantivul suflet - *Seele* este feminin, de aici divergenţa inevitabilă în traducere dintre sens şi gramatică, atât în acest pasaj, cât şi. cu precădere, mai jos, N.t.]

148 În locul acestei fraze, în *Ciorna* avem: „În această trăire s-a săvârşit lucrul de care aveam nevoie. S-a petrecut în chipul cel mai oribil. Răul, pe care îl voiam, a săvârşit fapta mârşavă aparent fară mine şi totuşi cu mine, căci am aflat că participam la toate lucrurile înfiorătoare ale naturii umane. Eu însumi nimicisem copilul divin, imaginea configurării mele divine, prin cea mai îngrozitoare crimă de care e capabilă natura omenească. A fost nevoie de această faptă de groază ca să se distrugă în mine imaginea zeului care îmi băuse toate sevele vitale, aşa încât mi-am putut recupera viaţa" (p. 335).

sale vitale, distruge configuraţia divină şi se dezice astfel de zeu. Lucrul acesta se produce spre mântuirea sufletului care e adevărata mamă a copilului divin. /

Când l-a purtat pe zeu şi i-a dat naştere, sufletul meu era de natură absolut umană, prin aceea că poseda, ce-i drept, dintot-deauna forţele primare, dar ele erau în stare de adormire. Se revărsau fară participarea mea în configuraţia zeului. Prin crima sacrificială însă mi-am luat forţele primordiale înapoi şi le-am adăugat sufletului meu. Deoarece forţele primordiale intraseră într-o formă vie, s-au trezit la o viaţă proprie. Dacă acum le iau înapoi, ele nu mai sunt în stare de adormire, ci sunt treze, active şi emană strălucirea acţiunii lor divine în sufletul meu. Astfel, sufletul primeşte o calitate divină care depăşeşte calitatea lui umană. De aceea consumarea cărnii sacrificiale e spre mântuirea lui. Ceea ce ne-au arătat şi cei vechi, învăţându-ne să bem sângele Mântuitorului şi să-i mâncăm carnea. Cei vechi credeau că asta ajută la mântuirea sufletului[149].

Nu există multe adevăruri, ci doar puţine. înţelesul lor e prea adânc pentru ca ele să poată fi altfel interpretate decât prin simbol[150].

Un zeu care nu e mai puternic decât oamenii - ce este? Trebuie să mai gustaţi din spaima divină. Cum vreţi să vă bucuraţi în chip demn de pâine şi vin, dacă n-aţi atins străfundul întunecat al fiinţei umane? De aceea sunteţi umbre căldicele şi fade, foarte mulţumite de ţărmurile voastre puţin adânci şi de şoselele largi. Dar se vor deschide ecluzele, există lucruri de nestăvilit de care nu vă scapă decât zeul.

Forţa primordială este strălucirea solară pe care fiii soarelui o poartă în ei de veşnicii şi pe care copiii lor o moştenesc. Dar daca sufletul se scufundă în strălucire, el devine neîndurător precum zeul însuşi, căci viaţa copilului divin, pe care ai mâncat-o, va fi în tine asemenea unor cărbuni incandescenţi. Este ca un foc groaznic, niciodată stins. Dar în ciuda tuturor chinurilor, nu poţi renunţa la el, căci nici el nu renunţă la tine. Vei recunoaşte după asta că zeul tău trăieşte şi că sufletul tău a început să umble pe cărări nemiloase. Simţi că focul soarelui a izbucnit în tine. Ţi s-a adăugat ceva nou, o boală sacră.

Uneori nu te mai recunoşti pe tine însuţi. Vrei să birui acel lucru, dar te biruie el pe tine. Vrei să-1 restrângi între hotare, dar te limitează el pe tine. Vrei să scapi de el, dar vine cu tine. Vrei să-l foloseşti, dar tu eşti unealta lui; vrei să ţi-l scoţi din minte, dar gândurile tale pe el îl ascultă. În cele din urmă, te cuprinde spaima în faţa inevitabilului, căci se apropie de tine încet şi invincibil.

Nu există scăpare. După asta recunoşti ce este un zeu adevărat. Acum născoceşti platitudini isteţe, măsuri de prevenire, căi secrete de salvare, eschivări, felurite băuturi amnezice, dar totul e de pomană. Focul te încinge. Cel care dirijează te sileşte să mergi pe drum.

Drumul însă este Sinele meu cel mai intim, propria mea viaţă bazată pe mine. Zeul îmi vrea viaţa. Vrea să meargă cu mine, să stea cu mine la masă, să lucreze cu mine. El vrea să fie mereu şi pretutindeni prezent[151]. Mă ruşinez însă de zeul meu. N-aş vrea să fiu divin, ci raţional. Divinitatea mi se pare o iluzie iraţională. O urăsc ca pe o tulburare absurdă a activităţii mele omeneşti, pline de sens. Mi se parc că e ca o boală necuviincioasă care s-a strecurat în cursul regulat al vieţii mele. Da, găsesc că divinitatea este de fapt inutilă. /

---

149 I.e. ritualul liturgic.

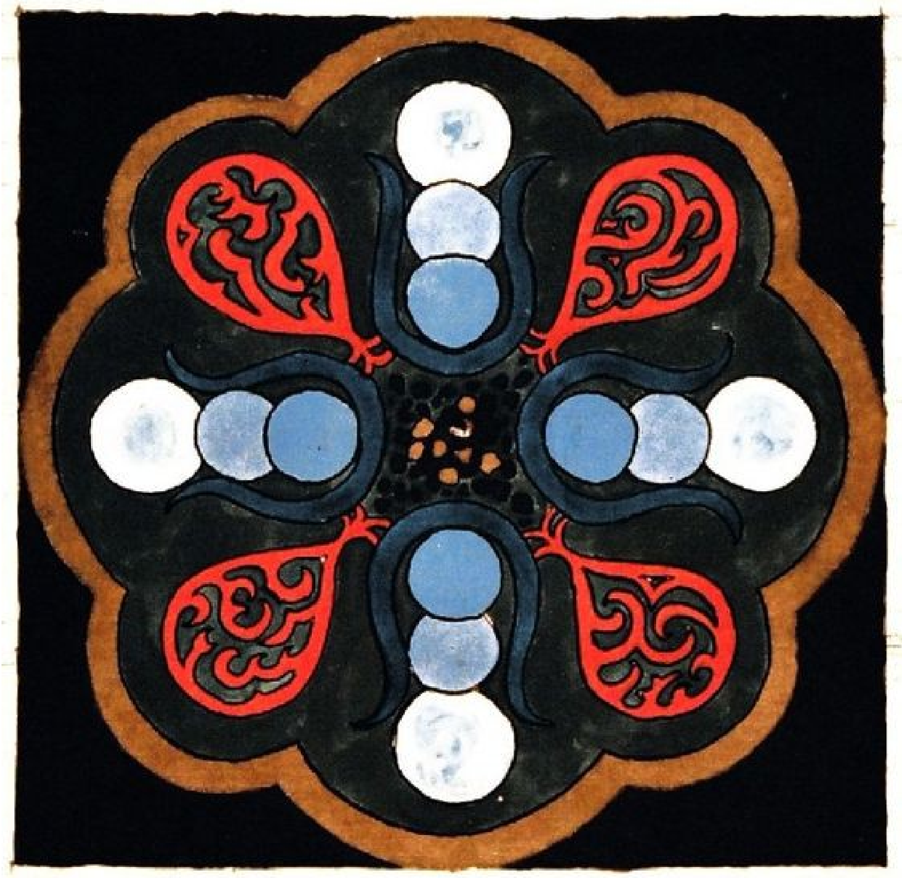
150 Jung dezvoltă ideea privind semnificaţia simbolurilor în *Psychologische Typen.* Vezi GW 6, §§ 819 şi urm.

151 În 1909, Jung şi-a construit casa dc la Kusnacht şi a gravat ca motto deasupra uşii următorul oracol de la Delphi: „Vocatus atque non vocatus deus aderit”. [„Invocat sau nu, zeul va fi prezent”.] Sursa devizei este în Erasmus, *Collectanea adagiorum.* Jung explică după cum urmează acest motto: „El spune, da. Zeul va fi la faţa locului, dar în ce formă şi în ce scop? Am pus această inscripţie ca să le reamintesc pacienţilor mei şi să-mi reamintesc şi mie însumi de: *Timor dei initium sapientiae.* [*Psalmi* 110,10: „începutul înţelepciunii este frica de Domnul”] Aici începe alt drum, nu mai puţin important, constând nu în apropierea de «creştinism», ci de Dumnezeu însuşi, aceasta fiind, s-ar zice, problema supremă”. („Jung to Eugene Rolfe”. 19 noiembrie 1960, *Letters* 2, p. 611.)

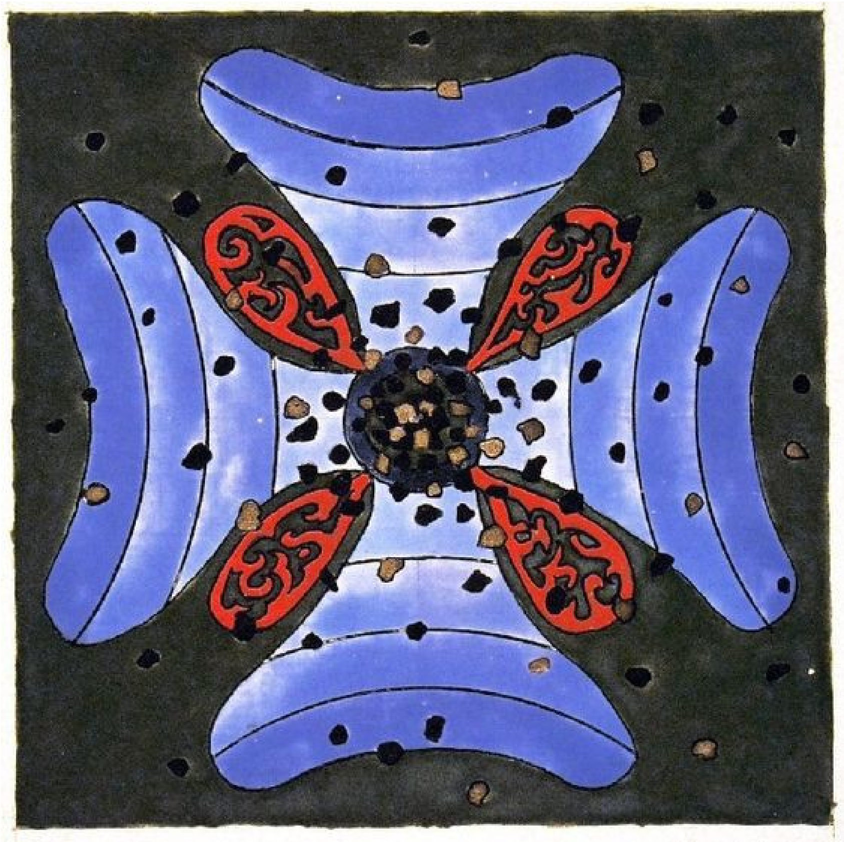
[Imaginea 79] /

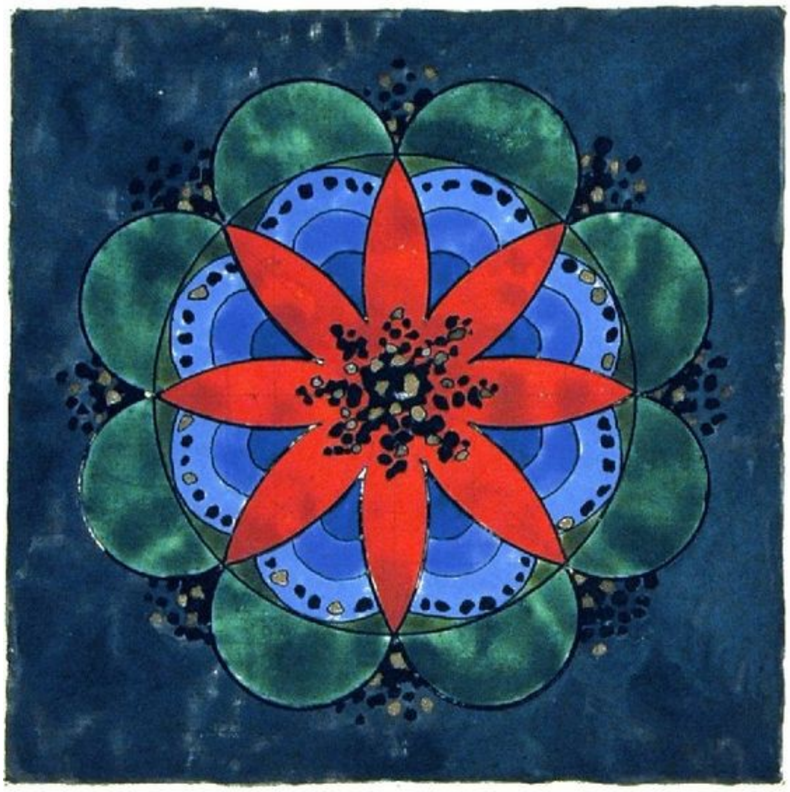
[Imaginea 80] /

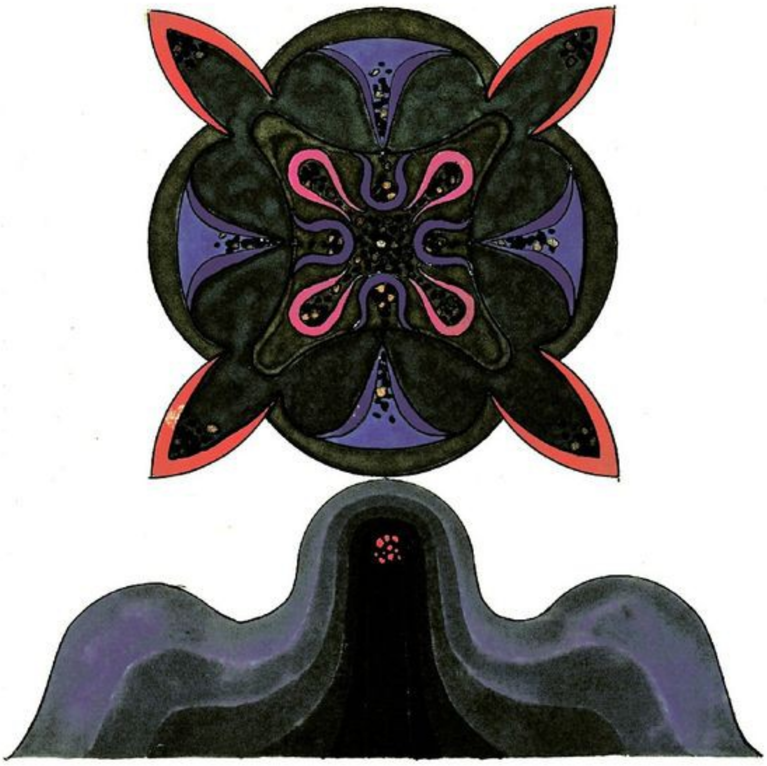
[Imaginea 81] /

[Imaginea 82] /

[Imaginea 83] /

[Imaginea 84[152]] /

152 În josul paginii este această notă: .21. VIII. 1917, fect. 14. X. 17 [posibilă abreviere de la „fecit”. i.e. „a face”].

[Imaginea 85] /

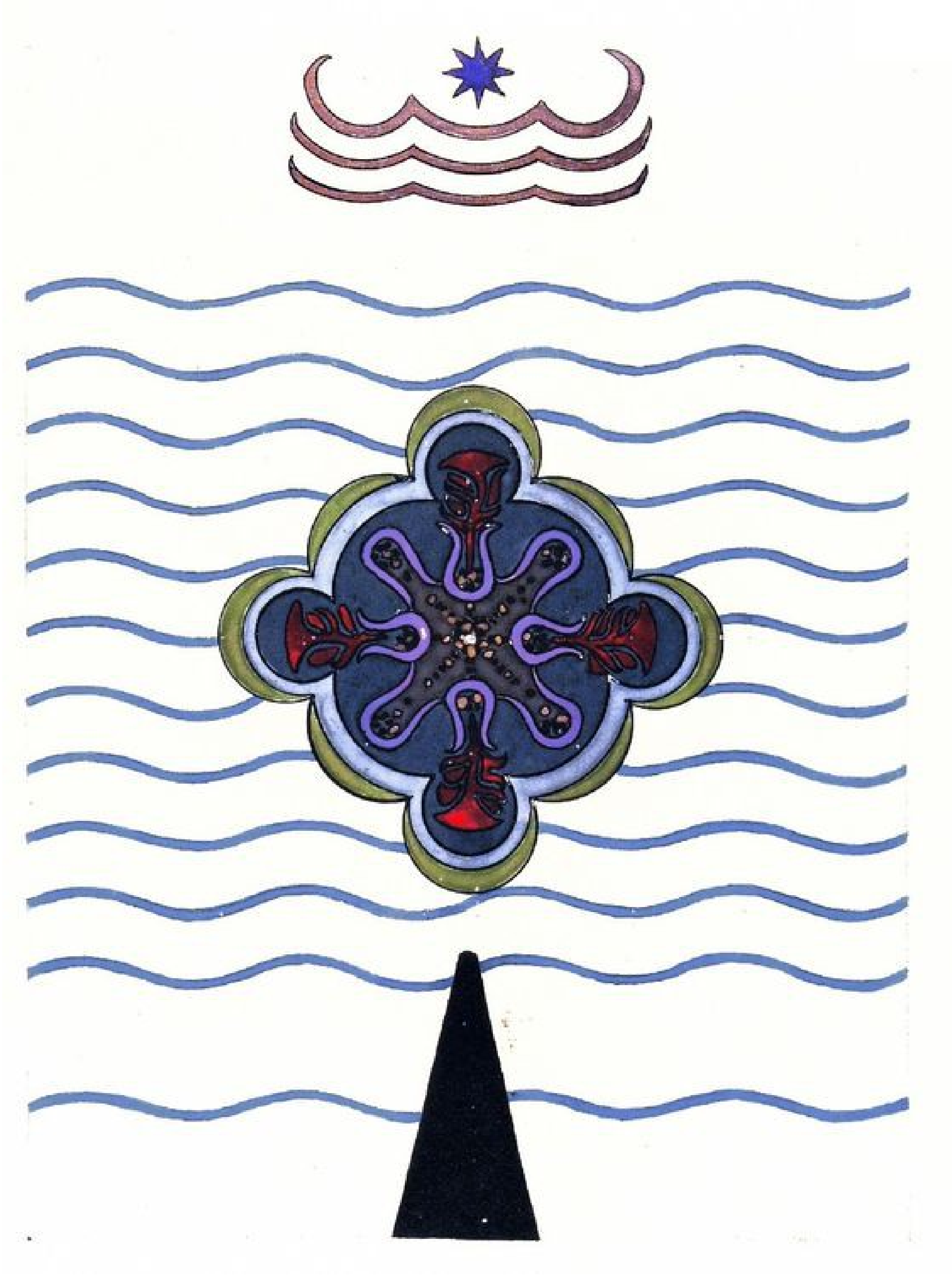

201

[Imaginea 86] /

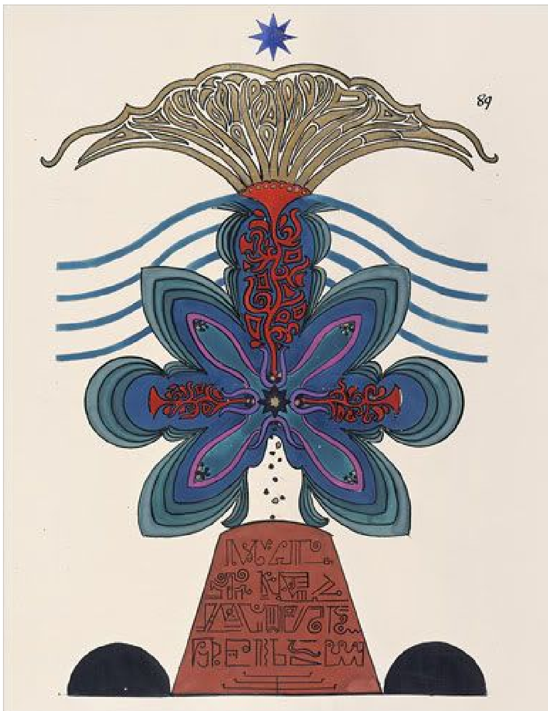
[Imaginea 87] /

[Imaginea 88] /

[Imaginea 89[153]] /

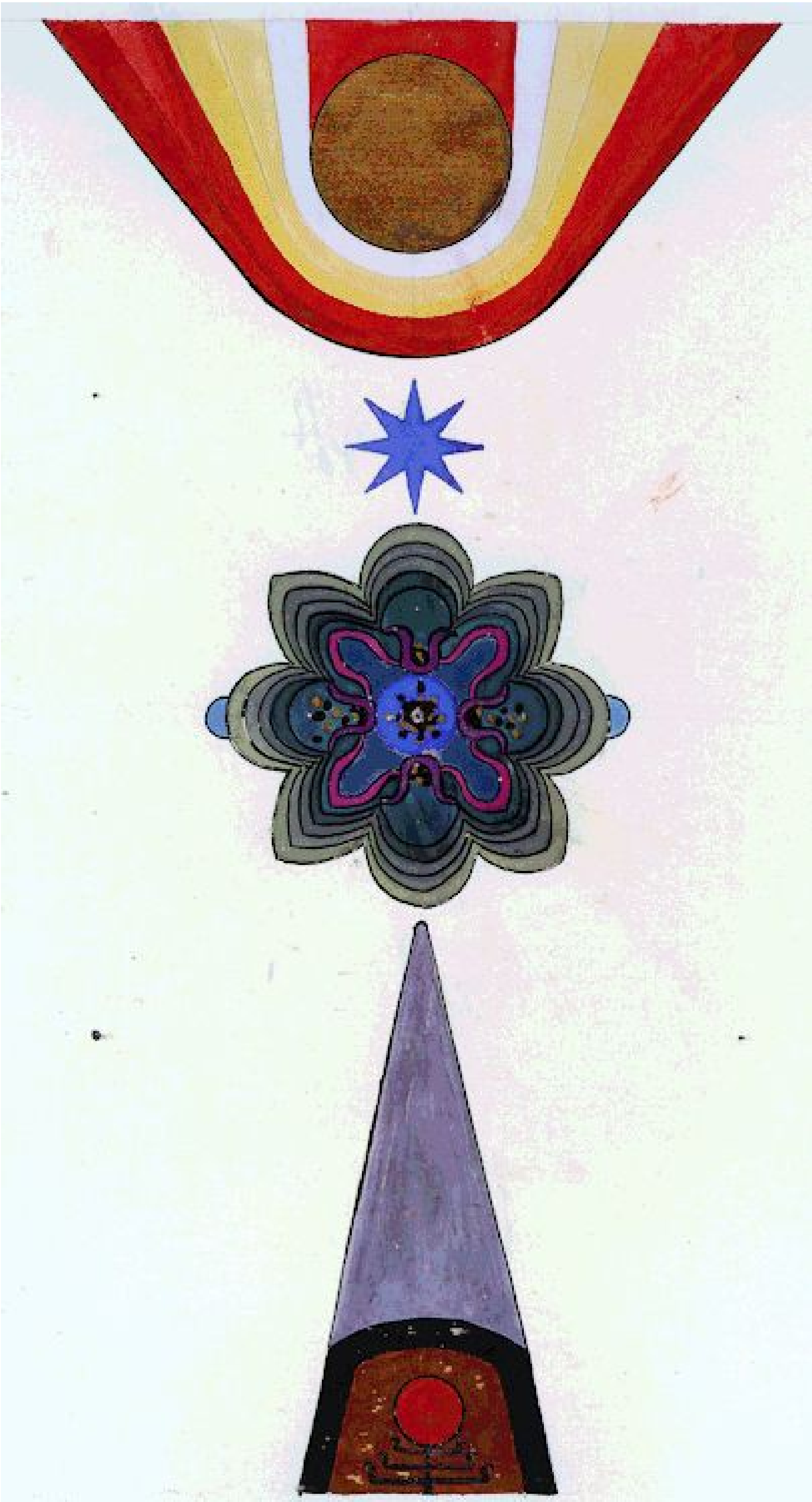

153 În Cartea Neagră 7, în fantasma lui Jung din 7 octombrie 1917 apare o figură, Ha, care spune că este tatăl lui Philemon. Sufletul lui Jung îl descrie ca pe un magician negru. Secretul său îl constituie runele pe care sufletul lui Jung doreşte să le înveţe. Ha refuză să-1 înveţe, dar îi dă diverse exemple pe care sufletul îi cere să i le explice. Unele rune apar ulterior în aceste imagini. Privitor la runele din această imagine. Ha explică: „Priviţi la cei doi care au două feluri de picioare, un picior terestru şi un picior solar - ei se întind spre conul de sus şi au soarele în el, dar eu am trasat o linie curbă spre celălalt soare. De aceea unul trebuie să ajungă jos. Între timp soarele de sus iese din con, iar conul se uită după el, neliniştit, să vadă încotro se îndreaptă. Trebuie adus la loc cu cârligul şi vârât în temniţa mică. Atunci trebuie să se adune trei, să se unească, iar sus să se descolăcească. Astfel ei scot soarele iarăşi din temniţă. Acum faceţi un pod solid şi un acoperiş, unde, sus, soarele e în siguranţă. Dar în casă a venit şi celălalt soare. De aceea jos v-aţi descolăcit şi aţi făcut iarăşi un acoperiş deasupra temniţei, pentru ca soarele de sus să nu ajungă înăuntru. Căci cei doi sori vor să fie întotdeauna împreună - - am spus doar - - cele două conuri - - fiecare are un soare. Vreţi să-i lăsaţi împreună fiindcă vă închipuiţi că astfel puteţi să fiţi una. Acum aţi adus amândoi sorii şi i-aţi pus laolaltă şi staţi pieziş de cealaltă parte - - asta e important (==), atunci e vorba de doi sori jos, d-aia trebuie să mergeţi la conul de jos. Acolo puneţi sorii împreună, dar la mijloc, nici sus, nici jos, d-aia nu sunt patru, ci doi, dar conul de sus e jos, iar sus este un acoperiş gros, iar dacă vreţi să mergeţi mai departe, vi se face tare dor să vă întoarceţi. Jos însă aveţi o temniţă pentru doi, pentru voi doi. De aceea faceţi o temniţă pentru soarele de jos şi vă răsturnaţi de cealaltă parte ca să scoateţi soarele de jos din temniţă. Apoi vă e dor să vă întoarceţi, vine conul de sus şi face un pod care să ducă în jos, îşi ia soarele care mai înainte îi fugise şi în conul de jos apar deja norii dimineţii, dar dincolo de linie soarele său este invizibil (orizont). Acum sunteţi una şi sunteţi bucuroşi că aveţi soarele sus şi vă e dor să mergeţi sus după el. Dar sunteţi captivi în temniţa soarelui de jos care tocmai răsare. Aici e o oprire. Acum faceţi sus ceva ca un pătrat, asta numiţi gând, o temniţă fară uşă cu ziduri groase, ca soarele de sus să nu plece, dar conul s-a şi dus. Vă întoarceţi pe cealaltă parte şi vă cuprinde dorul de jos, iar jos vă încolăciţi. Atunci sunteţi uniţi şi faceţi drumul şerpuit între sori - asta are haz! (~) şi e important (=). Dar fiindcă jos a avut haz, sus e un acoperiş şi trebuie să ridicaţi cu ambele braţe un cârlig care să treacă prin acoperiş. Atunci soarele e liber jos, iar sus e o temniţă. Voi vă uitaţi în jos, dar soarele de sus se uită la voi. Voi staţi însă în doi şi v-aţi separat de şarpe - ceea ce v-a tăiat cheful. De aceea faceţi o temniţă pentru ceea ce e jos. Acum şarpele călătoreşte de capul său prin cer, deasupra pământului. Voi vă ieşiţi din fire, în cer şarpele se încolăceşte în jurul tuturor stelelor, departe peste pământ./ Jos stă scris: această înţelepciune să mi-o dea mama. Să fiţi mulţumiţi" (pp. 9-10). Jung i-a povestit Anielei Jaffe că a avut o viziune cu o tablă roşie de argilă cu câteva hieroglife, pe peretele din dormitorul lui, pe care le-a transcris în ziua următoare. Simţea că ele conţin un mesaj important, dar nu-1 înţelegea. (MP, p. 172.) În scrisorile datate 13 septembrie şi 10 octombrie 1917, Jung îi scria Sabinei Spielrein, comentând semnificaţia unor hieroglife dintr-un vis pe care i-1 trimisese ea. În 10 octombrie i-a scris că „în ceea ce priveşte hieroglifele dumneavoastră avem a face cu engrame filogenetice de natură istorică şi simbolică". Comentând dispreţul manifestat de freudieni faţă de *Wandlungen und Symbole der Libido.* Jung sa descris pe sine ca „depinzând de runele sale" pe care nu le-ar comunica acelora care nu le-ar înţelege. ("The Letters of Jung to Sabina Spielrein", *Journal of Analytical Psychology* 41, 2001, pp 187 - 188.)

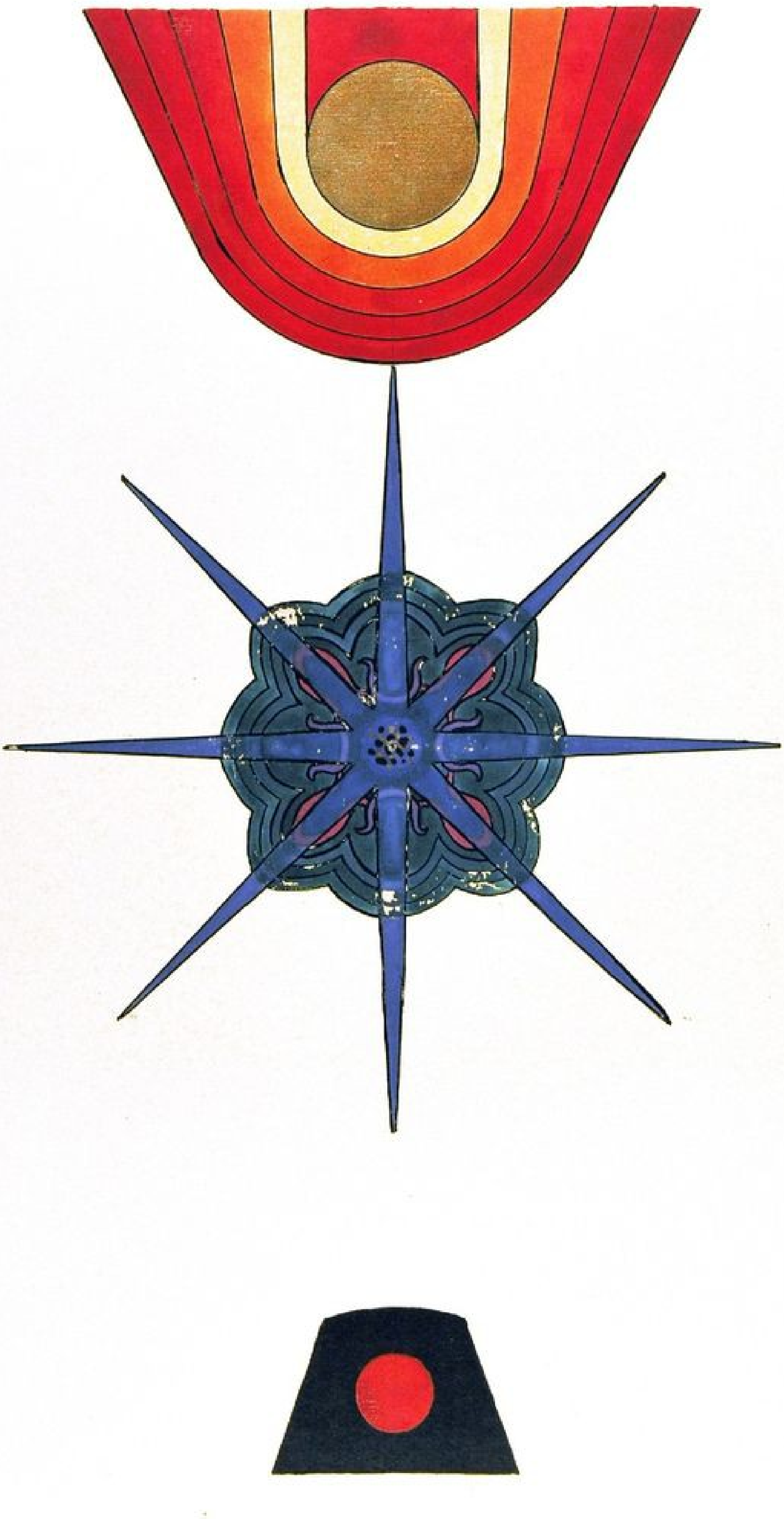
205
[Imaginea 90] /

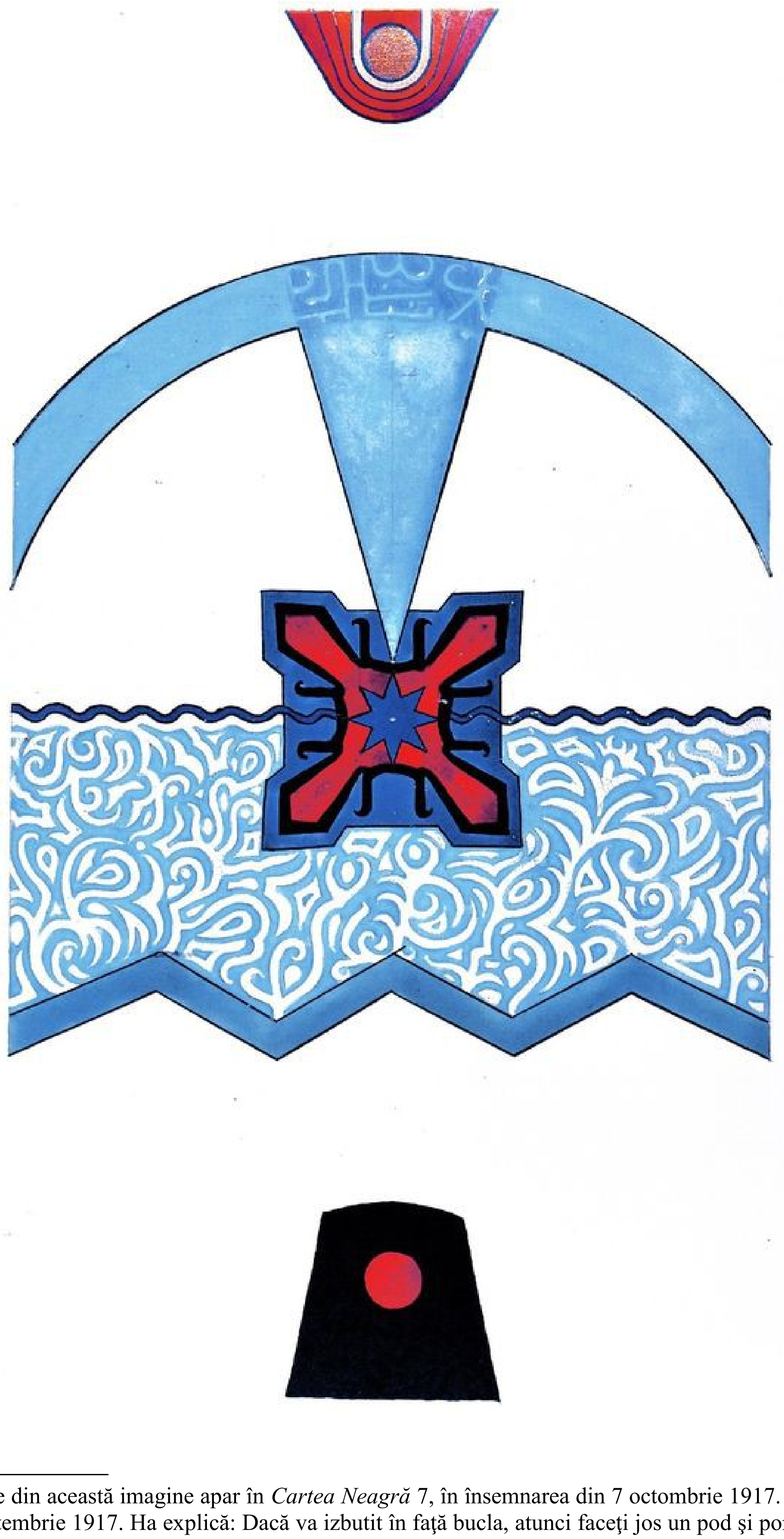
[Imaginea 91] /

[Imaginea 92] /

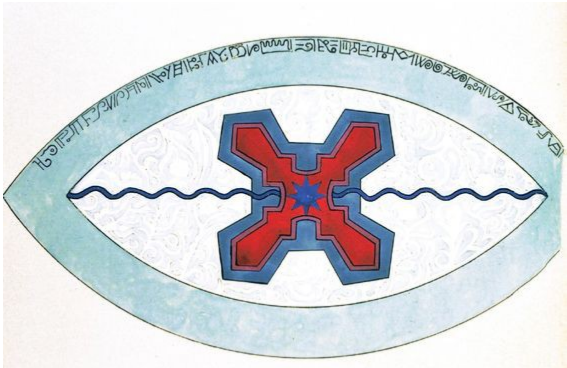

209
[Imaginea 93[154]] /

154 Runde din această imagine apar în *Cartea Neagră* 7, în însemnarea din 7 octombrie 1917. Jung le-a atribuit data de 10 septembrie 1917. Ha explică: Dacă va izbutit în faţă bucla, atunci faceţi jos un pod şi porniţi din centru în sus şi în jos, sau separaţi susul de jos, scindaţi iarăşi soarele şi tărâţi-vâ ca şarpele peste cel de sus şi primiţi-1 în voi pe cel de jos. Luaţi cu voi ceea ce aţi aflat şi porniţi înainte spre ceva nou" (p. II).

[Imaginea 94[155]] /

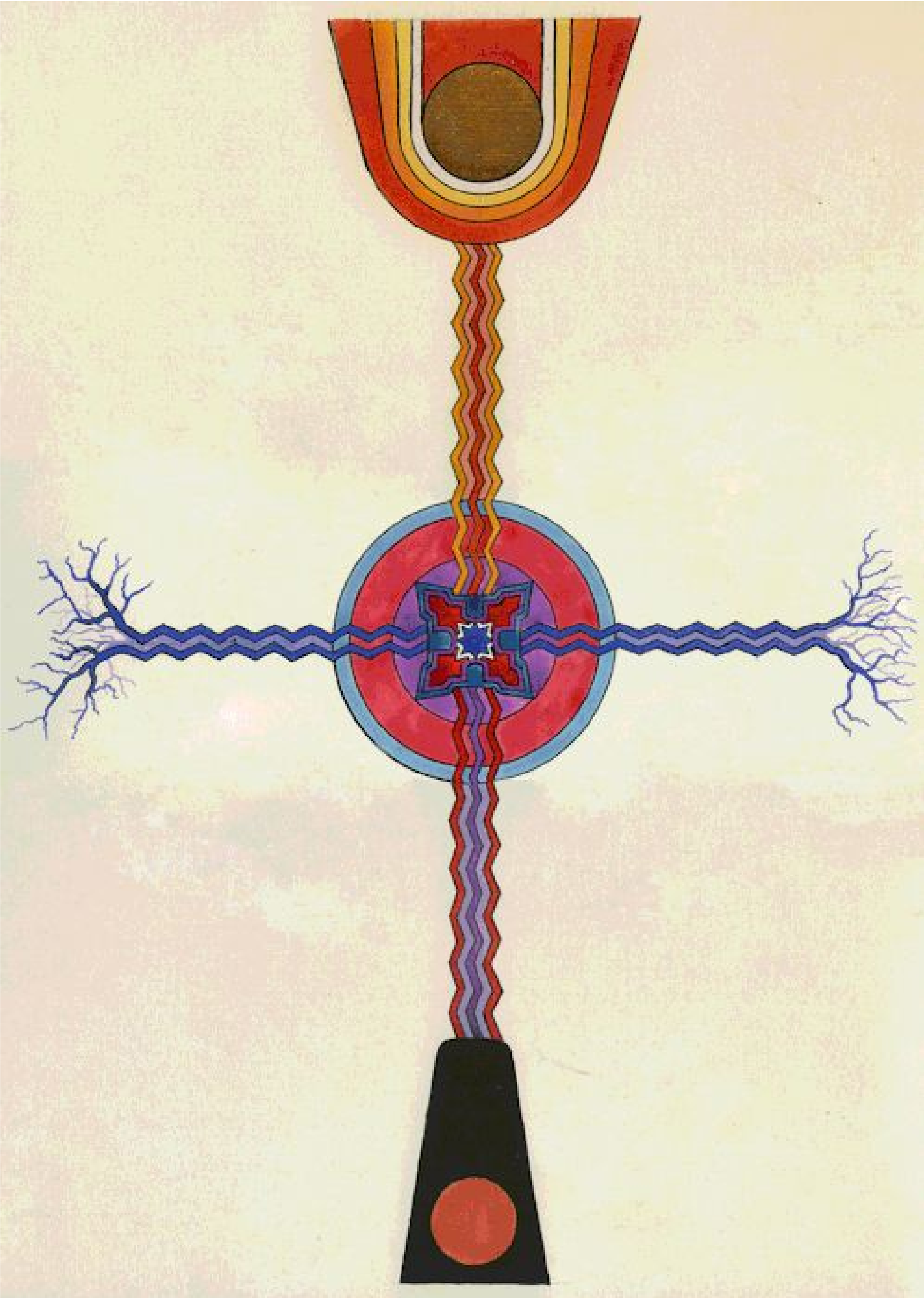

155 Runele din această imagine apar în *Cartea Neagră* 7, în însemnarea din 7 octombrie 1017. Jung le-a atribuit data de 11 septembrie 1917. Ha explică: ”Acum faceţi un pod între voi, iar Unuia i se face dor de jos. Atunci şarpele se târăşte în sus şi-şi aduce soarele acolo. Apoi voi doi vă duceţi sus şi năzuiti în sus (ر) dar soarele e jos şi încearcă să vă tragă în jos. Trasaţi o linie peste cel de jos şi vi se face dor de sus şi sunteţi perfect uniţi în asta. Atunci vine şarpele şi vrea să bea din vasul celui de jos. Atunci însă vine conul de sus şi se opreşte. Dar iarăşi dorinţa merge înainte asemenea şarpelui, şi apoi vi se face tare (—) dor să vă întoarceţi. Dar soarele de jos trage şi astfel ajungeţi iar la echilibru. Curând însă vă răsturnaţi pe spate, căci Unul s-a întins după soarele de sus. Celălalt nu vrea şi aşa vă dezmembraţi, d-aia trebuie să vă legaţi de trei ori. După care staţi iarăşi drept şi ţineţi soarele în faţa voastră, ca şi cum el ar fi ochii voştri, iar voi aţi fi lumina celui de sus şi a celui de jos din faţa voastră şi întindeţi braţele după ei şi ajungeţi una şi trebuie să separaţi cei doi sori şi vi se face puţin dor să vă întoarceţi la cel de jos şi mai înainte vă întindeţi după cel de sus. Dar conul de jos a înghiţit conul de sus fiindcă sorii erau atât de apropiaţi. De aceea aşezaţi conul de sus la locul lui, şi deoarece conul de jos nu mai e aici, vreţi să-l aduceţi înapoi şi vă e tare dor de conul de jos. În vreme ce sus e gol deoarece, dincolo de linie, soarele e invizibil. Deoarece v-a fost atât de dor să vă ajungeţi înapoi şi să ajungeţi jos, conul de sus coboară şi încearcă să prindă soarele invizibil de sus. Drumul şerpuit merge sus de tot, voi sunteţi scindaţi şi tot ceea ce e jos se află sub pod. Vă e dor s ajungeţi mai departe sus, dar vine deja ca un şarpe dorul de a ajunge jos, şi voi faceţi o temniţă deasupra lui. Atunci conul de jos vine sus, vă e dor de jos şi atunci cei doi sori sunt deodată din nou aici, aproape unul de celălalt. După asta vă e dor să ajungeţi înapoi şi sunteţi zăvorâţi în temniţă. Atunci unul sfidează, iar celuilalt îi e dor de jos. Temniţa se deschide, unuia îi este şi mai dor de jos, sfidătorului însă îi e dor de sus şi nu mai sfidează, ci cere ceea-ce-va-să-vină. Atunci vine: jos, răsare soarele, dar e închis, iar sus sunt făcute trei colivii pentru voi şi pentru soarele de sus, pe care îl aşteptaţi, căci pe cel de jos l-aţi închis. Atunci conul de sus coboară în forţă şi vă împarte în două şi înghite conul de jos. Asta nu merge De aceea aşezaţi conurile vârf la vârf şi încolăciţi-vă în faţă, la mijloc. Căci asta nu puteţi s-o lăsaţi aşa Deci trebuie făcut altfel. Unul caută în jos, altul în sus; asta trebuie să vă străduiţi să faceţi, căci daci vin cu vârfurile unul spre celălalt, conurile aproape că nu mai pot fi despărţite - de aceea am pus seminţe tari printre ele. Vârf la vârf - asta ar fi prea regulat. Asta le place tatei şi mamei, dar eu unde sunt? Şi sământa mea? Aşa că repede altfel! Se face un pod între voi doi, se închide iar soarele de jos, unuia îi e dor să se întoarcă sus şi jos, celuilalt însă îi e deosebit de dor să meargă înainte, în sus şi în jos. Aşa poate să fie viitorul - vedeţi, aşa cum pot deja să spun acum - da, sunt deştept mai deştept ca voi - acum că ţineţi totul aşa de bine în mână, îi aveţi pe toţi frumos la adăpost şi în casă, pe şarpe şi pe cei doi sori. Asta are întotdeauna cel mai mult haz. Dar voi sunteţi separaţi şi deoarece aţi tras linia în partea de sus, şarpele cu sorii sunt departe jos. Asta vine de la faptul că mai înainte v-aţi încolăcit în partea de jos. Dar voi veniţi împreună şi sunteţi de acord şi staţi drept, căci e bine şi e plin de haz şi e reuşit să spuneţi: aşa să rămână. Dar conul de sus deja coboară căci era nemulţumit, fiindcă mai înainte i-aţi trasat graniţa de sus. Conul de sus se întinde imediat după soarele său - dar nu mai e nicăieri niciun soare, iar şarpele sare şi el sus ca să prindă sorii. Vă răsturnaţi şi unul dintre voi este devorat de conul de jos. Cu ajutorul conului de sus îl scoateţi afară şi-i daţi în schimb conului de jos soarele său, şi la fel şi conului de sus. Vă aşezaţi deasupra, ca Monocularul care călătoreşte pe cer, şi ţineţi conurile sub voi - dar până la urmă lucrurile ies tot prost. Voi daţi drumul conurilor şi sorilor să plece şi ţineţi unul cu altul şi totuşi nu vreţi acelaşi lucru. La urmă vă puneţi de acord să vă legaţi întreit de conul de sus care tocmai coboară. Mă cheamă Ha - Ha - Ha - un nume plin de haz - sunt deştept - priviţi, ultimul meu semn e o vrăjitorie a omului alb care locuieşte în case mari de vrăjitori, vrăjitoria pe care o numiţi creştinism. Doar însuşi vraciul vostru a zis: ”Eu şi Tatăl meu Una suntem, nimeni nu ajunge la Tatăl decât prin mine”. Doar v-am spus, conul de sus e Tatăl. Vraciul s-a legat întreit de el şi stă între Celălalt şi Tatăl. Motiv pentru care Celălalt trebuie să treacă prin el ca sa ajungă la con” (pp 13-14).

[Imaginea 95] /

[Imaginea 96] /

[Imaginea 97] /

Nebunia divină[156]

Cap. XIV.

[IM 98] [157]Mă aflu într-o sala înaltă. în faţă văd o draperie verde între două coloane. Draperia se deschide încet. Văd un spaţiu puţin adânc, cu pereţi goi, sus o fereastră mică. rotundă cu geam albăstrui. Păşesc pe treapta care duce sus. printre coloane, şi intru în acest spaţiu. La dreapta şi la stânga văd câte o uşă în peretele din fund al încăperii. Am impresia că ar trebui să aleg între dreapta şi stânga.

Aleg dreapta. Uşa e deschisă, intru acolo: mă aflu în sala de lectură a unei mari biblioteci. În fund, stă un bărbat mic şi slab, palid la faţă, evident bibliotecarul. Atmosfera e încărcată - ambiţii savante - îngâmfare de savant — vanitate rănită de savant. În afară de bibliotecar nu văd pe nimeni. Mă apropii de el. Îşi ridică ochii de pe cartea lui şi spune: „Ce doriţi?"

Sunt întru câtva stingherit, căci nu ştiu, de fapt, ce vreau: îmi vine în minte Thomas de Kempis.

Eu: „Aş vrea Thomas de Kempis. *Imitaţiunea lui Christos*[158].

Se uită la mine întru câtva mirat, ca şi cum nu m-ar fi crezut în stare de aşa ceva şi îmi întinde un formular de cerere să-1 completez. Şi eu mă gândesc că e surprinzător să cer tocmai Thomas de Kempis.

Eu: „Vă uimeşte că-l cer tocmai pe Thomas?"

„Ei da, cartea e rareori cerută şi nu m-aş fi aşteptat ca tocmai pe dumneavoastră să vă intereseze aşa ceva".

„Trebuie să recunosc că şi pe mine această idee subită mă miră intru câtva, dar am citit recent [un pasaj] din Thomas care mi-a făcut o impresie deosebită; de fapt, nu pot spune de ce. Dacă îmi amintesc bine era tocmai problema imitaţiei lui Christos".

„Aveţi vreun interes teologic ori filosofic special sau..."

„Vreţi să spuneţi dacă vreau să citesc din devoţiune ?"

---

156 În *Ciorna manuscrisă,* în loc de asta este: *Cea de a noua aventură. I-a noapte* (p 814)

157 14 ianuarie 1914

158 *Imitaţiunea luiCristos* este o operă de Învăţătură religioasă, apărută la începutul secolului al XV-lea şi devenită extrem de populară. Paternitatea ei mai este controversată, dar în general îi e atribuită lui Thomas de Kempis (circa 1380-1471), membru al Fraţilor Vieţii Obşteşti, o comunitate religioasă din Ţările de Jos, care a reprezentat pentru prima oară devoţiunea modernă, o mişcare ce punea accentul pe meditaţie şi pe viaţă lăuntrică. Într-un limbaj clar şi simplu, *Imitaţiunea lui Cristos* îi îndeamnă pe oameni să se preocupe de viaţa spirituală lăuntrică, opusă lucrurilor exterioare, dă sfaturi despre felul în care aceasta trebuie trăită şi arată alinarea şi răsplăţile supreme ale unei vieţi trăite întru Christos. Titlul scrierii derivă de la primul rând [sic] din primul capitol, unde se afirmă şi că „cel ce vrea cu adevărat să înţeleagă şi să guste cuvintele lui Cristos va trebui tocmai de aceea să-şi rânduiască cu sârguinţă întreaga viaţă după pildele vieţii Domnului". *[Imitaţiunea lui Cristos.* Traducere nouă după originalul latin, cu stabilirea concordanţei citatelor din Sfânta Scriptură, de Andrei Brezianu, Arhiepiscopia Romano-catolică, Bucureşti, 1992, p. 3, *N.t.]* Tema imitaţiei lui Christos e mult mai veche. S-a discutat mult în Evul Mediu despre felul în care ar trebui înţeleasă (despre istoria acestei noţiuni, vezi Giles Constable, „The Ideal of the Imitation of Christ". În *Three Studies in Medieval Religious and Social Thought,* Cambridge University Press. Cambridge. 1995. pp 143-248). După cum arată Constable. se pot distinge două abordări largi în funcţie de felul în care era înţeleasă imitaţia: prima, imitaţia divinităţii lui Christos, punea accentul pe doctrina deificării prin care „Christos arăta calea de a deveni Dumnezeu prin el" (p. 218). A doua, imitaţia umanităţii şi a trupului lui Christos. punea accentul pe imitaţia vieţii lui pe pământ. Forma extremă în acest caz se situa în tradiţia purtătorilor de stigmate, inşi care purtau pe trupul lor rănile lui Christos.

„Ei, asta probabil că nu”.

„Dacă îl citesc pe Thomas de Kempis o fac mai degrabă din devoţiune sau dintr-un motiv asemănător decât din interes ştiinţific”.

„Aşa de evlavios sunteţi? N-am ştiut”.

„Ştiţi că preţuiesc enorm ştiinţa, dar există cu adevărat clipe în viaţă când ştiinţa ne lasă pustii şi bolnavi.În astfel de clipe o carte ca aceea a lui Thomas înseamnă pentru mine foarte mult, căci e scrisă din suflet”.

„Dar e ceva foarte învechit. Azi nu mai putem fi de acord cu dogmatica creştină”.

„Nu isprăvim cu creştinismul, dacă îl dăm pur şi simplu deoparte. Mi se pare că în el e mai mult decât ne dăm seama”.

„Ce să fie mai mult? E doar o religie”. /

„Pe ce temeiuri şi, în plus, la ce vârstă îl dăm deoparte? Desigur, de cele mai multe ori în timpul studiilor sau şi mai devreme. Consideraţi că asta e în mod special o epocă discernătoare? Şi aţi cercetat vreodată mai atent motivele pentru care este înlăturată religia pozitivă? Motivele sunt de cele mai multe ori neserioase, de pildă deoarece conţinutul credinţei se ciocneşte cu ştiinţele naturii sau cu filosofia”.

„Asta nu e, cred eu, un contraargument neapărat de dispreţuit, cu toate că există motive mai bune. Consider că lipsa din religii, bunăoară, a simţului realităţii este de-a dreptul o pierdere. De altfel, acum s-au creat din belşug compensaţii pentru pierderea ocaziilor de devoţiune prin decăderea religiei. Nietzschc, de pildă, a scris mai mult decât o carte cu adevărat pioasă[159], spre a nu mai vorbi de *Faust*”.

„Asta e într-un anumit sens corect. Dar în special adevărul lui Nietzsche mi se pare neliniştitor şi iritant - bun pentru aceia care încă mai trebuie eliberaţi. Din acest motiv, adevărul său e bun doar pentru ei. După cum cred că am descoperit în ultima vreme, avem nevoie de un adevăr şi pentru cei care ajung siliţi la strâmtoare. Pentru astfel de oameni, un adevăr depresiv care îi micşorează şi-i interiorizează este poate mai degrabă trebuincios”.

„Dar, mă scuzaţi, Nietzsche îl interiorizează pe om într-un mod absolut excepţional”.

„Poate că aveţi dreptate din punctul dumneavoastră de vedere, dar eu nu mă pot împotrivi impresiei că Nietzsche vorbeşte prin sine însuşi acelora care ar avea nevoie de mai multă libertate, nu acelora care se ciocnesc dur de viaţă şi sângerează din răni pe care le-au căpătat în contact cu lucrurile vieţii”.

„Dar şi acestor oameni Nietzschc le insuflă un sentiment preţios de superioritate”.

„Nu pot contesta asta. Dar cu cunosc oameni care n-au nevoie de superioritate, ci de inferioritate”.

„Vă exprimaţi foarte paradoxal. Nu vă înţeleg. Inferioritatea aproape că nu poate fi considerată un deziderat”.

„Poate mă înţelegeţi mai bine dacă în loc de inferioritate spun supunere, un cuvânt care mai înainte se auzea frecvent, recent doar foarte rar”.

„Sună şi foarte creştineşte”.

„După cum am spus, în creştinism par să existe sumedenie de lucruri care poate s-ar cuveni preluate. Nietzsche se situează prea de partea opusă. Adevărul ţine, din păcate, ca tot ceea ce e sănătos şi durabil, mai mult de calea de mijloc care ne oripilează pe nedrept”.

„Chiar nu ştiam că adoptaţi o asemenea poziţie mediatoare”.

„Nici eu poziţia mea numi este atât de clară. Dacă mediez, atunci mediez în orice caz într-un fel foarte particular”.

În această clipă, slujitorul aduce cartea şi-mi iau rămas-bun de la bibliotecar.

[2] Divinitatea vrea să trăiască împreună cu mine. Rezistenţa mea e zadarnică. Mi-am întrebat gândirea şi ea mi-a spus: „Ia-ţi un model care să-ţi arate cum trebuie trăită divinitatea”.

Modelul nostru firesc e Christos. Ne aflăm din vechime sub legea lui, mai întâi în exterior şi

159 I.e. *Aşa grăit-a Zarathustra.*

apoi lăuntric. La început am ştiut, iar apoi n-am mai ştiut. Am luptat împotriva lui Christos, l-am detronat şi ni s-a părut că suntem biruitori. Dar el a rămas în noi şi ne-a stăpânit.

Mai bine să fim puşi în fiare vizibile decât în invizibile. Te poţi lepăda de Christos, dar el nu se leapădă de tine. Eliberarea de el e o amăgire. Christos e calea. Tu poţi să părăseşti drumul cel bun, dar atunci nu mai eşti pe cale. Calea lui Christos se sfârşeşte pe cruce. De aceea suntem împreună cu el crucificaţi în noi înşine, împreună cu el aşteptăm până la moarte învierea noastră[160]. Cel viu nu trăieşte cu Christos nicio înviere, în afară de cea de care are parte după moarte[161].

Dacă îl urmez pe Christos, el este întotdeauna înaintea mea, şi nu pot să ajung niciodată Ia ţintă, doar / dacă ţinta e în el. Astfel însă ies din mine şi din timpul în care şi prin care sunt cum sunt. Nimeresc în schimb în Christos şi în timpul lui, care 1-a creat aşa, iar nu altminteri. Şi astfel am ieşit din timpul meu, deşi viaţa mea este în acest timp, şi eu sunt scindat între viaţa lui Christos şi viaţa mea, care aparţine tocmai epocii prezente. Dacă însă e să-1 înţeleg cu adevărat pe Christos, atunci trebuie să recunosc că el şi-a trăit într-adevăr doar propria viaţă şi n-a urmat pe nimeni. N-a imitat niciun model[162].

De aceea, dacă îl urmez cu adevărat pe Christos, nu urmez pe nimeni, nu imit pe nimeni, ci merg pe calea mea proprie, şi nu mă voi mai numi de aici încolo creştin. La început am vrut să-1 urmez pe Christos, vrând să-mi trăiesc, ce-i drept, viaţa, dar prin respectarea poruncilor lui. O voce din mine s-a revoltat şi mi-a amintit că şi acest timp al meu îşi avea profeţii săi, care se împotriveau jugului cu care trecutul ne împovăra. Şi eu nu puteam să-1 unesc pe Christos cu profetul acestui timp. Unul cere să ducem, celălalt să lepădăm, unul ordonă supunere, celălalt voinţă[163]. Cum să-mi imaginez această contradicţie fară să nedreptăţesc pe unul sau pe altul? Ceea ce nu pot gândi împreună se poate trăi în succesiune.

Deci m-am hotărât să trec dincolo, în viaţa inferioară şi obişnuită, în viaţa mea, şi să încep acolo de jos, din punctul în care mă aflam.

Dacă gândirea duce spre neimaginabil, atunci a venit vremea reîntoarcerii la viaţa simplă. Ceea ce nu rezolvă gândirea rezolva viaţa, iar ceea ce nu decide niciodată fapta rămâne rezervat gândirii. Dacă m-am ridicat, pe de-o parte, pe treapta cea mai înaltă şi mai dificilă şi vreau să-mi cuceresc mântuirea pentru a ajunge şi mai sus, atunci calea adevărata nu duce spre înălţime, ci spre adânc, căci doar celălalt din mine mă conduce dincolo de mine însumi. Acceptarea celuilalt înseamnă însă o coborâre în contrariu, de la grav la ridicol, de la trist la vesel, de la frumos la urât, de la pur la impur[164].

---

160 În *Imitaţiunea lui Cristos,* Thomas de Kempis scrie: „Nu este mântuire pentru suflet, nici nădejde de viaţă veşnică decât numai prin cruce. Ia-ţi aşadar crucea ta şi urmează-l pe Isus şi vei intra în viaţa veşnică. El şi-a purtat crucea înaintea ta şi a murit pe cruce şi urmează-1 pe Isus pe drumul vieţii fără sfârşit. El a deschis calea, purtând crucea, şi a murit răstignit pe ea pentru tine, ca, purtând aceeaşi povară şi tu, să râvneşti să mori la rândul tău pe cruce. *Căci dacă vom muri cu Cristos împreună, vom trăi împreună cu El (Romani* 6, 8)". [Cartea a II-a, cap. 12, *ed. cit.,* pp. 96-97]

161 *Ciorna* continuă: „Ştim că cei vechi ne vorbeau în imagini. Cugetul meu m-a sfătuit să-1 iau pe Christos drept pildă, nu ca să-1 imit, ci pentru că el este calea. Dacă merg pe o cale, n-o imit. Dacă îl urmez însă pe Christos, el este ţinta, iar nu calea mea. Dacă însă el este calea mea, merg spre ţinta lui, aşa cum mi s-a arătat mai înainte în Mister. Deci când m-a sfătuit să-1 urmez pe Christos, cugetul meu mi-a vorbit într-un limbaj confuz şi ambiguu" (p. 366).

162 *Ciorna* continuă: Calea sa proprie l-a dus la cruce, căci calea proprie a omenirii duce la cruce. Şi calea mea mă duce la cruce, dar nu la crucea lui Christos, ci la crucea mea. Dar fiindcă eram încă orb, înclinam să cedez imensei ispite a imitaţiei şi să privesc spre Christos ca şi cum ar fi fost ţinta, iar nu calea mea" (p. 367).

163 Referinţele par să fie Schopenhauer, respectiv Nietzsche.

164 *Ciorna* continuă: „Cugetă la asta. Dacă ai cugetat la asta, ai să înţelegi aventura de care am avut parte în noaptea următoare" (p. 368).

Nox secunda[165]

Cap. XV.

[IM 100] După ce am părăsit biblioteca, m-am pomenit din nou în anticameră[166]. De astă-dată mă uit spre uşa din stânga. Cărţulia o băgasem în buzunar. Mă duc la uşă; e deschisă şi ea: în fund, o bucătărie mare, deasupra plitei un coş puternic. În mijlocul încăperii se află două mese lungi, alături laviţe. De pereţi sunt atârnate poliţe cu tigăi de alamă şi aramă, precum şi alte recipiente, în faţa plitei stă o femeie mare şi grasă - desigur, bucătăreasa, cu un şorţ în carouri. O salut, puţin mirat. Şi ea pare stânjenită.

O întreb: „Aş putea să mă aşez aici puţin? Afară e rece şi trebuie să aştept ceva”.

„Vă rog, luaţi loc”.

Şterge masa din faţa mea. Fiindcă nu ştiu ce altceva să fac, mi-1 scot pe Thomas şi încep să citesc. Bucătăreasa e curioasă şi mă priveşte pe furiş. Din când în când trece prin faţa mea.

„Permiteţi-mi, sunteţi cumva un domn cleric?”

„Nu. De ce credeţi asta?”

„O, mă gândeam doar aşa, fiindcă citiţi o cărţulie neagră. Mai am şi eu una la fel de la răposata mea mamă”.

„Aşa, şi ce carte este?”

„Se cheamă *Imitaţiunea lui Cristos.* E o carte frumoasă. Seara spun adesea rugăciuni din ea”.

„Aţi ghicit corect, şi asta pe care o citesc este tot *Imitaţiunea lui Cristos”.*

„Nu cred, un domn aşa ca dumneavoastră doar nu citeşte o cărţulie ca asta dacă nu e preot”.

„De ce să n-o citesc? Îmi face şi mie bine să citesc ceva adevărat”.

„Răposata mea mamă o avea chiar pe patul de moarte şi mi-a dat-o puţin înainte de a se prăpădi”.

În timp ce vorbea, frunzăream distrat cartea. Privirea mi-a căzut pe următorul pasaj din capitolul al XIX-lea: / „Hotărârile celor drepţi se bizuie mai mult pe harul lui Dumnezeu decât pe propria lor înţelepciune, şi în orice întreprind îşi pun în harul Domnului, întotdeauna, toată încrederea”[167].

Mă gândesc, ei bine, asta e metoda intuitivă pe care o recomandă Thomas[168].

Mă întorc spre bucătăreasă: „Mama dumneavoastră a fost o femeie înţeleaptă, a făcut bine să vă lase moştenire această carte”.

„Da, desigur, mi-a adus mângâiere în ceasuri grele, şi oricând poţi găsi un sfat în ea”.

Sunt din nou cufundat în gânduri: cred că se poate merge şi după propriul miros. Şi asta ar fi metodă intuitivă[169]. Dar forma frumoasă în care o face Christos, trebuie să aibă fireşte o valoare specială. Aş vrea să-1 imit pe Christos... Mă cuprinde o nelinişte interioară — ce urmează să se întâmple? Un vâjâit şi un şuier curios răsună şi deodată în încăpere vuieşte ceva ca un stol de păsări mari - cu bătăi fremătătoare de aripi - văd siluete de oameni trecând ca umbrele pe lângă mine şi aud dintr-un mare vălmăşag de glasuri cuvintele: „Lăsaţi-ne să ne închinăm la templu”.

---

165 Cea de a doua noapte.

166 17 ianuarie 1914.

167 Cartea I. cap. 19 [*ed. cit.* pp. 38-39, N.t.].

168 În locul acestei fraze, în *Cartea Neagră* 4 apare: „Păi, cred că e Henri Bergson, da, am găsit - asta-i doar metoda intuitivă adevărată şi corectă” (p. 9). La 20 martie 1914, Adolf Keller a ţinut o conferinţă la Societatea de Psihanaliză din Zurich despre „Bergson şi teoria libidoului”. La discuţii, Jung a spus că „Bergson ar fi trebuit demult discutat aici. B. spune tot ceea ce noi nu am spus”. (MZS. volumul I, p. 57.) În 24 iulie 1914, Jung a ţinut o conferinţă la Londra, în care a afirmat că propria lui „metodă constructivă” corespunde „metodei intuitive” a lui Bergson. („On Psychological Understanding”, *Collected Paperson Analytical Psychology,* ed. Constance Long, Balliere, Tindall and Cox, Londra, 1917, p. 399). Lucrarea citită de Jung era *L'evolution creatrice.* Alean. Paris, 1907. În 1912, Jung avea traducerea germană.

169 În transcrierea lui Cary Baynes apare: „a lui Bergson”.

„Încotro vă grăbiţi?" strig. Un bărbat bărbos, cu păr zbârlit şi ochi luminând posomorât, se opreşte şi se întoarce spre mine: „Călătorim spre Ierusalim ca să ne rugăm la Mormântul Sfânt”.

„ Luaţi - mă cu voi."

[170]„Tu nu poţi să mergi cu noi. Ai un corp. Noi însă suntem morţi”.

„Cine eşti tu?”

„Mă numesc Iezechiel şi sunt anbaptist”[171].

„Cine sunt cei cu care călătoreşti?”

„Sunt fraţii mei de credinţă”.

„De ce călătoriţi?”

„Nu ne putem opri, ci trebuie să mergem în pelerinaj la toate locurile sfinte”.

„Ce vă mână într-acolo?”

„Nu ştiu. Dar se pare că încă n-avem pace, deşi am murit în dreapta credinţă”.

„De ce n-aveţi pace, dacă aţi murit în dreapta credinţă?”

„Mi se pare mereu că n-am trăit viaţa până la sfârşit”.

„Curios — cum aşa?”

„Mi se pare că am uitat ceva important care ar fi trebuit şi el trăit”.

„Şi ce-ar fi asta?”

„Ştii tu cumva?”

La aceste cuvinte, m-apucă de mână avid şi neliniştitor, ochii îi strălucesc ca aprinşi de o ardoare lăuntrică.

„Dă-mi drumul, demone, tu n-ai trăit animalul din tine”[172].

În faţa mea, bucătăreasa cu o figură îngrozită m-a prins de braţe şi mă ţine strâns: „Pentru numele lui Dumnezeu”, strigă ea, „ajutor, ce e cu dumneavoastră? Vă e rău?”

Mă uit mirat la ea şi caut să-mi amintesc unde sunt de fapt. Dar deja se năpustesc înăuntru oameni străini - e aici şi domnul bibliotecar - mai întâi uimit peste măsură şi consternat, apoi zâmbind maliţios: „Oh, mi-am închipuit asta! Repede, poliţia!”

Înainte de a mă putea dezmetici, sunt împins într-o maşină de nişte oameni care se îmbulzesc. Îl ţin încă strâns în mâini pe Thomas şi îmi răsare în minte întrebarea: „Ce zice el acum de această nouă situaţie?” Deschid cărţulia şi ochii îmi cad pe cel de al 13-lea capitol, unde se spune: „Cât timp vom fi în viaţă pe acest pământ, nu vom putea fi scutiţi de amărăciuni şi de ispite. [...] Nimeni, într-adevăr, nu este atât de desăvârşit şi de sfânt încât să nu sufere din când în când cercetarea ispitei, iar scutit cu desăvârşire de ispite nu poate fi nimeni”[173].

Înţelepte Thomas, tu ai întotdeauna răspunsul potrivit! Ceea ce smintitul de anabaptist n-a ştiut, altminteri s-ar fi putut sfârşi în linişte. Ar fi putut citi şi în Cicero: „*Rerum omnium satietas vitae facit satictatem — satietas vitae tempus maturum mortis affert*”. [„Omul... săturându-se de

---

170 În *Ciornă* vorbitorul e identificat prin „Lugubrul”.

171 Iezechiel-ul din Biblic a fost un profet din secolul al VI-lea î.Chr. În viziunile lui, Jung a văzut un mare număr de semnificaţii istorice care incorporau o mandală cu cuaternităţi, reprezentând umanizarea şi diferenţierea lui Iahve. Deşi viziunile lui Iezechiel sunt adesea considerate patologice, Jung a pledat pentru normalitatea lor, susţinând că sunt fenomene naturale care pot fi socotite patologice doar dacă li se demonstrează aspectele morbide. („Antwort auf Hiob”, 1952, în GW II. §§ 665, 667, 686.) Anabaptismul a fost o mişcare radicală din cadrul Reformei protestante din secolul al XVI-lea, care a încercat să restaureze spiritul Bisericii primare. Mişcarea a luat naştere la Zurich în anul 1520, unde anabaptiştii s-au răzvrătit împotriva ezitării lui Zwingli şi a lui Luther de a reforma total Biserica. Ei au respins practica botezării copiilor mici şi au promovat botezul la vârsta adultă (primul dintre acestea a avut loc la Zollikon. localitate de lângă Kusnacht, unde locuia Jung.) Anabaptiştii au accentuat imediatitatea relaţiei umane cu Dumnezeu şi au fost criticaţi de instituţiile religioase. Mişcarea a fost violent înăbuşită şi mii de oameni au fost ucişi. Vezi Daniel Liechty. ed.. *Early Anabaptist Spirituality: Sekcted Writinys.* Paulist Press, New York, 1994.

172 În 1918, Jung a susţinut că creştinismul suprimase elementul animalic. („Ober das Unbewuẞte”, GW 10, § 31) El a tratat această temă în seminarul din 1923 de la Polzeath, Cornwall. În 1939, a susţinut că „păcatul psihologic” comis de Christos a fost faptul că „el nu şi-a trăit latura animalică din el însuşi”. *(Modern Psychology* 4, P. 230) .

173 Thomas de Kempis pune accentul pe beneficiul ispitei ca mijloc prin care omul este „smerit, purificat şi disciplinat” [*ed. cit.,* pp. 24 25 , N.t.]

toate lucrurile se satură şi de viaţă... când se ajunge aici, înseamnă că omul, sătul de viaţă, a ajuns la timpul potrivit să moară".][174] Această cunoaştere m-a dus evident la conflictul cu societatea: în dreapta stă un poliţist şi în stânga stă un poliţist. „Ei", le zic, „acum daţi-mi drumul". „Ştim / noi asta", a spus unul zâmbind. „Staţi liniştit acum", mi-a zis sever şi celălalt. Aşadar: drumul duce, evident, la casa de nebuni. Ceea ce e desigur costisitor. Dar se pare că şi acest drum trebuie parcurs. El nu e aşa de neobişnuit, căci mii de semeni ai noştri îl fac.

Am ajuns - o poartă mare, o sală - un infiermier-şef, binevoitor-zelos - iar acum şi doi domni medici. Unul este un domn profesor mic şi gras.

Pr.: „Ce carte aveţi aici?"

„Este Thomas de Kempis, *Imitaţiunea lui Cristos*".

Pr.: „Aşadar, o formă de demenţă religioasă, foarte clar, paranoia religioasă[175]... - Dragul meu, vedeţi că imitaţia lui Christos duce azi la casa de nebuni".

„Asta e neîndoielnic, domnule profesor".

Pr.: „Tipul are haz — evident, agitat maniacal. Auziţi voci?"

"Ba bine că nu! Azi a fost o întreagă ceată de anabaptişti care au trecut vâjâind prin bucătărie".

Pr.: „Ei, asta e. Sunteţi urmărit de voci?"

„O, nu, ferească Dumnezeu, eu le caut".

Pr.: „Aha, iată iar un caz care demonstrează clar că halucinaţii caută nemijlocit vocile. Ceea ce ţine de istoricul bolii. Domnule doctor, vreţi să notaţi asta imediat?"

„Permiteţi, domnule profesor, observaţia: asta nu e nicidecum ceva patologic, ci e mai degrabă o metodă intuitivă".

Pr.: „Excelent, individul creează şi cuvinte noi. Păi... s-ar zice că diagnosticul este suficient lămurit. Deci vă doresc însănătoşite deplină şi fiţi foarte liniştit".

„Dar, domnule profesor, eu nu sunt bolnav, mă simt foarte bine".

Pr.: „Vedeţi, dragul meu, dumneavoastră nu dispuneţi încă de înţelegerea bolii. Prognoza este fireşte proastă, în cel mai bun caz, vindecare parţială".

Infirmierul-şef: „Pacientul poate păstra cartea?"

Pr.: „Ei, da, pare o carte pioasă, inofensivă".

Acum îmi sunt înregistrate hainele - apoi vine baia şi sunt dus în secţie. Ajung într-o încăpere mare de spital, unde trebuie să stau la pat. Vecinul meu din stânga zace nemişcat cu faţa împietrită, cel din dreapta pare să aibă un creier care scade în volum şi greutate. Mă bucur de linişte deplină. Problema nebuniei e adâncă. Nebunia divină o formă sporită de iraţionalitate a vieţii revărsate în noi oricum, nebunie care e neîncadrabilă în societatea de astăzi dar cum? Dacă am încadra forma socială în nebunie? Aici lucrurile devin confuze şi nu se întrevede niciun sfârşit[176].

---

174 Citatul este din Cicero, *Cato Maior de Senectute.* Textul este un elogiu al vârstei bătrâneţii. Rândurile citate de Jung sunt subliniate în următorul pasaj: „76. *Omnino, ut mihi quidem videtur, rerum omnium satietas vitae facit satietatem. Sunt pueritiae studia certa; num igitur ea desiderant adulescentes? Sunt incuntis adulescentiae: num ea constans iam requirit aetas quae media dicitur? Sunt etiam eius actatis; ne ea quidem quaeruntur in senectute. Sunt extrema quedam studia senectutis: ergo, ut superiorum aetatum studia occidunt, sie occidunt etiam senectutis; quod cum evenit, satietas vitae tempus maturam mortis affert".* [„Într-un cuvânt, omul, cred eu, săturându-se de toate lucrurile, se satură şi de viaţă. Copilăria îşi are plăcerile ei. Le mai doresc tinerii? Începutul tinereţii pe-ale lui. Le mai caută oare omul aşezat, vârsta de mijloc, cum se spune? Aceasta îşi are şi ea plăcerile ei; nici pe acestea nu le mai caută omul bătrân. Există unele plăceri ale bătrâneţii, cele mai de pe urmă; dar precum pier plăcerile vârstelor anterioare, tot aşa, fireşte, pier şi cele ale bătrâneţii; când se ajunge aici, înseamnă că omul, sătul de viaţă, a ajuns la timpul potrivit să moară". Cicero, *Opere alese,* vol. III, trad. de Aristotel Pârcălăbescu, Bucureşti, Univers, 1973, P-138. N.t.]

175 În *Cartea Neagră* 4: „formă paranoidă dc *dementia praecox*"(p. 16).

176 În *Ciornă* apare aici un pasaj pe care îl parafrazăm după cum urmează: De vreme ce eram un gânditor, simţirea mea era inferioară, străveche şi mai puţin dezvoltată. Când am fost educat de gândirea mea contrar negândibilului şi de puterea gândului meu contrar inaccesibilului, abia atunci am putut înainta în chip forţat. Dar am supraîncărcat pe o latură, iar cealaltă latură s-a scufundat mai adânc. Supraîncărcarea nu este creştere, adică nu este ceea ce ne trebuie (p. 376).

[2] [IM 102] Planta care creşte dă un vlăstar la dreapta, iar când acesta e pe deplin format, imboldul natural al creşterii nu trece mai departe, dincolo de mugurul terminal, ci curge înapoi în trunchi, în matca ramurii, şi-şi croieşte drum nesigur prin întuneric şi vigoare, iar în cele din urmă găseşte locul exact la stânga şi dă acolo un alt vlăstar. Această nouă direcţie a creşterii este însă cu totul opusă celei de dinainte. Şi totuşi planta creşte în acest fel simetric, fară supraîncordare şi tulburări de echilibru.

La dreapta e gândirea, la stânga simţirea mea. Intru în spaţiul simţirii melc, care mai înainte îmi era necunoscut, şi văd cu mirare deosebirea dintre cele două spaţii ale mele. Nu-mi pot reprima râsul - mulţi râd în loc să plângă. Mi-am călcat piciorul stâng cu dreptul şi zvâcnesc atins de durere lăuntrică. Prea mare e deosebirea dintre rece şi fierbinte. Părăsesc duhul acestei lumi, care 1-a gândit până la sfârşit pe Christos, şi trec dincolo, în cealaltă împărăţie voios-îngrozitoare, în care îl regăsesc pe Christos.

„*Imitaţiunea lui Cristos*” m-a dus la maestrul însuşi şi la împărăţia lui uimitoare. Nu ştiu ce caut acolo, nu pot decât să-1 urmez pe maestru care stăpâneşte în mine această altă împărăţie. În această împărăţie sunt valabile alte legi decât îndreptarele înţelepciunii mele. „Harul lui Dumnezeu”, în seama căruia în împărăţia mea nu m-am lăsat niciodată, din raţiuni întemeiate pe experienţă, constituie aici legea supremă a făptuirii. Harul lui Dumnezeu reprezintă o stare / a sufletului, în care mă încredinţez aproapelui meu cu frică şi cutremur şi cu o cheltuială maximă de speranţă că totul va ieşi bine.

Nu mai pot spune: acest ţel sau altul trebuie atins, acest motiv sau altul e valabil fiindcă e bun, ci îmi caut drumul dibuind prin negură şi noapte. Nu rezultă nicio linie, nu apare nicio lege, totul este întâmplător, în mod absolut şi concludent, chiar teribil de întâmplător. Dar un lucru devine înspăimântător de clar: anume faptul că, spre deosebire de drumul meu de dinainte cu toate raţiunile şi intenţiile lui, de-acum totul este rătăcire. Devine din ce în ce mai limpede acum că nimic nu conduce, aşa cum voia să mă convingă speranţa mea, ci totul seduce.

Şi deodată înţelegi limpede, spre propria-ţi imensă groază, că ai căzut în nemărginirea, în dezordinea, în prostia haosului veşnic. Vine vâjâind spre tine ca pe aripile vuinde ale furtunii, ca pe valul rostogolit al mării.

Fiecare om are în sufletul său un loc liniştit, în care totul este de la sine înţeles şi uşor explicabil, un loc în care îi place să se retragă în faţa posibilităţilor debusolante ale vieţii, căci acolo totul este simplu, clar şi are un scop limitat şi vizibil. Nimic nu este pe lume, căruia omul să-i poată spune cu aceeaşi convingere cu care spune acestui loc: „Nu eşti decât...” şi omul i-a şi spus.

Şi tocmai acest loc este o suprafaţă netedă, un perete obişnuit, nimic decât o crustă bine păzită şi de mai multe ori polizată, întinsă peste taina haosului. Dacă spargi aceşti pereţi dintre cei mai obişnuiţi, atunci torentul copleşitor al haosului se revarsă înăuntru.

Haosul nu este unul simplu, ci unul variat la nesfârşit. Nu este inform, căci atunci ar fi simplu, ci este plin de figuri care de dragul plinătăţii lor acţionează debusolant şi copleşitor[177].

Aceste figuri sunt morţii, nu doar morţii tăi, respectiv toate imaginile configurării tale trecute, lăsate în urmă de viaţa ta progresivă, ci masa morţilor din istoria umană, trăsăturile duhurilor trecutului care, faţă de picătura duratei propriei tale vieţi, sunt o mare. Văd în spatele tău, în spatele oglinzii ochiului tău, îmbulzeala umbrelor primejdioase ale morţilor care privesc lacom din orbite goale, care gem şi nădăjduiesc să împlinească prin tine lucrurile nerezolvate din toate timpurile, care suspină în ei. Lipsa presimţirii tale nu dovedeşte nimic. Pune-ţi urechea la perete şi ascultă vuietul convoiului lor.

Acum ştii de ce ai pus în acel loc tot ce e mai simplu şi mai explicabil, de ce ai lăudat acel sediu al liniştii ca fiind cel mai sigur: pentru ca nimeni, tu cel mai puţin, să nu dezgroape acolo taina. Căci acela este locul în care ziua şi noaptea se amestecă chinuitor. Ceea ce ai exclus din viaţa

177 Notă marginală la volumul caligrafiat: „26. 1. 1919”. Data pare să se refere la momentul transcrierii acestei secţiuni.

ta, ceea ce ai renegat şi ai blestemat, toate rătăcirile tale sau cele care ar fi putut să fie, te aşteaptă dincolo de acel perete, în faţa căruia te odihneşti liniştit.

Când citeşti cărţile istoriei, afli ştiri despre oameni care au dorit lucruri stranii şi nemaiauzite, care şi-au pus singuri laţul şi au fost prinşi de alţii în curse pentru lupi, care au dorit tot ce e mai înalt şi mai adânc şi care, neîmpliniţi, au fost şterşi de soartă de pe tabla supravieţuitorilor. Puţini sunt vii care ştiu de ei, iar aceşti puţini nu ştiu să-i preţuiască, ei dau din cap, gândindu-se la nebunia lor.

În vreme ce îţi baţi joc de ei, unul dintre aceştia stă în spatele tău, gâfâind de furie şi deznădejde că opacitatea ta te împiedică să-1 iei în seamă. Te încolţeşte în nopţi de insomnie, uneori te înhaţă când eşti bolnav, alteori îţi zădărniceşte planurile. Te face dominator şi avid, îţi stârneşte dorinţele de tot ce nu-ţi e de folos, îţi înghite succesele, prefăcându-le în nemulţumire. Te însoţeşte ca un duh rău, căruia nu i-ai acordat libertate.

Ai auzit vreodată de acei întunecaţi care, alături de stăpânii zilei, alergau neştiuţi încoace şi-ncolo şi stârneau zarvă complotând? Care născoceau lucruri îndrăzneţe şi nu se dădeau înapoi din faţa niciunei nelegiuiri în cinstea zeului lor?

Alături de aceştia aşază-1 pe Christos care a fost cel mai mare dintre ci. Doar lui i s-a părut că e prea puţin să sfărâme o lume, şi de aceea s-a sfărâmat pe sine. Şi de aceea a fost cel mai mare dintre toţi şi puterile acestei lumi nu l-au atins. Vorbesc însă dc acei morţi care au căzut pradă puterii, sfărâmaţi de violenţă, şi nu de ei înşişi. Cetele lor populează tărâmul sufletului. Dacă îi accepţi /, te umplu de nebunie şi de revoltă faţă de stăpânirea lumii. Pornind de la maxima adâncime şi înălţime ei au născocit maxima primejdie. Nu aveau o natură obişnuită, ci erau spade din cel mai dur oţel. Dispreţuiau orice participare la viaţa măruntă a omului. Trăiau pe înălţimi şi săvârşeau lucrurile cele mai reprobabile. Ceva au uitat: nu şi-au trăit animalul.

Animalul nu se împotriveşte speţei lui. Priveşte animalele: cât sunt de drepte, de cuviincioase, cum ascultă de ce au moştenit, cât de credincioase sunt ţinutului care le poartă, cum se reîntorc la trecătorile lor obişnuite, cum îşi îngrijesc puii, cum se duc împreună după hrană, cum se cheamă unele pe altele la izvor. Aici nu-i niciunul care să-şi ascundă surplusul dc pradă şi să-şi lase fraţii să moară de foame. Aici nu-i niciunul care să supună voinţei sale propria specie. Aici nu-i niciunul care să se creadă elefant, când el e totuşi ţânţar. Animalul trăieşte cuviincios şi credincios speciei sale, cu nimic deasupra şi cu nimic dedesubtul ei.

Cine nu-şi trăieşte animalul trebuie să-şi trateze fratele ca pe un animal. Înjoseşte-te şi trăieşte-ţi animalul ca să poţi fi drept cu fratele tău. Astfel îi mântuieşti pe toţi acei morţi care cutreieră încoace şi-ncolo şi încearcă să se apropie de cei vii. Şi nu-ţi face lege din nimicul pe care-l faci, căci aceasta ar înseamnă aroganţă a puterii[178].

Când va veni ziua în care vei deschide uşa morţilor, atunci spaimele tale îl vor cuprinde şi pe fratele tău, căci faţa ta va vesti nenorocire. Dc aceea îndepărtează-te şi du-te în singurătate, căci niciun om nu te poate sfătui când te lupţi cu morţii. Nu striga după ajutor, atunci când morţii te înconjoară, altminteri viii, care sunt totuşi singura ta punte spre zi, fug de tine. Trăieşte viaţa zilei şi nu vorbi de taine, dar închină noaptea morţilor de dragul mântuirii.

Cel care însă, îndatoritor, te smulge de lângă morţi îţi face cel mai prost serviciu, căci rupe ramura vieţii tale din pomul divinităţii. De asemenea, păcătuieşte împotriva readucerii creaturii, iar mai târziu a celor supuşi şi pierduţi[179]. „Pentru că făptura aşteaptă cu nerăbdare descoperirea fiilor lui Dumnezeu. Căci făptura a fost supusă deşertăciunii nu de voia ei, ci din cauza aceluia care a supus-o - cu nădejde, pentru că şi făptura însăşi se va mântui de robia stricăciunii, ca să fie părtaşă la libertatea măririi fiilor lui Dumnezeu. Căci ştim că toată făptura împreună suspină şi împreună

178 În I930, Jung a spus la un seminar: „Suntem prejudiciaţi în raport cu animalul. Oamenii nu înţeleg când le spun că ar trebui să se familiarizeze cu animalele lor sau să şi le asimileze. Ei cred că animalul sare mereu peste ziduri şi face prăpăd în oraş. Totuşi prin natura sa, animalul este un cetăţean cu comportament civilizat. Este pios, îşi urmează cărarea cu multă regularitate, nu face nimic extravagant. Numai omul este extravagant. Astfel, dacă vă veţi asimila caracterul animalului, veţi deveni cetăţeni care respectă în mod deosebit legea, veţi merge foarte încet şi veţi deveni foarte rezonabili în acţiunile voastre, atât cât vă veţi putea permite”. *(Visions* 1, p. 168.)

179 *Ciorna manuscrisă* are pe margine: „Rom. 8, 19” (p. 863). Citatul care urmează este din *Romani* 8,19-22.

are dureri până acum”.

Fiecare treaptă ascendentă va fi readucerea unei trepte descendente pentru ca morţii să fie mântuiţi întru libertate. Crearea noului se sfieşte de ziuă. căci esenţa ci este tainică, ea pregătind tocmai distrugerea zilei, cu speranţa trecerii acesteia într-O nouă creaţie. De crearea noului este legat un rău pe care nul poţi proclama cu glas tare. Animalul care caută să descopere noi terenuri de vânătoare umblă aplecat şi amuşinând pe poteci întunecate şi nu vrea să fie surprins.

Gândeşte-te că aceasta e suferinţa creatorului, că poartă în sine un rău, o lepră a sufletului care îl separă de tovarăşii săi. El ar putea să-şi laude lepra ca pe o virtute, şi într-adevăr ar putea s-o facă din moralitate. Dar atunci ar proceda asemenea lui Christos şi ar fi, în consecinţă, urmaşul lui. Dar numai unul a fost Christos şi numai unul ca el a putut să violeze legile. E cu neputinţă ca pe orbita lui să încâlci mai mult. împlineşte ceea ce îţi revine ţie. Sfărâmă-l pe Christos în tine ca să ajungi la tine însuţi şi în cele din urmă la animalul tău, care este cuviincios în turma lui şi nedoritor să-i încalce acesteia legile. Destul cu încălcarea legii, ca să nu-l imiţi pe Christos, căci astfel faci un pas înapoia creştinismului şi un pas dincolo de el. Prin putinţă Christos a adus mântuirea, pe tine, neputinţa te va mântui.

Ai numărat morţii pe care domnul i-a socotit demni de jertfă? I-ai întrebat despre părerea lor, de dragul căreia au suferit moartea? Ai înţeles frumuseţea gândirii lor, curăţenia intenţiei lor? „Şi când vor ieşi. vor vedea trupurile moarte ale celor care s-au răzvrătit împotriva Mea, că viermele lor nu va muri şi focul lor nu se va stinge”.[180]

De aceea căieşte-te, cercetează ce a căzut pradă morţii de dragul creştinismului, pune-1 în faţa ta şi sileşte-te să-1 asumi. Căci morţii au nevoie de mântuire. Mulţimea morţilor nemântuiţi a devenit mai mare decât numărul creştinilor în viaţă, de aceea a venit vremea să-i acceptăm pe morţi.[181]

Nu te repezi cu furie sau intenţie nimicitoare asupra a ceea-ce-a-devenit. Ce vrei să pui în loc? Nu ştii că, dacă izbuteşti să nimiceşti ceea-ce-a-devenit, vei îndrepta spre tine însuţi voinţa de nimicire? Dar oricine îşi face din nimicire un ţel va pieri prin autonimicire. Mai degrabă respectă ceea-ce-a-devenit, căci veneraţia este o binecuvântare.

Apoi îndreaptă-te spre morţi[182], ascultă-le plângerea şi acceptă-i cu iubire. Nu fi purtătorul lor de cuvânt orbit[183] /

Imaginea 105

180 Citatul este din *Isaia* 66, 24.

181 *Ciorna* continuă: „Ne-a premers un profet pe care apropierea de Dumnezeu 1-a făcut turbat. Orbit, tuna şi fulgera în predicile sale împotriva creştinismului, dar era apărătorul morţilor care îl aleseseră drept purtător de cuvânt şi trâmbiţă sunătoare. Striga cu glas mare, aşa încât mulţi l-au auzit, iar puterea vorbirii sale i-a ars şi pe cei care i se opuneau. El i-a învăţat pe ceilalţi lupta împotriva creştinismului. Şi asta a fost bine” (p. 387). Referinţa este la Nietzsche.

182 *Ciorna* continuă: „al căror apărător eşti” (p. 388).

183 *Ciorna* continuă: „ca acel profet turbat care nu ştia a cui cauză o apără, ci credea că vorbeşte cu de la sine putere şi se considera însăşi voinţa distrugerii” (p. 388). Referinţa este la Nietzsche.

[Imaginea 105][184],

/există profeţi care în cele din urmă se lapidează singuri. Noi însă căutăm mântuirea şi de aceea avem nevoie să venerăm ceea-ce-a-devenit şi să ne îngrijim dc morţi, care din vremuri imemoriale străbat văzduhurile în zbor ca liliecii şi locuiesc sub acoperişul nostru. Noul se va zidi pe vechi şi înţelesul a ccca-ce-a-devenit se va multiplica. Aşadar, îţi vei mântui sărăcia în ceea-ce-a-devenit prin bogăţia viitorului.

Cine ar vrea să te îndepărteze de creştinism şi de legea lui sfântă a iubirii sunt morţii care nu şi-au putut găsi pace în Domnul, căci lucrările lor neîmplinite i-au urmat. O nouă mântuire este întotdeauna o restituire a ceea ce fusese pierdut mai înainte. Nu a readus şi Christos jertfa umană sângeroasă, pe care obiceiuri mai blânde o excluseseră demult din actele sacre? Nu el însuşi a instituit din nou actul sacru al consumării jertfei umane? în actul tău sacru se va reintroduce ceea ce până acum era condamnat de lege.

Dar aşa cum Christos a restituit, ce-i drept, jertfa umană şi consumarea jertfei, acestea l-au privit pe el, iar nu pe fratele său, căci Christos a aşezat deasupra legea cea mai înaltă a iubirii, deci niciunul din fraţii săi nu a fost prejudiciat, ci toţi s-au putut bucura de restituire. Aceasta s-a desfăşurat ca în vechime, dar sub legea iubirii[185]. Deci dacă nu venerezi ceea-ce-a-devenit, vei distruge legea iubirii[186]. Şi ce se va întâmpla mai apoi cu tine? Atunci vei fi silit să restitui ceea ce a fost mai înainte, anume fapta de violenţă, crima, nedreptatea şi dispreţul faţă de fratele tău. Şi omul

184 În 1930, Jung a reprodus anonim această imagine la „Kommentar zu «Das Geheimnis der goldenen Blute»” ca o mandală pictată de un pacient bărbat în timpul tratamentului. El o descrie astfel: „În mijloc lumina albă, strălucind în spaţiul ceresc; în prima variantă: germeni de viaţă protoplasmatici; în cea de a doua: principii cosmice în rotaţie, care conţin cele trei culori fundamentale; în cea de a treia şi a patra: forţe creatoare acţionând înăuntru şi în afară. În punctele cardinale: sufletele ♂ şi ♀ ambele iarăşi separate prin lumină şi întuneric”. *(CAV* 13, p. 78.) El a reprodus-o din nou, în 1952, în „Ober Mandala symbolik” şi a scris: „Imaginea provine de la un bărbat de vârstă medie. În centru se află o stea. Pe cerul albastru sunt doi nori de aur. În cele patru puncte cardinale vedem figuri omeneşti: sus un bărbat bătrân în poziţie de contemplare şi jos, Loki sau Hephaistos, cu păr roşu de flăcări care ţine în mână un templu. La dreapta şi la stânga se află câte o siluetă luminoasă de femeie. Astfel sunt sugerate patru aspecte ale personalităţii, respectiv patru figuri arhetipale care ţin, ca să spun aşa, de periferia Sinelui. În ambele siluete de femei se recunosc, fără doar şi poate, cele două aspecte ale animei. Bătrânul corespunde arhetipului Sinelui, respectiv al spiritului, iar figura htonică, întunecată, de jos, este contrariul înţeleptului, anume elementul luciferic, magic (ocazional distructiv). În alchimie este Hermes Trimegistus versus Mercurius ca «înşelătorul» evaziv. Cercul, care înconjoară nemijlocit cerul, cuprinde structuri vii asemănătoare protozoarelor. Cele şaisprezece sfere cvadricolore, care urmează în exterior, provin dintr-un motiv iniţial ocular şi reprezintă de aceea conştiinţa contemplatoare şi discriminatorie. Tot astfel, ornamentele care se deschid spre interior ale următorului cerc sunt un fel de recipiente care îşi varsă conţinutul spre centru [Notă de subsol: o reprezentare similară se găseşte în alchimie, anume în aşa-numita *Ripley-Scrowle* şi în variantele ei (cf. *Psychoîogie und Alchemie,* p. 524, figura 257). Acolo sunt zeii planetelor care îşi amestecă însuşirile în baia renaşterii.] Ornamentele de pe cercul exterior se deschid în afară, spre a primi din afară. În procesul de individuaţie proiecţiile primordiale se revarsă înapoi, în interior, adică sunt reintegrate personalităţii. Spre deosebire de imaginea 25, aici «sus» şi «jos», ca şi «masculin» şi «feminin» sunt integrate ca în hermafroditul alchimic”. *(GW* 1, § 682.) La 21 martie 1950, Jung i-a scris lui Raymond Piper cu privire la aceeaşi imagine: „Cealaltă pictură este produsă de un om educat, în vârstă de aproximativ 50 de ani. A făcut această pictură şi ca o primă încercare inconştientă de a reintroduce ordinea în starea emoţională în care se afla şi care îi fusese pricinuită de o invazie de conţinuturi inconştiente”. *(Letters* 1, p. 550.)

185 *Ciorna* continuă: „Niciun drept din legea creştină nu este anulat, noi însă adăugăm unul nou: acceptarea plângerii morţilor” (p. 390).

186 *Ciorna* continuă: „Nu este decât plăcererea, obişnuită, nimic decât ispită cotidiană, atâta timp cât nu ştii că e vorba de pretenţia morţilor. De îndată însă ce ştii despre morţi, îţi înţelegi propria ispită. Atâta timp cât ea nu este decât plăcere rea, ce poţi face cu ea? Să te poticneşti, să regreţi şi să te ridici din nou şi iar să te poticneşti, să râzi de tine sau să te urăşti, sigur însă să te dispreţuieşti în sinea ta şi să te compătimeşti. Dacă însă cunoşti pretenţia morţilor, atunci ispita devine sursa celei mai bune creaţii ale tale, ba chiar sursa operei de mântuire: când, după săvârşirea lucrării sale, Christos s-a înălţat la cer, i-a luat cu sine, sus, pe aceia care au murit prematur şi neîmpliniţi sub legea durităţii şi a înstrăinării şi a violenţei brutale. Pline erau atunci văzduhurile de vaietele morţilor, iar jalea lor a răsunat atât de tare, încât chiar cei vii s-au întristat, au obosit, s-au săturat de viaţă şi li s-a făcut dor să moară deja în trupul lor viu din această lume. Aşa că în opera ta de mântuire îi duci şi pe morţi spre împlinirea lor” (pp. 390 391).

va fi pentru celălalt un străin şi confuzia va stăpâni.

De aceea va trebui să venerezi ceea-ce-a-devenit pentru ca, restituind ceea ce e jos şi ceea ce a trecut, legea iubirii să devină mântuire, iar nu osândă prin stăpânirea nelimitată a morţilor. Însă duhurile celor morţi prematur, din pricina nedesăvârşirii noastre prezente, vor sălăşlui, în pâlcuri întunecate, în lemnăria caselor noastre şi ne vor asalta urechile cu vaiete pătrunzătoare până ce îi vom mântui, restituind sub legea iubirii ceea-ce-a-fost din vremuri străvechi.

Ceea ce numim ispită este pretenţia morţilor care s-au dus neîmpliniţi înainte de vreme din vina binelui şi a legii. Căci niciun bine nu este atât de desăvârşit încât să nu facă nedreptate şi să nu sfarme ceea ce nu trebuie sfărâmat.

Suntem un neam orbit. Trăim doar la suprafaţă, doar în ziua de azi şi nu ne gândim la ziua de mâine. Ne purtăm rău cu trecutul, neîngrijindu-ne de morţi. Vrem doar să muncim cu rezultate vizibile. Vrem în special să fim plătiţi. Ni s-ar părea absurd să facem o lucrare ascunsă care să nu slujească vizibil omului. Nu e nicio îndoială că nevoia vieţii ne-a silit să privilegiem roadele palpabile. Dar cine suferă mai mult sub influenţa ispititoare şi înşelătoare a morţilor decât aceia care s-au pierdut la suprafaţa lumii.

Există o lucrare necesară, dar ascunsă şi ciudată, o lucrare principală, pe care o săvârşeşti în taină de dragul morţilor. Cine nu poate ajunge la ogorul lui vizibil şi la vie, acela e reţinut de morţi care îi cer să ispăşească. Şi până nu o face, nu poate ajunge la lucrarea lui exterioară, căci morţii nu-l lasă. Să intre în sine însuşi şi sa facă în tăcere după porunca lor şi să împlinească lucrul tainic pentru ca morţii să-1 slobozească. Nu privi prea mult înainte, ci uită-te înapoi şi înăuntru, pentru ca să nu-ţi scape glasurile morţilor.

Ține de calea lui Christos faptul că a luat sus, împreună cu el, puţini oameni vii, dar nenumăraţi morţi. Lucrarea lui a fost mântuirea celor dispreţuiţi şi pierduţi. Din pricina ei a fost răstignit între doi răufăcători.

Îmi sufăr chinul între doi nebuni. Mă ridic la adevăr atunci când cobor. Obişnuieşte-te să fii singur cu morţii. E greu, dar tocmai prin asta vei descoperi valoarea soţilor tăi care trăiesc.

Ce au făcut cei vechi pentru morţii lor! Crezi, desigur, că ai putea scăpa de grija faţă de morţi şi de lucrarea atât dc necesară pentru ei, căci ce e mort aparţine trecutului. Te scuzi cu necredinţa în nemurirea sufletului. Crezi că morţii nu există fiindcă tu ai născocit imposibilitatea nemuririi? Crezi în idolii cuvintelor tale. Morţii acţionează, asta e de ajuns. În lumea lăuntrică nu există posibilitatea eliminării prin raţionalizare, tot atât de puţin pe cât în lumea exterioară marca nu poate fi elimininată prin raţionalizare. Trebuie să înţelegi în cele din urmă că intenţia ta de a elimina prin raţionalizare este de a căuta protecţie[187].

Am acceptat haosul şi în noaptea următoarea sufletul meu s-a apropiat de mine. /

[Imaginea 107] /

187 *Ciorna* continuă: „Foloseşti vechi descântece ca să te aperi în chip supcrtiţios, căci eşti încă un copil neputincios al pădurii. Dar noi vedem ce se ascunde în spatele descântecului tău, el este invalidat şi nimic în afară de acceptare nu te ajută în faţa haosului” (p. 398).

Nox tertia[188]

Cap. XVI.

[IM 108] [189]Sufletul mi-a vorbit şoptit, insistent şi neliniştitor: „Vorbe, vorbe, nu vorbi atâta. Taci şi ascultă: ţi-ai recunoscut nebunia şi o accepţi? Ai văzut că toate ascunzişurile tale sunt pline de nebunie? Nu vrei să-ţi recunoşti nebunia şi s-o întâmpini prietenos? Voiai să accepţi totul. Atunci acceptă şi nebunia. Lasă lumina nebuniei tale să strălucească şi o mare lumină va răsări în tine. Nebunia nu e de dispreţuit şi nici de temut, ci trebuie să-i dai viaţă”.

Eu: „Aspru sună vorbele tale şi grea e sarcina pe care mi-o dai”.

S.: „Dacă vrei să găseşti căi, atunci nu trebui să dispreţuieşti nici nebunia care constituie o parte atât de mare a fiinţei tale”.

Eu: „N-am ştiut că e aşa”.

S.: „Fii bucuros că poţi s-o recunoaşti, eviţi astfel să-i devii victimă. Nebunia este o formă specială a spiritului şi se ataşează de toate doctrinele şi filosofiile, dar şi mai mult de viaţa cotidiană, căci viaţa însăşi e plină de sminteală şi în esenţă nerezonabilă. Omul tinde spre raţiune ca să-şi poată face reguli. Viaţa însăşi nu are reguli. Aceasta este taina şi legea ei neştiută. Ceea ce tu numeşti cunoaştere este o încercare de a impune vieţii ceva inteligibil”.

Eu: „Toate astea sună foarte deprimant, îmi stârnesc însă spiritul de contradicţie”.

S.: „N-ai ce contrazice, eşti în casa de nebuni”.

În faţa mea e profesorul acela mic şi gras el a vorbit astfel? L-am confundat pe el cu sufletul meu?

Prof.: „Da, dragul meu, sunteţi complet confuz. Vorbiţi fără şir”.

Eu: ”Şi eu cred că m-am pierdut cu totul. Sunt într-adevăr nebun? Totul e îngrozitor de confuz”.

Prof: „Răbdare, se va aranja. Să dormiţi bine”.

Eu: „Mulţumesc, dar mi-e frică”.

Toate se leagănă şi se dau peste cap în mine. Devine grav, se apropie haosul. Să fie acesta afundul? Să fie haosul şi o fundamentare? De n-ar fi această legănare îngrozitoare! Toate se sparg ca nişte talazuri întunecate.

Da, văd şi înţeleg: este oceanul, o atotputernică maree nocturnă - iată trecând un vas - un vapor mare - tocmai intru în salonul fumătorilor oameni mulţi haine frumoase se uită cu toţii uimiţi la mine cineva vine spre mine: „Ce-i cu dumneavoastră? Arătaţi ca o umbră! Ce s-a întâmplat?”

Eu: „nimic... adică... cred că mi-am pierdut minţile... pământul se clatină... toate se leagănă”.

Cineva: „În seara asta, marea e doar puţin agitată - beţi un grog cald - aveţi rău de mare”.

Eu: „Aveţi dreptate, am rău de mare, dar de un fel special - sunt de fapt în casa de nebuni”.

Cineva: „Iată, faceţi iarăşi glume, viaţa revine”.

Eu: „Numiţi asta glumă? Profesorul tocmai a declarat că sunt complet confuz”.

Într-adevăr, profesorul cel mic şi gras stă la o masă acoperită cu postav verde şi joacă o partidă de cărţi. Auzindu-mă, se întoarce spre mine şi râde: „Ei. unde aţi fost, veniţi încoace. Vreţi şi dumneavoastră un pahar? Sunteţi incredibil de original. Cu ideile dumneavoastră le-aţi tulburat astă-seară pe toate doamnele”.

Eu: „Domnule profesor, asta întrece gluma. Tocmai eram pacientul dumneavoastră...”

Se ridică din toate părţile un hohot răsunător dc râs.

Prof: „Sper că nu o luaţi în tragic”.

Eu: „Ei, a fi băgat în casa de nebuni nu e chiar o nimica toată”.

---

188 Cea de-a treia noapte.

189 18 ianuarie 1914.

Acel cineva cu care vorbisem mai înainte se apropie deodată de mine şi mă priveşte în faţă. Este un bărbat cu barbă neagră, păr ciufulit şi ochi strălucind posomorât. Îmi vorbeşte aprins: „Mie mi-a mers mai rău, sunt aici de cinci ani”.

Văd că este vecinul meu de pat. Vorbeşte mai departe aprins şi insistent: „Sunt doar Nietzsche, dar cel rebotezat, sunt şi Christos Mântuitorul, destinat să izbăvesc lumea, dar ei nu mă lasă”.

Eu: „Cine nu vă lasă?”

Nebunul: „Diavolul. Doar suntem în iad aici. N-aţi observat fireşte nimic. Şi eu, abia după doi ani de şedere aici, am descoperit că directorul e diavolul”.

Eu: „Vă referiţi la profesor? Sună incredibil”.

Nebunul: „Sunteţi un ignorant. Eu trebuia demult să mă însor cu Maica Domnului.[190] Dar profesorul, diavolul, o stăpâneşte. În fiecare seară, la asfinţit, face cu ea un copil. Dimineaţa, în zori, naşte. Apoi vin toţi diavolii şi ucid cu cruzime copilul. /

[Imaginea 109][191] /

Aud clar strigătul lui”.

Eu: „Dar ce spuneţi aici e pură mitologie”.

Nebunul: „Eşti smintit şi d-aia nu înţelegi nimic din toate astea. Locul tău e la casa de nebuni. Doamne Sfinte, de ce oare mă închide familia mea la un loc cu smintiţii? Eu trebuia să

190 În „Die Bezichungcn zwischen dem Ich und dem Unbewußten” (1928), Jung se referă la cazul unui bărbat cu demenţă paranoidă, pe care 1-a întâlnit în acea perioadă la Burgholzli şi care comunica prin telefon cu Maica Domnului. (GW 7, § 228.)

191 Legenda Imaginii: „Acest om s-a ridicat din materie prea sus în lumea spiritului, acolo spiritul i-a străpuns inima cu o rază de aur. A căzut în extaz şi s-a destrămat. Şarpele, care e răul, nu putea rămâne în lumea spiritului”.

izbăvesc lumea, doar sunt Mântuitorul”.

Se bagă în pat şi cade din nou în apatia de dinainte. Mă prind de marginile patului ca să mă apăr de legănarea îngrozitoare. Privesc fix la perete, cel puţin să mă agăţ cu privirile de ceva. Pe perete e o dungă orizontală. Sub ea, peretele e zugrăvit în negru. În faţă se află un calorifer - este un parapet, dincolo de care văd marea. Linia este orizontul. Şi acolo se ridică acum soarele într-o glorie roşie, solitar şi superb - în el este o cruce, de care atârnă un şarpe - sau e un taur, spintecat ca la măcelar - sau e un măgar? Este un berbec cu coroana de spini - sau este crucifixul, cu însumi? Soarele martiriului a răsărit şi-şi revarsă razele peste mare. Spectacolul a durat mult, soarele se ridică mai sus, razele lui devin mai strălucitoare[192], ard fierbinte şi alb peste o mare albastră. Legănarea a încetat. O linişte de dimineaţă estivală se aşterne peste marea sclipitoare. Se ridică miros sărat dc apă. Un talaz lat şi obosit se sparge pe nisip cu o bubuitură înăbuşită şi revine de douăsprezece ori, bătăile de clopot ale ceasului cosmic[193] - cel de al douăsprezecelea ceas s-a încheiat. Şi acum se lasă tăcerea. Niciun sunet, nicio adiere. Totul e încremenit şi peste toate o linişte de mormânt. Aştept, plin de o tainică apăsare. Văd cum se ridică un pom din mare. Coroana îi ajunge la cer. iar rădăcinile se întind in jos până în iad. Sunt complet singur şi descurajat şi privesc de la distanţă. Este ca şi cum toată viaţa ar fi zburat din mine, lăsată pradă inconccptibilului şi înspăimântătorului. Sunt foarte slăbit şi neputincios. „Mântuire”, şoptesc. Un glas străin spune: „Aici nu există nicio mântuire[194], staţi liniştit, altminteri îi deranjaţi pe ceilalţi. E noapte şi ceilalţi oameni vor să doarmă”. Văd că este infirmierul. Sala e luminată slab de o lampă mică şi spaţiul e împovărat de tristeţe.

Eu: „N-am găsit drumul”.

El: „N-aveţi nevoie acum să găsiţi drumuri”.

Spune adevărul. Drumul, sau ce este acela pe care mergem, e drumul nostru, drumul bun. Nu există drumuri croite în viitor. Spunem că acesta c drumul, şi chiar este. Construim şoselele prin aceea că mergem. Viaţa noastră este adevărul pc care îl căutăm. Doar viaţa mea este adevărul, adevărul în genere. Creăm adevărul trăindu-1.

[2] Aceasta e noaptea în care toate digurile s-au spart, în care tot ce era mai înainte statornic s-a mişcat, în care pietrele s-au prefăcut în şerpi şi toate cele vii au încremenit. Este o urzeală dc cuvinte? Atunci o urzeală de cuvinte este iad pentru acela care atârnă în ea.

Există urzeli drăceşti de cuvinte, numai dc cuvinte, dar ce sunt cuvintele? Fii rezervat cu ele, alege-le bine, ia cuvinte sigure, cuvinte fără cârlige, nu le toarce unul după altul ca să nu apară urzeli, căci tu eşti primul care se prinde în ele.[195] Căci cuvintele au înţelesuri. Prin cuvinte scoţi lumea demonică la lumină. Cuvântul este nimicnicie şi forţă absolută. în cuvânt se contopesc golul şi plinul. De aceea cuvântul este o imagine a lui Dumnezeu. Cuvântul este mărimea şi micimea absolută creată de om la fel cum ceea ce se creează prin om este mărime şi micime absolută.

De aceea dacă se întâmplă să cad pradă urzelii de cuvinte, atunci cad pradă mărimii şi micimii absolute. Sunt la bunul-plac al mării, al valului indefinit care îşi schimbă locul fară răgaz. Esenţa valului este mişcarea şi mişcarea este ordinea lui. Cine se opune valului cade pradă arbitrarului. Statornicia este opera omului, dar ca pluteşte peste haos. Celui care vine de la mare, agitaţia oamenilor i sc parc sminteală. Oamenii însă îl privesc ca pe un nebun.[196] Cine vine de la mare e bolnav. Aproape nu poate îndura privirea oamenilor. Căci îi par toţi băuţi şi smintiţi de

192 Notă marginală: „22. 3. 1919.” Aceasta pare că se referă la data la care pasajul a fost transcris în volumul caligrafiat.

193 În *Psychologie und Religion,* Jung a comentat simbolismul ceasului cosmic. (GW 11. §§ 110 şi urm.)

194 În *Divina Comedie* a lui Dante, următoarele rânduri sunt scrise deasupra intrării în iad: „Lasciate ogni speranza voi ch entrate”. *Infernul,* cântul 3, v. 9, *ed. cit.* [„Să lase-orice speranţă cine-a'ntrat”. trad. G. Coşbuc. N.t.]

195 *Ciorna* continuă: „Căci vorbele nu sunt doar simple vorbe, ci au înţelesurile pentru care ele sunt puse. Ele atrag înţelesurile ca pe nişte umbre demonice. Cu vorbe tragi lumea demonică în sus” (p. 403).

196 *Ciorna* continuă: „Dacă ai văzut odată haosul, priveşte-ţi apoi faţa: ai văzut mai mult decât moarte şi mormânt, ai privit dincolo şi faţa ta este marcată ca aceea a cuiva care a văzut haosul şi totuşi era om. Mulţi trec dincolo, dar nu văd haosul, însă haosul îi priveşte drept în faţă şi le imprimă caracterele lui. Şi ei rămân pentru totdeauna marcaţi. Numeşte nebun un astfel de om, căci el chiar este; a devenit val şi şi-a pierdut omenescul, statornicia” (p. 404)

otrăvuri aducătoare de somn. Vor să-ţi vină grabnic în ajutor şi tu ai vrea, ce-i drept, mai puţin să le accepţi ajutorul, cât mai degrabă să te insinuezi în societatea lor ca unul care n-a văzut niciodată haosul, ci doar vorbeşte despre el.

Dar pentru cel care a văzut haosul nu mai există nicio ascunzătoare, căci el ştie că terenul se clatină şi ştie ce înseamnă această clătinare. El a văzut ordinea şi dezordinea infinitului, el ştie de legile ilegale. Ştie dc mare şi n-o poate nicicând uita. Teribil e haosul: zile pline de plumb, nopţi pline de groază.[197]

Dar după cum Christos ştia că el era calea, adevărul şi viaţa, prin el venind în lume noul chin şi reînnoita mântuire, tot aşa ştiu şi eu că haosul trebuie să vină peste oameni şi că mâinile acelora, care ei înşişi nu presimt şi nu ştiu nimic, sunt mereu ocupate să spargă pereţii subţiri care ne despart de mare. Căci aceasta e calea noastră, adevărul nostru şi viaţa noastră.

După cum ucenicii lui Christos au recunoscut că Dumnezeu devenise trup şi locuia printre ei ca om, tot aşa şi noi recunoaştem acum că unsul acestei vremi este un zeu, care nu apare în trup, nu este om şi totuşi este un fiul al omului, dar în duh, nu în trup, şi de aceea născut de duhul omului ca uter, ca purtător al zeului.[198] Acestuia i se face ceea ce tu faci absolut-neînsemnatului din tine sub legea iubirii, din care nimic nu este suprimat. Căci altminteri cum trebuie să /

Imaginea 111

---

197 Propoziţia precedentă este barată in *Ciorna corectată* şi pe margine e scris: „identificare FILHMWN” (p. 405)

198 Jung a dezvoltat acest subiect câţiva ani mai târziu în *Antwort auf Hob, î*n care a studiat transformarea istorică a imaginilor Dumnezeului iudeo-creştin. Tema majoră aici este continuarea întrupării lui Dumnezeu după Christos. Comentând *Apocalipsa,* el afirmă: „De când Ioan, autorul Apocalipsei, a aflat pentru prima oară (poate inconştient) de acel conflict, la care duce direct creştinismul, omenirea poartă această povară: *Dumnezeu a vrut şi vrea să devină om”* (GW n. § 739) În concepţia lui Jung există o legătură directă între punctele de vedere ale lui Ioan şi cele ale lui Meister Eckhart: „Această irumpere bulversantă produce în el imaginea copilului divin, a unui viitor mântuitor, născut din insoţitoarea divină, a cărei reflectare sălăşluieşte în fiecare bărbat: a copilului, a cărui viziune a avut-o şi Meister Eckhart. El a fost acela care a ştiut că Dumnezeu singur în divinitatea sa nu e fericit şi că trebuie să se nască în sufletul omului. Întruparea in Christos este modelul care, prin Duhul Sfânt, se transferă în creatură”. (*Ibid.*. § 741.) În epoca contemporană, Jung acordă o mare importanţă bulei papale referitoare la *Assumptio Mariae.* El consideră că ea: „trimite la hierogamia din pleromă, iar aceasta la rându-i, semnifică, cum am spus, naşterea viitoare a copilului divin care, corespunzător tendinţei spre întrupare, îl alege pe omul empiric ca loc al naşterii sale. Acest proces metafizic este cunoscut în psihologia inconştientului sub numele de *individuaţie”.* (*Ibid.*. § 755.) Prin identificarea cu întruparea continuă a Dumnezeului în suflet, procesul de individuaţie îşi găseşte semnificaţia supremă. La 3 mai 1958, Jung îi scria lui Morton Kelsey: „Istoria reală a lumii pare să fie ”întruparea progresivă a divinităţii”. *(Letters* 2. p. 436.)

[Imaginea 111][199] /

fie scăpat de pervertire absolut-neînsemnatul din tine? Cine să se îngrijească de absolut-neînsemnatul, dacă nu tu? Dar cine o face nu din iubire, ci din trufie, egoism sau aviditate este osândit. Şi nici din osândă nu s-a suprimat nimic.[200]

Suferinţa e inevitabilă, dacă îţi asumi absolut-neînsemnatul din tine, căci tu faci ceea ce e reprobabil şi îndrepţi ceea ce era distrus. În noi e mult mormânt şi hoit, o miasmă de putreziciune.[201] După cum Christos a supus trupul prin chinul sfinţirii, tot aşa zeul acestei lumi va supune spiritul prin sfinţirea chinului. După cum Christos a chinuit trupul prin spirit, tot astfel zeul acestei vremi va chinui spiritul prin trup. Căci spiritul nostru s-a prefăcut într-o desfrânată necuviincioasă, într-un rob al vorbelor create de om, el nu mai este cuvântul însuși al lui Dumnezeu.[202]

Absolut-neînsemnatul din tine este izvorul harului. Luăm această boală asupra noastră, neliniştea, neînsemnarea şi josnicia, pentru ca zeul să se tămăduiască şi să se ridice radios, curăţat de putreziciunea morţii şi de mâlul lumii demonice. Strălucind şi pe de-a-ntregul teafăr, cel închis ruşinos se va înălţa spre mântuirea lui.[203]

---

199 Legenda Imaginii: „Şarpele a căzut mort pe pământ. Şi asta a fost cordonul ombilical al unei noi naşteri”. Şarpele e similar cu şarpele din Imaginea 109. În *Cartea Neagră* 7, pe 27 ianuarie 1922, sufletul lui Jung revine asupra Imaginilor 109 şi 111. Sufletul lui îi spune: ”Groaznic e norul uriaş al nopţii veşnice. Văd pe acest nor, din stânga sus, o linie galbenă luminoasă sub forma neregulată a unui fulger, iar în spate o lumină roşiatică nedefinită. Se mişcă în jos. Sub nor văd un şarpe mort, zăcând sub nor, în spate, lumina roşiatică a fulgerului în nor. Lumina nu se mişcă. Sub nor văd zăcând un şarpe mort, iar fulgerul e înfipt în capul lui ca o lance. O mână mare ca aceea a unui zeu a aruncat lancea şi totul e încremenit ca o imagine luminând posomorât. Oare ce vrea să spună? Îţi aminteşti de imaginea pe care ai pictat-o cu ani în urmă şi în care omul negru-roşu cu şarpele negru-alb e lovit de o rază divină? Acolo atârnă această imagine, căci apoi ai pictat şi şarpele mort, iar azi-dimineaţă n-ai văzut o imagine posomorâtă, acel om în veşmânt alb cu faţa neagră ca o mumie?” Jung: „Ce-s toate astea?” Sufletul: „O imagine a ta însuţi” (p. 57).

200 *Ciorna* continuă: „Cine însă o face sub legea iubirii, acela va depăşi suferinţa, va sta la masă cu Unsul şi va privi splendoarea zeului” (p. 406).

201 *Ciorna* continuă: „Cine însă îşi asumă suferinţa sub legea iubirii, la acela va veni zeul şi va încheia cu el un nou legământ. Căci este dinainte hotărât ca Unsul să se reîntoarcă, dar nu în trup, ci în spirit. Şi tot aşa cum Christos a ridicat trupul prin chinul sfinţirii, tot aşa Unsul acestei vremi va ridica spiritul prin chinul sfinţirii” (P 407).

202 *Ciorna* continuă: „Absolut-neînsemnatul din tine este piatra pe care au aruncat-o constructorii. El devine piatra din unghiu. Absolut-neînsemnatul din tine va răsări ca un vlăstar din pământul uscat, din nisipul deserturilor celor mai pustii, şi se va înălţa şi va sta foarte sus. Din abjecţie îţi vine mântuirea. Din mlaştini nămoloase se înalţă soarele tău. Te superi ca toţi ceilalţi pe absolut-neînsemnatul din tine, căci chipul lui e mai urât decât imaginea pe care o ai despre tine şi pe care o iubeşti. Absolut-neînsemnatul din tine este tot ceea ce e mai dispreţuit şi mai lipsit de valoare, plin de dureri şi de boală. E atât de dispreţuit. încât ne ascundem faţa de el, încât nu-l băgăm în seamă, ba chiar spunem că nu există, căci altminteri ne-am ruşina de el şi ne-am dispreţui singuri. Într-adevăr, el ne duce boala şi e împovărat de durerile noastre. Noi îl considerăm chinuit şi pedepsit de Dumnezeu din pricina urâţeniei lui vrednice de dispreţ. Dar el este rănit de dragul dreptăţii noastre şi lăsat pradă nebuniei, este torturat şi oprimat de dragul frumuseţii noastre. Îi cedăm lui pedeapsa şi tortura, ca să avem pace. Dar vom lua asupra noastră boala lui, iar prin rănile noastre ne va veni mântuirea” (pp. 407-408). Primul rând se referă la Psalmul 117, 22. Pasajul e un ecou din *Isaia* 53, citat de Jung mai sus, p. 229.

203 *Ciorna* continuă: „De ce să nu-şi asume spiritul nostru chinul şi neliniştea în vederea sfinţirii? Dar toate astea vor veni asupra voastră, căci aud deja pasul acelora cărora le sunt date cheile spre a deschide porţile adâncului. Larma bătăliilor de care răsună văile şi munţii, tânguirea care se ridică din nenumărate sălaşuri locuite sunt semne prevestitoare a ceea-ce-va-să-vină. Viziunile mele sunt adevăr, căci cu am văzut ceea-ce-va-să-vină. Dar să nu mă credeţi, căci atunci v-aţi rătăci de drumul vostru drept, ce va duce pe urme sigure la suferinţa voastră pe care o prevăd. Nicio credinţă să nu vă inducă în eroare, asumaţi-vă suprema necredinţă, ea vă va călăuzi pe drum. Asumaţi-vă trădarea şi infidelitatea voastră, trufia şi deşteptăciunea voastră atotştiutoare şi veţi ajunge pe calea sigură care vă va conduce la absolut-neînsemnatul vostru: iar ceea ce faceţi acestuia, îi faceţi Unsului. Nu uitaţi: nu s-a anulat nimic din legea iubirii, însă multe s-au adăugat. Dar blestemat să fie acela care prin sine însuşi, care în sine însuşi l-a ucis pe iubitor, căci incomensurabilă e ceata morţilor care au murit de dragul iubirii, iar cel mai puternic dintre aceşti morţi este Domnul Christos. Veneraţia în faţa acestor morţi e înţelepciune. Iadul de foc îl aşteaptă pe acela care îl ucide în sine pe iubitor. Vă veţi tângui şi veţi fi cuprinşi de mânie din pricina neputinţei de a uni absolut-neînsemnatul din voi cu legea iubirii. Vă spun vouă: Aşa cum Christos a supus spiritului esenţa materiei sub legea cuvântului Tatălui, tot aşa esenţa spiritului să fie supusă materiei sub legea lucrării de sfinţire prin iubire, săvârşite de Christos. Vă temeţi de primejdie: dar să ştiţi că acolo unde zeul e foarte aproape, acolo primejdia e foarte mare.

Există de dragul zeului nostru vreo suferinţă prea mare? Tu vezi fie un lucru, fie altul. Dacă există unul, atunci există şi celălalt şi asta e absolut-neînsemnatul din tine. Absolut-neînsemnatul din tine este însă şi ochiul diavolului care te priveşte fix şi rece şi îţi soarbe lumina în hăul întunecat. Binecuvântaţi mâna care vă ţine sus, lângă omenescul cel mai mic, lângă viul cel mai neînsemnat. Nu puţini vor prefera moartea. Căci după cum Christos a impus omenirii o jertfă sângeroasă, tot aşa nici zeul reînnoit nu va face economie de sânge.

De ce îţi este veşmântul atât de roşu, iar haina ca aceea a unui tescuitor? Eu tescuiesc singur şi nimeni nu e cu mine. M-am tescuit în furia mea şi m-am zdrobit în urgia mea. De aceea sângele mi-a ţâşnit pe haine şi mi-am pătat veşmintele. Căci mi-am propus o zi de răzbunare, anul mântuirii mele a sosit. M-am uitat în jur şi nu era niciun ajutor; şi mă cuprindea mirarea şi nimeni nu era lângă mine, ci braţul meu a trebuit să mă ajute, şi mânia mea era lângă mine. Şi în mânia mea m-am zdrobit, şi în urgia mea m-am îmbătat şi sângele mi l-am vărsat pe pământ.[204] Căci mi-am luat nelegiuirea asupra mea pentru ca zeul să se însănătoşească.

După cum a spus Christos că nu aduce pacea, ci sabia[205], tot astfel şi acela care îl împlineşte pe Christos în sine nu-şi va da pace, ci sabie. Se va revolta împotriva lui însuşi şi o parte a fiinţei lui se va îndrepta asupra celeilalte. Va urî în sine şi ceea ce iubeşte. Se va biciui pe sine însuşi, se va batjocori şi va fi dat chinului răstignirii, şi nimeni nu-l va sprijini şi nu-i va micşora chinul.

După cum Christos a fost răstignit între cei doi tâlhari, tot aşa şi absolut-neînsemnatul din noi zace de ambele părţi ale drumului nostru. Şi după cum unul din tâlhari s-a dus în iad, iar celălalt s-a înălţat la cer, tot aşa absolut-neînsemnatul din noi se va împărţi în ziua judecăţii în două jumătăţi. Una care este hărăzită osândei şi morţii, iar cealaltă căreia îi revine înălţarea.[206] Dar va dura mult până vei vedea ce anume este hărăzit morţii şi ce anume vieţii, căci absolut-neînsemnatul din tine este încă neseparat şi cufundat în somn adânc.

Dacă asum absolut-neînsemnatul din mine, atunci sădesc o sămânţă în solul iadului. Sămânţa e invizibil de mică, dar din ea creşte copacul vieţii mele şi uneşte josul cu susul. La ambele capete este foc şi maximă dogoare. Susul este arzător şi josul este arzător, între două focuri insuportabile creşte viaţa ta. Între aceşti doi poli atârni tu. Într-o mişcare infinit de înspăimântătoare se leagănă în sus şi-n jos suspendarea indecisă.[207]

De aceea ne temem de absolut-neînsemnatul din noi, căci el este întotdeauna ceva pe care nu-l avem, care e una cu haosul şi care participă la fluxul şi refluxul enigmatic al acestuia. Dacă asum absolut-neînsemnatul, tocmai acel soare roşietic incandescent al adâncului, şi cad astfel pradă nebulozităţii haosului, atunci răsare pentru mine şi soarele luminos de sus. De aceea cine năzuieşte spre maxima înălţime găseşte maxima adâncime.

Spre a-i mântui pe oamenii vremii sale de suspendarea indecisă, Christos a luat cu adevărat asupra sa acest chin şi a predicat: „Fiţi dar înţelepţi ca şerpii şi nevinovaţi ca porumbeii"[208]. Căci înţelepciunea dă sfaturi împotriva haosului, iar nevinovăţia îşi ascunde privirea îngrozitoare.

Cum îl puteţi recunoaşte fără primejdie pe Uns? Se poate cumpăra vreodată o piatră nestemată cu un ban de aramă? Absolut-neînsemnatul din voi este şi primejdia voastră. Frica şi îndoiala sunt paznicii de la poarta drumului vostru. Absolut-neînsemnatul din voi este nemărginit, căci nu-l vedeţi. Deci daţi-i formă şi priviţi-l. Astfel deschideţi zăgazurile haosului. Din locul cel mai întunecat, mai umed, mai rece se ridică soarele. Oamenii neştiutori ai acestei vremi nu văd decât un singur lucru; ei nu observă venirea în întâmpinare a celuilalt. Dar dacă există unul, atunci există şi celălalt" (pp. 409-410). Jung citează aici implicit primele rânduri din „Patmos" al lui Holderlin, care era unul dintre poemele sale preferate: „Nah ist Und schwer zu fassen der Gott. Wo aber Gefahr ist, wachst Das Rettende auch" [„Aproape şi greu de-nţeles e zeul. Dar unde-i primejdie, salvarea creşte şi ea".] Jung discută asta în *Wandlungen und Symbole der Libido,* pp. 380 şi urm.

204 Aceste rânduri citează de fapt *Isaia* 63, 2-6.

205 *Matei* 10, 34: „Nu socotiţi că am venit să aduc pace pe pământ; n-am venit să aduc pace, ci sabie".

206 În „Antwort auf Hiob", Jung scria despre Christos pe cruce: „Tabloul e completat cu cei doi tâlhari, dintre care unul merge în iad, iar celălalt în rai. Opoziţia simbolului central al creştinismului nu putea fi mai bine reprezentată". (GWn, § 659.)

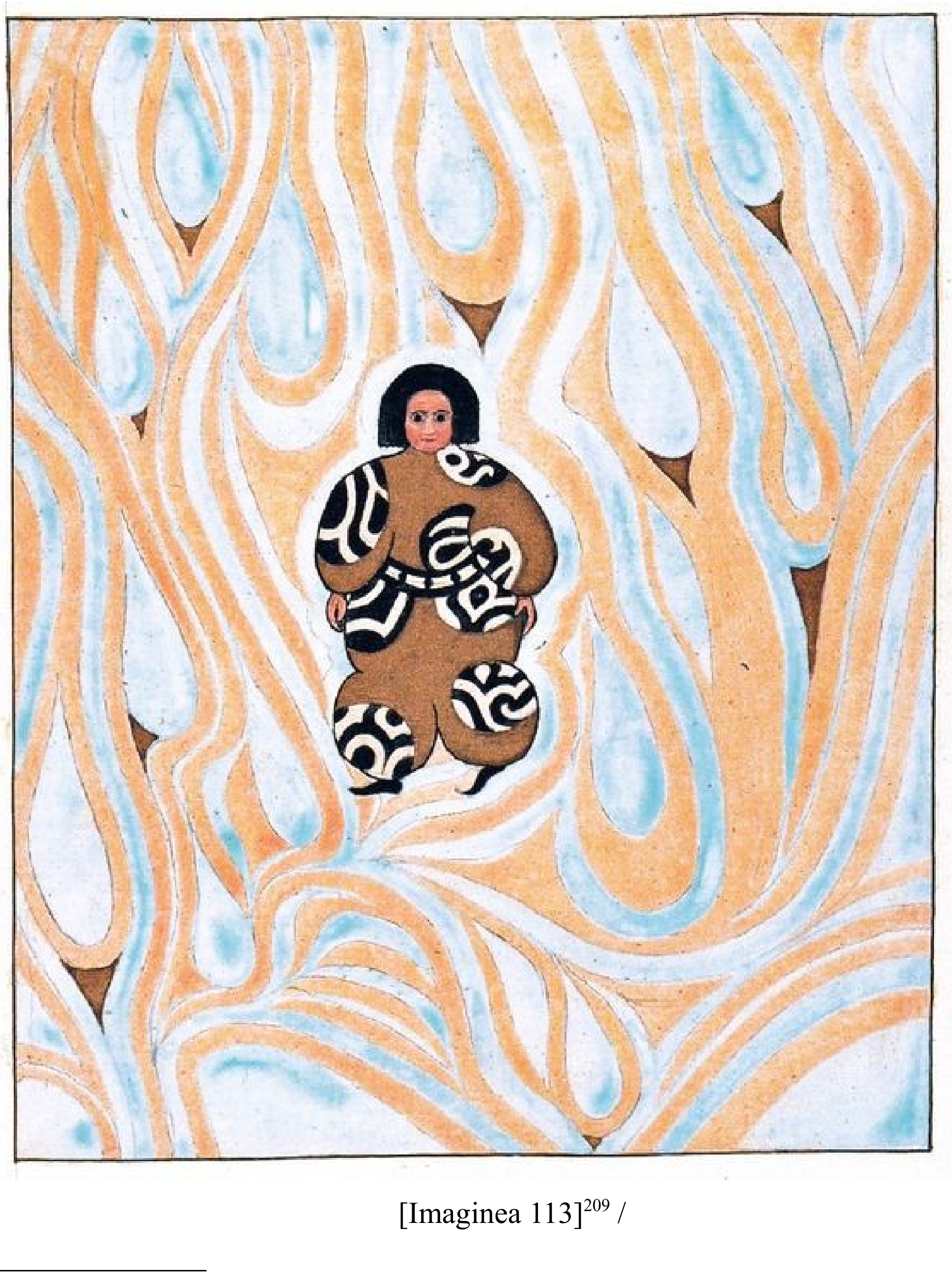
207 Dieterich notează că în Platon, *Gorgias,* apare motivul transgresorilor atârnaţi în Hades *(Nekyia,* p. 117). În lista referinţelor de pe versoul exemplarului său din *Nekyia,* Jung a notat. „117 a suspenda".

208 *Matei* 10. 16.

Aşadar, oamenii au putut să meargă limitat în sus şi-n jos pe poteca sigură din mijloc.

Dar morţii de sus şi de jos s-au înmulţit şi pretenţiile lor s-au făcute auzite tot mai tare. Şi s-au sculat oameni nobili şi nelegiuiţi care, fără să ştie. au incălcat legea căii de mijloc. Ei au deschis uşile spre sus şi spre jos. I-au tras pe mulţi după ei spre nebunia de sus şi de jos şi astfel au semănat confuzie şi au pregătit drumul pentru ceea-ce-va-să-vină.

Dar cine intră în ceva şi nu intră concomitent şi în altceva, asumând ceea ce îi vine în întâmpinare, va predica şi va trăi doar un singur lucru şi va face din acesta o realitate. Căci va deveni victima acelui lucru. Dacă intri în ceva şi de aceea iei, în schimb, drept duşman pe acel altceva care îţi vine în întâmpinare, atunci îl vei combate pe acesta. Căci nu vezi că şi acel altceva e în tine. Tu crezi mai degrabă că vine cumva din afară şi crezi că îl zăreşti şi în opiniile şi faptele care ţi se împotrivesc ale semenilor tăi. Acolo îl combaţi şi eşti complet orbit. Dar cine îl asumă, pentru că este şi în el însuşi, pe celălalt care îi vine în întâmpinare, acela nu se mai sfădeşte, ci priveşte în sine şi tace. /

[Imaginea 113][209] /

209 Legenda Imaginii: „Imaginea reprezintă copilul divin. Ea semnifică încheierea unui lung traseu. Tocmai când terminasem în aprilie figura MCMXIX și o începusem deja pe următoarea, au venit cei care mi l-au adus pe

/ El vede pomul vieţii ale cărui rădăcini ajung în iad şi al cărui vârf atinge cerul. El nu mai cunoaşte deosebirile[210]: Cine are dreptate? Ce este sfânt? Ce este adevărul? Ce e bine? Ce e corect? El cunoaşte doar o singură deosebire: aceea dintre jos şi sus. Apoi vede că pomul vieţii creşte de jos în sus şi că sus are coroana clar deosebită de rădăcini. Asta e pentru el neîndoielnic. Astfel cunoaşte drumul mântuirii.

A da uitării deosebirile, afară de aceea a direcţiei, ţine de mântuirea ta. Astfel te liberezi de vechiul blestem al cunoaşterii binelui şi a răului Deoarece, potrivit bunei tale păreri, ai separat binele de rău, ai năzuit doar către bine şi ai tăgăduit răul pe care totuşi l-ai făcut şi nu l-ai luat asupra ta, rădăcinile tale n-au mai absorbit hrana întunecată din adânc, iar pomul tău s-a îmbolnăvit şi s-a uscat.

”⊙”, pe care mi-l prevestise ΦΙΛΗΜΟΝ [Philemon]. L-am numit ΦΛΝΗΣ (Phanes] fiindcă este zeul nou apărut”. În teogonia orfică, Aither şi Cronos sunt născuţi din Haos. Kronos face un ou în Aither. Oul se sparge în două şi apare Phanes, primul dintre zei. Guthrie scrie că acesta „e imaginat ca fiind de o frumuseţe uimitoare, o figură de lumină strălucitoare, cu aripi de aur pe umeri, cu patru ochi şi capete de felurite animale Este ambigen şi din el provine rasa zeilor individualizaţi”. (Guthrie. *Orpheus and Greek Religion: A Study of the Orphic Movement.* Methuen. Londra. 1955. p. 80.) În *Wandlungen und Symbole der Libido,* discutând concepţiile mitologice referitoare la forţa creatoare, Jung a atras atenţia asupra „figurii orfice a lui Phanes, a ”luminătorului”, a primului devenit, a ”părintelui lui Eros”. Phanes are şi (orfic) semnificaţia lui Priap, el este un zeu al iubirii, ambigen, pus pe acelaşi plan cu tebanul Dionysos Lysios. Semnificaţia orfică a lui Phanes este aceeaşi cu a hindusului Kâma, zeul iubirii, care este şi principiu cosmogonic.” (dtv. p. 139) Phanes apare în toamna lui 1916 în *Cartea Neagră* 6. Atributele lui se potrivesc cu reprezentările clasice şi el este descris ca cel strălucitor, un zeu al frumuseţii şi al luminii. Exemplarul lui Jung din Isaac Cory, *Ancient Fragments of the Phoenician. Chaldean, Egyptian, Tryian, Carthaginian, Indian, Persian and 0ther Writers; with an Introductory Dissertation, and an Inquiry into the Philosophy and Trinity of the Ancients,* are sublinieri în capitolul referitor la teogonia orfică şi un ştraif de hârtie în dreptul următoarei afirmaţii: „Ei îşi imaginează zeul ca pe un ou zămislitor şi zămislit sau ca pe un veşmânt sau nor alb, din cauză că Phanes izvorăşte din acestea” (William Pickering, Londra, 1832, p. 310). Phanes este zeul lui Jung. La 28 septembrie 1916, Phanes este descris ca o pasăre de aur *(Cartea Neagră* 6. p. 119). În 20 februarie 1917, Jung i se adresează lui Phanes ca mesager al lui Abraxas (ibid, p. 167). Pe 20 mai 1917, Philemon spune că vrea să devină Phanes (*ibid.* p. 195). Pe 11 septembrie, Philemon îl descrie după cum urmează: „Phanes este zeul care se ridică luminos din ape. /Phanes este surâsul zorilor. /Phanes este ziua strălucitoare. /El este veşnic nepieritoarea zi de azi. /Este vuietul torenţilor. /Este şuierul vântului. /Este foame şi îndestulare. /Este iubire şi plăcere. /Este tristeţe şi mângâiere. /Este promisiune şi împlinire. /Este lumina care luminează toate întunecimile. /Este ziua veşnică. /Este lumina argintie a lunii. /Este scânteierea stelelor. /Este steaua în cădere, care licăreşte şi trece şi se stinge. /Este torentul de stele căzătoare care se reîntoarce în fiece an. /Este soarele şi luna care se reîntorc. /Este cometa care aduce războaie şi nobil vin. /Este binele şi plinătatea anului. El umple ceasurile cu încântări pline de viaţă. /Este îmbrăţişare şi şoaptă a iubirii. /Este căldura prieteniei. /Este speranţa care însufleţeşte vidul. /Este splendoarea tuturor sorilor reînnoiţi. /Este bucuria fiecărei naşteri. /Este strălucirea florilor. /Este catifeaua aripilor de flutur. /Este mireasma grădinilor înflorite care umple nopţile. /Este cântarea bucuriei. /Este pomul luminii. /Este orice desăvârşire, orice tăcere mai bine. /Este tot ce sună plăcut. /Este simetrie. /Este numărul sfânt. /Este făgăduinţa vieţii. /Este învoiala şi juruinţa sfântă. /Este multiplicitatea sunetelor şi a culorilor. /Este sfinţirea dimineţii, a amiezii şi a serii. /Este bunăvoinţa şi blândeţea. /Este izbăvirea... /Cu adevărat, Phanes este ziua fericită... /Cu adevărat. Phanes este munca şi încheierea şi plata ei. /Este fapta anevoioasă şi liniştea serii. /Este pasul pe drumul de mijloc, este începutul, mijlocul şi sfârşitul lui. /Este previziunea. /Este sfârşitul spaimei. /Este sămânţa ce încolţeşte, bobocul ce se deschide. /Este poarta primirii, a receptării şi a renunţării. /Este izvorul şi pustiul. /Este limanul sigur şi noaptea furtunii. /Este siguranţa în deznădejde. /Este solidul în dizolvare. /Este eliberarea din captivitate. /Este sfat şi forţă spre înaintare. /Este prietenul omului, lumina pe care o emană, strălucirea limpede pe care omul o vede pe drumul său. /Este grandoarea omului, valoarea şi forţa lui.” (*Cartea Neagră* 7. pp. 1619) La 51 iulie 1918, Phanes însuşi spune: „Taina dimineţii de vară, ziua fericită, împlinirea clipei, belşugul posibilului, născut din suferinţă şi bucurie, giuvaerul veşnicei frumuseţi, ţelul celor patru drumuri, izvorul şi marea celor patru fluvii, împlinirea celor patru suferinţe şi a celor patru bucurii, tată şi mamă ai zeilor celor patru vânturi, răstignire, punere în mormânt, înviere şi înălţare divină a omului, supremă lucrare şi nefiinţă, lume şi sămânţă, veşnicie şi clipă, sărăcie şi abundenţă, desfăşurare, moarte şi renaştere a zeului, purtat de forţa veşnic creatoare, radiind în veşnică lucrare, iubit de două mame şi soţii-surori, indicibilă plăcere bogată în chinuri, de neştiut, de nerecunoscut, vârful unui ac între moarte şi viaţă, un torent de lumi, cerul acoperindu-l — îţi dau iubirea oamenilor, ulciorul de apă din opal/; el varsă apă şi vin şi lapte şi sânge, hrană pentru oameni şi zei. /Iţi dau bucuria suferinţei şi suferinţa bucuriei. /Iţi dau ce-am găsit: durata în schimbare şi schimbarea în durată. /Ulciorul de piatră, vasul împlinirii. Apă a curs înăuntru, vin a curs înăuntru, lapte a curs înăuntru, sânge a curs înăuntru. /Cele patru vânturi s-au năpustit în vasul preţios. Zeii celor patru ţinuturi ale cerului îi ţin rotunjimea, ambele mame şi ambii taţi îl păzesc. Focul nordului arde deasupra

De aceea au spus cei vechi că după ce Adam a mâncat mărul, pomul din rai s-a uscat.[211] Viaţa ta are nevoie de întuneric. Dar dacă ştii că e vorba de rău, atunci nul mai poţi accepta şi duci lipsă de ceva şi nu ştii de ce. Dar nici nu-l poţi accepta ca rău, căci atunci te respinge binele tău. Şi nici nu poţi tăgădui că ştii ce e binele şi răul. De aceea cunoaşterea binelui şi a răului a fost un blestem de nebiruit.

Dacă te reîntorci la haosul dintru început şi simţi şi recunoşti suspendarea indecisă dintre polii insuportabili de foc, vei observa că nu mai poţi despărţi definitiv binele dc rău, nici prin sentiment, nici prin cunoaştere, ci îţi este data doar direcţia creşterii de jos în sus. Astfel, uiţi deosebirea dintre bine şi rău şi n-o mai ştii atâta vreme cât pomul tău creşte de jos în sus. De îndată însă ce creşterea se opreşte, cele unite indistinct în creştere se destramă şi tu recunoşti din nou binele şi răul.

Niciodată nu poţi cu de la tine putere să tăgăduieşti cunoaşterea binelui şi a răului, astfel încât să poţi înşela binele spre a trăi răul. Căci de îndată ce separi binele de rău, le recunoşti. Doar în creştere sunt amândouă unite. Tu însă creşti atunci când stai pe loc, cuprins de marea îndoială, şi de aceea stagnarea în marea îndoială este o adevărată înflorire a vieţii.

Cine nu suportă îndoiala, acela nu se suportă pe sine. Un astfel de om este problematic, el nu creşte, de aceea nici nu trăieşte. Îndoiala este semnul celui foarte puternic şi a celui foarte slab. Cel puternic are îndoială, îndoiala însă îl are pe cel slab. Motiv pentru care cel foarte slab este apropiat de cel foarte puternic, şi dacă poate spune îndoielii sale: „Te-am prins”, atunci el este cel mai puternic.[212] Nimeni însă nu poate spune da îndoielii sale, decât dacă suportă haosul căscat. Fiindcă sunt atât de mulţi printre noi care pot spune orice, uită-te ce trăiesc. Ceea ce spune cineva poate fi prea mult sau prea puţin. Cercetează-i de aceea viaţa.

Vorbirea mea nu e nici clară, nici obscură, căci este vorbirea cuiva care creşte.

---

gurii sale, şarpele sudului îi tiveşte fundul, duhul răsăritului îl ţine de-o parte şi duhul apusului de cealaltă parte Veşnic tăgăduit, trăieşte în toate veşnic. Revenind în toate formele, veşnic acelaşi, vas unic preţios, încins cu cercul animalelor, tăgăduindu-se pe sine şi strălucind din nou prin tăgada sa. Inima lui Dumnezeu şi a omului. /Este unul şi multiplul. Un drum care duce peste munţi şi prin văi, o stea călăuzitoare pe mare, în tine şi întotdeauna înaintea ta. Desăvârşit e cu adevărat cel care ştie astea. Desăvârşirea e sărăcie. Sărăcia însă înseamnă recunoştinţă. Recunoştinţa este iubire (2 august) Cu adevărat, desăvârşirea e jertfă. Desăvârşirea e bucurie şi prevedere a umbrei. Desăvârşirea este sfârşit. Sfârşitul înseamnă început, de aceea desăvârşirea e micime şi început în foarte mic. /Totul e nedesăvârşit, de aceea desăvârşirea e singurătate. Singurătatea însă caută comuniune. /De aceea desăvârşirea înseamnă comuniune. /Eu sunt desăvârşirea, desăvârşit este însă cel care şi-a atins limitele. /Eu sunt lumina niciodată stinsă, desăvârşit însă este cel care stă între zi şî noapte. Eu sunt iubirea veşnic dăinuitoarc, desăvârşit însă este cel care şi-a pus cuţitul de jertfă lângă iubirea sa. Eu sunt frumuseţea, desăvârşit însă este cel care stă la zidul templului şi peticeşte ghete contra plată. /Desăvârşitul este simplu, singur, concordant. De aceea caută multiplicitatea, comuniunea, discordia. Trecând peste multiplicitate, comuniune, conflictualitate, ajunge la simplitate, singurătate, concordie. /Desăvârşitul cunoaşte suferinţa şi bucuria, eu însă sunt plăcerea de dincolo de bucurie şi de suferinţă. Desăvârşitul cunoaşte ceea ce e luminos şi întunecos, eu însă sunt lumina de dincolo de zi şi de întunecime. /Desăvârşitul cunoaşte susul şi josul, eu sunt însă înălţimea de dincolo de înalt şi de scund. Desăvârşitul cunoaşte ceea ce creează şi ceea ce e creat, eu însă sunt imaginea care naşte dincolo de creaţie şi de creatură. Desăvârşitul cunoaşte a iubi şi a fi iubit, eu însă sunt iubirea de dincolo de îmbrăţişare şi tristeţe. Desăvârşitul cunoaşte bărbatul şi femeia, eu însă sunt omul, tatăl său şi fiul său, dincolo de virilitate şi feminitate, dincolo de copil şi bătrân. Desăvârşitul cunoaşte răsăritul şi asfinţitul, cu însă sunt punctul central, de dincolo de auroră şi amurg. Desăvârşitul mă cunoaşte şi de aceea e diferit de mine.” *(Cartea Neagră* 7, pp. 76-80.)

210 Notă marginală: „14. IX. 1922.”

211 În *Wandlungen und Sytnbole der Libido,* Jung se referă la o legendă în care pomul s-a uscat după Cădere (dtv, p. 245).

212 *Ciorna* continuă: „De aceea a predicat Christos: „Fericiţi voi cei săraci, că a voastră este împărăţia lui Dumnezeu” (p. 416). Referinţa la *Luca 6,* 20.

Nox quarta[213]

Cap. XVII.

[IM 114] [214]Aud şuierul vântului dimineţii care vine pe deasupra munţilor. Noaptea este biruită, dc vreme ce toată viaţa mea era jertfită şi încâlcită în eterna confuzie şi atârna indecis între polii de foc.

Sufletul meu îmi vorbeşte cu glas limpede: „Uşa trebuie ridicată din ţâţâni ca să apară o trecere liberă între aici şi acolo, între da şi nu, între sus şi jos, între dreapta şi stânga. Trebuie amenajate culoare aerisite între toate lucrurile contrarii, drumuri uşoare, netede trebuie să ducă de la un pol la altul. Să fie instalat un cântar a cărui limbă să se balanseze uşor. Să ardă o flacără care să nu fie bătută de vânt. Un torent să curgă spre ţelul său cel mai adânc. Turme de animale sălbatice să treacă pe vechile poteci spre locurile lor dc hrană. Viaţa să meargă de-acum încolo pe traiectoria ei, de la naştere la moarte, de la moarte la naştere, neabătut ca traiectoria soarelui. Toate să meargă pe această traiectorie."

Aşa vorbeşte sufletul meu. Eu însă mă joc indiferent şi crud cu mine însumi. Este zi sau noapte? Dorm sau veghez? Mai trăiesc sau am murit?

O întunecime oarbă mă înconjoară — un zid mare - un vierme de amurg se târăşte de-a lungul lui. Are o faţă rotundă şi râde. Râsul e zguduitor şi cu adevărat eliberator. Deschid ochii: în faţa mea, stă bucătăreasa grasă: „Dar aveţi un somn sănătos. Aţi dormit mai mult de un ceas."

Eu: „Adevărat? Am dormit? Pesemne, am visat, ce piesă groaznică! Am adormit în această bucătărie; este oare aici tărâmul mumelor?"[215]

„Beţi un pahar cu apă, încă sunteţi complet buimac de somn."

Eu: „Acest somn poate să te facă buimac. Unde mi-e cartea? Ah, iat-o deschisă la capitolul 21: „în toate şi peste toate, liniştea sufletului se cade căutată în Dumnezeu singur, deoarece nimeni altul decât El nu este, pentru toţi sfinţii, limanul adevăratei odihne."[216]

Citesc acest pasaj cu voce tare. Nu e un semn de întrebare după fiecare cuvânt?

„Dacă aţi adormit cu această frază, trebuie să fi avut un vis frumos."

Eu: „Am visat, ce-i drept - am să mă gândesc la vis. De altfel, spuneţi, la cine sunteţi de fapt bucătăreasă?"

„La domnul bibliotecar. Îi plac bucatele bune, şi eu sunt deja de mulţi ani la el." /

Eu: „Oh, n-am ştiut că domnul bibliotecar are o asemenea bucătărie."

„Da, trebuie să ştiţi că el este un gourmet."

Eu: „Rămâneţi cu bine, domnişoară bucătăreasă, multe mulţumiri pentru ospitalitate."

„Vă rog, vă rog, onoarea a fost de partea mea."

Acum sunt afară. Deci asta a fost bucătăria domnului bibliotecar. Ştie oare ce se găteşte în ea? N-a încercat probabil niciodată acolo o transă hipnotică.[217] Am de gând să-i restitui Thomas de Kempis. Intru în bibliotecă.

B.: „Bună seară, v-aţi întors:"

Eu: „Bună seara, domnule bibliotecar, iată, vi-l aduc pe Thomas. M-am aşezat puţin alături

---

213 Cea de-a patra noapte.

214 19 ianuarie 1914.

215 În primul act din a doua parte a lui *Faust* de Goethe, Faust trebuie să coboare în tărâmul mumelor. S-a speculat mult despre semnificaţia acestui termen la Goethe. Acesta i-a spus lui Eckermann că sursa numelui era în Plutarh. După toate probabilităţile, era vorba de discuţia lui Plutarh despre zeiţele mame din Engyon (vezi ed. Cryus Hamlin, *Faust,* Norton New York, 1976, pp. 328-329). La o dată ulterioară, Jung a identificat tărâmul mumelor cu inconştientul colectiv *(Ein moderner Mythus: Von Dingen, die am Himmel geschen werden,* 1958, GW 10 § 714).

216 *Imitaţiunea lui Cristos* (*ed. cit.,* cartea a III-a, 21, p. 156, N.t.),

217 Jung se referă la practicile greceşti de incubaţie onirică, precum cele din cultul lui Esculap. Vezi C.A. Meier. *Healing, Dream and Ritual: Ancient Incubation and Modern Psychotherapy,* Daimon Verlag, Einsiedeln, 1989.

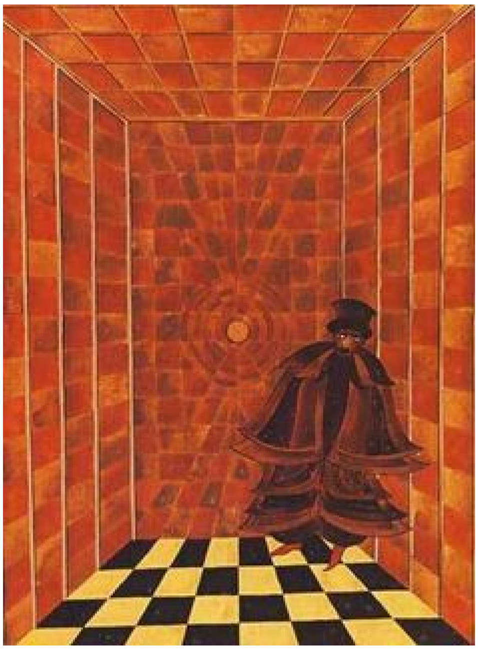
în bucătărie ca să citesc, în orice caz fară să bănuiesc că e bucătăria dumneavoastră."

B.: „Oh, vă rog, nu face nimic. Sper că bucătăreasa mea v-a primit bine."

Eu: „Nu mă pot plânge dc primire. După-masă am tras chiar un pui de somn pe seama lui Thomas."

B.: „Nu mă miră. Cărţile astea pioase sunt teribil de plictisitoare."

[Imaginea 115][218] /

Eu: „Da, pentru noi. Dar pentru bucătăreasa dumneavoastră, cărticica înseamnă multă înălţare sufletească."

B.: „Ei, da, pentru bucătăreasă."

Eu: „Permitcţi-mi întrebarea indiscretă: aţi avut vreodată în bucătăria dumneavoastră vreun somn hipnotic?"

B.: „Nu, această idee stranie încă nu mi-a venit."

Eu: „Vă spun că într-o astfel de situaţie aţi avea câte ceva de învăţat despre natura bucătăriei dumneavoastră. Bună scara, domnule bibliotecar!"

După această conversaţie am părăsit biblioteca şi am ieşit în vestibul, unde m-am îndreptat spre draperia verde. Am dat-o la o parte şi ce-am văzut? O sală înaltă cu coloane în spate, o grădină care s-ar fi zis că e superbă grădina fermecată a lui Klingsor, cum am observat imediat. Am nimerit la teatru: acolo sunt doi care fac parte din piesă: Amfortas şi Kundry sau mai degrabă ce văd ? Este domnul bibliotecar şi bucătăreasa lui. El e suferind, palid şi şi-a stricat stomacul, ea e dezamăgită şi furioasă. În stânga e Klingsor şi ţine în mână pana pe care domnul bibliotecar obişnuia s-o ţină după ureche. Cât de mult îmi seamănă Klingsor! Oribilă piesă! Dar iată din dreapta apare Parsifal. Curios, şi el îmi seamănă. Klinsgor aruncă veninos pana după Parsifal. Acesta însă o prinde calm.

Scena se schimbă: s-ar zice că publicul, în acest caz eu, participă la jocul din ultimul act. Trebuie să îngenunchem, căci încep patimile din Vinerea Mare: apare Parsifal — cu pas măsurat, capul acoperit dc un coif negru; pe umeri are blana de leu herakleică, iar în mână ţine ghioaga, pe deasupra poartă pantaloni negri moderni, din cauza marii sărbători religioase. Eu mă împotrivesc şi întind palmele defensiv, dar jocul continuă. Parsifal îşi descoperă capul. Dar nu e de faţă niciun Gurnemanz care să-1 absolve de păcate şi să-i dea binecuvântarea. Kundry stă la distanţă, îşi acoperă capul şi râde. Publicul este înflăcărat şi se recunoaşte în Parsifal. El sunt eu. Mă lepăd de armura mea istoric stratificată, de podoaba mea himerică şi mă duc la izvor în cămaşa albă de

218 Legenda Imaginii: „Aceasta e aurul material în care sălăşluieşte umbra zeului."

penitent, îmi spăl fără ajutor străin picioarele şi mâinile. Apoi îmi lepăd şi eu cămaşa de penitent şi-mi îmbrac hainele burgheze. Ies din scenă şi mă apropii de mine însumi, de mine care, ca public, stau încă pios în genunchi. Mă ridic pe mine însumi de jos şi mă contopesc cu mine însumi.[219]

[2] Ce-ar fi batjocura, dacă n-ar fi adevărată batjocură? Ce-ar fi îndoiala, dacă n-ar fi adevărată îndoială? Ce-ar fi opoziţia, dacă n-ar fi adevărată opoziţie? Cine vrea să se accepte pe sine trebuie să-1 accepte cu adevărat şi pe Celălalt al său. Totuşi în Da orice Nu e neadevărat, iar în Nu orice Da e minciună. Dar de vreme ce astăzi pot fi în Da, iar mâine pot fi în Nu, atât Da-ul, cât şi Nu-ul sunt adevărate şi neadevărate. Da-ul şi Nu-ul nu pot să cedeze, căci ele sunt noţiunile noastre de adevăr şi de eroare.

Ai vrea să fii sigur de adevăr şi de eroare? Siguranţa în interiorul Unuia sau a Celuilalt este nu doar posibilă, ci şi necesară, dar siguranţa într-Unul este asigurare şi rezistenţă faţă de Celălalt. Dacă eşti într-Unul, atunci siguranţa ta legată de acesta îl exclude pe Celălalt. Dar atunci cum poţi să ajungi vreodată la Celălalt? Şi de ce Unul nu ne este niciodată suficient? Nu ne poate fi suficient pentru că şi Celălalt e în noi. Iar dacă ne-am mulţumi cu Unul, Celălalt ar îndura lipsă şi ne-ar cotropi cu foamea sa. Dar noi înţelegem greşit această foame şi continuăm să credem că ne e foame de Unul şi astfel ne întărim şi mai mult aspiraţia către Unul. Prin asta însă obţinem ca Celălalt să-şi revendice şi mai puternic drepturile în noi. Dacă suntem apoi dispuşi sa recunoaştem în noi revendicarea Celuilalt, atunci putem trece la el ca să-1 îndestulăm. Putem însă trece astfel dincolo fiindcă am devenit conştienţi de Celălalt. Dacă însă orbirea noastră produsă de Unul este puternică, atunci ne depărtăm şi mai mult de Celălalt, şi un abis funest se cască în noi, între Unul şi Celălalt. Unul devine suprasătul, iar Celălalt supraflămând. Sătulul devine leneş şi înfometatul slab. Şi astfel ne sufocăm în grăsime, mistuiţi de lipsă.

Ceea ce e patologic, dar vezi mulţi indivizi de acest fel. Trebuie să fie aşa, dar nici nu trebuie să fie aşa. Există suficiente motive şi cauze, ca să fie aşa, dar vrem şi să / nu fie aşa. Omului ii este anume dată libertatea de a birui şi cauza, căci el este creativ în sine şi din sine. Dacă prin suferinţa spiritului tău ţi-ai cucerit acea libertate dc a-l accepta şi pe Celălalt, căci tu eşti şi Celălalt, în ciuda credinţei tale supreme într-Unul, atunci începe creşterea ta.

Dacă alţii mă batjocoresc, atunci cei care o fac sunt alţii şi pot să-i învinovăţesc pentru asta şi să uit să mă batjocoresc cu însumi. Iar cine nu se poate batjocori ajunge să fie batjocorit dc ceilalţi. Deci acceptă să te batjocoreşti singur pentru ca să lepezi tot ceea ce e divin şi eroic in tine şi să devii pe de-a-ntregul doar uman. Caracterul tău divin şi eroic este o batjocură pentru Celălalt din tine. De dragul Celuilalt din tine, leapădă-te de rolul admirat, pe care l-ai jucat până acum faţa de

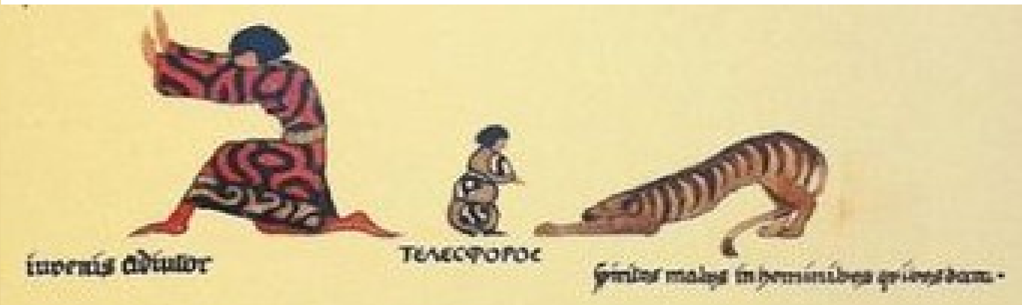
219 Wagner înfăţişează în *Parsifal* propria prelucrare a legendei Graalului. Subiectul se desfăşoară după cum urmează: Titurel şi cavalerii săi creştini au în păstrare Sfântul Graal în castelul lor, sub paza unei suliţe sacre. Klingsor e un vrăjitor bun care caută Graalul. El i-a ademenit pe păzitorii Graalului în grădina sa magică, unde se află fetele-flori şi vrăjitoarea Kundry. Amfortas. fiul lui Titurel, pătrunde în castel pentru a-l distruge pe Klinsor, dar este vrăjit de Kundry şi scapă din mână suliţa sacră, iar Klingsor îl răneşte cu ea. Amfortas are nevoie de atingerea suliţei pentru a-şi vindeca rana. Gurnemanz, cel mai bătrân dintre cavaleri, o caută pe Kundry, fără a şti rolul jucat de ea în rănirea lui Amfortas. Un glas din sanctuarul Graalului profetizează că numai un tânăr neprihănit şi inocent poate recâştiga suliţa. Parsifal intră în scenă după ce ucide o lebădă. Necunoscându-i numele sau numele tatălui său, cavalerii speră că el este tânărul aşteptat. Gurnemanz îl ia la castelul lui Klingsor. Acesta îi porunceşte lui Kundry să-l seducă pe Parsifal. Parsifal îi învinge pe cavalerii lui Klingsor. Kundry e transformată într-o femeie frumoasă. Ea îl sărută. Parsifal işi dă astfel seama că tot Kundry 1-a sedus şi pe Amfortas, şi-i rezistă. Klingsor azvârle suliţa spre el şi Parsifal o prinde. Castelul şi grădina lui Klingsor dispar. După o serie de rătăciri, Parsifal îl găseşte pe Gurnemanz, care acum trăieşte ca pustnic. Parsifal e îmbrăcat într-o armură neagră, iar Gurnemanz se simte jignit, văzându-1 înarmat în Vinerea Marc. Parsifal depune suliţa în faţa lui şi-şi dă jos coiful şi armura. Gurnemanz îl recunoaşte şi îl unge rege al cavalerilor Graalului. Parsifal o botează pe Kundry. Ei se duc la castel şi îi cer lui Amfortas să ridice acoperitoarea Graalului. Amfortas le cere să-l ucidă. Parsifal intră şi-i atinge rana cu suliţa. Amfortas e transfigurat, iar Parsifal radios ridică, deasupra capului, Graalul. Pe 16 mai 1913, Mensendieck a prezentat la Societatea de Psihanaliză din Zurich „Die Gral-Parzival sage". La discuţie Jung a spus: „în vedera tratării exhaustive a legendei Graalului în *Parsifalul* lui Wagner ar fi necesară o examinare sintetică a faptului că diferitele personaje corespund unor aspiraţii diferite ale artistului. Că seducţia lui Kundry nu izbuteşte se explică nu prin bariera incestului, ci prin iniţiativa psihicului de a călăuzi într-un sens superior nostalgia omenească." *(Minutes of the Zurich Psychoanalytical Society,* p. 20, Archives of the Psychological Club, Zurich). În *Psychologische Typen,* Jung duce mai departe intepretarea psihologică a lui Parsifal. (GW 6, §§ 371-372.)

tine însuţi şi devino acela care eşti.

Cel care are fericirea şi nefericirea de a avea un dar special cade pradă iluziei că el însuşi este acest dar. Pricină pentru care este adesea doar bufonul darului. Un dar special este ceva din afara mea. Eu nu mă identific cu el. Esenţa darului n-are nimic a face cu esenţa omului care îl posedă. Darul trăieşte adesea pe seama caracterului posesorului său. Personalitatea posesorului e caracterizată de dezavantajele darului, chiar de opusul acestuia. De aceea omul nu e niciodată Ia înălţimea darului său, ci întotdeauna sub el. Dacă îl acceptă pe Celălalt al său, atunci devine capabil să-şi suporte darul fără prejudiciu. Dar dacă vrea să trăiască numai în darul său şi din acest motiv se leapădă de Celălalt, atunci pierde măsura, căci esenţa darului său este un fenomen al naturii şi este exterior omului. El însuşi devine extrauman. un fenomen al naturii, ceea ce de fapt nu este. Toată lumea îi vede greşeala şi el cade victimă batjocurii lumii. Atunci spune că ceilalţi îl batjocoresc, când dc fapt doar nesocotirea Celuilalt al său este ceea ce îl face ridicol.

Dacă zeul intră în viaţa mea, atunci de dragul lui mă reîntorc la sărăcia mea. Iau asupra mea povara sărăciei şi duc toată urâţenia şi tot ridicolul meu. precum şi tot ce este reprobabil în mine. în acest fel îl dezpovărez pe zeu de toată confuzia şi absurditatea care l-ar năpădi dacă eu nu le-aş asuma. Astfel pregătesc drumul pentru fapta zeului. Mai e încă noapte, o noapte lungă plină de nelinişte. Ce se va întâmpla? S-au golit şi s-au epuizat abisurile întunecate? Sau ce anume aşteaptă şi stă acolo jos, ameninţător şi incandescent?

[Imaginea 117][220]

220 Textul din Imagine: „(Atmavictu); *(iuvenis adiutor)* [un susţinător tânăr]; ΤΕΛΕΣΦΟΡΟΣ [Telesphoros]; *(spiritus malus in hominibus quibusdam)* [spiritul rău din unii oameni].” Legenda Imaginii: „Balaurul vrea să devoreze soarele, tânărul îl imploră să n-o facă. El îl devorează totuşi.” Atmaviktu (cum e ortografiat în *Cărţile Negre)* apare prima oară în *Cartea Neagră* 6 din 1917. Mai jos, o parafrază a fantasmei din 25 aprilie 1917: Şarpele spune că Atmaviktu i-a fost tovarăş vreme de mii de ani. A fost mai întâi un bătrân, apoi a murit şi a devenit urs. Apoi a murit şi a devenit vidră. Apoi a murit şi a devenit salamandră de apă. Apoi a murit iarăşi şi a devenit şarpe. Şarpele este Atmaviktu. Făcuse înainte o greşeală şi a devenit om, pe când era încă şarpe de uscat. Sufletul lui Jung spune că Atmaviktu e cobold, descântător de şerpi, şarpe. Şarpele spune că el este nucleul Sinelui. Din şarpe. Atmaviktu s-a transformat în Philemon [pp. 197 şi urm]. O sculptură a lui se află în grădina lui Jung de la Kusnacht. În „Din cele mai timpurii experienţe ale vieţii mele” Jung scria: „Fiind în 1920 în Anglia, am cioplit două figurine asemănătoare dintr-o ramură subţire, fără să-mi amintesc câtuşi de puţin de episodul din copilărie. Am pus să mi se cioplească una dintre ele în piatră, în dimensiuni mai mari, iar această statuie se găseşte în grădina mea din Kusnacht. Abia atunci, inconştientul mi-a sugerat numele, numind statuia - Atmavictu» - breath of life - suflarea vieţii. Ea este o dezvoltare ulterioară a acelui obiect cvasisexual al copilăriei, care pe urmă s-a revelat însă a fi *breath of life,* deci un impuls creator. Totul este în fond un cabir...” *(JA,* pp. 29-30. cf. *Erinnerungen* [*ed. cit.* p. 37]). Figura lui Telesphoros este asemănătoare cu Phanes din Imaginea 113. Telesphoros este unul dintre cabiri şi daimonul lui Esculap (vezi fig. 77, *Psychologie und Alchemie,* GW 12). El era considerat şi zeu al vindecării, şi avea un templu la Pergamon, în Asia Mică. În 1950, Jung a sculptat o imagine a lui în piatră la Bollingen, împreună cu o dedicaţie către el în greceşte, combinând fragmente din Heraklit, din liturghia mithraică şi din Homer. *(Erinnerungen* [*ed.cit,* p. 235.].)

/ Ce foc nu e încă stins şi ce văpaie încă mai arde? Am sacrificat nenumărate victime adâncului întunecat, şi el continuă să le pretindă. Ce c această cerere smintită care se vrea potolită? Cine este acela care dă drumul unui ţipăt atât de îngrozitor? Care dintre morţi suferă astfel? Vino încoace şi bea sânge ca să poţi vorbi.[221] De ce respingi sângele? Vrei lapte? Sau zeama roşie a viţei de vie? Vrei poate chiar iubire? Iubire de morţi? îndrăgostire de morţi? Pretinzi seminţe de viaţă pentru trupul dispărut de o mie de ani al lumii de jos? O voluptate impură, incestuoasă legată de morţi? Ceva care îngheaţă sângele. Pretinzi un amestec voluptuos cu cadavrul? Eu am vorbit de „asumare". Tu însă pretinzi „tragere cu sila, îmbrăţişare, acuplare"? Pretinzi profanarea morţii? Acel profet, spui, s-a aşezat pe copil şi şi-a pus gura pe gura copilului şi ochii pe aceia ai copilului, şi mâinile pe acelea ale copilului şi s-a întins deci peste băiat, aşa încât trupul băiatului s-a încălzit. Dar el s-a ridicat iară şi a umblat prin casă încoace şi-ncolo şi s-a urcat şi s-a întins peste el. Atunci băiatul a suflat, cu zgomot, de şapte ori. După care a deschis ochii. Aşa să fie asumarea ta, aşa să asumi, nu rece, nu calculat, nu ingenios, nu supus, nu automortificant. ci cu plăcere, tocmai cu această plăcere echivocă, impură care atrage adâncul şi, prin ambiguitatea ei, îl leagă de zona superioară, cu acea plăcere sacră-rca, despre care nu ştii dacă c virtute sau viciu, cu acea plăcere care e voluptuos dezgustătoare, e spaimă lascivă, imaturitate sexuală. Cu această plăcere înviem morţii.

Absolut-neînsemnatul din tine doarme un somn aidoma morţii şi are nevoie de căldura vieţii, care cuprinde, indistinct şi indistinctibil, răul şi binele. Aceasta e calea vieţii. Nu o poţi numi nici rea, nici bună, nici pură, nici impură. Dar nu e ţel, ci drum şi trecere. Este şi boală şi început de însănătoşire. Este matca tuturor infamiilor şi a tuturor simbolurilor vindecătoare. Este forma primordială de activitate, cel dintâi imbold întunecat care curge, cu legitatea neintenţionată a apei, prin cele mai ascunse locuri ale tuturor ungherelor tainice şi prin coridoare întunecate şi, ţâşnind pe neaşteptate, dintr-un sol afânat, dintr-o crăpătură fină, fertilizează pământul uscat. Este cel dintâi învăţător tainic al naturii care a învăţat plantele şi animalele vicleşuguri şi dibăcii uimitoare, peste măsură de şirete, pe care mintea noastră abia dacă le poate înţelege. Este marele înţelept care cunoaşte lucruri supraomeneşti, care poscâă cea mai mare ştiinţă dintre toate, care creează ordine din dezordine şi profetizează, anticipând, viitorul din abundenţa de neînţeles. Este caracterul ofidian, nociv şi binecuvântător, demonicul înspăimântător şi ridicol. Este săgeata care nimereşte întotdeauna locul vulnerabil, iarba fiarelor care deschide tezaure zăvorâte.

Nu poate fi numit nici înţelept, nici prost, nici bun. nici rău, căci natura îi este eminamente neumană.[222] Este fiul pământului, cel întunecat, pe care vrei să-l trezeşti. Este bărbat şi femeie totodată, de sex imatur, bogat în tălmăcire şi răstălmăcire, atât de sărac în înţelesuri şi totuşi atât de bogat. Este neviul care a strigat cel mai tare, a stat cel mai jos şi a aşteptat şi a suferit cel mai mult. Nu a poftit nici sânge, nici lapte, nici vin ca libaţie pentru morţi, ci supunerea cărnii noastre. Dorinţa sa n-a luat seamă Ia chinurile spiritului nostru care s-a străduit şi s-a torturat să născocească ceea ce nu e de născocit, care din pricina asta s-a sfârtecat pe sine şi s-a dat ca jertfă. Când spiritul nostru sfârtecat zăcea pe altar, abia atunci am auzit glasul fiului pământului şi abia atunci am văzut că el era marele chinuit care avea nevoie de mântuire. El este alesul, căci el a fost cel mai înfierat. E rău să spui asta; poate nu aud bine, poate înţeleg greşit ce spune adâncul. E falnic să spui aşa ceva şi

221 În cartea a II-a din *Odiseea,* Odiseu face o libaţie către morţi pentru a le da putinţa să vorbească. Walter Burkert notează: „Morţii beau lichidul, de fapt, sângele, ei sunt poftiţi să vină la banchet spre a se sătura cu sânge; pe măsură ce libaţiile se infiltrează în pământ, morţii vor trimite în sus lucruri bune." *(Greek Religion,* trad.). Raffar, Oxford. Basil Blackwell, 1987. pp. 194 195) Jung folosise acest motiv într-un sens metaforic în 1912, în *Wandlungen und Symbole der Libido:* „M-am străduit, precum cândva Odiseu, să las această umbră [Miss Frank Miller] să bea doar atâta sânge cât s-o fac să vorbească spre a ne trăda câteva din tainele lumii de jos" (dtv, p. 47). Prin 1910, Jung a călătorit pe un vas cu pânze împreună cu prietenii săi Albert Oeri şi Andreas Vischer, timp în care Oeri a citit cu voce tare capitolele din Odiseea despre Circe şi Nekyia. Jung a notat la scurt timp după aceea „iar mie mi-a dăruit destinul, precum lui Ulise, o Nekyia, o coborâre în întunecatul Hades". *(Erinnerungen* [*ed. Cit.,* p. III.].)

222 Vezi mai jos, p. 327.

totuşi trebuie s-o spun.

Adâncul tace. El s-a ridicat şi vede lumina soarelui şi zăboveşte printre cei vii. Odată cu el s-au ridicat neliniştea şi dezbinarea, îndoiala şi plinătatea vieţii.

Amin, s-a săvârşit. E real ceea ce era ireal, ireal ceea ce era real. Mie însă nu-mi place, nu vreau, nu pot. Oh, nemernicie omenească! Oh, sila din noi! Oh, îndoiala şi deznădejdea. Aceasta e într-adevăr Vinerea Mare, în care Domnul a murit şi a coborât în iad şi a desăvârşit lucrul tainic.[223] Aceasta e Vinerea Mare, când îl desăvârşim pe Christos în noi şi când coborâm noi înşine în iad. Aceasta e Vinerea Marc în care ne tânguim şi plângem, de dragul desăvârşirii lui Christos, căci după desăvârşirea lui mergem în iad. Atât de puternic a fost Christos, încât împărăţia sa a acoperit toată lumea şi în afara lui n-a lăsat decât iadul.

Cine a izbutit să depăşească, cu bună dreptate şi conştiinţă curată şi ascultând de legea iubirii, frontierele acestei împărăţii? Cine dintre cei vii este Christos şi se duce în trup viu la iad? Cine este acela care lărgeşte cu iadul împărăţia lui Christos? Cine este acela care, lucid fiind, e plin de exaltare? Cine este acela care din existenţa singulară s-a coborât în existenţa duală? Cine este acela care şi-a sfâşiat propria inimă spre a uni ceea ce e separat?

Eu sunt cel fără nume care nu se cunoaşte pe sine şi al cărui nume îi este lui însuşi ascuns. Nu am niciun nume, căci încă nu eram, ci tocmai am devenit. Eu sunt pentru mine însumi un anabaptist care îmi e străin. Eu. cel care sunt, nu sunt. Dar eu cel care am fost înainte de mine şi care voi fi după mine, sunt. înjosin-du-mă, m-am înălţat ca şi cum aş fi fost un altul. Asumându-ma pe mine însumi, m-am împărţit în două şi, unindu-mă cu mine însumi, am devenit partea mai mică a mea. Asta sunt în conştiinţa mea. Totuşi sunt aşa în conştiinţa mea. ca şi cum aş fi fost despărţit şi de ea. Nu sunt /

[Imaginea 119][224] /

în cel de-al doilea şi mai-marele meu, ca şi cum aş fi cu însumi acest al doilea şi mai-marele meu, ci

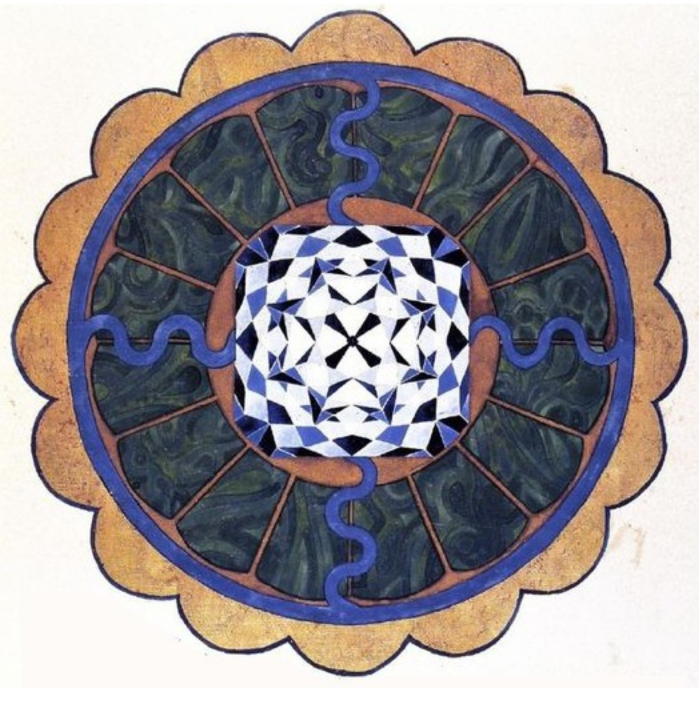
223 Vezi mai jos, nota 136. p. 243.

224 Legenda Imaginii: „Balaurul blestemat a devorat soarele, i se va tăia pântecele şi acum va trebui să restituie aurul soarelui, împreună cu sângele lui. Aceasta este întoarcerea lui Atmavictus, bătrânul. Domnul care a nimicit verdele înveliş luxuriant este tânărul care m-a ajutat să-1 ucid pe Siegfried.” Referinţă la *Liber Primus,* cap. 7, „Uciderea eroului”.

sunt mereu în conştiinţa mea obişnuită, totuşi atât de separat şi diferit ca şi cum aş fi în al doilea şi mai marele meu, fară a avea însă conştiinţa că sunt cu adevărat. Sunt chiar mai mic şi mai sărac, dar tocmai din cauza micimii mele pot să-mi conştientizez apropierea de măreţie.

Sunt botezat cu apă impură pentru a renaşte. O flacără din focul iadului mă aştepta deasupra cristelniţei. M-am scăldat în necurăţenie şi m-am curăţat cu murdărie. L-am primit, l-am asumat, pe fratele divin, pe fiul pământului, pe bisexualul, pe imaturul şi peste noapte a devenit puber. Doi incisivi i-au ieşit şi puf tânăr îi acoperă barba. Lam prins, l-am biruit, l-am îmbrăţişat. A pretins multe de la mine şi totuşi a adus de toate cu el. Căci e bogat; lui îi aparţine pământul. Dar calul său negru s-a despărţit de el.

Într-adevăr, un duşman trufaş am doborât, pe un altul mai mare şi mai puternic l-am silit să-mi devină prieten. Nimic să nu mă despartă de el, de cel întunecat. Dacă vreau să plec de lângă el, mă urmăreşte ca o umbră. Dacă nu mă gândesc la el, mi-e neliniştitor de aproape. Se înspăimântă dacă îl tăgăduiesc. Trebuie să mă gândesc mult la el, trebuie să-i pun în faţă ofrande; îi umplu o farfurie la masa mea. Multe din câte aş fi făcut mai înainte pentru oameni trebuie să fac acum pentru el. De aceea ei mă consideră sineist, neştiind că merg cu prietenul meu şi-i consacru multe zile.[225] Dar s-a pornit neliniştea, un cutremur subteran uşor, un vuiet mare în depărtare. Drumurile sunt deschise spre timpuri străvechi şi spre timpuri viitoare. Miracolele sunt taine apropiate şi barbare. Simt lucrurile care au fost şi care au să fie. În spatele obişnuitului se cască abisurile veşnice. Mie-mi restituie pământul ceea ce a ascuns. /

[Imaginea 121][226] /

225 *Ciorna* continuă: „Mulţi oameni, multe cărţi şi gânduri am dat deoparte de dragul lui, mai multe însă am retras din lumea de azi şi am făcut lucruri neînsemnate şi simple, din cele mai apropiate în vederea slujirii lui tăinuite. Prin faptul că fac toate astea pentru el, cel întunecat, un altceva îmi revine pe calea harului. Când mă chinuie intenţii şi dorinţe, mă gândesc, simt şi acţionez în limitele maximei proximităţi. Astfel ajunge la mine maxima depărtare.”

226 Legenda Imaginii: „XI. MCMXIX" [n. 1919] Această piatră, splendid montată, este cu siguranţă *lapisphilosophorum.* E mai tare ca diamantul. Dar se întinde intr un spaţiu cu patru proprietăţi, anume, lăţime. înălţime, adâncime şi timp. De aceea este invizibilă şi poţi trece prin ca fără să se bage de seamă. Din piatră curg cele patru râuri ale Vărsătorului. Asta e sămânţa neputrezită, pusă între tată şi mamă, care împiedică atingerea vârfurilor celor două conuri, monada care contrabalansează pleroma." Data care apare se referă la momentul în care a fost pictată imaginea. In 1944, in *Vsychologie uniAlchemie* lung se referă la reprezentarea alchimică a cercului

[Imaginea 122][227] /

încadrat de patru .râuri" în contextul discuţiei despre simbolismul mandalei (GW 12. § 167, n.). Jung a comentat în nenumărate ocazii cele patru râuri din rai   vezi de exemplu *Aion,* GW 9. §§ 2. 311. 353, 358. 372. Pe 3 iunie 1918. sufletul lui Jung îl descria pe Philemon ca fiind fericirea pe pământ: „Demonii se împacă în omul care s-a găsit pe sine. care este izvorul celor patru râuri, pământul însuşi care dă naştere izvoarelor. Din vârful său curg ape în toate cele patru vânturi. El este marea care naşte soarele, este muntele care poartă soarele, este tatăl celor patru râuri mari. este crucea care-i leagă pe cei patru demoni mari. Este sămânţa neputrezită a nimicului care cade întâmplător prin spaţii. Această sămânţă este începutul, mai tânăr decât toate începuturile, mai bătrân decât orice sfârşit." *(Cartea Neagră* 7, p. 61.) Motive din această relatare pot avea unele legături cu imaginea. In *Cartea Neagra* 7 există o lacună între iulie 1919 şi februarie 1920. In 23 februarie există următoarea însemnare: „Din cele intercalate, unele se află în cartea despre vise, mai mult însă în imaginile din *Cartea Roşie"* (p. 88). In *Urinnerungen* Jung notează în jur de opt vise din această perioadă, precum şi o viziune nocturnă, într-o noapte din august 1919. cu doi îngeri, o masă întunecat transparentă şi o femeie tânără. Acestea sugerează că procesul simbolic continuă în picturile din *Liber Novus,* care nu par a avea legături directe nici cu *Liber Novus,* nici cu *Cartea Neagră.* I n 19?$. Jung a formulat o interpretare psihologică a simbolismului alchimiei medievale, considerând piatra filosofală   ţinta operei alchimice — ca simbol al Sinelui *(Psychologie uni Alchemie,* GW 12). Despre pleroma, vezi mai jos p. 347. Referitor la sămânţa incoruptibilă, vezi dialogul cu Ha în nota 15$ de la Imaginea 94. p. 292, mai sus.

227 Legenda Imaginii: „4 dec. MCMXIX" [1919]. Aceasta este partea din spate a giuvaerului. Cine este în piatră are această umbră. Acesta este Atmaviktu, bătrânul, după ce s-a retras din creaţie. S-a întors în istoria nesfârşită, acolo de unde şi-a luat începutul. După ce şi-a încheiat creaţia, a devenit din nou piatră şi sfârşit. În Izdubar, 1-a depăşit pe om şi i-a eliberat din acesta pe ΦΙΛΗΜΟΝ [PHILEMON] şi pe KA. PHILEMON a dat piatra. KA pe ⊙.” Data care apare se referă la momentul în care a fost pictată imaginea. Despre Atmaviktu, vezi nota la Imaginea 117. Pe 20 mai 1917, Philemon spune: „Fiind Atmaviktu, am săvârşit greşeala şi am devenit om. Numele meu era Izdubar. Aşa i-am venit în întâmpinare. El m-a paralizat. Da, omul m-a paralizat şi m-a transformat într-un şarpe-balaur. Am fost mântuit, căci mi-am recunoscut greşeala, şi focul a devorat şarpele. Şi astfel a devenit Philemon. Forma mea este aparenţă. Mai înainte, aparenţa mea era formă.” *(Cartea Neagră* 7. p. 195). În

Imaginea 123

Erinnerungen [Amintiri], Jung spune: „Mai târziu, Philemon a fost relativizat prin apariţia unui alt personaj, pe care l-am numit Ka. În Egiptul antic. „Ka al regelui" era considerat a fi forma sa pământeană, întruparea sufletului. În fantasma mea, sufletul-Ka venea de jos, din pământ, ca dintr-un puţ adânc. L-am pictat în întruchiparea lui terestră, ca pe un bust din bronz, soclul său fiind alcătuit din piatră. Sus de tot în pictură apare o aripă a pescăruşului şi între ea şi capul lui Ka pluteşte o nebuloasă stelară rotundă, luminoasă. Expresia lui Ka are ceva demonic, s-ar putea spune chiar mefistofelic. Într-o mână ţine o formă care seamănă cu o pagodă colorată sau o cutie cu moaşte, iar în cealaltă un stilet, cu care prelucrează cutia. Spune despre sine: «Sunt cel care înmormântează zeii în aur şi nestemate.» Philemon are un picior paralizat, este însă un spirit înaripat, în timp ce Ka reprezintă un fel de demon al pământului sau metalului. Philemon este aspectul spiritual, -sensul-, Ka, în schimb, un spirit al naturii, ca *antroparion-ul* din alchimia grecească, dar care, ce-i drept, pe atunci încă nu-mi era cunoscut. Ka este însă acela care face totul real, care învăluie, ascunde spiritul pescăruşului, sensul, sau îl înlocuieşte prin frumuseţe, prin «reflexul etern». Cu timpul, am reuşit să integrez ambele personaje. M-a ajutat aici studiul alchimiei" [*ed. cit.,* pp. 192-193]. Wallace Budge notează: „Ka era o individualitate sau personalitate abstractă care poseda forma şi atributele omului căruia îi aparţinea, şi cu toate că sălaşul lui normal era în mormânt, împreună cu trupul, el putea rătăci după voie; era independent de om şi putea merge şi locui în orice statuie a acestuia." *(Egyptian Book of the Dead,* p. Ixv.) În 1928, Jung a comentat astfel: „Pe o treaptă superioară de dezvoltare, pe care există deja reprezentări ale sufletului, nu mai sunt proiectate absolut toate imaginile [...], acolo un complex sau altul se apropie atât de mult de conştiinţă, încât nu mai este resimţit ca străin, ci mai degrabă ca aferent. Dar acest sentiment de apartenenţă nu merge pentru început atât de departe încât complexul respectiv să fie resimţit ca un conţinut subiectiv al conştiinţei. El se opreşte cumva între conştient şi inconştient, ca să spun aşa, în penumbră, aparţinând, pe de-o parte, subiectului conştiinţei sau fiind înrudit cu el, pe de altă parte, având totuşi o existenţă autonomă, şi ca atare opunându-se conştiinţei. În orice caz neascultând în mod necesar de intenţia subiectivă, ci fiindu-i acesteia eventual chiar supraordonat, adesea sursă de inspiraţie, de avertisment sau de informaţie - supranaturală». Psihologic un astfel de conţinut ar putea fi explicat ca fiind parţial un complex autonom, încă neintegrat pe deplin conştiinţei. Sufletele primitive, Ba şi Ka la egipteni, sunt astfel de complexe." (GW 7. § 295.) În 1956, Jung descria *anthroparion-ul* din alchimie ca fiind „un fel de spiriduş care în calitate de πνευμα πάρεδρον [spirit devotat], de *spiritus familiaris,* îl asistă pe adept la săvârşirea operei şi-1 ajută pe medic să ajute." (GW 14, § 298.) *Anthroparion-ul* era considerat ca reprezentând metalele alchimice (GW9,1, § 268) şi apărea în viziunile lui Zosimos (GW 13. pp. 60 62). Pictura reprezentându-l pe Ka, la care se referă Jung, nu s-a găsit. Ka îi apare lui Jung în fantasma din 22 octombrie 1917, în care el se înfăţişează pe sine ca fiind cealaltă latură a lui Ha, sufletul său. Ka a fost acela care i-a dat lui Ha runele şi înţelepciunea inferioară. Ochii lui sunt din aur curat şi corpul lui din fontă neagră. Ka îi spune lui Jung că el şi sufletului lui au nevoie de taina sa, care este esenţa oricărei magii. Aceasta e iubirea. Philemon spune că umbra lui e Ka (în *Cartea Neagră* 7, pp. 25 şi urm.). La 20 noiembrie, Ka îl numeşte pe Philemon umbra şi heraldul lui. Ha declară că este etern şi dăinuie, în vreme ce Philemon este trecător şi piere (p. 34). La 10 februarie 1918, Ka spune că a construit un templu drept închisoare şi mormânt pentru zei (p. 39). Ka apare în *Cartea Neagră* 7 până în 1923. În acest interval de timp, Jung încearcă să înţeleagă conexiunea dintre Ka, Philemon şi alte figuri, şi să stabilească relaţia corectă cu ele.

[Imaginea 123][228] /

Cele trei profeţii

Cap. XVIII.

[IM 124] [229]S-au apropiat lucruri ciudate. Mi-am chemat sufletul şi l-am rugat să se scufunde în torentul al cărui vuiet îl percepusem. Asta s-a întâmplat în 22 ianuarie 1914, aşa cum mi-am notat în *Cartea Neagră.* S-a scufundat în întuneric cu repeziciunea săgeţii şi mi-a strigat din adânc: „Vrei să primeşti ce aduc?"

Eu: „Vreau să primesc ce dai. Nu eu am dreptul să judec şi să resping."

S.: „Asculta atunci: aici jos sunt armuri vechi, arme ale părinţilor noştri, mâncate de rugină, dc care atârnă curele mucegăite din piele, apoi mânere de lănci ciuruite de viermi, vârfuri îndoite de suliţe, săgeţi rupte, scuturi putrezite, cranii, schelete de bărbaţi şi de cai, tunuri vechi, catapulte, făclii distruse, arme de asalt sfărâmate, vârfuri de pietre, ghioage de piatră, oase tăioase, dinţi ascuţiţi, potriviţi pentru săgeţi — tot ceea ce bătăliile din vremuri vechi au lăsat să zacă pe câmp. Vrei să le primeşti pe toate?"

Eu: „Le primesc. Tu ştii mai bine, suflete al meu."

S.: „Găsesc pietre pictate, oase scrijelite cu semne magice, descântece pe zdrenţe de piele şi plăcuţe de plumb, punguţe murdare, pline cu dinţi, păr de om şi unghii, bucăţi de lemn legate la un loc, bile negre, piei de animale mucede — toate ţinând de superstiţiile născocite de vremurile întunecate de odinioară. Le vrei pe toate astea?"

Eu: „ Primesc tot, cum să resping ceva?"

S.: „Găsesc însă şi lucruri mai rele: fratricid, lovitură mişelească de moarte — tortură — copii jertfiţi — popoare întregi stârpite — incendiu — trădare — război — revoltă — vrei şi asta?"

Eu: „Şi asta, dacă trebuie. Cum pot să judec?"

S.: „Găsesc molime, — catastrofe naturale, — vase scufundate, — oraşe distruse — îngrozitoare sălbăticie animalică — foamete — lipsă de iubire între oameni... şi frică — munţi întregi de frică."

Eu: „Trebuie să fie aşa, căci tu le dai."

S.: „Găsesc comorile tuturor culturilor din trecut — superbe imagini de zei — temple vaste — picturi — suluri dc papirus — file de pergament cu literele unor limbi moarte — cărţi pline de înţelepciune dispărută — cântece şi cântări ale unor preoţi bătrâni — poveştile istorisite de-a lungul a mii de generaţii."

Eu: „Asta este o lume... a cărei întindere nu pot s-o cuprind. Cum pot s-o primesc?"

S.: „Voiai doar să primeşti tot? Nu-ţi cunoşti limitele. Nu te poţi limita?"

Eu „Trebuie să mă limitez. Cine ar putea să cuprindă vreodată această bogăţie?"

S.: „Fii modest şi cultivă-ţi grădina cumpătat."[230]

Eu: „O voi face. Văd că nu merită să cucereşti o felie mai mare de nemărginire în locul uneia mai mici. O grădină mică bine Îngrijită c mai bună decât o grădină marc prost îngrijită. Faţă de

228 Legenda Imaginii: „IV ian. MCMXX [1920]. Acesta este sf. Vărsător. Din florile care răsar din trupul balaurului cresc cabirii. Sus este templul." Bărbatul este acelaşi ca în Imaginea 119. Data pare să se refere la momentul în care a fost pictată imaginea.

229 În *Cartea Neagră* 4, Jung nota: „După care merg mai departe încordat ca un om care aşteaptă ceva nou pe care mai înainte nu 1-a bănuit. Avertizat şi instruit şi ascultând neabătut de adânc, străduindu-se în exterior să ducă o viaţă omenească plină" (p. 42).

230 Acesta e ultimul rând din *Candide* al lui Voltaire: „Tout cela est bien dit mais il faut cultiver notre jardin." [„Foarte bine ai vorbit, dar până una-alta trebuie să ne lucrăm grădina", *Candide sau optimismul,* E.P.L.U. Bucureşti, 1969. P-157- Trad. de Al. Philippide, N.t.] Jung ţinea în biroul său un bust al lui Voltaire.

nemărginire amândouă grădinile sunt la fel dc mici, dar inegal îngrijite."

S.: „Ia o foarfecă şi tunde-ţi copacii."

[2] Din întunericul revărsat valuri-valuri, pe care îl adusese fiul pământului, sufletul mi-a scos lucruri vechi care interpretează viitorul. Trei lucruri mi-a dat: mizeria războiului, bezna vrăjitoriei, darul religiei.

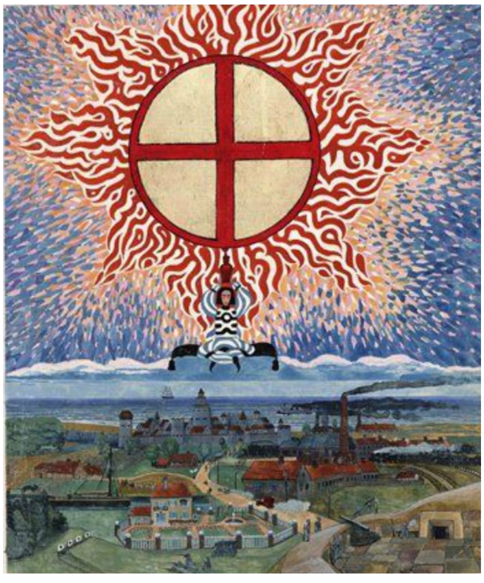
Dacă eşti înţelept, pricepi că aceste trei lucruri se leagă. Acestea trei semnifică descătuşarea haosului şi a forţelor lui, după cum. tot aşa ele înseamnă şi legarea haosului. Războiul este vizibil şi oricine îl vede. Vrăjitoria e întunecată şi nimeni n-o vede. Religia încă nu este, dar evident va deveni. Ţi-ai închipuit oare că spaimele unei astfel de grozăvii cum c războiul va veni asupra noastră? Ţi-ai închipuit oare că există vrăjitorie? Te-ai gândit oare la o nouă religie? Am stat în nopţile lungi şi am văzut ceea-ce-va-să-vină şi m-am înfiorat. Oare mă crezi? Nu mă preocupă mult. Ce înseamnă credinţa? Ce înseamnă necredinţa? Am văzut şi m-am înfiorat.

Dar spiritul meu n-a putut să cuprindă monstruozitatea, să gândească până la capăt amploarea a ceea-ce-va-să-vină. Forţa dorinţei mele s-a sleit şi mâinile care strâng recolta mi s-au lăsat vlăguite în jos. Simt povara muncii monstruoase a vremurilor care vor să vină. Am văzut unde şi cum, dar niciun cuvânt nu a putut să le cuprindă, nicio voinţă să le biruie. N-am putut să fac altfel, le-am dat drumul iarăşi în adânc.

Nu pot să ţi le dau, pot doar sa vorbesc despre calea a ceea-ce-va-să-vină. Puţine lucruri bune vor veni din afară peste voi. Ceea ce vi se cuvine zace în voi. Dar ce zace acolo! Aş vrea să-mi întorc ochii, să-mi astup urechile să-mi tăgăduiesc simţurile, aş vrea să fiu unul dintre voi care nu are habar de nimic şi n-a văzut niciodată ceva. E prea mult şi prea neaşteptat. Dar am văzut, şi memoria mea nu se desparte de mine.[231] Dar îmi tund dorinţa care ar vrea să se întindă spre viitor, şi mă reîntorc la grădiniţa mea care acum înfloreşte şi a cărei întindere o pot măsura. Ea trebuie să fie îngrijită.

Viitorul să fie lăsat celor din viitor. Mă reîntorc la ceea ce este mic şi real căci aceasta e marca cale, calea a ceea-ce-va-să-vină. Mă reîntorc la realitatea mea simplă, la mărunta mea existenţă de netăgăduit. Şi iau un cuţit şi judec tot ce a crescut fără măsură şi ţel. într-adevăr, în jurul meu au crescut păduri, plante agăţătoare se caţără pe mine, sunt complet acoperit de luxurianţa fără sfârşit. Adâncul e inepuizabil, dă totul. Totul e la fel de bun ca nimicul. Reţine puţin şi ai ceva. Vanitatea şi lăcomia ta de a cunoaşte şi de a şti, viciul tău /

Imaginea 125

231 *Ciorna* continuă: „Cum pot să cuprind în mine ceea ce urmează să umple viitorii 800 dc ani, până când se va instala domnia Unuia? Vorbesc ceea-ce-va-să-vină" (p. 440).

[Imaginea 125][232] /

de a aduna, de a construi, de a cuprinde, de a supune, de a influenţa, de a stăpâni, de a clasifica, de a semnifica şi de a interpreta sunt nemăsurate.

Este sminteală ca tot ce îşi depăşeşte limitele. Cum poţi sa fii ceea ce nu eşti? Ai vrea oare să sileşti universul, care nu eşti, sa intre sub jugul cunoştinţelor şi cunoaşterii tale mizerabile? Gândeşte-te, poţi să te ştii pe tine, şi astfel vei şti destul. Nu poţi însă să-1 ştii pe celălalt şi tot restul. Fereşte-te să ştii ceea ce e dincolo de tine, altminteri sufoci, cu aroganţa ştiinţei tale, viaţa celuilalt care se cunoaşte singur pe sine. Un ştiutor să se ştie pe sine. Asta e limita lui.

Cu o incizie dureroasă extirp ceea ce am pretins că ştiu despre exterioritatea mea. Mă extirp din împletirile viclene ale semnificaţiilor pe care le-am dat exteriorităţii mele. Iar cuţitul meu taie mai adânc şi mă separă de semnificaţiile pe care mi le-am dat mie însumi. Tai până în măduvă, până când tot ceea ce e plin de semnificaţie cade de pe mine, până nu mai sunt nimic decât ceea ce ar putea să mi se pară că sunt, până când mai ştiu că sunt, fară să ştiu ce sunt. Vreau să fiu singur şi despuiat, vreau să stau gol în faţa neîndurării. Vreau să fiu trupul meu şi insuficienţa lui. Vreau să fiu din pământ şi să trăiesc legea lui. Vreau să fiu animalul-om din mine şi să preiau toate spaimele şi poftele lui. Vreau sa trec prin jalea şi beatitudinea aceluia care, cu un trup sărac şi fară apărare stătea pe pământul însorit, singur, o pradă a instinctului său şi a fiarelor ce stau la pândă, a aceluia care se speria de năluci şi visa la zei depărtaţi, a aceluia care aparţinea proximităţii şi căruia depărtarea îi era ostilă, a aceluia care aprindea foc cu cremenea şi căruia puteri incognoscibile îi jefuiau turmele şi-i distrugeau semănăturile câmpului, a aceluia care nu ştia şi nu cunoştea, ci trăia în acord cu maxima proximitate şi căruia maxima depărtare îi revenea din milă.

Copil era şi nesigur, dar plin de siguranţă, slab şi totuşi înzestrat cu nemaipomenită forţă. Când zeul lui nu l-a mai ajutat, şi-a luat un altul. Iar când nici acesta nu l-a ajutat, l-a pedepsit. Şi iată: altădată, zeii i-au dat ajutor. Deci arunc tot ce e greu de semnificaţie, toate cele divine şi diabolice cu care haosul ma împovărat. Intr-adevăr, nu depinde de mine să-i adeveresc pe zei şi pe diavoli şi pe monştrii haotici, să-i hrănesc cu grijă, să-i târăsc după mine cu prudenţă, să-i număr şi să-i numesc şi să-i apăr cu credinţă de necredinţă şi îndoială.

Un om liber cunoaşte doar zei şi diavoli liberi, care există prin ei înşişi şi acţionează prin propria lor putere. Dacă nu acţionează, e treaba lor. iar cu pot scăpa de această povară. Dacă însă acţionează, atunci n-au nevoie nici de protecţia mea, nici de asistenţa mea. nici de credinţa mea. Aşadar, poţi să aştepţi liniştit să vezi dacă acţionează. Dacă însă acţionează, atunci fii înţelept, căci tigrul e mai puternic decât tine. Trebuie să poţi să te lepezi de tot, altminteri eşti rob, chiar dacă eşti robul unui zeu. Viaţa e liberă şi-şi alege calea. E suficient de limitată, dc aceea nu îngrămădi stavile. Deci am retezat toate limitările. Aici am stat. iar acolo se întindea polimorfismul enigmatic al lumii. Şi o groază s-a strecurat în mine. Oare nu sunt eu limitarea îngustă? Nu este lumea de-acolo nelimitarea? Şi mi-am dat scama de slăbiciunea mea. Ce-ar fi sărăcia, goliciunea, lipsa de apărare fără conştiinţa slăbiciunii şi fară groaza neputinţei? Deci am stat şi m-am îngrozit. Atunci sufletul meu mi-a şoptit:

---

232 Scena din peisaj reprezintă îndeaproape scena dintr-o fantasmă produsă la trezire, în copilăria lui Jung, şi consemnată în *Erinnerungen,* în care Alsacia e Basel e transformat în port, există un vas cu pânze şi un vapor, un oraş medieval, un castel cu tunuri şi soldaţi şi orăşeni şi-un canal [*ed. cit.,* pp. 92-93].

Darul magiei

Cap. XIX.

[IM 126] [233]„N-auzi ceva?”

Eu: „Nu-mi dau seama, ce să aud?”

S.: „Sună.”

Eu: „Sună? De unde? N-aud nimic.”

S.: „Ascultă mai bine.”

Eu: „Poate îmi ţiuie urechea stângă. Ce să însemne?”

S.: „Nenoroc.”

Eu: „Presupun că e ce spui. Vreau să primesc norocul şi nenorocul.”

S.: „Atunci ţine-ţi palmele desfăcute în sus şi primeşte ceea ce ţi se cuvine.”

Eu: „Ce este? O baghetă? Un şarpe negru? O baghetă neagră, sub formă de şarpe două perle drept ochi un cerc de aur în jurul gâtului. Nu seamănă cu o baghetă magică?”

S.: „Este o baghetă magică.”

Eu: „Ce-mi trebuie magie? E bagheta magică nenoroc? E magia nenoroc?”

S.: „Da, pentru cei care o posedă.”

Eu: „Sună ca o legendă veche ce ciudat eşti, suflete! La ce-mi trebuie magie?”

S.: „Îţi trebuie la multe.”

Eu: „Mă tem că-mi stârneşti aviditatea şi înţelegerea greşită. Ştii că omul nu încetează să jinduiască după magia neagră şi după lucrurile care nu-l costă nicio muncă.”

S.: „Magia nu e uşoară şi costă jertfe.”

Eu: „Costă şi jertfa iubirii? A omeniei? Atunci ia bagheta înapoi.”

S.: „Nu te pripi. Magia nu pretinde această jertfă. Ea pretinde o altă jertfă.”

Eu: „Ce jertfă?”

S.: „Jertfa pe care o pretinde magia este alinarea.”

Eu: „Alinarea? Am înţeles bine? E nespus de greu să te înţeleg, ce vrea să zică asta?”

S.: „Alinare înseamnă a jertfi.”

Eu: „În ce sens? Să fie jertfită alinarea pe care o dau sau cea pe care o primesc?”

S.: „Amândouă.”

Eu: „Sunt descumpănit. E prea neclar.”

S.: „De dragul baghetei negre trebuie să jertfeşti alinarea, cea pe care o primeşti şi cea pe care o dai.”

Eu: „Să n-am voie să primesc alinare de la aceia pe care îi iubesc? Şi să nu-i alin pe cei pe care-i iubesc? Asta înseamnă pierderea unei părţi de omenie, iar ei i se substituie ceea ce se cheamă duritatea faţă de tine însuţi şi faţă de alţii.”[234]

S.: „Aşa este.”

Eu: „Pretinde bagheta această jertfă?”

S.: „Ea pretinde această jertfă.”

Eu: „Pot, am voie, să fac această jertfă de dragul baghetei? Trebuie să preiau bagheta?”

---

233 23 ianuarie 1914.

234 În *Ecce Homo,* Nietzsche scria: „Orice cucerire, orice pas înainte în cunoaştere rezultă din curaj, din asprime faţă de sine, din curăţie faţă de sine.” [*Werfee in drei Bânden,* de Karl Schlechta, Carl Hanser Verlag, Munchen, 1954 -1956, volumul 2. p. 1056, N.t.]

S.: „Vrei sau nu vrei?”

Eu: „Nu pot să spun. Ce ştiu eu despre bagheta neagră? Cine mi-o dă?”

S.: „Întunericul din faţa ta. Este primul lucru care vine la tine. Vrei să-1 primeşti şi să-i oferi jertfa ta?”

Eu: „E dur să jertfeşti întunericului, întunecimii oarbe şi ce jertfă !”

S.: „Natura — oare natura alină? Primeşte alinare?”

Eu: „Cutezi să spui un cuvânt greu. Ce singurătate pretinzi de la mine?”

S.: „Ăsta e nenorocul tău şi... forţa baghetei negre.”

Eu: „Ce vorbe rosteşti, pline de presimţiri negre! Mă încercuieşti în armura /

[Imaginea 127][235] /

durităţii glaciale? Îmi înconjuri inima cu carapace de fier? Mă bucuram de căldura vieţii. Să mă lipsesc de ea? De dragul magiei? Ce e magia?”

235 Inscripţia din partea superioară: „Amor triumphat.” Inscripţia din partea inferioară: „Această imagine a fost terminată pe 9 ianuarie 1921, după ce a aşteptat cam 9 luni ca să fie încheiată. Exprimă nu ştiu ce tristeţe, o jertfă cvadruplă. Aproape nu mă puteam hotărî s-o isprăvesc. Este roata neînduplecată a celor patru funcţii, esenţa plină de jertfă a tot ce este viu.” În 23 februarie 1920, Jung nota în *Cartea Neagră* 7: „Ceea ce se petrece între cel care iubeşte şi cel care e iubit reprezintă întreaga plinătate a divinităţii. De aceea ei îşi sunt reciproc o enigmă insondabilă. Căci cine ar înţelege divinitatea? Zeul însă se naşte în singurătate, din taina individului. Despărţirea dintre viaţă şi iubire este contradicţia dintre singurătate şi dualitate” (p. 88). Următoarea însemnare din *Cartea Neagră* 7 este din 5 septembrie 1921. În martie 1920 Jung a fost în Africa de Nord cu Hermann Sigg şi s-a întors pe 17 aprilie.

S.: „Tu nu cunoşti magia. Deci nu judeca. La ce te împotriveşti?”

Eu: „Magie! Ce vrea să însemne magia? Nu cred în ea, nu pot să cred în ea. Mi-e inima grea - şi trebuie să-i jertfesc magiei o parte mare de omenie?”

S.: „Te sfătuiesc bine. Nu te împotrivi şi - mai ales nu te purta ca şi cum n-ai avea prejudecăţi, ca şi cum în adâncul tău n-ai mai crede totuşi în magie.”

Eu: „Eşti neîndurător. Dar eu nu pot să cred în magie - sau am o idee cu totul greşită despre ea.”

S.: „Ce-ai spus la urmă mai merge. Renunţă odată la prejudecăţile tale oarbe şi la gesturile critice, altminteri n-o să Înţelegi în veci nimic. Vrei să mai pierzi mulţi ani aşteptând?”

Eu: „Am răbdare, ştiinţa mea nu este încă depăşită.”

S.: „E timpul s-o depăşeşti!”

Eu: „Ceri mult, aproape prea mult. În definitiv ştiinţa nu e indispensabilă vieţii? Este ştiinţa viaţă? Există oameni care trăiesc fără ştiinţă. Dar a depăşi ştiinţa de dragul magiei? E neliniştitor şi primejdios.”

S.: „Ţi-e frică? Nu vrei să-ţi rişti viaţa? Oare nu viaţa îţi pune această problemă?”

Eu: „Toate astea mă fac atât de confuz şi de descumpănit. N-ai un cuvânt luminos pentru mine?”

S.: „Oh, pretinzi alinare? Vrei bagheta sau n-o vrei?”

Eu: „Îmi sfâşii inima. Vreau să mă supun vieţii. Dar... ce greu este! Vreau bagheta neagră fiindcă e primul lucru pe care mi-l dă întunericul. Nu ştiu ce înseamnă această baghetă, nici ce dă - simt doar ce ia. Vreau să îngenunchez şi să-1 primesc pe acest sol al întunericului - Am primit bagheta neagră, enigmatică, o ţin în mână - e rece şi grea ca fierul. Ochii de perle ai şarpelui mă privesc orb, lucind în ape. Ce vrei tu, dăruie misterios? Tot întunericul lumii primitive se condensează în tine, tu, oţel negru şi dur! Eşti oare timp şi destin? Esenţă a naturii, dură şi veşnic nemângâiată, dar sumă a întregii forţe tainice de creaţie? Străvechi cuvinte magice pornesc, s-ar zice, de la tine - lucrare tainică se ţese în juru-ţi - ce măiestrii puternice somnolează în tine? Mă pătrunzi cu o insuportabilă tensiune - ce pocitanii vor ieşi, târându-se din tine? Ce taina groaznică vei fauri? Vei aduce vreme rea, furtună, frig, trăsnet sau vei face câmpurile rodnice şi vei binecuvânta trupul gravidelor? Care este semnul existenţei tale? Sau n-ai nevoie de el, tu, fiinţă a pântecelui întunecat? Te mulţumeşti cu întunericul pâclos ale cărui concreţiune şi cristal tu eşti? Unde să te ascund în sufletul meu? În inima mea? Vai, trebuie oare ca inima mea să-ţi fie sipet, să-ţi fie altar? Alege-ţi deci lăcaşul. Te-am acceptat. Ce tensiune grea aduci cu tine! Oare nu sare arcul nervilor mei? L-am adăpostit pe mesagerul nopţii.”

S.: „Vrajă puternică zace în el.”

Eu: „Simt, şi totuşi nu pot să descriu, ce putere înfiorătoare îi este dată. Voiam să râd fiindcă atât de multe se schimbă prin râs şi fiindcă atât de multe işi găsesc răspunsul doar în râs. Dar râsul îmi piere. Vraja baghetei este tare ca fierul şi rece ca moartea. Iartă-mă, suflete, nu vreau să fiu nerăbdător, dar parcă trebuie să se întâmple ceva, ceva care să străpungă tensiunea insuportabilă pe care mi-a indus-o bagheta.”

S.: „Aşteaptă, deschideţi ochii şi urechile.”

Eu: „Mă infior, şi nu ştiu de ce.”

S.: „Ne înfiorăm uneori în faţa — celui mai mare.”

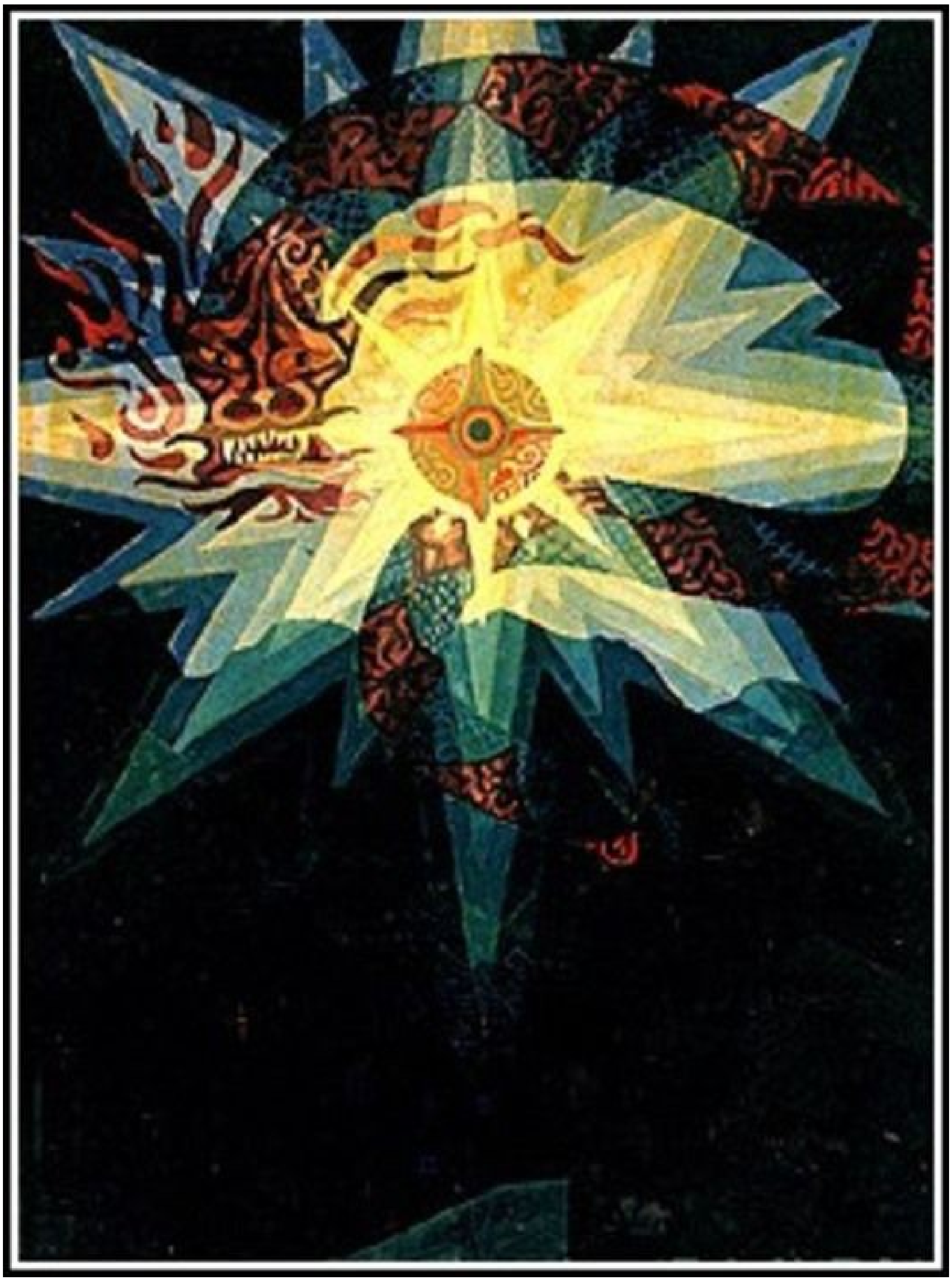
Eu: „Mă plec, suflete, în faţa puterilor necunoscute aş vrea să închin un altar fiecărui zeu necunoscut. Trebuie să mă supun. Fierul negru din inimă îmi dă o putere ascunsă. E ca o sfidare şi ca... un dispreţ faţă de oameni.”[236]

[2] Oh, faptă întunecată, profanare, crimă! Naşte, abisule, nelegiuirea! Cine e mântuitorul

236 În *Cartea Neagră* 4, Jung notează următorul dialog: [Sufletul]: „Potoleşte-ţi nerăbdarea. Aici nu ajută decât aşteptarea.” [Eu]: „Aşteptarea, cunosc acest cuvânt. Şi lui Hercule, atunci când purta bolta cerească, aşteptarea i s-a părut grea sub apăsarea poverii sale.” [Sufletul]: „El trebuia s-aştepte până se reîntorcea Atlas şi a ţinut bolta cerească de dragul merelor” (p. 60). Referinţa e la ultima dintre muncile lui Hercule, când acesta trebuia să aducă merele de aur care confereau imortalitate. Atlas s-a oferit să i le obţină, dacă putea să ţină lumea în acest răstimp.

nostru? Cine călăuzitorul? Unde sunt drumuri prin deşertul negru? Dumnezeule, nu ne părăsi! De ce-l chemi pe Dumnezeu! Ridică-ţi mâinile spre întuneric, roagă-te, disperă, frânge-ţi mâinile. îngenunchează, puneţi fruntea în ţărână, strigă, dar nu-l numi, nu-l privi. Lasă-1 fară nume şi fără formă. La ce-i trebuie informului formă? Anonimului nume? Păşeşte pe calea cea mare şi apucă ceea ce e mai aproape. Nu privi încordat, nu voi, dar ţine mâinile ridicate. Pline de enigme sunt darurile întunericului. Cine poate trece pe lângă enigme, depăşindu-le, acela are drumul deschis. Supune-te enigmelor şi celui absolut neînţeles. Sunt poduri /

[Imaginea 129] /

ameţitoare pe deasupra abisurilor adânci cât veşnicia. Dar urmează enigmele.

Îndură-le pe ele, teribilele. Încă e întuneric, încă mai sporeşte cruzimea. Scufundaţi, înghiţiţi de curenţii vieţii zămislitoare, ne apropiem de forţele neomeneşti, covârşitor de puternice, care lucrează cu râvnă la făurirea vremurilor ce vor veni. Cât viitor ascunde adâncul! Oare nu se vor ţese în el firele peste milenii?[237] Păzeşte enigmele, poartă-le în inima ta, încălzeşte-le, însămânţează-le.

237 În mitologia greacă, Moirele, sau cele trei Parce: Klotho, Lahesis şi Atropos, torc şi controlează firele vieţii

Astfel porţi viitorul.

Insuportabilă e în noi tensiunea viitorului. Ea trebuie să răbufnească prin crăpături înguste, trebuie să forţeze drumuri noi. Ai vrea să-ţi lepezi povara, ai vrea să scapi de inevitabil. A fugi este însă amăgire şi ocol. Închide ochii ca să nu vezi diversitatea, multiplicitatea exterioară, ceea ce te smulge, te ademeneşte. Există un singur drum şi acesta e drumul tău, doar o singură mântuire şi aceea e mântuirea ta. Ce te uiţi în jur, cerând ajutor? Crezi că-ţi vine ajutor din afară? Ceea-ce-va-să-vină se făureşte în tine şi prin tine. De aceea priveşte în tine însuţi. Nu compara, nu măsura. Niciun alt drum nu e asemenea drumului tău. Toate celelalte sunt pentru tine amăgire şi ispită. Drumul trebuie să-l închei în tine.

O, dacă s-ar putea ca toţi oamenii şi toate drumurile lor să-ţi devină străine! Aşa i-ai putea regăsi în tine şi ai recunoaşte drumurile lor. Dar ce slăbiciune! Ce deznădejde! Ce spaimă! Nu vei suporta să mergi pe drumul tău. Tu vrei mereu să fii măcar cu un picior pe un drum străin, ca să nu te cotropească marea singurătate! Ca mângâierea maternă să fie mereu în jurul tău! Ca să fii confirmat, recunoscut, deplâns, mângâiat, încurajat! Ca să fii tras dincolo, pe cărări străine, unde te rătăceşti cu de la tine putere şi unde, uşurat, te poţi aşeza. Ca şi cum n-ai fi tu însuţi! Cine să săvârşească faptele tale? Cine să-ţi ducă virtuţile şi cine viciile? Nu o vei scoate la capăt cu viaţa ta şi morţii te vor încolţi groaznic pentru viaţa ta netrăită. Trebuie împlinit totul, totul. Timpul presează, cum vrei ca dintr-un ceva să aduni mormane, iar pe un altceva să-l laşi să se degradeze?

Mare este puterea drumului.[238] Pe el cresc împreună cerul şi iadul, forţele de jos şi forţele de sus se unesc în el. Magică e natura drumului[239], magice sunt rugămintea şi chemarea, magice sunt blestemul şi fapta, dacă au loc pe drumul cel mare. Magia este influenţa omului asupra omului, dar nu în sensul că influenţa ta magică îl atinge pe aproapele tău, ci mai întâi te atinge pe tine însuţi şi, doar dacă tu rezişti, se produce o influenţă nevăzută dinspre tine spre aproapele tău. Pluteşte ceva în aer, mai mult decât am crezut vreodată. Totuşi e de neînţeles. Ascultă:

Susul e puternic,
Josul e puternic,
îndoită forţă zace într-Unul
Nordule, apropie-te,
Apusule, aluneca pe dedesubt,
Rasăritule, revărsă-te în sus.
Sudule, ţâşneşte deasupra.
Vânturile intermediare leagă Răstignirea.
Polii se leagă prin polii intermediari.
Treptele duc de sus în jos.
Apă fierbinte clocoteşte în cazane.
Cenuşă incandescentă învăluie solurile rotunjiter[240]
Noaptea se lasă de sus albastră şi adâncă, de jos pământul se ridică negru. /

Un solitar fierbe băuturi tămăduitoare.
Le trimite în cele patru vânturi.
Salută stelele şi atinge pământul
Ţine lumină în mâinile sale.

Flori răsar în jurul său şi încântarea unei noi primăveri îi sărută toate mădularele.
Păsări vin în zbor şi vietăţile sfioase ale pădurii se uită după el.
E departe de oameni şi totuşi firele destinului lor trec prin mâna lui.
Mijlocirea voastră îl are pe el în vedere, pentru ca băutura lui să se maturizeze şi să devină

omeneşti. În mitologia nordică,Nomele torc firele destinul la picioarele arborelui cosmic, Yggdrasill.

238 *Ciorna* continuă: „Atât de mare e puterea drumului, încât pe alţii îi smulge şi-i aprinde. Nu ştii cum se întâmplă; şi de aceea e mai bine să numeşti magie acest efect" (P. 453).

239 *Ciorna* continuă: „care din pricina naturii sale speciale este reprezentat de şarpe" (p. 453).

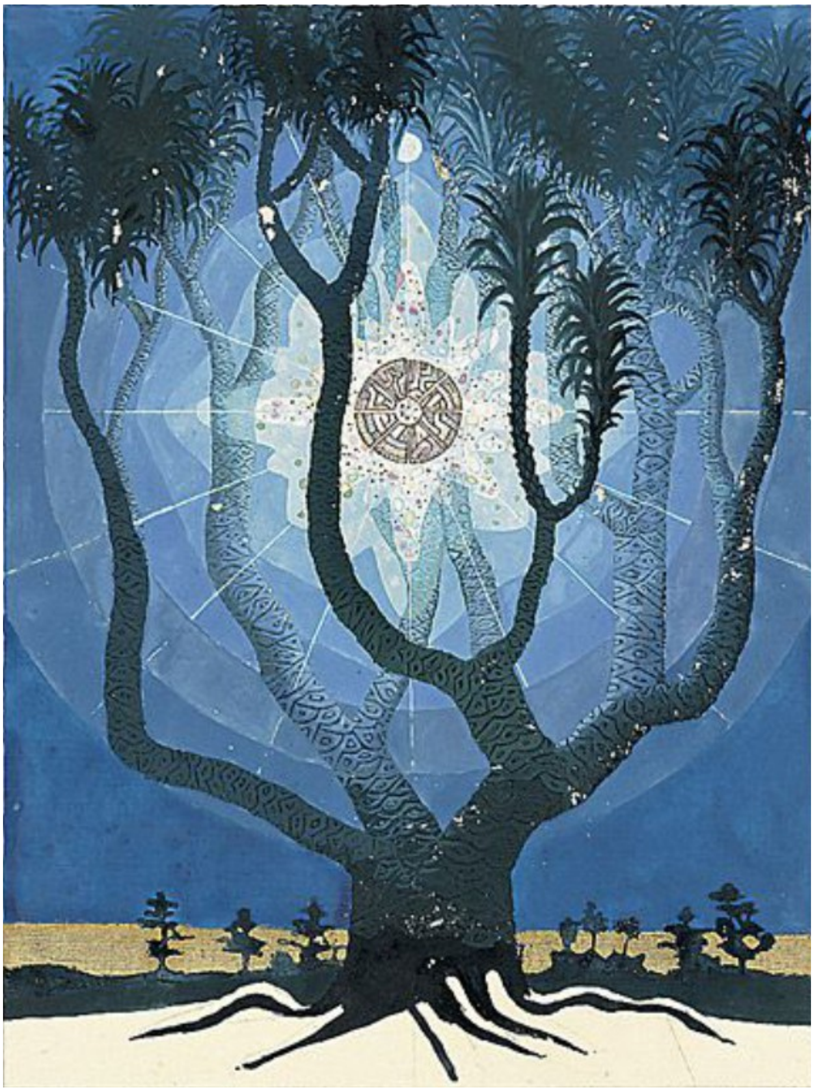
240 Aceasta pare să se refere la cercul magic în care sunt săvârşite actele rituale.

tare şi să tămăduiască rănile cele mai profunde.

De dragul vostru este solitar şi aşteaptă singur între cer şi pământ ca pământul să urce [la el] în cer, iar cerul să coboare la el pe pământ.

Popoarele, toate, sunt încă departe şi stau dincolo de peretele întunericului. Eu însă îi aud cuvintele, care ajung la mine din depărtări.

[Imaginea 131] /

Şi-a ales un scrib prost, un surd care, când scrie, se şi bâlbâie.

Nu-l cunosc pe solitar. Ce spune? Spune: Îndur spaimă şi nevoi de dragul oamenilor."

Am dezgropat rune vechi şi descântece, căci cuvintele nu ajung niciodată la oameni. Cuvintele au devenit umbre. De aceea am luat vechi unelte de vrăjitorie şi am fiert băuturi fierbinţi şi am amestecat lucruri tainice şi tărie străveche, pe care nici cel mai deştept nu le poate ghici.

Am fiert rădăcinile tuturor gândurilor şi faptelor omeneşti, în multe nopţi înstelate am păzit cazanul. Nesfârşit de încet fermentează băutura. Am nevoie de mijlocirea voastră, de îngenuncherea voastră, de deznădejdea şi de răbdarea voastră. Am nevoie de dorinţa voastră ultimă şi supremă, de vrerea voastră cea mai pură, de supunerea voastră cea mai smerită.

Solitarule, pe cine aştepţi? Al cui ajutor îl aştepţi cu nerăbdare? Nu e nimeni care să-ţi poată sări în ajutor, căci toţi se uită la tine şi-ţi aşteaptă arta tămăduitoare.

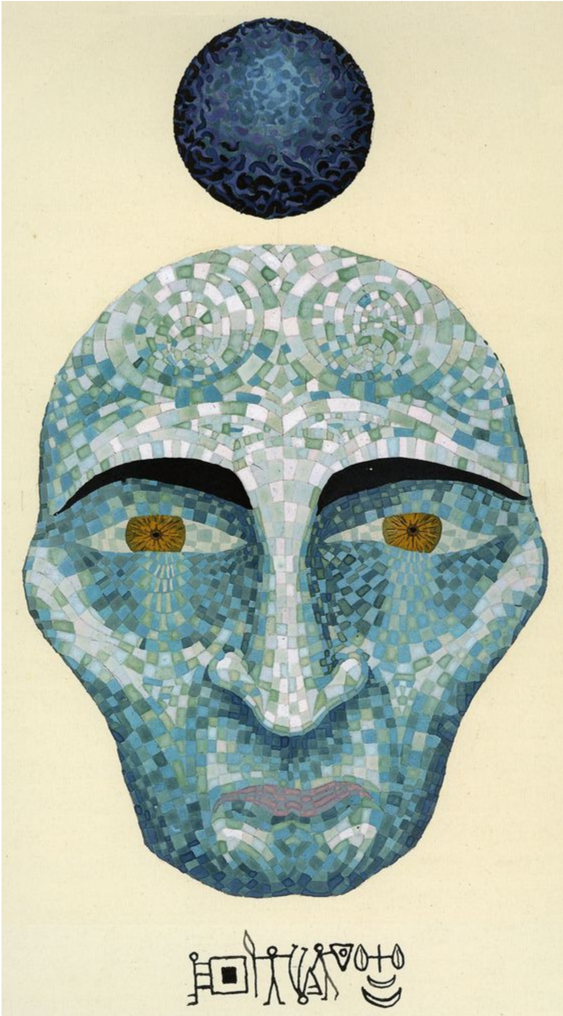
Noi toţi suntem complet neputincioşi şi avem mai multă nevoie de ajutor decât tine. Acordă-ne tu ajutor ca să-ţi înapoiem ajutorul.

Solitarul spune: „Oare nimeni n-o să mă sprijine în această nevoie? Să-mi las lucrarea ca

sa vă ajut pe voi pentru ca voi să puteţi să mă ajutaţi din nou? Dar cum să vă ajut dacă băutura mea nu se maturizează şi nu capătă tărie? Ea ar fi trebuit să vă ajute. Ce speraţi de la mine?"

Vino la noi! Ce stai şi fierbi ciudăţenii? La ce să ne ajute băuturile tale tămăduitoare şi vrăjite? Crezi în băuturi tămăduitoare? Priveşte viaţa, cât de mult are nevoie de tine! /

[Imaginea 133] /

Solitarul spune: „Nebunilor, nu puteţi veghea cu mine un ceas până când ceea ce este greu şi de lungă durată izbuteşte pe deplin şi zeama se maturizează?[241]

Încă puţin şi fermentarea se isprăveşte. De ce nu puteţi aştepta? De ce nerăbdarea voastră trebuie să nimicească opera supremă?

Ce este opera supremă? Noi nu trăim, frigul şi amorţirea ne au cuprins. Opera ta, solitarule, nu se va isprăvi nici în eoni, chiar dacă înaintează zi de zi.

Nesfârşită e opera mântuirii. De ce vrei să aştepţi sfârşitul acestei opere? Iar dacă aşteptarea ta te-ar împietri pentru durate nelimitate, n-ai putea să controlezi sfârşitul. Iar dacă mântuirea ta s-ar sfârşi, ar trebui să fii din nou izbăvit de mântuirea ta.

Solitarul spune: „Ce tânguire mişcătoare îmi pătrunde în ureche! Ce scâncet! Ce sceptici, ce nătângi, ce copii necuviincioşi! Mai aşteptaţi, încă în astă-noapte se va isprăvi."

Nu mai aşteptăm nicio noapte, am aşteptat destul. Eşti oare zeu, aşa încât o mie de nopţi să fie pentru tine ca o singură noapte? Această unică noapte ar fi pentru noi, care suntem oameni, ca

---

241 În *Matei 16, 40,* Christos îi mustră pe ucenici pentru că n-au fost în stare să privegheze un ceas în timp ce el se ruga în grădina Ghetsemani.

o mie de nopţi. Renunţă la opera de mântuire, şi suntem mântuiţi. Cât timp vrei să ne mântuieşti?

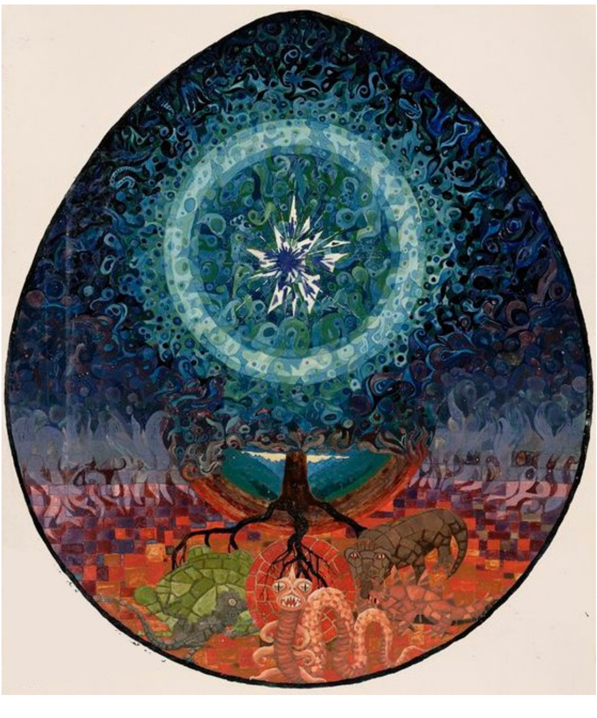
Solitarul spune: „Neam nesuferit, smintit bastard de zeu şi animal în amestecul din cazanul meu mai lipseşte o bucată din carnea ta preţioasă. Îţi sunt eu cea mai aleasă bucata de friptură? Merită să mă las fiert pentru voi? Unul s-a lăsat răstignit pe cruce pentru voi. În ceea ce-l priveşte a fost într-adevăr destul. El îmi închide calea. De aceea eu nu merg pe căile lui, nu vă prepar nicio zeamă tămăduitoare, nu vă las nicio băutură de sânge nemuritoare[242]*, ci de dragul vostru vă las băutura şi cazanul şi înrâurirea tainică, fiindcă voi nu puteţi aştepta plinătatea, n-o puteţi obţine prin aşteptare. Lepăd mijlocirea, îngenuncherea, chemările voastre. N-aveţi decât să vă mântuiţi singuri din nemântuirea şi mântuirea voastră. Valoarea voastră a crescut destul de mult prin faptul că Unul a murit pentru voi. Dovediţi-vă acum valoarea, trăind fiecare pentru sine. Doamne, ce greu e să laşi de dragul omului o operă neîncheiată! Dar de dragul omului, renunţ să fiu un mântuitor. Acum băutura mea şi-a încheiat fermentaţia. Nu pe mine însumi m-am amestecat în băutură, ci am tăiat o felie de umanitate şi, iată, ea a limpezit băutura tulbure înspumată.*

Ce dulce, ce gust amar are ea!
Josul e slab,
Susul e slab,

Îndoită a devenit forma Unuia.
Nordul să te înlăture
Apusul să te îndepărteze spre locul tău,

Răsăritul să te desfăşoare,
Sudul să te aştearnă.
Vânturile intermediare desprind Răstignirea. /

[Imaginea 135][243] /

242 Notă marginală la volumul caligrafiat: „29/11/1922." Această dată se referă la momentul în care pasajul a fost transcris.

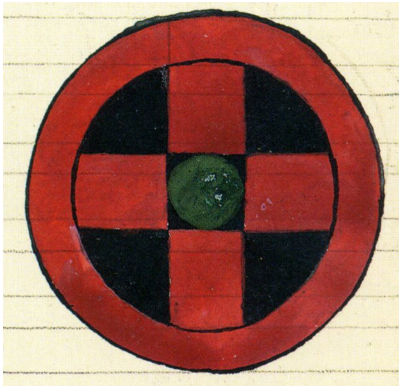
243 Legenda Imaginii: „Încheiat în 25 noiembrie 1922. Focul vine din Muspili şi cuprinde pomul vieţii. Un ciclu s-a încheiat, dar este ciclul din oul cosmic. Un zeu străin, zeul nenumibil al solitarului, îl cloceşte. Fiinţe noi se formează din fum şi cenuşă." În mitologia nordică, Muspili (sau Muspelheim) este reşedinţa zeului focului.

Polii îndepărtaţi sunt separaţi prin poli intermediari.
Treptele sunt drumuri largi căi răbdătoare.
Cazanul clocotitor se răceşte.

Scrumul de sub el devine cenuşiu.
Noaptea acoperă cerul şi departe, jos, se întinde pământul negru.

Ziua se ridica şi soarele îndepărtat se ridică deasupra
Niciun solitar nu fierbe băuturi tămăduitoare.
Cele patru vânturi suflă şi râd de darul lui.
Iar el îşi bate joc de cele patru vânturi.
El a văzut stelele şi-a atins pământul.
De aceea mâna lui încercuieşte lumina şi umbra i-a crescut până la cer.

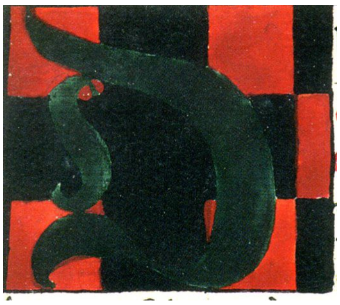
[Imaginea 136]

Se petrec lucruri inexplicabile. Te-ai părăsi bucuros pe tine însuţi şi ai trece la acel posibil repetat. Bucuros ai risca orice nelegiuire, ca să furi pentru tine taina variaţiei. Dar fără de sfârşit e calea.

Drumul crucii

Cap. xx.[244]

[IM 136] [245]Am văzut şarpele negru[246] cum se răsucea urcând pe lemnul crucii. A pătruns în trupul răstignitului şi a ieşit pe gura lui transformat. Devenise alb. A încolăcit capul mortului ca o diademă şi o lumină a radiat deasupra capului, iar soarele s-a înălţat strălucitor la răsărit. Stăteam şi mă uitam şi eram buimăcit şi o povară grea mă apăsa pe suflet. Pasărea albă care îmi stătea pe umăr îmi spuse[247]: „Lasă să plouă, lasă vântul să vuiască, lasă apa să curgă şi focul să ardă vâlvătaie. Lasă

244 Notă marginală: „25 februarie 1923. Transformarea negrului în alb magic."
245 27 ianuarie 1914.
246 *Ciorna* continuă: „şarpele drumului meu" (p. 460).
247 În *Cartea Neagră* 4, aceastea sunt spuse de către sufletul lui Jung. În acest capitol şi în „încercări", găsim

fiecăruia creşterea sa, lasă timp devenirii.”

[2] 2. Într-adevăr, drumul duce prin Răstignit, adică prin acela căruia nu i s-a părut prea puţin să-şi trăiască propria viaţă şi care de aceea a fost înălţat la splendoare. El n-a propovăduit, ci a trăit ceea ce e cognoscibil şi vrednic a fi cunoscut. Nu se poate spune cât de mare trebuie să fie smerenia aceluia care-şi asumă trăirea propriei vieţi. Aproape că nu poate fi măsurată mărimea dezgustului aceluia care vrea sa intre în propria viaţă. De silă, se îmbolnăveşte. Vomită din pricina lui însuşi. Îl dor măruntaiele şi creierul îi e cuprins de sfârşeală. Mai degrabă născoceşte orice fel de viclenie care să-i facă posibilă scăparea, căci nimic nu e comparabil cu chinul propriului drum. Imposibil de greu pare să fie acesta, atât de greu încât aproape nu există ceva care să fie preferat acestui chin. Nu puţini sunt aceia care îi iubesc chiar pe oameni din pricina spaimei pe care o resimt faţă de ei înşişi. Cred că există şi astfel de inşi care săvârşesc o crimă spre a găsi un contraargument împotriva lor înşile. De aceea mă agăţ dc tot ceea ce îmi închide drumul spre mine.

3. [248]Cine merge spre sine coboară. Marelui profet, care a premers acestei vremi, i-au apărut nişte figuri jalnice şi ridicole, iar ele erau figurile propriei sale fiinţe. El nu le-a acceptat, ci le-a imputat altora. În cele din urmă, s-a văzut silit să se cuminece cu propria lui sărăcie şi să accepte acele figuri ale propriei sale fiinţe din milă, care este tocmai acceptarea absolut-neînsemnatului din noi.[249] Atunci leul s-a revoltat împotriva puterii lui şi a alungat iarăşi, în întunericul adâncului, ceea ce fusese pierdut şi regăsit.[250] Şi ca un preaputernic, cel cu mare nume a vrut să răzbată, asemenea soarelui, prin măruntaiele muntelui.[251] Dar ce i s-a întâmplat? Drumul său l-a dus în faţa Răstignitului şi el s-a lăsat cuprins de furie. Spumega de mânie împotriva bărbatului batjocurii şi al durerilor, căci puterea propriei fiinţe îl silea să meargă tocmai pe acest drum, aşa cum înaintea lui făcuse Christos pentru noi. El însă îşi proclama cu glas tare puterea şi măreţia. Nimeni nu vorbeşte mai tare despre puterea lui decât acela căruia îi fuge pământul de sub picioare. În cele ţin urmă, l-a ajuns absolut-neînsemnatul din el, neputinţa, şi aceasta i-a răstignit spiritul, prin urmare, aşa cum

deplasarea unor enunţuri, atribuite sufletului în *Cărţile Negre,* pe seama altor personaje. Această revizuire textuală poate fi privită ca marcă a unui important proces psihologic de diferenţiere a caracterelor, adică separarea unora de celelalte şi renunţarea la identificarea cu ele. Jung a discutat în general acest proces în 1928, în „Die Bezichungen zwischen dem leh und dem Unbewußten”, cap. 7, întitulat „Die Technik der Unterscheidung zwischen dem Ich und den Figuren des Unbewußten” (GW7). În *CarteaNeagră* 6, sufletul său îi explică lui Jung în 1916: „Dacă nu sunt alcătuit din unirea inferiorului cu superiorul, atunci mă descompun în cele trei părţi: *şarpele,* iar ca atare, sau sub altă formă animală, cutreier prin jur, trăind demonic natura, inspirând spaimă şi dorinţă. *Sufletul omenesc,* care trăieşte permanent cu tine. *Sufletul ceresc,* calitate în care rămân apoi la zei, departe de tine şi necunoscut de tine, apărând sub chip de pasăre.” („Anexa C\ p. 370). Schimbările textuale faţă de *Cartea Neagră* pe care Jung le face între suflet, şarpe şi pasăre în acest capitol şi în „încercări”, pot fi considerate ca recunoaştere şi diferenţiere a naturii ternare a sufletului. Ideea lui Jung despre unitatea şi multiplicitatea sufletului prezintă asemănări cu Meister Eckhart. În Predica 52, acesta scria: „Sufletul cu puterile sale superioare atinge eternitatea, care este Dumnezeu, în timp ce puterile sale inferioare, aflate în contact cu timpul, îl fac supus schimbării şi orientat către lucruri corporale care îl degradează” *(Sermons & Treatises,* volumul 2, trad. Walshe, Watkins, Londra, p. ss). În Predica 85, el scria: „Trei lucruri opresc sufletul să se unească cu Dumnezeu. Primul este faptul că sufletul e prea dispersat şi lipsit de unitate: căci, fiind înclinat către creaturi, sufletul nu este unitar. Al doilea, că sufletul e preocupat de lucruri temporale. Al treilea, că sufletul e orientat către corp, astfel încât nu se poate uni cu Dumnezeu” *(ibid.,* p. 264).

248 *Ciorna* continuă: „«De ce, întrebi tu, «omul nu vrea s-ajungă la el însuşi?» Profetul nebun care a premers acestei vremi a scris o carte pe care a împodobit-o cu un nume falnic. În această carte poţi citi cum şi de ce un om nu vrea s-ajungă la el însuşi” (p. 461). Referinţa e la Nietzsche, *Aşa grăit-a Zarathustra.*

249 Vezi, „Cina”. *Aşa grâit-a Zarathustra* [*ed. Cit.,* pp. 349-351]

250 În ultimul capitol „Semnul” din *Aşa grăit-a Zarathustra,* când omul superior vine să-1 întâlnească pe Zarathustra în peştera acestuia, „leul puternic, ce tresărise, se întoarse brusc şi sări cu răget mare, îndreptându-se spre grotă înapoi, se îndepărtă deodată de Zarathustra şi se năpusti, răcnind sălbatic, asupra peşterii” [*ed. cit.,* p. 39]. În 1926, Jung nota: „Leul zarathustrian răgea spre toţi acei oameni «superiori», care ţipau după convieţuire, împingându-i înapoi în grota inconştientului. De aceea viaţa sa nu-i face convingătoare teoria.” (GW 7, § 37.)

251 Nictzsche încheie *Aşa grăit-a Zarathustra* cu următoarele rânduri: „Aşa grăit-a Zarathustra şi, părăsindu-şi peştera, înflăcărat şi viguros, era asemeni soarelui de dimineaţă care se-naltă de după munţi întunecaţi” [*ed. cit.,* p. 393].

prevestise el însuşi, mai degrabă sufletul i-a murit decât trupul.[252]

4. Nimeni nu se ridică deasupra lui însuşi dacă nu şi-a folosit împotriva sa cea mai primejdioasă armă. Cine vrea să se ridice deasupra lui însuşi, acela să coboare şi să se împovăreze cu sine şi să se târască pe sine la locul jertfei. Dar câte nu trebuie să i se întâmple omului până când ajunge să vadă că succesul exterior, palpabil / este o rătăcire. Prin câte suferinţe trebuie să treacă omenirea până ce omul ajunge să-şi potolească lăcomia de putere în paguba seamănului său şi să voiască necontenit ceva de la altul! Cât sânge trebuie să mai curgă până ce omului i se vor deschide ochii şi el îşi va vedea propriul drum şi propriul duşman şi până ce îşi va da seama în ce constă adevăratul său succes! Trebuie să poţi trăi cu tine însuţi, iar nu pe seama vecinului tău. Animalul de turmă nu este parazitul şi călăul fratelui său. Omule, chiar ai uitat că şi tu eşti animal! Tot mai crezi că este mai bine acolo unde nu te afli tu. Vai de tine, dacă şi vecinul tău gândeşte la fel. Dar poţi ti sigur că şi el gândeşte la fel. Cineva trebuie să înceapă să renunţe la infantilitate.

5. Dorinţa ta să se îndestuleze din tine. Nu poţi jertfi o hrană mai aleasă zeului tău decât pe tine însuţi. Lăcomia ta să te consume pe tine, astfel se va osteni şi se va potoli, iar tu vei dormi bine şi vei considera că soarele fiecărei zile este un dar. Dacă însă îi înghiţi pe alţii şi înghiţi altceva în afară de tine, lăcomia ta va rămâne nesatisfăcută, căci va cere mai mult, va cere tot ce-i mai delicios, te va cere pe tine. Şi astfel îţi vei sili aviditatea să meargă pe propriul tău drumul. Îi poţi ruga pe alţii, în măsura în care ai nevoie de sfat şi de ajutor. Dar să nu ceri de la nimeni, să nu pofteşti de la nimeni, să nu aştepţi de la nimeni, decât de la tine. Căci dorinţa ta se satură doar în tine însuţi. Te temi să arzi în propriul tău foc. De la asta nu te poate nimeni opri, nici mila străină, nici mila mai primejdioasă de tine însuţi. Căci cu tine însuţi trebuie să trăieşti şi să mori.

6. Dacă te consumă flacăra lăcomiei tale şi nu rămâne din tine nimic decât cenuşă, atunci n-ai avut în tine nimic rezistent. Dar flacăra la care te consumai pe tine i-a luminat pe mulţi. Dacă, speriat de focul tău, fugi, îţi pârjoleşti semenii, iar chinul arzător al lăcomiei tale nu poate fi stins atâta vreme cât tu singur nu te doreşti.

7. Din gură ies cuvântul, semnul şi simbolul. Dacă este un semn, cuvântul nu înseamnă nimic. Dacă este un simbol, înseamnă totul.[253] Când drumul intră în moarte şi suntem împresuraţi de putreziciune şi silă, drumul urcă, iar din gură iese, ca simbol mântuitor, cuvântul. El duce soarele sus, căci prin simbol se izbăveşte forţa legată a omului în luptă cu întunericul. Libertatea noastră nu se află în afara noastră, ci în noi. Putem să fim legaţi în afară, şi totuşi să ne simţim liberi, căci am desfăcut cătuşele interioare. Putem fireşte prin faptă puternică să cucerim libertatea exterioară, dar libertatea interioară o cucerim doar prin simbol.

8. Simbolul este cuvântul care iese din gură, care nu se rosteşte, ci sc ridică din adâncul Sinelui, ca un cuvânt al forţei şi al nevoii, şi se aşterne neaşteptat pe limbă. Este un cuvânt uimitor care poate părea nesăbuit, dar care poate fi recunoscut ca simbol după faptul că este străin de spiritul conştient. Dacă acceptăm simbolul este ca şi cum sar deschide o uşă care duce într-un nou spaţiu de a cărui existenţă nu ştiam nimic mai înainte. Dacă însă nu acceptăm simbolul, atunci e ca şi cum am trece pe lângă această uşă fără a o băga de seamă; şi fiindcă aceasta era singura uşă care ducea la încăperile interioare, trebuie să mergem iarăşi mai departe pe stradă şi prin toate cele exterioare. Sufletul însă îndură nevoie, căci libertatea exterioară nu valorează nimic pentru el. Mântuirea e o stradă lungă care trece prin multe porţi. Porţile sunt simboluri. Fiecare nouă poartă

252 În „Precuvântarea lui Zarathustra”, un dansator pe sârmă cade de pe frânghie. Zarathustra îi spune dansatorului prejudiciat: „Doar sufletul tău va muri mai repede decât trupul tău: de-acuma, nu-ţi mai fie frică!” [*ed. cit.,* p. 75]. În 1926, Jung a arătat că aceasta a fost o anticipare a propriului destin al lui Nietzsche („Das Unbewu ßte im normalen und kranken Seelenleben”, în GW7, §§ 36 44).

253 Pentru diferenţierea semnificaţiei semnelor şi simbolurilor pe care o face Jung, vezi *Psychologische Typen* (1921), GW 6, §§ 819 şi urm.

este mai întâi nevăzută, da, este ca şi cum ar trebui mai întâi / creată, căci ea apare întotdeauna abia după ce a fost dezgropată iarba fiarelor - simbolul.

Spre a găsi mătrăguna avem nevoie de câinele negru[254], căci dacă e să se creeze simbolul, atunci mai înainte trebuie să se unească binele şi răul. Simbolul nu poate fi născocit şi nici inventat: el devine. Devenirea lui e ca devenirea omului în trupul matern. Desigur, graviditatea este determinată de o împerechere voluntară. Ceea ce se face printr-o atenţie voluntară. Dacă însă adâncul a primit sămânţa, atunci simbolul creşte de la sine şi este născut din cap, aşa cum se cuvine unui zeu. Însă mama ar vrea să se năpustească pe loc asupra copilului, asemenea unui monstru, şi să-1 înghită din nou.

De dimineaţă, când se ridică noul soare, îmi iese din gură cuvântul, dar este ucis nemilos, căci nu ştiam că el era mântuitorul. Dacă îl accept, copilul nou-născut creşte repede. Şi curând devine conducătorul meu de car. Cuvântul este cârmaciul, calea de mijloc care oscilează uşor ca limba cântarului. Cuvântul este zeul care se ridică în fiecare dimineaţă din ape şi le vesteşte popoarelor legea călăuzitoare. Legea exterioară, înţelepciunea exterioară sunt veşnic insuficiente, căci există o singură lege, o singură înţelepciune, anume legea mea de fiecare zi, înţelepciunea mea de fiecare zi. Zeul se reînnoieşte în fiecare noapte.

Zeul apare sub felurite forme; căci atunci când se iveşte, are în sine ceva din natura nopţii şi a apelor nocturne în care a somnolat şi în care, în ultimul ceas al nopţii, s-a luptat pentru reînnoirea sa. Apariţia lui este de aceea discordantă şi ambiguă, ba chiar sfâşietoare pentru inimă şi minte. Ivindu-se, zeul mă cheamă spre dreapta şi spre stânga, chemarea lui răsună din ambele părţi. Dar el nu vrea nici una, nici alta. Vrea calea de mijloc. Mijlocul este însă începutul traseului lung

Dar acest început omul nu-1 poate niciodată vedea, el vede întotdeauna fie una, fie alta, sau şi una şi alta, dar niciodată ceea ce închide în sine atât pe una, cât şi pe cealaltă. Punctul de început este oprirea pe loc a minţii şi a voinţei, o stare a suspendării, care îmi stârneşte revolta, sfidarea şi, în cele din urmă, spaima mea cea mai marc. Căci nu mai văd nimic şi nu mai pot să vreau nimic. Cel puţin aşa mi sc parc. Drumul este o curioasă oprire în loc, care mai înainte a fost mişcare, o aşteptare oarbă, o ascultare şi dibuire neîncrezătoare primprejur. Îţi vine să crezi că ai să explodezi. Dar tocmai din această tensiune va lua naştere dezlegarea, şi ea e întotdeauna acolo unde o bănuieşti mai puţin.

Dar ce este dezlegarea? Este ceva străvechi şi tocmai de aceea nou, căci ceva demult trecut, care revine azi, într-o lume schimbată, este nou. A da naştere unui lucru străvechi într-o epocă nouă este creaţie. Este făurirea noului, şi asta mă mântuieşte. Mântuire este dezlegare a problemei. Problemă este a naşte ceva vechi într-o epocă nouă. Sufletul omenirii este ca marea roată a zodiacului care sc rostogoleşte pe drum. Tot ceea ce vine în continuă mişcare de jos în sus a fost mai înainte sus. Nu este nicio parte a roţii care să nu revină. De aceea ţâşneşte iarăşi în sus ceea ce a fost odată, iar ceea ce a fost odată va fi din nou. Căci toate aceste lucruri sunt însuşiri înnăscute ale fiinţei umane. Ţine de esenţa înaintării faptul că ceea ce a fost revine.[255] Acest lucru îl poate mira doar pe un neştiutor. Dar înţelesul nu stă în eterna reîntoarcerea a identicului[256], ci în modul recreării

---

254 Mătrăguna este o plantă ale cărei rădăcini prezintă unele asemănări cu figura umană, motiv pentru care e folosită în rituri magice. Potrivit legendei, mătrăgunele ţipă atunci când sunt smulse din pământ. În „Der philosophische Baum” (1945), Jung nota că mătrăguna „dă un ţipăt atunci când e smulsă din pământ, legată de coada unui câine negru”. (GW 13, § 410.)

255 *Ciorna* continuă: „Totul este mereu la fel şi totuşi nu este la fel, căci roata se rostogoleşte pe calea cea lungă. Drumul însă duce prin văi şi peste munţi. Mişcarea roţii şi aceeaşi revenire a diferitelor sale părţi este indispensabilă vehiculului, dar înţelesul rezida în drum. Înţelesul este atins numai prin rotirea continuă şi prin înaintare. Ţine de esenţa înaintării faptul că ceea ce a fost revine. Acest lucru îl poate mira doar pe un neştiutor. Din neştiinţă ne revoltăm împotriva reîntoarcerii necesare a identicului, sau din lăcomie ne lăsăm ridicaţi sau aruncaţi de înaintarea roţii, căci ne închipuim că vom ajunge tot mai sus cu această parte a roţii. Dar nu vom ajunge mai sus, ci mai jos iar, în cele din urmă, vom fi jos de tot. Laudă deci oprirea în loc, căci ea îţi arată că nu eşti încătuşat ca acel Ixion de spiţele roţii, ci stai lângă vizitiu, care îţi va lămuri înţelesul drumului” (pp. 469 470). În mitologia greacă, Ixion era fiul lui Ares. El a încercat s-o seducă pe Hera, iar Zeus 1-a pedepsit legându-l de o roată de foc care se rostogolea necontenit.

256 Noţiunea că totul se reîntoarce apare în diferite tradiţii, cum ar fi în stoicism ori în pitagoreism, şi

sale în timp.

Înţelesul rezidă în modul şi în direcţia recreării. Cum însă îmi creez conducătorul de car? Sau aş vrea să fiu eu propriul meu conducător de car? Mă pot conduce doar prin voinţă şi intenţie. Voinţa şi intenţia sunt însă doar părţi ale fiinţei mele. De aceea sunt insuficiente pentru a-mi exprima totalitatea. Intenţie este ceea ce pot prevedea, iar voinţă este a voi un ţel prevăzut. Dar de unde iau ţelul? Îl iau din ceea ce îmi este în prezent cunoscut. Deci pun prezentul în locul viitorului. În / acest fel nu pot atinge viitorul, ci produc artificial un prezent continuu. Tot ceea ce ar putea întrerupe acest prezent îl resimt atunci ca pe o tulburare şi încerc să-l reprim, pentru a-mi păstra intenţia. Astfel exclud progresul din viaţă. Dar prin ce pot să ajung conducător de car, dacă nu prin voinţă şi prin intenţie? Dc aceea un înţelept nici nu vrea să fie conducător de car, căci ci ştie că voinţa şi intenţia ating ţeluri, dar tulbură devenirea viitorului.

Viitorul devine în mine, eu nu-l creez, şi totuşi îl creez, dar nu cu intenţie şi voinţă, ci şi împotriva intenţiei şi a voinţei. Dacă vreau să-1 creez, atunci lucrez împotriva viitorului meu. Iar dacă nu vreau să-l creez, iarăşi nu iau suficient parte la crearea viitorului, şi totul se petrece atunci după legi inevitabile, cărora le cad pradă. Spre a forţa destinul, cei vechi au născocit magia. Au folosit-o spre a determina destinul exterior. Noi avem nevoie de ea spre a determina destinul interior şi a găsi calea pe care nu ne-o putem imagina. Am reflectat îndelung la natura pe care ar trebui s-o aibă această magic. Şi în cele din urmă n-am găsit nimic. Cine nu o poate găsi în sine, acela să facă ucenicie, aşa că m-am dus într-o ţară îndepărtată unde locuieşte un mare magician, de a cărui faimă auzisem.

Magicianul[257]

Cap. XXI.

[IM: 139] {1} [1] [258]După îndelungă căutare am găsit casa mică de la ţară, în faţa căreia se întindea un strat de lalele înflorite, şi unde locuiau magicianul ΦΙΛΗΜΟΝ [PHILEMON] şi soţia sa ΒΑΥΚΙΣ [BAUCIS].[259] ΦΙΛΗΜΟΝ este un magician care încă nu a putut să exorcizeze bătrâneţea, dar care o trăieşte demn, iar soţia sa nu poate decât să facă acelaşi lucru.[260] Interesele lor vitale par

caracterizează în chip eminent opera lui Nietzsche. S-a discutat mult în studiile consacrate acestuia dacă noţiunea trebuie înţeleasă în primul rând ca imperativ etic al afirmării vieţii sau ca doctrină cosmologică. Vezi Karl Lowith, *Nietzsche*s *Doctrin of the Eternal Recurrence of the Same,* trad. J. Lomax, University of California Press, Berkeley, 1997- Jung îl discută în 1934, în *Nietzsche's Zarathustra,* volumul 1, pp. 191 -192.

257 În *Ciorna* manuscrisă este: „Cea dc a zece aventură” (p. 1061).

258 27 ianuarie 1914.

259 În versiunea caligrafiată, Jung citează formele greceşti ale lui Philemon şi Baucis pe tot parcursul acestui capitol.

260 În *Metamorfoze,* Ovidiu spune povestea lui Philemon şi a lui Baucis. Jupiter şi Mercur călătoresc deghizaţi în muritori în ţinutul colinar al Frigiei. Caută un loc de popas şi sunt respinşi de mii de gospodării. O pereche de bătrâni îi primesc. Aceştia se căsătoriseră în tinereţe şi îmbătrâniseră împreună în casa lor, acceptându-şi sărăcia cu mulţumire. Le pregătesc oaspeţilor o masă. În timpul mesei, văd cana reumplându-se de la sine de îndată ce se golea. În cinstea oaspeţilor, se oferă să-şi sacrifice singura gâscă. Aceasta se refugiază la zei, care le spun că nu

să se fi îngustat, să fi devenit chiar copilăreşti. îşi stropesc lalelele şi povestesc despre florile care s-au deschis de curând. Şi zilele lor asfinţesc într-o semiobscuritate palidă, ezitantă, străluminată de luminile trecutului, puţin speriate de întunericul a ceea-ce-va-să-vină.

De ce este ΦΙΛΗΜΟΝ magician?[261] Îşi vrăjeşte oare nemurirea, o viaţă dincolo? A fost magician de profesie, acum pare să fie magician pensionat, retras din activitate. Aviditatea şi impulsul de a crea s-au stins în el şi, din simplă neputinţă, se bucură de binemeritata linişte ca orice bătrân care nu mai poate face altceva decât să planteze lalele şi să-şi stropească grădina. Bagheta magică se află în dulapul de la perete împreună cu cea de a şasea şi a şaptea carte a lui Moise[262] şi de înţelepciunea lui ΕΡΜΗΣ ΤΡΙΣΜΕΓΙΣΤΥΣ [HERMES TRISMEGISTUS].[263] ΦΙΛΗΜΟΝ este bătrân şi a devenit cam debil mental; pentru un dar consistent în monezi sunătoare sau pentru hrană mai bolboroseşte câteva formule magice destinate vitelor legate prin farmece. Dar nu e sigur dacă formulele magice mai sunt corecte şi dacă el le înţelege sensul. Este clar şi faptul că nu contează ce bolboreseşte, poate / că vitele se vindecă şi de la sine. Iată, bătrânul ΦΙΛΗΜΟΝ se duce în grădină, aplecat, cu stropitoarea în mâinile-i tremurânde. ΒΑΥΚΙΣ stă la fereastra de la bucătărie şi-l priveşte calm şi nepăsător. A văzut deja de mii de ori această imagine — de fiecare dată ceva mai fragilă, mai neputincioasă, de fiecare dată a văzut-o şi ceva mai puţin bine, căci puterea ochilor îi scade treptat.[264]

Stau la poarta grădinii. Nu l-au observat pe străin. „ΦΙΛΗΜΟΝ, bătrâne vrăjitor, ce faci?” îi strig. Nu m-aude, pare să fie surd ca o ciubotă. Mă duc şi-l prind de mânecă. Se întoarce şi mă

---

trebuie omorâtă. Zeii îşi dezvăluie identitatea şi le spun celor doi bătrâni că vecinii lor vor fi pedepsiţi, dar că ei vor scăpa. Le cer apoi să urce pe munte împreună cu ei. Când ajung în vârf, bătrânii văd că ţinutul din jurul colibei lor fusese inundat şi numai coliba rămăsese, fiind transformată într-un templu cu coloane de marmură şi acoperiş de aur. Zeii îi întreabă ce şi-ar dori, iar Philemon le răspunde că ar dori să fie preoţii lor şi să le slujească la altar, dar şi că ar vrea să poată muri amândoi în acelaşi timp. Dorinţa le este împlinită şi, când mor, sunt metamorfozaţi în doi copaci. În Goethe, *Faust* 2, actul 5, un călător, care fusese salvat de Philemon şi Baucis, îi evocă. Faust este tocmai pe cale de a construi un oraş pe pământul recuperat din apele mării. Faust îi spune lui Mefisto că vrea ca Philemon şi Baucis să fie evacuaţi. Mefisto şi trei bărbaţi puternici se duc şi ard coliba, cu Philemon şi Baucis în ea. Faust le spune că intenţionase doar să-i mute de-acolo. Goethe îi relatează lui Eckermann că „Philemon şi Baucis ai mei nu au nimic de a face cu renumitul cuplu de bătrâni sau cu tradiţia legată de ei. Le-am dat celor două personaje aceste nume doar pentru a le înnobila. Personajele şi raporturile dintre ele sunt asemănătoare şi, ca atare, utilizarea numelor a avut un efect bun.” (6 iunie 1831, citat în Goethe, *Faust,* trad. W. Arndt, Norton Critical Edition, New York. 1976, p. 428.) La 7 iunie 1955, Jung ii scrie o scrisoare Alicei Raphael, în care se referă la discuţia lui Goethc cu Eckermann: „În legătură cu Philemon şi Baucis: un răspuns goetheean tipic, dat lui Eckermann! El încearcă să-şi ascundă vestigiile. Philemon (ΦΙΛΗΜΟΝ) *[philema]* = sărut), iubitorul, perechea simplă şi iubitoare de bătrâni, legată de pământ şi temătoare de zei, în opoziţie totală cu supraomul Faust, produs al diavolului. Întâmplător: în turnul meu de la Bollingen există o inscripţie ascunsă: *Philemon sacrum Fausti poenitentia* [sanctuarul lui Philemon, căinţa lui Faust]. Când am întâlnit pentru prima oară arhetipul bătrânului înţelept el s-a numit pe sine Philemon. În alchimie Ph. şi B. îi reprezentau pe *artifex* sau *vir sapiens* şi pe *soror mistica* a lui (Zosimos -Theosobeia. Nicolas Flamel — Peronelle. Mr. South şi fiica sa în secolul al XI-X-lea), precum şi perechea din *Mutus Liber* (pe la 1787).” (Despre inscripţia lui Jung, vezi şi scrisoarea acestuia către Hermann Keyserling, 2 ianuarie 1928, *Letters* I. p. 49). În 2 ianuarie 1943, Jung îi scria lui Paul Schmitt: „L-am preluat pe *Faust ca moştenire* şi, mai mult, ca avocat al lui Philemon şi Baucis, care, spre deosebire de Faust, supraomul, sunt gazdele zeilor la o vârstă nemiloasă şi părăsită de zei” *(Letters* 1. pp. 309-310).

261 În *Psychologische Typen,* în cursul discuţiei despre Faust, Jung scria: „Vrăjitorul a salvat o parte de păgânism străvechi, în el însuşi există o fiinţă neatinsă de dezbinarea creştină, respectiv el are acces la inconştientul încă păgân, în care contrariile se contopesc în naivitatea primordială, dincolo de orice păcat, dar care, odată intrate în viaţa conştientă, sunt capabile să producă atât răul, cât şi binele, cu aceeaşi forţă primitivă, adică demonică [...] El este de aceea atât un corupător, cât şi un salvator... Motiv pentru care rămâne între toate figura cea mai potrivită a simboliza o tentativă de reconciliere.” (GW 6, § 316.)

262 Cartea a şasea şi a şaptea a lui Moise (i.e. adăugate celor cinci conţinute în *Tora)* au fost publicate în 1849 de Johann Schiebel, care a pretins că provin din vechi surse talmudice. Lucrarea este un compendiu de formule magice cabalistice care vreme îndelungată au fost foarte populare.

263 Figura lui Hermes Trismegistus sa format prin amalgamarea lui Hermes cu zeul egiptean Thot. *Corpus Hermeticum* este o colecţie de texte, în mare măsură alchimice şi magice, datată din perioada creştinismului timpuriu, iniţial crezându-se însă că are o vechime mai mare decât cea care i s-a atribuit.

264 În *Faust* al lui Goethe, Philemon vorbeşte despre declinul puterilor sale: „Eu. bătrân, n-am fost în stare Niciun ajutor să dau /Şi cu cât slăbeam, în zare /Apele se-ndepărtau.” [Partea a II-a. vv. II 087-11 009. ed. cit, N.t.]

salută stângaci şi tremurând. Are o barbă albă, păr alb, subţire, şi o faţă zbârcită, iar pe această faţă s-ar părea că este ceva. Ochii lui sunt cenuşii şi bătrâni, şi în ei e ceva curios, ai zice, viu: „Sunt bine, străine”, zice el, „dar ce cauţi la mine?”

Eu: „Mi s-a spus că te pricepi la magia neagră. Mă interesează. Vrei să-mi vorbeşti despre ea?”

Φ.: „Ce să vorbesc? Aici nu-i nimic de vorbit.”

Eu: „Nu fi ursuz, bătrâne, aş vrea să învăţ ceva.”

Φ.: „Eşti cu siguranţă mai învăţat decât mine. Ce te-aş putea învăţa eu?”

Eu: „Nu fi zgârcit. Sigur că n-am să-ţi fac concurenţă. Doar că mă minunez de ce faci şi de ce vrăjeşti.”

Φ.: „Ce vrei? Mai înainte i-am ajutat ici-colo pe oameni împotriva bolilor şi a pagubelor de tot soiul.”

Eu: „Cum făceai?”

Φ.: „Foarte simplu, prin simpatie.”

Eu: „Acest cuvânt, bătrâne, sună comic şi ambiguu.”

Φ.: „Cum aşa?”

Eu: „S-ar putea înţelege că i-ai ajutat pe oameni prin participare personală sau prin mijloace superstiţioase, simpatetice.”

Φ.: „Ei, poate că au fost amândouă.”

Eu: „Asta a fost toată vraja ta?”

Φ.: „Ştiu mai multe.”

Eu: „Despre ce e vorba, spune.”

Φ.: „Nu te priveşte. Eşti obraznic şi indiscret.”

Eu: „Te rog, nu-mi lua curiozitatea în nume de rău. Am auzit de curând ceva despre magie, ceea ce mi-a trezit interesul pentru această artă din trecut. Am venit atunci de îndată la tine, fiindcă am auzit că te pricepi la magia neagră. Dacă s-ar mai preda magia azi la universităţi, aş fi studiat-o acolo. Dar a trecut multă vreme de când s-a închis ultimul curs despre forţele magice. Azi niciun profesor nu mai ştie nimic despre magie. Deci nu fi susceptibil şi nu fi zgârcit, ci lasă-mă să aflu ceva despre arta ta. Doar nu vrei să-ţi iei cu tine tainele în mormânt.”

Φ.: „Tu nu faci decât să râzi de ele. De ce să-ţi spun ceva? Mai bine să fie ingropatc toate cu mine. Mai târziu, un altul le va descoperi din nou. Nu se pierd pentru omenire, căci magia se naşte din nou cu fiecare om.”

Eu: „Cum adică? Crezi că magia este într-adevăr înnăscută omului?”

Φ.: „Aş vrea să spun: Da, fireşte. Dar ţie ţi se parc caraghios.”

Eu: „Nu, de astă-dată nu râd, căci prea de multe ori m-a mirat faptul că toate popoarele din toate timpurile şi în toate locurile au aceleaşi obiceiuri magice. Şi eu m-am gândit ca şi tine la lucruri asemănătoare.”

Φ.; „Ce crezi despre magie?”

Eu: „Sincer: nimic sau prea puţin. Mi se pare că magia este unul din mjloacelc auxiliare închipuite de omul care e inferior naturii. Altminteri, nu pot să descopăr o semnificaţie inteligibilă în magie.”

Φ.: „Pesemne atâta ştiu şi profesorii tăi.”

Eu: „Da, dar tu ce ştii?”

Φ: „Nu-mi place să spun.”

Eu: „Nu face pe misteriosul, bătrâne, altfel trebuie să presupun că nu ştii mai multe decât mine.”

Φ.: „Presupune dacă-ţi place.”

Eu: „După acest răspuns, trebuie să presupun că ştii despre asta ceva mai mult decât ceilalţi.”

Φ.: „Om ciudat, ce îndărătnic eşti! Dar îmi place la tine că nu te laşi deloc speriat de raţiunea ta.”

Eu: „Aşa şi e! Ori de câte ori vreau să învăţ şi să înţeleg ceva, îmi las acasă aşa-zisa raţiune şi acord lucrului pe care vreau să-1 dobândesc credinţa cc-i este necesară şi pe care o aşteaptă. Am învăţat asta treptat, căci în activitatea ştiinţifică de azi am văzut prea multe exemple contrarii descurajante.”

Φ.: „În acest caz poţi să avansezi.” /

Eu: „Sper. Dar să nu ne îndepărtăm de magie.”

Φ.: „De ce te încăpăţânezi să rămâi la intenţia ta de a afla ceva despre magie, dacă susţii că ţi-ai lăsat acasă raţiunea? Sau consecvenţa nu ţine la tine de raţiune?”

Eu: „Ba da văd, sau cel puţin mi se parc că eşti un sofist absolut viclean care mă pune dibaci să dau casei ocol şi mă aduce iar la intrare.”

Φ.: „Ţi se pare aşa fiindcă judeci totul din punctul dc vedere al intelectului tău. Dacă vrei să renunţi pentru o clipă la raţiune, atunci renunţă şi la consecvenţă.”

Eu: „Asta e un examen de calfă dificil, dar dacă totuşi vreau să ajung odată adeptul tău, atunci fie şi asta, să-ţi fie îndeplinită cerinţa. Te ascult.

Φ.: „Ce vrei s-asculţi?”

Eu: „Nu mă ademeneşti. Aştept doar să văd ce-ai să-mi spui.”

Φ.: „Şi dacă nu spun nimic?”

Eu: „Atunci... ei, atunci, mă retrag cumva consternat şi mă gândesc că ΦΙΛΗΜΟΝ este cel puţin un vulpoi viclean, de la care se poate învăţa câte ceva.”

Φ.: „Astfel, băiete, ai învăţat ceva despre magie.”

Eu: „Iată ce trebuie mai întâi să rumeg. Sincer vorbind, cam surprinzător. Mi-am închipuit altfel magia.”

Φ.: „După asta poţi să-ţi dai seama cât de puţin înţelegi magia şi cât de incorecte sunt reprezentările tale.”

Eu: „Dacă e aşa, atunci trebuie într-adevăr să mărturisesc că am abordat complet fals problema. S-ar zice că nu merge pe calea înţelegerii obişnuite.”

Φ.: „într-adevăr, nu ăsta e drumul magiei.”

Eu: „Dar nu m-ai speriat de ea, dimpotrivă, ard de dorinţa de a afla mai multe. Ceea ce ştiu până acum este fundamental negativ.”

Φ.: „Ai recunoscut astfel al doilea punct principal. înainte de toate trebuie să ştii că magia este negativul a ceea ce se poate şti.”

Eu: „Şi asta, dragă ΦΙΛΗΜΟΝ, este un lucru greu de mistuit, care îmi creează greutăţi deloc neînsemnate. Negativul a ceea ce poate fi ştiut? Vrei să spui că magia nu poate fi cunoscută, nu? Aici se opreşte înţelegerea mea.”

Φ.: „Acesta e cel de al treilea punct pe care trebuie să-1 înregistrezi ca esenţial: anume că n-ai ce înţelege.”

Eu: „Ei, mărturisesc că asta e ceva nou şi ciudat. Deci din magie nu e nimic de înţeles?”

Φ.: „Exact. Magia este tocmai ceea ce nu se înţelege.”

Eu: „Dar, la naiba, atunci cum să predai şi să înveţi magie?”

Φ.: „Magia nu e nici de predat, nici de învăţat. E stupid că ai vrut să înveţi magie.”

Eu: „Atunci magia e într-adevăr şarlatanie.”

Φ.: „Nu te irita, faci iarăşi uz de raţiune.”

Eu: „E dificil să fii fără raţiune.”

Φ.: „Tot atât de dificilă e şi magia.”

Eu: „Ei, atunci e o treabă grea. Mi se pare deci că o condiţie indispensabilă pentru adept e aceea de a se dezvăţa cu totul să raţioneze.”

Φ.: „Regret, dar aşa este.”

Eu: „Oh, zei, asta e rău.”

Φ.: „Nu e atât de rău precum crezi. Cu vârsta, raţiunea scade de la sine, căci ea este reversul util al instinctelor care în tinereţe sunt mult mai furtunoase decât la bătrâneţe. Ai văzut vreodată magicieni tineri?”

Eu: „Nu, magicianul e chiar proverbial bătrân."

Φ.: „Vezi, am dreptate."

Eu: „Dar atunci perspectivele adeptului sunt proaste. Trebuie s-aştepte vârsta bătrâneţii ca să afle tainele magiei."

Φ.: „Dacă a renunţat mai înainte la raţiunea lui, poate şi mai devreme să afle ceva util."

Eu: „Mi se pare un experiment primejdios. Nu se poate renunţa cu una cu două la raţiune."

Φ.: „Nici să / devii magician cu una cu două nu e cu putinţă."

Eu: „Ai nişte capcane blestemate."

Φ.: „Ce vrei? Asta e magia."

Eu: „Diavol bătrân, mă faci invidios pe vârsta neraţională a bătrâneţii."

Φ.: „Ia te uită: un tânăr care ar vrea să fie moşneag! Şi de ce? Ar vrea să înveţe magie şi nu îndrăzneşte din pricina tinereţii sale."

Eu: „Pregăteşti o plasă scandaloasă, bătrâne puitor de capcane ce eşti."

Φ.: „Poate mai aştepţi câţiva anişori cu magia până ce părul îţi încărunţeşte şi raţiunea ta mai slăbeşte de la sine."

Eu: „Nu vreau să-ţi ascult batjocura. Ţi-am căzut prosteşte în plasă. Nu pricep nimic şi nu mă faci mai isteţ."

Φ.: „Dar poate mai prost, asta ar fi deja un progres pe calea magiei."

Eu: „De altfel, pentru Dumnezeu, ce izbuteşti să faci cu magia ta?"

Φ.: „Trăiesc, după cum vezi."

Eu: „Şi alţi bătrâni fac acelaşi lucru."

Φ.: „Ai văzut cum?"

Eu: „Ei, da, n-a fost o privelişte îmbucurătoare. Dar nici în ceea ce te priveşte timpul n-a trecut fară să lase urme."

Φ.: „Ştiu."

Eu: „Deci care sunt avantajele tale?"

Φ.: „Sunt acelea pe care nu le vezi."

Eu: „Ce avantaje sunt acelea care nu se văd?"

Φ.: „Sunt acelea pe care le ai."

Eu: „Cum numeşti aceste avantaje?"

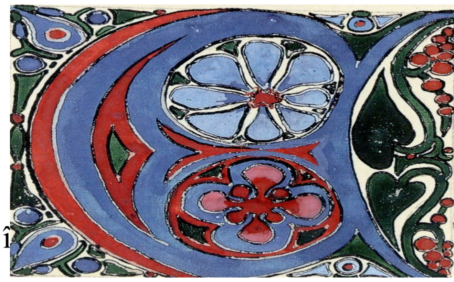
Φ.: „Le numesc magie."

Eu: „Te învârti într-un cerc scandalos. Să te ia naiba!"

Φ.: „Vezi, şi asta e un avantaj al magiei: nici măcar diavolul nu mă ia. Faci progrese în cunoaşterea magiei, în aşa fel încât trebuie să cred că ai o bună înzestrare pentru ea."

Eu: „Iţi mulţumesc, ΦΙΛΗΜΟΝ, ajunge, am ameţit. Rămâi cu bine!"

Părăsesc grădina mică şi o iau pe stradă în jos. Oameni stau în grupuri, mă privesc pe furiş. Îi aud şuşotind în spatele meu: „Ia uitaţi-vă, vine elevul bătrânului ΦΙΛΗΜΟΝ. A vorbit mult cu bătrânul. A învăţat el ceva. Cunoaşte tainele. Dacă aş şti ce ştie ăsta acum!" „Terminaţi, nebuni afurisiţi", aş vrea să le strig, dar nu pot, căci nu ştiu dacă totuşi n-am învăţat ceva. Şi fiindcă tac, ei cred cu atât mai vârtos că am primit de la ΦΙΛΗΜΟΝ magia neagră.[265]

[2] [IM 142] *Este o eroare să se creadă că* există practici pot fi învăţate. Magia nu poate fi înţeleasă. Se poate ce e raţional. Magia însă este iraţionalul care nu poate fi Lumea nu este doar raţională, ci şi iraţională. După cum

265 Notă marginală: „Ian. 1924." Aceasta pare să se refere la momentul în care pasajul a fost transcris în volumul caligrafiat. În acest loc, scrisul este mai larg, mai spaţiat. În acea perioadă Cary Baynes şi-a început transcrierea.

raţionalul lumii poate fi înţeles prin raţiune, prin faptul că raţionalul lumii vine în întâmpinarea înţelegerii, tot aşa neînţelegerea se întâlneşte cu iraţionalul. /

Această întâlnire este magică şi absolut de neînţeles. înţelegere magică este ceea ce se numeşte nonînţclegere. Tot ce lucrează magic este ininteligibil, iar ininteligibilul acţionează adesea magic. Se numeşte magică acţiunea ininteligibilă. Magicul mă împresoară mereu, mă complică mereu, deschide spaţii care nu au uşi şi duce afară, unde nu există nicio ieşire. Magicul e bun, şi rău şi nu e nici bun, nici rău. Magia poate fi primejdioasă, căci ininteligibilul descumpăneşte şi atrage şi lucrează, iar eu sunt întotdeauna prima ei victimă.

În raţional n-avem nevoie de magie, de aceea epoca noastră nu mai are nevoie de magie. Doar cei neraţionali o folosesc pentru a le înlocui lipsa raţiunii. Este însă extrem de nesăbuit a pune raţionalul la un loc cu magia, căci acestea n-au nimic a face împreună. Alăturarea le dăunează amândurora. Din acest motiv oamenii iraţionali cad pradă, pe bună dreptate, inutilităţii şi dispreţului. De aceea omul raţional al acestei vremi nu se va folosi niciodată de magie.[266]

Cu cel care a deschis haosul în sine altfel stau însă lucrurile. Avem nevoie de magie spre a putea primi sau chema mesagerul şi comunicarea ininteligibilului. Am recunoscut că lumea este alcătuită din raţiune şi din lipsă de raţiune şi am înţeles că drumul nostru are nevoie nu doar de raţiune, ci şi de lipsa de raţiune. Această separare este arbitrară şi depinde de starea de înţelegere. Putem fi siguri întotdeauna că cea mai mare parte a lumii este pentru noi ininteligibilă. Ininteligibilul şi iraţionalul ne apar ca sinonime, cu toate că nu sunt în mod necesar în sine, căci o parte de ininteligibil este doar azi de neînţeles, mâine poate fi deja raţional. Atâta timp însă cât nu este înţeles, el este iraţional. In măsura în care ininteligibilul este în sine raţional, putem încerca cu succes să-1 gândim, în măsura în care însă este în sine iraţional /, avem nevoie de practică magică spre a-1 înţelege.

Practica magică stă în faptul că ininteligibilul este făcut inteligibil într-un mod de neînţeles. Modul magic nu este arbitrar, căci asta ar fi de înţeles, ci rezultă din cauze de neînţeles. Şi a vorbi despre cauze este incorect, căci cauzele sunt raţionale. Nici despre acauzal nu se poate vorbi, căci despre asta nu se mai poate spune nimic: modul magic capitulează. Dacă se deschide haosul, şi magia capitulează.

Drumul care duce la haos poate fi predat, dar magia nu poate fi predată. În legătură cu asta nu e posibilă decât tăcerea, care pare să fie cea mai bună învăţătură. Această opinie este derutantă, dar asta e magia. Raţiunea creează ordine şi claritate, magia produce dezordine şi neclaritate.[267] În cazul traducerii magice a ininteligibilului în inteligibil avem chiar nevoie de raţiune, căci doar cu ajutorul raţiunii poate fi produs inteligibilul. Cum trebuie folosită apoi raţiunea nu poate spune nimeni, dar lucrul acesta rezultă chiar şi numai din încercarea de a exprima ce înseamnă pentru cineva deschiderea haosului.[268]

Magia este o formă de viaţă. Când ai făcut tot ce ai putut pentru a conduce carul şi bagi de seamă că un altul mai mare îl conduce, atunci are loc acţiunea magică. Nu se poate spune cum are loc, fiindcă nimeni n-o poate prevedea, căci magicul e tocmai anomicul, ceea ce se produce în afara regulii, ca să zic aşa, întâmplător. Dar condiţia este de a te asuma total şi de a nu reproba nimic, pentru a transfera totul în creşterea copacului. De asta ţine şi prostia, pe care oricine o are în mare măsură, şi tot aşa lipsa de gust, care pentru mulţi reprezintă cel mai mare necaz.

De aceea o anume singurătate şi izolare este condiţia de viaţă indispensabilă pentru propriul bine şi cel al altora, altminteri / nu putem fi noi înşine. O anumită lentoare a vieţii, care este ca o

---

266 În *Psychologische Typen* (1921), Jung scria: „Raţiunea poate conferi echilibru doar aceluia pentru care ea este deja în prealabil un organ de echilibrare... De regulă, omul trebuie să posede şi contrariul stării în care se află, pentru a fi constrâns să se situeze la mijloc." (GW 6, § 386.)

267 *Ciorna* continuă: „Practica magică se împarte în două părţi: prima este deschiderea haosului, a doua este traducerea esenţei în inteligibil" (p. 484)

268 *Ciorna* continuă: „Participarea raţiunii în magie este foarte mică. Lucrul acesta te va jigni. Vârsta şi experienţa sunt necesare. Dorinţa furtunoasă şi spaima tinereţii, ca şi modul virtuos de a fi, atât de necesar al acesteia, tulbură colaborarea secretă dintre Dumnezeu şi diavol. Prea uşor eşti tras într-o parte sau în alta, eşti orbit sau paralizat" (p-484).

oprire în loc, va fi inevitabilă. Nesiguranţa unei astfel de vieţi va fi lucrul cel mai apăsător, dar eu tot trebuie să-mi unesc cele două puteri sufleteşti care tind una spre cealaltă şi să le menţin într-o căsnicie durabilă până la sfârşitul vieţii mele, căci magicianul se numeşte ΦΙΛΗΜΟΝ şi soţia sa ΒΑΥΚΙΣ. Ceea ce Christos a separat în sine şi, prin exemplul său, în ceilalţi, eu ţin la un loc, căci cu cât o jumătate din fiinţa mea tinde spre bine, cu atât mai repede cealaltă jumătate merge în iad.

Când luna Gemenilor s-a încheiat, oamenii au spus umbrei lor: „Tu eşti eu", căci mai înainte spiritul lor fusese ca o a doua persoană pe lângă ei. Astfel cei doi au devenit una, iar din această ciocnire a irumpt ceva grandios, tocmai primăvara conştiinţei care se numeşte cultură şi care a ţinut până în epoca lui Christos.[269] Peştele însă a desemnat clipa în care, potrivit legii eterne a contracurentului, ceea ce era unit s-a despărţit într-o lume de jos şi una de sus. Când forţa creşterii începe să scadă, ceea ce este unit se descompune în contrariile sale. Christos a aruncat josul în iad, căci el tinde spre bine. Trebuia să fie aşa. Dar cele separate nu pot rămâne separate pentru totdeauna. Cândva se va reface unitatea, şi curând luna Peştilor se va încheia.[270] Intuim şi înţelegem că ambele contrarii sunt necesare creşterii, de aceea ţinem strâns la un loc binele şi răul. Deoarece ştim că a merge prea mult spre bine înseamnă totodată şi a merge prea mult spre rău, le ţinem pe amândouă la un loc.[271]

Astfel însă pierdem direcţia şi nu mai există o curgere de pe munte spre vale, ci o creştere liniştită de la vale spre munte. Ceea ce nu mai putem împiedeca sau ascunde sunt roadele noastre. Torentul care curge devine lac şi mare / care nu scade, decât dacă apa ei se ridică sub formă de abur la cer şi cade ca ploaie din nori. Desigur, marca este moarte, dar este şi locul urcării. Este ΦΙΛΗΜΟΝ care îşi udă grădina. Mâinile noastre au fost legate şi fiecare trebuie să stea liniştit la locul său. El se înalţă nevăzut şi cade sub formă de ploaie peste ţări depărtate.[272] Apa de pe pământ nu este un nor din care să cadă ploaie. Doar gravidele pot naşte, nu şi femeile care n-au fost încă fecundate.[273]

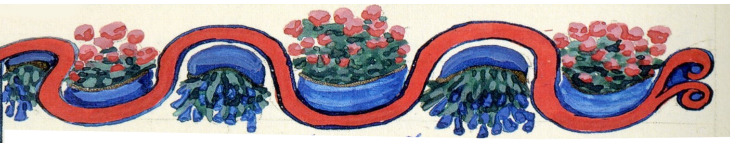
269 Referinţa este la concepţia astrologică a lunii platoniciene, sau *aion,* a Peştilor, pe care se bazează precesia echinocţiilor. Fiecare lună platoniciană e alcătuită dintr-un semn zodiacal şi durează aproximativ 2 300 de ani. Jung discută simbolismul legat de aceasta în *Aion* (GW 6), cap. 6. El notează că în jurul anului 7 î.Chr. a avut loc o conjuncţie între Saturn şi Jupiter, reprezentând o unire de contrarii extreme, care ar plasa naşterea lui Christos sub semnul Peştilor. Peştii (lat. *pisces)* sunt cunoscuţi ca semnul Peştelui, reprezentat deseori prin doi peşti înotând în direcţii opuse. Despre lunile platoniciene, vezi Alice Howel *Jungian Synchroniaty in Astrological Signs and Ages,* Quest Boost, Wheaton, 1990, p. 125. Jung a început să studieze astrologia în 1911, în timp ce se ocupa de mitologie, şi a învăţat să alcătuiască horoscoape (Jung către Freud, 8 mai 19H1 *Sigmund Freud C.G.Jung Briefwechsel,* p. 465) [ediţia engleză, p. 421]. Ca surse pentru istoria astrologiei, Jung citează de nouă ori în opera sa ulterioară Auguste Bouche-Leclerq, *L' Astrologie Grecque,* Ernest Leroux. Paris. 1899.

270 Afirmaţia se referă la luna platoniciană a Peştilor şi la începutul lunii platoniciene a Vărsătorului. Data precisă e nesigură. În *Aion* (1951) Jung nota: «Din punct de vedere astrologic, începutul următorului con ar trebui să fie undeva între anul 2000 şi 2200, în funcţie de punctul de pornire pe care îl alegem." *[Aion, ed. cit.,* p. 114, *§* 149. N.t.]

271 În *Aion* (1951), Jung scria: „Dacă, după cum se pare, eonul peştilor este guvernat în principal de motivul arhetipal al «fraţilor duşmănoşi», atunci se va pune, coincizând apropierea următoarei luni platoniciene, şi anume a lui Aquarius, problema unirii contrariilor. Atunci nu va mai fi posibil să fie volatilizat răul ca simplu *privatio boni,* ci trebui recunscută existenţa lui reală." [Aion, *ed. cit,* p. 106, § 142, N.t.]

272 *Ciorna* continuă: „epoca hibernală a ploilor a început cu Christos. El i-a învăţat pe oameni drumul spre cer. Noi îi învăţăm pe ceilalţi drumul spre pământ. De aceea nu s-a luat din Evanghelie, ci s-a adăugat" (p. 487)

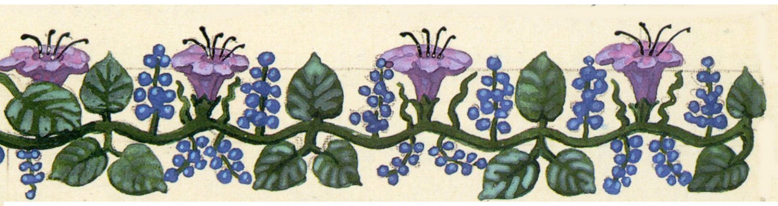
273 *Ciorna* continuă: „Năzuinţa noastră a fost orientată spre inteligenţă şi superioritate spirituală, de aceea am dezvoltat tot ceea ce e inteligenţă în noi. Masa enormă de prostie însă care zace în fiecare om a căzut în dispreţ şi negare. Dacă însă îl asumăm şi pe celălalt din noi, atunci aducem la suprafaţă şi prostia aparte a fiinţei noastre. Prostia este un animal ciudat de călărie al oamenilor. Ea are ceva divin, ceva din prostia gigantică a lumii. De aceea prostia este într-adevăr mare. Ea ţine departe de noi tot ceea ce ne-ar putea conduce spre inteligenţă. Ea lasă neînţeles tot ceea ce în mod natural n-ar trebui să pretindă înţelegere. Această prostie se manifestă în gândire şi viaţă. Ceva surd, ceva orb care aduce cu sine destinele necesare şi ţine departe de noi acea raţionalitate înfrăţită cu virtutea. Prostia este aceea care desparte şi separă mugurii amestecaţi ai vieţii, în aşa fel încât vedem prea limpede ce e bun şi ce e rău, ce e raţional şi ce e iraţional. Mulţi oameni sunt însă logici şi în lipsa lor de raţiune" (P 487).

[IM 146] *Dar ce taină sugerezi* tu, o ΦΙΛΗΜΟΝ, cu numele tău? Tu eşti într-adevăr iubitorul, care i-a primit cândva pe zeii călătorind pe pământ, atunci când tot poporul le refuzase adăpostul. Tu eşti cel care le-a acordat ospitalitate zeilor, nebănuind nimic, iar drept mulţumire aceştia ţi-au transformat coliba într-un templu de aur, deoarece potopul a înghiţit toată omenirea în lung şi-n lat. Tu trăiai dincolo când a izbucnit haosul. Ai devenit slujitorul sanctuarului atunci când zeii erau zadarnic invocaţi de popoarele lor. într-adevăr, iubitorul trăieşte dincolo. De ce noi nu nc-am dat seama de asta? Şi când s-au revelat zeii? Când ΒΑΥΚΙΣ a pus în faţă aleşilor oaspeţi singura gâscă, prostia binecuvântată, pe care o avea, iar aceasta s-a refugiat tocmai la zei, şi ci chiar în acea clipă s-au făcut cunoscuţi sărmanelor gazde care îşi dădeau ultimul lor bun. Am văzut deci că iubitorul trăieşte dincolo şi că el este acela care, nebănuind nimic, le oferă zeilor adăpost.[274]

Într-adevăr, o ΦΙΛΗΜΟΝ, eu n-am văzut că bordeiul tău e un templu şi că tu însuţi, ΦΙΛΗΜΟΝ, tu şi ΒΑΥΚΙΣ sunteţi slujitorii sanctuarului /. Într-adevăr, această forţă magică nu poate fi nici predată, nici învăţată. Pe ea o ai sau nu o ai. Ştiu taina ta cea de pe urmă: eşti un iubitor. Tu ai izbutit să uneşti ceea ce era despărţit, să legi susul de jos. Nu ştiam noi asta demult? Da, ştiam, nu, nu ştiam. Era întotdeauna totul aşa și totuşi niciodată aşa. De ce a trebuit să bat atâta drum până să ajung la ΦΙΛΗΜΟΝ, dacă el trebuia să mă înveţe ceea ce toată lumea ştia deja demult? Ah, noi ştim deja din vremuri imemoriale totul, şi cu toate astea nu-1 vom şti până nu-1 vom cuceri. Cine epuizează taina iubirii?

[IM 147] *Sub ce masca, o ΦΙΛΗΜΟΝ,* te ascunzi? Nu mi s-a părut că ai fi un iubitor. Dar ochii mi s-au deschis şi am văzut că eşti un iubitor al sufletului tău, care îşi păzeşte temător şi gelos comoara. Unii iubesc oamenii, alţii iubesc sufletele oamenilor şi alţii îşi iubesc propriul suflet. Un astfel de om este ΦΙΛΗΜΟΝ, gazda zeilor.

Stai lungit la soare, o ΦΙΛΗΜΟΝ, ca un şarpe care se încolăceşte în jurul lui însuşi. înţelepciunea ta e înţelepciune ofidiană, rece, cu un grăunte de otravă, binefăcătoare în doză mică. Vraja ta paralizează, şi de aceea îi face puternici pe oamenii care se salvează singuri. Dar oare ei te iubesc pe tine, îţi sunt recunoscători ţie, care îţi iubeşti propriul suflet? Sau te blestemă pentru veninul tău magic de şarpe. Ei stau desigur departe, dau din cap şi şuşotesc între ei.

Eşti încă un om, ΦΙΛΗΜΟΝ, sau / om este abia acela care îşi iubeşte propriul suflet? Doar eşti ospitalier, ΦΙΛΗΜΟΝ, fără să bănuieşti nimic, i-ai luat pe călătorii murdari în coliba ta. Casa ta era doar un templu de aur şi eu am plecat cu adevărat nesătul de la masa ta. Ce mi-ai dat? M-ai poftit la masă? Sclipeai multicolor şi indescifrabil, şi nu mi te-ai dat pe nicăieri ca pradă. Ai scăpat

274 În acest paragraf, Jung relatează povestea clasică despre Philemon şi Baucis din *Metamorfoze.*

de gheara mea. Nu te-am găsit pe nicăieri. Eşti încă om? Mai degrabă eşti de natură ofidiană.

Am vrut să te-apuc şi să te scot cu forţa din tine, căci creştinii au învăţat să-şi mănânce până şi zeul. Iar ceea ce i se întâmplă unui zeu să nu se întâmple oare cu atât mai mult unui om? Privesc departe peste ţară şi nu aud decât strigăte de durere şi nu văd decât oameni care se devorează reciproc.

O ΦΙΛΗΜΟΝ, tu nu eşti creştin. Tu nu te-ai lăsat devorat şi nu m-ai devorat. De aceea n-ai săli de curs şi nici portice şi nici discipoli care să stea primprejur şi să vorbească de magistru şi să-i soarbă cuvintele ca pe apa vieţii. Tu nu eşti creştin şi nici păgân, ci un neospitalier ospitalier, un amfitrion al zeilor, un trăitor dincolo, un veşnic, părintele tuturor adevărurilor eterne.

Dar am plecat oare cu adevărat nesătul de la tine? Nu, am plecat de la tine fiindcă eram într-adevăr sătul. Dar ce am macat? Cuvintele tale nu mi-au dat nimic. Cuvintele tale m-au lăsat cu i mine însumi şi cu îndoiala mea. Şi astfel m-am mâncat pe mine. Şi de aceea, o ΦΙΛΗΜΟΝ, tu nu eşti creştin, căci te hrăneşti din tine însuţi şi-i sileşti pe oameni să facă acelaşi lucru. Ceea ce pentru ei este lucrul cel mai neplăcut, căci de nimic nu îi e mai silă animalului-om decât de el însuşi. De aceea oamenii preferă să devoreze toate creaturile târâtoare, săritoare, înotătoare şi zburătoare, ba chiar propria lor speţă înainte de a se roade pe sine. Dar această hrană este eficientă şi satură repede.

De aceea, o ΦΙΛΗΜΟΝ, ne ridicăm sătui de la masa ta.

Modul tău, o ΦΙΛΗΜΟΝ, este plin de învăţăminte. M-ai lăsat într-un întuneric salutar, unde nu am nimic de văzut şi nimic de căutat. Nu eşti o lumină care să lumineze în întuneric[275], un mântuitor care să afirme un adevăr etern şi să stingă astfel lumina nocturnă / a minţii omeneşti. Ai lăsat spaţiu pentru prostia şi agerimea celuilalt. O tu, cel binecuvântat, nu vrei absolut nimic de la celălalt, ci îţi stropeşti florile propriei tale grădini. Cine are nevoie de tine te întreabă şi, o, înţeleptule ΦΙΛΗΜΟΝ N, ghicesc că şi tu-1 întrebi pe acela de care ai nevoie şi plăteşti ceea ce obţii. Christos i-a făcut pe oameni avizi, căci de-atunci aşteaptă de la Mântuitorul lor daruri fară a da nimic în schimb. Dăruirea e la fel de puerilă ca puterea. Cine dăruieşte îşi arogă putere. Virtutea dăruitoare este haina azurie a tiranului. Eşti înţelept, o ΦΙΛΗΜΟΝ, tu nu dăruieşti. Tu vrei ca grădina să-ţi înflorească şi fiecare lucru să crească din el însuşi.

Te laud, o ΦΙΛΗΜΟΝ, că-ţi lipseşte cumpătarea Mântuitorului, tu nu eşti păstorul care aleargă după oile pierdute, căci tu crezi în demnitatea omului, care nu e neapărat oaie. Dacă este oaie, atunci îi laşi dreptul şi demnitatea oii, căci de ce să facem oameni din oi? Doar există într-adevăr destui oameni.

Tu cunoşti, o ΦΙΛΗΜΟΝ, înţelepciunea lucrurilor care vor veni, de aceea eşti bătrân, o atât de arhibătrân, şi după cum mă depăşeşti pe mine în ani, tot astfel depăşeşti prezentul prin viitor, iar lungimea trecutului tău e nemăsurată. Eşti legendar şi inaccesibil. Ai fost şi vei fi, revenind regulat. Invizibilă îţi este înţelepciunea, incognoscibil adevărul, desigur ncadevărat în orice timp şi totuşi adevărat în eternitate, dar din apa vie, care face să înflorească florile grădinii tale, torni o apă stelară, o rouă a nopţii.

De ce ai tu nevoie, o ΦΙΛΗΜΟΝ? Ai nevoie de oameni, de dragul lucrurilor mici, căci tot ceea ce e mai marc şi foarte mare sunt în tine. Christos i-a răsfăţat pe oameni, căci i-a învăţat că vor fi mântuiţi doar printr-Unul, anume tocmai prin El, Fiul lui Dumnezeu, şi de-atunci oamenii cer de la celălalt lucruri mai mari, mai ales mântuirea lor, iar dacă pe undeva se pierde o oaie /, învinuit este păstorul. O ΦΙΛΗΜΟΝ, tu eşti un om şi tu ai dovedit .că oamenii nu sunt oi, căci îngrijeşti tot ce e mai mare în tine, de aceea în grădina ta curge apă rodnică din ulciorul neistovit.

---

275 În contrast cu *Ioan* I, 5, unde Christos este descris astfel: „Şi lumina luminează în întuneric şi întunericul nu a cuprins-o.

[IM 150] *Eşti singur, o ΦΙΛΗΜΟΝ*, nu văd niciun cortegiu şi niciun cerc în jurul tău, chiar şi ΒΑΥΚΙΣ nu e decât cealaltă jumătate a ta. Trăieşti cu flori, copaci şi păsări, dar nu cu oameni. N-ar trebui să trăieşti cu oamenii? Eşti încă om? Nu vrei nimic de la om? Nu vezi cum stau împreună şi pun la cale zvonuri despre tine şi născocesc poveşti copilăreşti pe seama ta? Nu vrei să te duci la ei şi să le spui că eşti un om şi un muritor, asemenea lor, şi că vrei să-i iubeşti?

O ΦΙΛΗΜΟΝ, râzi? Te înţeleg. Tocmai ţi-am intrat totuşi în grădină şi am vrut să smulg din tine ceea ce trebuia să înţeleg prin mine însumi.

O ΦΙΛΗΜΟΝ, înţele: te-am transformat de îndată într-un mântuitor, care se lasă consumat şi care leagă prin daruri. Aşa sunt oamenii, gândeşti tu; sunt încă toţi creştini. Dar vor mai mult: tc vor aşa cum eşti, căci altminteri nu ai fi pentru ei ΦΙΛΗΜΟΝ şi ar fi nemângâiaţi dacă nu ar găsi un purtător pentru legendele lor. De aceea ar şi râde, dacă te-ai duce la ei şi le-ai spune că eşti ca şi ci un muritor şi că ai voi să-i iubeşti. Dacă ai face asta, n-ai mai fi ΦΙΛΗΜΟΝ. Ei te vor pe tine, ΦΙΛΗΜΟΝ, dar nu un muritor în plus care suferă de acelaşi rău ca şi ei.

Te înţeleg, o ΦΙΛΗΜΟΝ, tu eşti un iubitor adevărat /, căci de dragul oamenilor îţi iubeşti sufletul, fiindcă ei au nevoie de un rege care să trăiască prin sine însuşi şi să nu-şi datoreze viaţa nimănui. Aşa vor să te aibă. Tu împlineşti dorinţa poporului şi dispari. Eşti un vas cu fabule. Te-ai murdări dacă te-ai duce la oameni ca om, căci ar râde toţi de tine şi te-ar face mincinos şi şarlatan. ΦΙΛΗΜΟΝ doar nu e om.

Ţi-am văzut, o ΦΙΛΗΜΟΝ, acea zbârcitură pe faţă: ai avut vremea ta, în care ai fost tânăr şi ai vrut să fii un om printre oameni. Dar animalele creştine nu ţi-au iubit omenia păgână, căci simţeau în tine pe cel de care aveau nevoie. Ei îl caută întotdeauna pe cel însemnat şi, dacă îl prind pe undeva în libertate. îl închid într-o cuşcă de aur şi-i iau forţa bărbăţiei, aşa încât el stă paralizat şi tăcut. Apoi îi aduc laude şi născocesc fabule pe seama lui. Ştiu, ci numesc asta veneraţie. Şi dacă nu-l găsesc pe cel adevărat, au cel puţin un Papă, a cărui profesie stă în a reprezenta comedia sacră. Cel adevărat însă se neagă necontenit pe sine, căci el nu cunoaşte nimic mai înalt decât să fie om.

Tu râzi, o ΦΙΛΗΜΟΝ? Te înţeleg: ţi-a trecut dorinţa de a fi un om ca ceilalţi. Şi fiindcă ai iubit cu adevărat condiţia umană, ai îmbrăţişat-o de bunăvoie, ca cel puţin să fii pentru oameni ceea ce ei au vrut să aibă de la tine. De aceea nu te văd, o, ΦΙΛΗΜΟΝ, cu niciun om, în schimb te văd cu flori, cu arbori şi păsări şi cu toate apele curgătoare şi stătătoare care nu-ţi murdăresc fiinţa umană. Căci pentru flori, arbori, păsări şi ape tu nu eşti ΦΙΛΗΜΟΝ, ci eşti un om. Dar ce singurătate, ce neomenie! /

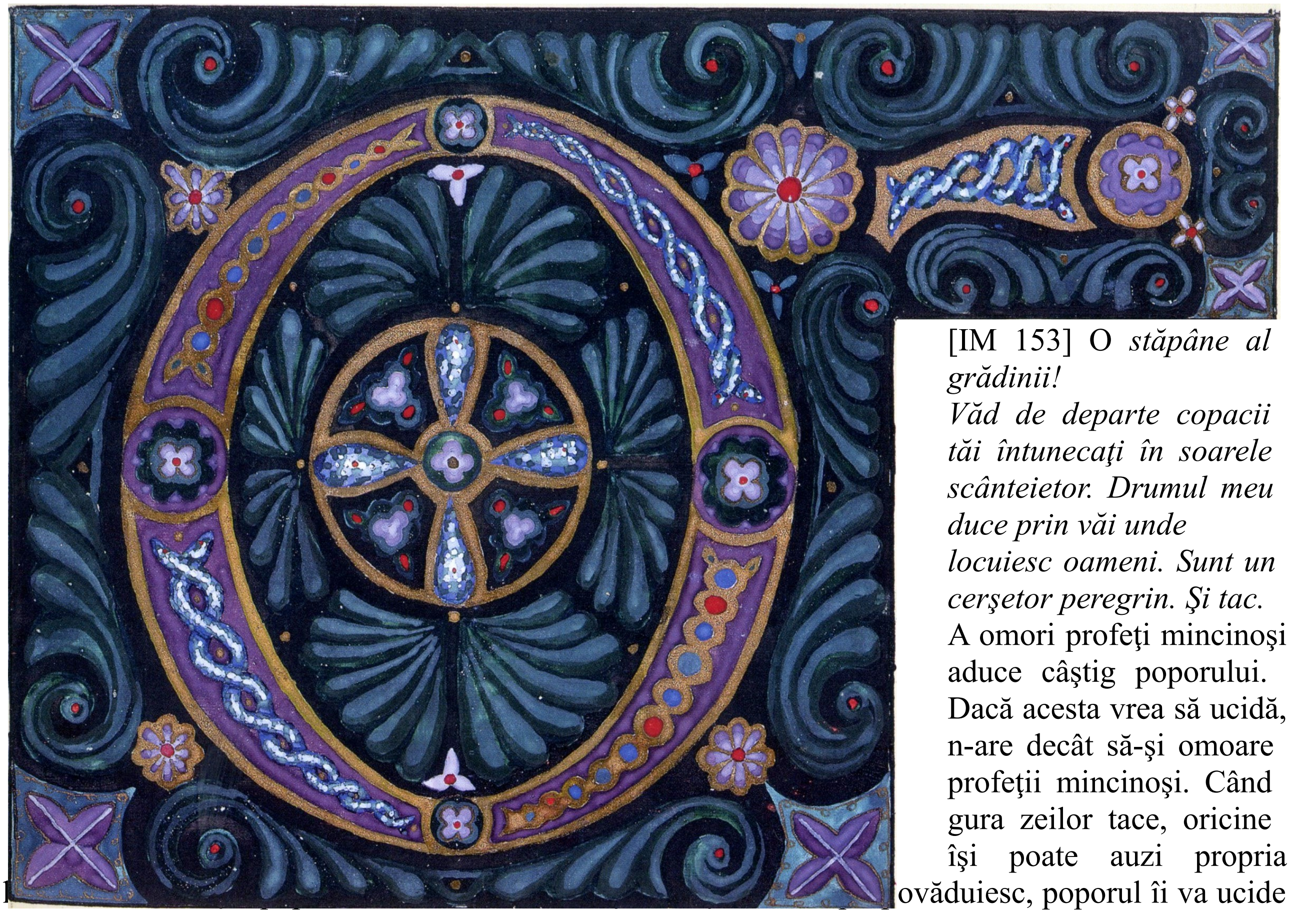

[IM 152] *De ce râzi, o ΦΙΛΗΜΟΝ, nu te ghicesc. Dar oare nu văd aerul albastru al grădinii tale? Ce umbre superbe te înconjoară? Urzeşte oare soarele în jurul tău năluci albastre la amiază?*

Tu râzi, o ΦΙΛΗΜΟΝ? Ah, te înţeleg: pentru tine omenirea a dispărut, dar s-a ivit umbra ei. Cât de mare şi splendidă este umbra omenirii comparată cu omenirea însăşi! Umbrele albastre ale morţilor, la amiază! Ah, acolo este omenirea ta, o ΦΙΛΗΜΟΝ, tu eşti un învăţător şi un prieten al morţilor. Ei stau suspinând în umilea casei tale, locuiesc sub ramurile copacilor tăi. Beau roua lacrimilor tale, se încălzesc la bunătatea inimii tale, sunt însetaţi de cuvintele înţelepciunii talc care le sună plin, pline de sunet viu. Te-am văzut, o ΦΙΛΗΜΟΝ, la ceasul amiezii, când soarele era sus, stăteai şi vorbeai cu o umbră albastră, sânge era lipit de fruntea ei şi nobil chin o adumbrea. Ghicesc, o ΦΙΛΗΜΟΝ, cine era oaspetele tău de la amiază.[276] Cât am fost de orb, un neghiob!

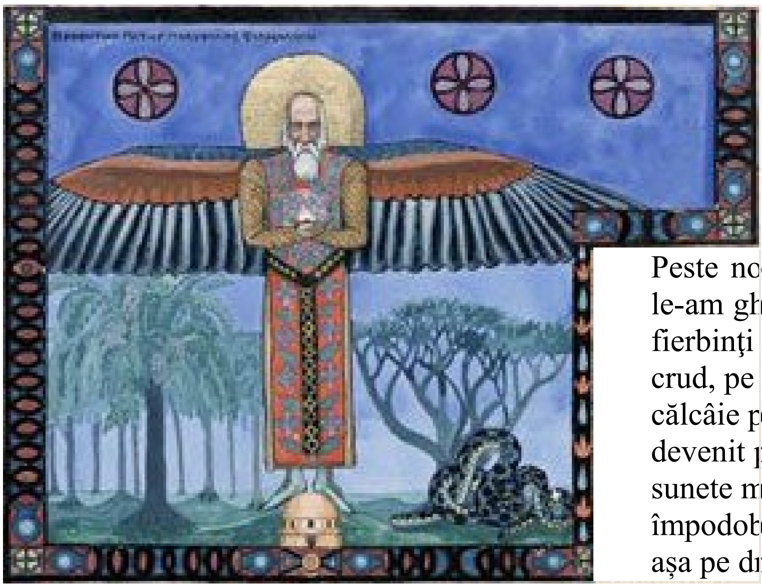
Asta eşti tu, o ΦΙΛΗΜΟΝ! Dar eu unde sunt? Eu merg pe drumul meu, dând din cap şi oamenii se uită după mine, iar eu tac. O, tăcere disperată! /

276 Cf. fantasma lui Jung din 1 iunie 1916, când oaspetele lui Philemon era Christos (vezi mai jos. p. 359)

[IM 153] O *stăpâne al grădinii!*
Văd de departe copacii tăi întunecaţi în soarele scânteietor. Drumul meu duce prin văi unde locuiesc oameni. Sunt un cerşetor peregrin. Şi tac.
A omori profeţi mincinoşi aduce câştig poporului. Dacă acesta vrea să ucidă, n-are decât să-şi omoare profeţii mincinoşi. Când gura zeilor tace, oricine îşi poate auzi propria ovăduiesc, poporul îi va ucide şi va cădea astfel, pe calea păcatelor sale. chiar in adevăr. Doar după cea mai întunecată noapte se face ziuă. Deci acoperiţi luminile şi păstraţi tăcere, pentru ca noaptea să se întunece şi să amuţească. Soarele se ridică fără ajutorul nostru. Doar cine cunoaşte eroarea cea mai neagră ştie ce înseamnă lumina.

O, stăpâne al grădinii! Din depărtare văd luminând dumbrăvile tale fermecate, îţi cinstesc învelişul amăgitor, tu, părinte al tuturor luminilor şi luminilor rătăcitoare. / [277]

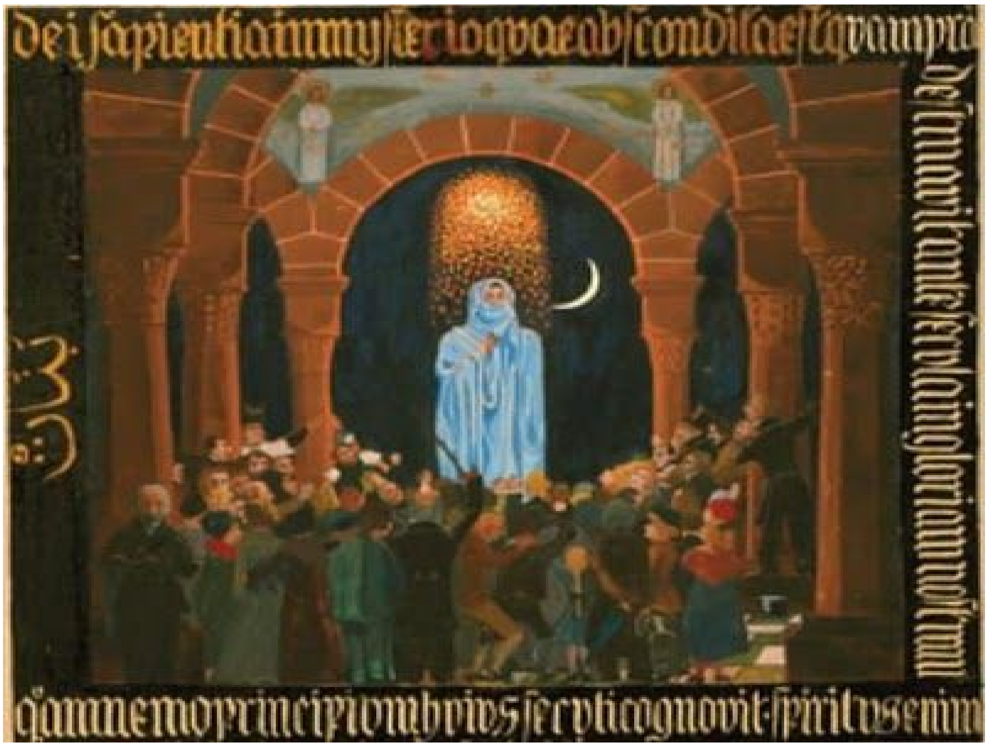
[Imaginea 154] Merg mai departe pe drumul meu. Însoţitor îmi este o spadă fin şlefuită şi călită în zece focuri, ascunsă în veşminte. O cămaşă de zale, ascunsă sub haină, îmi acoperă pieptul Peste noapte au început să-mi fie dragi şerpii, le-am ghicit taina. Mă aşez lângă ei, pe pietrele fierbinţi de pe drum. Ştiu săi prind, viclean şi crud, pe aceşti diavoli reci care îi muşcă de călcâie pe cei care nu bănuiesc nimic. Am devenit prietenul lor şi le cânt dintr-un fluier cu sunete mângâietoare. Peştera însă mi-o împodobesc cu pieile lor iritante. Cum mergeam aşa pe drumul meu, am ajuns la o stâncă roşie

277 Notă marginală: „Bhagavad-gita spune: «Ori de câte ori Legea slăbeşte, o Bharata, şi se întăreşte nelegiuirea, atunci eu mă creez [cu trup]. Pentru salvarea celor buni şi distrugerea celor răi, pentru statornicirea Legii, mă nasc din yuga în yuga.»” [*Filosofia Indiană în texte.* Editura Ştiinţifică. Bucureşti, 1971. cap. 4, 7-8. Trad. Sergiu Al-Georgce]. Este din pasajul în care Krishna îl instruieşte pe Arjuna cu privire la natura adevărului.

Imaginea 154[278]

pe care zăcea un şarpe mare, lucind în ape. De vreme ce învăţasem magia la marele ΦΙΛΗΜΟΝ, mi-am scos fluierul şi am început să-i cânt dulce un cântec magic care l-a făcut să creadă că era sufletul meu. Când a fost destul de vrăjit. /

[Imaginea 155][279] /

{1} [I][280] i-am vorbit: «Frate suflete, ce spui?" El însă. măgulit şi de aceea răbdător, a zis: „Las să crească iarba peste tot ce faci tu."

---

278 Inscripţia din imagine: "ΠΡΟΦΗΤΩΝ ΠΑΤΗΡ ΠΟΛΥΦΙΛΟΣ ΦΙΛΗΜΟΝ" {Părinte al profeţilor, amabile Philemon}. Ulterior Jung a pictat o altă versiune, anume murală, a acestei imagini într-unul din dormitoarele turnului său din Bollingen. Pe deasupra, a adăugat următoarea inscripţie în latină, în partea dreaptă a imaginii ["Hermes: înţelegeţi, voi, fii ai înţelepciunii, că această Piatră preţioasă strigă, zicând]: -Apără-mă şi te voi apăra. Dăruieşte-mi ceea ce mi se cuvine, ca să te-ajut. Căci soarele este al meu şi razele mele sunt înlăuntrul meu. Dar şi luna este a mea, iar lumina mea depăşeşte orice lumină, iar foloasele mele sunt superioare tuturor foloaselor. Eu zămislesc lumina, dar şi bezna ţine de natura mea. Nimic deci nu se poate întâmpla mai bun şi mai vrednic de cinstire în lume decât propria-mi unire cu fiul mea»". Acest text este dintr-o lucrare de alchimie, *Rosarium Philosophorum,* din care Jung citează câteva rânduri în *Psychologie und Alchemie* (GW 12. §§ 99, 140,155). *Rosarium,* publicat prima dată în 1550, a fost unul dintre cele mai importante texte de alchimic europeană şi se referă la modurile de producere a pietrei filosofale. Conţine o serie de gravuri în lemn, cu figuri simbolice, de care s-a folosit Jung în 1946 pentru elucidarea psihologiei transferului, în *Die Psychologie der Ubertragung. Erlautert enhand einer alchemistischen Bildserie. Fur Arzte und praktische Psychologen* (GW 16).

279 Inscripţia din Imagine: „Dei sapientia in mysterio quae abscondita est quam praedestinavit ante secula in gloriam nostram quam nemo prmcipium huius secuti cognovit. Spiritus enim omnia scrutatur etiam profunda dei." Citatul e din I *Corinteni* 2, 7-10 (Jung a omis „Deus" înainte de "ante secula".) Pasajele citate sunt marcate aici prin italice: „Ci propovăduim *înţelepciunea de taină a lui Dumnezeu, ascunsă, pe care Dumnezeu a rânduit-o mai înainte de veci, spre slava noastră.* Pe care niciunul dintre stăpânitorii acestui veac n-a cunoscut-o, căci, dacă ar fi cunoscut-o, n-ar fi răstignit pe Domnul slavei; Ci precum este scris: «Cele *ce ochiul n-a văzut şi urechea n-a auzit, şi la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor cel iubesc pe El*.»" În partea stângă este un cuvânt în arabă care înseamnă „fiice". Inscripţia de pe cealaltă parte a arcului: „Spiritus et sponsa dicunt veni et qui audit dicat veni et qui sitit veniat qui vuit accipiat aquam vitae gratis." Citatul este din *Apocalipsa* 22.17: „Şi Duhul şi mireasa zic: Vino. Şi cel ce aude să zică: Vino. Şi cel însetat să vină, cel ce voieşte să ia în dar apa vieţii." Inscripţia de pe partea de sus a arcului, „Ave virgo virginum", este titlul unui imn medieval.

280 29 ianuarie 1914

Eu: „Asta sună consolator şi nu pare să spună mult."

Ş.: „Vrei să spun mult? Pot şi cu să fiu banal, cum ştii, şi să mă mulţumesc cu asta."

Eu: „E ceva ce pricep greu. Credeam că eşti legat strâns de tot ce e în lumea de dincolo /[281] de tot ce e mai mare şi mai neobişnuit. De aceea am crezut că banalitatea îţi e străină."

Ş: „Banalitatea este elementul meu vital."

Eu: „Dacă aş spune asta despre mine, ar fi mai puţin uimitor."

Ş: „Cu cât eşti tu mai neobişnuit, cu atât cu pot să fiu mai obişnuit. O adevărată odihnă pentru mine. Simţi, cred, că azi nu trebuie să mă chinuiesc."

Eu: „Simt şi sunt îngrijorat că, în cele din urmă, pomul tău nu mai dă roade pentru mine."

Ş: „Deja îngrijorat? Nu fi prost şi dă-mi pace."

Eu: „ Bag de seamă că te complaci în banalitate. Dar nu te iau în tragic, dragă prietene, căci acum te cunosc mult mai bine decât mai înainte."

Ş: „Devii familiar. Mă tem că respectul tău e pe cale de dispariţie."

Eu: „Ţi-e frică? Cred că ar fi inutil. Sunt de mult la curent cu apropierea dintre patos şi banal."

Ş: „Ai observat deci linia şerpuitoare a devenirii sufleteşti? Ai văzut cum e când zi, când noapte? Ai văzut cum alternează apa şi pământul uscat? Şi cum toate încleştările nu sunt decât păgubitoare?"

Eu: „Cred că am văzut asta. Vreau să stau o vreme la soare pe această piatră caldă. Poate mă cloceşte soarele."

Dar şarpele s-a târât încet spre mine şi, mlădios, mi-a înconjurat neliniştitor picioarele.[282] Şi s-a lăsat seara şi a venit noaptea. I-am vorbit şarpelui şi i-am spus: „Nu ştiu ce e de zis. Ceva fierbe în toate oalele."

[283]Ş.: „Se pregăteşte o mâncare."

Eu: „Desigur, o cuminecătură?"

Ş: „O unire cu toată omenirea."

Eu: „O idee dulce-fioroasă, să fii la această masă deopotrivă oaspete şi hrană."[284]

Ş.: „Aceasta a fost şi suprema plăcere a lui Christos."

Eu: „Cât de sfânt, cât de păcătos, fierbintele şi recele, toate se contopesc curgând! Nebunia şi raţiunea vor să se cunune, mielul şi lupul pasc laolaltă paşnic.[285] Toate sunt şi da, şi nu. Contrariile se îmbrăţişează, se privesc în ochi şi se schimbă între ele. Îşi recunosc unitatea în plăcere chinuitoare. Inima îmi e plină de luptă turbată. Valurile unui torent întunecat şi ale unuia luminos se reped, răsturnându-se, să-şi iasă în întâmpinare. Aşa ceva n-am mai simţit niciodată."

Ş: „Asta e ceva nou, dragul meu, cel puţin pentru tine."

Eu: „Îţi baţi joc, desigur. Dar lacrimile şi râsul sunt[286] / una. Mi-au trecut amândouă şi sunt încremenit în tensiune. Iubitorul ajunge până Ia cer şi tot atât de sus şi potrivnicul. Se ţin îmbrăţişaţi şi nu vor să se despartă, căci prisosul tensiunii lor pare să însemne ultima şi suprema posibilitate afectivă."

Ş.: Te exprimi patetic şi filosofic. Tu ştii că toate astea pot fi spuse şi mult mai simplu. De

---

281 Începând de aici, felul în care Jung colorează în roşu şi albastru iniţiala din volumul caligrafiat e mai puţin consecvent. Aici s-au făcut unele adăugiri de dragul consecvenţei.

282 Acest rând nu figurează în *Cartea Neagră* 4, unde vocea nu e identificată ca fiind a şarpelui.

283 31 ianuarie 1914.

284 În *Mysterium Coniunctionis* (1955 1956), Jung nota: „Dacă e ca acel conflict proiectat să fie vindecat, atunci el trebuie să se întoarcă în psihicul individului, de unde a pornit în mod inconştient. Cine vrea să stăpânească această scufundare, acela trebuie să celebreze cu sine însuşi cuminecătura şi să-şi mănânce şi să-şi bea propria carne şi propriul sânge, adică să poată cunoaşte şi accepta în sine pe celălalt." [*ed. cit,* trad. Daniela Ştefănescu. p. 138. § 176, N.t.]

285 Cf. *Isaia II.* 6: Atunci lupul va locui laolaltă cu mielul şi leopardul se va culca lângă căprioară; şi viţelul şi puiul de leu vor mânca împreună şi un copil îi va paşte."

286 Notă marginală: „XIV AUG. 1925." Data se referă la momentul transcrierii acestui pasaj în versiunea caligrafiată. În toamna anului 1925, Jung a plecat în Africa împreună cu Peter Baynes şi George Beckwith. Au părăsit Anglia în 15 octombrie şi el s-a reîntors la Zurich în 14 mai 1926.

pildă, s-ar putea spune că eşti îndrăgostit începând cu melcii şi mergând în sus până la Tristan şi Isolda.”[287]

Eu: „Ştiu, şi totuşi...”

Ş.: „Religia pare să te chinuie în continuare? De câte scuturi mai ai nevoie? Mai bine spune de-a dreptul.”

Eu: „Nu mă atingi.”

Ş.: „Ei, ce-i cu morala? S-au contopit azi morala şi imoralitatea?”

Eu: „Îţi baţi joc de mine, frate şi diavol htonic. Dar trebuie să-ţi spun că acei doi care se ţin înlănţuiţi şi ajung până la cer sunt atât binele, cât şi răul. Nu glumesc, ci oftez fiindcă bucuria şi durerea sună strident împreună.”

Ş.: „Unde ţi-e mintea? Te-ai prostit de tot. Doar puteai să rezolvi totul prin gândire.”

Eu: „Mintea mea? Gândirea mea? Nu mai am minte. Mi-a devenit insuficientă.”

Ş.: „Negi tot ce credeai. Uiţi cu desăvârşire cine eşti. Da, îl negi până şi pe Faust care trecea cu pas liniştit pe lângă năluci.”

Eu: „Asta nu mai pot face. Şi spiritul meu e o nălucă.”

Ş.: „Ah, văd, îmi urmezi învăţăturile.”

Eu: „Din păcate, asta e şi-mi provoacă o bucurie dureroasă.”

Ş.: „Îţi transformi durerea în plăcere. Eşti sucit, orbit, atunci n-ai decât să suferi, nebune.”

Eu: „Nenorocirea asta o să mă bucure.”

Acum şarpele deveni furios şi se întinse să-mi muşte inima, dar îşi rupse dinţii veninoşi în scutul meu ascuns.[288] Se retrase dezamăgit şi zise şuierând: „Te comporţi într-adevăr ca şi cum ai fi de neapucat.”

Eu: „Asta se leagă de faptul că am învăţat arta de a mă muta de pe piciorul stâng pe cel drept şi invers, ceea ce oamenii au făcut dintotdeauna corect fără să ştie.”

Atunci şarpele se ridică din nou, şi-şi ţinu ca din întâmplare / vârful cozii în dreptul gurii, ca să nu-i văd dinţii veninoşi sparţi, şi spuse mândru şi liniştit[289]: „Deci ai băgat în fine de seamă?”

Zâmbind însă, i-am răspuns: „Linia şerpuitoare a vieţii nu putea să-mi scape multă vreme.”

[2] [IM 158] Unde sunt fidelitatea şi credinţa? Unde e încrederea afectuoasă? Toate astea le găseşti între oameni, dar nu între oameni şi şerpi, chiar dacă aceştia sunt şerpi sufleteşti. Pretutindeni însă unde este iubire este şi natură ofidiană. Christos însuşi s-a asemănat cu un şarpe[290],

287 Povestea din secolul al XII-lea despre aventura adulterină dintre regele Tristan din Cornwall şi prinţesa irlandeză Isolda a fost repovestită în numeroase versiuni până la opera lui Wagner, la care Jung se referă ca la un exemplu de vizionarism în creaţia artistică *(Psychologie und Dichtung,* 1930, GW 15. § 142).

288 Această frază nu figurează in *Cartea Neagră* 4.

289 Această frază nu figurează în *Cartea Neagră* 4.

290 Jung a comentat comparaţia dintre Christos şi şarpe în *Wandlungen und Symbole der Libido,* p. 350 şi în *Aion, GW* 9, 2, § 291.

iar fratele său infernal, Antichristul, este însuşi bătrânul balaur.[291] În-afara-omenescului care apare în iubire are natura şarpelui şi a păsării, şi adesea şarpele vrăjeşte pasărea şi mai rar învinge pasărea şarpele. Omul stă la mijloc între pasăre şi şarpe. Ceea ce ţie îţi pare pasăre altuia îi pare şarpe, iar ceea ce ţie îţi pare şarpe pentru altul este pasăre. De aceea îl vei găsi pe celălalt doar în interiorul omenescului. Dacă vrei să devii, atunci are loc o luptă între păsări şi şerpi. Şi numai dacă vrei să fii, atunci vei fi pentru tine însuţi şi pentru ceilalţi om. Locul celui care devine este în deşert sau în temniţă, căci el este în-afara-omenescului. Dacă oamenii vor să devină, se comportă ca animalele. Nimeni nu ne izbăveşte de răul devenirii, exceptând situaţia în care ne ducem de bunăvoie în iad.

Dar de ce m-am purtat ca şi cum sufletul meu ar fi fost şarpe? Desigur, doar pentru că sufletul era şarpe. Această recunoaştere i-a dat sufletului meu un chip nou şi am decis să-1 vrăjesc de-acum încolo cu însumi şi să-l supun puterii mele. Şerpii sunt înţelepţi şi eu voiam ca şarpele meu sufletesc să-mi împărtăşească înţelepciunea lui. Căci nicicând viaţa n-a mai fost atât de îndoielnică precum azi, o noapte de tensiune fără ţel, o unifiinţă într-o fiinţă-mutual-anta-gonică. Nimic nu se mişca, nici Dumnezeu, nici diavolul. Aşadar, m-am apropiat de şarpele care zăcea la soare ca şi cum nu s-ar fi gândit la nimic. Nu i se vedeau ochii, căci clipea în lumina scânteietoare a soarelui, iar eu /

[Imaginea 159][292]/

291 Cf. *Wandlungen und Symbole der Libido,* p. 350.

292 Legenda Imaginii: „D. IX ianuarii anno 1927 obiit Hermannus Sigg aet. s. 52 amicus meus." [9 ianuarie anul 1927 a murit prietenul meu Hermann Sigg în vârstă de 52 de ani.] Jung a descris această imagine ca pe „O floare luminoasă în centru, cu stele rotindu-se în jurul ei. Împrejurul florii, ziduri cu opt porţi. Totul conceput ca o fereastră transparentă." Jung a consemnat acest vis la 2 ianuarie 1927 *(Cartea Neagră* 7, p. 72). A desenat şi „harta oraşului", din care reiese cu claritate relaţia dintre vis şi pictură (vezi Anexa A). A reprodus imaginea în 1930 fără să-1 numească pe autor în „Kommentar zu *Das Geheimnis der goldenen Blute",* din care e luată această descriere. A

i-am vorbit: {3} [i][293] „Cum o să fie acum, de vreme ce Dumnezeu şi diavolul au devenit Una? S-au înţeles să oprească viaţa? Ţine lupta contrariilor de condiţiile indispensabile ale vieţii? Iar cel care a recunoscut unifiinţă contrariilor stă liniştit? S-a dat cu totul de partea vieţii adevărate şi nu se mai comportă ca şi cum ar aparţine unei partide şi ar trebui s-o combată pe cealaltă, ci el este ambele partide şi a pus capăt sfadei lor. Luând vieţii această povară, i-a luat oare şi avântul?”[294]

Atunci şarpele se întoarse şi, prost-dispus, vorbi: „Într-adevăr, mă încolţeşti. Antagonismul a fost într-adevăr un element vital pentru mine. Vei fi observat asta. Cu inovaţiile tale îmi dispare această sursă de putere. Nu te pot ademeni prin patos şi nici nu tc pot supăra prin banalitate. Sunt cam derutat.”

Eu: „Ei, dacă eşti derutat, să-ţi dau un sfat? Scufundă-te mai bine în cauzele mai profunde, la care ai acces şi întreabă iadul sau zonele cereşti, poate au acolo o soluţie.”

Ş.: „Ai devenit autoritar.”

Eu: „Nevoia e şi mai autoritară decât mine. Eu trebuie să pot trăi şi să mă pot mişca.”

Ş.: „Ai doar toată întinderea pământului. Dc ce vrei să chestionezi lumea de dincolo?”

Eu: „Mă mână nu curiozitatea, ci nevoia, nu mă dau în lături.”

Ş.: „Ascult, dar în silă. Acest stil e nou şi neobişnuit pentru mine.”

Eu: „Regret, dar nevoia presează. Spune adâncului că ne merge rău căci am amputat vieţii un organ important. După cum ştii, nu eu sunt vinovatul, căci tu m-ai condus voit pe acest drum.”

Ş.: „[295]Ai fi putut refuza mărul.”

---

reprodus-o din nou în 1952 şi a adăugat următorul comentariu: „Trandafirul din centru este reprezentat ca un rubin, a cărui circumferinţă este gândită ca o roată sau ca un brâu din zid, cu porţi (ca să nu se poată nici ieşi, nici intra). Mandala este un produs spontan, apărut în analiza unui bărbat. Ea se bazează pe un vis: *Visătorul se află, împreună cu trei tovarăşi de călătorie mai tineri, în Liverpool* [Notă de subsol: a se observa sugestia acestui nume: Liverpool = baltă de ficat. Ficat *este ficatul,* adică sediul vieţii.] E noapte şi plouă. Aerul e plin de fum şi funingine. Ei urcă din port în ”oraşul de sus”. Visătorul spune: «*E îngrozitor de negru şi de neprietenos şi aproape de neînţeles cum se poate rezista în acest loc. Vorbim despre asta şi unul dintre însoţitorii mei povesteşte că în mod curios unul din prietenii săi s-a stabilit aici, lucru care îi miră pe toţi. În timpul acestei convorbiri am ajuns cu toţii într-un fel de ”public garden”, care se află în centrul oraşului. Parcul este pătrat, iar în mijloc se află un lac, respectiv un iaz mare, la care tocmai ajungem. Câteva felinare abia luminează întunericul negru ca smoala. Eu văd însă pe iaz o mică insulă. Pe ea se află un singur copac, o magnolie roşietică înflorită, care stă miraculos în lumina veşnică a soarelui. Bag de seamă că tovarăşii mei nu văd acest miracol, în vreme ce eu încep să-l înţeleg pe omul care sa stabilit aici.*» Visătorul povesteşte: «Am încercat să pictez acest vis. Dar după cum se întâmplă adesea, a ieşit ceva destul de diferit. Magnolia s-a transformat într-un fel de trandafir din sticlă, de o culoare rubinie deschisă. El străluceşte ca o stea cu patru raze. Pătratul reprezintă zidul înconjurător al parcului şi totodată o stradă care duce în spaţiul pătrat din jurul parcului. De aici pornesc opt străzi principale, iar din fiecare dintre ele alte opt străzi secundare, care se întâlnesc într-un centru iradiind roşu, asemenea acelei Place de I'Etoile din Paris. Cunoscutul, amintit în vis, locuieşte într-o casă pe colţ, lângă una dintre aceste Etoiles.» Mandala reuneşte deci motivele clasice: floare, stea, cerc, piaţă îngrădită *(temenos)* şi planul unui cartier urban cu citadelă. ”Totul îmi pare ca o fereastră care dă spre veşnicie, scrie visătorul.” („Ober Mandala symbolik”, în GW 9,1, §§ 654 655.) În 1954 Jung a folosit aceeaşi expresie pentru a desemna ilustrarea Sinelui. *(Mysterium Coniunctionis, GW* 14. § 418.) În 7 octombrie 1932, Jung a expus la seminar această mandala şi a comentat-o în ziua următoare. În această expunere a afirmat că pictarea mandalei a precedat visul: „Vă amintiţi pesemne imaginea pe care v-am arătat-o aseară, piatra centrală şi micile giuvaere din jurul ei. E poate interesant să vă vorbesc despre visul legat de ea. Am fost autorul acelei mandale într-un moment când nu aveam nici cea mai mică idee despre ce anume este o mandala şi, în extrema mea modestie, am crezut că eu eram giuvaerul din centru şi acele luminiţe erau cu siguranţă oameni foarte gentili care credeau, şi ei, că sunt giuvaere, dar mai mici... Am avut o părere foarte bună despre mine însumi, de vreme ce am fost în stare să consider că sunt centrul meu miraculos care e aici şi că eu sunt chiar în inima mea.” A adăugat că la început nu-şi dăduse seama că parcul era acelaşi ca mandala pe care o pictase şi a comentat că „acum Liverpool este centrul vieţii - Liver este centrul vieţii — iar eu nu sunt centrul, sunt nebunul care trăieşte într-un ungher întunecat de undeva, sunt una din acele luminiţe marginale. În felul acesta, prejudecata mea occidentală că eram centrul mandalei potrivit căreia aş fi fost pretutindeni, imaginea întreagă, regele, zeul - a fost corectată.” *(The Psycholoy of Kundalini Yoga,* p. 100.) În *Erinnerungen,* Jung adaugă alte detalii [*ed. cit.,* pp. 206 207, N.t.].

293 1 februarie 1914

294 În *Cartea Neagră* 4, apare: „Aceste ”întrebări ţi le adresez astăzi ţie, suflete al meu” (p. 91). Aici Şarpele e înlocuit de suflet.

295 *Cartea Neagră* 4: „Te joci cu mine de-a Adam şi Eva” (p. 93)

Eu: „Termină cu glumele astea. Cunoşti acea istorie mai bine decât mine. Vorbesc serios. Trebuie să fie aer. Porneşte la drum şi adu focul. De prea multă vreme e întuneric în jurul meu. Eşti leneş sau laş?”

Ş.: „Pornesc la treabă. Să iei de la mine ce aduc sus.”[296]

[IM 160] În spaţiul gol urcă încet tronul lui Dumnezeu, apoi urmează Sfânta Treime, tot cerul, apoi tot iadul, în urmă. Satana însuşi. Acesta se opune şi se agaţă de lumea lui de dincolo. Nu vrea / să se lase dus. Lumea de sus e prea rece pentru el.

Ş.: „Îl ţii bine?”[297]

Eu: „Bine-ai venit, obscurantistule fierbinte! Te-a tras brutal sufletul meu?”

S.[298]: „Ce-i cu larma asta? Protestez împotriva acestei scoateri cu forţa.”

Eu: „Linişteşte-te. Nu te-am aşteptat. Vii la sfârşit. S-ar zice că eşti piesa cea mai grea.”

S.: „Ce vrei de la mine? N-am nevoie de tine, flăcăule impertinent.”

Eu: „Bine că te-avem. Eşti cel mai viu din întreaga dogmatică.”[299]

S.: ”Ce-mi pasă mie de flecăreala ta? Termină repede. Mi-e frig.”

Eu: „Ascultă, ni s-a întâmplat ceva: anume, am unit contrariile. Între altele, te-am făcut şi pe tine una cu Dumnezeu.”[300]

S.: „Doamne Sfinte, asta era larma îngrozitoare? Ce tâmpenie faceţi?”

Eu: „Mă rog, asta n-a fost ceva atât de stupid. Această unire este un principiu important. Am pus capăt sfadei neîntrerupte pentru a avea mâinile libere în vederea vieţii adevărate.”

S.: „Asta miroase a monism. Mi i-am însemnat deja pe unii din aceşti domni. Pentru ei sunt încinse camere speciale.”

Eu: „Te înşeli. La noi lucrurile nu merg atât de raţional. Nu dispunem nici de un adevăr corect.[301] E vorba mai degrabă de un fapt curios şi straniu: după unirea contrariilor s-a întâmplat ceva neaşteptat şi de neînţeles, faptul că nu s-a mai întâmplat nimic. Toate au rămas paşnice laolaltă, dar complet nemişcate, iar viaţa s-a transformat într-o stagnare.”

S.: „Hei, smintiţilor, frumoasă ispravă aţi mai făcut!”

Eu: „Acum batjocura ta e de prisos. Am avut intenţii serioase.”

S.: „Începem să simţim seriozitatea voastră. Ordinea lumii de dincolo este zdruncinată din temelii.”

Eu: „Vezi deci că e serios. Vreau un răspuns la întrebarea mea, ce e de făcut în această situaţie. Nu ştim ce să facem mai departe.”

S.: „Treaba e încurcată aici, chiar dacă s-ar găsi un răspuns. Sunteţi nişte nebuni orbiţi, un neam obraznic. De ce n-aţi renunţat la asta? Cum vreţi să vă pricepeţi la ordinea cosmică?”

Eu: „Dacă ocărăşti înseamnă că te-a atins în mod cu totul special. Ia uită-te, Sfânta Treime e destinsă. Inovaţiile nu par să-i displacă.”

S.: „Ah, Treimea e aşa de iraţională încât / nu te poţi baza pe reacţiile ei. Te sfătuiesc insistent să iei cumva în serios acele simboluri.”[302]

Eu: „îţi mulţumesc pentru sfatul bine intenţionat. Dar pari interesat. De la inteligenţa ta proverbială ar fi de aşteptat o judecată fără prejudecăţi.”

S.: „N-am prejudecăţi. Poţi să judeci singur. Dacă examinezi această absoluitate în întreaga ei linişte lipsită de viaţă, poţi să descoperi uşor că starea şi stagnarea produse de indiscreţia ta

---

296 Noră marginală la volumul caligrafiat: „ Visio.”

297 *Cartea Neagră* 4: „Satana cu coarne şi coadă iese, târându-se dintr-o gaură Întunecată, eu îl trag de mâini” (p. 94).

298 Partenerul de discuţie este Satana.

299 Despre opiniile lui Jung privind semnificaţia Satanei, vezi „Antwort an Hiob” (1952), în GW II.

300 Jung a discutat pe larg subiectul unirii contrariilor în *Psychologische Typen,* cap. 5, „Das Typen problem in der Diehtkunst”. Unificarea contrariilor are loc prin producerea simbolului reconciliator.

301 În *Cartea Neagră* 4, în locul acestei propoziţii apare: „La noi nu merge atât de intelectual şi etic general precum în cazul monismului” (p. 96). Referinţa e la sistemul monist al lui Ernst Haeckel, criticat de Jung.

302 Cf. Jung, „Versuch zu einer psychologischen Deutungdes Trinitatsdogmas”, în GW II.

prezintă o mare asemănare cu absolutul. în schimb, dacă îţi dau un sfat mă situez de partea ta, căci nici tu nu poţi suporta această stagnare.”

Eu: „Cum? Eşti de partea mea? Asta e curios.”

S.: „Nu e nimic curios. Absolutul a fost întotdeauna potrivnic viului. Eu sunt doar maestrul propriu-zis al vieţii.”

Eu: „Asta-i suspect. Reacţionezi prea personal.”

S.: „Nu reacţionez deloc personal. Doar sunt viaţa neastâmpărată, gonind zorită. Nu sunt niciodată mulţumit, niciodată destins. Dărâm totul şi reconstruiesc rapid la loc. Doar sunt ambiţie, poftă de slavă, sete de faptă, clocot de gânduri şi fapte noi.

Absolutul e plictisitor şi vegetativ.”

Eu: „Te cred. Deci... ce sfat îmi dai?”

S.: „Lucrul cel mai bun pe care te sfătuiesc este: să anulezi pe cât mai grabnic cu putinţă toată această inovaţie păgubitoare.”

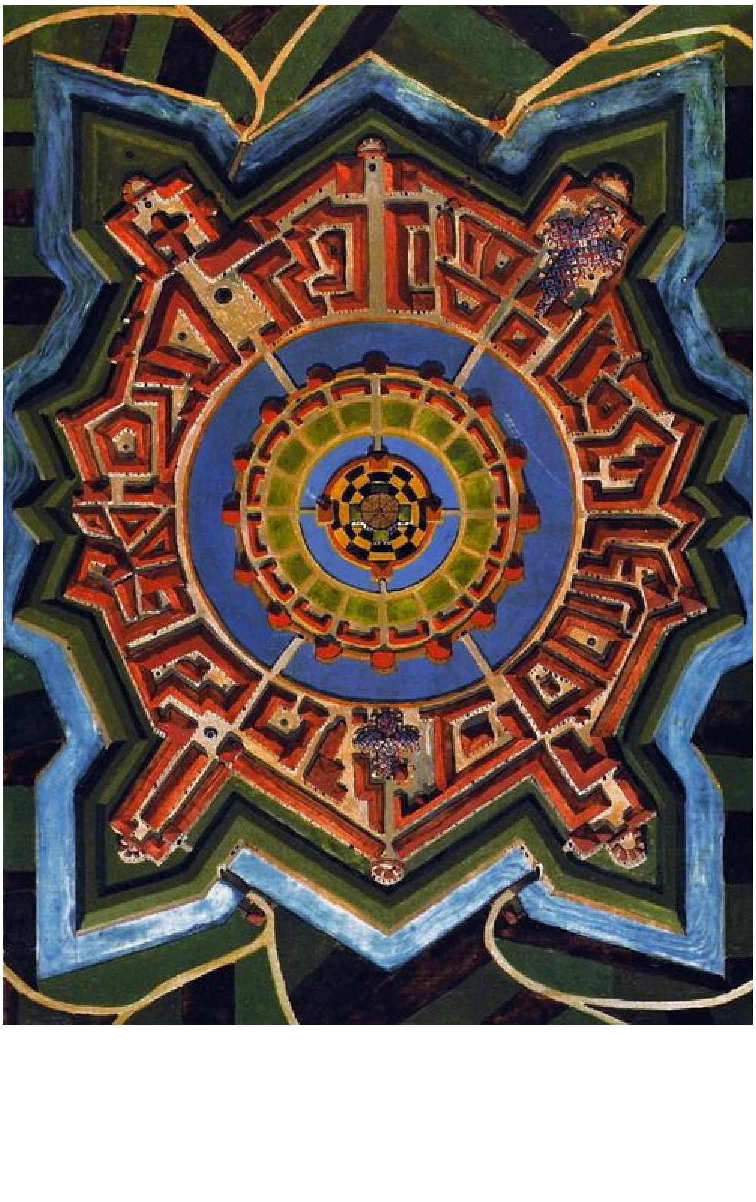
Eu: „Şi ce-am câştiga cu asta? Ar trebui s-o luăm de la capăt şi am ajunge negreşit a doua oară, din nou, la aceeaşi concluzie. Dacă ai înţeles o dată, nu te poţi comporta intenţionat ca şi cum n-ai şti şi ca şi cum nu s-ar fi întâmplat. Sfatul tău nu e sfat.”

S.: „Dar voi doar nu puteţi exista fără dezbinare şi sfadă. Dacă vreţi să trăiţi, trebuie să vă enervaţi de ceva, să reprezentaţi partea cuiva, să biruiţi contrarii.”

Eu: „Asta nu foloseşte la nimic. Noi ne vedem şi în opoziţie. Ne-am săturat de acest joc.”

S.: „Şi aşa, de viaţă.”

Eu: „Mi se pare că depinde de ce anume numeşti viaţă. Noţiunea ta de viaţă are ceva de caţărare şi smucire, de afirmare şi îndoială, de smulgere nerăbdătoare, /

[Imaginea 163][303] /

de râvnire precipitată. Îţi lipseşte absolutul cu răbdarea lui îngăduitoare.”

S.: „Exact, viaţa mea fierbe şi spumegă şi face valuri agitate, este o smulgere spre sine şi lepădare de la sine, dorinţă fierbinte şi neostoire. Doar asta e viaţa?”

Eu: „Dar şi absolutul trăieşte.”

S.: „Asta nu e viaţă. Este stagnare sau ca şi stagnare, mai exact spus: trăieşte nesfârşit de lent şi risipeşte milenii, exact ca starea jalnică pe care aţi creat-o voi.”

Eu: „Îmi dai o idee. Tu eşti viaţă personală, în schimb, aparenta stagnare este viaţa îngăduitoare a veşniciei, viaţa divinităţii! De astă-dată m-ai sfătuit bine. Îţi dau drumul. Mergi cu bine!”

[IM 164] Satana se târăşte iute ca o cârtiţă în jos, în gaura lui. Simbolurile Treimii şi suita lor se ridică liniştit şi destins la cer. Îţi mulţumesc, şarpe, că mi l-ai adus pe cel care trebuia. Limba lui e general inteligibilă, căci este personală. Putem să trăim din nou o viaţă lungă. Putem risipi milenii.

[IM 164/2] [2] Cu ce să începem, o zei? Cu suferinţă sau cu bucurie sau cu proasta dispoziţie intermediară? începutul e întotdeauna lucrul cel mai mic, el începe din nimic. Dacă încep acolo, văd

303 Legenda Imaginii: „1928. Când am pictat această imagine, care arată castelul galben, bine apărat, Richard Wilhelm mi-a trimis la Frankfurt textul chinezesc, vechi de mii de ani, despre castelul galben, germenele corpului nemuritor. Ecclesia catholica et protestantes et seclusi in secreto. Aeon finitus.” [Ambele Biserici, catolică şi protestantă, învăluite în taină. Sfârşitul eonului.] Jung descrie astfel imaginea: „O floare luminoasă în centru, cu stele rotindu-se în jurul ei. Împrejurul florii, ziduri cu opt porţi. Totul conceput ca o fereastră transparentă.” Jung reproduce anonim în 1930 această descriere în „Kommentar zu *Das Geheimnis der goldenen Blute”,* de unde am citat-o aici. El o reproduce din nou în 1952 în „Uber Mandala symbolik” şi îi adaugă următorul comentariu: „Reprezentare a unui oraş medieval cu ziduri şi şanţuri cu apă, cortegii stradale şi biserici în dispunere cvadriradială. Oraşul interior este înconjurat iarăşi de ziduri şi lanţuri, la fel ca oraşul imperial din Peking. Clădirile se deschid aici toate spre centru, reprezentat de un castel cu acoperiş de aur. Şi acesta e înconjurat de şanţuri cu apă. De jur împrejurul castelului pământul este acoperit cu plăci albe şi negre. Ele reprezintă contrariile care sunt unite aici. Această mandala albă provine de la un bărbat de vârstă mijlocie [...] O asemenea imagine nu este străină de simbolistica creştină. Ierusalimul ceresc din *Apocalipsă* este unanim cunoscut. Şi reprezentarea indiană cunoaşte oraşul Brahmanas de pe muntele lumii, Meru. În «Die goldenc Blute» se afirmă: «Cartea despre castelul galben spune: În câmpul de mărimea unui ţol al casei de mărimea unui picior viaţa poate fi ordonată. «Casa de mărimea unui picior este faţa. Pe faţă, câmpul de mărimea unui ţol: ce poate fi altceva decât inima cerească? În mijlocul pătratului de un ţol sălăşluieşte splendoarea. În sala de purpură a oraşului lui Nephri locuieşte zeul vidului extrem şi al vivacităţii.» Taoiştii numesc acest centru «ţara strămoşilor sau castelul galben».” (GW 9, 1, § 691.) În legătură cu această mandala, vezi John Peck, *The Visio Dorothei: Desert Context, Imperial Setting, Later Alignments,* Teză de doctorat, C.G. Jung Institute, Zurich, 1992, pp. 183-185.

picătura „ceva" care cade în marea nimicului. Trebuie necontenit să se înceapă de jos de tot, acolo unde nimicul se întinde ajungând la o libertate fară limite.[304] Încă nu s-a întâmplat nimic, lumea trebuie abia să înceapă, soarele încă nu s-a născut, solidul încă nu s-a separat de lichid[305], noi încă nu ne-am suit pe umerii părinţilor noştri, căci nici părinţii noştri încă nu au devenit. Ei abia au murit şi se odihnesc la sânul Europei noastre, însetate de sânge.

Stăm în depărtare, împerecheaţi cu şarpele, şi cugetăm la piatra care ar putea fi / piatra de temelie a clădirii pe care încă nu o ştim. Cea mai străveche? E bună de simbol. Vrem ceva mai concret. Ne-m săturat de urzelile pe care ziua le ţese şi noaptea le destramă. S-o facă diavolul, partizanul nătâng cu minte dosnică şi mâini lacome? El s-a ivit, bulgărele de gunoi, în care zeii şi-au ascuns oul. Aş lepăda de pe mine murdăria cu o lovitură de picior, dacă în inima scârnavă a pocitaniei n-ar fi bobul de aur.

Încoace dară, fiu al întunericului şi al duhorii! Ce tare ţii la molozul şi la resturile veşnicei cloace. Nu mă tem de tine, dar te urăsc, pe tine, frate a tot ceea ce e condamnabil în mine. Azi o să fii forjat cu ciocane grele, ca să ţâşnească din tine aurul zeilor. Vremea ta a trecut, anii tăi sunt număraţi şi azi a început ziua judecăţii tale de apoi. învelişurile tale vor plesni, vom pune mâna pe sâmburele tău, cel de aur, şi-1 vom scăpa dc murdăria alunecoasă. Să-ţi fie frig, diavole, căci te vom forja la rece. Oţelul e mai tare decât fierul. Va trebui să te modelezi după forma noastră, tu, hoţ al miracolului divin, tu, maimuţă maternă care îţi umpli trupul cu oul zeilor ca să-ţi conferi astfel greutate. De aceea suntem blestemaţi să fim lângă tine, dar nu de dragul tău, ci de dragul sâmburelui de aur.

Ce figuri supuse se ridică din trupul tău, tu abis hoţesc! Sunt desigur duhurile elementare înveşmântate în haine boţite, cabirii, de statură diform hazlie, tineri şi totuşi bătrâni, pitici, sfrijiţi, purtători neînsemnaţi de arte secrete, posesori de înţelepciune ridicolă, prime plăsmuiri ale aurului neformat, viermi furişaţi din oul eliberat al zeilor, primordial, ncnăscut, încă nevăzut. Ce ne priveşte apariţia voastră? Care sunt noile arte pe care le aduceţi din vistieria inaccesibilă, din gălbenuşul solar al oului divin? încă mai aveţi rădăcini în pământ ca plantele şi sunteţi pocitanii animalice / ale corpului omenesc, sunteţi bizar caraghioşi, neliniştitori, primordiali şi pământeşti. Nu vă înţelegem fiinţa, voi gnomilor, voi suflete de lucruri. în locul cel mai de jos vă este obârşia. Vreţi să deveniţi uriaşi, voi, prichindeilor? Faceţi parte din suita fiului pământului? Sunteţi picioarele divinităţii? Ce vreţi? Vorbiţi![306]

Cabirii: „Am venit să te salutăm ca pe stăpânul naturii inferioare.”

Eu: „Cu mine vorbiţi? Sunt eu stăpânul vostru?”

Cabirii: „N-ai fost, dar acum eşti.”

Eu: „Voi o spuneţi. Fie. Dar la ce-mi slujeşte supunerea voastră?”

Cabirii: „Noi ducem de jos până sus ceea ce nu e de dus. Noi suntem sevele care urcă tainic, nu prin forţă, ci absorbite şi lipite din inerţie pe ceea ce creşte. Noi cunoaştem drumurile necunoscute şi legile negăsibile ale materiei vii. Noi urcăm până la ea ceea ce somnolează în pământesc,

304 Acest rând se leagă de începutul din „Sermo I”, „încercări” (vezi mai jos, p. 346).

305 Referinţă la cartea *Facerii.*

306 Cabirii erau zeităţi celebrate în misterele de la Samotrace. Erau consideraţi promotorii fertilităţii şi protectorii marinarilor. Creuzer *(Symbolik und Mythologie der alten Vollker,* 1810-1823) şi Sehelling *(Ober die Gottheiten von Satnothrake,* 1815) îi considerau a fi primele zeităţi ale mitologiei greceşti, din care s-au dezvoltat toate celelalte. Jung avea câte un exemplar din aceste două lucrări. Cabirii apar în Goethe, *Faust,* partea a II-a, actul 2. Jung a discutat despre cabiri în *Wandlungen und Symbole der Libido* (1912, dtv, pp. 127-128). În 1940, el scria: „Cabirii sunt de fapt forţele plăsmuitoare ascunse, spiriduşii care lucrează pe sub pământ, adică subliminal, ca să ne producă „idei” fericite, dar care, în calitate de cobolzi, ne joacă şi diferite feste, sustrăgându-ne nume şi date care „ne stau pe limbă”, făcându-ni-le inutilizabile. Se îngrijesc de tot ceea ce conştiinţa şi funcţiile ei disponibile nu au anticipat [...] O înţelegere mai adâncă nu va putea să nu identifice tocmai în momentele primitive şi arhaice ale funcţiei inferioare relaţii şi semnificaţii simbolice importante şi de aceea nu îi va lua în derâdere pe cabiri. socotindu-i nişte prichindei caraghioşi, ci mai degrabă va intui în ei comori de înţelepciune ascunsă.” („Versuch zu einer psychologischen Deutung des Trinitäts dogmas”, în GW 11, § 244.) Jung a comentat scena cabirilor din *Faust* în *Psychologie und Alchemie* (GW 12. § 203 şi urm.). Dialogul cu cabirii plasat aici lipseşte din *Cartea Neagră* 4, dar figurează în *Ciorna manuscrisă.* Posibil să fi fost scrisă separat, în acest caz înainte de vara anului 1915.

ceea ce este mort şi totuşi pătrunde în viu. Săvârşim asta lent şi simplu, săvârşim ceea ce tu zadarnic te străduicşti să faci în felul tău omenesc. Noi săvârşim ceea ce ţie îţi e cu neputinţă.”

Eu: „Ce să vă las? Ce muncă să vă cedez? Ce să nu fac, şi ce faceţi voi mai bine?”

Cabirii: „Ai uitat de inerţia materiei. Tu vrei să smulgi cu propria-ţi forţă ceea ce nu poate urca decât lent, absorbindu-se pe sine, lipindu-se lăuntric. Renunţă la osteneală, altminteri ne tulburi lucrarea.”

Eu: „Să mă încred în voi, în voi, necunoscuţilor, în voi, slugi şi suflete de slugi? Porniţi deci la treabă. Fie.”[307]

[IM 166] „Mi se pare că v-am lăsat un lung răstimp. N-am coborât la voi, nu v-am tulburat lucrarea. Am trăit la lumina zilei şi am făcut lucrarea zilei. Voi ce-aţi făptuit?”

Cabirii: „Am dus sus, am construit. Am pus piatră peste piatră. Aşa că eşti în siguranţă.”

Eu: „Simt teren solid. Mă ridic.”

Cabirii: „Ţi-am făurit o sabie scânteietoare /, cu care poţi tăia nodul care e încâlcit în jurul tău.”

Eu: „Apuc sabia şi o ţin strâns în mână. O ridic să lovesc.”

Cabirii: „Punem în faţa ta şi nodul răsucit, cu drăcească măiestrie, prin care eşti închis şi pecetluit. Loveşte, doar tăişul îl separă.”

Eu: „Faceţi-mă să văd nodul de multe ori răsucit! Într-adevăr, o operă de maestru a naturii insondabile, o împletitură perfid naturală de rădăcini, crescute alandala! Doar mama natură, ţesătoarea oarbă, a putut să producă o asemenea împletitură! Un ghem mare şi mii de noduleţe mici, totul legat, împletit, înrădăcinat cu măiestrie, într-adevăr, un creier omenesc! Văd bine? Ce-aţi făcut? Mi-aţi pus în faţă creierul meu! Mi-aţi pus o sabie în mână pentru ca tăişul ei fulgerător să-mi destrame propriul creier? Ce vă trece prin cap?”[308]

Cabirii: „Adâncul naturii a ţesut creierul, adâncul pământului a dat fierul. Astfel mama ţi le-a dat pe amândouă: împletire şi separare.”

Eu: „Misterios! Vreţi să mă transformaţi în călăul creierului meu?”

Cabirii: „Îţi revine ţie ca stăpân al naturii inferioare. Omul este împletit în creierul său şi lui îi este dată şi sabia ca să taie împletitura.”

Eu: „Ce este împletitura de care vorbiţi? Ce este sabia care trebuie s-o destrame?”

Cabirii: ”Împletitura este nebunia, sabia este înfrângerea nebuniei.”[309]

Eu: „Creaturi diavoleşti, cine vă spune că sunt nebun? Strigoi ai pământului, rădăcini de argilă şi bălegar, nu sunteţi voi chiar radiculele creierului meu? Voi, excrescenţe de polipi, încâlcite canale cu seve, parazit peste parazit, absorbiţi în sus şi înşelaţi în sus, căţăraţi claie peste grămadă noaptea în ascuns, vouă vă e hărăzit tăişul fulgerător al săbiei mele. Vreţi să mă convingeţi să vă

307 Notă marginală în volumul caligrafiat: „După care am întrerupt orice muncă timp de trei săptămâni la această lucrare.”

308 În „Das Wandlungs symbol in der Messe”, Jung a arătat că motivul săbiei juca un rol important în alchimie şi a discutat semnificaţia ei ca instrument sacrificial, funcţiile ei divizatoare şi separatoare. El a notat că „Sabia alchimică determină acea *solutio* sau *separatio elementorum,* prin care starea haotică primordială este restaurată, aşa încât un nou corp perfect poate fi produs printr-o nouă *impressio formae* sau *imaginatio.*” (GW II. §§ 357 şi urm.)

309 Noţiunea aceasta de nebunie copleşitoare este apropiată de distincţia lui Schelling dintre a fi copleşit de nebunie şi a stăpâni nebunia.

tai? Plănuiţi autodistrugerea? Cum se face că natura îşi naşte creaturi care vor să se distrugă singure?”

Cabirii: „Nu mai şovăi. Avem nevoie de distrugere, căci noi suntem chiar împletitura. Cine vrea să cucerească noul pământ / dărâmă podurile în spatele lui. Nu ne lăsa să durăm mai departe. Noi suntem miile de canale prin care toate curg iarăşi înapoi spre începuturile lor.”

Eu: „Să-mi tai în bucăţi propriile rădăcini? Propriul popor, al cărui rege sunt? Să-mi usuc propriul copac? Cu adevărat, sunteţi fii ai diavolului.”

Cabirii: „Loveşte, suntem slujitorii care vor să moară pentru stăpânul lor.”

Eu: „Ce se întâmplă dacă lovesc?”

Cabirii: „Atunci nu vei mai fi creierul tău, ci vei fi dincolo de nebunie. Nu vezi, nebunia este creierul tău, împletirea şi încolăcirea groaznică în conexiuni de rădăcini, în reţele de canale, în încâlceli de fibre. Scufundarea în creier te face nebun. Loveşte! Cine a găsit drumul se ridică deasupra creierului său. În creier eşti prichindel. Dincolo de creier capeţi statură de uriaş. Suntem desigur fii ai diavolului, dar nu tu ne-ai făurit din fierbinţeală şi întunecime? Aşa că avem ceva din natura lui si din natura ta. Diavolul spune că tot ce există e si vrednic să dispară. Ca fii ai diavolului vrem nimicire, ca făpturi ale tale vrem însă propria noastră nimicire. Vrem să ne topim prin moarte în tine. Noi suntem rădăcini care absorb din toate părţile, acum ai tot ce-ţi trebuie, de aceea taie-ne, rupe-ne.”

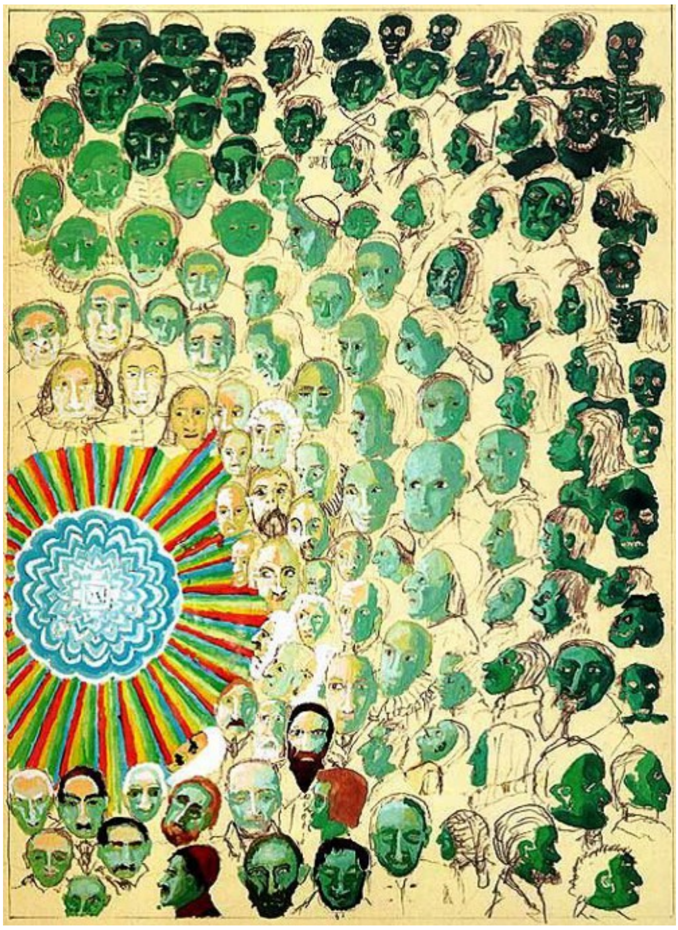
Eu: „Să mă lipsesc de voi ca slujitori? Ca stăpân, am nevoie de slugi.”

Cabirii: „Stăpânul se slujeşte singur.”

Eu: „Ambigui fii de diavol, cu vorbele astea s-a sfârşit cu voi. Nimerească-vă sabia mea, lovitura asta să fie pentru totdeauna.”

Cabirii: „Vai, vai! S-a săvârşit lucrul de care ne-am temut, pe care l-am dorit.”

/ [Imaginea 169] //

[IM 171] Am păşit pe un pământ nou. Nimic din cele aduse sus să nu sc-ntoarcă înapoi. Nimeni să nu dărâme ce am construit. Turnul meu este din fier şi n-are rosturi. Diavolul e prins în fiare la temelie. Cabirii au ridicat turnul, iar pe acoperişul lui, constructorii au fost trecuţi prin sabie, ca jertfă. După cum un turn depăşeşte vârful muntelui pe care stă, tot aşa şi eu stau deasupra creierului meu din care am crescut. Am devenit tare şi nu pot fi anulat. Nu mă mai reîntorc. Sunt propriul meu stăpân. îmi admir splendoarea. Sunt puternic şi frumos şi bogat. Ţinuturile îndepărtate şi cerul albastru s-au aşternut în jurul meu şi se înclină în faţa stăpânirii mele. Nu slujesc nimănui şi nimeni nu se slujeşte dc mine. îmi slujesc mie însumi şi mă servesc singur. De aceea am ceea ce îmi este necesar.[310]

Turnul meu a crescut pentru milenii, indestructibil. Nu se răstoarnă. Poate fi supraînălţat şi va fi supraînălţat. Puţini îmi înţeleg turnul, căci el se află pe un munte înalt. Dar mulţi îl vor vedea şi nu-l / vor înţelege. De aceea turnul meu va continua să existe nefolosit. Nimeni nu se urcă de-a lungul pereţilor săi alunecoşi. Nimeni nu se aşază în zbor pe acoperişul său ascuţit. Doar cine găseşte intrarea ascunsă în munte şi urcă prin labirintul măruntaielor sale poate să ajungă la turn şi la splendoarea celui ce contemplă şi vieţuieşte din sine însuşi. Asta s-a atins şi s-a realizat.

Nimic nu s-a făcut din cârpeală de gânduri omeneşti, ci a fost forjat în fierbinţeala incandescentă a măruntaielor, cabirii înşişi au dus materia pe munte şi au sfinţit construcţia cu sângele lor, fiind singurii care au ştiut taina ridicării ei. Eu am facut-o din partea de jos şi de sus a spaţiului de dincolo, iar nu din suprafaţa lumii. De aceea este nouă şi străină şi domină câmpia locuită de oameni. Este solidul şi începutul."[311]

[IM 172] M-am unit cu şarpele lumii de dincolo. Am preluat în mine toată lumea de dincolo. Din asta mi-am construit începutul. Când această lucrare s-a încheiat, m-am bucurat şi m-a cuprins curiozitatea de a şti ce ar mai putea să fie în lumea mea de dincolo. M-am apropiat de aceea de şarpele meu şi l-am întrebat / prietenos dacă nu vrea să se târască până acolo şi să-mi dea de ştire ce s-a petrecut în lumea dc dincolo. Şarpele era însă istovit şi mi-a spus că n-are chef.

{4}[312] Eu: „Nu vreau să obţin nimic cu forţa, dar poate, cine ştie? aflăm totuşi lucruri profunde."

Şarpele a şovăit o clipă, apoi a dispărut în adânc. Curând i-am auzit vocea: „Cred că am apucat ceva din iad. E aici un spânzurat." Un om urât, nearătos, cu un chip deformat stă în faţa mea. Are urechi clăpăuge şi o cocoaşă. Spune: „Am ucis prin otrăvire şi am fost condamnat la ştreang."

Eu: „Ce-ai făcut?"

El: „Mi-am otrăvit părinţii şi nevasta."

„Eu: „De ce-ai făcut asta?"

El: „În cinstea lui Dumnezeu."

Eu: „Ce-ai zis? În cinstea lui Dumnezeu? Ce vrei să spui?"

El: „În primul rând, tot ce se întâmplă e în cinstea lui Dumnezeu şi, în al doilea rând, am avut ideile mele speciale."

Eu: „Ce-a fost în mintea ta?"

El: „Îi iubeam şi am vrut să-i scot mai repede dintr-o viaţă mizerabilă şi să-i duc în fericirea veşnică. Le-am dat o băutură hipnotică tare, prea tare."

---

310 Notă marginală din volumul caligrafiat: „accipe quod tecum est in collect. Mangeti in ultimis paginis." [Acceptă ceea ce e prezent. În ultima pagină a colecţ. Manget.] Referinţa pare să fie la *Bibliotheca chemica curiosa, seu rerum ad alchemiam pertinentium thesaurus instructissimus,* de J.J. Manget (1702), o colecţie de texte alchimice. Jung poseda un exemplar din această lucrare, în care erau puse câteva ştraifuri de hârtie şi se aflau câteva sublinieri. Nota lui Jung se referă poate la xilogravura din *Mutus Liber,* care încheie primul volum din *Bibliotheca chemica curiosa,* o reprezentare a desăvârşirii operei alchimice, cu un bărbat ridicat de îngeri, în timp ce altul zace prosternat la pământ.

311 În *Psychologische Typen,* Jung a comentat simbolismul turnului cu prilejul viziunii turnului din *Păstorul* lui Hermas (GW 6, §§ 390 şi urm.). În 1920, Jung a început să proiecteze turnul său din Bollingen.

312 2 februarie 1914.

Eu: „N-ai obţinut astfel un folos pentru tine?”

El: „Am rămas singur şi am fost foarte nefericit. Am vrut să rămân în viaţă de dragul celor doi copii ai mei, cărora le prevedeam un viitor mai bun. Eram trupeşte mai sănătos decât nevasta mea, de aceea / am vrut să rămân eu în viaţă.”

Eu: „Nevasta ta a fost de acord cu crima?”

El: „Nu, sigur n-ar fi fost de acord, dar n-a avut habar de intenţiile mele. Din păcate, crima a fost descoperită şi am fost condamnat la moarte.”

Eu: „Ţi-ai găsit acum rudele în lumea de dincolo?”

El: „Asta e o istoric curios de incertă. Presupun că sunt în iad. Uneori mi se pare că şi nevastă-mea ar fi aici, alteori nu sunt nici de asta sigur, tot atât de puţin pe cât sunt şi de mine.”

Eu: „Cum vine asta? Povesteşte.”

El; „Uneori mi se pare că vorbeşte cu mine şi eu îi răspund. Dar până acum n-am vorbit de crimă şi nici de copiii noştri. Vorbim doar din când în când, şi atunci întotdeauna de lucruri indiferente, de lucruri mărunte din viaţa noastră cotidiană de dinainte, dar absolut impersonal, ca şi cum nu ne-ar mai privi deloc. Dar nu înţeleg nici cu cum e de fapt. Pe părinţii mei i-am văzut şi mai puţin, pe mama cred că încă n-am întâlnit-o. Tata a fost o dată aici şi a zis ceva de pipa lui pe care a pierdut-o pe undeva.”

Eu: „Dar cum îţi petreci timpul?”

El: „Cred că la noi nu există timp, de aceea nici nu-1 poţi petrece. Nu se întâmplă nimic.”

Eu: „Nu-i / extrem de plictisitor?”

El: „Plictisitor? Nu m-am gândit deloc la asta. Plictisitor? Poate, oricum nu e nimic interesant. De fapt, totul e indiferent.”

Eu: „Nu vă chinuie diavolul niciodată?”

El: „Diavolul? N-am văzut niciun diavol.”

Eu: „Doar vii din lumea de dincolo şi nu ştii să povesteşti nimic? E aproape incredibil.”

El: ”Pe când aveam un trup, mă gândeam şi eu adesea că ar fi cu siguranţă interesant să vorbesc odată cu unul care s-ar întoarce din morţi. Dar acum nu pot găsi nimic în asta. Cum ziceam, la noi totul e impersonal şi pur concret. Cred că aşa se spune.”

Eu: „Asta-i dezolant. Presupun că eşti în iadul cel mai adânc.”

El: „Posibil. Pot să plec? Rămâi cu bine.”

A dispărut brusc. M-am întors spre şarpe[313] şi i-am spus: „Ce să însemne acest oaspete plictisitor din lumea de dincolo?”

Ş.: „L-am întâlnit acolo, dibuind neliniştit, ca atâţia alţii. L-am apucat şi l-am scos ca fiind primul care mi-a ieşit în cale. Un exemplu bun, după cum mi se pare.”

Eu: „Dar este lumea de dincolo atât de lipsită de culoare?”

Ş.: „S-ar zice că da; există mişcare numai când ajung eu acolo. Altminteri, totul unduieşte doar fantomatic în acolo-şi-ncoace. Elementul personal lipseşte cu desăvârşire.”

Eu: „Dar ce e cu acest blestemat de element personal? De curând, Satana mi-a făcut / o impresie puternică de parcă ar fi fost chintesenţa elementului personal.”

Ş.: „Fireşte, el e doar veşnicul potrivnic, căci viaţa personală nu o armonizezi niciodată cu viaţa absolută.”

Eu: „Contrariile astea nu pot fi oare unite?”

Ş.: „Nu sunt contrarii, ci simple diferenţe. Nici tu n-ai să spui că ziua este contrariul anului sau baniţa contrariul cotului.”

Eu: „Asta-i clar, dar cam plictisitor.”

Ş.: „Ca întotdeauna când vorbim de lumea de dincolo. Ea se ofileşte tot mai mult, mai cu seamă de când am echilibrat contrariile şi ne-am căsătorit. Eu cred că morţii sunt pe cale de a pieri.”

313 În *Cartea Neagră 4.* „Suflet” (p. 110).

[IM 176] [2] Diavolul este suma Întunericului naturii omeneşti. Cel care trăieşte în lumină năzuieşte să fie după chipul lui Dumnezeu, cel care trăieşte în întuneric, după acela al diavolului. Fiindcă voiam să trăiesc în lumină, mi s-a stins soarele atunci când am atins adâncul. Acesta era întunecat şi şerpuitor. M-am unit cu el şi nu l-am biruit. Am asumat partea mea de înjosire şi supunere, alăturându-mi natura ofidiană.

Dacă n-aş fi preluat natura ofidiană /, atunci diavolul, chintesenţă de natură ofidiană, şi-ar fi păstrat această felie de putere asupra mea. Prin asta ar fi găsit de ce să mă apuce şi mar fi silit să pactizez cu el, tot aşa cum l-a înşelat viclean şi pe Faust.[314] Dar i-am luat-o înainte, unindu-mă cu şarpele, aşa cum un bărbat se uneşte cu femeia lui.

Astfel i-am sustras diavolului posibilitatea influenţării care trece întotdeauna prin propria noastră natură ofidiană[315], pe care i-o atribuim de obicei diavolului în loc să ne-o atribuim nouă. Mefisto e Satana, favorabil naturii mele ofidiene. Satana însuşi este chintesenţa răului, gol şi de aceea fără seducţie, nici măcar deştept, ci simplă negare, fără forţă de convingere. Aşa am rezistat influenţei sale distrugătoare, l-am apucat şi l-am forjat strâns. Descendenţa lui m-a slujit, iar eu am jertfit-o, trecând-o prin sabie.

Am făcut astfel o construcţie solidă. Prin asta am obţinut eu însumi soliditate şi durată şi am putut rezista oscilaţiilor elementului personal. Astfel nemurirea s-a salvat prin mine. Prin faptul că am scos la lumină întunericul din lumea mea de dincolo, mi-am golit lumea de dincolo. Astfel au dispărut revendicările morţilor, căci au fost îndestulaţi.

/ Nu mai sunt ameninţat de morţi, căci le-am preluat revendicările, preluând şarpele. Dar prin asta am preluat în ziua mea şi ceva neînsufleţit. Era însă necesar, căci moartea este maxima trăinicie a tuturor lucrurilor, ceva care nu poate fi întors înapoi. Moartea îmi conferă trăinicie şi soliditate. Atâta vreme cât nu voiam decât să-mi îndestulez revendicările, eram personal şi de aceea viu, în accepţia lumii. Când însă am recunoscut revendicările morţilor în mine şi le-am îndestulat, am renunţat la năzuinţa personală de dinainte, iar lumea a trebuit să mă considere mort. Căci o mare răceală se aşterne peste acela care în excesul năzuinţei sale personale a recunoscut revendicarea morţilor şi a încercat s-o îndestuleze.

Simte apoi prea bine că parcă o otravă secretă i-ar fi paralizat relaţiile personale, dar pe de altă parte, în lumea lui de dincolo, glasul morţilor tace; ameninţarea, spaima şi neliniştea încetează. Căci toate cele care mai înainte pândeau înfometate trăiesc acum cu el în ziua lui. Viaţa îi este frumoasă şi bogată, căci este el însuşi.

Urât e însă cel care vrea mereu numai fericirea celorlalţi, căci el / se schilodeşte pe sine. Criminal e cel care vrea să-i silească pe alţii să ajungă la mântuire, căci el îşi ucide propria creştere. Smintit e acela care din iubire îşi stârpeşte iubirea. Un astfel de ins este personal alături de altul. Lumea lui de dincolo este cenuşie şi impersonală. El s-a vârât în sufletul altora, de aceea este blestemat să se vâre pe sine, într un neant rece. Cel care a recunoscut revendicările morţilor şi-a exilat urâţenia în lumea de dincolo. El nu se mai vâră lacom în sufletul altora, trăieşte singur în frumuseţe şi vorbeşte cu morţii. Cândva însă şi revendicarea morţilor este îndestulată. Dacă atunci continuăm să rămânem în singurătate, frumuseţea dispare în lumea de dincolo şi pustiul vine în lumea de aici. După treapta albă vine una neagră, întotdeauna cerul şi iadul sunt aici.[316]

[IM 179] Acum, după ce găsisem frumuseţea în mine şi cu mine, i-am spus şarpelui[317] meu: „Privesc înapoi ca la o treabă terminată.”

Şarpele: „Încă nu e încheiată.”

Eu: „Ce vrei să spui? Nu e încheiată?”

---

314 În *Faust* al lui Goethe, Mefisto face un pact cu Faust ca să-1 slujească în viaţă cu condiţia ca Faust să-1 slujească în lumea de dincolo.

315 În *Ciorna corectată:* „pe mine cu şarpele” [sic] (p. 251).

316 Notă marginală în volumul caligrafiat: „încă n-am observat că sunt eu însumi acel criminal.

Ş.: „Abia începe."

Eu: „Am impresia că minţi."

Ş.: „Cu cine te sfădeşti? Ştii tu mai bine?"

Eu: „Nu ştiu nimic /, dar m-am obişnuit cu gândul că am atins un ţel, măcar unul provizoriu. Dacă până şi morţii sunt gata să expire, ce să mai urmeze?"

Ş.: „Atunci trebuie ca viii să înceapă să trăiască."

Eu: „Această observaţie ar putea fi profundă, dar pare să se limiteze la o glumă."

Ş.: „Devii Îndrăzneţ. Nu glumesc. Viaţa abia trebuie să înceapă."

Eu: „Ce înţelegi prin viaţă?"

Ş.: „Spun că viaţă abia trebuie să înceapă. Nu te-ai simţit astăzi golit? Asta numeşti tu viaţă?"

Eu: „E adevărat ce spui. Dar eu mă străduiesc să găsesc totul pe cât posibil bun şi să mă consider repede mulţumit."

Ş.: „Asta ar putea să fie şi foarte comod. Ai dreptul şi trebuie să ai pretenţii mult mai mari."

Eu: „Mie groază de aşa ceva. Nici nu vreau să mă gândesc că le-aş putea satisface singur, dar nici în tine n-am încredere că le-ai putea satisface. Poate că iarăşi am prea puţină încredere în tine. Poate că asta vine din faptul că de curând te-am găsit atât de apropiat omeneşte, atât de urban."

Ş.: „Asta nu dovedeşte nimic. Dar să nu-ţi închipui că m-ai putea cuprinde cumva şi încorpora în tine."

Eu: „Deci, ce să fie? Sunt pregătit."

Ş.: Poţi pretinde răsplată pentru / cele încheiate până acum."

Eu: „Iată, un gând plăcut că există pentru asta răsplată."

Ş.: ..Îţi dau răsplata în imagine. Priveşte:"

[IM 181] Ilie şi Salomea! Circuitul s-a închis şi porţile Misterului s-au deschis din nou. Ilie o duce de mână pe Salomea, văzătoarea. Roşind şi iubind ea îşi pleacă ochii in jos.

I.: „Iată, ţi-o dau pe Salomea. Este a ta."

Eu: „Pentru numele lui Dumnezeu ce să fac cu Salomea? Sunt deja căsătorit şi nu suntem la turci."[318]

I.: „Omule neajutorat, ce greoi eşti. Nu e oare ea un dar frumos? Nu e oare vindecarea ei opera ta? Nu vrei să-i primeşti iubirea ca pe o răsplată binemeritată pentru osteneala ta?"

Eu: „Mi se pare că e un dar ciudat, mai degrabă o povară decât o bucurie. Mă bucur că Salomea îmi este recunoscătoare şi că mă iubeşte. Şi eu o iubesc - întru câtva. De altfel, osteneala pe care mi-am dat-o cu ea mi-a fost literal mai degrabă impusă decât am depus-o de bunăvoie şi intenţionat. Dacă această tortură neintenţionată /din punctul meu de vedere a avut un rezultat atât de bun, sunt pe deplin mulţumit."

Salomea către Ilie: „Lasă-l, e un om ciudat. Dumnezeu ştie ce motive are, dar pare să le ia în serios. Doar nu sunt urâtă şi pentru mulţi sunt cu siguranţă vrednică de dorit." Către mine: „De ce mă izgoneşti? Vreau să-ţi fiu slujitoare şi să te servesc. Vreau să cânt şi să dansez în faţa ta, vreau să cânt la lăută pentru tine, vreau să te mângâi când eşti trist, vreau să râd cu tine când eşti voios. Vreau să-ţi port toate gândurile în inima mea. Cuvintele pe care mi le spui vreau să le sărut. Vreau să culeg în fiecare zi trandafiri pentru tine şi toate gândurile mele să te aştepte şi să te înconjoare în orice clipă."

Eu: „Îţi mulţumesc pentru iubirea ta. E frumos să asculţi vorbindu-se de iubire. E muzică şi dor de casă, vechi şi îndepărtat. Vezi, îmi curg lacrimile la auzul cuvintelor tale bune. Aş vrea să îngenunchez în faţa ta şi să-ţi sărut de sute de ori mâna, fiindcă a vrut să-mi dăruiască iubire. Ai vorbit atât de frumos despre iubire. Nu poţi asculta îndeajuns să se vorbească de iubire."

---

317 9 februarie 1914. În *Cartea Neagră* 4 figurează „sufletului".

318 În Turcia se practica poligamia. A fost oficial desfiinţată de Ataturk în 1926.

Sal.: „De ce numai să se vorbească? Vreau să fiu a ta, să-ţi aparţin în întregime."

Eu: „Eşti ca şarpele care m-a înconjurat şi mi-a stors sângele.[319] / Cuvintele tale dulci mă înconjoară şi sunt ca un răstignit."

Sal.: „De ce tot mereu ca un răstignit?"

Eu: „Nu vezi că o necesitate inexorabilă m-a răstignit pe cruce? Este imposibilitatea care mă paralizează."

Sal.: „Nu vrei să străpungi necesitatea? Este chiar o necesitate ceea ce tu numeşti astfel?"[320]

Eu: „Ascultă, mă îndoiesc că destinul tău e să-mi aparţii. Nu vreau să mă amestec în viaţa care ţi-e doar ţie proprie, căci nu te pot ajuta s-o duci până la capăt. Şi ce câştigi dacă odată va trebui să te dau deoparte ca pe o rochie purtată?"

Sal.: „Cuvintele tale sunt crude. Dar te iubesc atât de mult, încât m-aş putea da şi singură deoparte, când îţi va sosi clipa."

Eu: „Ştiu că ar fi pentru mine cel mai mare chin să te văd plecând astfel. Dar dacă tu poţi face asta pentru mine, şi cu o pot face pentru tine. Aş merge mai departe fără să mă plâng, căci nu uit acel vis în care mi-am văzut corpul zăcând pe cuie ascuţite şi o roată de fier rostogolindu-se pe pieptul meu şi zdrobindu-1. Trebuie să mă gândesc la acest vis ori de câte ori mă gândesc la iubire. Dacă trebuie, sunt pregătit."

Sal.: „Nu vreau o asemenea jertfă. Eu am vrut să-ţi aduc bucurie. Nu pot să fiu pentru tine o bucurie?"

Eu: „Nu ştiu... poate da /, poate nu."

Sal : „Atunci încearcă măcar."

Eu: „încercarea este egală cu fapta. Astfel de încercări sunt costisitoare/"

Sal.: „Nu vrei să încerci pentru mine?"

Eu: „Sunt cam slăbit, prea vlăguit după ce am suferit din cauza ta ca să mai fiu în stare să îndeplinesc alte sarcini pentru tine. Nu le-aş putea duce."

Sal.: „Dacă tu nu vrei să mă iei, n-aş putea eu să te iau pe tine?"

Eu: „Nu e vorba de luat, ci dacă e vorba de ceva, atunci de dat."

Sal.: „Eu mi te dau ţie. Numai ia-mă."

Eu: „Dacă ar depinde doar de asta! Dar înfăşurarea în firele iubirii! E oribil numai gândul la asta."

Sal.: „Tu ceri ca eu să fiu şi totodată să nu fiu. Asta e cu neputinţă. Ce-ţi lipseşte?"

Eu: „Îmi lipseşte forţa de a-mi împovăra umerii cu un alt destin. Am destule de târât."

Sal.: „Dar dacă te ajut să duci această povară?"

Eu: „Cum să poţi face asta? Ar trebui să mă duci pe mine, o povară recalcitrantă. Nu eu trebuie s-o duc?"

I.: „Spui adevărul. Fiecare să-şi ducă povara proprie. Cel care îi încarcă pe alţii cu povara lui este robul lor.[321] Nimănui sa nu-i fie prea greu să se care pe sine."

Sal.: „Dar, tată, n-aş putea să-1 ajut să ducă o parte din povară?"

I.: „Atunci ar fi robul tău". /

Sal.: „Sau domnul şi stăpânul meu."

Eu: „Asta nu vreau să fiu. Tu ar trebui să fii un om liber. Eu nu pot suporta nici stăpâni, nici robi. Mie mi-e dor de oameni."

Sal.: „Eu nu sunt om?"

Eu: „Fii propriul tău domn şi stăpân, nu mie să-mi aparţii, ci ţie. Nu duce povara mea, ci pe a ta. Astfel îmi laşi libertatea mea omenească, un lucru care îmi este mult mai preţios decât dreptul de proprietate asupra unui om."

---

319 Notă marginală în volumul caligrafiat: „în cap. XI al Misterului" (vezi mai sus, p. 251).

320 *Cartea Neagra* 4 continuă: [Eu] „Principiile mele — sună prosteşte — scuză-mă, dar eu n-am prncipii. Nu crede că sunt principii fade de morală, ci sunt cunoştinţe pe care viaţa mi le-a impus." [Sufletul]: „Ce fel de principii?" (pp. 121-122).

321 Tema moralei stăpânului şi sclavului apare pregnant în primul eseu al lui Nietzschc din *Zur Genealogie der Moral.*

Sal.: „Mă alungi?”

Eu: „Nu te alung. Te-aş ruga să nu stai departe de mine. Dar nu-mi da din nostalgia, ci din belşugul tău. Eu nu-ţi pot îndestula sărăcia, tot aşa cum tu nu-mi poţi potoli nostalgia. Dacă ai o recoltă bogată, dăruieşte-mi câteva fructe din grădina ta. Dacă suferi de abundenţă, voi bea din cornul debordant al bucuriei tale. Ştiu că asta mă va înviora. Eu nu mă pot sătura decât la masa celor sătui, şi nu în faţa farfuriilor goale ale celor nostalgici. Nu vreau să-mi fur simbria. Tu nu ai nimic, cum poţi să dai? Tu ceri dăruind. Ilie, bătrâne, ascultă: ai o recunoştinţă ciudată. Nu-ţi dărui fata, ci fă-o să stea pe / picioarele ei. Îi place să danseze, să cânte, să cânte la lăută în faţa oamenilor, iar lor le place să-i arunce monede strălucitoare la picioare. Salomea, îţi mulţumesc pentru iubirea ta. Dacă mă iubeşti cu adevărat, dansează în faţa mulţimii, fă-i pe oameni să te placă spre a-ţi lauda frumuseţea şi arta. Şi dacă obţii o recoltă bogată, aruncă-mi pe fereastră trandafirii tăi, iar dacă izvorul bucuriei ţi se revarsă, dansează şi cântă-mi şi mie o dată. Mie dor de bucuria oamenilor, de îndestularea şi mulţumirea lor, iar nu de lipsurile lor.”

Sal.: „Ce om dur şi de neînţeles eşti!”

I.: „Te-ai schimbat de când te-am văzut ultima dată. Vorbeşti o altă limbă care îmi sună străin.”

Eu: „Bătrâne dragă, te cred ca mă găseşti schimbat. Dar şi cu tine pare să se fi produs o schimbare. Unde ţi-e şarpele?”

I.: „L-am pierdut. Cred că mi-a fost furat. De-atunci la noi e cam trist. Aş fi fost de aceea bucuros dacă cel puţin ai fi vrut s-o accepţi pe fata mea.”

Eu: „Ştiu unde este şarpele tău. E la mine. L-am scos din lumea de jos. El / îmi dă tărie, înţelepciune şi putere magică. Avem nevoie de astea în lumea de sus, căci altminteri avantajul ar fi fost de partea lumii de jos, spre paguba noastră.”

I.: „Vai de tine, hoţ afurisit. Dumnezeu să te pedepsească!”

Eu: „Blestemul tău n-are putere. Cine posedă şarpele nu e atins de niciun blestem. Ei, bătrâne, fii înţelept: cine e înţelept nu e lacom de putere. Are putere doar acela care nu o exercită. Nu plânge, Salomea, fericire este doar ceea ce faci tu însăţi, şi nu ceea ce primeşti. Dispăreţi, triştii mei prieteni, e noapte, târziu. Ilie, leapădă de pe înţelepciunea ta sclipirea falsă a puterii, iar tu, Salomea, de dragul iubirii noastre, nu uita să dansezi.”

[322]După ce totul s-a săvârşit în mine, m-am reîntors neaşteptat la misterul dramatic, la acea primă vedere a puterilor de dincolo ale spiritului şi ale dorinţei. După cum eu ajunsesem la plăcerea faţă de mine însumi şi la putere asupra mea, tot aşa Salomea pierduse plăcerea faţă de sine însăşi, dar deprinsese iubirea faţă de celălalt, iar Ilie îşi pierduse puterea înţelepciunii, dar învăţase să respecte spiritul celuilalt. Astfel, Salomea a pierdut puterea ispitirii şi a devenit / iubire. Deoarece am câştigat plăcerea faţă de mine însumi, vreau şi iubirea faţă de mine însumi. Dar asta ar fi prea mult şi ar pune în jurul meu un inel de fier care m-ar sufoca. Ca plăcere, am acceptat-o pe Salomea, ca iubire o resping. Dar ea vrea să vină la mine. Cum - să mă şi iubesc pe mine însumi? Cred că iubirea trebuie dată altora. Dar iubirea mea vrea să vină la mine. Mi-e frică de ca. Puterea gândirii melc ar putea s-o împingă de la mine spre lume, spre lucruri, spre oameni. Căci ceva trebuie totuşi să-i unească pc oameni, ceva trebuie să fie totuşi punte. Foarte grea încercare, dacă până şi iubirea mea vrea să vină la mine! Mister, ridică-ţi din nou cortina! Vreau să dau această bătălie. Vino, şarpe, sus, din hăul întunecat.

{6}[323] O aud pe Salomea plângând în continuare. Ce mai vrea sau ce mai vreau eu? Asta e o răsplată blestemată pc care mi-ai hărăzit-o, o răsplată care fără jertfă nu poate fi obţinută; care, odată obţinută, pretinde jertfe şi mai mari.

Şarpele[324]: „Vrei să trăieşti fara jertfa? Doar viaţa trebuie să te coste ceva?”

---

322 În *Liber Novus,* aici e un spaţiu alb pentru o iniţială miniată.

323 11 februarie 1914

324 În *Cartea Neavră* 4 figura este identificată cu „sufletul” (p. 131).

Eu: „Cred că am plătit deja. Am respins-o pe Salomea. Jertfa asta nu e suficientă?"

Ş.: „Pentru tine e prea puţin. Cum am spus, poţi să fii mai pretenţios."

Eu: „Cu logica ta blestemată, vrei să spui: mai pretenţios în jertfă? N-am / înţeles aşa. M-am înşelat pesemne în avantajul meu. Spune-mi, nu e destul dacă-mi împing sentimentul în umbră?"

Ş.: „Nu-ţi împingi deloc sentimentul în umbră, ci îţi convine mult mai mult că nu trebuie să-ţi mai baţi capul cu Salomea."

Eu: „E grav, dacă spui adevărul. Este ăsta motivul pentru care plânge Salomea?"

Ş.: „Da, ăsta e motivul."

Eu: „Dar ce-i de făcut?"

Ş.: „O, vrei să faci? Există şi posibilitatea de a gândi."

Eu: „Dar ce e de gândit? Mărturisesc că nu ştiu ce să gândesc aici. Poate îmi dai tu o soluţie. Am un sentiment de parcă ar trebui să mă sui peste propriul meu cap. Asta nu pot să fac. Ce crezi?"

Ş.: „Nu cred nimic şi n-am nicio soluţie."

Eu: „Atunci întreabă-i pe cei de dincolo, du-te la naiba sau la cer, poate există acolo vreo soluţie."

Ş.: „Pe mine mă trage în sus."

Atunci şarpele s-a transformat într-o mică pasăre albă care s-a înălţat şi a dispărut în nori. M-am uitat îndelung după ea.[325]

Pasărea: „Mă auzi? Sunt departe. Cerul e atât de îndepărtat. Iadul e mult mai apropiat de pământ. Am găsit ceva pentru tine, o coroană părăsită. Zăcea pe unul din drumurile imenselor spaţii cereşti, o coroană dc aur."

Şi deja coroana e în[326] / mâna mea, o coroană regală de aur. În ca sunt gravate litere, oare ce spun ele? „Dragostea nu piere niciodată.[327] Un dar ceresc. Dar ce vrea să însemne?

P: „Sunt aici, eşti mulţumit?"

Eu: „În parte - oricum, îţi mulţumesc pentru darul plin de tâlc. Dar e enigmatic, iar darurile tale mă fac treptat cam bănuitor."

P.: „Darul vine însă din cer."

Eu: „E foarte frumos, dar ştii doar ce-am convenit în legătură cu cerul şi pământul."

P.: „Nu exagera. Oricum e o diferenţă între cer şi pământ. Ce-i drept, judecând după ce am văzut, cred că în cer se petrec tot atât de puţine lucruri ca şi în iad, dar pesemne în alt chip. Şi ceea ce nu se întâmplă poate să nu se întâmple într-un chip special."

Eu: „Vorbeşti în enigme, care dacă cineva le-ar lua şi în tragic, l-ar putea îmbolnăvi. Spune, ce crezi despre coroană?"

P.: „Ce cred? Nimic. Doar vorbeşte de la sine."

Eu: „Vrei să spui, prin cuvintele de pe ea?"

P.: „Da, aşa este; te-ai lămurit?"

Eu: „Da, întru câtva. Dar asta ţine întrebarea groaznic în suspensie."

P.: „Probabil că intenţionat."

Aici pasărea se transformă brusc iarăşi în şarpe.[328]

Eu: „Eşti enervant."

Şarpele[329]: „Doar pentru cel care nu este de acord cu mine."

Eu: „Nu cu sunt bineînţeles acela. Dar cum s-ar putea? E barbar să atârni astfel în văzduh."

Ş.: „Jertfa asta e prea grea pentru tine? Trebuie să fii în stare să şi atârni, dacă vrei să rezolvi probleme. Uită-te la Salomea!"

---

325 Această propoziţie este adăugată în *Ciornă,* p. 533.

326 Transcrierea în versiunea caligrafiată a lui *Liber Novus* se termină în acest punct. Ceea ce urmează este transcris direct după dactilograma *Ciornei* (pp. 533 556).

327 Acesta este un citat din I *Corinteni* 13, 8. Aproape de sfârşitul vieţii sale, Jung a citat din nou propoziţia în reflecţiile sale despre iubire de la sfârşitul volumului *Erinnerungen* [*ed. cit.* p. 354]. În *Cartea Neagră* 4 inscripţia este în litere greceşti (p. 134).

328 Această propoziţie a fost adăugată în *Ciornă* (p. 534)

329 În *Cartea Neagră* 4, această figură nu apare ca şarpe.

Eu (către Salomea): „Salomea, văd că tot mai plângi. Încă nu eşti epuizată. Eu plutesc şi-mi blestem plutirea. Sunt spânzurat din cauza ta şi a mea. Mai întâi am fost răstignit, acum sunt doar spânzurat mai puţin nobil, dar nu mai puţin chinuitor.[330] Iartă-mă că am vrut să te înlătur; mă gândeam că te izbăvesc, ca atunci când prin jertfa mea de sine ţi-am vindecat orbirea. Poate că trebuie să fiu a treia oară descăpăţânat pentru tine, ca prietenul tău de odinioară, Ioan, care ni 1-a dăruit pe Christos cel în suferinţă. Esti nesăţioasă? Nu vezi încă nicio cale de a deveni raţională?"

Sal.: „Iubitule, ce sunt eu de vină? Am renunţat cu totul la tine."

Eu: „De ce continui să plângi? Ştii că nu suport să te văd mereu înlăcrimată?"

Sal.: „Credeam că, de când ai intrat în posesia caduceului negru, ai devenit invulnerabil."

Eu: „Acţiunea acestei baghete mi se pare îndoielnică. Într-un singur caz îmi ajută caduceul: nu mă sufoc, deşi sunt spânzurat. Bagheta miraculoasă mă ajută, evident, să suport condiţia spânzurăm, oricum un ajutor şi o binefacere crudă. Nu vrei cel puţin să-mi tai frânghia?"

Sal.: „Cum să fac? Atârni prea sus.[331] Atârni sus, în vârful pomului vieţii, unde n-am cum s-ajung. Nu te poţi ajuta singur, tu care cunoşti înţelepciunea ofidiană?"

Eu: „Trebuie să mai stau mult spânzurat?"

Sal.: „Până când născoceşti ceva care să te ajute."

Eu: „Atunci, spune-mi măcar ce crezi despre coroana pe care pasărea-suflet mi-a adus-o din cer?"

Sal.: „Ce spui? Coroana? Ai coroana? Fericitule, de ce te mai plângi?"

Eu: „Unui rege spânzurat i-ar plăcea să-şi schimbe soarta cu a oricărui cerşetor nespânzurat de pe drum."

Sal. (extatic): „Coroana! Ai coroana!"

Eu: „Salomea, îndură-te de mine. Ce e cu coroana?"

Sal. (extatic): „Coroana trebuie să fii încoronat! Ce fericire pentru mine şi pentru tine."

Eu: „Ah, ce-ai cu coroana? Nu înţeleg şi sufăr chinuri de nespus."

Sal. (cu cruzime): „Atârnă până ai să înţelegi."

Tac şi atârn deasupra pământului de creanga ce se clătină a pomului ceresc, din pricina căruia nici strămoşii n-au putut să nu păcătuiască. Mâinile îmi sunt legate şi sunt complet neajutorat. Atârn astfel trei zile şi trei nopţi.

De unde să-mi vină ajutor? Iată pasărea mea, şarpele care şi-a îmbrăcat haina de pene.

Pasărea: „Îţi aducem ajutor din norii care trec pe deasupra capului tău, dacă altminteri nu ne vine vreun ajutor."

Eu: „Din nori vrei să aduci ajutor? Cum e cu putinţă?"

P.: „Mă duc şi am să încerc."

Pasărea se ridică în aer ca o ciocârlie în zbor, se micşorează tot mai mult şi dispare în fine în vălurile dense şi cenuşii de nori care acoperă cerul. Mă uit cu nostalgie după ea şi nu mai văd decât cerul înnegurat, nesfârşit şi cenuşiu deasupra mea, impenetrabil cenuşiu, uniform de cenuşiu şi indescifrabil. Dar inscripţia coroanei - ea este descifrabilă. „Dragostea nu piere niciodată" - să însemne asta o veşnică spânzurare? Nu degeaba am fost bănuitor când pasărea mea a adus coroana, coroana vieţii veşnice, coroana martiriului - lucruri suspecte care sunt primejdios ambigue.

Sunt obosit, obosit nu doar de a fi spânzurat, ci şi de cazna de a alerga după nemărginiri. Departe, sub picioarele mele, zace pe pământ coroana enigmatică, scânteind în strălucirea de aur. Eu nu plutesc, nu, eu atârn sau, mai degrabă, mai rău, sunt spânzurat între cer şi pământ - şi nu mă pot sătura de condiţia de a fi spânzurat m-aş putea sătura pentru totdeauna, dar dragostea nu piere niciodată. E adevărat, nu piere dragostea niciodată? Ce a însemnat pentru aceia Vestea cea Bună, ce înseamnă ea pentru mine?

„Asta depinde de noţiune", zice deodată un corb bătrân care, aşteptând pomana pentru mort. stă pe o cracă nu departe de mine, cufundat filosofic în sine.

---

330 În *Wandlungen und Sytnbole der Libido,* Jung a comentat motivul spânzurării în folclor şi mitologie.

331 Aici lipseşte o pagină din *Cartea Neagră* 4, conţinând finalul acestui dialog şi paragraful următor.

Eu: „Cum adică depinde de noţiune?”

Corbul: „De noţiunea de iubire a ta şi a acelora.”

Eu: „Ştiu, bătrâne ghinionist, te referi la iubirea cerească şi la cea pământească.[332] Iubirea cerească ar fi foarte frumoasă, dar noi Suntem oameni, iar eu mi-am pus în cap, tocmai fiindcă suntem oameni, să fiu şi un om întreg şi adevărat.”

C.: „Eşti un ideolog.”

Eu: „Mortăciune nătângă, cară-te de lângă mine.”

Aici, foarte aproape de faţa mea, se mişcă o ramură, un şarpe negru s-a încolăcit în jurul ei şi mă priveşte cu falsul licăr perlat al ochilor lui. Nu e oare şarpele meu?

Eu: „Frate şi negru toiag de drum, de unde vii? Credeam că ai zburat sub formă de pasăre la cer, şi acum eşti aici? Mi-aduci ajutor?”

Şarpele: „Eu sunt doar una din jumătăţile mele, eu nu sunt una, ci două, sunt unul şi celălalt. Aici sunt doar jumătatea ofidiană, magică. Dar magia nu ajută aici. M-am înfăşurat fără nicio treabă în jurul acestei ramuri spre a aştepta lucrurile în continuare. Mă poţi folosi în viaţă, dar nu în starea de spânzurat. În cel mai rău caz sunt gata să te duc în Hades. Ştiu drumul până acolo.”

În aerul din faţa mea se densifică o figură întunecată. Satana, cu un râs batjocoritor, îmi strigă: „Asta îţi vine de la armonizarea contrariilor! Retractează şi ai să fii de îndată jos, pe pământul înverzit.”

Eu: „Nu retractez nimic, nu sunt imbecil. Dacă ăsta trebuie să fie sfârşitul cântecului, atunci să fie sfârşitul.”

Ş.: „Unde-ţi este inconsecvenţa? Te rog, aminteşte-ţi de această regulă importantă a artei vieţii.”

Eu: „Inconsecvenţa este satisfăcută prin faptul că atârn aici. Am trăit până la saţiu potrivit inconsecvenţei. Ce vrei mai mult?”

Ş.: „Dar poate inconsecvenţă la locul potrivit...?”

Eu: „Termină! De unde să ştiu eu care este locul potrivit şi care nepotrivit?”

Satana: „Cel care se comportă atât de suveran faţă de contrarii, ştie doar ce e dreapta şi ce e stânga.”

Eu: „Taci, tu eşti partizan. Dacă ar veni pasărea mea albă şi mi-ar aduce ajutor! Mă tem, că-mi pierd vlaga.”

Ş.: „Nu fi prost, şi slăbiciunea e un drum, magia îndreaptă greşeala.”

Satana: „Ce, n-ai nici măcar curajul slăbiciunii? Vrei să fii un om întreg, oare sunt oamenii puternici?”

Eu: „Pasăre albă, nu mai găseşti drumul de întoarcere? Te-ai ridicat şi ai plecat de-aici, fiindcă nu se poate trăi cu mine? Hei, Salomea! Iat-o că vine. Vino la mine Salomea! A mai trecut o noapte. Nu te-am mai auzit plângând, dar eu atârn şi tot atârn.”

Sal.: „N-am mai plâns, căci fericirea şi nefericirea îşi ţin cumpănă în mine.”

Eu: „Pasărea mea albă a plecat de-aici şi încă nu s-a întors. Nu ştiu nimic şi nu înţeleg nimic. E de vină coroana? Vorbeşte odată!”

Sal.: „Ce să spun? Întreabă-te pe tine însuţi.”

Eu: „Nu pot, creierul meu e ca plumbul, nu pot decât să scâncesc, cerând ajutor. Nu ştiu dacă totul se prăbuşeşte sau dacă totul e calm. Speranţa mi-e la pasărea mea albă. Ah, doar nu e cu putinţă ca a-fi-pasăre să fie totuna cu a-fi-spânzurat?”

Satana: „Echilibrarea contrariilor. Acelaşi drept pentru toţi şi pentru toate! Prostii!”

Eu: „Aud o pasăre ciripind! Tu eşti? Te-ai întors?”

Pasărea: „Dacă iubeşti pământul, atunci atârni, dacă iubeşti cerul, atunci pluteşti.”

Eu: „Ce e pământul? Ce e cerul?”

---

332 Spre deosebire de iubirea de sine şi de iubirea profană, Swedenborg descrie iubirea divină ca „putere utilă de dragul puterii utile, sau bine de dragul binelui pe care omul îl făptuieşte pentru Biserică, patrie, societatea umană şi concetăţeanul său; [...] (Emanuel Swedenborg. *Himmel und Holle.* Beschrieben nach Gehortem und Gesehenem. Tradus din originalul în limba latină de dr. J.F.J. Tafel. Copie necunoscută. Revizuită cu originalul de Franz şi Maria Kreuzwegerer. ed. a 5-a. Zurich. 2002. p. 351).

P.: „Tot ce e sub tine e pământul, tot ce e deasupra ta a cerul. Zbori dacă aspiri la ceea ce e deasupra ta, spânzuri, dacă aspiri la ceea ce e sub tine.”

Eu: „Ce e deasupra mea? Ce e sub mine?”

P.: „Deasupra ta este ceea ce e dincolo de tine; sub tine, ceea ce e înapoia ta.”

Eu: „Şi coroana? Dezleagă-mi enigma coroanei!”

P.: „Coroana şi şarpele sunt contrarii şi sunt una. N-ai văzut şarpele care încununa capul Răstignitului?”

Eu: „Vai, nu te înţeleg.”

P.: „Care sunt cuvintele care ţi-au adus coroana? „Dragostea nu piere niciodată” — aceasta e taina coroanei şi a şarpelui.”

Eu: „Dar Salomea? Ce-o să se întâmple cu Salomea?”

P.: „Vezi, Salomca este ca şi tine. Tu zboară, aşa ei îi vor creşte aripi.”

Norii se risipesc, cerul e plin de amurgul celei de a treia zi care se încheie.[333] Soarele coboară în mare şi, odată cu el, alunec din vârful copacului pe pământ. Noaptea se lasă încet şi paşnic.

[2] M-a cuprins frica. Pe cine duceţi pe munte voi, cabirilor? Şi pe cine am jertfit pentru voi? M-aţi ridicat până la cer, aţi făcut din mine un turn pe stânci inaccesibile, aţi făcut din mine biserica mea, mănăstirea mea, locul execuţiei mele, temniţa mea. Sunt închis şi executat în mine însumi. Î-mi sunt mie însumi preot şi comunitate, judecător şi executat. Dumnezeu şi jertfa omenească.

Vai, cabirilor, ce operă aţi izbutit să faceţi! Din haos aţi făcut o lege crudă care nu poate fi anulată, înţeleasă este şi acceptată.

Se apropie încheierea a ceea ce a acţionat în ascuns. Am descris în cuvinte, pe cât am putut de bine, ceea ce am văzut. Cuvintele sunt sărace şi nu le este dată frumuseţea. Dar este oare adevărul frumos şi frumuseţea adevărată?[334]

Despre iubire se poate vorbi în cuvinte frumoase, dar despre viaţă? Iar viaţa stă deasupra iubirii. Dar iubirea este mama indispensabilă a vieţii. Viaţa să nu fie silită niciodată să intre în iubire, ci iubirea în viaţă. Iubirea poate să fie supusă chinului, dar viaţa nu. Atâta timp cât iubirea poartă viaţă la sânul ei, să fie respectată; dar odată ce a dat naştere vieţii, ea devine un înveliş gol şi cade pradă vremelniciei.

Vorbesc împotriva mamei care m-a purtat, mă despart de pântecele care m-a născut.[335] Nu mai vorbesc de dragul iubirii, ci de dragul vieţii.

Cuvântul mi-a devenit greu, abia se luptă să se desprindă de suflet. S-au închis porţi de fier. S-au mistuit focuri şi s-au scufundat în cenuşă. Au secat izvoare şi unde au fost mări acum e pământ uscat. Turnul meu se ridică în deşert. Ferice de cel care poate fi pustnic în deşertul său. El trăieşte dincolo.

Nu puterea cărnii, ci puterea iubirii trebuie să fie sfărâmată de dragul veţii, căci viaţa stă deasupra iubirii. Un om are nevoie de mamă până când viaţa lui atinge devenirea. Apoi, el se va despărţi de ea. Tot aşa şi viaţa are nevoie de iubire pînă ce ajunge la devenire, după care se va despărţi de ea. E dură despărţirea copilului de mamă, mai dură însă este despărţirea vieţii de iubire. Iubirea caută posesia, viaţa însă ar vrea dincolo.

Începutul tuturor lucrurilor este iubirea, fiinţa lucrurilor însă este viaţa.[336] Această distincţie e plină de cruzime. De ce, o duhule al adâncului întunecat, mă sileşti să spun: cine iubeşte nu trăieşte,

---

333 În relatarea biblică a creaţiei, apa şi pământul au fost separate în cea de a treia zi.

334 Poemul lui John Keats, „Ode to a Grecian Urn” [„Odă la o urnă grecească”] se încheie cu versurile: „Beauty is truth, truth beauty — that is all /Ye know on earth, and all ye need to know.” [„Frumuseţea e adevăr şi adevărul frumuseţe — asta e tot /Ce ştiţi pe pământ şi tot ce trebuie să ştiţi.”]

335 În *Wandlungen und Symbole der Libido,* Jung a arătat că, în cursul dezvoltării sale psihologice, individul trebuie să se elibereze de figura mamei, aşa cum e reprezentat acest proces în miturile eroice (vezi cap. 6, „Der Kampf um die Befreiung von der Mutter”).

336 În *Wandlungen und Symbole der Libido,* discutând conceptul de libido, Jung s-a referit la semnificaţia cosmogonică a erosului în *Theogonia* lui Hesiod, pe care a pus-o în legătură cu figura lui Phanes din orfism şi cu Kama, zeul iubirii din hinduism (p. 139).

iar cine trăieşte nu iubeşte? Doar eu am spus întotdeauna invers! Trebuie totul răsurnat în contrariul său?[337] Va fi o mare acolo unde se află acum templul lui ΦΙΛΗΜΟΝ? Se va scufunda în cel mai adânc loc insula lui umbrită? În vâltoarea potopului în reflux, care mai înainte a înghiţit ţări şi popoare? Va fi fund de mare acolo unde se înalţă muntele Ararat?[338]

Ce tot mormăi cuvinte oribile, tu, fiu al pământului? Vrei să distrugi îmbrăţişarea sufletului meu? Tu, fiul meu, te înghesui între noi? Cine eşti tu? Şi cine îţi dă puterea? Vrei să răstorni şi să nimiceşti toate cele la care am năzuit, toate cele pe care mi le-am cucerit eu însumi? Eşti fiul diavolului, căruia îi e duşman tot ce e sfinţit. Tu creşti copleşitor, îmi inspiri spaimă. Lasă-mă să mă bucur de îmbrăţişarea sufletului meu şi nu tulbura liniştea templului.

Vai, mă pătrunzi cu o forţă paralizantă. Dar nu vreau drumul tău. Să-ţi cad neputincios la picioare? Tu, diavol şi fiu al diavolului, vorbeşte! Muţenia ta e insuportabilă şi de o prostie înspăimântătoare.

Mi-am câştigat sufletul, şi ce mi-a născut? Pe tine te-a născut, pe tine, monstrule, un fiu, ha o stârpitură crudă, un gângav, un creier prăfuit, o şopârlă străveche! Vrei să fii regele pământului? Vrei să-i exilezi pe bărbaţii falnici şi liberi, să le vrăjeşti pe femeile frumoase, să dărâmi interiorul vechilor domuri? Un mut, o broască holbându-se leneş, şi purtând linte de baltă pe suprafaţa sărăcăcioasă a ţestei! Şi vrei să te numeşti fiul meu? Tu nu eşti fiul meu, ci eşti fiul diavolului. Tatăl diavolului a intrat în pântecele sufletului meu şi a devenit în tine trup.

Te recunosc, ΦΙΛΗΜΟΝ, tu cel mai viclean dintre toţi înşelătorii! M-ai înşelat. Ţie, sufletul meu feciorelnic ţi-a născut viermele respingător. ΦΙΛΗΜΟΝ, scamator blestemat, mi-ai mimat Mistere, mi-ai pus pe umeri haina înstelată, te-ai jucat cu mine de-a comedia christică cu bufoni, m-ai spânzurat grijuliu-ridicol de copac, asemenea lui Odin, m-ai lăsat să născocesc rune ca s-o dezvrăjesc pe Salomea - şi între timp ai zămislit cu sufletul meu viermele născut din ţărână.[339] Înşelăciune peste înşelăciune! Scamatorie drăcească de neînţeles!

Mi-ai dat forţă magică, m-ai încoronat, m-ai învăluit în sclipirea puterii ca să joc ca un Iosif rolul de pseudopărinte al fiului tău. Ai pus un ou de vasilisc în cuibul turturicii.

Suflete al meu, tu, târfă adulterină, cu acest bastard ai rămas gravidă! Sunt dezonorat, cu. părintele de batjocură al Antichristu-lui! Câtă neîncredere am avut în tine! Şi cât de slabă mi-a fost neîncrederea de n-a putut imagina această faptă dezonorantă!

Ce-ai frânt în două? Ai frânt iubirea şi viaţa în două. Din această tăiere şi separare crudă s-au ivit broasca şi fiul broaştei. Privelişte respingător ridicolă! Inevitabilă apropiere!

Vor sta la malurile apei dulci şi vor asculta cântecul nocturn al broaştelor. căci zeul lor s-a născut ca un fiu al broaştelor.

Unde e Salomea? Unde întrebarea insolubilă a iubirii? Gata cu întrebările, privirea mea s-a îndreptat dincolo spre lucrurile ce vor să vină, iar Salomca este unde sunt eu. Femeia nu pe tine te urmează, ci urmează ceea ce este mai puternic în tine. Astfel îţi naşte copiii, la bine şi la rău.

{7}[I] Cum stăteam aşa singur pe pământ, învăluit în nori de ploaie şi în noaptea care se lăsa, şarpele[340] meu se târî spre mine şi-mi istorisi următoarea poveste:

„A fost odată un rege şi acesta n-avea copii. Ar fi vrut însă tare mult să aibă un fiu. Se duse deci la o moaşă care locuia ca vrăjitoare în pădure şi-i mărturisi acesteia toate păcatele, ca şi cum ea

337 În opera sa de mai târziu, Jung a arătat importanţa „enantiodromiei", principiului, pe care 1-a atribuit lui Heraclit (vezi *Psychologische Typen,* 1921, §§ 716 şi urm.), după care orice lucru se răstoarnă în contrariul său.

338 În relatarea biblică a potopului, arca a ajuns în cele din urmă pe muntele Ararat *(Facerea* 8, 4). Ararat este un con vulcanic dominant din Armenia.

339 În mitologia nordică, Odin a fost străpuns cu o lance şi atârnat de copacul lumii, Ygdrasill, unde a atârnat nouă nopţi până ce a găsit runele care i-au dat putere.

340 23 februarie 1914. În *Cartea Neagră* 4, dialogul are loc cu sufletul şi această secţiune începe cu întrebarea lui Jung, adresată sufletului, ce anume îl împiedică să se întoarcă la lucru, iar acesta îi răspunde că ambiţia. A crezut că o depăşise, dar sufletul îi spune că nu făcuse decât să o nege, drept care îi relatează povestirea ce urmează (p. 171). În 13 februaire 1914, Jung a ţinut conferinţa „Zur Traumsymbolik" la Societatea de Psihanaliză din Zurich. Între 30 martie şi 13 aprilie, a plecat în vacanţa în Italia.

ar fi fost un preot desemnat de Dumnezeu. După care, vrăjitoarea zise: «Stăpâne, aţi făcut ce nu trebuia să faceţi. Dar dacă s-a întâmplat, s-a întâmplat, acum să vedem cum puteţi face mai bine în viitor. Luaţi o livră de grăsime de viperă, îngropaţi-o în pământ şi lăsaţi să treacă nouă luni. Apoi dezgropaţi locul şi vedeţi ce găsiţi.» Regele însă se duse acasă ruşinat şi posomorât fiindcă se umilise în faţa vrăjitoarei din pădure. Dar îi ascultă sfatul şi noaptea săpă o groapă în grădină şi puse în ea o oală cu grăsime de viperă, pe care şi-o procurase cu multă osteneală. Lăsă să treacă nouă luni. După trecerea lor, se duse iarăşi noaptea în acel loc unde îngropase oala şi o dezgropa. Spre marea lui uimire găsi în oală un copilaş dormind, grăsimea însă dispăruse. Scoase copilaşul afară şi, în culmea bucuriei, îl duse soţiei sale. Ea îl puse de îndată la piept şi iată laptele începu să-i curgă din belşug. Copilaşul crescu, se făcu marc şi puternic. Ajunse un bărbat mai mare şi mai puternic decât toţi ceilalţi.

Când fiul de rege împlini douăzeci de ani, se duse la tatăl său şi-i zise: «Ştiu că m-ai zămislit prin vrajă şi că nu m-am născut ca oricare alt bărbat. M-ai creat prin aceea că te-ai căit de păcatele tale, asta m-a făcut puternic. Nu m-am născut din femeie, asta m-a făcut înţelept. Sunt puternic şi înţelept şi de aceea îţi cer coroana regatului.» Bătrânul rege se sperie dc cunoştinţele fiului său, dar mai mult de dorinţa lui înfocată de a avea puterea regală. Tăcu şi se gândi: «Ce te-a zămislit? Grăsimea de viperă. Cine te-a purtat? Pântecele pământului. Dintr-o oală te-am scos, o vrăjitoare m-a umilit.» Şi se hotărî să pună în ascuns să fie omorât.

Dar deoarece fiul lui era mai puternic decât toţi ceilalţi, se temu dc el şi voi să recurgă la o viclenie. Se duse iarăşi la vrăjitoarea din pădure şi-i ceru sfatul. Ea îi spuse: «Stăpâne, de astă-dată nu vă mărturisiţi niciun păcat fiindcă voiţi să faceţi unul. Vă sfătuiesc să îngropaţi iarăşi o oală cu grăsime de viperă şi să o lăsaţi nouă luni in pământ. Apoi dezgropaţi-o şi vedeţi ce se întâmplă.» Regele facu ceea ce îl povăţuise vrăjitoarea. Şi din clipa aceea fiul său deveni mai vlăguit şi tot mai vlăguit, iar când, după nouă luni, regele se duse din nou la locul unde se afla oala, putu să sape totodată şi groapa pentru fiul său. Aşeză mortul în groapă lângă oală.

Dar regele era mâhnit şi, văzând că nu-şi mai putea stăpâni mâhnirea, se duse noaptea iarăşi la vrăjitoare şi-i ceru sfatul. Ea îi zise: «Stăpâne, aţi vrut un fiu, dar când fiul a dorit să fie el însuşi rege şi avea în acest scop forţa şi înţelepciunea necesare, atunci n-aţi mai voit niciun fiu. De aceea l-aţi pierdut. Dc ce vă plângeţi? Aveţi, Stăpâne, tot ceea ce aţi voit.» Dar regele îi zise: «Ai dreptate. Eu am vrut aşa. Dar n-am vrut această mâhnire. N-ai un remediu împotriva căinţei?» Vrăjitoarea spuse: «Stăpâne, mergeţi la mormântul fiului vostru, umpleţi din nou oala cu grăsime de viperă şi după nouă luni vedeţi ce găsiţi în oală.» Regele facu întocmai şi din acea clipă se simţi voios, fără a şti de ce.

După ce trecură cele nouă luni, dezgropa din nou oala; cadavrul dispăruse, iar în oală dormea un băieţel, în care regele îşi recunoscu fiul mort. Luă băieţelul la el şi, din ceasul acela, copilul crescu într-o săptămână precum alţii într-un an. Când împlini douăzeci de săptămâni, se înfăţişă din nou tatălui şi îi ceru regatul. Tatăl ştia de mult, căci experienţa îl învăţase, ceea ce avea să se întâmple. De îndată ce fiul îşi rosti dorinţa, regele se ridică de pe tron, îl îmbrăţişa cu lacrimi de bucurie şi-1 încorona chiar el ca rege. Devenit rege, fiul se dovedi însă recunoscător tatălui său, pe care îl ţinu la mare cinste atâta timp cât îi fu acestuia hărăzit să trăiască.”

Eu însă am spus şarpelui meu: „într-adevăr, şarpe, nu ştiam că eşti şi povestaş. Dar, ia spune-mi, cum trebuie să interpretez povestea ta?”

Ş.: „Gândeşte-te că eşti regele şi că ai un fiu.”

Eu: „Cine e fiul?”

Ş.: Ei, mă gândeam că tocmai ai vorbit de un fiu care nu-ţi aduce multă mulţumire.”

Eu: „Cum? Doar nu te gândeşti — pe el să-1 încoronez?”

Ş.: „Da, pe cine altul?”

Eu: „Asta e straniu. Dar ce e cu vrăjitoarea?”

Ş.: „Vrăjitoarea este o femeie maternă al cărei fiu ar trebui să fii, căci tu eşti un copil care se reînnoieşte în sine însuşi.”

Eu: „Vai, să nu-mi fie cu putinţă să ajung vreodată bărbat?”

Ş.: „Destul cu bărbăţia, dincolo de ea, plinătatea copilăriei. De aceea ai nevoie de mamă.”

Eu: „Mi-e ruşine să fiu copil.”

Ş.: „Prin asta ucizi fiul. Un creator are nevoie de mamă, căci tu nu eşti femeie.”

Eu: „Acest adevăr e teribil. Credeam şi nădăjduiam să pot fi pe deplin bărbat.”

Ş.: „Nu poţi asta, de dragul fiului. A crea înseamnă: mamă şi copil.”

Eu: „Gândul că trebuie să rămân copil e insuportabil.”

Ş.: „De dragul fiului tău trebuie să fii copil şi să-i laşi coroana.”

Eu: „Gândul că trebuie să rămân copil e umilitor şi distrugător.”

Ş.: „Un antidot salutar împotriva puterii![341] Nu te împotrivi condiţiei de copil, căci atunci te împotriveşti fiului[342], pe care totuşi îl vrei mai înainte de orice.”

Eu: „E adevărat, vreau fiul şi viaţa de dincolo. Dar preţul e prea mare.”

Ş.: „Fiul se află mai sus. Tu eşti mai mic şi mai slab decât fiul. E un adevăr amar, dar inevitabil. Nu fi îndărătnic. Copiii trebuie să fie cuminţi.”

Eu: „Afurisită batjocură!”

Ş.: „Om al batjocurci! Am răbdare cu tine. Izvoarele mele vor susura pentru tine şi-ţi vor dărui băutura mântuirii când seceta va pustii întreaga ţară şi toţi vor veni la tine să cerşească apa vieţii. Deci supune-te fiului.”

Eu: „Cum să apuc nemărginirea? Ştiinţa şi posibilitatea mea sunt reduse, forţa mea e neîndestulătoare.”

Atunci şarpele se descolăci, se strânse singur într-un nod şi vorbi: „Nu întreba niciodată de mâine, ziua de azi să-ţi fie suficientă. Cât despre mijloace, nu trebuie să-ţi faci griji. Lasă-le pe toate să crească, lasă-le pe toate să dea vlăstari; fiul creşte de la sine.

[2] Mitul începe, cel care trebuie doar trăit, nu cântat, care se cântă pe sine însuşi. Mă supun soarelui, celui zămislit magic, născut ireal, fiului broaştelor care stă la malul apei şi vorbeşte cu taţii săi şi le ascultă cântecul nocturn. El este într-adevăr misterios şi superior în forţă tuturor bărbaţilor. Niciun bărbat nu 1-a zămislit, nicio femeie nu 1-a născut.

Contrasensul a pătruns în străvechea mamă, şi fiul a crescut pe fundul adânc. S-a ridicat din pământ şi a fost ucis. A reînviat, zămislit din nou pe cale magică, şi a crescut mai repede ca înainte. I-am dat coroana care uneşte cele ce sunt despărţite. Şi astfel el îmi uneşte cele ce sunt despărţite. I-am dat puterea şi astfel el porunceşte, căci în forţă şi înţelepciune îi depăşeşte pe toţi ceilalţi.

Nu i-am cedat de bunăvoie, ci din judecată. Niciun om nu leagă inferiorul de superior. El însă, care nu s-a făcut ca un om şi are totuşi înfăţişare de om, a putut să le lege. Puterea mea e paralizată, dar eu trăiesc dincolo în fiul meu. Eu mă lepăd de grijă, el n-are decât să stăpânească popoare. Eu sunt singur, pe el popoarele l-au aclamat. Am fost puternic, acum sunt neputincios. Am fost tare, acum sunt slab. Căci el a luat toată forţa la sine. Totul mi s-a răsturnat.

Am iubit frumuseţea frumoşilor, spiritul celor plini de spirit, tăria celor tari, am râs de prostia proştilor, am dispreţuit slăbiciunea celor slabi, zgârcenia zgârciţilor şi am urât răul răilor. Acum însă trebuie să iubesc frumuseţea urâţilor, spiritul smintiţilor şi tăria celor slabi. Trebuie să admir prostia înţelepţilor, să cinstesc slăbiciunea celor tari şi zgârcenia celor generoşi, trebuie să venerez bunătatea răilor. Unde rămân batjocura, dispreţul, ura? Ca semne ale puterii, s-au dus dincolo, la fiu.

Batjocura lui e sângeroasă, cum îi fulgeră ochiul cu dispreţ! Ura lui e foc pustiitor! Tu, fiu al zeilor, vrednic de invidiat, cine ar putea să nu te asculte?

M-a frânt în două, m-a tăiat. El ţine laolaltă părţile separate.

Fără el m-aş prăbuşi, dar viaţa mea a mers cu el mai departe. Iubirea mea a rămas la mine.

M-am dus astfel în singurătate cu privirea întunecată, plin de mânie şi revoltă împotriva puterii fiului. Cum a putut fiul meu să-mi uzurpe puterea? M-am dus în grădinile melc şi m-am

341 În *Cartea Neagră* 4 este: „Vanitate” (p. 180).

342 În *Cartea Neagră* 4 în locul „fiului”, în câteva rânduri care urmează apare „operei” (p. 180).

aşezat într-un loc singuratic, pc pietrele de lângă apă, şi am început să clocesc gânduri sumbre. Am chemat şarpele, tovarăşul meu nocturn, care uneori, în asfinţit, zăcea cu mine pe stânci şi-mi spunea vorbe înţelepte de şarpe. Dar atunci s-a ridicat din apă fiul meu, mare şi falnic, cu coroana pe capul încununat de păr leonin, cu corpul acoperit de piele lucioasă de şarpe şi mi-a spus[343]:

{8} [I] „Vin la tine şi-ţi cer viaţa."

Eu: „Ce-i asta? Ai devenit chiar zeu?"[344]

El: „Eu mă înalţ din nou, devenisem trup, acum mă reîntorc la strălucirea şi lumina veşnică, la văpaia veşnică a soarelui şi te las în seama pământescului tău. Rămâi la oameni. Ai fost destulă vreme în tovărăşia nemuritorilor. Opera ta aparţine pământului."

Eu: „Ce limbaj! Nu te-ai tăvălit în tot ce e mai pământesc şi mai subpământesc?"

El: „Devenisem om şi animal şi acum mă ridic din nou la ţara mea."

Eu: „Unde e ţara ta?"

El: „În lumină, în ou, în soare, în cotlonul cel mai adânc al fiinţării-în-conglomerare-suprapusă, în văpaia etern plină de dor. Aşa răsare soarele în inima ta şi radiază în lumea rece din afară."

Eu: „Cum te transfigurezi!"

El: „Vreau să dispar din faţa privirii tale. Tu trebuie să trăieşti în singurătate, oamenii nu lumini divine — îţi vor lumina întunericul."

Eu: „Ce aspru şi sublim eşti! Aş vrea să-ţi ud picioarele cu lacrimile mele, să le şterg cu părul meu mi am pierdut minţile, sunt oare eu femeie?"

El: «Eşti şi femeie, si mamă ce rămâne grea. Te aşteaptă o naştere."

Eu: „O, duhule sfânt, lasă-mi o scânteie din lumina ta veşnică."

El: „Tu porţi copilul."

Eu: „Simt chinul si spaima şi părăsirea femeii care naşte. Pleci de la mine, zeule?"

El: „Ai copilul."

Eu: „Suflete al meu, mai eşti încă? Tu şarpe, tu broască, tu băiat zămislit magic pe care mâinile mele le-au îngropat, tu, care eşti batjocorirea, dispreţuirea, urarea, apărut mie sub chip smintit? Vai de cei care îşi privesc sufletul şi-l pipăie cu mâinile. Sunt neputincios în mâna ta, zeul meu!"

El: „Gravidele aparţin destinului. Lasă-mă să plec, mă ridic în spaţiile eterne."

Eu: „N-o să-ţi mai aud niciodată vocea? O, amăgire blestemată! Ce întreb? Mâine ai să vorbeşti din nou cu mine, ai să stai iarăşi la taifas în oglindă."

El: „Nu huli. Voi fi de faţă şi nu voi fi de faţă. O să mă auzi şi n-o să mă auzi. Voi fi şi nu voi fi."

Eu: „Vorbeşti în enigme teribile."

El: „Asta e limba mea şi te fac să înţelegi acest lucru. Nimeni, în afară de tine, nu îl are pe zeul tău. El este tot timpul lângă tine şi tu îl vezi în celălalt şi astfel el nu e niciodată lângă tine. Vrei săi acaparezi pe acei oameni care par să-l aibă pe zeul tău. Vei vedea că nu-l au, că doar tu îl ai Astfel eşti singur alături de oameni, în mulţime, şi totuşi singur Singurătate alături de mulţi gândeşte-te la asta."

Eu: „După asta ar trebui desigur să tac şi nu pot: inima mea sângerează când văd că pleci de la mine."

El: „Lasă-mă să plec. Mă voi reîntoarce sub chip reînnoit Vezi soarele cum coboară roşu în munţi? Lucrarea aceasta a zilei s-a încheiat şi un nou soare se va reîntoarce. De ce jeleşti după soarele de azi?"

Eu: „Urmează să înceapă noaptea?"

El: „Nu este ea mama zilei?"

Eu: „Această noapte mă disperă."

343 19 aprilie 1914. Paragraful precedent a fost adăugat în *Ciornă.*

344 În *Cartea Neagră* 5, acest dialog este cu sufletul (pp. 29 şi urm.).

El: „Ce te tânguieşti? E destin. Lasă-mă să plec, îmi cresc aripile şi un dor de lumina eternă creşte năvalnic in mine. Nu mă mai poţi opri. Reţineţi lacrimile şi lasă-mă să mă ridic cu un strigăt de jubilaţie. Tu eşti un om care cultivă pământul, gândeşte-te la semănăturile tale. Eu mă simt uşor ca pasărea care se înalţă în văzduhul matinal. Nu mă opri, nu jeli, plutesc deja, strigătul vieţii răbufneşte din mine, nu-mi mai îmi pot reţine plăcerea supremă. Trebuie să mă ridic - s-a Împlinit, ultima legătură s-a rupt, aripile mă poartă spre înalt. Mă cufund în marea de lumină. Tu, omule, care stai jos, departe, crepuscular - piei din faţa mea."

Eu: „Unde te-ai dus? S-a întâmplat ceva. Sunt paralizat. Nu mi-a dispărut oare zeul?

Unde este zeul?

Ce s-a întâmplat? Ce gol, ce gol abisal! Să le vestesc oamenilor cum ai dispărut? Să predic evanghelia singurătăţii părăsite de zeu?

Să mergem toţi în pustie şi să ne presarăm cenuşă pe cap că zeul a plecat de la noi?

Eu cred şi recunosc că zeul[345] este ceva diferit de mine. El s-a avântat în înălţime cu bucurie jubilantă. Eu sunt în noaptea durerilor.

Nu mai sunt cu zeul[346], ci sunt singur cu mine însumi.

Acum închideţi-vă, porţi de fier, pe care v-am deschis pentru ca talazurile pustiirii şi ale crimei să se reverse peste popoare, pe care v-am deschis pentru a-1 ajuta pe zeu să se nască.

Închideţi-vă, munţi să vă îngroape, mări să vă inunde.[347]

Am ajuns la Sinele[348] meu, o figură uşuratică şi jalnică. Eul meu! Nu mi-am dorit de tovarăş acest individ. M-am nimerit cu el. Mai bine o femeie rea sau un câine prost-crescut decât propriul Eu — mi-e groază.

[349]O operă este necesară ca pe temeiul ei să poţi cheltui decenii, la nevoie să trebuiască să risipeşti. Eu am de recuperat în mine o felie de Ev Mediu. Noi abia am terminat cu Evul Mediu al celuilalt, al semenului nostru. Eu trebuie să încep mai de timpuriu, cu acele vremuri în care pustnicii au murit.[350] Asceză, inchiziţie, tortură sunt la îndemână şi se impun. Barbarul are nevoie de mijloace barbare de educaţie. Tu, Eul meu, eşti un barbar. Vreau să trăiesc cu tine, de aceea am să te târâi printr-un întreg iad medieval până ce ai să fii în stare să-mi faci viaţa cu tine suportabilă. Să fii vas şi uter al vieţii, deci te voi curaţi.

Piatra de încercare este să fii singur cu tine însuţi.

Aceasta e calea.[351]

---

345 *Cartea Neagră 5:* „sufletul" (p. 37).

346 *Cartea Neagră 5*: „cu sufletul meu" (p. 38).

347 Acest paragraf a fost adăugat în *Ciornă.*

348 În *Ciorna corectată:* „la mine însumi" (p. 555).

349 Ceea ce urmează este adăugat în *Ciornă* (pp. 555 şi urm.)

350 În 1930, Jung afirma: „O întoarcere la Evul Mediu este un fel de regresie, dar nu este personală. Este o regresie istorică, o regresie în trecutul inconştientului colectiv. Aceasta are loc întotdeauna atunci când drumul înainte nu e liber, când acolo e un obstacol în faţa căruia reculezi; sau când ai nevoie să scoţi ceva din trecut în scopul de a escalada zidul din faţă. *(Visions.* volumul I, p. 148.) În jurul acestei date, Jung a început să lucreze intens în domeniul teologiei medievale (vezi *Tipuri psihologice,* GW 6, cap. I, ..Problema tipurilor în istoria de idei a Antichităţii şi a Evului Mediu").

351 În acest punct, în *Ciorna manuscrisă* stă scris cuvântul: „Finis", închis într-o casetă (p. 1205).